

VYCHOVATEL.

ČASOPIS
VĚNOVANÝ ZÁJMŮM KŘEŠŤANSKÉHO ŠKOLSTVÍ.

ORGÁN
JEDNOTY ČESKÉHO KATOLICKÉHO UČITELSTVA V ČECHÁCH.

ROČNÍK XXXVII.

MAJITEL A VYDAVATEL „DRUŽSTVO VLAST“

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR :
GYMN. PROF. EMANUEL ŽÁK.

VEDOUCI REDAKTOR VYCHOVATELE :
FRANTIŠEK KOŠÁK.

REDAKTOR UČITELSKÉ PŘÍLOHY :
ANT SUCHORADSKÝ.

REDAKTOR VĚSTNÍKU KATECHETSKÉHO :
JAROSLAV SLAVÍČEK.

V PRAZE 1922.
TISKEM A NÁKLADEM DRUŽSTVA VLAST.

Obsah „Vychovatele“ ročník XXXVII.

- Audrlický Ant.:* Ukázka z české bibl. koncordance, str. 12.
 „Dějiny české katechetiky, str. 187.
Dr. Beran Josef: O různých typech představitosti, str. 81, 106, 121, 140.
Dvořák Eduard: Trochu kritiky, str. 26.
 „Slovo o katech. kursu, str. 64.
Hamaj Josef: Zo Slovenska, str. 49.
Dr. Herodek Frant.: Myšlienky pred vánočným stromkom, str. 3.
Ježek Ant.: Kino, str. 151.
Justus: Děti v Rusku a u nás, str. 29.
 „Učitel a dítě, str. 80.
Dr. Kašpar Josef: Bohuslav Balbín jako učitel a vychovatel, str. 18.
Košák František: Mapa k cír. dějinám, str. 22.
 „Exhorty, str. 113, 133.
Kulhánek Ludv.: Náboženství ve škole, str. 87.
Limpouch Jos.: Několik směrnic o apologetice na měšťanské škole, str. 145.
 Katechetský sjezd v Záhřebu, str. 157.
Novák Antonín: České dějiny, str. 10, 27, 42, 55, 75, 85, 108, 124, 142, 147.
Oliva Arnošt: Jak vyučovati biblickým dějinám, str. 163, 179.
Oliva Jan: Pádorys a nárys náboženského vyučování, str. 39, 57, 73, 90, 104, 118, 138, 154, 170, 183.
Oliva Václav: Pochválen buď Pán Ježíš Kristus, str. 7.
Dr. Petr Lubomír: Laická či náboženská morálka ve škole, str. 5, 24, 38, 53, 69, 84, 102, 116, 136, 148, 162.
 Osnova katolického náboženství pro střední školy v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, str. 177.
Petrský K.: Odborné vzdělání katechetů, str. 60, 70.
Prof. Pokoj Šimon: Pravidlo mravnosti, str. 33.
 Změny otázek katechismu o prikázáních církevních podle kodexu, str. 9.
 Nová osnova katol. náboženství pro střední školy, str. 127.
Rectus: Naše národní školství a současný hospodářský život, str. 167.
S. U. V.: Malý školský zákon, str. 65, 91, 129.
 Nový ministr a učitelstvo, str. 162.
Votka Antonín: O vyučování církevním dějinám ve škole obecné, str. 50.
Žák Em.: Náš program, str. 1.
 K 70. narozeninám našeho arcibiskupa, str. 18.
Ž. F.: Kulturní boj v Německém Rakousku, str. 67.
 Kritika, str. 16.
 Papež Benedikt XV., str. 17.
 Nový papež, Pius XI., str. 33.
 Dvě knihy z nakladatelství Herderova, str. 96.
 Dr. Pavel Vilém Keppler, biskup rottenburský, str. 156.
 Dr. R. Horskému (s podobiznou), str. 159.
 Několik myšlenek z Marešovi „Pravdy o citu“, str. 189.

Směs

str. 13, 30, 45, 62, 77, 92, 111, 127, 142, 159, 174, 190.

Literatura

str. 15 a na obálce každého čísla.

Obsah „Učitelské přílohy“ roč. XXV.

- Bojo náboženství ve škole. Obč. Nov. 29, 34,
 Cestou po dráze Lud. Grossmannová-Broďská 37.
 Čeho potřebujeme, aby škola v náboženském ohledu vyhověla podmínce pravé demokracie. Jos. Hrubý 33.
 Jak se u nás vychovává. Prav-da 25.
 Otče náš. Ant. Ježek 26.
 Jubilejní valná hromada jednoty čes. katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy dne 30. října 1921 3.
 Kapitola o staropensijních učitelích. Josef Kafka 1.
 K restauraci učitelských platů. N. 11.
 Křesťanský vychovatel a otázka plození azrození člověka. Arn. Oliva 13, 17, 21.
 Mimořádná valná hromada Svazu křesť. učitelstva. N. 10.
 Občanská výchova. Jaroslav Slaviček 42, 48, 51.
 Podařená školní čítanka. S. K. 31.
 Pohlavní výchova a poučování 39.
 Protest jednoty proti uveřejňování choulostivých záležitostí 49.
 Tisk pro školní mládež. Arnošt Oliva 46.
 Úcta k sv. Janu Nepomuckému. Jos. Hrubý 52.
 Učitelé a náboženská tolerance. Čech 9.
 Učitelské platy 16.
 Upozornění na novou příručku krasopisu. Ant. Zelnitius 23.
 Vládní předloha o platech státních zaměstnanců. M. 5.
 Volání po převýchově. Obč. Noviny 30.
 Vychovatel-charakter. Liga 17 41.
 Výroční valná hromada jednoty čes. katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy dne 1. října 1922 45.
 Různé zprávy :
 Stránky: 7, 8, 12, 16, 20, 24, 28, 32, 36, 40, 44.

VYCHOVATEL.

Odpovědný redaktor: gymn. prof. EM. ŽÁK.

ČÍSLO 1.

LEDEN 1922.

ROČNÍK XXXVII.

EM. ŽÁK:

Náš program.

Na počátku nového roku každý, kdo o veřejných poměrech kulturních, politických, hospodářských, sociálních uvažuje, snaží se mítí Janovu dvojí tvář, kterou hledí jednak do minulosti, jednak do budoucnosti. Chce na základě současných událostí stanovit aspoň přibližně bilanci doby příští. —

V otázce školní není nesnadno přehlédnouti stav nynější a z něho vyvoditi perspektivu do budoucna. *Pracovalo se všemožně na odkřesťanění školy a pracuje se na něm dosud.* A kdyby dnes — přes to, že staré školské zákony »zůstaly dosud v platnosti« — někdo ještě poukazoval na jejich první paragraf, že škola má mravně-nábožensky mládež vychovávat, valná většina učitelstva by se mu prostě vysmála.

Začali jsme zabezpečovati republiku velmi podivně. Ministerstvo školství a národní osvěty nejprve zatřáslo nejlhubšími základy vychovatelství, jednak mlčky přihlížejíc k protináboženské štvanci lžipokrokových učitelů ve škole, jednak dávajíc nedospělům svobodu náboženskou, jednak pracujíc pro státní monopolisaci školy potlačováním a chikanováním škol soukromých, koncesováním práv učitelským sborům, že jest v jejich moci rozhodovati o výzdobě školních světnic, o školní modlitbě atd. Všechny pozdější výnosy a prohlášení ministerstva školství, jimiž odsoudilo a zapovědělo každé protináboženské a proticirkevní řeči učitelů, byla čirým anachronismem, protože z valné části bylo vše vykonáno, když *podobné* výnosy byly vydány.

Pro děti bezkonfesijní připravuje se osnova vyučování laické morálce. Nelze proti tomu ničeho namítati, když nikoli malá část žactva — dík »pokrokovosti« — rodičů je přihlášená k bezvyznání. —

Naše školství stůně dlouho vnitřní vleklou chorobou. Ta je v principu výchovy samé, a krátce lze ji vystihnouti v slovech boj o náboženství ve škole. Všichni nepřátelé náboženské konfesijní výchovy pracují pro monopolisování státní školy s povinnou laickou morálkou, a není pochyby, že by zákonodárné Národní shromáždění většinou hlasů je přijalo, kdyby dnes o této věci mělo rozhodovati.

Že by to bylo znásilnění přirozených práv rodičů, je zjevno. Neboť jestli rodiče podle přirozené povinnosti mají pečovati o výchovu dítek, jest též jich *nezadatelným právem rozhodovati o výchovném duchu a směru školy.* V tomto ohledu budeme se vždy dovolávati práv rodičů a jim právo to i povinnost připomínati. »Jenom na tom základě, že bude všeobecně uznáno právo rodičů, může býti zaručen školský mír. V opačném případě zůstane boj o školu vždy vítaným sporným předmětem politických stran«, tak napsal známý jenský paedagog Rein.

Á na tomto principu trvajíc rozhodně budeme *protestovati proti monopolisování školy státem*. Budeme žádati za školy konfesijní všem uznaným vyznáním bez rozdílu. V tomto požadavku mohou i jinověrci stát s námi v jednom šiku.

Chce-li stát zříditi laickou školu, nemaje potřebného a zákonného zřetele k tomu, že aspoň 75% jeho obyvatel je vyznání katolického, ale máje něžnou péči o menšinu jinověrců a nevěrců, a jestli je hluchý a slepý ke všem hlasům předních paedagogů, mluvících o zklamání škol beznáboženských, ať sám se odhodlá tento experiment na vlastním těle zkusiti. My však žádati budeme školy konfesijní, a to ve jménu svobody vyučování, aby katoličtí rodiče měli příležitost své dítky posílati do školy, která je v každém směru vedena v duchu náboženském.

Kdyby naše »pokrokové učitelstvo« bylo opravdu svobodomyšlné a zásadně svobodu svědomí hájící, nemohlo a nesmělo by se proti našemu požadavku stavěti. A jestli o znamenitých výsledcích laické morálky již napřed je přesvědčeno, mělo by zřízení konfesijních škol přímo vítati, protože by v soutěži obojích škol nejlépe se osvědčilo, který vychovalelský princip je správný. Jestli se však zřízení škol konfesijních vzpírá, nesvědčí to valně o pevné důvěře v budoucí jich vítězství. —

Známy německý paedagog *dr. Fr. W. Förster* vystižně napsal: »Opravdu věřící člověk právem pocituje, že rozkladná a zmatek působící směsice moderního vědění ohrožuje stejně intellekt i charakter dítěte, jestli oproti všem tím vlivům neproniká celou školu jednotící a povznášející síla náboženské víry a tato nepodrobuje všechno vědění životu svědomí. Společnost, která by nechtěla poskytnouti žádné příležitosti k tomu, aby uspokojila hluboký a oprávněný požadavek jednotné výchovy — taková společnost není vpravdě proniknuta duchem svobody. Nastane čas, kdy se toto pochopí a upustí se i z ohledu paedagogického od naprosto krátkozrakého monopolu státní školy. Americké vychovatelství nesporně vděčí soutěži mezi public schools a rozšířeným systemem soukromých škol za svého opravdu pokrokového ducha. Soukromé školy byly tam průkopníky výchovy i pro státní školství. Rozumí se, že svoboda vyučování potřebuje jistého státního dohledu, aby byla zabezpečena určitá míra společného vzdělávacího postupu a stupně, ale ve všem, co jest mimo to, má panovati svoboda. Jinak vede centralisace k ochuzení. Jestli rozlučka církve a státu povede k tomu, aby na poli výchovy zjednána byla oživující soutěž — které jest si přáti též pro vysoké školství — pak nepochybně přivodí ona pokrok i na poli výchovné praxe. Pouhé odkřesťanění státní školy, když by současně nebyla zaručena svoboda vyučování v americkém smyslu, právem pocitovala by církev jako znásilnění a ochromení náboženského života.« (Förster: *Christentum und Paedagogik*, str. 49.—50.)

Ministr školství a národní osvěty *dr. Šrobár* slibuje dáti na stůl zákonodárný »malý školský zákon«, který by aspoň na čas, nežli se bude zásadně projednávatí nový poměr církve a státu, přinesl do nynějších chaotických poměrů trochu klidu. Ničeho si pro naše cíle od něho neslibujeme. Bude se snažiti jen výnosy a nařízení, výchovu náboženskou ve škole znemožňující, v jakýsi zdánlivý soulad uvést s dřívějšími zákony, které praxí dávno jsou překonány. To vše nesmí však nás uspávatí.

Naším programem zůstane konfesijní škola. A dříve, nežli k ní se přiblížíme, je potřebí na ochranu katolických dítek proti přehmatům nevěreckých učitelů zříditi v každé osadě *radu rodičů*. Ji nejlépe uplatní katolíci sva nezadatelná práva na výchovu mládeže ve škole.

Dr. FRANT. HERODEK:

Myšlienky pod vianočným stromkom.

Tichá noc, svätá noc naplňuje srdcia radosťou, duch ale myšlienkami. Ozdobený vianočný stromček vábí k sebe nielen útlé dieťa, ale aj muža, aj starca, prostého tak ako aj mysliteľa. Pre každého má otázky, pre každého má zvláštni, primeranú filozofiu; každého kto pri ňom stojí, prinúti myslieť a rozmyšľať.

Vianočný stromček je koniec nádejného očakávania a začiatok radosti, obsiahnutý cieľ dlhej túžby, prostriedok k opravdiemu cieľu vedúci, znázornenie života ľudského. Plápoliace sviečky oheň, žiaru, osvetu rozširujú, čím upozorňujú na všeobecný postup človečenstva, spolu ale sa vyčerpajú a tam vidím seba, jednotlivca.

Postup, pokrok je všeobecný zákon, všade se uplatňujúca čarodajná sila. Rozvodní sa po celom svete v každej molekule, znásilňuje život z prítomnosti do budúcnosti kráčať, aby sa vymanil z prítomnej, hrubej neforebnosti a nakreslil si lepšie, blaženejšie podmienky života. Túžba postupu, nádej lepšej budúcnosti je pracujúca energia prírody a preto stále očakávame vianočný stromček. Stály advent znázorňuje priebeh života, ktorý stály postup, nepretržité pokračovanie, blaženejšie sociálne premeny požaduje na zemi. Túžba života ale presahuje obmedzené hranice zemské a ďalší vývin života čaká, ktorý bude vytrhnutý z pomerov času a priestoru. Túži a žiada si vianočný stromček, pod ktorým po borbách nespokojných víťazoslavnou blaženosťou sa uspokojí.

Chmúrný, tmavý, smutný skoro beznádejný adventný cit sputná hmotu i duch. Skritú sputnanú energiu vymaniť, oslobodiť všemožne sa snaží hmota a duch. Konečný cieľ tejto titánskej práce celého vesmíra je oslobodenie duše v kulminácii života. Program abstraktného človeka je spravdivosť, konkrétne ale blaženosť. Oboch ženie nádej a túžba obsiahnuť cieľ, oboch naplňujú adventné myšlienky, oba utekajú, bežia ba letia, aby čím skôr sa im spojily cesty, aby čím skôr našli jeden druhého a tak aby tieto dve idey splodily človečenstvo lepšie a šľachtenejšie.

Všetky revolúcie rozumnej a nerozumnej bytnosti, všetky doby cielovedomého vývinu geológie a dejín, všetci životné púdi sú bezvýznamný, neporozumiteľný chaos, keď nemajú pozdvihnúť jedinou rozumnú, duševnú bytnosť: človeka.

Náš moderný svet tiež má advent, tiež očakáva vianočný stromček, tiež sa chce chlubiť v ozdobe jeho. Náš moderný človek tiež čaká lepší, krajší svet. O stálom víťazstve sa mu snije, keď blaženosť zničí, zmárne ťažkosti života. O duševnení jeho sem sa smeruje, až štít náboženských citov dosiahne. Vie túžiť vie sa sdrúžovať vie obety konať, vie sam seba zapreť, len aby breženie lepšej doby nastalo; jedno ale zabudne, snáď ľahostojne bárs nie zlomyseľne vyuchá: veriť v Bohu, ktorý je všetko hybajúca energia, ktorý je príčina a cieľ všetkého života. Adventná myšlienka je ďalekosiahla a násilná. Pristaví napnutými silami pracujúceho moderného človeka a spýta sa ho: pre koho bude lepšia tá blažená budúcnosť; prečo pracujú a namáhajú sa státisíce za budúce dobro, keď čas, minulosť a smrť rozdrúza všetko a pre teba zostane len trápna prítomnosť, prázdna nádej, vyčerpaná sila, handra, vzduch a nič. Nemá tichosť sedí na perách, lebo tak sa zdá, že večná noc spočína na perspektívach tohoto adventu.

Veď aj načo všetko namáhanie, keď nikto z nás žiť nebude, načo keď večné ničt premaní trápne očakávanie. V tomto advente ozaj neni blažená radosť, lebo z hmly rozčúleného očakávania nevyzdvihne sa konkrétny človek, v týchto periferiach žijúca duša, živý život pachtiaca duša uspokojenie nenajde.

Pod stromkom vianočným jasličky vidim, v jasličkách dieťa leži na čele jasnosť, život do nekonečnosti siahnúci sa mu žiari. Ejhl'a tento zjav nezbadal ešte moderný človek. Snáď veľmi husté sú ratoleste stromku a zrak jeho tak neprehliadne, rukou sa boji odstrániť konárky stromku, lebo lističky sú pichľavé, snáď príliš tiché je to dieťa násilým, krikom, hluhom k sebe nikoho nevábí, snáď . . . ale dosť, však ďaleko by musel pokračovať v príčinách. Toto dieťa ja hľadám, toto je môj advent, lebo v postupu zastaviť sa nedá, nekonečný výhl'ad žitia zastreť si nedovoli.

Ja túžim, ja očakávam blaženú budúcnosť, *pre mňa* musí ona nastať, *moj* mikrokosmos sa musí uplatniť. Státisíce želať, túžiť nemôžu, aby len desiatí boli blažení. Večná evolúcia aristokraciu nezná, lež v sám v sebe osamelých jednotlivcov, z ktorých uplatniť sa musia všetci, ktorí uplatniť sa chcú.

Život, ktorý moja adventná nádej súri je nekonečný a nekonečný život, len v duši sa môže vyvinuť. Život prírody mimo človeka jestvujúcej je stále postupné umieranie, je len iskra, ktorá sa zabliští, ale nesvieti a čo chvíľa zhasne; v človekovi život je ohen, ktorý páli a svieti, je sila, ktorá rúca a stavia.

Toto obrovské hnutie dúš nedá sa obmedziť na vývin, postup a pokrok geologie a sociologie. Všeobecný postup jedine u človeka dosiahne a stojí na najvyššom stupni, jedine v ňom sa v celkosti uskutoční. Evolúcia vesmíru v tomto najvyššom stupni len jedného dediča má a to je človek; ostatné všetko neočakáva ničt lebo ani povedomé svojho postupu.

Vyvin abstraktného človeka, postup všetkého hybajúceho sa podceňiť zato nechcem. Kde sa len zjavuje život, všetko na pred ukazuje, všetko lepšie, blaženejšie žiada. Nie rozdvojiť, ale sjednotiť treba človeka s prírodou. Nie v postupe, nie v túžbe lepšej, blaženejšej budúcnosti poklesnul moderný človek. Chyba je tam, že v maličkosti svojej cieľ veľmi blízko, veľmi nízko postavil. Liek nemôže byť to, aby sme zastavili postup, nie, ešte lepšie s ním napred a postupne láskou a uznanlivosťou zvýšime, zošlachetníme city jeho.

Lavina sa pohla. Lavina sa zastaviť nedá. Blaženosť čaká, hľadá, prosí, iada celé ľudstvo. Pohnutú lavinu nepristavíme s tým, že sa oproti nej postavíme, lebo nás zdrtí, ba cesty jej máme napravovať. Choďme s lavinou, ale veslá, železné veslá vezmeme sebou, žeby sme jej dali smier, aby zmila špinu, rúcala hnilobu, zachránila večné ceny. Zastaviť sa lavina nesmie, ani nemôže, však božské sily ju hybajú, len nesmieme s krátkozrakým nevedomím opustiť lavinu pred cieľom, lebo lavina ide, ide až do nekonečnosti, do života večného, kde ten opravdivý stromček vianočný sa zelenie.

Dr. LUB. PETR.

Laická či náboženská morálka ve škole?

Leží přede mnou zajímavá kniha *La Morale à l'Ecole*. Vyšla v Paříži sice již r. 1910, ale pro naše poměry jest zrovna časová.

Není to pouhá náhoda.

Ačkoli totiž většina našich lidí a zejména těch, jichž obzor nesahá za hranice vlasti, žije v pyšném domnění, že nevedeme-li svět, jsme jistě v prvních jeho řadách, ve skutečnosti obvykle jen přemítáme, co jinde dávno již byli rozřešili a zkoušíme na sobě, což jinde již dávno byli zavrhlí.

Materialismus jest již slušnou řadu let kulturními národy opuštěn, my plujeme dosud v jeho plných proudech. Pokusy o vypěstění idealismu bez náboženského podkladu ukázaly se jinde již dávno prázdňným slovem, my s nimi teprve začínáme. Koedukace jest jinde již dávno zavržena, poněvadž docilovala právě opaku toho, co bylo od ní očekáváno, u nás ji teprv zavádíme. Rozumí se, že se při tom tváříme nejen pokrokově, ale i náramně důležitě, nejinak než jakobychom nápad koedukace překvapenému světu první byli objevili. Už i na samé Rusi účtují s komunismem jako s omylem a utopií života neschopnou a sami vůdcové už utíkají od něho, ale my si teprv třetí internacionálu organizujeme a zařizujeme.

S vyučováním laické morálky na školách není jinak. Všecky pokusy, jež s ní byly učiněny dopadly velmi bledě, a teprv před několika dny proběhla tiskem zpráva, jak náboženské školy francouzské po učiněných zkušenostech jsou rodiči vyhledávány a jejich dětmi přeplňovány, a jak školy laické zejí prázdnotou. Ale my si školu s laickou morálkou teprv hodláme zavést, chtěje zmoudřeti vždycky jen vlastní zkušeností a vlastní škodou.

Ve Francii paměti hodná přednáška známého spisovatele Maurice Barrésa ve Wagramském sále r. 1907 na thema *»O špatných učitelích«* konaná, dala vznik *Sdružením otců rodiny* a spolu i deklaraci francouzských biskupů, kteří věnují všeku svou pozornost otázce mravních a národních zájmů lidských tolik se dotýkající.

Když pak r. 1910 francouzský parlament v debatě o ráz rukodílných škol ocitl se v rozporu s míněním veliké většiny francouzského národa, časopis *l'Eclair*, pamětliv toho, že vlastenecký cit i činná síla země na svou minulost hrdé, i vědomí principů její velikost založivších, jsou stajeny v zásadách morálky a ve způsobu jejího vyučování zahájil pod vedením svého spolupracovníka René-Marc Ferryho veřejnou anketu o důležitém problému morálky ve škole a dotázal se velkého počtu osob literárně nebo pedagogicky vynikajících, co soudí o této věci a *»zda vyučování na školách obecných po způsobu Paostově nebo Albert Bayetově jeví se jim pro blaho obecné i jednotlivcovo lepším než vyučování tradiční morálky z ideje boží odvozené.«*

Výsledek této ankety, již účastnil se Maurice Barrés, Edm. Poincaré, Emile Faguet, Alfred Capus, René Boylesue, Henry Bordeaux, Le Goffic, Jean Izoulet, Th. Legrand, Dr. Fiessinger, G. Deherme, Paul Bourget, Henri Joly, Georges Sorel, A. de Haye, Charles Drouard a Ernest Judet, uveřejněn byl ve zvláštní knize *La Morale à de l'Ecole* nadepsané, jejíž několikrát vydání nejlépe svědčí o zájmu, jež byla vzbudila.

Názor účastníků ankety přirozeně není souhlasný. Vedle mnohých přívrženců náboženské morálky hlásí se i některý byt i ne mnohý obhájce morálky laické. Ale čtete-li s jakou noblessou řeší takový odpůrce delikátní tuto otázku, s jakým taktem a respektem mluví o náboženství a jeho výchovném významu, jest vám nejvýš trapno, vzpomenete-li si na způsob, jakým řeší se tato otázka u nás a na úroveň, na jaké pohybuje se v této otázce propaganda Volné myšlenky a jejích učitelských vyznavačů.

Ve článku malého periodického časopisu nemohu přirozeně reprodukovat vše, co bylo o této věci ve zmíněné anketě pověděno. Omezím se na myšlenky a věty, v nichž názor dotázaných jednotlivců jako v jádře jest obsažen a to tak, aby fysiognomie odpovědi zůstala neporušeně zachována. Autory uvádím v pořadu knihy. Vynechávám pouze J. Izouleta, poněvadž nepronáší se o věci přímo, a poněvadž svým odkazem na Rousseaua a citovanou část jeho *Contrat social* jest srozumitelnějším Francouzu než čtenáři cizímu.

Maurice Barrès.

Francouzský instinkt, skrytá permanentní síla, z níž po věky žije Francie, sotva kdy měla vnímavějšího, jemnějšího a inteligentnějšího tlumočníka nad Barrèsa. Tento duch tak způsobily rozpoznávat i takřka ohmatávat ideje, odstiňovat je nejjemnějšími reflexy své myšlenky, neztrácí nikdy s očí povšechných realit, v nichž Francouz nutně nalézá svůj správný způsob jednání a plnost svého bytí. Rozvinuv svou hesi, na konci kapitoly, rychlým letem spěje k formulí, k větě, v níž vše co předcházelo, prostě a populárně shrnuje. Vzpomeňte si jeho *Les Amiliés Francaises, Scènes et doctrines du nationalisme* a jeho *Román národní energie*, v němž se projevuje tak hluboký smysl račy, v němž reaguje s tak velkolepou a bezpečnou silou francouzský instinkt.

»Připomínáte mi«, píše Barrès Eclairu, »že jsem ve Wagramském sále dal podnět k tomu, aby otcové rodin v jednotlivých obcích sestupovali se k rozhoovorům o společných zájmech žactva, k podpoře učitele, jehož vyučování jest prospěšné a k paralysování činnosti učitele škodlivého, protifrancouzského. Chovám přesvědčení, že v situaci, do které jsme byli vrženi, kde naše vyučování dobrovolně se zřeklo pomoci náboženství k mravní výchově mládeže, *musíme se vydatně opřít o tradice rodinné.*

Nahlížím, že lidé mající horoucí víru v Rozum a chtějící všecko založiti na něm jediném, mohou odpírat biskupům, reklamujícím dle svého práva vyučování mládeže, ale nenahlížím, jak tito lidé mohou se vzpírat zakroč i otců rodin u učitele.

Mne neumlčí, má-li kdo odvahu reklamovat děti pro stát nebo řekne-li mi stát, opíraje se o parlamentní většinu: »Jsou moje, nenáleží otcí.«

Poslední slovo má sdravý rozum. Jako tehdy ve Wagramském sále i dnes, za nynějšího stavu věci, navrhl jsem ve *Sdruženích otců rodin* laické škole opravdovou formuli smíru: »*Chceme utvářeti své děti k svému obrazu.*«

(Pokračování.)

VÁCLAV OLIVA:

„Pochválen buď Ježíš Kristus !

Příspěvek k dějinnému vývoji křesťanského pozdravu.

Náboženské, politické a sociální zmatky v Čechách dostupují pomalu, ale jistě vrcholného bodu. Vše jako by chtělo zvrhnouti se v pravý opak toho, co posud bylo lidem svatým a nedotknutelným. Bizarnost má nahraditi opravdovost a skutečnost, domněnky, pravdu a násilí duševní náboženské přesvědčení. Škola, jak samozřejmě tomu, kdo v posledních dvaceti letech sledoval duchovní proudění a vzdělání českého učitelstva, předchází ve všem zdrcujícím příkladem, zvláště od doby uzákonění české samostatnosti. Začal sice nábožensko-kulturní boj dávno před katastrofou rakouskou, ale po 28. říjnu r. 1918 vrhla se v něj silou uražené ješitnosti a mocí komunistického teroru. Proto odstraňovali někteří učitelé kříže, křesťanské zvyky, bouřili proti náboženským pravdám, a vytlačovali kněžstvo ze škol na ulici. Tím také došlo na křesťanský, starodávný pozdrav: »Pochválen buď Ježíš Kristus!« jenž byl těmi, kdož mají úkolem šířiti osvětu a pravdu, prohlášen za jezuitský výmysl a za zbytek dob, kdy Tovaryšstvo Ježíšovo dokončovalo v zemích českých veliký a staletý zápas s protestantským bludem.

Ale v pravdě, a to dle svědectví dějin, není tomu tak. Křesťanský pozdrav: »Pochválen buď Ježíš Kristus« je data mnohem staršího, nežli založení jesuitského řádu, z r. 1540, staršího data, nežli vznik protestantismu vůbec a staršího data, nežli křesťanství v Čechách, poněvadž prostě svou podstatou sahá až do dob poapoštolských. Alespoň jest nesporno, že při každé mši sv. po přečtení sv. evangelia odpovídá přihlížející, jenž zastupuje lid: »Laus tibi Christe«, t. j. »Pochválen buď Kristus!« a že v dobách starokřesťanských docela odpověď tato se prozpěvovala všim lidem v chrámě přítomným.

Ostatně, pátráme-li důkladněji po významu odpovědi po sv. evangeliu: »Pochválen buď Kristus!« v dějinách starobylé katolické liturgie, přesvědčíme se i o vztahu a příčině, proč právě tato slova byla položena na toto místo mše svaté. Původně alespoň, jak svědčí Duranti v knize »De ritibus ecclesiae catholicae«, t. j. »O obřadech katolické církve« v kapitole 24. v knize 4., říkalo se po svat. evangeliu: »Amen« a pak hned sloužící kněz nebo biskup dle slov sv. Justina, mučedníka, sv. Hilaria, sv. Ambrože a j. vystoupil na kazatelnu a vybízel lid k následování toho, co v evangeliu bylo čteno, t. j. kázal. Když kazatel skončil, lid odpovídal mu slovy: »Laus tibi, Christe«, t. j. »Pochválen buď Kristus!« a potom se ve mši sv. pokračovalo, neboť kněz nebo biskup sestoupiv z kazatelny, k oltáři se navrátil. Než v době, kdy také tichá počala se čítati mše sv., anebo bez promluvy k lidu, znenáhla opomíjelo se říkati po evangeliu »Amen« a počalo se rčení, původně jen po kázání obvyklé, vkládati všeobecné po sv. evangeliu do každé mše sv.

Vědomí ovšem, že po kázání odpovídal lid knězi pozdravem, jenž byl pochvalou Ježíše Krista, udrželo se v církvi velmi dlouho a u všech národů, jak toho zbytek posud jest v našich katolických kostelích, kde po slavnostním kázání zpívá se píseň: »Pochválen buď Pán Bůh náš . . .«, která v jádře není ničím jiným, než

obměnou, vysvětlením a výkladem rčení: »Pochválen buď Kristus« a jež, jak dosvědčují znatelé, sahá vznikem svým do dob značně dávných a má společnou myšlenku s podobnými písněmi u ostatních národů křesťanských.

Nebylo také v křesťanském starověku nížádnou vzácností, že biskup nebo kněz na počátku své promluvy přítomné křesťany pozdravil slovy, jež označovala pochvalu Boha nebo Ježíše Krista. Tak sv. Chrysostom, jak sám svědčí v homilii 13. k lidu Antiošskému, častěji počínal svá kázání slovy: »Laudetur Deus« t. j. »Pochválen buď Bůh« a sv. Agustin dle své řeči 323. říkával: »Christo laudes«, t. j. »Pochválen buď Ježíš Kristus« a p. A právě z výroků sv. Chrysostoma a svat. Augustina vyvinul se nynější křesťanský pozdrav: »Laudetur Jesus Christus«, t. j. »Pochválen buď Ježíš Kristus«, k němuž záhy připojena byla jako dodatek příslušná odpověď: »In saecula. Amen«, t. j. »Až na věky. Amen«, nebo »In aeternum. Amen«, t. j. »Po všechny věky. Amen« či docela: »Semper. Amen« t. j. »Na vždy. Amen«

V době papeže Šixta V., jenž vládl církvi od r. 1585—1590, byl pozdrav: »Pochválen buď Ježíš Kristus« již tolik mezi věřícím lidem rozšířen, že týž papež konstituci »Reddituri« udělil všem, kdož jej nábožně vysloví, anebo kdož k němu nábožně odpoví, neplnomocné odpustky 50 dnů. Kdož však tímto pozdravem budou pozdravovati častěji anebo stále tak, že se jim to stane potřebou a obyčejem, měli v hodině smrti obdržeti plnomocné odpustky, a to pouze za té podmínky, aby umírajíce, zbožně a kajicně vyslovili, anebo alespoň srdcem, nebudou-li moci ústy, vyzývali nejsvětější jméno Pána Ježíše. Také kazatelé, kteří by k tomuto křesťanskému pozdravu vybízeli lid na kázáních a sami ho užívali, měli v hodině smrti obdržeti plnomocné odpustky, případně za živá odpustky 50 dnů. Proto od konce XVI. století zavládl po celém katolickém světě obyčej, že kazatelé a kněží slovy: »Pochválen buď Ježíš Kristus« řeči své začínali, častěji k těmž pozdravu věřící vybízeli a sami ho v životě užívali tak, že i lid následoval někde více, někde méně jich příkladu.

To pohnulo papeže Benedikta XIII., že roku 1728 za panování v zemích českých císaře Karla VI. vydal bullu, ve které vyzval všechny pravověrné křesťany, aby k osvědčení své katolické víry, dále k vyznání Ježíše Krista před lidmi a k posile těch, kdož kolísají v lásce k Synu Božímu, navzájem při každé příležitosti, ať na silnicích, cestách, nebo jinde se potkávající, z domu vycházející a zase domu se vracějící anebo do cizího obydlí vstupující a p. křesťanským pozdravem: »Pochválen buď Ježíš Kristus« se poctívali.

Než roku 1728 a v letech následujících konaly se v zemích českých, jak z dějin katolické reformace známo, velmi četné misie, jichž účelem bylo, aby zbytky tajných českých protestantů upřímně přijaly katolickou víru a žily dle vůle římsko-katolické církve. Misie tyto vykonávaly většinou jesuité. A protože právě jesuité při misích, od roku 1728 po zemích českých konaných, častěji posluchače své dle vůle papežovy ke křesťanskému pozdravu vybízeli a pobádali, nepřátele jich jednak z nevědomosti pravého stavu a jednak ze zlomyslnosti rozšiřovali pomluvu, že jesuité sami křesťanský pozdrav si vymyslíli a jej zaváděli, aby poznali tajné nekatolíky. Potom dostala se zmíněná pomluva do knih a jimi udržována jest posud, zejména v dílech protestantských a nevěreckých, jako na příkl. u hugenoty Denise, jenž bez uvedení jakýchkoliv dokladů nesprávně a neopráv-

něně jesuity pomlouvá takto: »Jakási hrůza vznášela se ve východních Čechách. Jesuité právě zaváděli v zemi křesťanský pozdrav . . . Kdokoli ho neužíval, byl ihned podezřelý,« k čemuž helveta dr. Jindřich Vančura doložil ještě, ač zase nepravdivě a bez uvedení dokladů: »A stačilo to k udání u vrchnosti a ke trestání karabáčem.«

Němečtí protestanté jsou poctivější. Ti v díle: »Reální encyklopedie pro protestantské bohosloví a církev« ve svazku XVII., 412. přiznávají otevřeně, že nebyli to jesuité, ale papež Benedikt XIII., jenž křesťanský pozdrav roku 1728 všem katolickým věřícím doporučil a proto nazývají přímo pozdrav sám »pozdravem od papeže předepsaným«. Také vážní čeští dějepisci, jako na př. dr. Antonín Rezek v díle: »Dějiny prostonárodního hnutí . . .« vyjadřují se podobně, anebo alespoň jesuitů nepomlouvají . . .

Že protestantům, nevěrcům a odpadlíkům pozdrav: »Pochválen buď Ježíš Kristus« nebyl milým a není milým, netřeba snad ani dokládati. Vždyť protestantismus vlastně vznikl, žil a žije z boje proti všemu, což pochází od římských papežů, nevěra nevěří v Ježíše Krista jakožto Syna Božího a odpadlictví při každém zaslechnutí pochvaly Páně musí si uvědomiti slovo Písma, že Kristus je kamenem úhelným, ježž zavrhlí stavitelé a že nikdo nemůže dáti lepšího základu nad Pána Ježíše. Proto, kdekoli protestantství, nevěra a odpadlictví usídlily ať zjevně, ať tajně, tam se také brojí proti křesťanskému pozdravu, tam se lže, že jesuité jej vymyslili a zavedli, tam raději lid povzbuzuje se slovem i příkladem k následování Němců, jichž »Guten Tag«, t. j. »Dobrý den« a »Gut' Morgen« či »Dobrýtro«, zní za každým krokem z úst velkých i malých, nežli by se strpělo »Pochválen buď Ježíš Kristus«, ač ti, kdož křesťanský pozdrav odstraňují, rádi vychloubají se vlastenectvím, osvětou a láskou k rodné půdě

Konečně také názor, jako by jesuité křesťanský pozdrav byli zavedli z důvodu, aby jim odkryli tajné nekatolíky, je tak nešťastně a přímo dětinsky sestaven, uvážíme-li, jak tajní nekatolíci v XVIII. století a kdykoliv jindy dovedli podvody, podskoky, přetvářkou a lži oklamávali i nejzkušenější misionáře a osvědčené vrchnostenské státní úředníky, že o tom se šířiti bylo by přímo nechutným. *A tak jest a zůstane pravdou, že pozdrav: »Pochválen buď Ježíš Kristus!« byl v podstatě znám již křesťanskému staro- i novověku, že rozšířen byl papeži Sixtem V. a Benediktem XIII. a že prohlašování jeho za výmysl jesuitský k poznání tajných nekatolíků je dějinnou lží, smyšlenou od nepřátel církve na potupu Tovaryšstva Ježíšova.*

ANT. NOVÁK:

České dějiny.

(Příspěvek k filosofickému hodnocení.)

Je povinností každého občana, znáti dějiny své vlasti. Zvláště nám Čechům byla slavná minulost mocnou vzpruhou v dobách zlých. V dobách dobrých měly by býti dějiny učitelkou života, ukazatelem cest, svědkem odvážné pravdy, že podkladem vši kultury a slávy národů jest plnění zákona Božího.*)

Franc. historik de Metivé řekl, že »od sta let nejsou dějiny než velkým spiknutím proti pravdě«. A my můžeme dodati, že od doby Lutherovy je smutným úkolem dějin lháti a zakrývatí pravdu. V takovém duchu jsou, bohužel, psány české dějiny posledních desetiletí. Proto bylo nutno zařaditi stať o českých dějinách do našeho časopisu, aby správným chápáním dějin vytvořil si každý správný názor, jak nejlépe lze prospěti milované vlasti.

Katolíkov i křesťanu vůbec jsou dějiny světovým dramatem hříchu a vykoupení. Tím je řečeno vše. Národové i jedinci mají zle na zemi vykázán jakýsi úkol. Jsme dělníky na vinici Páně — jak krásně praví Písmo, jsme kameny na šachovnici světa, kterými veliký ředitel Všemíra posouvá. Snášíme kameny k stavbě jakési, jejíž plány má a zná Bůh a jméno její — *Království Boží na zemi*.

Jen pokud plní národové toto své dějinné poslání, udržují se a kvetou. Odklonění od zákona Božího přináší neštěstí, zkázu. Kolik tu bylo velkých národů a mocných říší před námi a kde nyní jsou? Kde jsou mohutné říše Egypta, Mesopotamie, Syrie, Arabie, Střední a Východní Asie, kde Řekové a Římané? Zanikly říše, zmizely národy a dnes hluché jméno a mrtvé památky svědčí, že tu byly a dějiny vysvětlují, proč tu nejsou.

Také náš národ má jistě své velké poslání, také o něm platí devisa, již jsme uvedli na počátku. Pokusíme se vysvětlit, pokud náš národ plnil úlohu Bohem mu danou a budeme proto stručně sledovat dějiny našeho národa. Poznáme, že měl své doby slávy i doby úpadku. Ale budeme jinak je hodnotit než svět. Nebudeme vidět zlato tam, kde je jen pozlátko, ne-li bezcenná alpaka. Největším kriteriem pro nás bude, pokud se národ svým životem přiblížil k ideálu království Božího.

Tolik úvodem.

Do kotliny české, na Moravu a na Slovensko přišel náš národ p čátkem VI. st. po Kr., tedy poměrně pozdě. Někteří archeologové dovozují sice, že Slované byli v Čechách sporadicky (porůznu) již v I. století po Kr., ale historické prameny znají je ve Střední Evropě až v 6. století. Přišli s ostatními Slovany ze zakarpatské kolébky (bařinnatý kraj dnešního Pinska — Pripetě) a sice od severu.

Slované totiž rozlili se nejrychleji ve směru nejmenšího odporu širou německou rovinou, která byla tenkrát vyklizena germánskými Goty.

Teprve když protlačili se Slované až k Labi a Sále, pustili se do hor v dnešní česko-německé vysočině. Zaplnili Čechy a Moravu, pronikli na Slovensko a stanuli teprve u veletoku dunajského. Za Šumavou pronikli daleko do poříčí Mohanu, Regnice a Náby. Zatím z jihu zabral bratrský kmen Jihoslovánů

*) Sv. Řehoř in Registro lib. II. cap. 9. regina Francie Scribens dicit: Cum scriptum sit: Justitia elevat gentem, miseros autem facit peccatum.

širé končiny Balkánu, Krasu a Alp, v nichž pronikl až do Pustřtálu v dnešních Tyrolích. Záplava Slovanů byla překvapující a byzantské a arabské prameny mluví v superlativech, vyjadřující tak početnost tohoto lidu, který po Románech a Germánech se přihlásil ke kulturnímu zápolení na nivách mladé Evropy. Postavení Slovanů nebylo příznivé. Na severu narazili na kulturnější a dobře vojensky organisované Germány, na jihu tvořili vlastně předvoj Hunů a stali se později obětí nového kočovného národa Avarů. Mocná říše byzantská dovedla politickými pletichami i zbraní krotiti nájezdy slovanských barbarů.

Nebylo tudíž divu, že západní Evropa odpověděla na neslýchaný nápor Slovanů protináporom a snažila se je zatlačit z předsunutých posic. Bylo dáno nezměnitelným řízením osudu, že dalo se tak ve jménu křesťanství a že hlavní úlohu hráli v tomto procesu — Němci. Mocná říše francská jala se po podrobení germánských kmenů a Avarů šířit svůj vliv na východ.

Slované byli tu v značné nevýhodě. Byli kulturně pozadu a pak nesli s sebou do nových sídel kleté dědictví z pravlasti: nesvornost. Nevytvořili nikdy větších vojensko-politických útvarů prý z lásky k svobodě. Dal se tím klamat i Palacký, který mluví o demokratických řádech starých Slovanů. Svobodomylnost je jen špatný překlad slova anarchoi «ἀναρχοι», jak je klasifikuje byzantský císař Maurikios (582—602), který o nich píše, že nechtějí nikomu býti poddáni, neumějí mezi sebou uznávati potřebu vyšší autority a vyhýbají se rozbrojům a různicím. Navzájem se naopak různí smýšlením, aniž jeden chce poslouchati druhého, ba nenávidí se navzájem: Mnoho mají vládců, ale mezi sebou jsou nesvorní! — tak končí svou charakteristiku bystrý byzantský císař.

A bylo tomu tak. Slované dovedli utvořit nanejvýš obranný útvar, ale jakmile nebezpečí pominulo, rozešli se zas. Jedinému *Samovi* se podařilo vytvořiti obranný slovanský blok a osvoboditi Slovany severní i jižní z nadvlády Avarů a ubrániti se Němcům (Dagobert). Pak se Slované rozdrobili v řadu státek, které se navzájem ubíjely. Proto zahynuli Polabští Slované, proto pohlceni byli Slované čeští západně od Šumavy, proto byli Jihoslované zatlačeni z Alp a předhoři. Němec byl protivníkem nad jiné nebezpečným a tak osou dějin našich stává a neustále *stýkání a potykání se s Němectvím* (Palacký).

Tenkrát začínají naše dějiny. Všechny pověsti a báje o Čechovi, Krokovi, Libuši, Přemyslu a jeho sedmi nástupcích musíme odhodit, poněvadž nejsou než krásnými bajemi. Můžeme jen tolik připustit, že bojovná družina Čechů, usazených uprostřed země v bohaté kotlině a řízená obratně kmenovým náčelníkem z rodu Přemyslova hrála mezi četnými slovanskými kmeny důležitou úlohu, ač nebyla nejčetnější.

První historické zprávy přicházejí s odražením útoků Franků a s příchodem křesťanství. To jsme však už na počátku IX. století.

Křesťanství značilo tenkrát kulturu. Nepřijmout ho znamenalo zemřít jako Polabané a kultura ta byla vnesena našimi rasovými nepřáteli Němci. Proto pokusy německých kněží hlavně v Čechách se nedařily. Lépe bylo na Moravě a na Slovensku, kteréžto kraje byly kulturně vyspělejší, ležíce při důležité obchodní tepně — Dunaji. Čechy byly chráněny před vetřelci neproniknutelným pohraničním hvozdem,

(Pokračování.)

Ukázka z české biblické konkordance.*)

Druhý rok veřejné činnosti Páně.

I. *Kristus v Judsku.*

Kristus na svátcích velikonočních v Jerusalemě uzdravuje člověka 38 let nemocného, mluví o svém poměru k Otci, o vzkříšení a svědectví Mojžíšovu. Jan 5, 1—17.

II. *Kristus v Galilei.*

Apoštolové trhají klasy v sobotu. Mat. 12, 18. Mar. 2, 23.—38. Luk. 6, 1—5.

Kristus uzdraví v sobotu člověka s uschlou rukou. Mat. 12, 9—14. Mar. 3, 1—12. Luk. 6, 6—11.

Kristova mírnost dle proroctví, že třtiny nalomené nedolomí. Mat. 12, 15—21.

Kristus volí apoštoly. Mar. 3, 13—19. Luk. 6, 12—16.

Kázání na hoře. Mat. 5, 6, 7, 8, 1. Luk. 6, 17—49.

Blahoslavenství synů Božích. Mat. 5, 3—12. Luk. 6, 20—22.

Bída synů tohoto světa. Luk. 6, 23—26.

Apoštolové mají býti soli země a světlem světa. Mat. 5, 13—16.

Kristus přišel naplnit zákon starý. Mat. 5, 17—20.

Zákon se má plnit dle ducha: Slyšeli jste . . . Mat. 5, 20—48. Luk. 6, 27—36. Při tom u Mat. 5, 29—30 o vlastním pohoršování. (Viz též Luk. 16, 18.)

Spravedlnost (almužnu; modlitbu — zde též: imeditbu Páně —; půst) jest konati k vůli Bohu Mat. 6, 1—18.

O snaze po statcích nebeských. Mat. 6, 35—45.

Pravidlo o lásce k lidem. Mat. 7, 1—6. Luk. 6, 37—45.

Jest prositi o Boží pomoc: Proste a bude vám dáno . . . Mat. 7, 7—11.

Co prokazovati bližnímu: Všecko co chcete . . . Mat. 7, 12.

Brána k životu je těžká. Mat. 7, 13—14.

Nepraví proroci poznají se dle ovoce. Mat. 7, 15—20. (Viz dříve Luk. 6, 19—34.)

Nestačí říkati Pane, Pane . . . Mat. 7, 21—23. Luk. 6, 46.

Jest třeba plnit slova Kristova a tak stavěti na skále. Mat. 7, 24—27. Luk. 6, 47—49.

Kristus sestupuje s hory. Mat. 8, 1.

Kristus uzdravuje služebníka setníkova. Mat. 8, 5, 13. Luk. 7, 1—10.

Kristus křísí z mrtvých mládence Najmského. Luk. 7, 11—17.

*) Mnohokrát již ozvaly se u nás hlasy, že by nám bylo třeba české bibl. konkordance. Takovou má vypracovánu pod názvem „Život Ježíše Krista dle sv. evangelistů“ pilný a obratný pracovník — katecheta, jehož ukázky katechismu ve „Vychovat. Listech“ došly pro svou praktičnost v kruzích katechetů pochvaly, a jehož pro děti lehkými a srozumitelnými, krátkými větami vypracovaná biblická dějprava je v rukopise hotova a schválena pražským ordinariátem. Jeho biblická konkordance, z níž ukásku pedáváme, sestavená z českých pramenů, vyčerpává obsah čtyř evangelií do posledního verše. Vydání její přišlo by velmi vhod katechetům v přípravě do školy, k exhortě i meditaci. (Redakce.)

SMĚS.

Kolík mají odběratelů »Vychovatel-ské Listy« v Čechách? Výborná paedag. revue »Vych. L.« oznamuje na konci ročníku XXI. že počet odběratelů klesl, snad následkem finanční tísně kněžstva a učitelstva, z bývalých 1500 na pouhých 1056. Při tom je velmi smutné, že počet odběratelů v Čechách rovná se sotva pětině odběratelů na Moravě a proti Slovensku sotva jejich třetině! Vím dobře, píše, že v Čechách jest velmi dobře a svižně redigovaný list »Vychovatel«, ale přece jenom myslíme, že i čeští katolíci — učitelé i kněží — mohli by podporovati také odborný list moravský. — My se za to vše přimlouváme a všem čtenářům bratrský list doporučujeme!

Pastýřský list katolických biskupů čsl. o školské otázce. Po posledních biskupských poradách vydali biskupové pastýřský list o škole, který vrcholí ve slovech: »Děti navštěvující školu, náležejí předně rodině, pak církvi a konečně státu (občanské společnosti). Rodina je podle přirozeného i božského práva prvním činitelem výchovným a škola není ničím, než ústavem při výchově pomocným a doplňujícím. Právo církve na školu plyne z poslání, které Kristus Pán své církvi udělil, Vyučování a výchova jest tudíž podstatným úkolem církve, jehož se církev vzdati nemůže. Učí-li se na školách pravdám potřebným k věčné spáse, nesmí se předmětům světským vyučovati v duchu protikřesťanském nebo docela anarchistickém. Neboť indiferentním není žádný předmět školního vyučování. Buď bude učitel čest a chvála Boží ve svém předmětu hlásati, nebo bude Boha upírat. A to činí již tím, že o Bohu mlčí. Veřejná škola není majetkem té které vlády nebo strany, třeba měla v parlamentě většinu a docela už ne majetkem učitelů, kteří jsou pouze splnomocnění rodičů a státu, nýbrž jest a zůstane ústavem pomocným a dobrodíním pro ony rodiny, které chtějí nebo musí ji použiti.« Pastýřský list psán slohem povzneseným a duchaplným a zasluhoval by, aby byl ve statisících exemplářích rozšířen mezi lid.

Nové učebnice. Známý z »Vychovatel-ských Listů« pilný pracovník o katechismu a biblické dějepřevě pro dítky, *Ant.*

Audrlický, katecheta v Gol. Jeníkově, pracoval již celou biblickou dějepřevu, která jest již schválena pražským Ordinariátem. Také jeho katechismus jest již dopsán. — Na Moravě pracují dva katecheti, osvědčení pracovníci, na nové dějepřevě, která bude všeobecným a milým překvapením. — Docent katechetiky a pedagogiky na Cyrilo-Methodějské fakultě univ. v Olomouci, katecheta v Lošticích, *Václav Kubiček* počátkem prosince odevzdal Paedagogické Akademii svůj rukopis prvního dílu »Sv. učení« *»Svaté pravdy.«* Ve čtyřiceti článcích je tam zařazeno 86 vět katechismových. V těchto 86 větách je nově sestylisováno učivo rak. katechismu o víře, o milosti a posledních věcech uvětné 300 otázkami. Je v těch 86 větách těžisko celé práce. Bude-li tento návrh veřejností přijat, měli bychom pak katechismus asi o 260 větách obsažných a snadných. Po Sv. pravdách má následovat *»Svatý zákon«* jako druhý a *»Svatá pomoc«* s církevním rokem jako třetí díl katechismu v článcích.

Bouře v učitelstvu. Národním shromážděním přijat byl zákon o šetření tak, že státním, veřejným a samosprávným zaměstnancům platy sníženy. Učitelům obecných a občanských (měšťanských) škol v činné službě, čítajíc v to učitele na státních školách obecných a měšťanských, budou se místo výpomoci dle § 1. tohoto zákona na dobu od 1. ledna do 31. prosince 1922 vypláceti mimořádné měsíční (dvěletní) výpomoci a měsíční nouzové výpomoci, a to pro Prahu a místa I., II. a III. třídy místních přídavek ve výši 80 proc., pro všechna ostatní místa ve výši 70 proc. z částek podle dosavadních předpisů příslušejících. Osoby, o nichž jedná § 6., odst. 1. tohoto zákona, jakož i osoby, za které stát podle dosavadních ustanovení převzal k placení daň z příjmů vybiranou sračkou, jsou povinny platiti na berní rok 1922 25 proc. daně z příjmu, vypadající na dobu od 1. března 1922 ze služebních požitků. Zbytek nese stát. Citelně postižení učitelové škol ob. a obč. ovšem ozvali se proti tomuto zákonu a doufají, že budou míti spojení v želez. zřizencích, se kterými svolali schůzi na Žofín, kde dostali svůj díl a svolání hanby všichni poslanci a senátoři koncentrovaných stran. Komunisté začínají lovit v řadách učitelstva a tisk jejich dále operuje výrokem agrárního poslance a člena »řetky« Malypetra, který deputaci učitel-

stvá protestující proti snížení platů řekl: »Učitelé ať si jdou přivydělávat!«

Prázdniny ve školním roce. Za ministerstva Habermanova rozšířeny byly dny prázdnin na školách obecných a měšťanských na dobu nebyvalou. Nyní počalo samo učitelstvo, aby zachránilo pro sebe zákon paritní, býti proti prázdným dnům a aby ukázalo svou neodvislost od viry, býti proti svátkům. Dostala se věc až do kulturního výboru N. shromáždění, aby projednal otázku úpravy prázdnin. Referent byl posl. Dr. Srdinko. Zástupci všech stran zaujali stanovisko k návrhu referentovu a zvláště k otázce zachování svátků církve katolické. Z vlády vyslovilo se ministerstvo školství, zemědělství, sociální péče. Rozprava byla opravdu klidná a věcná, a jest zajímavé, že podkladem řešení otázky svátků byl vzat text církevního práva z nového Codexu, a přijato svěcení zasvěcených svátků, obsažených v Codexu, proměnění dny 3 dobrovolných svátků (2. února, 25. března a 8. září) ve vyučovací dny, a svátky všech patronů zemských: sv. Cyrila a Metoděje na Moravě, sv. Hedviky ve Slezsku a sv. Václava a Jana Nepomuckého v Čechách ponechati z ohledu na zvyk v lidu zasvěcenými, při tom podotknuto výslovně, že papež dovoluje je přenést na neděli. Lidová strana podala poslancem Rýparem návrh, aby i dobrovolné tři svátky byly ponechány až do úpravy této otázky v celém veřejném životě, ale návrh byl zamítnut (proti hlasovali 2 lidovci, 1 lidovec a 1 křesť. soc. něm.) s poukazem, že toho ani papež nežádá. Zkrácení prázdnin vánočních a velikonočních přijato a umístění hlavních prázdnin ponecháno minist. škol. Poněvadž dle nařízení Habermanova měly letos vánoční prázdniny na obecných školách *trvat až do 10. ledna*. Věstník ministerstva školství a národní osvěty přin. I v čísle 24. ze dne 15. prosince 1921 výnos číslo 121.120.21 ze dne 14. prosince 1921, podle něhož vánoční prázdniny na školách obecných a občanských (měšťanských) ve všech místech trvají od 23. prosince do 2. ledna včetně. O stanovení velkých prázdnin vzati na pomoc rodičové. Tak spolek rodičů dětí Velké Prahy porokoval na členských schůzích v jednotlivých okresech o chystané změně prázdnin na školách a prohlašuje, že souhlasí úplně s návrhem, aby církevní svátky katolické nebyly dny feriálními a se zkrácením prázdnin vánočních a velikonoč-

ních, avšak naprosto odmítá návrh, aby se hlavní prázdniny posunuly opět na dobu od 15. července do 15. září, neboť v párty letních dnech nestojí vyučování za ni; jsou samé veštiny. Ba ani dopoledne není dětem možno intensivně soustředit pozornost na vyučování v takovém moři kameni, červencovým sluncem rozžhaveném, jakým je velkoměsto. Rodiče, kteří mají možnost poslat děti dříve na venek, vymohou si pomocí různých lékařských vysvědčení, aby jejich děti byly propuštěny dříve, takže pražské týdny jsou poloprázdné. Má-li venkovské obyvatelstvo potřebu dětských pracovních sil v době sklizně polních plodin, lze pro venkov provést navrhovanou úpravu hlavních prázdnin, avšak spolek rodičů protestuje rozhodně proti tomu, aby zaváděna byla také v Praze.

Požadavky soc.-demokrat. učitelů jsou tyto: 1. Bezpodmínečně vyloučení náboženství ze všech veřejných škol vůbec; 2. reformu školskou zavedením jednotné školy (včetně se školou občanskou) tak, aby vzdělání vůbec bylo přístupným učiněno nejširším lidovým vrstvám; 3. bezplatné vyučování a zdarma všechny pomůcky pro žáky; 4. vysokoškolské vzdělání pro učitele a 5. laické sbory výchovné, jež by s učitelstvem soc.-demokratickým pracovaly.

Mezinárodní kongres pedagogický. Třetí mezinárodní kongres pro mezinárodní výchovu bude se konati pod protektorátem švýcarské federální rady, státní rady republiky i ženevského kantonu v Ženevě od 28. července do 1. srpna 1922.

»Ať si jdou přivydělávat« bylo řečeno učitelům protestujícími proti snížení platů. Ale nejde to tak lehce. Okr. školní výbor v Čes. Brodě dne 6. prosince 1921 se usnesl, aby učitelé, kteří posud varhání, byli vybidnuti poslední s veškerým důrazem a se lhůtou do konce prosince 1921, aby toho nechali.

Politika nepatří do školy. Ve Vychovatel v m. r. str. 173 byla zmínka, že Učitelský spolek v Berlíně rozhodně se ohradil, aby škola byla služebnou politických stran a vyslovil politování nad jednáním učitelů, prospěchářů, kteří z osobních poháněk stali se polit. demagogy. Srovnává naše poměry dobře o tom píše v Čes. Deníku plzeňském (číslo 331) Jan Vavřík. U nás dosud žádný učitelský spolek podobně se neohradil, ale z toho nenásleduje,

že by u nás nebyli taci političti prospěcháři, kteří v přerodu poměrů přistavili si rychle na ohniště svůj hrnec s kašičkou. U nás jsou zrovna tak jako v Německu. Byli učitelé, kteří ve svém životě pro učitelstvo ničeho nevykonali, práce učitelské se jen stranili nebo ji pohrdlivě posuzovali a odsuzovali, škola jim vůbec k srdci nepřirostla a o mládež se mimoškolně také nijak nezajímali. A jako se vzdalovali práce mimoškolní, tak byl jim cizí i drobný lid, jehož společnosti se důsledně vyhýbali a vyhledávali chtivě jen společnost těch vyšších. Žili neplodným životem hluchých květů a jen s nepřizní a se zlobou sledovali drobnou, mravenčí práci těch učitelů, oddaných škole a jejímu žactvu. A z touhy, aby se něčím stali, přihlásili se do politických stran, jejichž program byl jim zcela cizí, s nímž se způsobem života úplně rozcházel. Přerod jejich byl příslušně odměněn snad s tou virou, že bude tím více následovníků. Nestalo se však. Dnes je velmi zajímavá a poučeno sledovati činnost těch, kteří z tišin a hlubin byli vyneseni na povrch života politického. Aby oddělili svoji minulost a přesvědčili o pravdivosti i získali patřičných odměn, vedou si ve všem urputněji i bezohledněji než ti, kteří vyrostli v dlouhých letech tvoření se a zrání celé strany. Dnes není ve škole žádoucího klidu předválečného. Vzpomeňme jen náboženských rozmlívek, kdy i děti rozlišují se na Řimany (s přihánou tak nazývané) a na československé příslušníky i bezvěrce, dělí se i na Sokoly, Orly, Jednotáře a ty hned zase dvojí. U dětí není více té společné radosti životní, jejich život byl rozrušen životem dospělých. Politika nezůstala svým zájmem u lidí dospělých, ze zajištění byla přenesena i na mládež dorůstající a ze strachu o budoucnost dere se i do škol mezi mládež, kterou rozdvouje, vzájemně znepřáteluje a vede jen k nesnášenlivosti a sobeckosti třídní. V tom ji posiluje a uvrzuje i nevychovatelské počínání si učitelů-politiků, více však-pouhých osobních prospěchářů než politiků a socialistů zvláště. Na rázné zakřiknutí po způsobu učitelů berlínských u nás asi tak hned nedojde. Rozhněvat si celou stranu je na považenou. Zatím nesměle jen možno čísti všeobecnou výtku v časopise »Městanská škola« ze dne 8. XI. t. r. pod nadpisem »Slovo v čas.« — — — A třebaže výtky a stížnosti týkají se mizivého počtu našich příslušníků, přece nemilý dojem a snad i ná-

sledky přenáší se na celý stav, na veškeré učitelstvo. A to nemůže nám, jako stavu být lhostejno. — Učitelstvo jsou také lidé z masa a z krve jako ostatní, podrobeni stejné chybám, tož přece musíme býti vědomi, že stav učitelský, stav, který má vychovat nové, lepší pokolení, od členů svých musí vyžadovat chování v každém ohledu poctivého, přímého, mravního, aby nikdo a nikdy nemohl pochybovati o poctivosti toho, co konáme. Je veliký rozdíl, koná-li jednu a touž věc rolník, kupec, úředník pošty nebo učitel-vychovatel. Přihlášíme-li se do té neb oné strany, plníme poctivě její program, o kterém jsme přesvědčeni, že je dobrý, ale neměňme svého přesvědčení tak často jako svých kabátů. Pak odpadnou výtky, že nemáme vůbec přesvědčení — — —

LITERATURA.

Kalendář naší mládeže na školní rok 1921—22. Ročník X., jež ve prospěch zachrany opuštěných a zanedbaných sirotku vydalo české Seraf. dílo lásky v Č. Budějovicích, úhlednou svoji úpravou — kapesní formát 32* s tuhými deskami — pěkně řadí se k předějším devíti ročníkům, které bývaly hojně hledané. Mimo část kalendářní s udáním povětrnosti dle stoletého kalendáře, obsahuje rozvrh hodin a zápisníček, jakož i pečlivě vybraný zajímavý text zábavně poučný, zvláště pěkný je článkuček »Na pokraji propasti«, jenž ve formě poutavé povídečky prakticky dokazuje nenesmrtelnost duše lidské. Povídečka »Hrdina« je názorná vybídka k obětavosti a křesťanské lásce k bližnímu. »Děti u sirotek« trefně a zaslouženě tepe nynější posměváčky katol. kněžstva. Na moment vlastenecký pamatováno vzletnými básněmi »Českým dětem« a »Co sluší muži.« Ani obvyklé hádanky nechybí. Pro svůj skutečně vlastenecký a charitativní účel zaslouží si kalendářik rozšíření co nejhojnějšího. Výborně hodí se za vánoční dárek mládeži školní. Jednotlivě se poštou zaslá po 2 Kč; v balíčcích nejméně po 20 výtiscích každý 1 Kč. Objedávky se adresují prostě: Serafinské dílo lásky v Čes. Budějovicích.

Veškeré knihy Vám obstará v nezvýšených cenách administrace Družstva Vlast, Praha-II., Žitná ul. 26.

FEUILLETON.

Kritika — obávaná, ale vždy nutná!

Můžeme říci, že kritika jest tak stará jako svět. Vždyť po stvoření veškerenstva, jež tvoří ladný celek a po stvoření člověka význačně praví pismo sv.: »A viděl Bůh všecko, co byl učinil, a bylo to velmi dobré.« (Gen. 1. 31.) Bůh sam posoudil dílo své a dílo Nejdokonalejšího bylo velmi dobré!

Moudrý pracovník — člověk posuzuje dílo své, ale nemůže vždy a o každém díle svém říci, že by bylo dobro, byť sebe více se snažil, aby dobrým je učinil. Dílo jeho posuzují i jiní ukazující na přednosti — zřídka, i na vady a nedostatky — často a rádi. Těchto poznatků získav rozvázný pracovník, hledí dílo své zdokonalovati, zlepšiti, aby vyhovovalo tužbám a ideám jeho, ale i oprávněným přáním ostatních, zvláště těch, kteří na díle mají zájem.

Dilem na němž však nepracuje jeden, ale mnozí, které podrobuje kritice redakce i veřejnost jest — *odborný časopis*.

Redakce každého časopisu je závislá od spolupracovníků. Má starší osvědčené i novější dobré spolupracovníky, jichž práce zařazuje bez obavy po léta do časopisu a ví, že vždy čtenářem radostně budou uvítány. Ale když chce obsah rozšířiti, zdokonaliti, mnohdy stojí před faktem, že jsou mnozí a mnozí, kteří mají zkušenosti, dovedou psáti a psáti by mohli, ale vymlouvají se, odkazují na jinou dobu, slibují a na konec ničeho nenapiší. Ví, že jsou mnozí, kteří dobře píší, ale mají-li nějaký pěkný, jadrný článek, pošlou jej do listu jiného (liberálního) prý rozšířenějšího a méně cenný ponechají pro list vlastní (katolický), třeba by se zapřísahali, že oni jsou přivrženci listu a směru duší i tělem. Bolí to redakci, ale uvítá práci, vždyť je to pracovník známý, osvědčený a oblíbený. Mnohdy je nucena redakce sáhnouti i po pracech takových, o nichž kritik řekne, že autoři jejich jsou »méně schopni, kteří moc a pořad píší,« ale redaktor i je vítá, jsa přesvědčen, že i tu najde kdo chce, zrno dobré, podnět k jiným myšlenkám a mnohdy i více. A pak přijde kritika! — — — — —

Redakce »Vychovatele« měla vždy na mysli, aby časopis tak vypravila, aby byl

časovým, aby vyhovoval čtenářům jim přinášel zprávy zajímavé i poučné, a snažila se, aby jej stále obsažně zdokonalovala.

Měla vždy dosti spolupracovníků? —

Jaká byla jeho kritika? — — —

Jednomu se zdál »Vychovatel« málo časovým, jinému málo »hodnotným«, ten tu nacházel mnoho článků apologetických, jiný katechetických, onen zas vytýkal články historické a opět jiný nařikal na málo paedagogických článků.

Ve snaze po zdokonalení, hledala i letos redakce spolupracovníky. Na Slovensku má časopis mnoho odběratelů i obrátila se také tam. Došel souhlas: »Iste potřebné je, aby katecheti na Slovensku spolupracovali s moravskými a českými kolegy na povznesení vedy i prakti katechetické. Pouhým želaním však nepostihneme vek ani o piad do predu.« A ze Slovenska došel ihned také příspěvek.

Vážná rada přišla, aby z časopisu byl stálými a častými příspěvky katechetů upraven *samostatný katechetický časopis*, po němž katecheti touží již více než půl století. A šíře známý katecheta a paedagogický spisovatel napsal: »Učiňte z časopisu katechetům nepostrádatelnou pomůcku, informující o všem zajímavém a důležitém z oboru katechetiky.«

Osvědčený katecheta spisovatel a praktik, docent universitní píše: »Škoda, že Vychovatel s Věstníkem a Učite skou přílohou není sjednocen pod jednou střešou!« Ten zdá se, že kloní se ku přání »Svazu učitelského,« aby »Vychovatel« *vyhovoval i katechetům i katolickému učitelstvu*.

A je tu návrh třetí upravit časopis tak, aby z něho mohl se vyvinouti *časopis pro rodiče*, kde by byli ti to seznamování s časovými školskými otázkami. A universitní profesor soudí, aby vědecké *paedagogické a katechetické články zařazeny byly do »Časopisu katolického duchovenstva«*, a »Vychovatel« zanikl.

Redakce chce se podrobiti. První návrh se jí ovšem nejvíce zamlouvá. Kterých spolupracovníků bude více, takový ráz dá mu redakce. — — Co o tom soudíš, laskavý čtenáři? Napiš o tom redakci svůj úsudek, bude vítán. Ukáže se zájem a tu je nutná, žádoucí kritika!

VYCHOVATEL.

Odpovědný redaktor: gymn. prof. EM. ŽAK.

ČÍSLO 2.

ÚNOR 1922.

ROČNÍK XXXVII.

Papež Benedikt XV.

Neočekávaná a překvapující zvěst rozhlásila se po katolickém světě 18. ledna; *Svatý Otec vážně ochuravěl* a již v neděli dne 22. došla obávaná zpráva, že nevyzpytatelná *Prozřetelnost božská odvolala o 6. hodině ranní z tohoto světa posla míru, papeže Benedikta XV.* Veliký duch papeže obýval schránku slabou a nepatrnou, která podlehla prudkému zápalu pohrudnice a plic. Církev katolická utrpěla ztrátu velikou a bolestnou, vždyť v osobě zemřelého papeže měla hlavu tak význačnou, že v dlouhé řadě nástupců sv. Petra bude počítána mezi nejlepší a pontifikát její mezi nejšťastnější, ačkoliv připadl do strašné doby světové války.

Papež Benedikt XV., rodným jménem Giacomo markýz della Chiesa, narodil se 21. listopadu 1854 v Janově a byl po smrti pap. Pia X., jako arcibiskup v Bologni, zvolen dne 3. září 1914 papežem. Ke všem otázkám světovým zaujal stanovisko tak šťastné, že katolická církev vyšla z doby válečných konfliktů a sociálních zápasů mravně silnější a ideově mocnější, než byla kdykoliv jindy.

Na bojištích hřmala děla a krev proudem tekla a papež pozvedá hlasu svého a prosí sváříci se mocností, aby »o míru se radili a pravice si podali« a lid, by denně za toužený mír volal k Nejvyššímu. Po celou válku naléhá na jednání o mír, vymáhá příměří o velkých svátcích a úlevy pro zajatce.

Po válce vracející se zajatci, ranění, trpící a hladovící byli předmětem jeho péče a encyklikou »Annus iam plenus« obrací pozornost na bídu dětí, zvláště ve střední Evropě a Sám hojně zasilá dary na všechny strany.

Pečuje o rozkvět církve, stal se Benedikt XV. pokračovatelem Lva XIII. Obnovuje všude diplomatické styky, navazuje nové a snaží se vyrovnati spor mezi církví pravoslavnou a římskou.

K otázce samostatnosti našeho národa zaujal Benedikt XV. stanovisko loyální, vycházejí všstíc všem požadavkům; povoluje staroslovanský jazyk v liturgii na nejpamátelnějších místech ve vlastech našich a dává jazyku mateřskému v bohoslužbě nejširší možné koncese.

Vydává své poslední apoštolský list k biskupům českým o obnově studií theologických u nás píše, že Česká kolej jest Mu »z nejmilejších ozdob onoho věnce, jenž zde kolem nás tvoří klerikové různých národů v Římě za účelem studií meškajících.« A rozšiřuje Apoštolát sv. Cyrila a Metoda na celý sv. českému kněžstvu odkazuje veliké úkoly u Slovanů východních; tam »kněžstvu národa československého, řízením Prozřetelnosti Boží, otvírá se jiné a mnohem rozsáhlejší pole, aby na něm s velikým užitekem pracovali a království Ježíše Krista šířili«.

Krátce vládl Benedikt XV. v církvi, ale požehnaná byla jeho vláda; lidé všech národů budou s úctou vzpomínati na velikého Benedikta XV., který representoval křesťanství ve smyslu Ježíše Krista způsobem nejučinnějším.

K 70. narozeninám našeho arcibiskupa

Dne 11. ledna vzpomínali katolíci čeští 70. výročí narozenin svého arcipastýře. Když před desíti lety dovršil jako universitní profesor 60. rok svého tichého, ale neunavné práci zasvěceného života, sám žádal a prosil, aby veřejnost o tom nevěděla. Chtěl v tichu a samotě rozpomínati se na prožitou dobu, jako poutník, jenž usedá na milník, označující mu vzdálenost, kterou ušel.

V těchto dnech, kdy třímá v době neklidné, spleťité a plné nových úkolů, apoštolskou berlu velikého Arnošta z Pardubic, tiše přejíti významný den 70. narozenin Arcipastýřových nebylo možno. Oddanost, láska a úcta katolíků, kteří z osobních styků poznali vzácnou ušlechtilost svého duchovního vůdce, samy si otevřely cestu do jeho komnat.

Upřímný, nehučnou hold všech oddaných synů nesl se Jemu vstříc. I náš list s úctou a vděčností vzpomíná Jeho blahově, práce a obětavosti, které mu jako universitní profesor hojnou měrou prokazoval, i lásky a vši pozornosti, kterou mu jako arcipastýř věnuje. —

V době, kdy každý hledá odpočinku a oddechu po práci mužných let, vzal na sebe náš arcibiskupský jubilar povinnosti kříž nejtěžší. Netoužil a nevyhledával důstojnosti, kterou Prozřetelnost mu určila; ale pokorně ji přijal. A jestli kdysi v důvěrné sílnosti svěčil se s obtížemi svého úřadu slovy: »Nebylo dne, který by mi nepřinesl nějaké bolesti,« onen den, kdy viděl kol sebe zástupce katolických spolků, Sobě oddaných kněží-bratří, ujišťujících Jej svojí neochvějnou důvěrou, nelíčenou úctou a nezlomnou oddaností, byl jistě jasným a radostným dnem v Jeho arcipastýřském působení.

I zástupci našeho Katechetského spolku, jakož i družstva »Vlast« projevili v památný den 70. ročníce svému arcibiskupu upřímné blahopřání. A my opětujeme je znovu, vroucně prosíce Prozřetelnost, která jej tak zodpovědným úřadem obmyslila, aby dala Jemu tolik síly, prozíravosti a moudrosti, aby církev, očištěnou a upevněnou proudy bouřlivé doby šťastně provedl v klidné, radostné a slibné časy příští.

Kéž ve zdraví a duševní svěžesti dočká se nového rozkvětu církve Kristovy v naší drahé vlasti! Kéž Kristus odmění všechnu Jeho obětavou lásku, kterou vznešený arcipastýř v srdci Svém objímá všechny Své bratry!

oř.

PROF. Dr. JOS. KAŠPAR:

Bohuslav Balbín jako učitel a vychovatel.

Pietní vzpomínka k jeho třistaletým narozeninám.

Minulého 3. prosince 1921 bylo tomu právě 300 let, kdy v Hradci Králové narodil se vzácný Čech, učitel a historik Bohuslav Balbín. Česká literární a novínářská veřejnost, až na malou výjimku tisku lidové strany, přešla toto výročí mlčením. Úmyslně na Balbína zpomněla! My kněží učitelé to trochu napravme a Balbínovi jako učiteli a vychovateli aspoň kratičkou, za to však srdečnou, věnujeme vzpomínku!

Prameny: Ant. Rejzek: Bohuslav Balbín T. J. Jeho život a práce. 1908. Praha Em. Tonner; Bohuslav Balbín Praha. 1869.

Bohuslav Balbín byl rozeným učitelem a vychovatelem. Mimo to se k povolání učitelskému, učitelé na nižších i vyšších středních školách, náležitě připravil. Studoval na školách latinských a to u benediktinů v Broumově, později na jezuitských školách v Jičíně, v Praze a Olomouci; kde prefekt jezuitské koleje, stařičký Mikuláš Leczycki, rodem Polák, získal jej svým věhlasem a svými přednostmi řádu jezuitského. Není bez zajímavosti, jak prefekt Leczycki mladistvého svého přítele, kteréhož řádu získal, časem skoro drsně cvičil v poslušnosti, v pokoře a sebezapření. Balbín sám vypravuje o tom ve svém životopise Leczyckého tyto podrobnosti:

Častěji mi poručil, abych šel k chrámu, a co se mi zdálo býti velice obtížné abych, ruku na ústa klada, lidi mimojdoucí pozdravoval s hlavou obnaženou a jinými zevnějšími známkami pocty, z čehož tak jsem se styděl, že hanbou sotva jsem věděl, co činím, domnívaje se, že ode všech pokladám budu za potrhleho. Jinde čteme: Když se kolej bílila, poručil mi, abych v nejdolejší chodbě blíže vrat řemeslníkům pomáhal; sám pláštík mi držel, já pak, když všichni studenti na mne se dívali, smáče v korbeli štětku, bílil jsem zdi, jak jsem uměl za velikého smíchu spolužáků a s nemenším studem vlastním. Od této práce stokrát bych byl utekl, kdybych nebyl měl po boku starce, jenž mne stále napomínal a pobízel. Tak se Balbín naučil poslušnosti, skromnosti a pokoře. Věcho však, čemu se od praktického Leczyckého naučil, užíval jen k věci dobré.

Balbín trávil pak 2 leta v jezuitském noviciátu v Brně, načež provinciál Martin Sřeďa posílá ho do Kadska, aby se tam věnoval dalším studiím humanitním dílem opakujícím, dílem novým. Balbín tu vynikl znalostí jazyka latinského tak, že mu říkali »český Livius«. — Na podzim r. 1634 ubírá se na filosofická studií do Prahy, která v koleji klementinské skončil r. 1642.

Vykonav předepsané zkoušky výborně, Balbín obdržel diplom »magistra filosofie«.

Zotaviv se cestou po Čechách, Balbín na přání svých představených věnuje se úřadu učitelskému, a to v Praze u sv. Klementa. Zahajuje svou školní činnost rokem 1642—3. Učí v nižších středních školách. To je první období Balbínovy činnosti učitelské. Jeho životopisec Tonner praví o tomto prvním období Balbínova působení ve škole, že Balbín tu působil co nejprospěšněji. Nejenom že žákům vykládal všechno srozumitelně, nýbrž dle potřeby i nadšeně. K žákům pak se choval tak přívětivě a laskavě, že důvěry a lásky u všech žáků dobýval si zrovna jako útokem. Tonner praví, že tato ušlechtilá snaha Balbínova prýštila hlavně z jeho vroucí lásky k ponížené tehdy vlasti. Jistě nechybíme, dodáme-li, že Balbína k tomu vedla také láska k Bohu a k nesmrtelným duším.

R. 1646 Balbín opouští školu a věnuje se studiu bohosloveckému. Studia ta končí r. 1650, kdy byl na kněze vysvěcen. Pak působí jako misionář v duchovní správě ve východních Čechách, a to na Rychnovsku, a Klášterecku. Jak tu mládež k němu inula, je patrné z toho, jak sám se zmiňuje (Misc. I. 145), že hoši často mu přinášeli dárky, mezi nimi též těžké pytlíky, plné ořechů výborných, kteréž byli vybrali z dřev a skryšili veverkám a syslům. Jako misionář působí jen tři leta a r. 1653 opět se ujímá učitelského úřadu. Tím rokem počíná se druhé období Balbínovy činnosti učitelské.

Balbín učí tu ve vyšších třídách gymnasijských vědám krasoumným, zejména rectorie, ve kteréž už jako student-filosof mnoho vynikal. A na tom přestával,

nehledaje žádného důstojenství vyššího. Byl prost všeliké nemírné ctižádosti, šel jenom za heslem: Bůh, vlast a práce!

Učí pak Balbín retorice v koleji Kladské v r. 1653—4, ale odkud pak již po roce volají jej představení jeho za učitele retoriky do Prahy na kolej sv. Klementsskou.

Tu v Praze platí také daň za svou vychovatelskou, učitelskou a kněžskou horlivost. Jeden z jeho žáků onemocněl neštovicemi (petečemi). Byl blízek smrti. Balbín spěchal k jeho loži, aby jej vyzpovídal. Tu se sám od něho nakazil neštovicemi tak, že se ocitl na pokraji hrobu. Pomocí boží a svědomitou péčí lékařskou známého tehdy v Praze lékaře Marka šťastně vyvázl z nebezpečí a brzy úplně ozdravěl. — Roku 1655—6 působí Balbín jako učitel retoriky v Brně, pak v koleji Jindřichově v Hradci, kde má práce až přespříliš, zabývá se mimo školu historickými pracemi.

V Jindřichově Hradci ztrávil Balbín plná čtyři leta do r. 1660. Téhož roku přesadili jej představení jeho do Brna, aby i tam vyučoval na gymnasiu. To byl poslední rok Balbínova vyučování. Tím rokem končí se druhé období Balbínova učitelského působení. Po třinácti letech odchází Balbín ze školy a věnuje se pak cele svým zamilovaným pracím dějepisným.

V druhém období své učitelské činnosti Balbín vyniká ještě víc jako učitel a vychovatel, než v období prvním.

Vzdělal se zatím v bohosloví, nabyt životních zkušeností a toto všeho — svých vědomostí i svých předností — neobyčejně dovedl využití ve prospěch svých žáků. Jen poslechněme, jak o něm jako o učiteli a vychovateli soudí ti, kteří se obíreli studiem Balbínovy životní práce. Známy starý vlastenec, kněz buditel, universitní profesor matematiky Stanislav Vydra (jeho životopis B. Balbína str. 23) velebí jej jako dokonalého pěstouna, jenž dovedl uchvátiti srdce jinochů, a to všech. Jako důkladné bylo jeho vyučování, tak milé bylo jeho obcování. Viděl každý z jeho žáků na něm opravdového učitele a zároveň vystihl jeho otcovské srdce. Ochoten jsa i život za svěřence dáti, byl by s nimi rozdělil své umění i své schopnosti; taková byla jeho láska k žákům všem. A pozoroval-li na někom, že ho cosi hněte, snažil se osten vytrhnouti a umdleného potěšiti. Příkladů na tisíce znaje z historie, ihned věděl, jak podobnými nehodami z minulosti odpomoci přítomným.

Sám o sobě vypravuje, že byl kdysi myslí zasmušilou znepokojen, než jak jej potěšil milý otec duchovní (Leczycki), opakovav mu Vergiliovo: *Durate et vosmet rebus servate secundis* (poshovte jen a hotovte se, brzy se žalost vymění radostí), nebo slovo sv. Pavla: *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum* (kdo Boha milují, těm slouží vše k dobrému). Tak a podobně uměl i Balbín těšiti těch, kdo u něho útěchu hledali, či spíše, kdo jí byli potřebni. Proto žákům jeho bývalo vždy teskně, když se loučili se svým učitelem, pěstounem, otcem ba snad i více než otcem: věděli, jak je miluje. — Tak Vydra napsal o Balbínovi. —

Ředitel Tonner, jenž r. 1869 přeložil a vydal Balbínovu »Rozpravu jazyka slovanského«, píše v připojeném životopise o Balbínovu působení na stolici učitelské: Balbín byl učitelem tak výborným, jakých nemnoho bývá. Žáci od něho naučili se velmi mnohému, prospívajice zároveň také v zdokonalení mravním a

co za tehdejších časů hlubokého úpadku našeho tím větší bylo vzácností a zásluhou, Balbín v mladistvých srdcích svých žáků hleděl rozvíti a udržovati cit pro vlast a národ, aby až dospějí na muže, netoliko se jim neodcizovali, nýbrž sloužili. Se zvláštní horlivostí ve směru tom snažil se účinkovati na mladou šlechtu, při každé příležitosti uváděje jim na paměť, kterak se předkové jejich vyznamenávali a kterak rod jejich dosáhl slávy v národě. Tak Tonner.

Nejlépe nám však Balbína jako učitele a vychovatele vyličí vlastní jeho slova, kteráž napsal, když čtvrtý rok po svém odstoupení z učitelství roku 1668: všem bývalým žákům svým v království českém připisoval své výborné dílo »*Verisimilia humaniorum disciplinarum*« (Příklady z umění krásného). Pravil v úvodu, že je mu vždy nejsladší vzpomínkou, když na mysl mu přicházejí doby, kdy je vyučoval a vychovával a kterak oni všichni s láskou a úctou se k němu hrnuli, »jako kdyby se sletovali ne tak k otci, jako spíše k matce«, a kterak napjatě jej poslouchávali, zvláště když jim něco vypravoval z dějin, což činival, kdykoliv jim chtěl učiniti potěšení nebo zotaviti je z umléní po školních pracích tuť v tvářích jejich skvěl se obraz myslí mladistvých, ba odrážely se též i dějiny samy; zmínil-li se o vášních a vojně žalostné, viděl ihned, kterak vzrůstal mladistvů hněv, kdežto zas při jiných událostech ukazovaly se tu naděje, tu radost, tu strach, tu nadšení atd., vůbec měl myslí jejich v moci své, jako mistr struny na harfě. Když pak nastaly veliké prázdniny, tuť radost žáků, že s rodiči se shledají, nebyla větší než žalost, že se rozloučiti musí se svým učitelem. On však také uměl si získati jejich lásky; nikdy nikoho nedotkl se špatným slovem, nikdy nikoho neodstrčil ani nepotrestal, kdo by se k vině neznal. Proto také všichni bývalí žáci, i když dosáhli hodností vysokých, vděčně se k němu znali a tím se honosili, že k němu kdysi chodili do školy.

Takový byl Balbín jako učitel a vychovatel. Působil pak jako učitel a vychovatel v dobách 17. století, v dobách národnostně i nábožensky těžkých a pohnutých. S nadšením, s láskou a trpělivostí, na nic se neohlížeje, věnoval se mládeži všecek a dokázal mnoho.

Dnes, kdy národnostně jsme se osamostatnili, kdy splnila se Balbínova vlastenecká prosba k sv. Václavu, aby nás postavil zas na místo, z něhož jsme nezaslouženě upadli, poměry národnostní jsou příznivější. Za to náboženské jsou hodně pohnuté a těžké. Tak zvláště působí se dnes těžko kněžím ve školách. Nuže nám, kteří dnes ve školách působíme, budiž Balbín příkladem a vzorem. Půjdeme-li za ním, zachráníme, když ne mnoho, aspoň dost. Utěšujeme se a posilujeme každý ušlechtilým heslem Balbínovým: *In silentio et spe fortitudo mea* — v mlčení a naději statečnost má.

To naše učitelská vzpomínka k 300letým Balbínovým narozeninám. Balbín jistě si toho zasloužil. —

FRANT. KOŠÁK:

Mapa k církevním dějinám.

Památce † kolegý Ant. Provazníka.

Ku 25letému výročí »Katechetského spolku«.

Když po všech překonaných obtížích a překážkách konečně v život podařilo se uvést »Katechetský spolek« v Praze, bylo snahou spolku pracovati o zlepšení právních a hmotných poměrů katechetických, jak k tomu radil hned v první výborové schůzi, 28. ledna 1897 přítomný kanovník Dr. František Krásil, příznivec a podporovatel katechetů. Ze spolku vyšla mohutná akce petiční ku sněmu král. Českého (80 petic se 200 podpisů), za změnu zákona katechetského ze dne 14. prosince 1884 a v zasedání sněmu dne 3. března 1898 schváleny návrhy, jimiž, zatím než pro příští zasedání bude připraven návrh na změny zákona, dostalo se některým katechetům osobních přídavek ke služnému a povinnost vyučovací snížena na 22 hodin týdních. (Viz o tom »Katech. Příloha« roč. I., str. 37—41.)

Neutkvěla však činnost spolku jen na akci petiční. Hned v počátku projevena *touha po vlastním samostatném časopise* a dosaženo zatím, že počátkem roku 1898 vydávána při Vychovatelí samostatná »Katechet. příloha«, jež letos vychází ručníkem dvacátým pátým. Ve druhé schůzi výborové dán popud k tomu, aby konány byly *přátelské schůze katechetů s přednáškami* (první konána 17. listopadu 1897 a přednášel Em. Žák o knize taráře Hoppe o kreslení při náboženství; ve druhé 14. prosince 1897 přednáše: Václav Tikal z Karlína, o životě a působení blah. Petra Canisia) a *velké populární přednášky z oboru vychovatelského pro širší veřejnost* (první populární přednáška konána 6. března 1898 na téma: Historické procházky na roli paedagogické, kterou přednesl ředitel paedagogia Dr. Frant. Xav. Blanda. Toho roku přednášeli ještě prof. Šauer z Augenbourgu a prof. Václ. Černý.).

Ve třetí výborové schůzi, dne 7. března 1897, rozpředl se rozhovor o vydávání pomůcek školních, speciálně o vydání *závěsné mapy k dějinám církevním*. Mnění se různila; jedni žádali mapu pouze topografickou, na níž by všechna místa v dějinách přicházející vyznačena byla (tu by stačila mapa jedna), druzí žádali, aby se vydaly mapy polické jednotlivých hlavních dob (tedy více map).

Otázka a potřeba mapy, před očima žáků a v ruce žáka (atlasu), zajisté přímo se dotýká vyučování dějinám. Nelze si zajisté dobře představit katechetu, učitele dějinám církevním vyučujícího bez mapy. Jak možno vyučovati na př. v jakém území se náboženství křesťanské šířilo, když žák nemá před sebou mapy, na které by výklad učitele sledoval? Jak možno vykládat, kde zakládány první chramy, kde působil a zemřel ten neb onen věrozvěst a j., když žák nedovede ono místo označiti na mapě? Bez mapy, bez názoru je výklad církevních dějin pouhým vypravováním, které malý přináší užitek.

Katechetům v té době bylo se spokojiti závěsnou mapou Palestiny, která ovšem dle § 71. řádu škol. a vyuč. ze dne 20. srpna 1870 »pro každou školu má se zjednati«, ale pak byl odkázán sám na sebe (na křidu, rychlý náčrt; nebo na pracné zhotovování vlastních map) nebo na mapy, jež ve škole byly k vy-

učování zeměpisu a dějepisu světskému. Vlastních map k vyučování církevnímu dějepisu nebylo — a není dosud!

Pocitovali katecheti potřebu mapy, ale jak opatřit mapy ty, tyto tak důležité pomůcky k vyučování?

Sem směřovala snaha a jednání spolku hned v prvních letech jeho trvání. Ve výborové schůzi dne 8. června 1897 (schůze V.) přijato učiniti ihned příslušné kroky ku vydání *zatím jedné mapy* a hledati nakladatele. Příslušnými studii a přípravami pověřen profesor *Josef Šprongl* na Král. Vinohradech, ale již ve schůzi dne 9. ledna 1898 uvázal se v práci tu kolega *Antonín Provazník* (nar. ve Velešlavíně 3. dubna 1864, ordin. 19. června 1891), katecheta na měštanské dívčí škole ve Volšanech.

Kolega Provazník pilně pustil se do práce a pracoval svědomitě tak, že po prázdninách ve členské schůzi dne 27. září 1898 mohl se pochlubiti svými náčrtky a v členské schůzi 7. prosince t. r. již demonstroval úplně své návrhy. Mapy jeho shledány velmi přesnými a podrobnými, obsahovaly všechna místa v dějinách církevních přicházející. (Učebnou knihou byl tehdy církevní dějepis Mackův.) Usneseno, že jakmile kol. Provazník učiní některé navržené doplňky a práci svou skončí, výbor spolku obstará jejich vydání, jakož i zadá jejich schválení za pomůcku při vyučování. Ve výborové schůzi dne 6. ledna 1899 oznámil předseda Em. Žák, že mu Ant. Provazník hotové nákresy map pro církevní dějepis již zaslal.

Nový katechismus, úprava osnov a nová starost petiční roku 1899 (viz »Katech. příl.« roč. II.) zdržela akci vydání map pro něž *hledán byl nakladatel*. Teprve ve výborové schůzi dne 21. ledna 1900 oznámeno, že mapy pro církevní dějepis, jež sestavil kolega Provazník vzal ve svůj náklad knihtiskař *Václ. Kotrba*. Snaha výboru zatím přenesla se k další akci, k pokusu o vydání pomůcek učebných k náboženství a ve výborové schůzi dne 1. listopadu 1900 marně činěn dotaz, co je s mapami Provazníkovými. Konečně 20. února 1901 oznamuje předseda, že nakladatel Kotrba slibuje, že církevní mapy co nejdříve vydá!

Ale nevydal! Pilná, namáhavá práce kolegy Provazníka zapadla. Zprávy ze schůzí v Katech. příloze o mapách více se nezmiňují a dobrý kolega Provazník dne 29. února 1916 opustil spolek na vždy, zesnul v Pánu.

Kde octly a kam se poděly jeho mapy? Jsou snad posud u nakladatele Kotrby, čekající, že je vydá co nejdříve?

Snad intimní přítel kolegy Provazníka, kolega Em. Pešek, katecheta na Žižkově by dovedl něco povědět. Snad mapy ty, práce Provazníkovy, daly by se zachrániti, vyhledati a když ne vydati aspoň dnes katechetům vystaviti. Je v nich kus práce spolkové, obraz činnosti a snah, které spolek od začátku vyvíjel. Při kursu katechetském, který na počátku prázdnin pod protektorátem J. M. arcibiskupa pražského Mons. Dr. Františka Kordače, v Praze konán bude, měly by býti mapy tyto vystaveny s jinými věcmi, v nichž tak názorně by byla naznačena blahodárná činnost našeho katechetského spolku ve prospěch těch, kteří se založení katechetského spolku obávali, ba i proti němu brojili!

Dr. LUB. PÉTR.

Laická či náboženská morálka ve škole ?

(Pokračování.)

Raymond Poincaré,

jenž v těchto dnech stal se ve Francii ministerským předsedou a jenž byl v roce 1893 a 1895 ministrem vyučování, odkazuje ve své odpovědi k listu Jules Ferryho, dne 17. listopadu roku 1883 učitelům adresovaného, tedy z listu politika, jenž doporučoval morálku »přijatou od našich otců a matek.«

»Váš úkol po stránce mravné výchovy jest velmi omezený,« praví se v listě tom. *Nemáte učití ničemu novému, ničemu, co by vám nebylo známo jako všem počestným lidem.* A mluví-li se vám o poslání a apoštolátu, nesmíte tomu špatně rozuměti: *nejste apoštolové nového Evangelia*; zákonodárce nechtěl z vás učinit ani filosofa ani improvizovaného theologa; nežádá na vás nic, čeho by nemohl žádati na každém rozumném a svědomitém člověku; jest nemožno, abyste denně viděli děti kolem vás se kupící, vaše poučování poslouchající, vaše obcování pozorující, vašim příkladem se povzbuzující, a aby vám na mysl nestoupilo těžiti z této účelivosti, z této důvěry, a nevštěpovali do nich se školskými poznatky i zásady morálky, myslím *té dobré a staré morálky, kterou jsme přijali od svých otců a matek a již sledujeme* v životních svých vztazích, aniž bychom si dávali práci rozbořem jejich filosofických podkladů. Jste pomocníky a v některých směru zástupci otce rodiny; mluvíte k jeho dítěti jak byste si přáli, aby bylo mluveno k vašemu; s působivostí a vážností, kdykoli jde o nespornou pravdu, o příkaz morálky obecné; *s nejvyšší zdrželivostí tam, kde byste mohli zasáhnouti náboženský cit, jehož nejste soudci.*«

A dále:

»*Nemůžete být dost úzkostliví, kdykoli se dotýkáte věci tak jemné a svaté jako jest dětské svědomí.*«

Emile Faguet

jest jeden z nejliberálnějších duchů pařížské university. V profesorské své činnosti i ve své hojné produkci literární vždycky osvědčoval se stoupencem staré formy universitního liberalismu a idejí snášelivosti a laicity. Proto odpověď jeho je odlišná od většiny těch, kdo vyhověli vyzvání Eclairu. Ale není bez poučení, zvláště ne pro naše sršatce.

»Morálka ve škole může býti jen laická,« praví, »ale nesmí býti protináboženská.

Učitel s kněz necht se doplňují. Kde učitel skončí, začne kněz. Dítěti, jemuž učitel byl řekl: »Poslouchej svého svědomí a boj se výčitek a hmotných důsledků svých chyb« kněz řekne dodatkem: »Tím spíš, že za životem vezdejší jest Bůh, jenž odmění tvé dobré skutky a potrestá tvé hříchy.« Kněz doplní učitele.

Stejně doplní však i učitel kněze; neboť kněz především bude zdůrazňovati Boha odplatitele; učitel však dodá: Tím spíš, že již v tomto životě budete odměněni za naplněnou povinnost, účtou k sobě samým a trestání za povinnost nevykonanou výčitkami a za hřích velmi mrzutými následky hmotnými« (Emile Faguet se ovšem mylí, domnívá-li se, že kněz zanedbává pohnutky přirozené; učitel laické morálky jest ovšem uzavřen přístup k motivům nadpřirozeným, ale

nikoli obráceně; z motivů přirozených může těžiti a těží kněz stejně jako učitel, ba kněz v souvislosti s pohnutkami nadpřirozenými ještě vydatněji).

»Ale morálka ve škole nesmí býti protináboženská. Neboť pak stává se polemickým dilem, tahá dítě s jedné strany, když bylo potaháno s druhé, pohmožduje je a nejen pohmožduje, ale i kazí.

Kazí je, ježto *vyučovati dítě s pohrdáním druhého vyučování*, jehož se mu dostává, *znamená navykati je nevážnosti ke všemu vyučování*. Děti, jimž nedostalo se *žádného vychování*, jsou děti, jichž matka jest horlivá katolička a jichž otec rád pohrdavě mluví o katolicismu a dobírá si jej. Nemají žádného vychování, poněvadž uvykly považovati vyučování za věc stále v odpor branou a bez autority, a poněvadž v důsledku toho pozbyly úcty k vyučování samému.

Právě tak děje se dítěti, jež kněz učí, Bohu a učitel atheismu. Učitel myslí, že tím v nevážnost uvádí jen kněze, a zatím způsobuje tím stejnou nevážnost i sobě.

Učení morálce ve škole musí býti laické bez polemiky, bez jakýchkoli nárazek. Morálka ve škole musí býti nezávislou, ale nesmí se tím *honositi*, že je nezávislou. Nesmí se tvářiti, že jest jedinou morálkou skutečnou, jedinou morálkou možnou a jedinou morálkou pravou.

Učitel má vyučovati bez jakékoli předpojatosti náboženské i bez jakékoli předpojatosti protináboženské. Má vyučovati své morálce ryze laické a neřikati ke konci: »A není než to.« Že jest jen to, může věřiti, ale nesmí to říkati, neboť to již je polemika.

Zrovna tak, je-li katolík, protestant, žid, a přednáší-li morálku, nesmí do dávat: »Ale něco jiného jest.« To zas by byla polemika protivolnomyšlenkářská.

Taková jest dle mého mínění neutralita, jak jí rozumí francouzský zákon — a co neej o nic horší důvod — jak jí rozumí zdravý rozum a jak jí rozumí *svoboda svědomí, jež má účtu ke svědomí svému i ke svědomí druhých*.

Ale vpravte toto db učitelů, kteří z většiny se považují za apoštolý; kteří z většiny se domnívají, že jsou zrozeni a určeni průpravou, již se jim dostalo, k tomu, aby *nahradili* morálku náboženskou morálkou nezávislou; kteří říkají prostě: »*K čemu by byla nezávislá morálka, když ne k tomu, aby jí bylo nahrazeno náboženství?*«, a kteří v důsledku toho, vyučující morálce, nemyslejí než na to, aby zničili náboženství!

Laická morálka, aspoň ve škole, není k tomu, aby nahrazovala náboženství. Jest tím, čeho má stát zapotřebí, aby občan věřil, má-li být dobrým občanem, zrovna tak jako náboženství jsou tím, čeho každý osobně má zapotřebí věřiti pro pokoj, štěstí a spokojenost své duše.

Učitel tedy nemá co bořit a nač útočit. Má vytvářeti počestného a přímého občana; má učiti tomu, co počestní a přímí občané mají věřiti, milovati a dělati; každý pro osobní potřeby své vnitřní bytosti, tvoře si jinde nebo bera odjinud ideal mimo- nebo nadsocialní.

Ale předně učitelé jsou takorůzka od přirozenosti sektáři; pak jsou s farářem jedinými v obci, kdo mají jakési vzdělání, upadávají vzhledem k němu v řevnivost, jež se proměňuje v soupeřství a konečně v nepřátelství; samé věci,

jež jsou přirozené, ale nesmyslné; omlouvá je, že jsme všichni trochu jim podobní, považující to, co víme, za nevím co, a vše ostatní za malichernost.

Chemik má ke všemu, co není chemie, nejhlubší pohrdání; učitel hudby a učitel tance, jak nás tomu učil Molière, jenž to odhleděl skutečnosti, považují hudbu a tanec za jediné věci, jež mají význam pro blaho státu.

Právě tak učitel, jenž zná pravopis a laickou morálku, nemá nad laickou morálku a nad pravopis, a i kdyby nebyl sektářem, nemůže si odepřít, aby hluboce nepohrdal katechismem.

Katechismus, co je to? Kniha sepsaná někým, jenž sluje Bossuet. Čtete Bayeta; je to totéž.

Třeba je poučiti, co je to neutralita, co je to svoboda, co je to mez práv a kompetence, a že nechť jest laická morálka sebe krásnější, nikdy nesmíme říci, že není než ona, a vše ostatní že jest hloupost. (Pokračování.)

EDUARD DVOŘÁK:

Trochu kritiky.

V posledních číslech min. roč. »Vychovatelských Listů« bylo uveřejněno mnoho ukázek nejen katechesí, nýbrž i podrobná osnova učiva pro arcidiecési olomouckou. Jest rozvržena na jednotlivé měsíce celého školního roku a cílem v prvních třech třídách jest *eucharistický Spasitel*. Lze se jen usmáti tomuto velkému gestu p. autorovu, protože tu snahu k podrobné osnově na př. hned v prvním roce *nevidět*. Spíše dalo by se říci, že mu je cílem Otče náš a Věřím v Boha.

Vlastní osnova I. třídy: Jako bylo na počátku! mohli bychom říci. Nic na ní nevidět nového ani originálního. Přibýlo spíše vad než předností. Jest to opět zvýšené přecpávání dětí učivem — učivem abstraktním k tomu. Žádný si nedovede představit, že dítě nemůže chápat jako člověk akademicky vzdělaný. Na př. křesťanský pozdrav nezbyvá než nacvičiti; tak je jim všechno cizí a vzdálené. Pozdrav ten má smysl, až poznaly život P. Ježíše. Myslí p. autor, že naučiti dělat kříž, je tak lehké a že to svede za vědinu? Jaká filosofická otázka pro dítě: Na koho máme mysliti? — Jak literárně hezky se to čte: dům otcovský — nebe, kostel — dům Boží, ale ptejte se učitele, jak daleko je ve věčném učení a co ho takové pojmy stojí práce! A prosím, co chce v *první* třídě *cifra 3000*? Pedagogické a didaktické absurdum.

V osnově pro třídu druhou p. katecheta odchýlil se od dosavadní zvyklosti. Pomíjí téměř úplně Starý zákon z důvodu — že připravuje k sv. zpovědi pro řetí třídu! Neučinil to s prospěchem. I při výkladu příběhů St. z. lze často upozorniti na přípravu k sv. zpovědi a sv. přijímání. Jsou tam přece příklady jedinečné krásy, jimiž lze velmi účinně působiti na cit a vůli. Časté jsou aplikace buď na prosby Otčenáše nebo na Boží přikázání.

Autůr sám se odvolává v osnovách pro IV. a V. třídu na příběhy ze St. z. Odvolává se na něco, co žáci dle *jeho* osnovy *jakživi neslyšeli*. Na př. na str. 100 sub 22 Lakomství — Achab; tamtéž sub 26 Hněv — Aman; na str. 159 Říjen sub 3. Vzorové lásky k Bohu: 3 mládenci; Eleazar, 7 bratří, Vzorové lásky k bližnímu: Tobiaš, Tabitha atd.

Osnova tedy pro první dvě třídy nic nepřinesla, z čeho by se bylo možno těšiti. Lépe už je ve vyšších třídách, kde nebylo ani možno nějak chybiti. Jako appendix na konci osnovy je přidán Starý Zákon ale jen nepatrně. Osnova dělá dojem roztržičnosti. Pro IV. a V. třídu liší se osnova jen pořadem od naší. To je konečně věc načisto subjektivní a lhostejná, jestli P. Mléčka dává na konec osnovy, co je v »Návrhu« na začátku nebo opačně.

»Vychovatelské Listy« si počínají velmi čile a hlavně prakticky, čeho je třeba dnes a mohou nám býti vzorem. Vycházejí v nich ukázky katechismu i katechesí. Nejsou to věci vždy dobré, ale jest viděti snahu, zájem a práci. Ukázky katechismu od Aloise Krejčího odsoudil na př. již kritik ve Vychovat. listech. Za to v těchže listech »Ukázka katechismu v článcích« od katechety X jest velmi pěkná a myslím, že tak by šel zpracovat celý katechismus, jak ostatně už učiněn: nábož. katechismem našim. A nemohu si odpustiti poznámky, že daleko lépe se s tímto pracuje než s katechismem středním. Velmi pěkné jsou ukázky z nové biblické dějeprawy od Ant. Andrlíckého. V krátkých, prostých a srozumitelných větách vypravuje děj. *Dovedl uhořet na dětskou strunu.*

A tady bych řekl, že je dnes naše práce. Snažit se o pěkné, cenné katechese, pracovat na zdokonalování a srozumitelnosti katechismu. Pamatujme, že jsou a budou katecheti-laici a ti jistě s radostí by uvítali katechese vypracované! Naši zásadou musí býti: Sleduj světské vyučování pilně, srovnávej se svým učivem a pak nalezněš pravou cestu nejen k paměti dítěte, ale i srdci jeho.

ANT. NOVÁK:

České dějiny.

(Příspěvek k filosofickému hodnocení.)

(Pokračování.)

První začala se sjednocovat politicky Morava. Již počátkem IX. stol. vládne tam kníže a mizí rodové a kmenové rozdrobení. Podobně je Slovensko ovládáno nitranským knížetem. Toto sjednocení bylo sebeobranou proti nájezdům Franků a Bulharů. Než i zde křesťanství proniklo jen na dvůr a do rodiny a družiny knížecí. A nenůžeme býti dosti vděční za genialní plán Rostislavův, dáti Moravanům věrozvěsty slovanské. Poslal do Říma a když tam takových nebylo, obrátil se do Byzance. A Bůh poslal nám naše slovanské apoštoly Cyrilla (Konstantina) a Metoděje. Těm se dilo apoštolské dařilo a kdyby nebylo nešťastného zasahování politického do jejich činnosti, mohla být říše velkomoravská, tento předobraz naší republiky — začátkem našeho samostatného života politického i kulturního.

Němečtí kněží, Řím i Svatopluk hleděli na práci svatých věrozvěstů jako na politikum. Řím bál se, aby svatí Cyril a Metoděj nebyli stoupenci bludaře Fotia a dal se jimi osobně přesvědčiti o pravověrnosti a obdařil je přízní nad jiné vzácnou: přeložiti knihy bohoslužebné do slovanštiny a užívati slovanského jazyka při bohoslužbě. Řím měl tu na zřeteli vyšší dobro, už tenkrát chtěl pomoci českých Slovanů proniknouti k duši velkého národa slovanského a získati ho evangeliu Kristovu. Ne tak hleděla na pokřesťanění Moravanů Byzanc. Oceňovala strategický význam této země a chtěla z obou apoštolů mít politické emisary,

jichž pomocí měla Morava býti politicky přičleněna k Byzanci a tím získána pro kulturu, již říkáme řeckoslovanská neb také východní. Bylo vinou Svatoplukovou, že se tak nestalo.

Podlehl sobeckému intrikánství německých biskupů, kteří viděli v Methodějovi nepřítele proto, že ohrožoval jejich državu a zkracoval je na příjmech. Moravu pokládali za svou doménu a prospěchy lidu a církve bývaly u Němců vždy až za prospěchem vlastním.

S ničemným Wichingem otrávil Svatopluk zbytek života Methodějova, zničil jeho požehnané dílo, ale nemohl přec zvrátiti *jeho věrnost k Římu*, který přes změněnou politickou situaci a špatné informace *nikdy nepochyboval o pravověrnosti Methodějově* a oba Soluňské bratry za svatě vyhlásil. Kletba Methodějova nad Svatoplukem měla se brzo vyplniti. Již jeho synové podlehlí kočovným Maďarům, kteří rozbili politický útvar velkomoravský a po řadu let byli Moravané vyřadění z dějin. Na troskách říše velkomoravské roste nový státní útvar, český stát — který přejímá od té doby politické vedení českých Slovanů.

Za Bořivoje a Ludmily přineseno křesťanství do Čech, objevují se zde první chrámy a vnuk jeho *Václav Svatý* klade základy k českému státu. Poznal, že před Němci se zachrání jen ochotným přijmutím křesťanství. Bohužel nemohl voliti jako Rostislav. Pádem Moravy byli jsme zařaděni do sféry kultury západní románsko-germánské. Nemusíme toho litovati. Západ porušil sice naši jazykovou čistotu, svéráz povahový — dal nám za to kulturu. Pevné feudální řády západu a skvělý organismus západní církve ukáznili naši nespoutanou povahu a dal nám prožiti všechny fáse kulturního snažení západní Evropy. Odtud přejímali jsme společenské řády, odtud kněží a mniši přinášeli vymoženosti hospodářské, počátky literárního a uměleckého snažení. Východ by nás tenkrát pohltil. Stálť kulturně nad západem: Mimo to také křesťanství řeckovýchodní nemohlo nám dáti to, co západní. Na východě vojensko-byrokratický stát ztotočil církev, učinil ji poddajným nástrojem svých světských choutek a odtrhl na konec od stolce Petrova. Také ztrnulost, náboženský kvietismus a přepjatá askese nehověla by dobře slovanské povaze dosti nábožensky již od přírody exaltované. Církev východní zůstala vždy jen státním ústavem bohoslužebným, kdežto církev západní — vybojovavši si zásluhou papežů politickou neodvislost, nikdy se nezřekla práva vychovávat národy.

Tedy nemusíme litovati, že jsme byli Václavem Svatým a nezměnitelným během událostí přičleněni k západu. Ranné křesťanství dalo nám všechny podmínky zdárného vývoje. Neobešlo se to ovšem bez kulturního boje křesťanství s pohanstvím.

Již Bořivoj bojuje s pohanskou reakcí a Václav ztrácí v boji s ní život. Křesťanství české přes znamenité své mučedníky Václava, Vojtěcha, Ludmilu jen pomalu se prohlubovalo. Václav Svatý začal budovat kostely aspoň na knížecích hradech. Sv. Vojtěch, nadšený odchovanec clunyackých zásad ztroskotat pro hrdost lidu, který liboval si v pohanských zvycích. Teprve r. 1039 biskup Šebřň nad hrobem Vojtěchovým v Řezně znovu prohlašuje Vojtěchovy příkazy za závazné a tentýž postulat se opakuje ještě po 100 letech za Břetislava II. Tak pomalu šířilo se křesťanství, třebaže přičiněním Boleslava II. a císaře Oty bylo v Praze r. 973 založeno biskupství. Zápas řím. západ. křesťanství s Cyrillomethodějskou tradicí (staroslovan.) nebyl u nás prudký. V papežské bulle, vztahující se

VYCHOVATEL.

Odpovědný redaktor: gymn. prof. EM. ŽAK.

ČÍSLO 3.

BŘEZEN 1922.

ROČNÍK XXXVII.

Nový papež.

Smutně zněly zvony věčného města Říma od 22. února letošního roku až opět radostně rozezvučely se dne 6. února, když nástupcem papeže Benedikta XV. zvolen byl kardinál

Achilles Ratti,

arcibiskup milánský, který přijal jméno

PIUS XI.

Nový náměstek Kristův na zemi a nejvyšší hlava římsko-katolické církve, narodil se 31. března 1857 v městečku Desiu nedaleko Milána. Studoval v Miláně a již na nižším gymnasiu byl členem *Mariánské Družiny*. Rozhodnuv se pro stav duchovní studoval filosofii v Miláně a Římě, teologii v Římě v ústavě sv. Ambrože a sv. Karla, kde dosáhl doktorátu theologie. Byv ustanoven *profesorem hebrejštiny* na diecesním semináři milánském věnoval velkou pozornost mládeži a dokonale se obeznámil s dílem Dona Bosca, Salesianů. Vedle hebrejštiny pracoval v ostatních orientálních řečech — z moderních řečí zná angličtinu, francouzštinu a němčinu — největší však odbornosti dosáhl v nauce o starých písmech a jejich vzniku a v historii. Byl žákem největšího paleografa Cerianiho v Miláně. Pracoval v proslavené bibliotece ambrosiánské, kterou povzněl na výši doby. V mladých a mužných letech byl znamenitým turistou, a kdy jen mohl, odskočil si do hor, které rád slézal (Alpy švýcarské i vlašské), sportem se zocelil a nikdy nestonal. Procestoval a zná všechna světová města*) (Paříž, Londýn, Berlín, Vídeň), prohlédl všechny knihovny a musea, a co našel praktického, přinesl domů a zavedl to. Navázal styk s učiteli všech národů a s universitami, takže ho mnohé pro jeho práce jmenovali čestným doktorem. Kardinál Ferrari, arcibiskup milánský, přiměl ho, aby pořádal kursy a přednášky pro inteligenci. Stal se kazatelem akademiků a nejpopulárnějším knězem v Miláně. Po řadu let byl také kazatelem malé kaple, ve které se kázalo německy pro kolonii hlavně bavorských a švýcarských dělníků a řemeslníků, kteří v Miláně byli usedlí. S nimi chodil i do jejich spolkové místnosti.

V roce 1914 byl Achilles Ratti povolán za *bibliotekáře do Vatikánu* a byl tam pomocníkem P. Ehrleho S. J. V Římě přednášel bohoslovcům paleografii. Benedikt XV. byl jeho osobním přítelem a poslal ho na konci roku 1918 jako *apoštolského visitátora do Polska*, v červnu pak r. 1919 jmenoval jej *apoštolským nunciem ve Varšavě a titulárním arcibiskupem v Lepantu*. Kardinál Kakowski vysvětil jej ve Varšavě na biskupa. V Polsku obnovil Ratti hierarchii, urovnal

*) V Praze byl v červnu roku 1891 a sloužil mši sv. ve velechrámu sv. Víta a zapsal se do knížky celebrujících: »Achilles Ratti, Doct. Bibl. Ambros. Mediotani.« Byl hestem kardinála Schoenborna a s tehdejšími caer. Dr. Pachtou hovořili o bibliotece ambrosiánské.

spory mezi kněžstvem litevským a polským a měl příležitost poznati z blízka poměry slovanských národů a poměr mezi církví katolickou a pravoslavnou.

Když v roce 1921 zemřel kardinál Ferrari v Miláně, byl Achilles Ratti ustanoven jeho nástupcem a jmenován kardinálem. Vjezd jeho do Milána ličily noviny přímo královským. V Miláně staral se o to, *aby na školách bylo vyučováno náboženství*. Největší radost měl, když slavnostně *otevřel dne 7. prosince 1921 milánskou universitu bož. Srdce Páně* (zatím má dvě fakulty: filosofickou a sociálních věd; učitelských stolic je na 50, profesori jsou hlavně z řádu dominikánského).

Po smrti papeže Benedikta XV. mezi kandidáty papežského stolce uváděn byl kardinál Ratti hned od počátku a v Římě byl označován jako kandidát Slovanů, protože se dobře vyzná ve slovanské otázce. Po volbě byl všeobecně uvítán, jak v Římě tak v celém katolickém světě.

Po papeži politicko-náboženském nastupuje jak listy píše papež, který *celý život svůj věnoval vědě a zbožnosti* a proto všude jsou toho přesvědčení, že pontifikát Pia XI. bude pontifikátem náboženského prohloubení a sebevědomí.

Papež Pius XI. v těžkých dobách ujímá se dědictví po svém předchůdci, který prožil leta krvavé války, přičinil se o klid zbraní, o světový mír, ale nedočkal se míru sociálního. Vybudovati tento mír mezi národy, mezi společenskými stavy za dnešního ducha doby, bude úkolem nového papeže. Úkol to zajisté těžký, poněvadž světová válka podlomila všelikou autoritu, rozmnožila sobectví a požitkářství, podpořila všechny vášně. Z těchto slabostí musí se lidstvo vymaniti a přikloniti k učení evangelia Kristova. Čím spíše lidstvo to pochopí, a k němu se přikloní, tím rychleji a bezpečněji přijde obroda. *Od reformy jedince k reformě společnosti*, tot princip učení Kristova. Lidstvu třeba tu vůdce, který nade všemi státy a národy by rozvinul *prapor neochvějné víry* a shromáždil celý svět v učení evangelia kolem stolce Petrova.

Od Pia XI. můžeme po této stránce očekávati úspěchy pro církev co nejlepší, neboť veřejný život není mu cizí, zná nejen Itálii a Vatikán, nýbrž i mimoitalský svět.

Celý katolický svět s jásotem oslavuje volbu Pia XI. a z hloubi duše volá k Bohu o pomoc a osvětlení pro velké a těžké úkoly, jež na Pia XI. čekají. *Na nás je, abychom jej posílili svou vytrvalostí, svým náboženským životem a nadšením, svou obětavostí a svojí věrností k Římu!*

Bože, Pia XI. žehnej a nám zachovej!

Prof. Š. POKOJ:

Pravidlo mravnosti.

(Příspěvek k mravouce laické.)

Metto: »Si non est Deus, tunc obligatio bonum faciendi et malum vitandi non datur, quia si nullus est legislator, lex quoque nulla habetur.« (Sv. Alfons z Ligueri † 1787.)

A) Mínění nepravá.

Někteří filosofové hledají pravidlo mravnosti ve zdroji rozkoše, štěstí a užitku pozemského. Odtud systémy jejich slují *hedonismus* (ἡ ἡδονή, ἡς = rozkoš) *eudaimonismus* (εὐδαιμονισμός = šťastný) a *utilitarismus* (utilis = užitečný). Jiní všechnen užitek z mravouky vylučují. Jsou to: *stoicismus*, *racionalismus* a *progresismus*.

1. *Eudaimonismus* nebo *utilitarismus*¹⁾ jest dvojí: a) *individuální*, (*utilitarismus individualis*), b) *společenský* (*utilitarismus socialis*).

a) *Utilitarismus individuální* vyskytuje se za starého věku u kyrenaiků²⁾ v podobě hedonismu. Hedonismus klade cíl života pozemského v největší blaženost jednjícího a v okamžitou rozkoš hmotnou. Hedonistům jest tudíž pravidlem mravnosti rozkoš a činy dobré jsou ty, které rozmnožují rozkoš, zlé pak, které rozkoš umenšují. Stoupenci hedonismu za starého věku jsou: *Aristippos* (kolem r. 400 př. Kr.) a *Hegesias* (ve III. stol. př. Kr.), v novém věku *De la Mettrie* († 1751) a *Helvetius* († 1771).

Epikurejci pokládají za pravidlo mravnosti nikoli rozkoš okamžitou, nýbrž pokojné užívání života a zachování sebe. Ze starého věku náleží k nim *Demokrit* (nar. kolem r. 460 př. Kr.) a *Epikur* (nar. kolem r. 342 př. Kr.), z nového věku *Gassendi* († 1655), *Spinoza* († 1677) a *Thomasius* († 1728).

Bentham Jeremy († 1832) prohlašuje za pravidlo mravnosti největší možné štěstí nebo rozkoš bez bolesti. Bentham následovali materialisté *Büchner* († 1899), *Feuerbach* († 1872) a materialističtí evolucionisté, zvláště *Spencer Herbert* († 1903). Spencer spojuje utilitarismus individuální se sociálním. Práví: Mravné dobro jsou činy, které život zvyšují, nebo, což jest totéž, které působí rozkoš bez příměsku bolesti. V době nynější pokolení lidské ještě málo jest přizpůsobeno poměrům společenským, proto dobro individuální s dobrem obecným ještě často zápasí a proto není dosud etiky absolutní, nýbrž jest pouze etika relativní. Jakmile však pokolení lidské postupem vývoje úplně se přizpůsobí poměrům společenským, záměry sobecké budou se podřizovati dobru společnému a sympatie nebo radost z rozkoše bližního způsobí, že se zálibou budeme konati skutky altruistické³⁾ a působíce jinému rozkoš, sami sobě zároveň rozkoš způsobíme. Nastane dokonalá shoda mezi egoismem a altruismem, počestnost absolutní, a potom bude možná etika absolutní. Spencera drží se z Čechů Fr. Hanuš (Rozumové základy etiky 1905. Ethika osobní 1906. Ethika sociální 1906).

Sympatii samu o sobě snažil se učiniti pravidlem mravnosti *Adam Smith* († 1790). Zásada jeho byla: »Jednej tak, aby druhý člověk, který jest nestranný, mohl se s tebou spolu radovati. Pak budeš jednati mravně dobře.

Eudaimonismus individuální dostoupil vrcholu u *Maxe Stirnera* († 1856) — »já absolutní, jediný« — a u *Bedřicha Nietzsche* († 1900) — »nic není pravda, vše jest dovoleno.« Tito filosofové hlásali absolutní volnost jednání.

S utilitarismem individuálním jest spřízněn *sensismus morální*. *Sensismus* morální volí si za pravidlo mravnosti jakýsi smysl mravní, rozdílný od rozumu, jímž člověk poznává přímo, co jest dobré nebo zlé (*Hutcheson* † 1747, *Robinet* † 1820). Bývá-li tento smysl upokojen, vzniká prý ve člověku nejvyšší a nečistší rozkoš, vyhovuje prý se obecné touze sebeucty, takže člověk pocituje dokonalou shodu mezi náklonnostmi sobeckými a obecnými (*Jacobi* † 1819).

Individuálně utilitaristické jest také pravidlo mravnosti, stanovené Janem Bedřichem *Herbartem* († 1841). Pravidlo to sluje mravní vkus estetický. Mravní vkus estetický záleží v tom, že jednotlivé projevy vůle lidské odhadují se v poměru k sobě a v poměru ke vkusu estetickému. Líbí-li se, jsou mravně dobré, nelíbí-li se, jsou mravně zlé. Takovým způsobem vzniká 5 praktických ideí: idea volnosti, idea dokonalosti, idea lásky, idea práva a idea odplaty. Herbart pokládá etiku za část estetiky. Herbarta drží se *Ziller* († 1882), *Sloy* († 1885), *Rein* (nar. r. 1847), *Zimmermann* († 1898), *Lindner* († 1887), *Durdík* († 1902) a j.

Utilitarismus individuální není správný, protože prohlašuje za pravidlo mravnosti rozkoš pozemskou a užitek pozemský, tedy něco nestálého a měni-

¹⁾ Kyrenaikové, stoupenci kyrenaické školy filosofické, založené kolem r. 380 př. Kr., Aristippem z Kyrény v sev. Africe.

²⁾ Altruismus (z ital. altrui = jiný) jakožto protiva egoismu slove v novější etice podle Augusta Comte-a († 1857) mínění, že mravní zásady jest odvoditi nikoli z ohledu ke blahu vlastnímu, nýbrž cizímu (vivre pour autrui = žít pro jiného).

vého podle rozličných dob a okolností. Avšak něco měnivého a nestálého nemůže býti pravidlem mravnosti. Mimo to utilitarismus individuální snižuje člověka na zvíře.

Sympatie, kterou evolucionismus vynáší jako prostředek k dosažení shody mezi egoismem a altruismem, jest cit smyslový, slepý. Aby tento cit smyslový mohl býti pravidlem jednání, potřebuje rozumu.

Smysl mravní jest zbytečný, protože rozum sám dovede tvořiti pojmy a soudy mravní.

Mravní vkus estetický spojuje dobro s krásnem a přihlíží pouze k formě ideí, ale nikoli také k látce. Prohlašuje něco za dobré, něco za zlé. Proto předpokládá jiné pravidlo, dle něhož se stanoví cena jednání lidského.

b) *Utilitarismus společenský* pokládá za pravidlo mravnosti pozemské blaho společnosti lidské, takže činy lidské jsou dobré nebo zlé, podle toho, zdali prospívají blahu společnému nebo překážejí.

Aby se dosáhlo této blaženosti, Tvůrce vložil do přirozenosti lidské zákon společenský, takže všechny činy, které s tímto zákonem společenským se srovnávají, jsou dobré, které mu odporují, jsou zlé (*Pufendorf* † 1694). Společného blaha se dosáhne, podrobí-li se náklonnosti egoistické vyšším náklonnostem společenským.

•Žítí pro jiné (altruismus) buď nejvyšší forma života i jednání. (Comte † 1857); •největší možné blaho největšího možného počtu lidí (Stuart Mill † 1873); •užitek společnosti (Ihering † 1892); •rozmnožení množství rozkoše ve světě (Lotze † 1881); •podpora povolání lidského (Ubernag † 1871, Paulsen, nar. r. 1846): toť jsou pravidla mravnosti vyznačů utilitarismu společenského.

Progresisté prohlašují za nejvyšší pravidlo mravnosti pokrok ve vědách a uměních (*Wundt* † 1908). Tento systém má základ v zásadě pantheistické: Lidé jsou podoby a doby vývoje Nekonečna, proto jsou povinni přispívati k tomuto vývoji a dle toho, jak a kolik přispívají, jednají buď mravně dobře nebo mravně zle (*Schleiermacher* † 1834, *Hegel* † 1831, *Schelling* † 1854, *Krause* † 1832, *Ahren* † 1874). *Eduard Hartmann* († 1906) má za pravidlo mravnosti přispívati ke vzrůstu vzdělanosti, ale za tím účelem, aby lidé poznali bídu tohoto života a všeobecně se rozhodli zničiti sebe a tím osvoboditi Bezvědomo (das Unbewusste) od bíd trvání.

Schopenhauer Arthur (1860), původce eudaimonismu negativního a novějšího pesimismu, tvrdí: •Šťěstí pozitivní jest nemožné. Šťěstí může záležeti pouze v tom, že člověk jest prost bíd a bolesti. Proto dobré jsou ty činy, které dobru obecnému prospívají, tím že vycházejí z čistého soucitu a beze vší pohnutky sobecké zmenšují bídu jiných.

Utilitarismus společenský rovněž není správný, protože za poslední cíl lidstva stanoví také pouze blaho pozemské a předpisuje člověku povinnosti pouze k bližnímu, ale docela nic nedbá povinností, které má člověk také k Bohu a k sobě. Kdyby zásady utilitarismu společenského důsledně se prováděly, starci a lidé nemocní musili by býti vyloučeni ze společnosti lidské, protože nemohou ničím přispívati ke blahu celku.

2. Utilitarismus individuální i společenský vidí pravidlo mravnosti v užtku a blahu pozemském. *Stoicismus*, *racionalismus* a *progresismus* (soukromý) veškerý prospěch z mravouky vylučují.

*Stoicismus*⁵⁾ učí, že pravidlo mravnosti záleží ve shodě jednání s rozumnou přirozeností lidskou, takže ctnost sama sobě musí dostačiti a člověk opravdu

⁵⁾ Stoikové, nazvaní tak od loubí v Athénách (Στοὰ ποικίλη — Pestré loubí). V tomto loubí učil zakladatel jejich Zeno z Kypru († 260 př. Kr.) Zásada stoiků byla: •Ctnost jest nejvyšší dobro, nepravost jediné zlo, vše ostatní jest lhostejné. Ctností myslili život dle přírody. Proto nemůže-li člověk žiti dle přírody, ať učí i životu svému konec.

moudrý jest lhostejný k jakémukoli citu (*Zeno* † 260 př. Kr., *Seneca* † 65 po Kr., *Marcus Aurelius*, císař římský 161—180).

Stoicismu podobný jest Kantův *racionalismus mravní*. Racionalismus *Kantův* († 1804) má za nejvyšší a naprosté pravidlo mravnosti »kategorický (bezvýjimečný) imperativ«. Zásada Kantova jest: »Jednej tak, aby maxima (*Maxime*) vůle tvé každou dobou mohla se státi všeobecným zákonem.« Podle Kanta člověk sám sobě musí býti cílem i zákonodárcem (*autonomia*), protože jenom tehda jest schopen mravnosti. Jinak jedná prý pouze legálně*) Tvrzení své Kant odůvodňuje takto: »Dobrá může slouiti vůle jenom tehda, když chce dobro pouze z úcty k zákonu nebo k povinnosti. Takový případ jest, vychází-li zákon ze samé vůle. Byl-li zákon dán od jiného (*heteronomia*), vůle dává se pohnutí k plnění zákona zároveň odměnou a trestem, libostí a nelibostí zákonodárcovou, a to není mravnost, nýbrž zákonnost (*legalita*).«

Mravní autonomie u člověka drží se i, kdo chtějí míti za pravidlo mravnosti *progresismus soukromý*, t. j. zdokonalení člověka, ať již učí s *Fichtem* († 1814), že každý člověk jednáje, má plniti určení své; ať již hlásají s *Ulricim* († 1884), že mravní dobro jest »dokonale chtíti pro dobro samo;« ať již vyznávají s *Paulsenem* (nar. r. 1846), že cíl a pravidlo moudrosti jest »dokonalý harmonický vývoj osobnosti a schopností jejích.

Stoicismus, racionalismus mravní a progresismus soukromý jsou systémy nesprávné, protože z rozumu lidáckého činí Boha, ctnost zaměňují s blažeností a nemohou dodati ani ceny objektivnímu dobru mravnímu ani naprosté autority povinností. Kdyby kategorický imperativ byl jedině pravidlo mravnosti, pak poslušnost Kristova (»*obediens factus est usque ad mortem.*« Filip. 2, 8) byla nemravná.

B) Učení pravé.

Nejvyšší a poslední pravidlo mravnosti stálé a nezměnitelné, jež vždy a všude všem lidům jest přístupné a z něhož lze odvoditi všechny povinnosti a všechna přikázání, jest *vůle boží*. Toto učení jest vyjádřeno v katechismu slovy: »*Dobré jest, co se srovnává s vůlí boží.*« (Ot. 794). »*Co se protivi zákonu božím, jest zlé.*« (Ot. 755).

Vůle boží jest svrchovaný zákon všech tvorů. Pro tvory nerozumné jest to zákon nutnosti (*lex necessitas, lex physica*), pro tvory rozumné jest to zákon svobody (*lex libertatis, lex moralis*). Vůle boží jest nám nejvyšší autoritou:

a) protože Bůh jakožto poslední příčina všech bytostí jest také nejvyšší pán a zákonodárcem tvorů rozumných a

b) protože Bůh jest bytost nekonečně dokonalá a dává se bytostem rozumným za vzor. »*Svatí buďte, neboť já svatý jsem, Hospodin, Bůh váš.*« (III. Mojš. 19, 2).

Proto, chce-li kdo dojiti cíle svého, blaženosti věčné, musí plniti vůli boží.

»*Ne každý, kdo mi říká: Pane, Pane, vejde do království nebeského, nýbrž kdo činí vůli Otce mého, jenž jest v nebesích, ten vejde do království nebeského.*« (Mat. 7, 21).

»*Chceš-li vejti do života, ostříhej přikázání.*« (Mat. 19, 17).

(Podle Dr. Kachnika.)

*) *Legalita's* (zákonnost) záleží ve shodě pouhého jednání vnějšího se zákonem, kdežto *moralita's* (mravnost) přihlíží také ke stavu a úmyslu jednajícího.

Dr. LUB. PETR.

Laická či náboženská morálka ve škole?

(Pokračování.)

Alfred Capus.

Paul Bourget, uváděje Alfréda Capus do Akademie francouzské, poukazoval na všechny rozmanitosti ducha v dramatickém díle tohoto malíře mravů: ducha ironického a ducha dobromyslného, ducha šlehajícího i laskajícího. »Ale,« dodával Bourget, »Alfréd Capus ve svých komediích podřizuje vždycky tohoto ducha skladbě. A skladba zda není synonymem pořádku? Tato ctnost pořádku jest předností našeho národního genia. Ji jest Alfred Capus, opravdu tradiční. Jest jim i povahou svého postřehu.

Duch tak dobré francouzské jakosti nemohl ovšem ve svém pozorování doby a lidí nevšimnouti si postupu, různých okolností a již viditelných důsledků mravní krise, již Francie prožívá. A z odpovědi, anketě zaslané, jest patrné, že slavný autor *Raněného pláka*, *Dvou lidí*, *Anděla* a mnohých jiných komedií, jež přešly jeviště všech větších evropských scen, a známý i z našich divadel, skutečně dobře viděl. Jeho odpověď jest přímá a nekompromisní.

»Náhlé přerušení všeho mravního vyučování u celé generace mladých Francouzů *jest nejnebezpečnější sociální experiment*, jenž byl u nás učiněn. Byl proveden rozváženě a metodicky,

My jsme svědky jeho bezprostředních výsledků, jež pro tuto chvíli jsou smutny. Patnáctiletý Francouz, dělník, maloměšťák, venkovan, jenž právě vyšel z národní školy, jest člověk, jenž má velmi málo podobnosti s patnáctiletým Francouzem, řekněme, z let osmdesátých.

Řekl bych, že je to typ rasy sousedící, ale přece jenom jiný. Má vzezření, že vstupuje do života s hněvem a trpkostí. Před prvními překážkami, na něž naráží, spíše hrozba než úsměv mu sedá na rty. Považuje se za lépe vyzbrojeného k zápasu než jeho starší bratři, ale klame se: jest mnohem méně vyzbrojen, poněvadž mezi patnáctým a dvacátým rokem jediným rozběhem a na jediný ráz rozmrhá síly svého mládí.

Ano, jistě, nedostatek mravního vedení ve škole jest hlavní příčinou tohoto zneklidňujícího jevu, jenž nevede k ničemu menšímu než ke znetvoření francouzského typu. Není lze dost často upozorňovati veřejnost na tento předmět, jenž jest podstatným programem dneška; není lze dost opakovati mladým mužům a dívkám, že to nehromadí energii, když soustavně odpírají podříditi se všemu pevnému řádu mravnímu, nýbrž že to jsou naopak známky slabosti, s jejímž postupem bude jim přibývati inferiority a nevolnosti.

Lidé mého věku, sdílející se mnou lásku ke zřízení republikánským, přihlížejí ne bez melancholie k tomu, jak Republika dopouští se tohoto nesmírného omylu a činí se zodpovědnou za všechna příští neštěstí. Ostatně různé dobré známky i diskuse o tomto předmětu nasvědčují, že si toho nebezpečí začínáme uvědomovati. Pod pokutou nejtěžších a nejnepředvídanějších následků musíme učiniti Republiku méně sektářskou, povolnější a méně v nařízení vměstnanou. Neboť netajme si, že kdyby některou z historických náhod, jež nejsou bez předchodících případů, objevila se ve Francii generace idealistická, Republika taková, jaká jest nyní, byla by pro ni neobyvatelnou.

René Boylesve.

První díla René Boylesvea jako *Sainte Marie des Fleurs* a *le Parfum des Iles Borromée* oddávají se kouzlu lásky a opojení vášně.

Ale publikace *Mademoiselle Cloque* prozrazovala v něm bystrého a přesného pozorovatele venkovských mravů a charakterů. Henry Bordeaux řekl o něm, maje na mysli toto dílo a jeho vztah k dělům předcházejícím: »René Boylesve udržuje se ve skutečnu jen silnou kázní, jež bezpochyby stane se na konec jeho druhou přirozeností.« To byl dobrý prorok. René Boylesve nesestoupil rázem se svých obláček, ale přibližuje se zemi znenáhla, a ve druhé části svého díla nalézá ve studiu venkovských zvyků a zájmů hluboké jejich příčiny a navazuje již styk s tradicí.

Knihy vzešlé z toho studia postavili René Boylesvea do řady romancierů, jichž nová práce jest vždycky žádostivě očekávána a zaslouží si pozorného a rozmyslného čtení. Uvádíme z nich aspoň *la Becquée*, *l'Enfant à la balustrade*, *le Bel Avenir* a zvláště jeho román, plný jemné emoce, *la Jeune fille bien élevée*. Odpověď jeho svědčí, že jest si vědom vývoje, jenž se jeví v názorech jeho děl:

»Když jsem byl dlouho a horlivě zkoušel obejít se bez tak zvaných »předsudků jiného věku«, když jsem byl otevíral duši dokořán pokusům o novoty, osvobození a pokrok všemi směry, ač dosud nezavírám mysl žádnému novému světlu, závěr, k němuž jsem zatím dospěl, jest tento :

1. Že silná výchova mravní jest naprosto nutná nejen pro kolektivní zájem, jenž musí ovládati všechno naše počínání, ale i pro individuální blaho, jež spočívá daleko více v zachovávání přísné kázně než v rozvoji instinktů.

2. Že *bez idee Boha není možný základ účinné a dostačující morálky* a

3. že po této stránce *žádná výchovná soustava nemůže se blížiti soustavě založené na duchu křesťanském*, jedině způsobilé k tomu, aby nás vyvedla do návrší, s něhož hmota sráží, aby nám představila stav zápasu jako normální podmínku lidskou a aby nás učila vznešené radosti, naší racou tak silně zažívané, jež spočívá v sebezáporu a v obětování sebe něčemu vyššímu. (Pokračování.)

JAN OLIVA:

Půdorys a nárys náboženského vyučování.

Veliký, nebývalý ruch v oboru katechetickém a vůbec ve vyučování náboženském zavládl v poslední době. Třeba jen přihlídnouti ku článku ve »Vychovatel« minulého roku: »Práce katechetů r. 1921«, aby hned každému to bylo jasné.

Příčiny tohoto ruchu jsou všeobecně známy a zřejmy: čím více uniká víra, náboženství, pořádek a poctivost ze společností, rodin i ze srdcí jednotlivců, tím více svědomití učitelé náboženství se tážou samy sebe, zdali není toho příčinou také jejich činnost. Což pak přirozenějšího než toto: i když si poctivě mohou dosvědčit, že nemají tu viny žádné, přece láska k víře a církvi nutí je, aby

prispívali i písemně k udržení a upevnění víry a dle různých svých zkušeností navrhuji různý způsob, jak by poznatky náboženské co nejlépe theoreticky i prakticky daly se převést v život svěřených dětí. Tím vznikají nové učebnice, nové metody, zvláště názorné, jako na př. experimentální paedagogika,

založená na experimentální psychologii. Je založeno v povaze lidské, že vždy z počátku něco podobného vzbuzuje veliké nádeje, které z pravidla se pak ani z poloviny nevyplní. Proto volá se zase po nové methodě. Důkaz máme právě nyní: po experimentální methodě zdůrazňuje se vždy více volání po nadpřirozených pomůckách. Viz o tom článek Václava Olivy v loňském »Vychovatelci«: »O nadpřirozeném prostředku v katechesi a v duchovní správě«. Vždy však, a tak i nyní, nejvíce volá se po nových učebnicích (katechismech), jako by ty nejlépe nám zabezpečovaly víru. V jednom a též čísle »Vychovatele« (prosinec 1921) máme to všechno stručně uvedeno. Článek Václava Olivy právě uveden; v něm i stručně dotčena otázka, jak má býti sestavena dějepřava a náboženské učebnice. Ve »Věstníku« str. 89° uveden posudek J. M. arcibiskupa o návrhu Arnošta Olivy na učebnou osnovu. — V též »Věstníku« str. 95, jsou uvedeny požadavky vídeňských katechetů takto: »Katechetové žádají nový katechismus jako knihu školní, kratší, praktičtější, srozumitelnější, jednotný pro všechny diecése, otázek a odpovědí nebudiž užíváno výlučně.«

Přihlédneme-li blíže ke všem podobným požadavkům, vidíme, že všechna ta horečná práce má na sobě všude jeden společný ráz: všechno se pohybuje v jistých, určitých mezích. Tu se něco vynechá, tam se něco přidá, něco se řekne trochu jinými slovy, nebo se zjednoduší i na úkor podstaty věci. A proto i: někomu se to líbí, mnohým zase nelíbí, ten si vybírá třeba nějakou maličkost z toho, jádro nechá nepovšimnuto. Názorně to vidíme ze článku Eduarda Dvořáka ve »Vychovateli« letošním str. 26: »Trochu kritiky«, kde se mimo jiné praví: »Vlastní« osnova I. třídy: Jako bylo na počátku! mohli bychom říci. Nic na ní neviděti nového ani originálního. Přibýlo spíše vad než předností. Jest to opět zvýšené přecpávání dětí učivem — učivem abstraktním k tomu. Žádný si nedovede představit, že dítě nemůže chápat jako člověk akademicky vzdělaný. A prosím, co chce v první třídě cifra 3000? Pedagogické a didaktické absurdum. Osnova dělá dojem roztržitého. Pro IV. a V. třídu liší se osnova jen pořadem od naší. To je konečně věc načisto subjektivní a lhostejná, jestli P. Mléčka dává na konec osnovy, co je v »Návrhu« na začátku nebo opačně. Týká se osnovy učiva pro arcidiecési olomouckou. — Máme dojem, že zde E. Dvořák dobře vystihl hlavní ráz všeho úsilí, o němž jsem na počátku mluvil, ač kritikuje jen jediné dílo. Nové učebnice stále vydávané, nové osnovy stále upravované, jen málo se liší, v podstatě jsou stejné. Máme katechismy, dějepřavy, ^o církevní dějepisy z Evropy od všech katol. národů, i z Ameriky. hlavní jich ráz, *typ*, je týž.

Kdo to dobře uváží, může dojít jen ke dvěma úsudkům: tato jednodušnost je znamením, že jsme na dobré cestě — ale tomu odporují výše uvedené hlasy a práce katechetů, proto nejsme na dobré cestě, dosavadním způsobem nepřijdeme k žádanému cíli.

Máme-li z nynější situace, která všeobecně se uznává za neprospěšnou přiblížiti se k žádanému cíli, možno jíti zase jen dvoji cestou: čekati na vydání katechismu malého pro celou církev, jenž se v Římě připravuje, a vydání jeho peticemi urychlit, anebo zatím si pomoci tak, aby i po vydání onoho malého katechismu práce naše měla cenu, byla trvalá. Toho skutečně docílíme, když uvedeme v diskusi katechetických listů nové momenty, nová hlediska, a hlavně nový celkový plán, K tomu chci touto prací dáti impuls. Výrazy »nové« nemý-

slím vždy a všude a za každou cenu věci zcela nové, dosud nebývalé, nýbrž nové pro naši dobu, pro naše poměry — při tom to mohou být momenty dávno známé, jenom že málo povšimnuté nebo nedosti zužitkované. Výraz »k diskussi« značí, že to, co zde dále ve »Vychovateli« chci podávat, nepovažuji za normu nezměnitelnou, nýbrž že to má vybízet k úvahám i kritikám, aby téma se osvětlilo se všech stran. I odmítavá kritika, zůstane-li věcná a slušná, je vždy na místě. Chci ve svých statích snést materiál, z kterého by časem žádoucí pomůcky pro vyučování náboženství v této naší době vyplynuly (nejlépe prací nějaké užší komise).

Že tento můj úmysl není nic fantastického, nýbrž že něco podobného se očekává i jinde, o tom je mi důkazem názor faráře Fr. Felbera ve vídeňském »Korrespondenz-Blattu für den kathol. Klerus« 1921, str. 461, jenž pod názvem »Neue Wege« mimo jiné píše: »velká většina křesťanů nenaučí se nyní nikdy živě znáti Boha a jej ze srdce milovati, protože naše vyučování náboženské není k tomu uzpůsobeno. Mladý člověk má se přece naučiti *se svého* hlediska neskonalou moudrost a všemohoucnost Boha viděti a obdivovati, má se naučit viděti, že pravda je něco velikého, všeobsahlého, jak musí spravedlnost vše ovládati, láska všechno spojovati, takže takto má vyšší rozhled, poznává v něm i nejlepší a nejbezpečnější oporu pro *svůj* život. Pak bude v nejvyšší pravdě, spravedlnosti a lásce poznávati a milovati samého Boha, zároveň však i jeho syna Ježíše Krista, jenž za svého života, zvláště v posledních bolestných hodinách, i tu ještě zůstal v pravdě, spravedlnosti a lásce, kdyby to jinému člověku nebylo bývalo naprosto možno. Kdo by takovým způsobem se naučil Boha poznávati a milovati, ten nezná potom nic více oblažujícího než Bohu sloužiti, u něho v milosti býti (státi); ten nezná nic většího, než jemu se podobati a nic smutnějšího, než od něho se odloučiti. Avšak takto, se stanoviska člověka, neučí se u nás náboženství již od několika století, u nás směřuje se více k tomu, aby naučení a přikázání Kristova dobře seřazená vstúpila se v paměť, než aby křesťan naučil se Krista samého živě znáti a milovati. Samozřejmě posledního cíle i u nás si přejeme, ale methoda není psychologicky k tomu řízená; beze všeho nejvyšší pravdy vtlučkají se dítěti do paměti, místo aby se dítě znenáhla na základě jeho životních zkušeností vedlo k Bohu. Slovy se dítěti Bůh a jeho milost mnoho chválí (velebí) a často se napomíná k modlitbě, přijímání svátostí, slyšení mše sv., ale více než ton našeho hlasu vyvábí, necítí vnitřně k tomu popud. Ve starší době křesťanstva, zvláště v katechumenátu, byla už methoda (Lehrgang) k tomu zařízená, aby budila živé poznání a lásku k Bohu. Proto však stáli také tenkrát křesťané bezpodmínečně, i samým životem, pro pravdu, spravedlnost a lásku, kdežto dnes máme dojem, jakoby křesťané byli bedliví jen toho, aby mohli při všech velkých časových proudcích a právě hlučně přicházejících mocnostech odkryti něco, co by jim dovolilo se účastniti. Takové křesťanství bez zásady (haltlos), právě v poměru k Bohu špatně založené, nemá ovšem žádné vábívé síly (Werbekraft), nemůže se vykázati nějakými úspěchy.« Potud Felber.

Přivedením nových hledisek do diskuse ulehčí se zároveň postavení učitelů náboženství v tom směru, že se nebude od nich žádati, čeho podati nemohou. Dnes šmahem kladou se na vyučování náboženství požadavky neoprávněné, ba přemrštěné; nečí i se tak kladně, ale negativně v tom smyslu, že u mnohých

vyučování náboženství se činí zodpovědným za nynější úpadek víry a náboženství v našich zemích. A hned se činí opačný závěr: zlepšením vyučování povznese se mocně víra a náboženství. Je v tom pořád vidět starý názor, jakoby rozum (vyučování) všechno zmohl. Názor ten musí se hodně poopravit, má-li býti správný, asi tak, jak napsal Josef Bernhart:¹⁾ »vedle kategorií pravdy a omylu musíme stanovit i kategorii dobré víry — tato kategorie bude nejbohatší a nejsamozřejmější, protože je nejlidštější. Neboť lidstvo jako celek nežije z poznání (Erkenntnis), nýbrž z víry (Glaube), kterou proto můžeme nazvat dobrou, protože není vymyšlena, nýbrž přijímá se přiměřeně povahám.«

Co jsem stručně dosud uvedl, je programem a účelem článků, které hodlám ve »Vychovateli« uveřejniti. V celku svém mají podati půdorys a nárys náboženského vyučování. Slova půdorys a nárys vzata ze stavitelství a všeobecně známa. Jako u domu, přibytku, který se má stavěti, musí půdorys i nárys v hlavě stavitele a pak třeba i na papíře býti jasně naznačeny, tak má býti i při vyučování náboženském, které ze člověka dle slov sv. Pavla má stále vytvářeti dům, přibyték Boží (stále ho udržovati v tom, co dostal při křtu sv., kdy se stal domem, přibytkem Božím).

Poněvadž by pod jedním nadpisem vše to uváděné unavovalo a ztratilo zájem, bude pokračování pod různými nadpisy. Vše však bude tvořiti celek. Proto ke každému novému nadpisu hned na začátku připojím informační označení, kam dotyčný článek v celku náleží. K vůli tomu uvádím zde celkový přehled práce. A. Rozpoznání dosavadních pochybení při vyučování náboženství. B. Návrhy nových uspořádání a nových method. C. Autorita a kázeň při vyučování náboženském. D. Prodloužení nového tohoto směru na dospívající (mimo školu) a na dospělé.

(Pokračování.)

ANT. NOVÁK:

České dějiny.

(Příspěvek k filosofickému hodnocení.)

(Pokračování.)

Chorvaté, Srbové a Bulhaři prodělali naproti tomu prudký kulturní boj mez Byzancí a Římem a na konec podlehlí bližší a tehda vysoce kulturní sfěře byzantské.

Zachránili si náboženskou autonomii (nehledíme-li k schismatu), ale kulturně zaostali a dostali se na konec pod panství Turků. Kdyby zůstali ve sfěře západní, nikdy by Řím nepřipustil jejich zotročení.

My jsme byli v podobné situaci. Severní Turci — Němci hrozili poněmčít nás jako naše bratry — Polabské Slovaný. Jméno markýze Gera (936) dosud je krvavě zapsáno v dějinách Slovanů.

Čechové dostali do vínku dějin »ustavičné a věčné stýkání a potýkání (se Slovanství) s Němectvím a to téměř ve všech oborech působení lidského.« Takovou dějinnou fasádu dal svému dílu Pařacký. A bylo tomu skutečně tak. Z Němec nic dobrého k nám nepřišlo a dodnes jsou Němci našimi nepřáteli, po-

¹⁾ Josef Bernhart: Tragik im Weltlauf. München 1917, str. 26—27.

něvadž jsme svou českou výspou zarazili jim postup na východ a v poslední veliké válce pomohli podtrhnout nohy.

Přijetím křesťanství vyrazili jim čeští panovníci první zbraň proti nám, politikou smířlivostí zahájenou. Václavem Svatým odňata jim příležitost k výboji, který Němci podnikali jako silnější a vzdělanější. Čechy staly se údem svaté říše římské národa německého, ale dovedly si udržeti neodvislost zásluhou obratné politiky české dynastie panovnické — Přemyslovců.

Na Přemyslovce můžeme vzpomínat s vděkem, přes to, že poslední z nich se poněmčili a Němce do Čech usadili. Byla to dynastie, která vybudovala mocný český stát, který za Přemysla II. a Václava II. vytvořil náběh k velké říši podunajské (českorakouské) a česko-polsko-uherské. Můžeme si tento oddíl českých dějin rozdělit na dvě části. Dobu zmatků na trůně, která trvá do konce XII. st. a slavnou dobu posledních Přemyslovců.

Doba zmatků zaviněna nešťastným zvykem obsazovati trůn dle práva staréinství, že totiž často na úkor dospělého syna knížecího nastupoval nejstarší člen dosti rozvětveného rodu. Už slavný »Achilles český« Břetislav zanechává po sobě pět synů a stejně jimi obdařen byl první král český Vratislav. Synové dostávali tak zvané úděly na způsob lén. Z těchto lén zejména léna moravská byla dosti na ústřední vládě české neodvislá a to zavdalo násilnickému císaři německému Fridrichu Barbarosovi záminku k odtržení této země od Čech, když roku 1182 prohlásil ji za markrabství, podřízené co říšské knížectví přímo říši.

Podobně bylo pražské biskupství vyňato z pravomoci knížete českého. Oba tyto atentáty na celistvost českého státu byly šťastnou shodou okolností zmařeny hned v zápětí.

Jinak jsme se vžili do středověkých feudálních řádů a pomalu se hospodářsky i kulturně povznášeli. Po zemi zakládaly se kostely, hrady, ze západu přišly sem kláštery, které zanesly k nám pokročilejší kulturu. Ponenáhlu mizelo otroctví a sedlák stával se dědičným nájemcem půdy, robotujícím sotva 11 dnů do roka vedle několika dní roboty knížecí.

Upevňovala se ponenáhlu organizace soudní a správní, jak vidíme z dekretů Břetislavových a statut knížete Konráda-Oty (1189).

Církev v tom ohledu státu výdatně pomáhala a preláti náleželi k nej přednějších členům knížecí a později královské družiny.

Také církevní organizace se pomalu upevnila a když vliv církve vzrostl založením četných klášterů, mohla se církev v Čechách pustiti do boje za svobodu.

Středověk je nazýván dobou rytířů a mnichů, zlatou dobou křesťanství. K nám přicházely tenkrát mnišské řády jako Benediktini praemonstráti, cisterciáci, vesměs dobří kulturní pracovníci a národohospodáři. Zakládají v odlehklých krajinách kláštery, zalidňují pustiny a přeměňují je na úrodné kraje. Stávají si vzorem svým sousedům. Zřizují dvorce, stáje, sycky, mlýny, pekárny, kovárny, lázně, provozující na dvorcích všechna potřebná řemesla. U cisterciáků chváli se jejich zavodňovací a odvodňovací stavby, úprava silnic a cest — ba setkáme se i s počátky hornictví a sklárství. Netřeba se zmiňovati o vlivu klášterů na literaturu a umění. Nádherné folianty rukopisné, ozdobené uměleckými inicialami, umělecká výzdoba chrámů pochází od nich.

Křesťanské chrámy! Toť — květ — středověkého umění, toť — dokument ohromného duchového vzepjetí, s jakým jsme se nešetkali v žádné jiné epoše.

Krypty a rotundy románské, vznosné stavby gothické, tak krásně naznačující vzlet duše k výšinám, mluví k nám dosud kamennými pilíři, kružbami, věžemi a krajovou ozdobou fial a krabů, fantastickými chrliči, symbolickými růžicemi.

Než ani rozum nezahálel. Scholastika je toho neklamným důkazem a jí vdčíme za mnohé dnešní úspěchy na poli vědy. Také sociální vymoženosti křesťanského středověku jsou nemalé. Udržet barbarskou společnost v mezích řádu, to mohla dokázat jen církev. Stát měl tenkrát ještě malou moc a malý obor působnosti, neboť starosti jeho nezacházely daleko od osobních zájmů panovníka a jeho okolí.

Církev reglementuje život společenský. Když vytvořil se u nás ve XII. stol. stav městský a vznikala řemesla, byla to církev, která pomocí řádů cechovních vytvořila ideální stav mezi dělníkem (tovaryšem) a mistrem a zabránila nemravnému vzrůstu kapitálu. Ona zavedla systém věčných rent a zakázala brání úroků. Ona vrátila sedláku právo k půdě zřeknutím se odúmrtí. Kdekoli bylo možno, zabránila válkám. Papež byl nejvyšším soudním tribunálem světa. A měl více moci než »Svaz národů« a bylo jistě vymožeností, když nespoutané a životní mízou nabitě pány, rytíře i měšťany dovedla »mírem Božím« (treuga Dei) odvrátiti od bojů. Církev dovedla nehmotnými prostředky, klatbou zkrotiti odbojně a násilnické panovníky.

S českým národem vycházela kurie římská dobře, třeba že o nás byla i formována Němci. Patřiliť jsme církevně do arcidiecese mohučské.

Tak zastal se papež prvního biskupa moravského Jana, když pražský biskup Jaromír ho chtěl oloupit o statky. Na žádost Vratislava krále povolil Římřízení kapituly na Vyšehradě a českým knížatům dovolil nositi sandály a mitru. Vedle jmenovaných již světců byl také sv. Prokop ke konci XII. stol. svatořečen.

Poměr mezi panovníkem a církví se na poč. XIII. stol. změnil. Moc světská se pomalu emancipovala, neboť šlechta a měšťanstvo dovedlo klerus vytisknouti z administrativy státní ba zotročiti. Duchovenstvo české, ponechané samo sobě, zakrnělo a zesvětštělo. Nařízení církevní, zejména celibát nebyl zachováván a toho využili páni i panovník k upevnění svého vlivu nad církví. Moc světská jala se zneužívatí církve a jejích služebníků k sobeckým účelům. Vybírala sama desátky a počala rozkrádati duchovní statky. Znameníť biskup Ondřej vybojoval zase církví české svobodu a nezávislost. Neobešlo se to bez boje, neboť měl co činiti s energickým Přemyslem Otakarem I., který věděl, oč jde. Ondřej byl donucen utéci z Čech do Říma a dáti krále do klatby, aby ho přiměl k povolnosti. Tenkrát r. 1219 konkordátem kladrubským byla vymezena sfera zájmů moci světské a duchovní. Kostely prohlášeny za majetek církve a dosavadní majitel musel se spokojiti titulem patrona (ochránce).

Začal se činiti rozdíl mezi temporalia a spiritualia. Panovník měl míti vliv na obsazování biskupských stolců, ale volbu prováděl papež nebo kapitula, kdežto panovník odevzdával zvolenému jen statky (temporalia). Desátky po celé zemi si vybírala církev a ne světská vrchnost.

(Pokračování.)

Rušení svátků. Před svátkem Očišťování Panny Marie oznámilo dne 28. ledna t. r. ministerstvo školství v »Úředním listě republiky československé«, s čís. 714 pres., že »řídíc se usnesením kulturního výboru poslanecké sněmovny oznamuje, že ve dnech 2. února, 25. března a 8. září jest na všech školách a vyučovacích ústavech bez obmezení plně vyučovati.« Druhého dne zprávu tu přinesly denní listy. Když papež Pius X. zrušil o některých svátcích závaznost 1. a 2. přikázání církevního, u nás svátky ty světily se dále a zůstávaly svátky zasvěcenými. Před Vánocemi m. r. byl návrh na zrušení některých církevních svátků projednáván v kulturním výboru (Vychovatel letošní str. 14.), a třeba by bylo logické, že zrušením svátků z církevního nařízení legálně vyplynulo i zrušení jejich vůbec, přece usnesení kulturního výboru nemá účinnosti nařízení nebo zákona. Dobře to vystihl moravský »Den«, který napsal, že »2. února nebude školního vyučování a sice v důsledku ministerského nařízení, uveřejněného v »Min. věstníku« r. 1. 50, výnos ze dne 25. dubna 1919, čís. 98.167. Ježto od té doby do dnešního dne ničeho nebylo ministerstvem školství na jmenovaném výnosu pozměněno, nebude 2. února vyučování. Toto jest též stanovisko zemské školní rady moravské a totéž stanovisko, jak se v poslední chvíli dovídáme, sdílí též ministerstvo a sdělilo je zemské školní radě moravské. Není to protikatolické provokátérství, co min. Šrobár tropí? Nařízením ministra školství dr. Šrobára, který ze zlomyslnosti vůči katolické církvi oznámení ono vydal, vzбудilo všeobecnou nevoli a zmatek. Arcibiskupský Ordinariát pražský na různé dotazy oznámil, že svátek Očišťování Panny Marie dne 2. února není podle kánonu 1247 svátkem zasvěceným. Služby Boží konají se ovšem stejně slavně v kostele jako vždycky. Ustanoví-li školní úřady, aby se toho dne ve školách vyučovalo, jest se řídití tímto nařízením. Katolické dívky mohou se účastniti mše sv., která se slouží dříve, než se počne vyučovati. (»Čech« 31. ledna 1922.) V německých krajinách se na školách německých nevyučovalo, kdežto ve školách českých i v německých krajinách se vyučovalo. Podle »Práva Lidu« nevyučovalo

se o Hromnicích na některých školách na Smíchově a v Košicích, učitelstvo ukazovalo na onen ministerský výnos z 25. dubna 1919. Na jiných okresích uspořádaly »Učitelské jednoty« protestní schůze proti srážkám z platů a daly učitelům prázdnou. Každý dělal, co chtěl, a ukázalo se, že oznámení ministra školství nerespektovalo ani učitelstvo, ani učitelské Jednoty, ani zemská šk. rada moravská, ba ani ne samo ministerstvo a že nařízení ministra čsl. republiky neplatí pro celou republiku, vždyť školský referát v Bratislavě oznámil, že Šrobárov výnos o vyučování na školách v den Hromnic pro Slovensko neplatí a nebude se vyučovati!

K odluce státu od církve. »Tribuna« oznámila, že odluková komise pro rozluku církve od státu chystá návrh zákona, podle kterého by mělo býti povoleno *simultanni používání kostelů* tam, kde má náboženská menšina alespoň 10 procent v obci nebo 5 proc. v okrese. Povolení by se dalo na žádost obce zemské správě politické. — Pro jarní zasedání parlamentu chystá ministr škol. dr. Šrobár *předlohu zákona o svátcích státem uznávaných*. Mají to býti pouze Vánoce, Velikonoce, Letnice, 28. říjen, 1. květen a svátek Jana Husa. — Návrh na *zavedení laické morálky* ve škole jako povinného předmětu jest prý již připraven.

Laická morálka ve školách bude pouze pro děti bez vyznání. V »Úředním listu« plzeňského hejtmánství ze dne 9. ledna 1922 čteme: »Vyučování dítek bez vyznání laické morálce a občanské nauce. Zemská školní rada, vyřizující podání místní školní rady v Blovicích, dala nám vynesení ze dne 9. prosince 1921, č. III-A 3418 116 535 ai 1921 věděti, že svým podáním z května 1921 předložila ministerstvu školství a národní osvěty žádost za rozhodnutí o otázce vyučování dítek bez vyznání laické morálce a občanské nauce. Jakmile žádané rozhodnutí, jež bude míti zajisté platnost obecnou a nikoli jen speciální pro školy resp. místní školní rady, které u věci této již podání učinily, bude vydáno, doštane se všem školám náležitého vyznání.« — Citujeme doslovně toto úřední oznámení, dle něhož patrně, že vyučování laické morálce bude zavedeno pro děti bez vyznání, tedy ne pro děti katolické. Staly se totiž případy, že někteří, příliš horliví fedrovatelé laické morálky, nečekajíce ani na rozhodnutí zemské školní rady, nutili

a nutí nezřízeným způsobem také katolické děti, aby daly se zapsati do hodin laické morálky. Mnozí pak rodičové, obávající se, aby jejich děti nebyly chikanovány, přihlásily je k tomuto náhražkovému učení, které má nahraditi vyučování náboženské. Dle výnosu toho nemá místní školní rada ani právo něco nařizovati, a stalo-li se tak kde, překročila místní školní rada meze své oprávněnosti. Jako zajímavý zjev sděluje »Farní věstník západočeských osad« (v Plzni č. 2. str. 4), že na píseň školáčů z dětí bez vyznání přihlásilo se jich k laické morálce pouze 70%. Těch 30% jest už tak povíčených, že vůbec nepotřebují pražádného učení aspoň dobrým mravům! Ze všeho vidno, že s laickou morálkou se tropí pustý švindl.

Důslednost! Učitelstvo, které před Vánci nařikalo ve svém orgánu, že »v rodinách učitelských je smutno, nářek a zoufalství . . . sténání choti učitele, která neví, zač opatří dětem potřebného šatstva a obuvi,« (Český Učitel č. 17.), když v úporu počaly berní úřady činiti srážky z přídatků za únor a z lednové kvoty jen desetinu, žádalo na mnohých místech, aby mu strážena byla hned celá kvota za únor i za leden! Tedy nepočítalo učitelstvo tak trpce tu bídu, když sneslo hned srážku za dva měsíce! A když v únoru vyvolána byla komunisty srážka hornictva, Česká Obec Učitelská darovala stávkujícím 100.000 Kč a předepsala všemu učitelstvu povinnou daň nejméně 5 Kč. A to v souvislosti s nářkem na snížení platů! Daň ovšem pomalu a méně ochotně se scházela, když tu stávka hornictva ukončena a uvitáno, že dar 100.000 Kč byl české obci učitelské vrácen.

Nový katechismus? Ve »Vychovatelských Listech« 1922 čís. 1. začíná Frant. Mléčka otiskovatí článek: »Návrh na úpravu katechismu«, v němž ukazuje, že rakouský katechismus dožil se letos ve státním knihoskladě nejméně 25. vydání — *nezměněného!* A přece úpravy je třeba! Píše, že v posledních letech vyšlo několik učebnic náboženských, na př. Katechismus od Zamazala, Malá učebnice katolická v Hradci Králové (snad tu míní Malou učebnici, kterou vydalo »Serafinské dílo lásky«, ale ta vyšla v Č. Budějovicích!), Prvouka od Kubička, Katechismus náboženství katolického pro školy obecné, dle návrhu komise katechismové Spolku katechetů v Čechách, vydaný od převratu již ve třetím vydání není

mu známý!!? Ukazuje, že »docent Kubiček pracuje na nové učebnici pro všechny školní roky, ale než vyjde dílo dokonale, bude stále ještě náš katechismus nutnou pomůckou pro vyučování náboženství. Čekáme však s jistotou, že ve školním roce 1922—23 budeme již užívati katechismu schváleného na biskupských konferencích v Praze a závazného pro celou oblast republiky československé.« Návrh opraveného katechismu rakouského, odpovídající novému Kodexu a vyhovující nejdůležitějším požadavkům lehčího vyučování náboženství, *podal Fr. Mléčka biskupským konferencím a v uvedeném článku o něm pojednává.*

Ministranti. Nedostatek ministrantů při mši sv. byl příčinou, že nejd. arcibiskup pražský žádal v Římě o indult, aby směl kněz mši sv. sloužiti bez ministranta. (Ord. List praž. arc. č. 1.). O ministrantech rozeslal se v jednom ze svých výborných feuilletonů v »Čechu« 29. ledna t. r. kon. rada Em. Žák a píše: »Od té chvíle, kdy začali učitelové prakticky prováděti rozluky školy a církve za tichého, ale zcela vítaného souhlasu vyšších úřadů, ministranti získati mezi školní mládeží je nemožností. — Je považováno za nedůstojno hocha z lepší rodiny, aby ministroval. — K službám ministrantů byli dříve přidržováni hoši předních rodin.« Končí své výborné pojednání: »Voláme po praktickém katolicismu. Nuž, je to také projevem náboženského příslušenství, když naši lidovci budou se starati, aby jejich ditky hlásili se k malým službám chrámovým«, a navrhuje, »aby otázka spolehlivých a řádných ministrantů všude začala se řešiti v lůně organizací samých.«

Ministranti — ve francouzském senátě. »La Croix« přinesla zajímavou zprávu o schůzi francouzského senátu ze dne 24. listopadu 1921, ve které se jednalo o tom, zdali ministranti směji vykonávati své povinnosti při bohoslužbě v kostele v tu dobu, kdy by měli býti vlastně ve škole. Senátor p. Dominik Delahaye navrhoval dodatek k § 10 škol. zákona (o trestech za nepřítomnost při vyučování ve škole), že se to netýká katolických ministrantů, kteří s vědomím a dovořením svých rodičů konají svoji službu v kostele a nemohou býti přítomni vyučování po čas trvání té služby. President odb. komise p. Jossot prohlásil, že takový dodatek jest úplně zbytečný, protože nikdy žádný zákon nepovažoval a nepovažuje to za čin ilegální (nezákonný),

když ministrant není přítomen vyučování, protože je v kostele, při mši, při křtu, při svatbě nebo na pohřbu, třebaš by byl mimo školu hodinu nebo dvě. A odůvodnil tento starý zvyk takto: Každý z nás má své povinnosti, kterým musí dostáti. Mají-li rodiče své povinnosti náboženské, mají je i děti jejich, zvláště jsou-li ministranty, neboť ministrantská služba jest povinností kulturní. — Mohou tedy ministranti v zednářské Francii svobodně konati svoji službu i mezi vyučováním, nikdo jim v tom nebude brániti, ani je za to trestati.

Vychovatelský sjezd v Londýně.

O Vánocích konal se v Londýně výroční sjezd vychovatelský, na němž se horlivě uvažovalo o nových prostředcích výchovných, kterých škole poskytují divadlo, tanec a kino. Zejména mr. Hilaire Bellock přimlouval se za to, aby se vyučování historií oživilo divadlem a loutkami. Také kino by zákům přiblížilo minulost. Tak by se totiž děti učily historií vnímání zrakem. Doplnilo se poznání, kterého nabývají historickými novelami a historickými obrazy.

Stav paedagogiky na čes. vysokých školách

jest nyní neutěšený. Tak na pražské filosofické fakultě prof. Drtiná má snížený učební příkaz na 3 týdenní hodiny, v nichž přednáší pouze dějiny filosofie. Obor paedagogických přednášek i semináře zůstává nedotčen. Druhý paedagog prof. Kádner jest vážně churav, má dovolenou, takže ani nepřednáší, ani nekoná seminárních cvičení. Naproti tomu trvá předpis pro kandidáty profesury, že musí skládati státní zkoušku paedagogiky po 4 semestrech, kterážto lhůta byla pak prodloužena o event. další dva semestry. Dnes ovšem se tato disciplína na pražské fakultě vůbec nepřednáší, takže studenti ztrácejí semestry. Osudné však jest, že se paedagogika nepřednáší ani na filosofické fakultě v Brně, ani v Bratislavě. Dovídáme se, piší Národní Listy dne 12. února, že profesorské sbory obou fakult učinily návrh, aby tento obor suploval pražský docent dr. Chlup. Tím by ovšem tato bolest našich filosofických fakult (všech) nikterak nebýla vyléčena.

President Masaryk o politické výši a vyspělosti pokrokového učitelstva.

Deputaci učitelské pravil p. prezident mimo jiné toto: »Tím učitelstvo nezíská na sympatiích, když bude přímo protistátní a bude dělati takové nemožné věci, které se nepatří

na inteligenty. Učitelstvo má mlti tolik inteligence, aby poznalo, kam až smí zajít. Já se vám přiznávám, byl jsem překvapen tou schůzí zde . z toho celého mám nepřijemný dojem o politické výši a vyspělosti našeho učitelstva. Což je žádoucí, aby v obcích bylo poštíváno vše proti vám? Teď by bylo na čase trochu pořádku míti a trochu kritičtější věci pozorovati.«

Učitelé zakládají svůj politický deník. »Věstník ústředního spolku učitelského na Moravě a ve Slezsku« sděluje, že učitelé počnou začátkem měsíce března vydávati politický deník, jenž mimo jiné prý jim bude náhradou za ztracený koaliční tisk.

Strossmayerův svátek v Jugoslavii.

Nařazením ministerstva školství ustanoven 4. únor, den narození biskupa Jos. J. Strossmayera, ihoslovanského mecenáše a buditele, za *Školní svátek* v Chorvatsku, Slavonii a Mezimurí.

Školský požadavek katolíků v Německu. Katolická školská organizace v Německu usnesla se na protestu, aby nebyli za inspektory katolických konfesních škol ustanovováni lidé protikatolického smýšlení, protože to odporuje demokratickým právům státu. Když je jednou státem uznána konfesní škola za rovnocennou, nemůže býti jejím inspektorem stoupenec laické školy.

Rozšíření povinnosti návštěvy školní o tři roky a zřízení pokračovacích škol jako integrující součásti škol obecných a občanských dožaduje se návrh, který podala ve sněmovně posl. Purkyňová.

Katolická čítanka. Již delší dobu projevována byla touha po výběru článků ze spisovatelů katolických i jiných, který jako čítanka bez obavy mohl by být vložen do rukou lidu a mládeže. Scházela nám taková čítanka. Počátkem letošního roku však oznámí denní listy, že dočkáme se hned tří. Bude tu aspoň výběr. Do konce ledna vypsána byla subskripce na »Katolickou čítanku« nakladatelstvem V. Kotrby. Péči Rady katolíků vydána bude »Katolická čítanka pro mládež« nákladem Dědictví Svatojanského v Praze. A na Moravě má prý býti vydána »Rodinná katolická čítanka«, na niž subskripce do konce února v edici »Obrození«, Nový Jičín.

Co soudí komunisti o pokrokovém učitelstvu. Na Žofíně učitelstvo shromážděné k protestu proti snížení mimořádných přídavků s nadšením přivítalo řečníka z řad

komunistů. Jak tito soudí o učitelích, zřejmo z toho, co píše komunista Ivan Olbracht v časopise »Komunista« čis. 50.: »Učitelstvo je ve svém celku sociálně a politicky nejzaostalejším, nejzpátečnejším stavem, který se dá vždycky chytiti na nejhloupější frázi a na kterém při deklamaci vlasteneckých hesel možno dřívti štipat. V učitelském ústavě se nic nenaučili, polovzdělání, polodospělí a nadití jakýmsi nesmyslným individualistickým lžiidealismem šli do světa, stali se »pány učiteli« a opojeni svým posláním a inteligencí, záti mezi hospodskými maloměstáky a sedláky, opili svou neomylností a autoritou před dětmi učit a vzdělávat; zkostratili, o »špinavou politiku« se nestarali, hodlajíce býti do smrti živi z několika naučených vlasteneckých frází, na dělníky se dívali s ohromné výšky, pro sociální boj měli přehnanou přecitlivělost pro stavovskou čest a žili si »pro sebe«, což prakticky znamená, že ti lepší z nich se oddali houslím nebo beletristickým knížkám, ti horší mariáši a pivu. Maloměstáky individualistická, politicky nevzdělaná, sociálně neuvědomělá massa.«

Učitelé a komunisté. V »Rudém Právu« dne 8. ledna t. r. rozepsal se Fr. Houser o učitelstvu a jeho politické práci takto: Učitelé si politické práce málo hleděli. Po odstranění staročechů mladočechy, k němuž tenkrát přispěli, přijali ti, kteří politicky přemýšleli, mládežskou ideologii liberalismu a nacionalismu a při ní zůstali. Jestliže strana agrární získala učitele, ti nevyznávali stavovského jejího programu, ale její nacionalism a onen liberalism, který v ní zbyl. Strany socialistické našly v učitelstvu málo stoupenců. Žádná z nich nebyla učiteli víc vyhledávána než na př. strana klerikální. Masy učitelské se politicky neprojevují. K charakteristice politického myšlení uvádím, že ze všech stavů je z učitelstva největší počet předplatitelů »Československé republiky«, listu politicky bezcharakterního, jenž je vydáván ze státních peněz, musí chválit každého ministra a každou vládu, kteří jsou právě u vesla. Učitelé odcházejí ze všech vládních stran a tytéž strany se o ně o překot ucházejí: volají pro rozvaze, hrozí a slibují. Nejohravnější je hradní režie, nespokojenci mají býti na čas shromážděni v nové politické straně. A při tom odevšad se volá, že komunisté chtějí zlákat učitele, agituji

prý mezi nimi. Soudruh Haken na veřejné schůzi žofinské řekl otevřeně, že komunistická strana nedbá o učitele, kteří by do ní pod dojmem posledního zákona chtěli vstupovat a v tom smyslu vyzněly všechny ostatní naše projevy. Komunistická strana přijímá jen komunisty, lidi, kterým je komunism životním názorem, srostlým s jejich osobnostmi.« Zdá se tedy a Houser to zřejmě vyjadřuje, že strana komunistů nevitá učitelstvo s otevřenou náručí, jak ono si to představovalo, a dobře jim praví: »Jen nedostatek politického vzdělání může vésti k myšlence, že by dnešní příslušník jedné politické strany mohl býti zítra příslušníkem strany druhé.

Diecésní synoda v Kolíně nad R.

bude se konati v prvním týdnu říjnovém r. 1922. Každé děkanství zastoupeno bude děkanem a druhým knězem, zvoleným prostou většinou při tajné volbě kněžstvem děkanství. Volby musí býti provedeny do 1. února 1922. Synoda bude mít 10 komisí: 1. pro kněžské otázky stavovské; 2. pro vzdělání kněžstva; 3. školství a vyučování náboženství; 4. duchovní správu; 5. spolkovou činnost; 6. pro charitu; 7. církevní umění; 8. církevní hudbu; 9. liturgiku; 10. pro správu církevního jmění.

Pomník J. A. Komenskému v Amsterdamě. V novoročním čísle »Tribuny« napsal ministr školství a osvěty, že Československá republika má pro příští rok velkou povinnost postarati se o postavení důstojného pomníku svému největšímu synu, J. A. Komenskému, v Amsterdamě a ministerstvo školství podniká veškeré kroky, aby tento svatý dluh vůči národu i cizíně splnilo.

Starost o pozdrav. Pokrokoví učitelé nemají rádi křesťanský pozdrav »Pochválen buď Pán Ježíš Kristus«, »S Bohem«, »Pomoz Pán Bůh« — »Dejž to Pán Bůh« a proto jej odstranili všude, kam moc jejich sahá. Ale co nabídnouti místo něho? O tom si lámali hlavu v »Ces. Učitelé«. V obecné škole by to snad mohlo býti jako v občanské a sílední: žáci vstanou, nepromluví, stojí jako vojáci resp. jako prkenní panáci tak dlouho, až dostanou pokyn usednout. Mimo školu stačí prý »dobré odpoledne«, »dobrý večer«.

VYCHOVATEL.

Odpovědný redaktor: gymn. prof. EM. ŽAK.

ČÍSLO 4.

DUBEN 1922.

ROČNÍK XXXVII.

JOZEF HAMAJ:

Zo Slovenska . . .

1. V každodennom boji o svoju lepšiu budúcnosť, my starší často zabudáme na svoju skutočnú budúcnosť; na našu mládež!

Ktorýkoľvek časopis vezmeme do ruky, na akékoľvek shromáždenie ideme, kdekôľvek sa obrátíme: všade sa o všetkom píše o všetkom vypráva, ale pri tom všade sa na našu budúcnosť; na našu mládež zabudá.

Že na stredných školách v Čechách a na Morave, s vyučovacím jazykom českým, je 5.228 žiakov bez vyznania, preto obviňujeme my Slováci v prvom rade vychovávateľov tejto štredoškolskej mládeže. Na nemeckých ústavoch 66, na slovenských však 61 žiakov je bez vyznania.

Že na českých ústavoch tak mnoho odpadlo od viery a že na tých samých školách tak veľké procento je pohlavne nakazených, tomu nie sú na príčine dnešní vychovávatelia mládeže, ktorých dobromyselných ľudí, satanské fermány Habrmanove úplne zpútaly, ba znemožnily, ale na vine sú tí vychovávatelia, ktorí cez osem desaťročí českú mládež naplňovali jedom nenávisti oproti katolicizmu. Ktokoľvek vyriekol prvýkrát tie osudné slová, že »Rím musí býti souzen a také odsouzen!« ten, aj nevedomky, prvý vymeral hrob svojmu národu.

V minulosti mnohé národy zahynuly, ale ani na jednom ich hrobe nenachádzame križ.

Totíto ani jeden národ nezahynul preto, ponevác sa pridržal križa a jeho morálky, ale áno do dnes zahynuly všetky tie národy, ktoré sa odvrátily od križa a opovrhly jeho morálkou.

2. . . . Uradné dáta ministerstva školstva z roku 1921—22 o tom švedčia, že naša vec ešte nie je ztratená.

Celkový počet žiactva na všetkých stredných školách je: 100.913. Z tohoto: 73.918 je katolíkov, v percentoch: 73·2%. Číslica, ktorá nás nádejou lepšej budúcnosti naplňuje.

Hlavne v Čechách a na Morave: barnumským spôsobom sa agitovalo medzi stredoškolákmi; za vystúpenie z rímsko-katolíckej Cirkve. Výsledok a či úspech agitácie je skutočne ubohý: na všetkých ústavoch iba 5·5% je bez vyznania. Táto číslica na budúce bude už zaiste klesať. Aby sme si ale už teraz nemysleli že kríza pominula!

Našu kresťanskú morálku, naše stanovisko ešte sme nezachránili do dnes a práve onedlho ten najzsurivejší kultúrny boj vypukne na celej čiare.

Parlamentárnou cestou víťazstva sa sotva dobijeme. V parlamente absolútna menšina poslancov stojí na základe kresťanského svetového názoru. My kresťanskí, alebo stricto sensu, katolíckí, vychovávatelia zaiste s napnutou pozornosťou sledujeme vývoj kultúrneho boja.

Jako kresťania vieme, že Bohu treba dať, čo Bohu patrí a vlasti, čo vlasti patrí.

Naš nebeský Vychovávateľ plakal nad osudom svojej tuzemskej vlasti, nad osudom Jeruzalema

Priklad nám dal, aby sme ho nasledovali, Práve preto, že úprimne milujeme našu vlasť s ustrnutím sledujeme takzvanú výchovu našich proti Rimu zuriacich kolegov-vychovávateľ'ov.

Na miesto lásky a spravodlnosti, jedom zášti, ľži a nenávisti naplňujú srdcia školskej mládeže.

3. My katolíckí vychovávateľia v tomto boji musíme sa na samých seba spoliehať.

Veľmi by nám bolo potrebné, keby sme sa v lete, alebo aj skôr; v Prahe, v Brne, v Opave, v Žiline na Slovensku, v Užhorode, sišli na pracovné sjazdy katolíckych profesorov, katechetov a učiteľ'ov. Tam by sme mali ustáliť spoločný program na obranu našej katolíckej mládeže a vytvoriť spoločnú frontu v celej republike!

Kde sa jedná o budúcnosť vlasti a Cirkve, tam musí umlknúť dočasné politické hášterenie sa a ruka v ruku musíme ísť do boja: »Za Boha a za našu mládež!«

ANONÍN VOTKA:

O vyučovaní církevním dějinám na škole obecné.

J. S. Machar u příležitosti svých padesátých narozenin na blahopřejný projev pokrokového bloku moravského odpověděl k rukám tehdejšího poslance, Ad. Stránského: »Že je Morava dnes radostí každého pokrokového českého člověka víte dobře a my doufáme, že se přičiníte, aby radost ta nebyla dočasnou. Očistěte tělo její docela od římského otupujícího jedu a immunisujte je potom tak, aby tam nikdy již nevnikl. Přidržte římské lidi železnou rukou k tomu, aby to, co mají na jazycích, projevovali také činy. *Vezměte jim školu*, neboť náboženství je věci citu a naučiti se nedá...«, čímž byl pokrokářské inteligenci dán pokyn, jak si mají její jednotlivci počínati, aby činnost jejich nesla ovoce, jímž by u národa českého byla katolická církev zničena.

Machar ovšem neřekl nic nového, ježto *sociální demokraté* již dávno před ním podobné zásady hlásali. Alespoň »Česká Demokracie« hned roku 1901 si přála: »Také ze škol musí býti vyučování náboženské odstraněno a nahrazeno vyučováním nějakého předmětu užitečnějšího...« Podobně žádaly a dosud žádají téměř všechny učitelské pokrokářsko-nevěrecké organizace.

Než myšlenka vyloučení náboženství ze škol posud neuzrála. *Bylo by sice na více stránách k tomu nejen odvaha a touha, ale i dosti smělosti*, kdyby nebylo širokých katolíckych mass lidových, jímž náboženství jest přece nejvzácnější perlo nebeskou a jež odhodlány jsou tuto perlu hájiti odhodlaně a rázně za všech okolností. Tím ovšem nebezpečí, hrozící vyučování náboženskému v československém školství odvráceno není. Jest jenom oddáleno. A na duchovenstvu záleží, aby co nejdříve nebylo úplna odstraněno. To může jedině však se státi poučením jak o dogmaticko-mravním významu římsko-katolické cirkve, tak vyíčením jejich nestranných dějin.

Dějiny alespoň bývají pro ty, kdož křesťansko-katolickému názoru nepřejí, obyčejně při školním vyučování *nejvitánějším předmětem, při němž dá se do útlých srdcí mládeže zasít mnoho, přemnoho křesťanství vůbec a katolické církvi zvláště odporného a nepřátelského plevle*. Proto také obránci pravdy, jimiž zajisté v první řadě jsou kněží jako vychovatelé mládeže již od obecných škol, mají církevním dějinám věnovati mnoho, ba snad velmi mnoho pozornosti.

Kněží, působící na školách, byli si toho ovšem vědomi. Tak již Jan Doležel, profesor náboženství v Moravské Ostravě zakončil svou »Biblickou dějepřavu pro žáky škol obecných« přehledem dějin církevních. Příkladem tohoto pak následovali jiní a to nejen u katolíků, ale i u protestantů. Alespoň *heidelbergský katechismus*, jehož užívali evangelíci reformovaní, má na konci »Sručné sestavení událostí z církevních dějin«, *katechismus J. Th. Elsnera*, jehož zase užívali evangelíci augsburského vyznání, má »Krátké vypsání příběhů církve křesťanské se zvláštním ohledem na Moravu a Čechy« a »*Dějepis církve katolické pro venkovské školy*« od Jana Olivů¹⁾ se svým obsáhlým vědecko-filosofským úvodem z r. 1897, je v tomto oboru unikem, jímž nemůže se pochlubit ani literatura německá nebo francouzská.

Otázce vyučování církevním dějinám na škole obecné věnoval také r. 1914 značnou pozornost německý katecheta Jindřich Stieglitz. Týž v mnichovských »Katechetických listech« přimlouval se velice vřele, aby vyučování toto bylo zavedeno, ovšem v přiměřeném rozsahu, nejen proto, že církevní dějiny těší se u dětí nadmíru živému zájmu, ale i k vůli náboženství, ježto útoky odpůrců namířeny bývají vždy se zálibou proti církvi. Vždyť tito slovem i písmem představují církev jako moci a peněz chtivou vládkyni, na které již po staletí je mnoho skvrn. Rozkřikují ji jako nepřítelkyni kultury lidu. Chtějí již mládeži ze srdce vyrvat lásku a věrnost k církvi, aby tím vzbudili nedůvěru a nechuť k náboženství vůbec. A poněvadž značná část mládeže vychodí jen obecnou školu, vstupují každoročně do života tisíce dětí, jež právě v tak důležitém bodu nejsou nijak vyzbrojeny oproti námitkám nepřátel. Právě církevní dějiny jsou nejlepší apologií křesťanství. Provázejí-li děti církev v jejím staletém vývoji, pozorují-li její pozeňnanou činnost náboženskou a mravní, kulturní i sociální, přesvědčí se snadno, že církev jest největší dobroditelkou národů, že jest dílem Božím. A vezme-li si mládež to pevně přesvědčení do života, odrazí si pak snadno útoky a pomluvy nepřátel

S úsudkem tímto, jak samozřejmo, třeba naprosto souhlasiti. Proto vším právem dodala k němu téhož roku brněnská »*Hlídká*«, list, jehož kritiky vyznačují se jak opravdovostí a upřímností, tak věcností a důkladností, jichž cílem jest jediné sláva církve a dobro lidu:

¹⁾ V linecké »*Quartalschrift*« z r. 1900 na str. 421 praví se o tomto spise: »Má-li náboženské vyučování na školách obecných mít trvale prospěšného vlivu na život žáků nejen v době školní návštěvy, ale i po celý život, pak jest nutno, naváděti žactvo k praktickému vykonávání víry a k důkladné znalosti církevního života a zvláště církevních dějin. Tento cíl, t. j. důkladnou znalost církevních dějin u žáků na školách obecných sleduje a v pravdě také dosahuje spis Olivův . . . První díl (=Úvod) obsahuje vzácné myšlenky o církevních dějinách na škole obecné . . . Katecheti měli by jej ne jednou, ale mnohokrát čísti. Totéž mutatis mutandis platí i o druhém díle (=Dějiny«). Krátce: spis . . . jest unicem v české literatuře; cizí literatury nemají ničeho podobného. Korrektnost obsahu, jasné, přehledné podání za odpovídající formy . . . doporučují knihu . . .«

»U nás bylo by zvláště potřebno věnovati poslední, osmý rok obecné školy církevním dějinám. . . Ve světském dějepise vykládá se dětem o Husovi již v 3. školním roce a pak skoro každoročně. V jakém duchu často, je známo. Katecheta, drží-li se předepsaného dnes rozvrhu látky, má málo příležitosti, aby se o této otázce přiměřeně zmínil, a když tak učiní, nedosáhne nikdy takového účinku, jako může-li soustavně a názorně v jednotlivých obrazech vyličiti vývoj a působení církve u nás. A pak vypadá často takové mimořádné odbočení od látky jako nemilá kontrola učitele. A není v pravdě to jen otázka Husova, ale i sv. Cyril a Methoděj, svatý Václav, sv. Jan Nepomucký atd. Ne nadarmo jistě konal protestant profesor Váša svou přednášku o slovanských apoštolech také ještě zvláště v učitelské schůzi v Brně a snad i jinde. Brücknerovské názory budou za chvíli vštěpovány již dětem na obecné škole! Ostatně jest s určitostí jisto a jasno, že při církevních dějinách dají se pěkně názorně zopakovati a vštípit i nejhlavnější pravdy věroučné a zásady mravní pro život .«³⁾

Proto také nyníjší *náp. arcibiskup* při kritice osnovy nastiněné katechetou *Arnoštem Olivou* pro školy obecné, významně poznamenal: »K názornému výkladu zásad »fides ex auditu a o milosti« dlužno v páté třídě v synopsi dějin církve označiti uskutečnění obojího principu v praksi církve učící i věřících, kteří svou poslušnost víry k článkům ekumenickými sněmy a římskými papeži prohlášeným, mučednickou smrtí spečetili.«⁴⁾

Dle toho jest tedy nesporno, že dějinám církevním v přiměřeném rozsahu i na škole obecné, a to v nejvyšších ročnících, vyučovati dlužno se stálým zřetelem k dějinám svatých mučedníků a zejména mučedníků československé vlasti anebo k těm osobám, jichž přičiněním, jako na př. papežů atd., sláva a rozmach římskokatolické církve ve vlasti naší se uskutečnily. A tu *pro praksi* nejlépe jest, *vypravuje-li katecheta poutavě a zajímavě jednotlivé partie českých dějin způsobem pozitivním* a obšírně-li ač nenápadně, vysvětlí okolnosti, jež světský dějepis buď zastiňuje anebo skresluje za účelem nepřátelství proti církvi a náboženství. Při tom *netřeba příliš mnoho důrazu klásti na to, aby díky dovedly opakovati*, co jim bylo vypravováno, jako spíše na vnitřní pochopení a přesvědčení z vypravovaných statí plynoucí; tedy méně *dovolávati se* litery, ale *spíše ducha*, protože duch jest, jenž obživuje Kopečně bývá s velikým užitkem, má-li žactvo v tomto směru v rukou *vhodnou příručku*,⁴⁾ již *běře sebou po vyjití školy do života*, neboť jistě dostaví se chvíle, kdy mnohý si v ní zopakuje, co kdys jej zajímalo

³⁾ D. c. XXXI., 578.

⁴⁾ Sr. Věstník katechetický, XXIV., 89.

⁴⁾ Takovou jsou: »Stručné dějiny církevní«, jež napsal Václav Oliva a r. 1919 vydalo družstvo Vlast již v druhém vydání. K podělování mládeže velmi dobře se hodí od téhož autora: »Stručné dějiny hnutí husitského«, vydané rovněž »Vlastí«, dále: »Stručné dějiny katolické reformace v zemích českých« a »Stručné dějiny náboženského jeseфинismu«, jež nalézají se v tisku ve »Vlasti«.

Dr. LUB. PETR.

Laická či náboženská morálka ve škole ?

(Pokračování.)

Henry Bordeaux.

Henry Bordeaux, jenž jest především romancierem, nadepsal svá kritická díla *»Les Ecrivains et les Mœurs«* (Spisovatelé a Mravy). Tím jest již dost naznačena i důležitost, již Bordeaux »pro blaho všeobecné i štěstí jednotlivcov« přisuzuje mravní otázce, i to, že pro něho literatura není pouhou duševní zábavou.

Romány, v nichž Bordeaux pronáší své myšlenky o povinnostech rodinných a sociálních, nejsou proto kázáními, nebo obhajovacími řečmi. Bohatý život, vzrušující rozuzlení, pravdivý ton, jasnost slohová a popisná krása oživuje tyto ušlechtilé a pathetické knihy, *le Pays natal, la Peur de Vivre, le Roquevillard, les Jeux qui s'ouvrent, la Croisée des Chemins* a jiné. Úspěch, jehož docílily tyto romány jak u spisovatelů tak u širokého obecnstva, jest ostatně jednou z nejradostnějších známek poslední doby; opravňuje k naději, že začínají už nuditi špatné knihy, kde činí se všechny ústupky vášním a kde povinnost jest považována za zbytečné nepohodlí, dobré pro blázný.

Svou literární cenou, svou mravní správností, svou odvahou i svou románovou zajímavostí jsou díla Henry Bordeaux z těch, jež stavějí svého autora do první řady.

Odpověď Bordeauxa manifestuje poznovu jeho oddanost k rodné půdě — jeho vlasti jest Savojsko — i oprávněné obavy, jež mu působí vyučování, směřující víc a víc k tomu, aby vyvrátilo jednotlivce z kořenů jeho země.

»Sedlák u nás, otec početných dětí — zjev, který se stává vzácným — pravil mi zoufale: »Nelnou již k půdě. Nejstarší odešel, ostatní půjdou za ním. Neposlouchají mne. Neváží si mne. Pohrdají mnou.«

Školní výuka nesmí se odpoutati ani od půdy ani od rodiny. Měla účinnou pomoc v morálce náboženské a zděděné. Bude-li ji také míti v nové morálce, o níž mi mluvíte? A budeme-li míti čas ke tvoření zkušeností, když náš venkov se vyliďňuje a naše populace se menší?

Nauka, pro lid, se hodnotí dle svých účinků. Rationalism, jenž byl naši moderní filosofii, může-li býti vyučován bez nebezpečství? Ostatně jest již z mody. Vilém *James* a *Bergson* stavějí oproti intelektualismu znalost života, zkušenost. Pouhý rozum se nahrazuje rozumem praktickým. Nebudeme moci již dopřávat si přepychu mudrování pro mudrování, je-li to vůbec jaká moudrost. Výsledky zděděné morálky známe. Připoutávají k rodině a k půdě. Výsledky nové morálky vidíme již prve než ji bylo oficiálně použito, a to tím spíše, že k ní již od let směřujeme. Obávám se, že způsobí odloučení od půdy.

Škola s Bohem zvykala pořádku sociálnímu, harmonii sociální. Zda škola bez Boha nezmrzí se autoritou a nenahradí zásady choutkami?

V jednotlivém člověku výchova náboženská otvírala duchu i srdci nekonečné perspektivy, jimiž lidský život se rozšiřoval a stával se nad všechnu pochybnost šťastnějším. Jak by kritik, romancier nepoznával rozmanitost idejí a citů, za něž jest náboženské výchově povinen? Konflikty našich románů, našich tragedií mohou nás zajímati a dojímati jen mravní kvalitou svých hrdin.

Chybí-li jim tato mravní kvalita, přestáváme hned přikládati význam jejich drobným zamilovaným hádkám.

Víra dává věřícím klid a vnitřní mír. Náboženská výchova aspoň k němu připravuje a není-li to již nedostižným dobrodiním v naší rovnostní době, tak náchylné k závisti?

Le Goffic.

Vlastní zásluha Karla Le Goffica netkví tolik v jeho nesporném básnickém a románopisném nadání jako v tvořivosti a přesnosti jeho ducha, nenechávajícího ve stínu žádný námět a žádnou otázku, k nimž jeho pozornost se odnáší. Bylo již napsáno, že Le Goffic hluboce dojat krajinami a legendami své Bretaně, všiml si spolu jejích hospodářských a denních potřeb a že tak jeho láska k Bretani stala se všestranně užitečnou a úplnou.

Le Goffic vsutku má jasnost a zvláštní rovnováhu, rozum bystrý a vždy pohotový, jasný pohled na lidi i věci, lehkou a živou ironii, prosté všeho pedantismu a vší velkomluvnosti, vlastnosti, jež propůjčují jeho úvahám, jeho článkům a kritikám ráz nenucenosti a zdravý vyrovnaný způsob a vervu jemu vlastní. Čtenáři se o tom dole přesvědčí a poznají mnohem víc, že totiž zmatek a desorientace v pojmech laické morálky a ve způsobu její výuky není naší českou zvláštností, nýbrž vlastností všude postihovanou.

»Tážete se mne, zda školní morálka Julia Payota nebo Alberta Bayeta jest pro obecné dobro i jednotlivcovu blaho lepší než výuka morálce zděděné, odvozené z ideje boží?

Jistě ne. *A myslím, že oni pánové jsou o tom zrovna tak přesvědčeni jako já.* Jaká mluhařská neskromnost učiniti se profesorem morálky, potom když jsme napsali, jako pan Bayet, les *Idées mortes*, kde jsme dokazovali, že není ani dobra ani zla a kde dospíváme ke všeobecnému determinismu a k úplné nezodpovědnosti jednotlivcově? Jakby nicota a marnost takového vyučování nebyla hned patrna autoru tohoto elegantního breviáře úplného skeptika? Pan Bayet jest duch příliš jemný, aby věřil, že by se mohl jediný okamžik bráti vážně ve své roli moralisty a vychovatele. Anebo, je-li upřímným, tento profesor morálky, bude náležitě potřebovati, aby se sám pustil do studia logiky.

Případ Payotův jest složitější. Pan Payot jako všichni universitáni této doby, jest obětí kantismu. Bankrot kategorického imperativu úplně ho zmátl. Představte si, že přes třetinu století (od r. 1870) dle doznání Viktora Bascha »kantismus tvořil podstatu filosofického vyučování«. Dnes už za pověstný imperativ kromě pana Boutroux a Darluho neláme kopí hrubě nikdo. Jeden marně usuzuje, že není lze v něm viděti »rozkaz bez rozumu, kdyžžť rozkaz, o nějž jde, jest rozkaz rozumu samého«; marně druhý vykládá, že morálka Kantova jest morálka francouzské revoluce, povinnost, zákon svobody; pro Payota tato morálka jest »důkladným pokrytectvím« a »povinnost nemá již existenčního důvodu«; pro p. Cressona »kategorický imperativ má zrovna cenu »historického faktu«; pro p. Belota »jsou tak zvané základy morálky základy intelektuální stavby, zhotovené post festum«. A p. Brochard dospěl k podobnému závěru: »Kant ztroskotat«; jeho morálka není ostatně než křesťanská morálka, přetvořená a odtržená od svých premis. Slovem, téměř všeobecný útěk, po němž oficiální filosofie zakouší jisté nesnáze při zakládání své etiky. Berthelot věřil chvíli, že základ pro ni hledaný může býti poskytnut vědou. Pouhá iluze! A p. Malapert to doznává bez

mučení: není jistě »ustavené« vědecké morálky. Nuže co dělati a čemu učit? Veliké rozpaky, z nichž si pánové pomáhají, jak to právě jde, na př. jako p. Payot, uče jen neviným — neviným pro něho samého — proposicím: povýšenosti počínání nationalistickeho, krásám pacifismu atd. Není to snad zrovna vědecké; ale jest si aspoň jist, že takovýmito proposicemi nezarmoutí ani p. Lafferra ani p. Hervé.

Věřím nicméně, že vážná morálka laická se začíná ustavovati. Nenabyla ještě formy *školní*, ale nabude ji brzo. Jest víc než v zárodku u p. Durckheima, pro něhož jednotlivec »jest spíše produktem než producentem«, a jenž považuje »lidskou duší za dceru obce«, a zvláště u p. Lévy-Bruhla, jenž končí všemi tartuferiemi; upustiv od hledání náhrady za Boha a od hledání základu morálky, p. Lévy-Bruhl dělá z ní v praksi umění přizpůsobovati se sociálnímu prostředí a svým zvyklostem.

Mám vám říkati, že mám rád takovou zřetelnost? Zde jsme aspoň na pevné půdě. Protivník se neuchyluje ke lsti a útočí s otevřeným hledím. Nesvíráte v rukou pouhý fantom. Tvrdí směle, že co nazýváme dobrem a zlem jest jen pouhá konvence, a že morálka jest jen způsob zákoníků sociálních slušností.

Dobrá! Nyní víme, z čeho bude uděláno oficiální vyučování zítřka: *morálka »vyvíjející se« se společnou a společi vyvíjející se směrem ke komunismu*, to není pouze Bůh, Vlast, Rodina a prostodušná buržoasie francouzská, to jest sama tvoje existence, tvůj existenční důvod zde na zemi, to jest samo vlastnické právo v nebezpečí .«

(Pokračování.)

ANT. NOVÁK:

České dějiny.

(Příspěvek k filosofickému hodnocení.)

(Pokračování.)

Statky církevní a klášterní byly vyjmuty z pravomoci soudů krajských, podání na nich dostali immunitu, t. j. měl je příště souditi duchovní pán. Duchovní nesměl býti souzen soudem světským a nesměl přijmouti z rukou laika investituru.

Poměr tento umožnil církvi nezávislost a vzrůst. Boj o investituru, jak se obvykle nazývá, byl veden krvavě hlavně mezi císařem německým a papežem Řehořem VII., který ho první zahájil.

Mocensky si český stát stál tenkrát už dobře. Přestaly zmatky v panovnické rodině, poněvadž vymřela vedlejší větev Přemyslovců a počínaje Václavem I. platil nástupnický řád prvorozenství. Německá říše povýšením Čech na království zřekla se ingerence na volbu panovníka, která jí sice nikdy nepatřila, ale které užívala, kdykoli se Přemyslovci svěřili o trůn.

Druhá šťastnější epocha českých dějin nastává nastoupením Přemysla Otakara I. r. 1197. Tenkrát v Němcích panovaly zmatky a Přemysl jich dovedl využití pro sebe. Zajistil si od papeže i císaře (zlatou bullou sicilskou r. 1221) na věčné časy titul královský a jal se vměšovati do poměrů německých ne jako vasal, ale jako nejmocnější z říšských knížat. Bývalť český kníže (od dob Oldřichových) číšníkem na dvoře císařském, z kteréhožto úřadu vyvinulo se právo voliti císaře (kurfirst). Českému králi Václavovi I. náleží zásluha, že odvrátil od střední Evropy vpád Tatarů. Přemysl Otakar II., »král železný a zlatý« používá zmatků v Rakousích a po vymření Babenberkovců zmocňuje se Rakous, po porážce Maďarů obsazuje i Štýrsko, dědí Korutany a část Kraňska a když sta-

se foitem ve Furlansku, sáhala jeho država od Krkonoš až k Adrii. Podniká též výpravu na Slovensko, dvě jízdy na Litvu a usiluje o vybavení biskupa pražského z područí Mohuče. Než Přemysl Otakar II. nebyl dobrým diplomatem a srážka s nově zvoleným císařem německým Rudolffem Habsburkem (poprvé se setkáváme s Habsburkem jako svědkem na zlaté bulle sicil.) připravila mu pád na Moravském poli v neblahý den sv. Rufa 1278. Český stát byl opět omezen na Čechy, neboť Morava zastavena byla na pět let Rudolffovi, ale brzo křísí se zase za Václava II. k novému vzepjetí. Tentokráte je projekt šťastnější. Výbojná fronta česká obrací se na východ a po korunovaci Václava II. v Hnězdě (r. 1300) se zdá, že nový slovanský československý stát stane se konsolidačním jádrem střední Evropy, zvláště když k němu připojily se i Uhry. Než neblahá sudba odvolala poslední Přemyslovce rychle za sebou z jeviště dějin a ke stavbě konsolidovaného státu českého povolána byla jiná dynastie — Lucemburci!

Kulturní obraz českého státu se zatím znamenitě změnil. Emancipace stavu duchovního rozbila dosud jednotnou správu hradskou a dodala odvahu i šlechtě, která začíná se osamostatňovat a vymyká se z moci panovníci. Král odkázaný vojensky a finančně na velmože, musí často slevovat a nezbyvá mu na konec než hledat jiné spojence. Jsou to zemani (drobná šlechta) a hlavně města. Poslední Přemyslovci zakládají 32 královských měst, která nadali bohatě privilegiemi, ale též zdanili, aby pokladna jejich nevysychala. Byl to bohužel živel německý, který houfně osazoval českou zemi. Zvláště nebezpečná byla kolonisace venkovská, která sice zlepšila hmotné postavení sedláka, ale zaneřádila nám zemi národnostně.

Dynastie, část šlechty a duchovenstvo podlehlo nové orientaci a myšlenkovému proudění západu. Byla to doba rytířská, která vítězně se z Francie probíjela přes Německo na východ a k nám přišla už německy natřena. Záhy však vyskytla se opozice šlechtická. Šlechta zřídila si vlastní zemský soud, počala se scházet sněmování a paralysovat tak nenárodní vliv dvora. Přemysl Otakar II. snaží se obnoviti organizaci správní a zřizuje krajské popravčí, organizuje soudnictví, zakládá zemské desky, ale bylo již pozdě. V kritické chvíli zrazuje česká šlechta pod vedením Vítkovců krále — ale zachraňuje stát, když Rudolff příliš lačně vztahuje ruce i po Čechách. Ona to jest, která volá Václava ze zajetí, vykupujíc ho od Oty Braniborského a její vliv je citelně oslaben popravou Závíše z Falkensteina pod Hlubokou.

Duchovenstvo je národnostně rozpoltěno jako šlechta. Brzo však začíná část obracet se do Italie a Francie, s kterýmižto zeměmi jsou navazovány kulturní styky, jako protest proti germanisaci.

Tomuto duchovenstvu náleží zásluha, že Čechy dostaly novou schopnou dynastii. Když totiž Korutanci zle v Čechách řádili, odebrali se opat Kunrád a probošt Petr Aspld do Francie, aby na nově zvoleném císaři německém Jindřichovi VIII. vyprosili syna Jana na krále českého. Oženili ho s poslední Přemyslovnou Eliškou a tak Čechy dostaly novou dynastii — *Lucemburky*.

Král Jan přes všechny vady toulavého rytíře a marnotratníka mohl by se nazvat rozmnožitel říše. Byl výborným diplomatem a syn jeho Karel šel namnoze jen jeho šlépějemi. Rozšířil říši českou o Chebsko, získal vévodství slezská (v dnešním Pruském [východním] Slezsku), Lužici Horní a pokusil se též o Tyrolsko a panství v Lombardii. Dvěma výpravami do Pobaltí a svými rytířskými činy

rozněl slávu jména českého, takže se říkalo, že bez Boha a českého krále se nic na světě nestane. Také o rod se staral. Zajistil mu dědičné právo na trůn český po meči i po přeslici, jak to plánilo již u Přemyslovců. Ale na šlechtu byl slabý, protože potřeboval často peníze. Hned při nastoupení svém musel podepsati volební kapitulaci, že nebude do Čech uváděti cizince, nebude bráti odúmrtí od šlechty, vymáhat zvláštní berně a nutit ji k výpravám za hranice. K duchovenstvu a židům se choval bezohledně a nebál se okrásti i svatovítský chrám, když potřeboval peníze. V zahraniční politice má význam hlavně tím, že zahajuje dobré přátelské styky s kurii, které od dob Přemysla Ot. II. a Václava II. byly (pro Uhry) pokaleny. Kliment VII., který byl s Karlem IV. vychováván na dvoře pařížském, nikdy nezapomněl na přátelství toto a Karel dovedl hovořit.

(Pokračování.)

JAN OLIVA:

Půdorys a nárys náboženského vyučování.

(Pokračování.)

A. Rozpoznání dosavadních pochybení při vyučování náboženství.

Naznačil jsem výše, že vyučování náboženství má z člověka dle slov sv. Pavla stále vytvářeti dům, příbytek Boží. Má-li dům pevně býti zbudován, musí se zvláštní péče věnovati jeho základům. Proto i zde nejdříve položíme

I. Základ pro vyučování náboženství.

Ze článku Václava Olivy v minulém ročníku Vychovatele: »O nadpřirozeném prostředku v katechesi a v duchovní správě« každý čtenář se mohl dočísti, že hlavní a podstatný obsah vyučování náboženského má tvořiti nadpřirozené, že vyučování toto má především dbáti na milost boží nadpřirozenou. By vše jasně a souvisle vyniklo, opakuji zde hlavní myšlenky doslovně. — Církev je zřízení Boží, tedy nadpřirozené, hlásá víru s nebes seslanou, t. j. nadpřirozenou. Katolická církev je nejmocnější ochránkyně řádu nadpřirozeného. Nadpřirozené musí opět v životě jednotlivců i národů plným právem se uplatnit . . . nadpřirozené musí opět své principiální a první místo znovu zaujmouti v katechesi i v kázání. Katechese má nadpřirozený cíl t. j. zdůvodnit případně upevnit nadpřirozenou víru a živý nadpřirozený život, z víry plynoucí. Tomuto cíli však musí odpovídati prostředky. Proto prvními prostředky v katechesi a v kázání musí býti prostředky nadpřirozené. Úlohu kněží v duchovní správě pracujících (těmi ovšem jsou i katecheti) jest, aby věřícím k polepšení života t. j. k dosažení věčného cíle byli nápomocni. Proto mají a musí k tomu směřovati, aby zlo ze srdcí lidských bylo odstraněno a dobro v ně vstřípeno. To ovšem může se státi hlavně prostředky nadpřirozenými, ač prostředky přirozené se nevyklučují nejmocnějšími prostředky pro křesťana. jsou víra a zjevení Boží . . . Proto, a zcela katolicky důsledně, katechismus začíná učením o víře a na víru má se při celém katechetickém vedení klásti největší a nejčastější důraz. Ale co jest to víra? Nebude zajisté škoditi opět si připomenouti, co o tom neomylný úřad církve připomíná na všeobecném sněmu vatikánském, když dí »*fidem esse virtutem supernaturalem, qua, Dei aspirante et adjuvante gratia, ab eo revelata vera esse credimus, non propter intrinsecam rerum veritatem naturali rationis lumine perspectam, sed propter auctoritatem ipsius Dei revelantis, qui nec falli nec fallere potest* . . .«

V těchto vývodech autorových třeba si všimnouti vzhledem k důležitosti výř slov: *Dei aspirante et adjuvante gratia*, jež značí: víra je dar Boží, milost

Boží. Proto co autor pěkného píše dále o významu a účincích víry, platí k dobru milosti Boží. Náboženské vyučování musí tudíž mítí náležitý zřetel k milosti Boží. Jak? Na to nám odpovídá *scholastická zásada*

a) gratia praesupponit naturam.

Sv. Tomáš Akv. ve své Summa theologica 1., qu. 2., a 2. ad 1. o tom píše: Sic enim fides praesupponit cognitionem naturalem, sicut gratia naturam, et ut perfectio perfectibile. Na jiných místech vysvětluje a doplňuje tuto zásadu. Na př. 1., q. 1., a. 8. ad 2.: Cum enim gratia non tollat naturam, sed perficiat, oportet quod naturalis ratio subserviat ideis; sicut et naturalis inclinatio voluntatis obsequitur charitati — 1., q. 42., a. 7.; Quamdiu manet natura aliqua, manet operatio ejus. Sed beatitudo non tollit naturam, cum sit perfectio ejus. Ergo non tollit naturalem cognitionem et dilectionem beatitudo naturae additur . . ib. a. 6.: videtur, quod angeli qui habuerunt meliora naturalia, habuerunt plus de gratia et gloria, k čemu vydavatel dodal: Haec sententia D. Thomae non est certa, sed quoniam caeteri doctores scholastici fere unanimiter idem sentiunt, valde probabilis habenda est — 1. 2., q. 112., a. 4.: qui enim magis se ad gratiam praeparat, plenior gratiam accipit . . vítám gratiae participat homo accidentaliter, et ideo eam potest homo magis vel minus habere.

Se sv. Tomášem učí shodně ostatní scholastikové, učí tak i otcové církevní. »Nadpřirozená pomoc Boží čili milost přesahuje obor debita naturae a je v tomto smyslu akcidentální . . Toto pojetí nejen věcně, nýbrž i slovně držel celý starověk. Pro milost jako doplnění přirozenosti a činných přirozených mohutností duševních, jakožto complementum forma complens, suppletio, impletio, integratio mohutností vyslovují se Basilius, Jeroným, Augustin, Tomáš Akv., Alexander z Halesu, Bonaventura, Duns Scotus, Molina, Valentia, Ruiz de Montoya, Vasquez, Suarez, Ripalda atd.«¹⁾

Dr. Rich. Špaček pěkně o tom píše takto:²⁾ »Milostí jsou i *dary*, jež udílí Bůh lidem *v řádu přirozeném*, na př. život, zdraví, schopnosti tělesné i duševní. Na tyto nemají jednotlivci nároků z vlastních zásluh plynoucích. Lidská přirozenost však sama o sobě má na tyto dary přece jakési nároky. Bůh, jenž všechno svobodně a z pouhé dobrovolnosti stvořil, je své dobrotě a moudrosti povinnen opatřit přirozenost všemi prostředky, jimiž by dosáhla účelu stanoveného. Přirozené dary nejsou tedy zcela nezasloužené, nejsou milostí v plném smyslu, poněvadž přísluší přirozenosti dle řádu přirozeného, od Boha stanoveného. Nejsou však proto bezcenné a bezvýznamné; vždyť o ně právě *opírá se milost, je zdokonaluje a povznáší*.³⁾ K vysokému stupni mravnosti dospějí pouze lidé i celí národové, kteří pěstují a zdokonalují také život přirozený. Kde se pěstuje pouze a jednostranně život nadpřirozený, tam zakrní jednotlivci i národ. Přirozených schopností, prostředkův a pohnutek nelze jmenovitě *ve výchově*⁴⁾ ani přehlížeti ani podceňovati. Mocného vlivu jejich dlužno použít k pěstění ctností a rozmnožení milostí.«

Krátce a dobře praví farář Josef Leuchter:⁴⁾ »Dle našeho katolického pojetí předpokládá víra rozum a milost přirozenou povahu.«

¹⁾ Theologisches Literaturblatt, Bonn, 1866 str. 615—6.

²⁾ Katolická verouka v Děd. sv. Prokopa, 1920, str. 3.

³⁾ Poděkrtuji já.

⁴⁾ Korrespondenz-Blatt f. d. kath. Klerus 1922 str. 61.

Nejhlavnější toho důkaz nechal jsem naposled: Kristus Pán při svém učení úplně a důsledně takto si počínal — na přirozené povaze toho kterého člověka vštěpoval milost Boží, a proto i z této příčiny, nehledě k jiným momentům, dosahoval tolikých výsledků. To jistě nemusím zvlášť dokazovat, postačí jen upozorniti na některé příklady. Vizme rozmluvu P. se ženou u studnice Jakubovy — rozmluvu se 2 učedníky jdoucími do Emmaus. Pozorujme v tomto směru rozmluvu P. s Nikodemem — při uzdravení šlakem poraženého — v chrámě v poslední týden (všude tu byli fariseové, ale vždy jiné povahy a proto i řeč P. měla jiný ráz). Srovnajme kázání na hoře — příslibení nejsvět. Svátosti v Kafarnaum — velekněžskou modlitbu (všude tu mluví P. o velkých věcech, ale tón řeči jeho je docela rozdílný dle povahy posluchačů).

Mám za to, že jsem dostatečně prokázal, že při vyučování náboženství jako, základ musí býti položena zásada: řád nadpřirozený (milost) — předpokládá řád přirozený (přirozenou povahu). Oba řády musíme přesně rozeznávat, ale při tom nezapomínati na jejich vzájemný poměr. To podrobněji nyní proberu.

Především nás tedy bude zajímati

řád přirozený.

Řád přirozený vzhledem k našemu účelu rozdělím na 4 oddily. Prvním oddílem je přirozenost, přirozená povaha člověka, krátce řečeno

lidská fysika (fysiologická stránka člověka).

Co sem patří, nemohu obšírně vykládat, jen stručně uvedu určité momenty, ponechávaje rozvedení vlastním úvahám čtenářů — jinak by práce příliš vzrostla.

Do tohoto oddílu tedy náleží: tělesné a duševní schopnosti čili mohutnosti dítěte a člověka zvl., pak charakter a temperament. O vlivu charakteru a temperamentu na náboženství pěkně jedná dr. H. Scholz ve spise: Religionsphilosophie, Berlin, 1921. O rázu a významu schopností tělesných stručně ale význačně jedná dr. J. Matiegka ve spiscích: Tělesné vlastnosti českého lidu a Vznik a počátky národa československého, obojí ve sbírce »Za vzděláním«. Každý národ má tu něco zvláštního, osobitého, nač při výchově třeba dobře dbáti, mnoho je společného všem národům, je všelidské, jako egoismus, lakota. Historik v. Below o tom praví:^{*)} »Ziskuchtivost vyskytuje se v každé době, mylně domnívají se Bücher a Sombart, že středověký člověk toužil jen po slušném živobytí a spokojoval se přiměřeným existenčním minimem. Možno citovati středověké doklady o nárcích na nenasytnou lakotu Pisánců, Benátčanů a jiných.«

Sem patří i ráz poznávání lidského. Jos. Bernhart o tom píše:^{*)} »Člověk pojímá fysický svět smysly, ale i duchovní svět pojímá ne bez smyslovosti. Jak velice náš poměr ke všem věcem v základě svém je povahy aesthetické, toho jsou očividnými důkazy naše myšlení, jež se pohybuje v představách a stále pracuje jenom značkami a obrazy, dále v základě svém aesthetický charakter každé spekulace jakožto pojmového básnění směřujícího k harmonii, konečně je důkazem toho i řeč. Řeč ve svých prvcích ukazuje obrazy a zachovává i při pokračujícím zduchovnění smyslový prastav, jenž tvoří její sílu a srozumitelnost.«

(Pokračování.)

^{*)} Viz Český časopis historický, 1921, 211,

^{*)} Tragik im Weltlauf 86.

K. PETRSKY:

Odborné vzdělání katechetů.

Známo, že mladý kněz vyšedší ze semináře a přicházející do školy, bývá často na rozpacích, jak vyučovati a vše zařídit, aby došel cíle. Nepatrná míra praktické zkušenosti ve škole brání bohoslovcům, aby hlouběji vnikli v »nejmladší vědu theologickou« a úplně si osvojili umění katechetické. Stane se tak teprve po letech katechetického působení. A tento nedostatek lze očekávat ještě ve větší míře za poměrů jak se dnes utvářejí, kdy všemožné překážky staví se v cestu řádnému katechetickému působení kněze ve škole. Třeba hledati nových pramenů, nových cest pro vzdělání ve vědě katechetické.

Mnoho nových námětů o tom podal ve »Christ. paedag. Blätter« (1921) známý pracovník, katecheta vídeňský *Pichler* a o námětech jeho referuje a je doplňuje, v prvním čísle letošních »Vychovatelských Listů«, katecheta v Brně *Adolf Vašek*, jemuž žádná novinka na poli katechetiky a paedagogiky neunikne. Nebude snad nezajímavé, podáme-li hlavní části jeho článku — »*Odborné další vzdělání a literární práce katechetů*« (Vych. Listy str. 44—46) — čtenářům »Vychovatele« k bedlivé úvaze a přičiníme-li několik vlastních poznámek na povšimnutí těch, jichž se týkají.

Důležitost odborného vzdělání katechetického je na výsost zřejma a potřebna, záleží na ní celé působení katechety ve škole a pramení v ní náboženské uvědomění celých pokolení. Dobře zajisté byl pochopen duch doby tam, kde dbáno o další odborné vzdělání katechetů, *aby byli muži na svém místě*, vždyť velice záleží na vyučování katechety, záleží na tom, jak katechetou seménka víry, naděje a lásky k Bohu do duše dítěte bývají vloženy a k dalšímu vzrůstu pěstovány.

V dobách dnešních nestačí, jak vystižně píše A. Vašek, aby katecheti »jen negativně pracovali, t. j. odrazili útoky na náboženské vyučování ve škole. Nejlepší defensiva je *positivní ofensiva*, úsilovná snaha a práce o povznesení náboženského vyučování. *odborné sebevzdělání a další vzdělání.*« A proto píše Vašek:

Katecheta musí býti, ať chce, či nechce, v dobrém slova smyslu »věčný student«. Nejnaléhavějším úkolem pro nás je péče o odborné další vzdělání katechetů a budování vlastní vědecké katechetiky. Na velehradských kursech katechetských přednášejí osvědčení odborníci, obyčejně starší. V odborném tisku nepozorujeme většího přílivu mladších sil, nových literárních pracovníků. Není idealismu a chuti, nadšení ku práci u mladších kněží na poli katechetickém V politickém, sociálním a kulturním spolkovém životě mladší kněží horlivě se účastní práce. Je to chvályhodné, ale nezapomínejme, že základem vnitřního náboženského života nejsou mimořádné, nýbrž prastaré *řádny* prostředky duchovní správy — katechese a kázání. Nebylo by správné budovati jen *spolkové lidové domy* a nic nepodnikati ku povznesení *řádny* prostředků duchovní správy. Je zapotřebí jedno činiti a druhé nezanedbavati! Katechetské kursy jednou za čas pořádané jsou horské bystřiny, jež občas vyrazí a blahodárně působí zvláště v diecési, kde byly pořádané, ale jinak jako Punkva mizejí a ztrácejí se v propasti a písku. Naše katechetické hnutí musí býti životodárný, nevysychající, soustředěný, pečlivě sřízený a vedený, mohutně tekoucí a do všech krajů republiky stejnoměrně se rozlévající proud. O to dbáti je svatou povinností episkopátu, Společnosti sv. Cyrilla a Metoděje, resp. Pedagogické akademie, Svazu katechetů, katechetských spolků,

Pichler navrhuje následující cesty :

Katechetské spolky budou pořádati ve všech větších městech *soustavně* po případe na 2—3 leta rozvržené kursy katechetické s měsíčními vědecky orientovanými přednáškami, diskusemi, praktickými výstupy a všude tam, kde je více katechetů, kratší *krajinské* kursy. Sebevzdělání velmi by byly na prospěch vzájemné *hospilace* ve škole, k nimž možno přikročiti jen tam, kde panuje svědomitost, vzájemná důvěra a bratrská láska. Na kursech by referovali nejen starší, osvědčen již pracovníci, ale přibírali by se také stále noví a noví, mladší kněží. Úkolem kursů by bylo ne hledati nové katechetické vymoženosti, nýbrž nalezené již rozšiřovati, *jasně, přehledně a prakticky* se zřetelem ku školní práci podávati. Tím by se nejen povzneslo sebevzdělání katechetů, ale také mnohý mladší kněz by objevil v sobě >katechetickou spisovatelskou žílu<, probudil by se v něm zájem a chuť ku práci literární.

Literární činnost předpokládá důkladné obeznámení se s teorií a s tím, co před námi v katechetické theorii a praksi bylo. již vykonáno.

Je nemyslitelno, aby se někdo pustil do práce literární bez znalosti theorie a dějin. Podnikal by Sisypovu práci a způsobil by jen zmatek!

Další nezbytné podmínky úspěšného sebevzdělání katechetů a jejich literární činnosti jsou: v každém biskupském městě musí se co nejdříve zříditi, řádně vybudovati a bezvadně fungovati *katechetické museum, katechetická knihovna a katechetický institut*.

Katechetická musea byla tu a tam zřízena, ale doplňují se také a používá se jich pilně? Jsou *pravidelně* po celý rok v stanovené dny přístupna bohoslovcům a kněžím? Či jsou jen na parádu? Nejsou to jen sváteční, občasné okrasy, jimiž se blýskáme a sypeme písek do očí návštěvníkům při mimořádných slavnostech? Nejsou to Potěmkinovy vesnice?

A co je s katechetickými knihovnami? Každá škola má učitelskou knihovnu, každý okres okresní učitelskou knihovnu. Kde jsou řádně vypravené knihovny katechetické v biskupských městech, kde krajinské a putovní katechetické knižnice? Ani theologické knihovny nejsou bohužel řádně katalogizovány a přístupny, v Brně aspoň, protože místo zabrala právnická fakulta, odpočívá na půdě. I kdyby tam kniha katechetická byla, tak jí nedostanete.

Nenalezlo by se místo pro knihovnu někde v klášteře, semináři atd., kde by byla přístupna bohoslovcům a kněžím? Či je na to, aby práchnivěla na půdě? A kolik cenných starých katechetických knih tlí v prachu farních, klášterních knihoven? Nemohly by se darem věnovati vědecké katechetické knihovně? Kolik katechetických knih, pomůcek, časopisů po zemřelých kněžích přijde v niveč nebo se někde povaluje bez užitku! Nemohly by se duplikáty vyměňovati? Bez řádně vybudované a správně fungující katechetické knihovny, jež sbírá vše staré, pokud lze, a doplňuje se, pokud možná, soustavně a úplně všemi novými publikacemi katechetickými, je vědecká práce katechetická nemyslitelna. I nadšenému pracovníku, nenajde-li v knihovně snadno a rychle vše, čeho potřebuje, odpadne chuť ku práci.

(Dokončení.)

SMĚS.

Otázkou zrušených svátků a nařízením ministra školství Dr. Šrobára obírá se v delším článku v »Čechu« č. 77 A. B. Drápalík a správně vysvětluje a dokazuje, na základě listů samého papeže Pia X. (»Supremi disciplinae« ze dne 2. července 1911 a »Plurimis ex locis« ze dne 3. května 1912), že papež nechtěl zrušiti oslavu svátků těchto, »jen zameziti, aby zatím, co jedni v tyto dny Boha uctívají, druzí ho neuráželi těžkou prací a neobcujíce mši svaté ke škodě vlastních duší.

Tento smysl pochopila rakouská vláda, která dne 11. března 1913 vydala »vyhlášku veškerého ministerstva«, otištěnou pod č. 44 v říšském zákoníku, kde se praví: »Nedávno vydanými církevními předpisy o katolických svátcích ulehčují se závazky církevních příkázání o některých dnech pro dobro vrstev obyvatelstva, které nemohou dostáti požadavků obživy a zároveň světití svátky podle církevních příkázání, ale nebyla jimi zmenšena církevní oslava v těchto dnech, ani nebyly proměněny v obyčejné všední dny. Proti možným snad pochybnostem stanoví se, že tyto dny zůstávají beze změny svátečnými pro obor státních úřadů, ústavů, škol (für den Bereich der staatlichen Behörden, Ämter, Anstalten und Schulen) jako dosud.«

Tato vyhláška veškerého ministerstva, otištěná v říšském zákoníku, nebyla, pokud známo, odvolána ani starou vládou rakouskou, ani vládou československé republiky a zavazuje dosud i nynější vládu koaliční, i min. dra Šrobára, tohoto tím spíše, že dr. Šrobár jako člen Národního výboru podepsal s ostatními nařízení Národního výboru československého ze dne 28. října 1918 (č. 11 Sbírky zák. a nař.), kde se v čl. 2. praví, že »veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti«.

Citovanou vyhlášku rakouské vlády může právoplatně zrušiti jen veškeré ministerstvo republiky československé, nikoli však kterýkoli ministr pro obor své působnosti a vyhlásiti to ve Sbírce zák. a nařízení. Naše vláda usnesení takového neučinila, a tudíž oznámení, které publikoval dr. Šrobár pouze v »Úředním listě«, je šinem, který odporuje dosud platným státním předpisům.

Správný tento výklad zaslouží všeobecné pozornosti a dítky rodičů katolických nejsou

povinny jíti do školy. Tomu svědčí, že v rozpočtovém výboru senátu na příslušnou interpelaci senátora dr. Hillgenreinera, odpověděl 1. února t. r. ministr financí Novák, který zastupoval ministra školství dr. Šrobára, že *jest samozřejmo, že školní děti, které ve dny zrušených svátků do školy nepjdou, nesmějí býti trestány*. Prohlášení toto učiněné na příslušném fóru má ráz autoritativní. Prázdný o ty dny na školách bylo zrušeno na pouhou resoluci kulturního výboru, bez jakéhokoliv zákona. Tutéž platnost, váhu a závaznost má tedy i úřední prohlášení ministrovo v rozpočtovém výboru.

Na Slovensku, kde školský referát v Bratislavě oznámil, že Šrobárův výnos o vyučování na školách v den Hromnic neplatí a vyučovati se nebude, týž referát oznamuje, že nařízení ministerstva školství ze dne 28. ledna t. r., dle něhož má se dne 25. března ve školách vyučovati, platí i pro Slovensko; nenamítá se však nic proti tomu, aby ředitelstva a správy škol umožnily žákům i učitelům, kteří si toho budou přát, účasteniti se služeb Božích. Z nařízení ministra jen zmatky povstaly!

V jarním zasedání je, jak noviny oznámily, také na programu zákon o úpravě svátků. Nár. Politika (19. března) oznamuje, že ve vládní osnově se stanoví za všeobecně platné svátky dny: 1. ledna, 1. května, 28. října a 25. prosince. Mimo to uznávají se pro příslušníky toho kterého vyznání náboženského státem uznané všechny svátky, o kterých tito (příslušníci) jsou anebo budou povinni účasteniti se bohoslužebních úkonů. Tito příslušníci budou osvobozeni od školní návštěvy, sprostění povinností spojených s vykonáváním ať veřejných neb soukromých úřadů, zaměstnání, povolání, práce nebo úkonu jakéhokoli bez újmý platu neb mzdy. Vůči těmto ustanovením mají být všechna ujednání (smlouvy i kolektivní) bezúčinná. Vyjmuty by byly veřejné dopravní podniky. Dle znění zmíněného vládního návrhu budou tedy katolíci, protestanté, židé atd. slaviti své svátky, pokud příslušníkům těchto vyznání jest v ony svátky předepsána povinnost účasteniti se bohoslužeb.

Učiteláský deník: »Československé Noviny« začal vycházeti 15. března. Dle organizačního nařízení každý jednotlivec ze stavu učiteláského musí zaplatiti 100 Kč za podíl a vybírá se pětikorunová daň (v březnu) a 1 Kč měsíčně pro akční fond. Předplatné

zatím měsíčně 10 Kč (na venek 12 Kč); tiskne se v »Grafii« s komunistickým »Rudým Právem« a zodpovědným redaktorem je R. Skála. List vyslovuje se v prvním čísle pro odůvodnění církve od státu, pro povinnou laickou školu a ohání se vesměs pokrokem a demokracií. V závěrečných programových slovech čteme: »Volni na všechny strany, zůstaneme volni vždy.« List »postaví se rozhodně proti příživnickům lidské práce, proti korupci a obcházení zákonů a zvůli byrokracie«. To vše není novinkou, tak psali již mnozí. Novými rovněž nejsou silná slova: černý blín klerikalismu, černé bejli, klerikální pračata, stín černých peruti atd. Samá stařina, anachronismus, přežilost, napodobování. Ve spoustě českých listů, nový list celkem zbytečný.

Zemské školní rady budou zrušeny. Místo nich nastoupí zemské školní výbory, jimž v čele budou státi v Čechách zvláštní prezident s odbornými referenty, na Moravě a ve Slezsku předsedové zemských správ politických. Učitelstvo bude zastoupeno v zemském školním výboru v Čechách a na Moravě 9. (6 Čechů, 3 Němců) a ve Slezsku 6 (4 Češi a 2 Němci) členy, občanské politické strany 19, ve Slezsku 12 členy. Dva zástupce bude mít ve školním výboru zemský výbor. Za zástupce politických stran nesmí býti posíláni učitelé.

Malý školský zákon. Dle zpráv denních listů projednávala dne 14. března ministerská rada mezi jiným také osnovu tak zv. malého školského zákona, jimž mají býti upraveny nejdůležitější časové potřeby obecného školství. Hlavním ustanovením zákona jest, že na příště snižuje se maximální počet žactva v jedné třídě z 80 na 65. Tam, kde počet žactva přestupuje tuto číslici, je obec povinna zříditi pobočku a opatřiti pro ni místnosti, po případě provésti přístavbu školy. Malým školským zákonem upravuje se také vyučování nepovinným předmětům a náboženství.

Mohou se školní budovy propůjčovati k náboženským účelům? Místní školní rady nesmějí školních místností propůjčovati k jinému účelu než školnímu. Tedy také ne k sektářským bohoslužbám. Rozhodnutí toto je ze dne 10. ledna 1913 č. 9338 (A). Nejvyšší právní dvůr vyšel s toho stanoviska, že škola je určena pro školskou činnost a toto věnování školní budovy ne-

připustí možnosti, aby také sloužily jiným účelům.

Léta z duchovní správy katechetů byla již započítána na Moravě a proto vybízí katechetský spolek olomoucký: »Zvláštní učitelé náboženství podejte na svůj okresní školní výbor žádost, v níž odvolávajíce se na prováděcí nařízení zem. škol. rady o propočítání služební doby ze dne 18. prosince 1921, č. 47.000 odstavec IV., žádejte o propočítání let v duchovní správě ztrávených. Přiložte 1. osobní výkaz na úf. formuláři, 2. dekrety ustanovovací z duchov. správy, 3. potvrzení od správ škol kolik hodin týdně jste kde vyučovali. Kdo vyučoval 6 hod. týdně, tomu se propočítá celá doba z duch. správy méně jeden rok počáteční služby. — Katechetům v Čechách, před 5. červnem r. 1919 ustanoveným, se z let katechetských vzhledem k znění § 37. parit. zákona ze 23. května 1919 a vynesení zem. škol. rady ze dne 1. března 1922 č. III. A — 1785—203 ai 1921 č. z. š. r. 20003 na základě výnosu ministerstva škol. a nár. osvěty ze dne 21. února 1922 čis. 18611, rok počáteční služby odčítati nemá.

Hodnocení školní práce. V »Čase« čís. 40. (16. II. 1922) píše Vlasák E. o přípravách ke změnám v platebním systému státních zaměstnanců o nichž pracuje zvláštní sbor při ministerském presidii. (Míni tím asi novelisaci paritního zákona.) Má prý vzato býti v úvahu zhodnocení přípravného vzdělání, odhad zkoušek co do jejich významu a zdůrazňuje se též délka pracovní doby a odpočinek. V jednom parlamentním výboru vypočítali prý v prosinci, kolik dní do roka vlastně se ve školách učí a letošní statistické úřední formuláře, vyplňované správci škol, obsahují novou rubriku, počítající, kolik dní v roce se neučilo! A tu píše Vlasák: »Hodnoti školní práci podle počtu hodin, vyznačených v rozvrhu, je naivnost, které patří hodné nelichotivé epiteton. Již i rakouský ministerský výnos z roku 1908 uznal, že půl hodiny naukového vyučování již při 10 žácích rovná se při přepočítávání jedné hodině práce kancelářské nebo knihovnické.« A dále dodává: »Zapomíná se, že vyučovací hodina je výkonem, který musí býti dříve připraven, že při dnešním rozvoji didaktiky a při dnešních zákonných požadavcích se právě improvizovat nemůže.«

FEUILLETON.

ED. DVOŘÁK:

Slovo o katechetském kursu.

Tempus iam breve est!

Jarní měsíce rychleji uplynou než zimní a budeme státí před naším kursem. Těšíme se naň; doufáme, že nám bude vzpruhou, oasou na naši tvrdé brázdě školské. Ustaveno přípravné komité, ba jsou získáni již i řečníci. Není pochyby, že jejich řeči budou více akademické než praktické. Není rovněž pochyby, že budou vysoké úrovně vědecké. Duše naše jimi okřeje, potěší se. Budou ornamentem, rámcem. Nápiň však musí podat katecheté sami, ze života, pro život — čili — my sami tu nápiň dáti musíme.

Bylo by dobře, aby byly vsunuty do programu temata, jak je Vychovatelské listy přinašají v 1. čísle letošního roku. Stíhají se tu přednášky vhodné s ukázkami katechesí. Navrhoval bych, aby se též promluvílo o zhoubě, jež působí redukce hodin v prvních dvou třídách obec. škol, a je-li vhodnější redukovatí ve třídách vyšších. Rovněž by mohlo býti definitivně rozhodnuto, zda se mají děti vésti k sv. přijímání ve III. třídě či až ve IV. třídě.

Proto bylo by záhodno, aby i otázky sociálního postavení našeho byly ventilovány. Jest to především otázka školdozorců. Až dosud jsou pravidlem jmenováni jimi faráři. Jest a měl by býti jejich úkol dosti važný. Školdozorce má oceniti práci katechetovu, na chyby upozorniti, co chvály hodného pochváliti. Kdo však dovede zvláště v nynější době práci katechetovu oceniti a posouditi než ten, kdo sám učí, tedy opět katecheta? Jest přece protimyslné, když je školdozorcem farář, který už neučí 15 až 20 let! Může takový správně posouditi práci ve škole nynější? Jak vypadá v ústech jeho věta: »Vždyt já učil také; znám, jak to chodí.« Ano, ale jak to chodívalo, už to nechodí! Řekněme si pravdu: nám duchovenstvo farní závidí trochu; že bez příčiny, je na bíledni. Proto nechce cenit a necení naši práci, jak by zasluhovala. Jen vzpomeňme, kolik katechetů bylo vyznamenáno nějakým způsobem za svou školní práci. A návrhy na vyznamenání jdou od školdozorců!

Když okresní školní inspektor vykoná návštěvu školy, svolá veškeré učitelstvo na konferenci, sdělí každému zvlášť, co shledal v jeho třídě, a upozorní na vady. Myslím,

že i náboženští školdozorci by si měli podobně počínati. Když vykonali inspekci katechetů jim podřízených, svolat konferenci všech a tam každému sdělit kritiku, již pak posílají ke konsistoři. Že jest to věc spravedlivá a dobrá, uzná každý. Domáhati bychom se mohli též, aby katecheté toho kterého obvodu podávali návrh na jmenování školdozorcem některého ze svých kolegů. Doufám, že jen k prospěchu věci by to sloužilo.

Také otázka postavení našeho s kolegy, kteří působí na školách středních zasluhuje uvážení. Máme stejné vzdělání, měli bychom mít i stejné postavení. Já, že poměrně katecheté na občan. škole jsou na tom lépe než profesori nábož. ve stejných letech s nimi. Ale tak tomu stále nebude; začátek už učiněn. Nemohu pochopiti, proč středoškolská utvořili zvláštní spolek profesorů náboženství. Což nemohli zůstat při našem spolku? Jest rozdíl mezi námi? Nemáme zájmů společných? Že učitelé obec. škol nemohou tvořiti s profesory středních škol jeden spolek, vyplývá z různosti vzdělání. Jest však rozdílu takového mezi námi? A zajímavé: Občanská škola rovná se přece nižším třídám škol středních a utvořili katecheté obc. škol zvláštní spolek? Jak jsme si blízcí; kéž se najdeme! Rozlišitelnost jest naše škoda.

S kursem spojena bude výstavka. Jsme na ní — mladí katecheté — velmi zvědaví a slibujeme si od ní cenného poučení. Neměli jsme takřka možnost nějakých pomůcek si opatřit pro veliké ceny. Zjistě by bylo velmi škoda, aby jednou urovnaná zase měla se zničití. Doufáme, že přece nebude to kurs v Praze poslední; naopak — každý rok by měl býti. Krásné by bylo, aby zůstala výstavka už navždy v Praze uspořádána a — přístupná. Jest zle o místo a bylo by na čase starat se o ně.

Snad Emausy by nám vyšly vsťic? Klášter blah. Anežky byl by nejvhodnější; tam má býti zřizováno církevní muzeum. Na faře u sv. Vojtěcha jest velký sál — pro cenné fresky neobývaný — toť by bylo druhé místo. V nejhorším případě by se věci mohly vystaviti v kostele v Žižkově u sv. Anny, kde jest rozsáhlý chór celého kostela. Jest to však poněkud z ruky.

Jakým krásným obrazem činnosti naší by byla taková stálá výstavka! S hrdoostí bychom mohli na ní ukazovati. A jistě by stále vzrůstala. Katecheté by pamatovali odkazy. Co věci už asi přišlo na zmar, že nebylo kam je dát a komu je dát. Jaký by to byl kulturní dokument! Mluvil by za nás!

VYCHOVATEL.

Vedoucí redaktor: FRANTISEK KOŠÁK.

ČÍSLO 5.

KVĚTEN 1922.

ROČNÍK XXXVII.

S. U. V.

Malý školský zákon.

Dlouho se mluvilo o malém školském zákoně, různé byly o něm pověsti, ale konečně dne 5. dubna odpoledne rozdána byla ve sněmovně neočekávaně předloha nového zákona, která všeobecně překvapila — a byla prý rozdána předčasně. Aspoň tak veřejnosti bylo umožněno poznati návrh zákona, který neuspokojuje ani katolíků ani pokrokářů. »Čech« přinesl znění osnovy (čč. 95.—97.) a hned také rozbor její (čč. 98., 98., 102. a 105.), ovšem zamítavý pro podivné stanovisko, jež zákon zaujímá k vyučování náboženství.

Vládní návrh zákona o školách obecných a občanských jmenuje sice náboženství, jemuž se vyučuje ve všech třídách 2 hodiny týdně (§ 3. odst. 2.) a jehož vyučovací doba v rozvrhu hodin ustanovena budiž tak, aby tím souvislost ostatního vyučování nebyla rušena (§ 3. odst. 6.), mezi povinnými předměty učebnými (§ 1. a § 2.), ale s výhradou, že rodičové žáků jsou povinni oznámiti úřadům školním, mají-li jejich děti učiti náboženství nebo občanské mravouce (odst 5. § 3.). Tím však náboženství přestává býti předmětem povinným, když dává se rodičům na vybranou mezi náboženstvím a občanskou mravoukou a zákon v odstavci tomto vybízí k protináboženské agitaci a poskytuje ochranu těm, kteří budou agitovati pro občanskou nauku. Je to *past chytře naličena na olupování dětí o náboženství, aniž by třeba bylo z církve vystupovati, stačí dáti zapsat dítě na občanskou mravouku!* V orgánu československé strany lidové v »Středočeském Kraji« dobře to napsal ve článku nadepsaném: »Malý školský zákon a jeho žaludnosti« —Př— v čís. 15.: »Jakým právem může se náboženství prohlašovati za předmět povinný, když si možno voliti místo něho občanskou mravouku? Poctivý zákonodárce, který starost svou o mravní výchovu farisejsky nepředstírá, nýbrž opravdu ji v srdci chová, řekl by jednoduše: Náboženství je povinné pro každého žáka, a to pro katolického žáka katolické, pro evangelického evangelické a pod., pro děti bez vyznání je povinná občanská mravouka, a nedával by voliti mezi Kristem a Barabášem.“

Druhá past je připravena v osnově zákona na náboženské vyučování samo. Naličena je v § 5. odst. 3., jenž zní: »Pro vyučování jednotlivým předmětům učebným, jehož se neúčastní všichni žáci té které třídy, zřídí se při škole nebo při několika školách v téže obci zvláštní oddělení, v nichž se sloučí podle potřeby žáci různých tříd tak, aby počet žactva v žádném případě nepřestoupil čísla 60. Že by se tak dalo při jednotlivých předmětech na př. kreslení, tělocviku, od nichž v každé třídě bývá aspoň jeden žák osvobozen, zkušenost nás utvrzuje v pochybnostech, ale při náboženství se jistě bude požadovat, aby všichni žáci té

třídy se náboženství účastnili a poněvadž tomu tak nebude, bude se žádat, aby se tvořila oddělení do 60 žáků, bude-li třeba jen jeden jinověrec ve třídě!

Že se to chystá, to vidíme v Plzni, kde již nyní, kdy ještě nový zákon neplatí, okresní školní inspektor činí přípravy na oddělení po 60 žácích pro vyučování náboženství! Tím má být vyučování náboženství žákům znechuceno, má být znemožněno a posunuto na dobu mimo rozvrh hodin, jen aby žáci do vyučování náboženství nepřišli.

A máme odůvodněné obavy, že v zákoně je skryta i *třetí past, past na postavení učitelů náboženství ve škole*. Nehledíme-li ani k tomu, že § 6. v odst. 2. vypouští na občanské škole učitele náboženství ze sboru učitelského, vzbuzuje naši pozornost odst. 1. § 3.: »Opatřovati vyučování náboženství na školách obecných a občanských a na ně dozíratí přísluší úřadům církevním s výhradou práva vrchního dozoru a správy, které přísluší státu podle § 1. zákona ze dne 9. dubna 1920 č. 292 sb. z. a n.« Odstavec tento je v první části své doslova opsán ze zákona ze dne 14. května 1869 č. 62. ř. z. z § 5. Kdo vzpomene na postavení učitelů v letech sedmdesátých minulého století, na jejich boje a strasti o postavení, tomu maně na mysl připadne, že i dnes zákon možno vyložit, že si církev sama má platiti učitele náboženství a že může se opakovati to, co bylo v letech oněch, kdy ještě bylo v zákoně v § 1., že »školy zřízeny jsou k tomu, aby dítky v mravnosti a nábožnosti vychovávaly.«

Dnes náboženská výchova se znemožňuje, ze školy vyhazuje a tak zajisté možno připustiti, že je tu past na právní postavení učitele náboženství a že všechny za 50 let vymožené remunerace a platy za vyučování náboženství ocitají se v nebezpečí. To dotvrzuje i § 19. tohoto návrhu, který praví: »Ustanovení veškerých starších zákonů, pokud jsou v odporu s tímto zákonem, pozbývají účinnosti.«

Nijak nemůžeme se nadchnouti pro novou osnovu zákona, třeba by nám sebe více byla vychválena v ústředním orgánu československé strany lidové (16. dubna 1922 čís. 89.) v »Lidových Listech«, kde projeveno přání: »Kež malý školský zákon stane se pevným kamenem v základech našeho státu, aby další stavba mohla rozvíjet se v lадný celek ve znamení opravdové svobody a spravedlnosti.« My máme spíše obavy, že pravdou je, co napsaly 20. dubna orgány těžce československé strany lidové pro jednotlivé okresy (Středočeský kraj, Právo atd.) »že »tvůrci« tohoto zákona zašli pro příklad do Holandska. Tam také roku 1807 vydali »malý školní zákon«, jímž se zavádělo vyučování náboženství společně pro všechna vyznání!! (Takové »náboženské« vyučování pro všechna vyznání společně jest u nás občanská mravouka.) Na to v r. 1857 vydali »velký školský zákon«, který veškeré vyučování náboženství ze škol odstranil.«

Co to stálo bojů katolíky v Holandsku než odčiněno bylo to, co bylo postaveno na základě »malého školského zákona«, slyšeli jsme v přednášce p. poslance Noska dne 17. ledna t. r. ve Spálené ulici a proto kloníme se spíše k názoru jihočeského orgánu strany lidové »Hlasu Lidu«, který praví:

»Jakmile malý školský zákon stane se skutkem, je vlastně také náboženství ze školy vyloučeno. Litovali bychom, kdyby lidová poslanci k tomuto zákonu dali souhlas. To jest otázka takové důležitosti, že přimlouváme se za to, aby byl svolán sjezd důvěrníků a ti aby o ní rozhodli. Máme po ruce tolik materiálu

proti učitelům volnomyšlenkářům, že schválení mal ho školního zákona bychom považovali za hřích, páchaný nejen na straně lidové nýbrž i na katolických dětech. Raději opustit koalici a vésti boj otevřený, než přisluhovati lidem, kteří o snášenlivosti a rovnoprávnosti nemají ani ponětí!

V přijetí zákona toho a v hlasování o něm třeba té největší opatrnosti, poněvadž *opravdu chová v sobě záluďnost* a snadno by se mohlo stát, že by nalíčené pasti sklaply, jedna po druhé, ale možno, že všechny najednou!

— F. Z. —

Kulturní boj ve Německém Rakousku.

Rakousko podle zprávy »Slovence« nemá pouze hospodářských obtíží, a kdo myslí, že tento státeček se svými 6 a půl milionem obyvatelů je v sobě sjednocen a upevněn, velice se mylí. Že se vnějšímu světu ukazuje nejvíce hospodářská otázka, je přirozené již z věci samé podle starého hesla: *Primum vivere, dein philosophari*. Ve skutečnosti čeká ještě celá řada jiných otázek na nutné a důkladné řešení neméně než v jiných státech po vojně vzniklých. Především pak se odehrává i v Rakousku starý boj mezi křesťanským a materialistickým světovým názorem. Je sice ve spojených zemích pro převahu křesťansko-sociální strany ještě více tajný, ale tím více nebezpečný, poněvadž sahá na kořen. Ve Vídni, kde věje rudý prapor nad krásnou gotickou radnicí, je tento kulturní boj již v plném proudu a především se vede o křesťanskou výchovu mládeže ve škole. Že církev tohoto boje nevybojovala již roku 1869, jak chtěl hrdinští biskupové Rudigier a Zwerger, bylo osudným omylem. Že se církev tehdy na popud kardinála Rauschera spokojila s císařovým čestným slovem, kterým se vladař zavázal, že ostří interkonfesního zákona se podle možnosti zmírní, bylo pro katolíky velmi zle. Nyní je jejich stanovisko těžší a jest otázka, zda zvítězí

V prvé řadě jde o *náboženské úkony*, hlavně o školní modlitbu a o Mariánské družiny. Druhým bodem jsou knihovny obecných a měšťanských škol.

Dne 10. dubna 1919 vydal socialista a státní podtajemník Otto Glöckel, bývalý učitel, nařízení, podle něhož žáci nesmějí býti nuceni k náboženským úkonům. Tím byla odstraněna závaznost školských mší sv. a přijímání sv. svátostí.

K tomu třeba podotknouti, že Glöckel postupem a skoro nepozorovaně odstranil všechny křesťansky smýšlející inspektory a nahradil je socialistickými, že ustanovuje důsledně jen samé socialistické řídící učitele, že neustanovuje chovanců katolických učitelských ústavů.

Svrchu řečený výnos vysvětlovali si jistí učitelé, že jim netřeba dozíratí na škol. mše sv. a sv. svátosti u žáků, kteří dobrovolně na mši sv. chodí nebo svátosti přijímají. Učitele a učitelky, kteří tuto povinnost vykonávali, pronásledovali, podezírali, udávali, dobře vědouce, že tím nejlépe poslouží socialistickým magnatům na radnici.

Druhým stupněm byl boj proti *školní modlitbě*. Na základě § 5. školského zákona byla stanovena tato otázka nařízením ze dne 4. července 1893, čís. 135, v dorozumění s církevní vrchností. Proti jasnému znění již stávajících zákonných ustanovení se usnesli nadučitelé tří okresů, aby se tato konfesní modlitba odstranila a nahradila přiměřenou »vážnou« písní. A okresní školdozorce na příslušnou stížnost odpověděli: »To se stalo, aby konfesní modlitbou (Otčenáš a

Zdravas Maria) a znamením kříže nebyli uráženi nekatoličtí žáci! Ještě více. Jistý nadučitel zakázal žákyním páté třídy školní modlitbu; poněvadž se druhý den přece modlily, učitelka přišla do disciplinárního vyšetřování.

Třetí kulturní čin byl namířen proti *Mariánským družinám*. Dne 14. prosince 1921, č. 8737/21, vydala vídeňská okresní rada zákaz, jímž, odvolávajíc se na § 78 školního a vyučovacího řádu, se zapovídá učitelům náboženství a jiným učitelským silám za vyučování zvát do Mariánských družin. Nadučitelé nechť nad katechety v té věci vedou dozor a podávají zprávy školskému úřadu. Jest jasno, že tím chtějí Mariánské družiny úplně vymýtit a že je odvolání na zmíněný paragraf jen zástěrkou, poněvadž Mariánské družiny jsou vůbec jen církevní organizace, nikoli pak spolky v pravém smyslu slova. Následkem těchto nařízení se rozšířily protesty na schůzích, v časopisech a letácích. Katoličtí rodičové hrozí školní stávkou, katecheti konají svou povinnost jako dříve.

Ano ještě více. Dne 7. ledna 1922, č. 12.102/21, vydal Glöckel svůj »index librorum prohibitorum«, o němž psalo všechno vídeňské a také zahraniční časopisectví. Neméně než 137 autorů je zakázaných, za 60 milionů korun knih se musí vyloučiti ze školních knihoven a *zničiti!* A proč? »V republice,« tak odůvodňuje své rozhodnutí, »není místa pro knihy s výslovnou monarchistickou tendencí a není místa pro sladké knihy pro mládež schválně upravené, aby odcizily mládež skutečnému životu, kazí vkus a vážně ohrožují smysl pro pravé umění.«

O mnoho jasněji píše předseda komise pro prozkoumání spisů pro mládež, Friderik Kuthmayer, v »Arbeiter-Zeitung«, kde praví: »Příčina, aby byly odstraněny tyto knihy, je v náboženském přesvědčení spisovatelů. Toto přesvědčení je ranou proti všemu chápání života.« Tak je vysvětlitelno, že neodstranili pouze monarchistických knih, nýbrž všechny, které zastupují zásady křesťanské víry a mravů, jako jsou na př. Křišťof Šmíd, Herchenbach, Karel May, Spillmann, Eichert a jiní. Všechn tento boj je pouze stupněm k skutečnému socialistickému programu na poli výchovy podle známých socialistických zásad Kautského, Schulze, Baumgartnera a Bauera. Tedy boj mezi křesťanskou etikou a marxistickým materialismem. Pikantní na tom je, že ustanovili zvláštní »knihovní zádruhu pro mládež i lid«, v níž má nekapitalistická (!) vídeňská obec podílů v částce 4.800.000 K a v jejíž správní radě zasedá sám Glöckel. Jaká náhrada bude za zničené knihy — obec k tomu konci odhlasovala 20 milionů korun — se vidí z knihy »Lebensbilder aus der Tierwelt«, kterou socialistické družstvo »Kinderfreunde«, jak se nyní vymlouvá, »omylem« vložilo do svého nákladu knih pro mládež.

Je zřejmo, že je to jen začátek boje. Jde o budoucí školský zákon, o manželské právo, o poměr mezi církví a školou, zkrátka o křesťanskou vzdělanost. Rakouských katolíků čekají vážné, rozhodné doby. Socialisté jdou plnou parou do díla, pomáhá jim nemravné, rušící židovské časopisectví. Církev hmotně stala se chudou, kdysi bohaté kláštery sotvaže trvají. Kněží, zvláště v městech, přímo strádají. Avšak ideálně je církev živa jako dříve. Vídeňský kardinál dr. Piffl stojí neohroženě v čele a jen ku cti jest mu přičísti, že ho »Arbeiter-Zeitung« tak napadá; nejméně jednou měsíčně si ho podá. Od organizace, nepolitické a politické, a od budoucích voleb závisí osud rakouských katolíků.

Můžeme tvrditi, čtouce tyto zprávy, že je to vše jako u nás. Tous comme chez nous.

Dr. LUB. PĚTR.

Laická či náboženská morálka ve škole ?

(Pokračování.)

Th. Legrand.

Odpověď jímavá a přesná, již posílá p. Theodorich Legrand, nemá předmluvy zapotřebi. Poznamenáváme pouze, že Th. Legrand jest ředitelem městské školy pařížské a že vydává zajímavý měsíčník »Francouzský učitel«.

Přináším na váš dotaz postřehy dosti dlouhé zkušenosti.

Syn učitelův a učitel sám, náležím už téměř půl století národnímu školství. Znal jsem školu včerejší i předvčerejší — a znám i školu dnešní. Srovnám je zde krátce, a jen s hlediska mravní výchovy.

Škola předvčerejší — nazývám tak školu, jež předcházela třetí republiku (r. 1871) — byla úzce spjata s církví, chrámem, synagogou. Morálka tam hlásaná byla podstatně náboženská. Mé dětské vzpomínky jsou po této stránce tím zevrubnější, že můj otec byl současně mým učitelem. Přesvědčený deista — aniž byl klerikálem — učil nás dobrou nikoli ve strachu před budoucími tresty, nýbrž abychom vyhověli svému svědomí, jež nazýval »hlasem božím«. S pohnutím vzpomínám si jeho hodin vždy prostých, vždy rodinných, ale vždy vroucně křesťanských. Uvedu jen jediný detail, jenž má svou důležitost: otec měl vždycky aspoň sto žáků. Zásluhou ovzduší jasné a zdravé morálky v jeho třídě vládnoucí a zásluhou vši důvěry rodinami mu osvědčované neznal nikdy nekázně — kterou příliš dobře známe dnes. Jeho autorita byla nesporná. *Nám, dětem dvanáctiletým nebo i starším, kněz a učitel a rodiče byli na této zemi představiteli vyšší moci a proto jsme je obestírali posvátnou úctou.* Nikdy mi to neškodilo, naopak; a nevím, že by některý z mých dávných spolužáků byl litoval této své první výchovy.

V roce 1876, absolvovav učitelský ústav auteliuský, zkusil jsem se poprvé v povolání učitelském. Onou dobou škola byla poněkud oddělena od církve, ode všech církví; ale morálce náboženské bylo v ní ještě vyučováno. Během rgnových let snažil jsem se, abych vyučoval po vzoru otcově. Pak přišly osnovy z roku 1882, jež ponechávaly ve škole ještě »povinnosti k Bohu«, ale braly mravouce všecken konfesijní ráz. Tato změna uznávám, byla příznivě přijata učiteli. Mysleli jsme vskutku, (a já v té příčině mínění nezměnil), že vše, co má ráz konfesijní výuky, má býti vyhrazeno služebníkům různých vyznání.

Učili jsme tehdy dále po několik let morálce, spočívající na ideji boží. Znenáhla však škola odkloňovala se od této ideje, až ji brzo zanedbávala úplně.

Nebudu zde mluvit o příčinách tohoto zanedbávání, zavedlo by mne to příliš daleko. Omezím se pouze na sdělení, že náboženská neutralita školy měla v posledních těchto letech vyznavače, kteří zabíhali za přípustné hranice.

Některí učitelé, (ne mnozí) nespokojili se tím, aby dělali morálku »bez Boha«, nýbrž dělali ji »proti Bohu«. *Jsou to ostatně titiž, kteří byli zkusili oslabiti v dětech citění vlastenecké.*

Jako ředitel školy slyšel jsem po dvacet let dobrou stovku učitelů vyučovati morálce. Nejlepší hodiny, kterým jsem byl přítomen, to jest, hodiny, jež měly nejvíce účinku na cit a obrazivost našich mladých žáků, byly nesporně ty, jež mluvily ještě o povinnostech k Nejvyšší bytosti a které kladly tyto povinnosti za základ všech ostatních. Ale hodiny takové, jak jsem se tím netajil, stá-

valy se ode dne ke dni vzácnějšími. Dnes již hrubě oni morálka, která se opírá o svědomí, není v módě. Evangelium prospěchářské, učící, že dobré činy jsou ty, jež nás činí šťastnými, nabývá vrchu na většině škol, ať s příručkami nebo bez příruček pana Bayeta a Payota.

Ostatně — a to na veliké štěstí — *tato nová morálka jest tak prosta všeho idealismu a ušlechtilých citů, že učitelé mohou ji rozvíjati jen chladně, suše, jako opravdovou vědu, již jest. Nezpůsobí-li ještě všeho zla, jehož jest schopna, jest to tím, že její vyznavači postrádají víry a nadšení, jinými slovy, že nemá »apoštolů«.*

Jak odpomoci této situaci zlé dnes a nebezpečné zítra?

Prostým návratem k osnovám z roku 1882, jež nebyly nikdy úředně zrušeny? Stát tak daleko nepůjde, obviňovali by ho z klerikalismu! Může však aspoň, a má, požadovati od učitelů, od všech učitelů, aby *respektovali různá vyznání*, aby nesesměšňovali žádný kult, aby žádným způsobem nemařili náboženskou výchovu, nechť jest dávana rodinou nebo knězem; a zvláště, aby nikdy nepronášeli nauky sněhující k popírání jsoucnosti boží.

A pak, ježto mravní přikázání — mluvím o morálce lidské, spočívající na svědomí — nemohou hluboce působiti na dítě, leč jsou-li pronášena vroucně troufám si říci s důrazem, že stát by měl krom toho žádati, aby v každé škole konány byly čas od času obecné schůzky, kde by učitel se vším srdcem a se vši duší povzbuzoval mladé své žáky k obdivu krásy, konání dobra a bázně před zlem.

Připomínám spolu, že vedle vyučování morálce jest ještě *vyučování mravní*, t. j. hodiny morálky praktické, jež učitelé dávají svým žákům svými způsoby, svou mluvou, svým chováním. Po té stránce jest veliká většina učitelů a učitelek bez úhony. (Ve Francii.)

Ale proto není méně pravda — a tím končím — že naše národní školy jsou dnes pouhými ústavy *vyučovacími*. Jest v zájmu veřejné morálky i v zájmu země, aby se co nejrychleji staly zase domy *výchovnými*. Za tím účelem, prost vši politické předpojatosti, volám z hloubi srdce po intimní součinnosti učitelů a otců rodin.

(Pokračování.)

K. PETRSKY:

Odborné vzdělání katechetů.

(Dokončení)

Vědecká katechetická činnost musí se soustřediti v katechetickém institutu zřízeném v každém biskupském městě. Utvoří jej starší katechetičti pracovníci ve spojení s ordinariátem. Podmínkou přijetí je vypracovati každý rok nějaké katechetické pojednání nebo přednášku. Duší je asistent, praktický katecheta, který by vedle školní práce měl dosti času k vědecké práci. Mohou-li se oprostiti a finančně vydržovati kněží pro sekretariáty a redakce, je to možno i pro katechetiku. Asistent spravoval by také katech. museum a knihovnu, podával by pokyny literárním pracovníkům, ukazoval by bohoslovcům, jak třeba využití theologické vědy v praxi. Docent katechetiky sám toho nezmůže. Nejlépe by se k tomu hodil katecheticky interesovaný a způsobilý prefekt studijní v semináři, který by měl byt a zaopatření v ústavě.*

Uvedli jsme co Pichler a Vašek, znamenití pracovníci v katechetice, navrhuji za prospěšno ku dalšímu vzdělání katechetů.

Kdo zná poměry řekne: Výborné myšlenky a uskutečnitelné sice náměty, které by přinesly mnoho užitku a kterých by na výrost bylo třeba, ale za dosavadních poměrů na dlouhou dobu — marné volání. Bylo by a bude jednou — čím dříve tím lépe — třeba odstraniti mnoho předsudkův a mnoho falešných a klamných domněnek jak o katechetech a jejich činnosti tak o katechetice a vědecké práci katechetické!

Odborné další vzdělání katechetů, jak Vašek píše i Pichler, děje se hlavně na kursech. Ačkoliv důležitost katechetických kursů jinde záhy pochopena byla — již pap. Pius X., ještě když byl biskupem v Mantově zúčastnil se r. 1889 kursu katechetického v Piacenci — a v sousedním Německu velká řada kursů ku dalšímu vzdělání katechetů pod záštitou episkopátů konána byla, u nás marně po nich volalo několik nadšených, ideálních katechetů. Nebylo podpory ani morální ani hmotné, které by se katechetům dostalo a katecheti samotní ze svých prostředků, na své útraty, kurs podniknouti nemohli. O vyslání několika katechetů na některý význačný kurs německý (do Solnohradu, Vídně, do Mnichova, do Kolína nad R. a j.), tím méně na kurs katechetů slovanských (Lvov, Krakov, Zahřeb, Ďakovo, Split atd.), aby se poučili a doma referovali, marně bylo žádáno, *nebylo fondů, nebylo povšimnutí, pochopení*. Z kruhů povolaných o další vzdělání katechetů nikdo se nestaral.

Byl tu ovšem spolek katechetů v jehož stanovách je vytčeno pečovati i o další vzdělání katechetů, ale spolek měl za těch dvacet pět let svého trvání tolik práce a starosti o hmotné a právní postavení katechetů, že mu na práci o odborné vzdělání — ač i tu nezanedbal ničeho,^{*)} a co se dalo dokázati za stávajících poměrů, dokázal — málo času zbylo. Třeba bylo dříve hájiti existenci a právní postavení — a i k tomu byl založen spolek — a pak teprve možno povznášeti a zdokonalovati.

Odborné další vzdělání ponecháno bylo tudíž ideálním jednotlivcům a jednotlivým ideálním pracovníkům ponecháno starati se *o vědu katechetickou i o odborný tisk*.

To byli ovšem jak »Vychov. Listy« piší, »starší odborníci a mezi mladšími nelze pozorovati přílivu« a »není idealismu a chuti, nadšení ku práci u mladších kněží na poli katechetickém«. Ve slovech těch mnoho pravdy! A proč se poměry tak utvářily?

Uvažme, co pozoroval i mladší katecheta při své úmorné práci ve škole týdně 24ti i více hodinové: Pracoval-li mladý kněz v politickém, sociálním a kulturním spolkovém životě, byla jeho práce uznávána, oceňována, odměňována, on vynášen víc a více, až za krátko dosáhl výhodného místa a pak — sedet post fornacem et habet bonam pacem. A práce katecheta? Zůstala nevšímána, co on dělal, to bylo jen jeho povinností! Katecheta třeba by se byl dodělal sebe

^{*)} Hned po prvním německém kursu v Solnohradě (r. 1903) jednalo o uspořádání kursu, ale spolek narazil na obtíže. Dne 17. května 1905 katecheta z Kralovic, V. Červinka přednášel ve spolku o kursu ve Vídni a v Solnohradě. Ředaktor katech. přílohy, Fr. Žundálek, tázal se přednášejícího, zda považuje za možné pořádati český kurs. Referent mluvil o velikých obtížích, ale doporučoval, aby pomalu konaly se přípravy k němu. A spolek myšlenku tu nespustil se zřetelem a co válka snemžnila, letos stává se skutkem. (Poznám. redakce.)

větších výsledků, sebe více pracoval na poli katechetické vědy, neměl-li mocného patrona, zůstával katechetou na zapadlém místě, kde ani dále pracovati nemohl, třeba by sebe více po práci a další činnosti toužil, neboť nedostávalo se mu prostředků, povzbuzení, pomůcek! Je to lidské, byť i malicherné, ale i ten katecheta zatoužil po uznání své práce, ale dostalo-li se mu nějakého, stalo se tak obyčejně až naposled ze všech jeho kolegů, kteří působili na poli politickém, sociálním a spolkovém! Tím katecheta ponenáhlu vlažněl, nepozorovatelně lhotejně, ve škole zkostnatěl a sešablonovatěl a v dalších letech utýrán a upracován, nevzpružen a neposílněn, toužil jen po pensi. To se nyní mstí! — Našel se ovšem i »chytrý« mladší katecheta, který vida, jak sebe menší práce v jiných oborech se cení a jak je odměňována, vykonal svou povinnost katechetskou dle litery a vrhl se na práci ne katechetickou — a dobře se mu dařilo, předhoni i starší katechety, byl odměňován tím, čeho se nedostalo ani staršímu katechetovi. Byl katechetou, ale o zájmy katechetské, o vědu a odborný tisk se nestaral, kdyby tak byl činil a věnoval se práci katechetské sebe snaživěji a pilněji, nikdo by o něm nevěděl — byl by *jen katechetou*, na kterého se hledělo všelijak a *namnoze po-
klíželo jen jako na nutné zlo*.

Pracoval-li katecheta mimo školu na svém dalším odborném vzdělání, *pracoval-li literárně ve svém oboru*, dívali se na něho s jistých míst jako na něco zvláštního, podivného, práce jeho se neuznávala, podceňovala a i znesnadňovala. A tak katecheta ponenáhlu odkládal péro, ztrácel chuť a — v odborném tisku nepozorován příliv nových pracovníků! A veřejnost tak uvykla tomu, že mezi katechety škol národních není literárních pracovníků, že vyskytl-li se některý, nebyl to již v očích veřejnosti obyčejný katecheta školy obecné, ale hned každý se domníval, že je to profesor střední školy a katecheta literát titulován »pane profesore«, jako by věda katechetická teprve profesorstvím počínala anebo jakoby jen profesor směl, mohl a dovedl literárně pracovati!

Věda katechetická byla sicě nazvána nejmladší vědou na poli theologickém, ač patří ve skutečnosti mezi nejstarší a nejprvnější, a snad proto byla u nás odstrkována a vždy byla popelkou, která přicházela až na konec! A tak tomu až po dnes. Nedávno konána v Praze schůze Společnosti sv. Cyrila a Methoda, která ustanovila 21 pracovních odborů a zvolila do nich pracovníky; a mezi těmi odbory *není odboru pro katechetiku!* Řekne se snad: spadá to do odboru paedagogického! Opět ono odstrkávání a zapomínání na vědu katechetickou!

Katechetické museum! Bylo v soukromém majetku v Praze a nabízeno, ale katechetům nebylo popřáno, neměli místností a tak — museum dostalo se do rukou učitelů-laiků do školského musea a tam dnes je ztraceno. Opět se ukázalo, že práce katechetská je podceňována. A co od té doby zemřelo katechetů, kteří měli vhodné věci pro museum — a věci ty byly roztroušeny, zmizely.

Katechetická knihovna, i ta by mohla již dávno býti, kdyby nebylo onoho nešťastného nazírání na vědu katechetickou. Už dávno před válkou byli idealisté, kteří se o to pokoušeli, ale nebylo lze po celé Praze najíti dobrodince aspoň v některém klášteře, kde by se knihy shromažďovaly, ukládaly a půjčovaly. Katecheti nemohli ze svých prostředků najmouti drahých místností! A ty knihovny klášterů?! Co cenných starých knih katechetických tů v prachu klášterních knihoven! Ale s jakými obtížemi spojeno katechetovi-literátu pracovati v takové knihovně! Ve velké klášterní knihovně v Praze, může pracovati laik a vychází

se mu ve všem ochotně vstříc, ale katecheta pracovník odkázán na oddělení vyřazených knih, tam prý si může hledat! A u jiného úředního pramene, dostává se mu vyhybavé odpovědi; ale o těch zkušenostech jinde podrobněji!

Z plna srdce a s velikou radostí vítáme návrhy horlivého a snaživého ideálního pracovníka, katechety Vaška ve V. L. a přejeme jemu i sobě, aby co nejdříve došly uskutečnění. Bylo by to jen ku prospěchu náboženského vyučování. Nejprve však by bylo třeba na mnohých místech vzbudit porozumění a pochopení, jiné nazírání, uznání a ocenění vědy katechetické i pracovníků ve vědě té. A pak zajisté by bylo více těch, kteří by objevili v sobě »katechetickou spisovatelskou žílu«, pracovali by s chutí a intenzivněji a jsme přesvědčeni, že by samy sebou pak vznikly ony instituce, po kterých volají zkušení muži, katecheti odborníci, Pichler a Vašek. Ukázali jsme na některé příčiny stagnace, nyní třeba je odstranit a snaha po další činnosti a blahodárné výsledky dostaví se pak zajisté samy!

JAN OLIVA:

Půdorys a nárys náboženského vyučování.

(Pokračování.)

Zvláště třeba dát dobrý pozor vychovatelům na vliv prostředí (místa a krajiny), o čemž jedná zvl. věda mesologie.⁶⁾ Je známo, že zima umožňuje duševní schopnosti (děti v kraji jsou schopnější než v horách), vítr stále v horách (na Českomoravské vysočině) různými směry vanoucí a rychle směr měnící působí u dětí zvl. těkavost a hravost. Přechod z kraje do hor působí neblaze na potomstvo (až do 3. pokolení), opáčně přechod z hor do kraje působí příznivě (podobně tomu je u obilí... hospodáři dle toho se řídí při opatrování setby...). Mám o tom sebráno více materiálu. Probral jsem též otázku, kde se narodili a působili naši vynikající učenci, umělci, politikové — všichni v prostředí teplejším před zimou chráněném. Zde nemohu podrobně se tím zabývat.

Nad jiné důležitým faktorem je tu dědičnost. O tom je spousta prací všeho druhu, ani ve stručném výtahu nemohu jich uvést. Zvláště mnoho psáno o zatížení dětí. Ale i národové bývají různě zatíženi. Učenec náš Jan Peisker vydal spisek:⁷⁾ Kdo byli naši předkové, co jsme po nich v sobě zdědili, 1921, kde jedná o prvotních osudech Slovanů, sedících v pripetské kolébce (v Rusku), které daly celému historickému vývoji Slovanstva osobitý ráz a vlastní povaze slovanské vtiskly pečeť otročilosti, vzájemné nenávisti, nepořádku, a které by ze Slovanstva samého byly učinily národ vyšší kultury a vlády neschopný, kdyby nebyly do krve slovanské přivedly hojně živlu cizího, germánského a turkotatarského. . . staré i dnešní Slovanstvo není než směs ze tří elementů: bestialních Turkotatarů, ukázněných a kulturních Germánů a zotročilého, občanských ctností prázdného živlu slovanského, bohatýrské a vůbec lepší rysy v charakteru slovan-ském náleží právě jen této krvi cizí — Jak dědičnost působí po mnohých letech i nábožensky, vidíme z fakta tohoto: severní Německo násilně pokřesťaněné (počínaje Kariem Velikým) šmahem propadlo později lutheranismu.

⁶⁾ Mnoho pákného o tom pověděl T. G. Masaryk ve Květech.

⁷⁾ Viz o něm Český časopis historický 1921, 216 a n.

— Nejdůležitějším faktorem lidské přirozené povahy je dualismus čili polarismus v životě každého člověka. O něm zmíním se poněkud více, poněvadž pro výchovu znalost jeho je velice potřebná.

Dualismus má různý význam, mimo jiné značí i polarismus jakožto základní vlohu všeho živoucího.⁹⁾ I v člověku stále se ukazuje tento dualismus — polarismus. »Co nazýváme duchem, ukazuje se nepřátelským tomu, co nazýváme hmotou, tato hmota opět nepřátelskou duchu, vzájemný odpor, bez něhož ani duch ani hmota nemůže obstát a jenž skládá podstatu živoucího.«¹⁰⁾

I v samém duchu lidském je dualismus. »Známe extrémní stavy svého ducha: nezkratitelná, cíle svého jistá rozkoš, zmocniti se myšlením skutečnosti — a opět únava na věčné stěně, jež se staví proti našemu poznávání. Je postaráno o to, aby žádný z těchto dvou stavů neovládl trvale lidmi. Svěží pud po poznání odhrnuje vždy znova záclony, jež resignace přitáhla, a pokouší se o vhléd do hlubiny bytosti. Či snad nejsme vůbec stvoření k pochopení světa? Zní to přece jako božské odepření posledního pochopení pravdy, když v bibli Bůh tvůrce předává svět lidem ku práci poznávací — et tradidit (mundum) eis disputantibus. Kdo by neznal rozpaky, do jakých bývá uveden mnohý mladý zastánce filosofie námitkou, že jeho věda po dvou a půl tisících letech neprokázala ještě žádného výsledku? Není jeden myslitel zápořem druhého?«¹¹⁾

Základní jednotka společnosti lidské, manželé, je též velkou většinou rázu dualistického, jak lidé sami dobře vědí, říkájice, že Pán Bůh spojuje obyčejně v manželství 2 osoby různé povahy (jeden šetrný, druhý opáčný a p.), což ovšem má vliv i na celou rodinu.

Ani lidstvo jakožto celek uvažováno, není vyjmuté z rázu dualistického. »Snahy, uvéstí zlo v souhlas s božským řízením světa, shrnujeme pod jméno heodicee. Toto slovo, jež třeba přeložiti ospravedlnění Boha, znamená věčně ospravedlnění každého náboženského světového názoru vzhledem k utrpení a zlu. Tento nejtemnější problém svůj lidstvo hned od počátku hledělo přemoci rozumem a vůlí. A vši moudrosti jednoduchý konec zní: otázka nedá se rozluštit myšlením, dá se jen přemoci jednáním. Všechny theoretické úvahy křesťanské theologie nemohly překlenouti propást mezi svatým Bohem nebes a bolestí jeho nesvatého světa. Vždyť i biblické vypravování o prvotním pádu předpokládá, že před stvořením duchových bytostí byla v Bohu idea mravní svobody, pro kterou je určil, a tedy i idea zla, a na druhé straně v bytostech jemu podobných, které dopustil pokoušetí, že byla vloha, dobru odporovati. Na tomto původním stavu lidstva rozporu vydaného zmlká všechno myšlení. I když rozum bez přestání se namáhá, uvéstí zlo v souhlas s nejvyšší Bytostí, jeho odpovědi co do praktické ceny pro člověka zůstávají daleko za náboženským překonáním této otázky. . . Trvalým ziskem tohoto nového uvažování je náhled, že náboženský světový názor není věcí theoretického poznání, nýbrž mravní úlohou pro náboženského člověka. Dle toho poznání příčinnosti světového dění nezjevuje nikterak smysl tohoto světového dění. Jelikož svět pro nás je právě tím, co my z něho uděláme, máme za úkol, udělati z něho to nejlepší. a poněvadž to závisí na naší jakosti, máme považovati za konečný cíl světa sebe jako náboženskou osobnost. Jenom, naše mravní svoboda, povýšenost našeho mravního ducha

⁹⁾ Jos. Bernhart I. s. 78. — ¹⁰⁾ Týž 52. — ¹¹⁾ Týž 5.

nad dění světa, je jediný fakt, který musíme uznati, ne však z důvodů theoretických, nýbrž jako základní fakt našeho mravního svědomí, bez něhož by vše-
 chen náš praktický život, všechna mravnost byla nemožna.¹¹⁾

Je-li dualismus, jak dosud dovoďeno, charakteristikou naší lidské podstaty, musí i jednání (žítí) naše ve shodě s rázem této podstaty býti dualistické. Tomu skutečně tak jest.

Žnámo je přísloví: jinak v theorii, jinak v praxi. Málo by se našlo lidí, kteří by důsledně žili stejně v theorii i praxi. Vždyť i mezi kněžími velice často se pozoruje rozpor mezi slovem a skutkem, mezi vyučováním jiných a vlastním životem. A tak je tomu napořád, žádný stav, žádná hodnota není tu vyjmuta, jak dějiny vrchovatě dosvědčují.

K tomuto dualismu ukazují ze společnosti lidské: řeč spisovná a přednášková — a řeč obyčejná, všední, domácí; šaty sváteční — šaty všední; jídla sváteční — obyčejná. Čím déle a slavnostněji konají se některé slavnosti, tím raději uchyluje se každý do soukromého svého příbytku a života (světa pán v županu!) rád složí uniformu, slavnostní obličej . . . A zase opáčně: jak často ze samoty pudí to přímo člověka do světa, ven . . . — Nejinak tomu je u vlád a panovníků: různé pěkné programy se prohlašují, velice zřídka se dle nich také jedná. Z jedné strany politické, z jedné redakce, utíká mnohý ke straně, redakci zcela protichůdné. — A který starší kněz by neznal dualismus mezi tím, čemu se naučil v bohosloví, a tím životem, jaký ve farnostech, vikariátech a diecésích skutečně jest. Všude pozoruje přízřusobování poměrům, zásady se obcházejí, nesnese se upřímné, otevřené slovo.

Co zde jen více letmo nadhozeno, postačí přece pro náš účel: ostatně každý lehko dovede si dle své životní zkušenosti vše rozvésti. Já zde spěchám, abych z toho vyvedl hlavní důsledek.

(Pokračování.)

ANT. NOVÁK:

České dějiny.

(Příspěvek k filosofickému hodnocení.)

(Pokračování.)

Karlem IV. začíná nejskvělejší perioda českých dějin středověkých. Po smrti otce svého Jana u Kreščaku ujímá se vlády ve zbídačelé a anarchii zachvácené zemi, aby po několika letech vytvořil z ní první stát v Evropě. Karel IV. je vtělesněná synthesisa svorného soužití církve a státu a docílené výsledky. Karel zabezpečil stát český kulturně, hospodářsky i státoprávně. **Kulturně:** Osamostatnil ho církevně, dosáhnul povýšení biskupství pražského na arcibiskupství. Vystavěl klášter na Slovanech a velechrám svatovítský vedle četných profanních staveb jako jsou Nové Město, Karlův Týn, most Karlův, chrám na Karlově, hladovou zeď atd. Největším kulturním činem bylo zajisté založení university v Praze, první university ve střední Evropě.

Hospodářsky povznese zemi znamenitě.

Zavedl sem révu, ovoce, rybníkářství, zajistil zemi bezpečnost a pořádek, nejlepšího fedrovatele hospodářského vývoje.

¹¹⁾ Týž 30—32.

Státoprávně zajistil českému státu neodvislost (*de non appellando et evocando*) a pojistil privilegované postavení v říši. Když stal se německým císařem, zajistil Čechům právo svobodné volby po vymření dynastie, hlas kurfiřtský při volbě císaře a četné teritoriální výhody na úkor říše. Němci ho zvou *Stiefvater* — otčínem. Byl Karel také dobrým Slovanem. Hrdě hlásil se, že je po matce Slovan. Byl jím i srdcem, ač vychováním byl Francouz.

Syny kurfirstův nabádá, aby se učili češtině, kterýžto jazyk zve »*amabilis*« a celé království »*Sacri imperii membrum nobilius*« — vznešenější úd říše. Dynastickou politiku odkoukal od Kapetovců. Bylo to úsilí o vybudování velké rodové moci (*Hausmacht*) a Karel pokračuje v intencích svého otce »šířil se jako pavouk na všechny strany«. Rozmnožoval říši všemi možnými způsoby vyjma válku: sňatky, smlouvami, koupi. Získal Braniborsko, Dolní Lužici, četná knížectví ve Slezsku a více jak 250 panství, měst a hradů v sousedním Německu. Proti šlechtě se zabezpečil popravci krajskými a *Maiestatem* (*Carolina*), který však nebyl sněmem přijat. Při vši své činorodé, státnické činnosti v Čechách i v říši zbylo mu ještě dosti času, aby mohl věnovati se práci spisovatelské. Chtěl oslavit patrona země české sv. Václava vypsáním jeho života.

S Arnoštem z Pardubic snažil se odstraniti mravní nedostatky, které se jevily ve kněžstvu a spolu s ním dal podnět k svolání synod kněžských a vydání statut, které měly zreformovat náboženský život věřících. Za něho zrušeny ordalie a do Prahy povoláni kazatelé Conrád z Waldhauseru, Milič Matěj z Janova. Karel nepřímo přičinil se o zkázu mravů duchovenstva, opatřiv ho bohatě statky a rozmnoživ ho nad míru (u sv. Víta na 250 kněží). Také svatých ostatků svezl mnoho do Čech. Zbožný byl Karel z přesvědčení. Komůrka sv. Kateřiny v Karlově Týnu o tom do dnes svědčí.

Literatura za jeho vlády je bohatá. Historické kroniky, theologické traktáty překlad žalmů, bible atd. Gottika a maliřské umění je za jeho doby u nás na vrcholu. Osobně byl skromný: Píše svým nástupcům: Až budete po mně vládnouti, pomněte, že i já jsem vládl před vámi a obrátil jsem se v prach a bláto červů. Co platí rod anebo nadbytek statků, jestliže schází čisté svědomí sdružené s věrou pravou a s nadějí na svaté vzkříšení? (Vita — 87—8.) Ejhle typ křesťanského panovníka. Kdyby se v jeho stopách pokračovalo, stačil by základ, který Karel k českému státu položil, aby z Čech byl založen podunajský stát ne z Vidně. Bohužel Karel IV. byl slabým otcem.

Děti se mu celkem nezvedly. Václav IV. dědic říše, ač byl jinak povahy dobré a lidu nakloněn, stal se pijákem a neurvalým násilníkem. Svým nezřízeným životem, svým bojem s arcibiskupem a církví, umučením sv. Jana Nepomuckého podvrátil tak autoritu státní, že uspil a usnadnil revoluční hnutí husitské. Připravil se také o vážnost v říši a nemohl jako otec zasahovati do evropských záležitostí. Události se tenkrát bouřlivě valily Evropou a v Čechách na trůnu notorický pijan a slaboch, šlechta v odboji proti králi, duchovenstvo zbujnělé blahobytem. Nebylo divu, že reformní hnutí světové u nás více než jinde zapustilo kořeny a zvrhlo se dokonce v revoluci, poněvadž král mu nedovedl stavěti v čas hráze. Nešlo tu jen o reformy náboženské — souběžně probíhaly i bouře sociální a u nás se připojilo i hnutí národní.

Revoluci husitskou končí 500 let dlouhá perioda klidného vyžívání našeho národa v ovzduší církve katolické. Národ náš za nepříznivé situace, proti moc-

ným nepřátelům uhájil si nejen samostatnost národní, nýbrž uhájil si i státní suverenitu, čile závodil s ostatními národy západu v kulturním snažení a vyrovnal se jim kulturou i bohatstvím. Praha doby Karlovy je největším a nejslavnějším městem střední Evropy, čeština stává se jazykem diplomatickým.

Tuto dobu přirovnali bychom k dětským letům našeho národa. Dobře se mu vedlo v klíně matky, která mu dala řeč, vzdělání, vedla nás do škol, ukázala cestu k pokojnému životu. Po pěti stech letech přišla »Flegjahre« — léta klackovitá. Dítě najednou zmodřelé chce žít po svém, bez dozoru matčina. Jde za svými láskami a vášněmi, přidrží se cizích rádců (Wiklet) a zanevře na matku, že dobře varovala a že synáček promarnil otcovský podíl. Svět ho opustil ba zanevřel na něj. Jen ze vzdoru nechce zpět do otcovského domu. Raději živoří, truceje a na konec ze vzdoru dá se zlákat cizí záletníci (lutherství) aby v jejich loktech zapřel svou lepší budoucnost, svou národnost a přivedl na otcovský dům pohromu a vydal ho v plen nepřátel. To vše stalo se ze vzdoru místo pokorného přiznání k vině a kajícího návratu k matce. Trvá ve vzdoru i potom, kdy krutý vítěz přivádí ho po zlém ku matce a svěřují jí nápravu zbloudilého. Trvá to tři sta let, marnotratný syn se vzpírá, obnovuje staré hněvy a vzdor, ale naposled podléhá kouzlu a péči matčině a v jejím klíně připravuje lepší budoucnost, svobodu. Jen z ciziny živěné nenávisť kurtisány občas přijdou ho svádět — ale národ — syn odolá v zájmu sebezachování všem nástrahám a svobodně zvolí nové cesty vývojové. Tak jsme načrtli stručně filosofii našich dějin.

Předeslali jsme ji proto, že se nám vyčítá, že nežijeme tradicemi a touhami vlastního národa a obětujeme své češství římanství. Těm opakujeme: Hlásíme se i k husitství, v kterém náš národ bloudil a hledal, hlásíme se k nešťastným předbělohorským Čechům, kteří krváceli na Staroměstském náměstí (ač byli protestanty), s nimi jsme trpěli pod patou Habsburků, ale my jsme to také byli, kteří připravovali vzkříšení národního obrození a spolupracovali na dobytí ztracené svobody. Proto, že tolik přiznáváme, nedovolíme, aby pět set let státního, národního a náboženského života bylo z dějin našich škrtáno, jak to někteří činí, začínajíc až s husitstvím.

Náš je Cyrill a Method, sv. Václav a Vojtěch, náš je Prokop i Karel IV., pozeňnaný otec vlasti. Nedáme tuto katolickou epochu škrtat z dějin, nedáme se z dějin vylučovat!

(Pokračování.)

SMĚS.

O úpravě učitelských platů pracuje se v ministerstvu, ale zachovává se v tajnosti osnova zákona. Jen tu a tam proskakují zprávy o nové úpravě. Má prý učitelstvo všechno zařazeno býti do kategorie C a učitelstvu škol občanských má býti připočítáno 3 a půl roku do postupu. »Prager Presse« se dovídá, že meziministerská komise vypracovala následující návrh úpravy

učitelských platů: Učitelé obecných škol zůstanou ve skupině C. Učitelé škol měšťanských, kteří dosud byli ve skupině B, zařadí budou do skupiny C, dostanou však přídavky: do 10 služebných let 600 Kč, do 17 let 900 Kč, do 35 let 1400 Kč. Ředitelé škol měšťanských dostanou funkční přídavek 300 Kč. Učitelky industriální budou zařaděny do skupiny D. Pro obecné školy je stanoveno 34 učebních hodin týdně, pro měšťanské 30. Zemská školní rada v Čechách ve svém návrhu ponechávala učitele, kteří do konce roku 1921—1922 vykonají

před příslušnou komisí zkoušku ze středněškolského kursu, zastávají-li místo na občanské škole, v kategorii B. Táž navrhovala potřebný počet vyučovacích hodin pro každého učitele 28 týdně. Česká Obec Učitelůská žádá, aby počet hodin na škole obecné obnášel 25, na občanské 22 hodiny týdně. Učitelé náboženství na školách obecných, kteří vyučují plný počet hodin, jsou postaveni na roveň učitelům na školách obecných. Také učitelé náboženství na školách občanských jsou do platu postaveni na roveň učitelům na školách občanských. Vyučují-li menší počet hodin, obdrží remunerci při způsobenou podle počtu hodin skutečně vyučovaných a cestovní výlohy, vyučují-li na různých školách. Exhorta se do počtu hodin nezapočítává!

Oslava Komenského? Jarní zasedání národního shromáždění zahájeno bylo dne 28. března v den narození Jana Amosa Komenského. Učitelstvo pražské v den ten chystalo manifestační schůzi v Národním domě smíchovském a všude měly být pořádky korporativní schůze učitelské, na nichž se mělo jednati o snížení platů učitelských. Na programu byla oslava Komenského a povinné vyučování mělo být přesunuto na jiný den neb prázdné půldne. Zemská školní rada v Čechách však ohlásila, že podobné schůze považovala by za stávkou a pohrozila disciplinárním řízením; totéž učinilo prý ministerstvo školství pro země mimo Čechy. V Praze konala se schůze až po vyučování a účastníků bylo více z řad německého učitelstva než z českého!

Dr. Pavel Vychodil šedesátníkem. Dne 18. dubna t. r. slavil šedesáté narozeniny dr. Pavel Vychodil, kněz řádu benediktinů rajhradských, redaktor »Hlídky« a filosofický spisovatel v Brně. Po gymnasijských studiích v Kroměříži vstoupil do jmenovaného řádu, bohosloví studoval v Brně a v Solnohradě, r. 1890 povýšen na doktora theologie. Literární činnost jeho je mnohostranná. Bez nadsázky možno říci, že Vychodil je u nás nejlepším znatelem Aristotela, z něhož přeložil Poetiku, O duši, Ethiku Nikomachovi a Politiku, doprovázejí překlad vhodným komentářem. Ze spisů apologetických jmenovati sluší »Důkazy Jistosti Boží a jejich dějiny« a zejména Apologii Křesťanství (ve dvou dílech). Do oboru estetiky a ethiky spadá práce »Poetika« a »Básnictví a mravouka«, do literární hi-

storie obsáhlé životopisy Sušilovy a Kosmákovy. Drobnější a intenzivnější, ač mnohemu méně známa, je práce, kterou Vychodil ukládá již přes třicet let do »Hlídky« (dříve »Hlídky literární«) nejen v kratších článcích, ale hlavně v kritikách ze všech oborů vědních. Přejeme jubiliantu, aby ještě dlouhá leta působil k rozkvětu katolického písemnictví a obraně víry, ale též aby katolická inteligence více si práci jeho všímala a z nich čerpala.

Kulturní boj v Jugoslávii začíná. V jugoslávském ministerstvu osvěty s velkou rychlostí pracují o osnově zákona o obecných, středních a vysokých školách. Odborné komise už své dílo dokončily. Návrhem zákona má být úplně zrušena katechetská služba. Věřoucí by učili světu učitelé. Na středních školách by se učilo věrouce pouze v prvních čtyřech třídách, v dalších už vůbec ne.

Nový katechismus? Matice Cyrilometodějská na Moravě chystá nové vydání dosavadního katechismu. Výbor katechetského spolku olomouckého žádal ordinariát, aby do tohoto vydání pojaty byly změny, usnesení na kursech velehradských. Došlo rozhodnutí, že nelze těchto změn zatím uveřejniti, dokud jich neschválí biskupská konference, která brzy bude o nich jednati. Souhlasíme s katech. Rečkem (Vychov. Listy č. 3. str. 91): Vydávati však katechismus starý bez úpravy, bylo by zrovna kulturním skandálem! — V Římě připravuje se vydání jednotného katechismu. — Nového katechismu Kubičkova rukopis: »*Sv. učení*« byl před Vánoci 1921 ordinariátně approbován. Se souhlasem nakladatelky Matice Cyrilometodějské byl dán počátkem ledna 1922 k recenzi katechetskému spolku olomouckému, jenž si jej vyžádal se závazkem vrátit do 30 dnů. Od té doby plyne už třetí měsíc. Kde je rukopis, autor neví!

První svaté přijímání. Na žádost Klerusvereinů dovolil v arcidiecesi olomoucké pan arcibiskup až do rozhodnutí biskupských konferencí, aby *katecheti sami mohli rozhodnouti*, má-li se zůstat při praxi dosavadní, anebo má-li se položit první zpověď na konec 3. školního roku a první přijímání na Velkonoc 4. roku. (Věstník Jednot str. 69.) — Ve »Vychovat. Listech« (č. 3. str. 88) Ant. Zamazal v článku »K nové osnově náboženství« v postupu osnovy uvádí: pro 3. třídu ob. škol: Příprava k 1. sv. zpovědi; pro 4. třídu ob

škol: Příprava k 1. sv. přijímání. O tom mělo by důkladněbýt pojednáno na letošním kursu katechetském v Praze ve Svazu.

Náboženství výchovným prostředkem — ovšem v Německu. Říšsko-německý ministr kultu prohlásil v debatě o rozpočtu, že v Německu ze 115,271 učitelů a učitelek pouze 625, t. j. 0.54 procenta zdráhá se vyučovati náboženství, což prý je nejlepším svědectvím, že německé učitelstvo považuje náboženství za nejlepší výchovný prostředek.

Důslednost pokrokového učitelstva. Dlouholeté přání, aby učitelstvo nemuselo se účastniti ukonů náboženských, bylo v republice hned po převratu splněno. Každý by myslel, že v našem státě nebude učitele, který by zpíval, hrál, děti vodil do kostela. Že by se odvažil nějaký pokrokový učitel nabídnouti se vyučovati náboženství, o tom by se nemělo ani zdát ve snu. A ejhle! Československá sekta je tak šťastná, že učitelé nejenom zpívají a hrají a děti vodí na jejich obřady, nýbrž učitelé ve značném počtu i vyučují sektářskému náboženství ve škole: Ve škole v Želetavě, jako i na mnohých školách jinde, se již několik roků kostelní písně v hodině zpěvu od učitelů necvičí. Avšak ke mši československé na měšťan. škole v hodině zpěvu, jistý učitel učil katolické děti píseň »Hle, Bože lásky« na nápěv »Hranice vzpláa«. Oznámil dětem, že píseň se cvičí ke mši československé, kterou bude mít v kreslárně v měšť. škole kněz církve československé a vybizel děti k účasti na ní. — V Milevsku v Čechách je několik školou povinných dětí, které přestoupily k církvi českoslov. Marň hledán katecheta k vyučování náboženství, ať třeba laik, ale aby aspoň byl vyznání československého. Konečně štěstí se usmálo, katecheta, se sice nenašel, ale katechetka, učitelka Petřílková, která vyučuje děti náboženství čs. sekty; je při tom, že jmenovaná je sama bez vyznání. Fakt je zaručený. — 60letý nadučitel z Nechvalína Fr. Oliva loni vystoupil z katolické církve a přihlásil se za bezvěrce. Letos je už československým duchovním. Byl nedávno sektářským biskupem Gorazdem v Kyjově na kněze vysvěcen. Rychlá zajisté kariéra! — To již není »klerikalismus«! Jak potom se může brát vážně jakákoliv snaha pokrokových učitelů, když leta mluví a pracují o odstranění vlivu církve a najednou sami do toho jha lesou a se nabízejí učit nábožen-

ství. Je z toho viděti, že důslednost nebyla a není ani v republice vlastností pokrokového učitelstva. Je-li důvod pro učení náboženství plat za to, pak je to ještě smutnější a nedůstojnější pro pokrokové učitelstvo.

Vláda vyjednává na Slovensku s evangelíky o střední školy. Evangelická církev na Slovensku vyjednává s vládou, aby byly převzaty evangelické střední školy do státní správy a oznámila už i podmínky, za kterých jsou ochotni evangelici své školy předat. Všichni profesori, dnes na evangelických školách působící budou přijati do státní služby a pense. Náboženství bude ve všech třídách povinným předmětem. Při obsazování profesorských míst bude se dbáti, aby většina sboru byla vyznání evangelického. Školní budovy a sbírky budou převedeny po dohodě s dosavadními majiteli. Evangelici jsou nesporně ve výhodě. Katolická gymnasia byla na Slovensku prostě zabráná, bez vyjednávání a aby co nejdříve zmizel jich náboženský charakter, byla soustavně nevěreckými profesory atheisována. Pro katolické Slovensko byl vládní postup výzvou k odvetě. Vefejnost byla pobouřena a reprezentanti této katolické vefejnosti odtrhli se od vládní většiny v Národním shromáždění. Podmínky slovenských evangelíků ukazují jasně, v čem se stát na katolících prohřešil. Evangelici nechťají, aby se po druhé a na jich školách opakovalo, co už jednou Slováci popudilo, a to, eo by mohlo nadobro podrýt československou vzájemnost.

Školních knih bylo státním nákladem po převratu vydaných nových anebo přepracovaných: 220 českých, 58 slovenských, 65 německých, 3 ruské, 1 polské a 2 meďarské.

Úmrtí. V Karlíně zemřel dne 21. dubna po delší chorobě *Antonín Ježek*, katecheta na obecné dívčí škole v Nuslích. Ježek narodil se 25. února 1886 a byl dne 16. června 1911 na kněze posvěcen. Již jako bohoslovec byl literárně činným. Byl rok kaplanem na Zlíchově, pak po 4 leta katechetou v Bráníku a nyní již sedmým rokem v Nuslích. Na těžkém místě, v obtížném povolání, křesl předčasně, upracován. Psával mnoho do »Vlasti« a pěkné články paedagogické do naší »Učitelské přílohy« i do »Vychovatele«. Za hojné účasti katechetů z Nuslí a Karlína a četného obecenstva byl dne 24. dubna pohřben na hřbitov Olšanský. Nad hrobem promluvíli vdp. far. Šporec a vdp. far. Tylínek. Ave anima pia!

JUSTUS:

Učitel a dítě.

Již je tomu plných třicet roků, kdy na učitelském ústavu v P. bělovlásky cvičný učitel K. vykládal nám základy metodiky. Uváděl nás, jinochy horkých hlav, prudkých vznětů i zapálených srdcí, v duchu do svatyně velebné, do třídy, kde nejčistší květ života lidského bude nám svěťován k dalšímu vedení a pěstění.

Slovy upřímnými a nadšenými vyvolával ve vnímavé duši naší teplý obraz vzájemného poměru mezi učitelem a dítětem. Dnes ještě si vzpomínám jedné ze základních pravd, jimiž udržeti si učitel může ten nejkrásnější poměr mezi sebou a dítětem: *Učitelé, svatě vstup, nadán buď!*

Snad tehdy ani jsme nechápali pravého významu slov hlásaných, ale desetiletý život osvětlil nám, kteří jsme nezapomněli své ranné mladosti, hluboký jejich význam. Za ta desetiletí bylo tolik příležitostí seznati duši dítěte, vstupujícího do školy, odevzdávajícího se učiteli, kterýž brzy bezděčně vytlačí z místa prvenství otce i matku a cele zaujme tu něžnou dušinku dětskou jen pro svoji osobnost. Pro dítě stane se učitel osobou nedohledně povýšenou, obestřenou jakousi posvátností, nikým nedotčenou. Jeho slova, rozkazy, poučení jsou u dítěte nezvratná, pevná jako skála, na níž dítě staví s vírou i přesvědčením nerozbornosti, k němu lne dítě s celou opravdovostí své čisté duše.

A chce-li učitel takovým dítětem je učiniti i udržeti, musí také prosvítiti sebe sama, musí prozkoumati svou duši, své srdce i svůj rozum. Dosáhnouti toho všeho u dítěte není tak nesnadné, ale vyžaduje to se strany učitelovy šlechetného mravného smýšlení, pravého charakteru, opravdové lásky k povolání učitelskému a zvláště k dětem, plné oddanosti i příslušných vědomostí.

Toť vše bylo asi shnuto ve slovesh starouška učitele, když k nám volal: *»Učitelé, svatě vstup, nadán buď!«*

Vstupiti svatě, zdaž není to v souhrnu odložiti vše nízké, pozemské, do všednosti života strhující a vstupiti do třídy mezi děti s nadšením, ničím nezatiženou myslí, láskou, oduševnělým a zářivým, aby duše

dětské letěly mu vstříc odevzdaně jako k bytosti nadzemské.

Svatě vstoupiti dnes do třídy, kdy život je tolik zatižen nepříznivými poměry životními, je dosti nesnadno. Starosti rodinné pronásledují učitele i přes prah třídy. *Ale ještě více znesnadňují to rozvášněné poměry politické a náboženské.* Příliš často vidíme, že učitel přímo se poddává všem těmto rozvratům a zapomíná svého vznešeného poslání vychovatelského.

Učitel tak mnohdy nevstupuje dnes do třídy k dětem svatě, oproštěn prachu a bláta všednosti. Naopak on vstupuje vědomě potřísněn a prosáknut bahnem všedního života, přichází k dětem zaujat určitými předsudky, nepovznáší jich k ušlechtilému citění, ale strhuje svěšené děti dolů k sobě, do kalné skutečnosti, která jen znevažuje, navzájem zneptřeluje, ubíjí a nenávidí.

Není v životě horší vlastnosti lidské nad nenávisť, z níž vyrůstá tolik nefestí jiných, ale je nanejvýš povážlivé a přímo osudné, když tato nenávisť zachvacuje i učitele vůči dětem.

Nemůže nikdo nijak obhájit učitele J. K. v Brocné u Solnice, který ve třídě ztloukl svého žáka Václava N. pro pozdrav: *Pochválen buď Pán Ježíš Kristus!*

Je vidět, že někteří učitelé přestávají býti laskavými otci svěšených dětí, že stávají se pravými otcími těm dětem, které zůstaly věrné víře svatováclavské, víře svých otců. Nemůže býti větší příhany stavu učitelského než takovéto doklady nenávisť, zloby a hněvu učitele, který nemá nikdy klesnouti do těchto hlubin.

Arciučitel všech národů, *Jan Amos Komenský*, učitelstvem tak často dovolávaný, ale ještě častěji zapominaný, praví:

»Kázeň zajisté neb trestání má se konati bez vášně, hněvu a nenávisť, povlovně a rozšafně, aby sám ten, kdož trestání přijímá, že se to z lásky k němu děje, poznati a skrze to tím více se zahanbiti a k výstraze sobě to vzíti musel.«

Ale to *Komenský* neměl na mysli tělesné trestání, které vždy a za všech okolností zůstává neomluvitelným surovým násilím a v tomto případě zvláště.

Takový učitel »musí se poznati a skrze to tím více se zahanbiti« před všemi dětmi své třídy i před celou veřejností. Ten není následovníkem J. A. Komenského, ten do školy vůbec nepatří.

VYCHOVATEL.

Vedoucí redaktor: FRANTISEK KOŠÁK.

ČÍSLO 6.

ČERVEN 1922.

ROČNÍK XXXVII.

Dr. JOSEF BERAN:

O různých typech představivosti.*)

Nervosní p. profesor není jistě zjevem vzácným. Ale mnohý z těch pánů rozčiluje se nejvíce tehdy, když žák, který neuměl, plačtivým tonem na omluvu uvádí: »prosim, já jsem se učil!« — »Co je mi do toho,« obyčejně rozkřikne se p. profesor. »Nezáleží mi na tom, zda-li jste se učil, ale zda umíte.« — A věc je vyřízena.

Ovšem, velké většině takových žáků mohlo by se odpovědět, »učil jste se, učil, ale málo.« Nicméně jsou případy, kdy za podobných okolností učitel žáku křivdí. — Žák se skutečně učil, věc si obsahově dobře zapamatoval, ale když se má vyjádřit, když má uplatnit, podat to, čemu se naučil, tu přichází do úzkých a jen stěží se hne z místa. Jak si tento duševní zjev vysvětlíme?

V psychologii se případy tyto řeší předpokladem o různých typech paměti neb představivosti.

Jest totiž dokázáno, že podle různé síly dojmů jednotlivými smysly získaných, nabývají, pokud se týče paměti a představivosti, převahy u jednoho dojmů zrakové, u jiného dojmů sluchové, po případě i hmatové (pohybové). A tento druh dojmů převahu majících, propůjčuje pak veškerému duševnímu životu zvláštní ráz, jinými slovy činíme z jednotlivce zvláštní, od jiného rozdílný typ.

Abych se vyjádřil srozumitelněji: Vykládám-li dětem ve škole něco z náboženství neb z věcného učení, při pouhém vypravování slovním, působí na paměť a představivost žáků hlavně dojmů sluchové. Hledím-li názorem — na př. obrazem doplnit svůj výklad, působí zároveň na děti i dojmů zrakové. Dovolím-li konečně — pokud toho ovšem látka, kterou vykládám, připustí — aby si děti osvojovaly vypravované i případným zaměstnáním rukou, na př. kresbou neb pohyby, uplatňují se při vnímání dětí i počítky a dojmů hmatové, pohybové.

*) *Literatura:* Dr. Otakar Kadner: O typech představivosti a jich významu pedagogickém. V časopisu »Komenský« (čís. 17—23. ročníku XXV. — Zvláštní otisk vydán 1907 v Zábřezě tiskem a nákladem družstva knihtiskárny.

Dr. Ivan Alexejevič Sikorský: »Vybrané stati paedopsychologické a paedopathologické«, str. 15 až 48. Vydáno v Praze 1909 spisů Dědictví Komenského čís. 111.

Pavla Lombrosova: Život dítěte, hlavně str. 44—93.

Dr. Frant. Krejčí: Psychologie III. str. 88—95, vydání z r. 1907.

Ludvík Pfeiffer: »Über Vorstellungstypen«, vydáno v Lipsku 1907.

Srovnaj »Farus«, Januar a Febr. Heft 1918. Dr. M. Zechner: Die Lehre von den Vorstellungstypen.

»Václav« 1918, č. 8—9, str. 220. Lístek mládeži (Prokop Jadrný). Cvičení zraku (velmi praktické návody) a srov. další čísla.

»Vychovatelské Listy« 1918. Atois Zbavitel: »O významu motorické dráhy pro výchovu a vyučování«.

»Archa« 1919, č. 4, str. 125. — Záhada romantismu dle Dr. Tomáše Trnky. »Realism je důsledkem nadání zrakového — tvůrčího; romanismus — sluchového.

Působil jsem tedy na děti dojmý zrakovými, sluchovými i pohybovými. *Všechny* ty dojmý na děti působí — všechny však *nezanechávají* v duši dítěte stejně silné dojmý. *Jedno dítě* — je celým organismem svým přístupnější dojmům zrakovým, *zapamatuje* si následkem toho spíše věc, kterou vidí — *jiné* naproti tomu je přístupnější dojmům sluchovým, zapamatuje si lépe to, co nejen vidí, nýbrž i slyší. *Jiné* konečně udrží lépe v paměti dojmý — pohybem požitky hmatovými získané a podporované.

Tento různý sklon duševní činnosti dítěte, projevující se jakousi přichylností k dojmům jednoho smyslu spíše než k dojmům smyslů jiného nazývá se *typičností* a dítě samo pak vlivem pozdější výchovy dospívá k *typu* paměti a představivosti, jež právě dle 3 zmíněných smyslů psychologové všeobecně dělí ve 3 skupiny — v typ zrakový (visualní), sluchový (akustický) a pohybový (motorický, hmatový).

Nemám v úmyslu pojednati theoreticky o těchto zajímavých stránkách duše lidské. Pracuje se v oboru tom v posledním 10letí dosti. Poukazují z českých prací na III. díl Psychologie prof. Krejčího, kde ve dvou § se věci té dotýká, a pak na pojednání prof. Kadnera »O typech představivosti dětské«, uveřejněné v paedagogickém časopise »Komenský« v roč. 35. — Chci se spíše zmíniti o různých typech představivosti, pokud mají význam pro vychovatele při rozvoji poznávacích schopností dítěte a žactva. A tu si především předložme otázku:

Jest předností, dokonalostí, náležitosti k některému ze jmenovaných oněch typů: zrakovému, sluchovému neb pohybovému? —

Odpověď je jasná. Předností to není. Poněvadž každý takový duševní typ vede k jednostrannosti, a jednostrannost jest vždy chybou, nedokonalostí. Kdo na př. dobře sice vidí, ale špatně slyší, je jednostranný v poznávání, nedokonalý, a dle toho také obyčejně nedokonalá jest jeho vyspělost duševní.

Má-li být člověk — po stránce poznávací dokonalým — musí míti všechny smysly zdravé a všechny schopnosti řádně vyvinuté. Jen všestrannost pojednání jest dokonalostí, předností.

Z toho vyplývá, že první povinností vychovatelovou vzhledem k poznávací dítěte je pečovati o všestranný rozvoj schopností dítěte svěřeného, t. j. vychovatel se musí snažiti, aby se dítě při vývoji rozumovém nedalo sváděti sklonem k tomu neb onomu typu, k němuž má třeba vrozenou náklonnost, ale aby bylo zaměstnáváno jaksi souměrně i dojmý právě těch smyslů, jež mu působí při vnímání trochu obtíže.

Různým způsobem zajisté splní tuto povinnost rodina a škola, a tato různost výchovy bude též dělidlím *celého pojednání*, které v 1. části všimne si této vychovatelské povinnosti, pokud je uložena rodině, v druhé pak části — pokud ji má splniti škola. Poněvadž však ve vývoji typů dětské představivosti tvoří doba puberty důležité rozhraní, *pojednáme v druhé části* jednak o této povinnosti ve školách nižších až do 12—14 l., jednak o nových povinnostech, jež vznikají vychovateli (učiteli) ve vyšších třídách u žactva pohlavně dospívajícího a dospělého.

V první části věnujme pozornost výchově rodinné, a sledujme, jakým směrem se má tato výchova bráti, aby čelila každé typičnosti v dětské představivosti a paměti.

Různými pocity plní se nitro naše, když se skláníme nad kolébkou spícího novorozence. Dříme tiše, a v něm dříme i celá jeho budoucnost. Vše je uloženo v duši jeho, je zapotřebí jen někoho, kdo by duši tu rozvíjel, kdo by vývoj duše jeho řídil, podporoval. Neboť samo je bezmocné. A proto, jako musí jiný mu pomáhati při jídle a při chůzi, tak potřebuje i pomoci dospělého při rozvoji poznávacosti — *a to hned od kolébky*. — Bylo by chybou domnívati se, že je času dosti až schopnosti jeho více se vyvinou. Nikoliv i při výchově poznání dětského platí zásada: vychovávej od kolébky, hned s přiměřenou všestranností.

Ruský psychiatr Ivan Alexějevič Sikorský upozorňuje ve svých statických vychovatelských na tuto povinnost, kterou mají rodiče k dítěti vzhledem ke schopnostem rozumovým, a jeho zajímavé vývody dovořím si rozvésti.

Po zkušenostech, jež nabyl jako lékař-psychiatr a jež doplňoval stále pozorováním vlastních dětí svých stanovi dr. Sikorský pro různé stupně vývoje dětské poznávacosti tato pravidla. Novorozeně začíná záhy užívati všech svých smyslů, ale v *prvních třech měsících* prvního roku brzy nabývá převahy nad činností ostatních smyslů sluch, takže můžeme říci, že dítě po tuto první dobu vývoje poznání svého žije hlavně ve světě zvuků. — Proto v ranním dětství má býti věnována pozornost v první řadě sluchu. Stěžuje si Sikorský (str. 18): »že se nepřihlíží ani v praksi všedního života ani v psychologii náležitě k tomuto faktu.« Rodiče a vychovatelé nerozumějící potřebám dítěte v prvních 3 měsících, bývají nesprávným vedením svým často příčinou jednostrannosti ve vývoji poznávacích jeho schopností. Neboť obyčejně zanedbávají pěstění sluchu u malého dítěte vůbec a věnují již v této době více péče zraku. A to je nesprávné. Dítě v prvních 3 měsících nenaučilo se ještě úplně řídit se zrakem, nemůže ještě úplně jasně viděti a vnímati viditelné předměty, za to ale vnímá a chytá dychtivě zvuky kolem sebe. »Hovor lidí, nepřiliš hlučný,« praví Sikorský (str. 21), »řeči a slova k němu promlouvaná, rovněž tak tichý zpěv, a monotonní zvuky (hou-hou-) ukolébají a uspokojí dítě; jsou mu tak příjemné jako teplá postýlka, jako lázeň, jako pokrm, zkrátka uspokojují potřeby, jež pocituje.«

Dítě má býti tedy v této době ponecháváno výhradně takřka v atmosféře zvuků a to hlavně zvuků tichých. Nepotřebuje zvuků hlučných (troubení, zvonění, bubnování) a silných, ty je lekají, unavují, jsou mu škodné. Naopak je mu nutné poměrné ticho, za něhož by spousta malých, tichých zvuků a šumů bez překážky docházela k jeho sluchu. Proto nedával Sikorský v prvních 3 měsících vlastní své děti na jasně osvětlená místa, ale hleděl, aby byly v pokoji poloosvětlené, tmavé, v tichu, klidu a poněkud o samotě.

Kéž by na to i naše matky pamatovaly! Jak by často lehkým tímto způsobem utišily své malé křiklouny. Jen ať je ponechají v přítmi a o samotě, děti se stíší samy, neboť budou-li tak bez prudkých dojmů světelných osamoceny, budou na základě přirozené své dispozice v té době takřka donuceny učiti se vnímati zvuky a to i zvuky takové, které potřebují zvláštní pozornosti, aby byly vnímány, jako jsou na př. šum vzniklý při dýchání, hluk způsobený vlastními pohyby, tlučení srdce — a pod., a tak se zaměstnají a přestanou plakat.

(Pokračování.)

Dr. LUB. PETR.

Laická či náboženská morálka ve škole ?

(Pokračování.)

Dr. Fiessinger.

Duch rozmyslný, původem nekatolík, jehož ke katolické víře dovedlo jednak vážné pojmání života a zvyk pronikati od účinků k příčinám, jednak lékařské povolání, jež umožňuje víc než které jiné nahlédnouti v různých vrstvách do bolestného nebo pobloudilého lidství — zvláště v malých městech a na venkově, kde fysické i mravní pozorování jest snazší, přesnější, delší i lépe kontrolované než ve spěchu a incognitu velikých měst.

Lékařská akademie vyznamenala tohoto venkovského učenice a udělila mu titul dopisujícího člena. Od té doby dr. Fiessinger pokračoval ve svých pracích v Paříži. Jest vrchním redaktorem *Deníku lékařů* a spolupracovníkem profesora Hucharda. Neuveřejnil však, sám nebo s profesorem Huchardem, jen práce vědecké a lékařské. Mravní krise, již prošel a která skončila jeho návratem ke katolické víře, nová hlediska, k nimž tento učenec dospěl svým zřetelem k vědě a k víře, poskytla mu látku k mnohým knihám, z nichž jmenuji zvláště: *•Vědu a spiritualism, Konflikty vědy a moderní ideje, Omyly sociální a mravní choroby*. Řádky níže umístěné jsou krátkým shrnutím těchto jeho spisů, v nichž řešeny jsou mravní problémy přítomné doby s kompetencí učenice a upřímností věřícího poctivce.

Je šálením považovati tak zvané pozitivní morálky za něco, co předčí zděděnou morálku, inspirovanou idejí Boha. Tyto »pozitivní« morálky tvrdí, že spočívají buď na biologii a sociologii nebo na rozumu.

Biologická morálka poskytuje jen klamnou a křehkou oporu. Včera biologie nás učila, že lidská bílkovina, to jest maso lidské, jest ze všech nejživnější a nejprizpůsobenější našim tkaním. Opírajíce se o tento poznatek, vrátíme-li se k li dojedství? Biologická morálka by nám to nařizovala.

V příručkách objevuje se také morálka spočívající na sociologii nebo na rozumu. Sociologická morálka jest hájena universitními profesory Lévy-Bruhlem a Durckheimem. Příručky se celkem omezují na reprodukci jejich tvrzení.

I když nás tato mravověda poučuje o mravních skutečnostech v různých dobách a různých činech, není nám spolehlivým vůdcem v mravech a neumí přiiditi se v závažný charakter. Výklad není závažnosti.

Dovolávi se rozumu jako nejvyššího vychovatele dál nás nepřivede. Necht si i uhájíme spojitost svých rozhodnutí, necht se i roznítíme ve svých činech ohledy diktovanými zájmem obecným, kde zůstává závaznost? Nelíbí-li se mi býti poctivým, vnější a sociální pouta mne neudrží na poctivé cestě, neboť vždycky budu mít naději, že uniknu pokutám mě ohrožujícím.

Zajisté v povahách obzvláště přímých můžeme postihnouti morálku stačící sobě samé, nezávislou na dogmatě a na metafysice. Ale povahy ty jsou vzácný u dospělých, a mozek dítěte zůstává uzavřen úvahám tohoto druhu. Ten žádá si absolutna ve svém životním pravidle.

Jedině morálka náboženská jest způsobilá dáti mu je.

Slovem, »pozitivní« morálky jsou morálky rozkladné a regresivní. Jejich původci sestupují, domnívajíce se, že stoupají a křičí vítězně, srážejí-li cestou všechny spolehlivé sloupy, jež předvidavost našich otců byla po cestě vytýčila.

Důsledky mnohonásobné, individuální i sociální, vyplývají z těchto divných východišť.

Jest to neklid, nedostatek vůle, zvrácenost charakterů, rostoucí zločinnost. Sociálně, jest to nepořádek, anarchie a návrat k barbarství. Náboženská víra, uvádějící jednotu do duší, opatruje nám jediná pocit klidu a skutečné štěstí.

V národech náboženská morálka, poněvadž žije z pojmů vymykajících se analýsi, vznáší se nad našimi různicemi, potlačuje vzpoury zvláštních sobectví, a zajišťuje současně dobrodiní národní pospolitosti i udržování pořádku, tuto podstatnou podmínku pokroku.

(Pokračování.)

ANT. NOVÁK:

České dějiny.

(Příspěvek k filosofickému hodnocení.)

(Pokračování.)

Karel IV., ač byl vyloženým Římanem, nezapřel Slovana ani okamžik a založením kláštera na Slovanech hlásí se k odkazu Cyrillomethodějskému. Tento slibný vývoj byl po jeho smrti násilně přetržen *revolucí husitskou*.

Revoluce husitská je jen částí emancipačního úsilí celého křesťanstva evropského. Je to protest proti *centralismu* (universalismu) moci císařské a omnipotenci papežství, které je tenkrát v úpadku. Myšlénky *individualismu* náboženského i politického můžeme sledovati daleko zpět. Začíná hnutím mystickým, jako reakce proti racionalismu scholastiky, hnutím emancipačním na universitách a končí reformačním hnutím v Čechách a v Německu.

V hnutí bylo hodně oprávněného, ale též mnoho lidského. Osobní ambice panovníků (Occam a spor Ludvíka Bavora s kurií neb krále Václava s arcibiskupem) — dětská radost laiků, že jim církev umožnila přístup k pramenům poznání, zesílený odpor proti vedení kněžskému se skrytou touhou zmocnit se církevního jmění. Také výstřelky ranního humanismu a hnutí konciliárního zde spolupůsobili.

Stojíme zde před hnutím, které nemá rovného v našich dějinách a které dodnes tříští národ na dvě bojovné strany. Lze však jej posoudit zcela objektivně. Kalousek a po něm Krofta a jiní opakují, že jsme *hrdi na husitství, ale litujeme, že jsme ho nebyli ušetřeni!*

Hrdi jsme na ideové vzplání, litujeme, že jsme nebyli ušetřeni zhoubných následků jeho. Husitství je něco svérázně českého — slovanského. Ctitelé Husa říkají tomu boj za svobodu individua a vidí v Husovi předbojovníka Lutherova — my v něm vidíme nechuť k autoritě a touhu po mesianismu. Čechové si namluvili, že bojují za statky všelidské a viděli tmu tam, kde všichni ostatní národové viděli jen stín. Ceníme ideové vzepjetí národa za věc Boží — třeba víme dobře o demagogické agitaci vůdců husitství a o rozpoložení, v jakém lid následkem nejistoty právní a chiliastických nauk stál. Přes to vše neubráníme se dojmu malosti a provincialismu. Hnutí se na konec omezilo na boj proti papeži, a spokojilo se uznáním kompaktát a kalicha, článků to nikterak radikálních.

Husitství nechtělo vědomě odtržení od Říma, v tom je Hus a jeho stoupenci středověkým zjevem, ale živilo a živí dodnes vrozený vzdor proti Římu, t. proti autoritě. Bylo tenkrát více horlivců proticírkevních a mravokárců jak

Hus, ale žádný nepřilnul tak cele k revoluční nauce Viklefově, jako on. Za ni byl souzen a odsouzen.

A Viklef? Tot' ďábel germánského severu, který soustředil v sobě všechny prvky odbojných živlů — valdenských, Occama, Marsilia z Padovy, tot' revolucionář, který musí být církví potírán za všech dob. Vydává církev pod moc světskou, zbavuje ji prostředků a hlásá, že člověk je buď předurčen k spáse neb k zatracení hned při svém zrození. V dogmatickém ohledu je realistickým pantheistou. Je duševním původcem bouří a *poduratelných hesel komunistických podobně* jako Hus u nás a Luther v Německu. Hus jako Viklef je krajní individualista, ač individuální zodpovědnost neuznává.

Podstata sporu Husova s církví je známa. Hus neuznával božský původ papežství, měl nesprávné pojetí o církvi, přidržel se Viklefa a jeho 40 odsouzených článků. Husitství je zjevem velice složitým a zvláště zjevy sekundární provázající ho, jsou pozoruhodné. To co dnes vidíme na Rusi, o to pokusili se Táboři již tenkrát — o diktaturu ne sice proletariátu, ale drobné šlechty a měst. Byla to diktatura neméně krutá než bolševická. Bylo to sice na počátku let dvacátých jediné východisko z anarchismu, nihilismu, chiliastického blouznění a rozbujeleho sektářství, ale země to zaplatila. Táboři usilovali o nový církevní a společenský řád a užili k tomu diktatury meče, tedy zásady nadobro se protivící zásadě evangelia. Tím okamžikem zmizelo bratrství a nastoleno úzké církevní lžibratrství, prikazující násilí zabíjející lidi jiného přesvědčení jako kozly a kacíře. Ctitelé Husa zapalovali hranice kacířské (Kaniš, Martinek) pro víru a Žižkovo vojsko pátilo po stech mnichů a kněží dobrých to synů národa a bořilo kláštery (na 300 dle Zapa) naplněné uměleckými poklady.

Táboři se omlouvali, že jsou nepřáteli zlých kněží, kteří jsou proti svatému evangelii. Sami se učinili soudci. Tomek vypočítává, co rozsudků vyřkl Žižka, který byl počítán k umírněným. Je jich na sta. (Ve Vodňanech 30 kněží, v Prachaticích 230 osob (85 upáleno), v Říčanech 7 kněží, v Chomutově 2000 osob, v Berouně 37 kněží, v Jaroměři 21 kněží, pod. v Čes. Brodě a Berouně.) Co knih, obrazů, zvonů, řezb a jiných uměleckých památek zkaženo, o tom mluví prameny. Komunismus Tábořský brzo přestal a zvrhl se ve výpravy kořistné. Ze spanilých jízď přivázeli si lotříkující Táboři plné vozy vzatků. (Janna 26.) A na konec pustili se Češi do sebe, a potřeli Táboře, aby země měla konečně pokoj.

Tak z ideálního hnutí stalo se neideální: Bylo to hnutí lidové a demokratické a vedlo k sesílení panstva a k zotročení lidu selského. Vypěstovalo železnou kázeň brannou v Žižkových vojích, ale vedlo k záhubnému bezvládní za Jagellonců. Protestovalo proti násilí a upálení Husa a samo došlo k upalování kacířů nejen z náboženských, nýbrž bohužel ze stranicko-politických pohnutek. Vznítlo v národě myšlenkově neslýchaný ruch a skončilo prázdnotou a leností duševní. Zbavilo nás pout autority — Říma, ale zavřelo si kulturní (prostředí) svět západní Evropy a živořilo dvě stě let, aby přivedlo národ do prostředí krajně nám nepřátelského — německého lutheranismu. (Chalupný v Přehledu.)

Nařekáme na co chceme — na špatné vůdce hnutí či na jeho pochybnost — hořkost konce tu vždy zůstane a důsledky hnutí bolí nás posud. Říká se: Nesmíme odsuzovat, že to tak špatně dopadlo — ale také je řečeno: podle ovoce poznáte je. Bylo-li husitství ideálním hnutím za mravní obrodu — byla myšlena v církvi — proč dnešní ctitelé Husovi jsou lidé namnoze bez víry a cír-

kev všemožně tupí a haní. Proč Husa oslavují jen revolucionáři? Kletba byla na díle Husově.

Revoluce husitská jest počátkem všech potomních bíd a Bída Hora má tu svůj počátek. Stálé chválení Husa, a popírání autority a neúcta k ní mohlo být sice propagační zbraní při boření Rakouska, ale mohlo by (dále jsouc pěstováno a vzněcováno) vésti k rozboření vlastního státu. Anarchismem a rebelantstvím neudržíme stát a v obraně autority státní a církevní stojí tu jediné církve katolická — zdůrazňujíc potřebu autority.

Líčíme snad příliš černě? V církvi bylo potřebí oprav a husitství chtělo bojovat za ideu všelidské! Je sice pravda, že církev potřebovala reforem, ale zda neměla vždy dosti vnitřních sil, aby je provedla? Církev, v níž se zrodil svatý František z Assisi, z níž vyšly žebavé řády jako protest proti přílišnému bohatství, církev, která podporovala zvláště u nás horlitele a mravokárce jako byli Konrád Waldhauser, Milič, Matěj z Janova, jistě by i bez Husa provedla očistu a nápravu Husitství chtělo snad být aspoň svým představitelem hnutím za svobodu svědomí. Samo jí však nectilo. Spíše bylo emancipační snahou po vymanění se z pout autority — snad také nezdařeným pokusem vybudování nových společenských řádů na základě evangelia.

Třebaže nechceme upírat mnohým těmto myšlénkám opravdovosti — přece každý musí přiznati, že tento mesianismus, do kterého se po příkladu Rusů vmýšlíme, měl pro náš národní a státní život nedozírné následky.

Tak tedy soudíme o husitství — když se ujímá rčení: Rekni mi, co soudíš o husitství a já ti povím, jaký jsi. (Nejedlý.)

L. KULHÁNEK:

Náboženství ve škole.

Kdo by byl pročítal jen úřední zprávy o náboženském životě zasílané před válkou a také za války od správců duchovních a katechetů konsistořím, nebyl by jistě předvídal úžasný úpadek náboženského života, který po převratu zachvátil část kněžstva i lidu českého v republice. Zprávy psávaly se tak, aby nebyl vyrušen z klidu ani podatel ani příjemce; ale kdo hlouběji vnikal do smýšlení kněžstva i lidu, s bázni hleděl vstříc budoucnosti a nebyl překvapen po převratu. Již za Rakouska byl český lid svému kněžstvu uměle odcizován, klerus beztrestně olupován o vážnost a přízeň, jeho požadavky často s posměchem odmítány; kleru bylo znemožňováno, aby dopracoval se snesitelnějších pro většinu kněžstva poměrů. A proto značná část českých kněží byla nespokojena, roztrpčena. A roztrpčenost vyvrcholila za krutých dob válečných, kdy vyvrcholila také bída mezi duchovenstvem. Po převratu mnohý kněz dal se svést falešnými proroky a zřekl se víry, a opustil svůj stav i církev, aby se hmotně zajistil jinde, kde se práce oceňuje a odměňuje, jak se domníval, lépe.

Revoluční nálada převratová minula, nastává na mnohých místech vystřízlivění a poznává se, že bylo chybováno a tím zaviněny poměry, které vedly ke škodě našeho národa, ku poruše života náboženského. Přemýšlí se a podávají různé návrhy, jak znovu k rozkvětu přivést katolické náboženství a život náboženský u nás.

K tomu především třeba dobrého, spokojeného a nadšeného kněžstva. Dobré kněze mohou vychovati jenom — dobří kněží, kteří by mluvili ze srdce do srdce a vlastní vnitřní přesvědčení dovedli přenášeti do duší posluchačů. Je třeba vychovatelů, kteří by mohli užiti slov Spasitelových: »Nevěřite-li mým slovům, mým skutkům věřte,« kteří by mohli ukázati na vzory kněžského stavu ne z dávné minulosti a z poměrů našim zcela nepodobných, ale na vzory živé, pro každého, kdo dobrou vůli má, přístupné.

Hlavně však třeba dobré náboženské výchovy ve škole, aby dorost národa byl zbožně vychováván.

Z několika hlasů volajících po *reformě školního vyučování* nejvíce zajímá pokyn, aby se při náboženství kladl důraz na nadpřirozený princip. Katolické náboženství je původu nadpřirozeného! Který katecheta není si toho stále vědom? Ovšem nutno o tom také stále uvědomovati žáky. Syn Boží pravdy katolického náboženství zjevil, založil církev katolickou, aby pravdy ty hlásala, a církev posílá do školy kněze, aby učení Kristovo dětem vštěpovali. Tedy jako samozřejme pravdy žákům při každé příležitosti nutno opakovati, aby se pravdy ty staly součástí jejich sebevědomí: Je vševědoucí Bůh, Ježíš Kristus je Syn Boží, katolická církev byla Kristem založena, a katecheta je zástupcem katolické církve ve škole. Také o katechetovi ve škole platí slova Kristova: »Kdo vás slyší, mne slyší,« a slova Abrahamova k zavřenému bohatci: »Majť Mojžíše a proroky, těch ať poslouchají.« Katecheta ve škole nehlásá sebe, ale po příkladu sv. Pavla Ježíše ukřižovaného. Toho stále a jasně buď si katecheta vědom; a nejen ve škole, také ve zpovědnici a při oltáři, ať děti vidí ve svém katechetovi zástupce Kristova. A aby děti skutečně tak na svého katechetu hleděti mohly, přičiní se katecheta, aby dle toho učil, zpovídal, celebroid. V tom právě, že je katecheta zástupcem Kristovým, musí spočívat jeho vážnost, autorita. A vědomí této autority nemůže vésti k žádné domýšlivosti, spíše k upřímné, hluboké skromnosti a pokoře dle božského vzoru Spasitelova, jenž byl »tichý a pokorný srdcem«. Co pravil sv. Petr, první z apoštolů, když uvědomil si živě božskou moc Spasitelovu po zázračném rybolovu? A podobně řekne si katecheta uvědomiv sobě živě své povolání. Ale tuto autoritu katechetovu vůči jeho žákům musí uznati také jiní kněží, kolegové i představení. A budme si upřímní a vyznejme, že kněžská autorita byla nejčastěji podřívána hlavně kněžskými — na škodu kněžstva i církve.

Čemu máme učit ve škole? Heslo »humanismu« rozléhá se demokratickým světem. Humanismem rozumím lásku k lidem, k bližním. Ale humanismus byl, jest a bude pouhým heslem, nespojí-li se s imperativem: »Bůh tomu chce!« *Lásce k bližnímu* musíme bez přestání učit, ale *na základě lásky k Bohu*, bez níž je láska k bližnímu — pozorujte jen svět — jakousi hříčkou, ochotnictvím, chcete-li sportem. My ji však považujeme za Bohem uloženou přísnou povinnost. »Miluj Boha nade všechno a bližního jako sebe« — toť veškerý zákon Boží, toť veškeré náboženství!

Láska k Bohu předpokládá ovšem víru v Boha, a víra v Boha je pro duši normální, nezakalenou vášní nebo chorobou samozřejmá. Nezná správně duši lidskou a nezná lidstvo vůbec, kdo mohl vysloviti zlomyslné heslo: »Nevěřím v Boha, ale věřím v lidstvo.« Víru v Boha předpokládá katecheta u svých žáků a víru tu nepřetržitě budí a utvrzuje. Jak hodí se k tomu krásně slova, jimiž

Spasitel víru vyžadoval a odměňoval: »Víra tvá tě uzdravila« — »věř, a bude živa« — »blahoslavení, kteří mne neviděli a uvěřili«. Aby si děti zachovaly víru jako cosi samozřejmého pro celý život, katecheta navyká je, aby považovaly za příjemnou a milou povinnost životní to, co nejmodernější vychovatelé přenechávají — dobré vůli mládeže, totiž modlitbu, služby Boží a přijímání svatých svátostí. —

Modlitba nesmí býti při vyučování věci vedlejší, naopak má býti nejdůležitější chvílí hodiny náboženské; nutno ke každé hodině vyvoliti modlitbu případnou, třeba-li, dobře ji vysvětliti, aby si děti modlitbou takovou vstříply do duše při hodině vykládané náboženské pravdy. A totéž platí o nábožné písni. Ku každé hodině hodí se nějaká píseň; a jak píseň vyučování osvěží a děti jako odměna jakási potěší! Není k tomu třeba zvláštních vloh hudebních u katechety, aby třeba prostě, ale vroucně jednu slohu zazpíval, na tabuli napsal a na hudebním nástroji, který je v každé škole, jednoduchý nápěv zahrál. —

Školní služby Boží nesmí se za žádných okolností opominouti, ať se jich účastní sebe menší počet mládeže; ale jako samozřejmou povinnost katolíka nutno je žákům stále připomínati, třeba byly dle zákona dobrovolné. Katecheta učí děti vlastním příkladem laskavě a trpělivě, jak si mají v kostele počínati, co modlit se, co zpívat. Katecheta vysvětluje dětem často, co při službách Božích a v kostele vůbec vidí, aby všemu rozuměly a vážily si toho. Nemůže-li katecheta dlíti v kostele při svých žácích, může požádati někoho z rodin svých žáků; vždy najde se, kdo rád s dětmi stojí, pokyny jim dá a s nimi zpívá.

Jako považují modlitbu za vrchol náboženské hodiny, tak považují *přijímání sv. svátostí* za vrchol celého náboženského vyučování, které má býti stálou přípravou k sv. svátostem. Dobře připravené děti těší se na svaté svátosti, těší se na milosti svátostní, na odpuštění hříchů, na příchod Spasitele do srdce, na dary Ducha sv. — Katecheta učí lehce pochopitelným způsobem zpytovat svědomí nejen před sv. zpovědí, ale také při výkladu příkázání a hříchů; učí prostými slovy vzbuzovati lítost dokonalou při výkladu modlitby a sv. svátostí; zpovídání společné učiní dětem pohodlné — a který svědomitý kněz nevypomohl by při tom? Katecheta povzbuzuje děti, dodává jim odvahy, ale poskytuje jim také příležitost, aby se zpovídaly soukromně, kdykoliv je svědomí kárá z hříchů a potřebují ulehčení; povzbuzuje, aby děti chodily k svatému přijímání častěji, mají-li svědomí čisté. — Sluncem a středem zbožnosti je nejsv. svátost oltářní. Děti ať vidí na svém katechetovi i jiných kněžích, jak se klaní Nejsvětějšímu při každé příležitosti; ať na jeho příkladu poznají, jaký je rozdíl mezi úctou vzdávanou Bohu ve svatostánku nebo v rukou kněžských a úctou prokazovanou posvátným obrazům a sochám. Trapný zmatek vyvolalo by v duši mládeže i lidu, kdyby věnovalo se více pozornosti a oslavy v kostele vznešeným snoubencům, bohatému pohřbu či nějakému hodnostáři, nežli Spasiteli ve svátosti oltářní. Jsou to vesměs věci známé; ale neškodí, často si je připomínati ku zdárnému katolickému vychování mládeže.

Uvažuje se o *vhodné osnově pro vyučování náboženské*. Pokládám osnovu za vedlejší; při každé možno dobře učiti. Lépe, žádati málo, to nejdůležitější, ale za to důkladně. Cenná byla by osnova společná pro celou republiku, vypracovaná zkušenými katechety všech zemí, aby děti, přecházejíce z jedné školy do jiné, pokračovaly soustavně v náboženském vzdělání. Ovšem nutno přizpůsobiti

osnovu v každé třídě roku církevnímu a veřejným událostem církevním i mimo-církevním. — Co o osnově, platí též o *učebnicích náboženských*; i při nejhorší mohou děti dobře prospívat*) v náboženském vědění a životě — ale také obráceně. Každá však učebnice náboženství ať je dětské duši přizpůsobena, ladná a dětem příjemná, aby si ji rády kupovaly a vážily si jí také v pozdější době. Jak těší a poučují mládež i dospělé obrázky Podlahova katechismu!

Boj proti náboženské výchově ve škole jest velikým nedorozuměním. Výtky, které se činí církvi katolické, totiž některým representantům církve v ohledu národním nebo sociálním, českých katechetů, alespoň ohromné většiny, týkati se nemohou. Snad v žádném stavu nebylo a není tak málo rakušáctví a protisociálnosti jako mezi katechety. Již v Rakousku na vzdor překážkám všemožným a trvalé nepřiznivnosti snažili se svědomitě katecheti vychovávat dobré křesťany i upřímné Čechy; za války, kdy některé kruhy přímo šířily rakouským vlastnectvím a na místo vůle Boží uznávaly jen vůli císařovu, čeští katecheté stále stejně katolicky učili, že »Boha nutno více poslouchati než lidí«; když nenávisť k domnělým nepřátelům ukládala se za povinnost, učili, jak Spasitel velí: »Milujte nepřátele!«; když nekřesťanská necitelnost k bídě zachvátita celé stavy, hlásali ve škole a ne bez úspěchu: »Blahoslavení milosrdní.«

A upřímnou radost z osvobození vlasti nedovedla utlumiti ani podivuhodná proměna běsnění rakušáckého v běsnění protikatolické. Čeští katecheté odolali ve velké většině všem svodům na svých zodpovědných místech, často osamělí, podezřívání, štvání; vytrvali v první frontě náboženského boje, se sebezapřením, jež dovede pochopiti pouze — český katecheta. Vytrvali a vytrvají, vědouce, »komu uvěřili«; přesvědčení, že učení katolickému náboženství nedá se nahraditi žádným učením lepším a dokonalejším.

Katecheté pracující na spáse nesmrtelných duší mládeže, pracují zároveň na skutečném pokroku a blahu svého národa. V tom vědomí je vnitřní síla z toho vědomí prýští také naděje katechetů v lepší budoucnost národa v československé republice.

JAN OLIVA:

Půdorys a nárys náboženského vyučování.

(Pokračování.)

Na tento dualismus života lidského namnoze se zapomíná ve výchově a ve vyučování. Pak mnohý vychovatel je překvapen, že děti ve škole hodné po vyjití ze školy žijí docela opáčně, než dříve. Ukazuje se u nich vrozený dualismus, kterého takové děti nepřežijí. Dualismus ten mravním úsilím (jak výše uvedeno) překonali lidé svatí, charakterní, důslední, ale nedovedou jej překonati lidé obyčejní, tím méně obyčejné děti, a takových lidí a dětí je ve společnosti lidské velká většina. Jestliže nátlakem v ústavech, ve školách na čas se překoná, pak tím více vypukne, když tlak přestal — Francouzové mají o tom přísloví: *les extremes se touchent*, protivy se stýkají.

To vidíme teď na př. při kostelních pozemcích: lidé nábožní, pravidelně do kostela i ku zpovědi chodící, jsou celí jati dychtivostí, aby z těch pozemků

*) Ve »Vychovat. Listech« v čís. 4. letošního ročníku v článku: »Je třeba úpravy nynějšího katechismu?« (str. 151.), Tomáš Jurásek, tutěž asi myšlenku pronáší. (Pozn. red.)

co nejvíce ulovili do vlastnictví a ani dost málo se neohlížejí na to, že kostel tím ochuzují: všelidská lakota se tu ukazuje; nábožnost nedovede u nich překonati lakotu. Nebo vzpomeňme na jednání mnohých katolíků při sčítání lidu: mohl jim kněz sebe upřímněji vše vysvětlovat, na to nedali, ale na slova leč jakého poběhlíka dali vše: namluvil jim, co vše budou muset platit na kněze, a hned se silně u nich ozval přirozený egoismus, aby o nic nepřišli; náboženství, které dosud vyznávali a třeba i dost horlivě, nedovedlo překonati základní dualismus jejich lidské povahy. A který kněz by neznal toto: mnohý při kázání souhlasně kývá ku slovům kazatelovým, ale sotva vyjde z kostela, již ozve se v něm přirozený dualismus (resp. egoismus) jeho bytosti a jedná právě opačně, než k čemu ho kazatel vybízěl.

Mravní překonání tohoto dualismu je znesnadněno velice tam, kde přirozená povaha dědičně je zatížena. O dědičnosti již výše krátce dotčeno, zde v této souvislosti musím se k tomu vrátiti. Dr. M. v. Gruber††) dovozuje, že nejlepší hygienická zařízení málo pomáhají tam, kde jsou kvalitativně špatné vlohy zárodku; moc dědičnosti ukazuje se tím zřetelněji, čím zevrubněji studujeme vývoj rodů a čeledí. Jenom výběrem, jenž musí býti veden ne slepě vládnoucí nerozumnou přírodou nýbrž dobře rozváženým chtěním člověka, zvýší se zdatnost a výkonnost lidu. Tím vyrůstá hygieně nový obor působnosti, t. zv. eugeniesie; oproti dosavadnímu pojetí o ochraně narozeného člověka třeba především zkoumati podmínky vzniku silného, dovedného dorostu: vědomé upravení plození, život a zdraví rasy, musí býti vůdčí myšlenkou, musí vésti k ústavení rassově hygienické morálky. — K tomu dr. Rubner v téže knize v oddílu o dějinách hygieny dodává, že první hygienické předpisy byly dány ve formě náboženských přikázání. Toto upozornění podává vychovatelům dobrý pokyn.

Tolik o lidské fysice (v udaném významu tohoto výrazu).

Od lidské fysiky měli bychom přejíti k ethice, neboť jednání lidské vždy je založeno v přirozené povaze člověka, jaká fysická povaha, taková je ethika. Již Xenokrates při třídění věd za fysiku klade hned ethiku.¹³⁾

A přece musíme vsunouti mezi fysiku a ethiku ještě 2 členy: metafysiku a mystiku. Proč nutno tak učiniti, vysvitne z dalšího samo sebou. Nejdříve nás tedy bude zajímati *metafysika*.

Výraz metafysika má více významů; zde rozumíme metafysikou vše, co je nadmyslové. Toto nadmysliné vedle přirozené povahy vždy má vliv na jednání člověka, na jeho ethiku. Ta doba již nadobro minula, kde všechno metafysické bylo vyháněno a uplatňován byl směr čistě materialistický v jednání lidském. Proto si musíme této metafysiky jakožto důležitého činitele v jednání všimati bedlivě i ve vyučování náboženském. Ovšem nemohu zase podrobně věc zde projednávat, jen krátce mohu na ni upozorniti.

K nadmyslovému patří především všechna *evoluce*. K. Vorovka při kritice díla dr. Jos. Velenovského: Přírodní filosofie, 1921 praví:¹⁴⁾ »Slova na str. 135., že *evoluce ve své podstatě je metafysická*, pokládám za nejdůležitější filosofický výtěžek nejen této kapitoly, ale celé knihy.« — Krásné myšlenky o evoluci

†† Handbueh der Hygiene. I., 1911.

¹³⁾ T. G. Masaryk: Základové kontrétné logiky, 1906. str. 18.

¹⁴⁾ Naše Věda 1922, čís. 1., str. 1.

v ohledu paedagogickém pronáší Jos. Úlehla ve skvostné své knize, u nás málo známé: *Listy paedagogické*, nákladem Dědictví Komenského 1899.

K nadsmyslovému patří dále *celý svět ideí*. Jak idee mocně zasahují do jednání lidského, kdož by nevěděl. Vzpomeňme jen v přítomné době na vliv těchto ideí: idea státu, idea národnosti (proti urážkám Boha je ve veřejnosti lhostejnost, ale běda tomu, kdo by urazil národnost), šovinismus (zvláště francouzský,¹⁵⁾ a tu opět zvláště šovinismus francouzských kněží), pokrok (ve schůzích sebe lepší návrh ihned propadne, řekne-li někdo, že by to bylo proti pokroku), humanita a pod. Tento moment je velice důležitý pro vyučování náboženství na středních a vysokých školách (zde hlavně pro kázání a konferenční řeči), ale i u dětí obecných a občanských škol v městech, neboť děti ty žijí mezi dospělými a názory jejich bezděky přijímají. Poněvadž idee mají svůj vývoj, mění se, ztrácejí časem přitažlivost a místo nich nastupují idee nové, je nutno, aby vyučování náboženské toho dbalo, a dle možnosti přinášelo občas idee nové. Podáři-li se naléztí takovou nějakou vhodnou ideu, jak mocně vzpruží se náboženský život v celých vrstvách, zvláště u intelligence. Vzpomeňme u nás na Bolzana, v Německu na Schella. Tak je v této době s ideou náboženského apriori. O tom snad časem podám více ve zvláštním článku.

— Jako výše při lidské fysice obrátil jsem zvláštní zřetel k dualismu lidské přirozené povahy, tak zde paralelně k dualismu musím obrátit zvláštní zřetel k jednání paradoxnímu, krátce k paradoxám. Kdož z nás nebyl by již zakusil takového paradoxního jednání od druhého, a jak často hrozně tím byl překvapen. A přece jak častý to zjev! A poněvadž je přecháště, nesmí se při vyučování a vychovávání přehlížeti, jak dosud namnoze se děje. Proto na objasnění a ku výstraze uvedu zde některé paradoxy.

»Redaktor časopisu Kantstudien dr. Vaihinger odvážil se nehorázného tvrzení, že Kantova Kritik der reinen Vernunft je dílo plnické odporů a zároveň dílo nejgeniálnější.«¹⁶⁾ — »Veliký ctitel reformátorův, Hausrath, nazývá Luthera (Luthers Leben I., VII. str.) nejparadoxnějším mezi všemi velkými muži: »byl největším revolucionářem století a přece konservativním theologem, konservativním až do tvrdošijnosti... trval někdy na písmenu, jako by závisela na něm veškerá spása církve, a pak zase mohl zavrhnout celé knihy biblické a jím upírat ducha apoštolského. Die Vernunft ist ihm Frau Huida aus dem Venusberge, eine feile Dirne, der Verstand ein Schuft, der dem lieben Ich beweist, was es hewiesen haben möchte, und mit derselben Vernunft und demselben Verstande hat er alle Fehden des langen Glaubensstreites durchgefochten.«¹⁷⁾ — »Sokolské paradoxon spočívá v tom, že Sokol na jedné straně je sdružením představujícím ideální společenský život, na druhé straně je združením buržoasního světa představujícího násilnický a vykořisťovatelský řád společenský. Tím stává se ideální sokolský život moderním farisejstvím, neboť kazí mravní charakter svých příslušníků tím, že zabraňuje u nich možnosti po opravdovém prožití moderních ideálů bratrství.«¹⁸⁾ — Sám přidám též paradoxon: vlašní kněží vlastně udržují církev. Kdo by chtěl se o tom

¹⁵⁾ Cf. o tom »Var« 1922, str. 206.

¹⁶⁾ Philosophisches Jahrbuch, Fulda 1912, 101.

¹⁷⁾ Dr. Vrchovický v Hlidce 1917, 712.

¹⁸⁾ Jaroslav Procházka ve Varu, redigov. Zd. Nejedlým, 1922, str. 290.

presvědčit, tomu jsem ochoten soukromně to odůvodnit, zde není, k tomu místa potřebného. —

Nyní všimneme si druhého členu výše jmenovaného, jímž je *mystika (přirozená.)*

Také výraz mystika má více významů; zde mluvíme o mystice přirozené a rozumíme jí vše, co je tajné, tajemné, rozumem ne úplně postižitelné. Toto tajemné vedle přirozené povahy a vedle nadmyslového (metafysického) má vždy vliv (někdy ovšem skrytý) na jednání člověka, na jeho etiku. I pro mystiku nadobro minula doba, kde byla vyháněna a kdy byl uplatňován směr čistě materialistický v jednání lidském. Proto i mystiky přirozené jakožto důležitého činitele v jednání lidském musíme si bedlivě všimati i ve vyučování náboženském. Ovšem nemohu zase podrobně o tom zde mluvit, mohu jen krátce na tuto mystiku upozorniti.

(Pokračování)

SMĚS.

Malý školský zákon. Výborná moravská »Hlídká« pojednávajíc o výnosech ministerstva školství a vyučování náboženství na střed. školách, zakončuje (čís. 4. »Rozhled vychovatelský« str. 184.): »Bráníme se při stálých útocích dost jednotně a dosti důrazně? Smutná odpověď. Táž smutná odpověď by musela následovati k též otázce stran »malého školského plánu«, jenž jaksi podloudně v N. S. již rozdán, ale pak stažen. Podle něho se vyučování *laické morálce* činí *pravidlem*, vyučování náboženství výjimkou, takže katoličtí rodičové by museli teprve výslovně žádati, aby jejich děti byly vyučovány ve svém náboženství. Není to, prosím, — nehledíc k papírovému byrokratismu, který v naší t. ř. demokracii tak úspěšně bují — vyložená sekatura katolíků, kteří i podle šikovné Boháčovy statistiky jsou tu v toliké většině a nad to stran náboženského vyučování jsou právně in possessione, kdežto laická morálka je zbrklou vnucovanou novotou, o které v mnohem dříve rodičové měli býti tázáni, chtějí-li ji či výuku náboženskou. Dále si považte, jakým násilíem bude vydáno každé dítě, poslané do hodiny náboženské, kde učitelé, vědomí, jaký vítr s Hradu věje, se budou předstihovati v naháňkách pro laickou morálku! Byl sice tento školský plán p. posl. Dr. Noskem hájen jakožto *vymoženosť proti návrhu původnímu*, jenž ministerstvem Šrobárovým vypracován. Ale tot přece pravědní *trik*, jenž se bude opakovati pořád, pokud soustavnému řázení tomu nebude rázně čeleno: Volnomyšlenkáři ministerští vypracují na pokyn shora návrhy proti katolíkům co nejbrutálnější, a když se čachrem mezi polití-

ckými stranami podaří něco v nich zmírniti, bude to vymoženost a naposledy ještě milost nejvyšších kruhů! To pak dojdeme daleko!« Nesdílí tudíž nadšení p. posl. Dr. Noska pro zákon tak výborně redigovaná naše nejlepší revue »Hlídká« a staví se proti němu i bystrý pozorovatel i úvodníkář zaniklého »Míru« (značka »Cyr.«), nyní spolupracovník krajských listů československé strany lidové, který v »Středočeském kraji« (čís. 18. ze dne 18. května) píše: Ti ovšem, na něž celá tíha tohoto zákona dolehne, naši učitelé náboženství a vůbec veškeré naše duchovenstvo nesoudí tak optimisticky jako pan poslanec Nosek, neboť dobře chápou, že zákon tento znamená *nikoliv usnadnění, nýbrž veliké znesnadnění* náboženského vyučování a není krokem ku předu k našemu cíli, nýbrž krokem zpět, který nás od našeho požadavku, uskutečnění náboženské školy vzdaluje. »Organ československé strany lidové pro župu plzeňskou »Český Západ« (čís. 18. ze dne 4. května 1922) píše: »Projde-li malý školský zákon tak, jak byl oznámen, bude to neustálé zotročování katolických dětí a jejich rodičů, a ponenáhle ale soustavné odpadávání od katolické víry. Provedení tohoto zákona bude znamenat ohrožení katolické výchovy. Nerozhodnost katolických rodičů a jejich slabost, s kterou podlehnou nátlaku učitelstva, bude největší závadou.« — — Zdá se však, že malý zákon tak jak jej denní tisk přinesl, přece jen nezůstane a že snad bude změněn. Překvapující zprávu přináší lidový list středomoravský (v Přerově 6. května) »Právo« (roč. III. č. 18.): »Lidová strana bude žádati, aby do malého školského zákona byla *pojata nová směrnice při obsazování katechetských míst. Dosud byly cir-*

*kevní úřady pátým kolem u vesu. Po-
něvadě kněží patří církvi a jen ona je
za ně zodpovědná, musí býti přístě dbáno
přání a pokynů církevní úřadnosti.* Dle
toho by vládní návrh byl podroben ještě změně
a nepřišel by tak jak jest do parlamentu!?

Ke katechetskému kursu v Praze.
Ad. Vašek ve »Vychovatelských Listech«
(1922 č. 4. str. 146) vytýká: »Naše kate-
chetické kursy mají tu chybu, že na nich
přednášejí theologové, ne paedagogové, že
program určují referenti, ne program refe-
renty a že se význam ústních přednášek
přeceňuje. Kursy trpí přeplněností a nad-
bytkem látky, bývají přikrojeny spíše na
vnější efekt a lesk, než na opravdu kate-
chetickou práci. Zdá se, že týmž nedostat-
kům neunikne ani letošní pražský kurs. Ne-
mělo by se zapomínati, že v katechetickém
hnutí v prvé řadě jedná se o to, aby se
náboženskému vyučování, jež se metodicky
dosud jako popelka zanedbávalo, všechny
zdravé vymoženosti metodické naší doby
organicky vpracovaly a vtělily.« — Uzná-
váme, ale na začátku není možno najednou
vykonati všechno. Správně to napsáno bylo
v článku »Odborné vzdělání katechetů«, že
u nás třeba mnoho předsudků odstraniti a
pak, že bude možno pracovati tak jak třeba
a výsledky, že se dostaví (viz »Vychovatel«
čís. 5. str. 71—73). Na článek ten možno
upozorniti i »Sursum« — Věstník klubu du-
chovenstva československé strany lidové, když
píše (čís. 5—6. str. 196): »Očekáváme od
kursu také realizaci mnohých tužeb, jako na
př. stálou školskou výstavu katechetickou
s bibliotekou, vydávání katechetské knihovny,
v níž by jako první svazky vyšly paedago-
gika, katechetika« a j. Zajisté, že na kursu
o těchto věcech se jednati bude — a jsou
již na př. některé věci, na výstavku připra-
vené, slíbeny pro stálou výstavku — ale tu
je třeba vyjítí katechetům vsíci, aby snahy
jejích mohly se realizovati a nedá se všechno
uskutečniti ihned — třeba by to již bylo
dávno přání katechetů (viz »Vychov.« str.
72.) a bylo obsaženo ve všech pro spolek
navržených i konečně schválených stanovách.

**Sjezdy paedagogické a katech. kur-
sy letošního roku v cizině.** V dubnu
18.—21. konal se v *Paříži* třetí meziná-
rodní sjezd pro školství rodinné. V týdnu
po bílé neděli (23. dubna) v *Augšpurské*
diecési konány v místech, kde dráhy se stý-
kají t. zv. »*letací kursy*«. V téměř týdnů konán
byl v *Landau* třídní kurs pro bavorskou

Falci. — Od 7. do 9. června bude v *Bonnu* ka-
techetský kurs jehož hlavní téma je: vy-
učování náboženství na školách dle pove-
lání. — Říšský svaz katechetských spolků
v Rakousku pořádá dne 18. a 19. července
katechetský kurs v *Splohhradě*; denně
jsou na programu tři referáty, v nichž bu-
dou probány »nejdůležitější otázky nábo-
ženského vyučování se zvláštním zřetelem
na metodu«. — Ve *Virčpurku* je 18. a
19. července katechet. kurs, jenž hlavně
zřetel obrátí ke katechesi na školách ven-
kovských. — Koncem července bude po pa-
storálním kursu v *Řezně* katechetský den,
jehož téma jsou otázky a požadavky dnešní
katechese. — Od 23. července do 1. srpna
bude v *Ženevě* třetí mezinárodní sjezd pro
mravní výchovu. Sjezd chce poskytnouti
příležitost každému, kdo se zajímá o vý-
chovu mravní, ať jest jakéhokoliv přesvěd-
čení, projevití své názory o mravní výchově.
— Při sjezdu německých katolíků v *Mni-
chově* v srpnu má se konati třídní kurs
paedagogický (24.—26. srpna). Pořádá jej
»Spolek pro křesťanskou výchovu« na the-
ma: vyučování mravouce náboženské, svět-
ské a protináboženské. — Na podzim bude
se konati katechet. kurs v *Ulmu* pro Vir-
tembersko a západní část diecese Augšpur-
ské — Také v *Paderbornu* ve Vestfalsku
se připravuje katech. kurs.

Jednotná školní bible v Bavorsku.

Dle rozhodnutí fríské biskupské konfe-
rence r. 1921 má býti zavedena katol. školní
bible Dr. Buchberga (viz o ní »Vychovatel«
1921 č. 11.) jako jednotná na školách ná-
rodních a učitel. ústavách v Bavorsku. Pro
arcidiecesi Mnichov-Frisinky platí zavedení
od začátku školního roku 1922—23. (Úřední
list pro arcidiec. Mnichov-Frisinky 1922
čís. 7. — ze 7. dubna.)

**Jaké opatrnosti třeba při jednání
o školských zákonech,** toho doklady na-
cházíme denně v novinách. Když v listo-
padu minulého roku mělo sdružení učitelů
strany agrární valnou hromadu, vsunulo do
přijaté resoluce požadavek volné školy. A tu
orgán strany agrární je poučil, že každý
učitel může ve škole učit čemu chce, jen
když je to v mezích zákona. Napsal tehdy
»Venkov« (11. XII. 1921): »Učitelstvo si
stěžuje, že posud v naší škole uplatňuje se
vliv církve římsko-katolické, že má tato
církev proti ostatním zvláštní výsady a
přednosti, a že ve školství silně rozhoduje
vliv zpátečnický. Při těchto stížnostech uči-

telstvo zapomíná, že má same v moci, aby se tato zpátečnická převaha neuplatňovala a že mu tuto moc dává do rukou přímo znění *ústavního zákona* republiky Československé, neboť v tomto zákoně výslovně čteme v paragrafu 117. odst. 1.: *»Každý může v mezích zákona projevovali mínění slovem, písmem, tiskem, obrazem a pod.«*; v témže paragrafu odst. 3.: *»Výkon tohoto práva nesmí nikomu býti na újmu v jeho pracovním nebo zaměstnaneckém poměru.«* Další § 118. zní: *»Vědecké bádání a hlásání jeho výsledků, jakož i umění jest svobodné, pokud neporušuje trestního zákona.«* Konečně § 119. pravi: *»Veřejně vyučování budíž zařízeno tak, aby neodporovalo výsledkům vědeckého bádání.«* O těch mezích zákona poučuje je pak *»Venkov: »Zákonodárce chtěl míti školství neodvislé, volné, svobodné a když si to učitelstvo řádně uvědomí, a v tom smyslu bude ve škole působiti, pak má po čem tak dlouho volalo: volnou školu!«* *»Rozumí se . . ., že to působení učitelovo bude tak zařízeno, aby způsobem nejvšim taktním, tolerantním, dokumentárním a přesvědčujícím poučilo naši mládež o vědeckých základech přírodních, o vzniku lidstva, tvorstva vůbec, o přírodním dění atd., aby měla o všem tom správný a přesvědčivý názor, který se nedá zvíklati a vyvrátiti žádnými tendencními, dogmatickými výklady církevními.«* Článek *»Venkova«* ukazuje jak rafinovaně byly do zákonů vpašovány věty na pohled nevinné a samozřejmé, které však ve skutečnosti dávají pokrokařskému učitelstvu na prostou volnost a nezávislost. Článek je ale také vystrahou pro ty, kteří mají moc při tvoření zákonů jednati, aby nebyli hned nadšený vymoženostmi nově se tvořících zákonů.

Ministr Šrobár, píše přerovské *»Právo«* (III. 18.), musí býti pohnán co nejdříve k zodpovědnosti za svá ministerská nařízení, kterými rozešval zbytečně školy a rodiny. Veřejnosti musí býti už jednou jasno, kdo zneužil ze zákulisí Šrobárovy ministerské moci.

Nadbytek škol a velký finanční náklad pocítují zemská i státní pokladna. Zemská správní komise česká, v níž předsedou jest soc. demokrat, se usnesla, že bude posuzovati co nejpřísněji žádosti o zřízení nových škol, zejména měšťanských a bude se domáhati zrušení těch škol a tříd, jichž trvání nevyžaduje ani zákon ani nutná potřeba obyvatelstva.

V Německu zůstane konfesi škola.

V Německu mají katolické, protestantské a simultánní školy. V říšském školském výboru byla velká debata o zavedení jednotné obecné školy. Zůstane však při ujednání, které učinilo centrum se socialisty v ústavodárném národním shromáždění. Všechny 3 druhy škol zůstanou sobě úplně rovny.

Židé a katolíci. Přerovské *»Právo«* píše (III. 18.): *»Pan prezident republiky československé daroval na zřízení hebrejské školy v Munkači 10.000 Kč. Poněvadž katolíků jest v republice aspoň třicetkrát tolik než židů, máme snad právo se tázat, kolik dal pan prezident na zřízení škol katolických?«*

Biskup přednáší na universitě. Saský biskup dr. Christian Schreiber přednáší o Kantovi na universitě v Lipsku při přeplněném sále. Byl profesorem filosofie v kněžském semináři ve Fuldě a redaktorem filosofického časopisu Görresovy společnosti. Jako na slovo vzatý odborník přednáší i dnes jako biskup. Je to jistě chvály hodný čin s jeho strany, ale i se strany lipské university, která připustila katol. biskupa na universitu. To u nás nesmí se na universitu dostat ani katolický laik, tím méně tedy kněz, nebo biskup.

Dr. Eugen Kadeřávek zemřel. V klášterním zátíši v Želivě zemřel 3. května veliký filosof křesťanský prof. Th. a Ph. dr. Eugen Kadeřávek. Narodil se 26. července 1840 v Něm. Brodě, dokončiv studia vstoupil do kláštera praemonstr. v Želivě a byl r. 1864 na kněze vysvěcen. Pak studoval klasickou filosofii a od r. 1866—1891 byl profesorem na gymnasiu v Něm. Brodě a Olomouci. R. 1883 stal se soukr. docentem křesť. filosofie v Olomouci a r. 1891 povolán na theol. fakultu česk. univ. pražské za prof. základní bohovědy a filosofie. Roku 1897—98 byl rektorem. Od r. 1873 byl literárně činným a vydal řadu samostatných spisů a do různých časopisů napsal četné články filosofické, apologetické, paedagogické a aesthetické, jakož i recenze. Do našeho *»Vychovatele«* psal v letech 1895—1900 a dnes jsou časovými n. p. jeho články: *»O morálce na Bohu nezávislé.«* (r. X.) *»Mravnost bez Boha je nemožnou.«* (r. XII.) Životním dílem jeho jest: *»Soustava filosofie křesťanské, čili aristotelicko-thomistické«,* vydané nákl. vlastním ve třech dílech. Památka vznešeného filosofa, který vychoval řadu studentů i kněží, zůstane v srdcích jejích trvalou. R. i. p.

FEUILLETON.

Dvě knihy z nakladatelství Herderova.

Snaživé a vždy ochotné katolické nakladatelství Herderovo ve Freiburgu v Bádensku zaslalo naší redakci dvě vkusně, na dnešní poměry možno říci nádherně vypravené knihy, o nichž několika slovy chceme se zmínit, abychom je našim čtenářům doporučili.

Don Bosco. Leben und Werk eines gottbegnadeten Priesters, Jugendfreundes und Erziehers. Nach *Filippo Grispoli* bearbeitet von Friedrich Ritter von Lama. Mit 5 Bildern. 8° (VIII. u. 332 S.) Freiburg i. B. 1922; Herder. M 46.—; geb. M 58.—)

Jeden z nejpodivnějších výjevů lásky k bližnímu v době nynější udál se, není tomu dávno, zcela tajně za Alpami, kde tyto velehory oddělují Francii od Itálie. V Piemontu povstalo toto podivuhodné hnutí, které z počátku rozšířilo se na poloostrově italském, pak po Francii, po Španělských a různých republikách jihoamerických. vniknuvši později do lesnatých končin Pamasských a Patagonských. Prvů původce tohoto hnutí byl proslý kněz, jenž jal se kráčet novou cestou, ani netuše velikost cíle, k němuž směřoval a ohromnost výsledků, jež Prozřetelnost chystala jeho horlivosti. Byl to muž činu, který z lásky k opuštěným jim se věnoval, znamenitý vychovatel, který nikdy dlouho se nerozmýšlel, ale přece jednal promyšleně a dosáhl výsledků na všech stranách, neleka se těch nejtěžších obtíží; chudý a opuštěný, který dílo své vyvýšil a získal na tisíce spolupracovníků. Za života svého mohl se ještě těšiti z ohromných výsledků díla svého. Jak toho všeho dosáhl vypisuje nám a líčí uvedený spis, který i u nás stává se dnes časovým, poněvadž i u nás roste a klíčí dílo Boskovo: »Apoštolské školy salesiánů«, v nichž se uplatňuje proslulá výchovná soustava Boskova, t. z. preventivní, jež se úplně shoduje s mírností a dobrotivostí znamenitého křesťanského vychovatele sv. Františka Saleského.

Spisovatel uvedeného spisu německého ve své knize provádí nás ve 22 kapitolách celým životem a dílem Dona Boska. Seznámiv nejprve čtenáře se založením první

oratoře v Turině, 8. prosince 1841, a jejím zakladatelem, líčí jeho život od let dětských, na studiu, v kněžství do založení oratoře, výchovná metoda, školu pro řemeslníky, šíření další v cizině, jaké měl prostředky peněžité, spolupracovníky. Vykládá o jeho řečech, spisech, strastech, bojích a konečně o jeho smrti, která vyrvala jej z blahodárné práce životní ráno o 5 hodině dne 31. ledna 1888, kdy tisíce jinochů ztratilo v něm milujícího a přepečlivého otce.

Pečlivě zpracovaný německý životopis Dona Boska ozdobený 5 obrázky, zaslouží i u nás pozornosti, byť bychom již měli starší pojednání o něm v časopisech našich. (Viz n. p. ve Vlasti roč. V. Dílo Jos. Flekčka). Dnes setkáváme se často s drobnými zprávami o díle salesiánském, kniha v Herderově nakladatelství vyšlá, poučí obšírněji.

Druhá kniha zaslouží pozornosti naší. Jako první má více ráz výchovateleský; tato jest čistě vědeckou, vyčerpávající látku z dějin církevních, jež nejsou nezajímavé i pro naše dějiny církevní.

Der hl. Bonifatius, Apostel der Deutschen. Von Johan Joseph Laux. C. S. Sp. 8° Mit 11 Bildern. (XII. u. 308 S.) Freiburg 1922, Herder. M 53.—; geb. M 63.—) — Tento stručně a přece jasně zpracovaný spis o životě a skutcích apoštola Německa sv. Bonifáce zajímá nás tím, že z Mohuče i u nás v prvních dobách křesťanských mnohé ozvuky byly patry. V starší literatuře máme na př. četné výpisky z t. zv. poenitentiáře sv. Bonifáce (v homiliích opatovickém).

Spisovatel díla o životě sv. Bonifáce je odborníkem v dějinách církevních a v dějinách klášterů zvláště. Dovede krátce a zhuštěně mnoho pověděti, osvětliti a proto i Němci ač mají mnoho monografií a biografií o sv. Bonifáci staví dílo to na nejpřednější místo v této literatuře.

Životopis „světce“ rozdělen na pět částí: Mnich Benediktin. Apoštolský misionář. Biskup a arcibiskup misijní Papežský legát. Biskup Mohučský a mučedník. V doslovu pojednává o účtu k sv. Bonifáci a v přídavku odpovídá na 15 otázek souvisejících se životem a účtou světce. Poukazuje na prameny a literaturu bonifáciáckou. Pečlivý rejstřík jmen a věcí usnadňuje přehled po cenném díle tom, které je zdobeno 11 obrázky. Obě knihy vřele našim čtenářům doporučujeme, naleznou tu jednak poučení, ale i hojného povzbuzení v dnešní obtížné práci výchovateleské.

VYCHOVATEL.

Vedoucí redaktor: FRANTIŠEK KOŠAK.

ČÍSLO 7.

ČERVENEC 1922.

ROČNÍK XXXVII.

S. U. V.

Malý školský zákon.

Arcibiskup Msgr^e Dr. Ant. Stojan, svolal v dubnu do Olomouce konferenci kněžstva arcidiecese, při níž byla rozprava i o novém »vládním návrhu zákona o školách obecných a občanských«. Není nám známo, co o tomto t. zv. »malém školském zákoně« bylo mluveno, ale docent katechetiky, Václav Kubiček, ve svém referátu »Poznámky k výchovu ve škole« pravil: »V troubě parlamentu se peče malý zákon školský. Kdosi úmyslně otevřel dvířka té trouby, aby veřejnost mohla nakouknout, jak to nové pečivo má vypadat. Vypadá-li slibně či neslibně pro nás, nechci po včerejší zprávě rozhodovat. Videant consules! Jen tolik řekl bych pro každý případ: *co nám pomůže zákon sebe lepší, dokud svět- ský učitel se může nešeterně dotýkat náboženského citu dětí?*« (Věstník Jednot č. 5.)

Poslanec Dr. Nosek vychválil na Boží hod velikonoční zákon ten v »Lidových Listech« jako vymoženost prvního řádu, a dva dny na to — 18. dubna — výkonný výbor československé strany lidové v Čechách ve schůzi projednal tento návrh zákona a učinil toto usnesení: »Výbor podrobil důkladnému rozboru t. z. malý školský zákon a dospěl k tomu přesvědčení, že *zákon ten obsahuje četné chyby, jimiž se ohrožuje náboženská výchova dětí*, zvláště po té stránce, že *škola je vydána agitaci protináboženské*. Poslancům strany je uloženo, aby pracovali k odstranění těchto nedostatků«.

Jaké stanovisko zajímají k tomuto návrhu četné naše listy, bylo již uká- záno ve »Vychovateli« (v čís. 5., str. 65 a n.; v čís. 6. str. 93.) Orgán »Svazu křesťanského učitelstva«, »Křesťanská škola« píše (v čís. 2—3 str. 26) po oti- štění textu zákona: »Je to *podařený výrobek zednářské lstivosti a úskočnosti*. Ná- boženství jest předmětem povinným, ale kdo nechce, nemusí do něho děti po- sílati. Každý může zvoliti pro děti buď náboženství, buď laickou morálku. Při tom se bude ovšem horečně agitovati proti náboženství, rodičům se bude tvrditi, že ta laická morálka je také náboženství, a ještě lepší a vznešenější, a náboženství z rozvrhu ve mnohých třídách vymizí. A těch několik dětí, které se k němu přihlásí, sežene se třeba z osmi tříd do jedné, po případě se tak stane i z něko- lika škol a místa katechetů se zruší. Tak si utvoří zednáři úplně beznáboženskou školu i bez rozlukového zákona. Zdali pak se aspoň teď otevrou oči těm, kteří tvrdili, že musí se čekat na ten rozlukový zákon, o jednotlivých věcech že se jednati nemůže, že jich nelze vytrhávati z celku. My tedy klidně čekáme a zed- náři horečně pracují. Jsme jisti, bude-li návrh v parlamentě projednáván, že žádný z lidových poslanců ruku pro něj nepozvedne a katolický lid nezradí.«

Jiného názoru je ovšem olomoucký »Našinec«, který píše (čís. 126. dne 3. června): »*Rodičové rozhodnou sami*. V novém Malém školském zákoně se praví v § 3. v bodu 5.: »Rodičové žáků jsou povinni oznámiti úřadům školním, mají li

se jejich děti učití buď náboženství nebo občanské mravouce.« Z toho viděti, že naše školské zákonodárství se staví na půdu demokratickou. V ústavním zákoně máme zaručeno, že veškerá moc pochází z lidu, proto lid musí mít možnost se vysloviti. Vládní návrh zákona školského vychází z toho stanoviska a ponechává rodičům, aby sami rozhodli, zda se má jejich dítě učití náboženství či mravouce občanské. Naše strana za tohle bojovala od počátku boje o školu. Náš program jest tedy vsunut do zákona. Z toho jasně viděti, že máme program školský tak moudře vybudovaný, že i ostatní strany musí přejímati od nás naše stanovisko. Dalším bojem a cílevědomým postupem si vybojujeme celý náš školský program, že katolické dítě bude mítí katol. školu i katol. učitele. Pak teprve zazáří demokracie u nás v plném lesku.»

Jak patrně názory o malém zákoně velice se různí ve straně katolíků a zdá se, že většina je proti zákonu tomu.

Němečtí katolíci v naší republice také vystupují proti tomuto zákonu. Časopis »Egerland« v Chebu přinesl počátkem června provolání ústředního výboru všech katolických organizací německých, aby stoupenci strany dostavili se na schůze, které během letních měsíců katolíci němečtí pořádají budou v celé řadě měst západních Čech a sice v Chebu, Maria-Kulmu, Podbořanech, Kraslicích, v Lokti, v Žitlicích a v Teplé. Na schůzích těch má se hlavně jednati o zachování křesťanské školy a provéstí veřejný odpor proti malému školskému zákonu.

A teplická »Volkspost« přinesla podrobnou zprávu o požadavcích německých katolíků na manifestaci německého lidu v Teplicích pro náboženskou výchovu ve školách. Jako hlavní řečník promluvil dr. Feierfeil, jenž odmítal co nejrozhodněji snahy volnomyšlenkářů po beznáboženské škole. Shrnuł požadavky katolického lidu v příčině nového školského zákona, také duch našeho školství nechť je určován výhradně rodiči. Tento požadavek lze prý uskutečniti dvojím způsobem: buď prohlásí stát beznáboženskou i náboženskou školu za školu státní, prohlásí-li však stát školu za beznáboženskou, pak musí býti dána nejširší možnost zřizovati náboženské školy soukromé, pro něž však budou katolíci na základě občanského práva žádati: »1. aby rodiče posílající dítky do těchto škol byli osvobozeni ode všech dávek na školy beznáboženské; 2. aby tyto náboženské soukromé školy stát podporoval hmotně, jak bude odpovídati procentu jejich žáků; 3. aby vysvědčení a zkoušky na těchto školách měly plnou platnost.«

Zdá se, že pro malý školský zákon je nadšeno jen několik osob z katolického tábora českého, Němci jsou proti němu — ale zákon nelíbí se ani pokrokářům proto, že ponechává povinné náboženství pro ty děti, jichž »rodičové rozhodnou samí.« I kdyby zákon byl dobrý, jak na jedné straně se tvrdí, přece jen souhlasiti musíme s tím, co napsal a pověděl v Olomouci V. Kubiček: »co nám pomůže zákon sebe lepší, dokud světský učitel se může nešetřně dotýkat náboženského citu dětí?« I když by laická morálka, nazvaná v zákoně občanská mravouka, zůstala povinnou jen pro děti bez náboženského vyznání,*) zapomíná se, jak to píše »Večerník Rudého Práva« (čís. 137. dne 19. června) »že pokrokový učitel veškeré své vyučování zakládá na světské mravouce, aniž k tomu potřebuje zvláštních hodin.« A to je balvan o nějž rozbíjí se ona vymoženost malého zákona školského (§ 3 bod 5) v dnešní škole. »Levavi oculos meos ad montes!«

*) Výkonný výbor čsl. strany socialistické uložil svým poslancům, aby trvali na tom, by laická morálka byla povinným předmětem pro všechny děti.

Prof. Š. POKOJ:

Změny otázek katechismu o příkazních církevních podle kodexu.*)

O prvním přikázání církevním:

Zasvěcené svátky světití.

(Změny otázek 483—484 ve Velikém katechismu.)

Svátky od církve ustanovené dělíme na svátky Páně, Panny Marie a svatých (Ot. 481.)

Dle slavnosti, s jakou jest slaviti svátky církevní, rozeznáváme *svátky zasvěcené* a *svátky nezasvěcené*. Svátky zasvěcené světi církev v chrámu Páně i mimo chrám Páně, svátky nezasvěcené pouze v chrámu Páně (při mši sv. a v breviáři).

Dříve bylo svátků zasvěcených mnohem více nežli nyní. Na žádost císařovny Marie Terezie papež Kliment XIV. (1769—1774) r. 1771 přivolił k tomu, aby byly zrušeny některé svátky zasvěcené, na př. dnové sv. apoštolů Matěje, Filipa a Jakuba, Jakuba Staršího, Bartoloměje, Matouše, Šimona a Judy, Ondřeje, Tomáše a Jana evangelisty; mimo to dnové sv. Josefa, Vojtěcha, Víta, Jana Křtitele, Prokopa, Maří Magdaleny, Anny, Vavřince, Michala, Martina a Kateřiny, úterý velikonoční a svatodušní. Důvod, pro který svátky ty byly zrušený byl, aby lidé mohli více pracovati.

V nejnovější době papež Pius X. Motu proprio ze dne 2. července 1911 zrušil opět některé svátky zasvěcené, jako sv. Štěpána, Hromnic, Zvěstování Panny Marie, pondělí velikonoční a svatodušní, Narození Panny Marie, Božího Těla a svátky patronů zemských, tedy v Čechách sv. Jana Nepomuckého a sv. Václava, na Moravě a na Slovensku sv. Cyrila a Methoda, ve Slezsku sv. Hedviky. Slavnost Božího Těla přenesl na nejbližší neděli.

Nový zákoník církevní, platný od 19. května 1918, ze zrušených svátků zavedl opět svátek sv. Josefa a Božího Těla, ale dodává: »Sicubi aliquod festum ex enumeratis legitime sit abolitum vel translatum, nihil inconsulta Sede Apostolica innovetur«. (Can. 1247, § 3).

Jsou tudíž nyní tyto svátky zasvěcené:

Zasvěcené svátky Páně jsou: 1. hod Boží vánoční, slavnost Obřezání Páně (Nový rok) a Zjevení Páně (Svatých tří králů); 2. hod Boží velikonoční a slavnost Nanebevstoupení Páně; 3. hod Boží svatodušní, slavnost Nejsvětější Trojice boží a Božího Těla (Ot. 482.)

Zasvěcené svátky Panny Marie jsou: svátky Neposkvrněného početí a Nanebevzetí. (Ot. 483.)

Zasvěcené svátky svatých jsou svatých apoštolů Petra a Pavla a Všech svatých (Ot. 484.)

O třetím přikázání církevním:

Ustanovené posty zachovávatí.

(Změny otázek 493—500 Velikého katechismu.)

Třetí přikázání církevní zní: »Ustanovené posty zachovávatí«. (Ot. 493.)

Půst rozeznáváme čtyřerý: 1. *půst duchovní*, 2. *přírozený*, 3. *mravní*, 4. *církevní*.

Půst duchovní jest zdrželivost od hříchu, bezhříšnost. O postu tom praví sv. Augustin († 430, In Joan. Tr. 17): »Veliký a všeobecný půst jest zdržovati se nepravostí«.

*) Na Velehradě r. 1920 na katechetském kursu bylo přijato mezi požadavky, jež předloženy byly pak nejdušojnějšímu episkopátu:

8.) Odpovědi v katechismu buďte upraveny dle nového kodexu. Pro dosavadní vydání budiž vydán »dodatek«, v němž kromě změn dle kodexu těžké otázky buďte pozměněny.

Redakce »Vychovatele« s radostí přijala ukázkou takové úpravy »Velikého katechismu« z pera slov. Mgr. prof. Š. Pokoje a zařazuje do listu v době, kdy tolik se píše o úpravě katechismu.

Půst přirozený záleží v tom, že se úplně zdržujeme pokrmu i nápoje (úplná lačnost). Takového postu se žádá ke sv. přijímání.

Půst mravní jest mírné požívání pokrmu a nápoje (střídmost).

Půst církevní přikazuje obmezovati se v požívání pokrmů. Na nápoje půst církevní se nevztahuje. Avšak musí to býti opravdové nápoje, požívání pro žízeň, jako voda, vino, pivo. Pokrmem ve stavu tekutém půst církevní by se rušil, na př. polévkou, mlékem.

Církev, přikazujíc obmezovati se v požívání pokrmů, přeje si, abychom také zdržovali se hříchů, jinak abychom s postem církevním spojovali půst duchovní. Proto modlí se v pátek po třetí neděli postní: »Prosíme tebe, o Pane, provázej posty naše laskavou přízní svou, abychom se postili od nepravostí v mysli, tak jako se zdržujeme pokrmů v těle«. (Misál Římský.)

Ve třetím přikázání církevním se poroučí, abychom v ustanoveně dni půst od církve nařízený zachovávali. (Ot. 494.)

Půst od církve nařízený jest dvoji: 1. půst zdržlivosti od masitých pokrmů; 2. půst zdržlivosti od masitých pokrmů a zároveň újmy, při kterém se zdržujeme od masitých pokrmů a jen jednou za den dosyta se najíme. Tu však jest dovoleno pro občerstvení večer něco málo pojísti, jakož i ráno něco málo požití. Množství a jakost těchto pokrmů ráno a večer řídí se odůvodněným zvukem místním. Také jest dovoleno zaměnit občerstvení večerní s nasycením poledním. (Ot. 495.)

Přikázání církevní velí dvoji obmezení v pokrmech, co se týče *jakosti* a *množství* pokrmu. Tato obmezení lze od sebe oddělit. Proto kdo jest od jednoho obmezení osvobozen, nemusí býti osvobozen také od druhého.

Obmezení v pokrmech, pokud se týče *jakosti*, jmenuje se *zdržlivost*. Obmezení v pokrmech, pokud se týče *jakosti* i množství pokrmů zároveň, sluje *půst přísný*.

Případne-li na postní den neděle nebo svátek zasvěcený, půst přestává, vyjma dobu čtyřicetidenního postu.

Zdržovati se od masitých pokrmů jsme povinni každý pátek celého roku. (Ot. 496.)

Masitými pokrmy myslí se maso zvířat žijících na suché zemi, ale nikoli, co se od těchto zvířat pojídá jako pokrm, totiž vejce, mléko, sýr, máslo. Též jest dovoleno k úpravě jídel postních bráti jakýkoli tuk zvířecí, ale nikoli odvar masový (polévku).

Maso zvířat vodních nepočítá se k pokrmům zapověděným. Příčina toho jest, že maso zvířat vodních jest méně výživné a méně chutné.

Jest tedy dovoleno v pátek požívatí ryb, obojživelníků (žab), plazů (želv), koryšů (raků), měkkýřů (hlemýžďův, ústřic), potom ssavcův a ptáků, kteří berou potravu výhradně z vody, jako vyder a bobrů, potápek, lysek a slípek zelenonohých (Gallinula).

Zdržovati se od masitých pokrmů jest v ustanovené postní dni povinen každý věřící, jakmile překročil sedmý rok věku svého pokud ho neomlouvá řádná příčina, na př. nemoc, bída nebo jiná příčina podobná. (Ot. 498.)

Jest tedy dovoleno požívatí masitých pokrmů:

1. Pracujícím v továrnách, dolech, na polích velkostatků a všem osobám světským, jimž jest stravovati se v hostincích nebo z hostince bráti stravu. *Popeleční středa, Veliký pátek, Štědrý den a svatvečer leiníc jsou však vyňaty.*

2. Personálu vlaků a všem pocestným, jimž jest se stravovati za jízdy vlakem v restauracích nádražních, potom všem, kdo dlí v místech lázeňských, aby se léčili, jakož i rodinám a služebnictvu jejich, konečně osobám odkázaným na to, aby se stravovaly v rodinách, u nichž se jim postních jídel nedostává. *Výjimku činí Veliký pátek.*

3. Všem těm, kteří pro chudobu musí jísti, čeho se jim poskytuje.

Katolíci při vojsku, četnictvu a finanční stráži mají se zdržeti masitých pokrmů pouze na Štědrý den a Veliký pátek.

Koná-li se v některém místě výroční trh nebo nějaká slavnost, k níž se schází mnoho lidu, v den zdrželivosti, jest dovoleno jísti maso.

Zdržovati se od masitých pokrmův a zároveň činiti si újmu jsme povinni: 1. v Popeleční středu a v pátky a soboty čtyřicetidenního postu; 2. ve středu, v pátek a v sobotu čtvera Suchých dnů; 3. ve svatovečery svátků vánočních a velikonočních, potom před svátky Nanebevzetí P. Marie a Všech svatých. (Ot. 497.)

Na základě apoštolských plnomocenství biskupové mohou zmírniti půst ve svých diecésích. V provincii pražské dni přísného postu jsou pouze tyto:

1. Ze Čtyřicetidenního postu: Popeleční středa a všechny pátky.
2. Ze čtvera Suchých dnů: pátky.

3. Ze svatvečerů (viligii): den před Božím hodem vánočním a svatodušním

Zdržovati se od masitých pokrmův a zároveň újmu si činiti jest v ustanovené dni postní povinen každý věřící, který 21. rok věku svého už dovršil a řadnou příčinou není omluven. Namáhavá práce a stáří omlouvají sice toho, kdo by si nečinil újmy, samy sebou však nestačí na omluvu toho, kdo by se nezdržoval od pokrmů masitých. (Ot. 499.)

Věřící do 21. roku nejsou povinni zachovati újmu, protože jsou ještě ve stavu vývoje a potřebují více pokrmu. Namáhavá práce také vyžaduje větší množství pokrmů. Za rozhraní pro stáří běže se rok 60. Kdo začíná rok 60., není již vázán újmou, protože organismus jeho slábne sám sebou a nepotřebuje, aby byl ještě zeslabován postem. Od masitých pokrmů se zdržovati jsou však povinni i věřící před 21. rokem i věřící po 60. roce i věřící, kteří těžce pracují.

Dni, ve které jest zapovězeno vícekrát než jednou za den dosyta se najísti, jsou:

1. Všechny všední dni Čtyřicetidenního postu, pokud nejsou dny přísného postu, do Bílé soboty do 12 hodin v poledne.

2. Svatvečery (vigilie) před svátky Nanebevzetí P. Marie a Všech svatých.

V tyto dni jest dovoleno požívatí masitých pokrmů, ba i masitých pokrmův a ryb, rakův, ústřic atd. zároveň při téžze jídle. Také při večeri jest dovoleno masité občerstvení, totiž masová polévka a něco málo masa.

Církev usnadňuje přikázání o postu ještě tím, že uděluje dispensi od postu. (Ot. 500.)

Dispensi pro jednotlivé osoby a na kratší dobu mohou udělití všichni duchovní správci a zpovědníci, neboť jsou k tomu zplnomocnění.

Dispensi na celý rok nebo na delší dobu a pro několik osob zároveň udělití jest zůstaveno biskupovi samému.

Každému, kdo užije dispense od postu, doporučí se dati v náhradu za půst jiný dobrý skutek, totiž modlitbu nebo almužnu.

O pátém přikázání církevním:

V zapovězený čas svatebního veselí nedržeti.

(Změna otázky 506. ve Velkém katechismu.)

Páté přikázání církevní zní: »V zapovězený čas svatebního veselí nedržeti.« (Ot. 505.)

V pátém přikázání církevním se zapovídá v zapovězený čas, to jest od první neděle adventní do Božího hodu vánočního včetně a od Popeleční středy do Božího hodu velikonočního včetně svatebního veselí nedržeti. (Ot. 506.)

V zapovězený čas se zapovídá svatební veselí, protože svatby bývají spojeny s hluknými radovánkami, které se nesrovnávají se svatostí a vážností těchto dob. (Ot. 507.)

Podle nového zákoníku církevního (can. 1108, § 2 a 3) záповěď vztahuje se pouze na slavné žehnání snoubencův, ale nikoli na oddavky. Proto oddavky bez slavného žehnání snoubencův v době záповěděné konati se mohou.

Biskupové mohou i v záповězený čas ze spravedlivého důvodu povolit slavné žehnání snoubencův, ale mají napomenouti snoubence, aby upustili od přílišné slavnosti.

Dr. LUB. PETR.

Laická či náboženská morálka ve škole ?

(Pokračování.)

M. G. Deherme.

M. G. Deherme jest syn dělníkův a všichni kolem něho byli dělníci. Jest samouk, jenž za své vědomosti vděčí své vůli, své touze po vzdělání a pochoopení. V dvacetisedmi letech vydává leták la *Coopération des Idées*, z něhož po dvou letech stává se časopis. *Coopération des Idées* je revue sociální výchovy, vycházející dvakrát měsíčně. Jest inspirována učením Augusta Comtea.

Deherme zřídil v předměstí sv. Antonína první lidovou universitu a založil r. 1899 Společnost lidových universit. Vrátiv se ze studijní misse v Indočině a Mandžurii, byl připraven o díla sem spadající zednářskou intrikou. Druhá studijní misse v západní Africe dala mu podnět k výbornému dílu o této kolonii a o administracních a kolonizačních methodách. Kromě toho Deherme vydal la *Démocratie vivante*, *Auguste Comte et son oeuvre: le Positivisme*, a la *Crise sociale*.

Upouštějice zde od rozboru nauky Augusta Comtea, jemuž Deherme vděčí za přímot a jasnost svých myšlenek, podáváme čtenáři Dehermovu odpověď tak zajímavou a tak nová hlediska obsahující:

Každá vláda již chce učiti, praví August Comte, jest rušitelkou pokoje a zaostalou. Ale parlamentní vláda, kdyby nebyla anarchickou, rozpouštivou a zpětnou, neudržela by se. Proto se vzpírá všem svobodám civilisace, pořádku i pokroku. Ostatně ohlupovati voliče jest tvrdou povinností volební vlády.

Jako všichni Francouzi, kteří se staví na odpor, četl jsem i já dlouhé výňatky ze školních Příruček episkopátem zavržených. »Ve škole smíme učiti jen pravdám dokázaným rozumem«, praví jeden z katechismů barbarství. »Svoboda svědomí jest absolutní právo . . . Každý z nás jest oprávněn míti náboženství nebo je nemíti«, praví druhý. »Neuznávám se oprávněným vnucovati svému bezbrannému dítěti metatysické hypotese, škodlivé jeho pozdější svobodě . . . Býti svobodným jest poslouchati jen svého rozumu«, dí třetí. A tyto záhubné zpozdilosti jsou nám prohlašovány za »positivní morálku«. Dovolte, aby positivista protestoval. Auguste Comte byl by přísnější než episkopát. Byl by prohlásil tyto anarchistické formule ne pouze za negace »nápřirozeného řádu«, ale za temnou práci sociálního rozkladu a podvratu.

Tito slušové politického zužitkování vlastně demoralisují. Zbavují života. Ale napalují se sami svou hloupostí knižní. Jim rozum znamená rozbihati se bez míry. Jsou upřímní.

Kdyby fakta, zkušenost na ně účinkovala, poznali by na výsledcích, jak hanebná jest úloha jim ukládaná. Statistiky jsou křiklavě klerikální. Netají se důsledky »práva nemíti náboženství«. Zaznamenají všechny symptomy sociálního rozkladu a s jakou rychlostí se množí a zvyšují pornografie, alkoholismu, depopulace, rozvody, šílenství, sebevraždy, prostituce, zločinnost (zvláště zločinnost mladická) atd. atd. Jak nám to maluje nějaký Bayet: »Neposlouchají-li lidé morálky, přichází na ně neštěstí«. A neposlouchají jí už, když tato morálka je sabotována celou armádou funkcionářů patřičně pro to diplomovaných.

Nevidí se, co by universitáni dovedli světi, aby organizovali výchovu. Jsou špatně připraveni k úřadu vychovatelů, t. j. pěstitelů citlivosti. Nejlepší jsou jen specialisti. Nemají ani cíle ani pravidla. Ostatně všechno se spikává proti výchově. Rodiny samy nežádají pro své děti než *viaticum* diplomů.

Nesnáz jest veliká. Na jakých základech stavěti v naší nepopsatelné anarchii intelektuální i mravní? Jestliže autoři zavržených příruček chytají se za náboženství, za naše tradice, tedy za samy zdroje morálky, pak jest to proto, že jest jim zakázáno bořit, a to především dočasnou mocí, na níž závisejí. Pedagog špatný nebo úředník odbojný a hned odvolaný, jiného východu nemají.

A rozluštění? Vidíme je, jest to *svoboda vyučování*. Ale nejsou to politikové, kteří nám udělí tuto základní svobodu. Jest na Francouzech, aby se jí chopili — s některými jinými.

Episkopát právě dal znamení ke shromáždění Francouzů. Tito fialoví představení, tito plaší funkcionáři jsou nyní biskupy Francie, smělymi pastýři církve. Katolíci, pozitivisti, a všichni, kdo mají náboženství, buďte s nimi proti materialistickému barbarství. *Doplňme rozlukou státu a církve rozlukou školy a státu*. Jen na duchovní svobodě záleží nyní, aby byla obnovena společnost francouzská.

Paul Bourget.

Nemohu vysloviti toto jméno, aby se mi neozvala vzpomínka na silný, dnes ještě nevybledlý dojem, jakým na mne před léty zapůsobil Bourgetův *Žák*, jedna z nejlepších knih, jež znám. Je přirozeno, že autor knihy, jež dovedla způsobem tak pozoruhodným osvětliti otázku spisovatelské zodpovědnosti a tak přesvědčivě ukázati, jak pouhá věda nedovede dáti člověku základ mravní, nezůstal nevšímavým k důležitému problému mravní výchovy mládeže:

»O bolestné otázce *morálky ve škole*, jež jest otázkou vši budoucnosti národa, bylo již všechno řečeno nejsilnějším pozorovatelem současné Francie Balzákem. Dovolte, abych zde opsal těchto několik řádků z *Obecné předmluvy, Komédie lidské*: Sociální život podobá se lidskému. *Dáváme národům dlouhý život jen tím, modernujeme-li jejich vnitřní činnost*. Vyučování nebo lépe výchova náboženskými sbory jest velikým existenčním principem národů, jediným prostředkem, aby zmenšeno bylo množství zla a zvětšeno množství dobra ve vši společnosti. *Myšlenka, princip dobra a zla, může býti preparována, krocena a řízena jen náboženstvím*. Jediné možné náboženství jest křesťanství. Stvořilo moderní národy a zachová je ...«

Vše záleží na promyšlení vět, jež jsem podtrhl jako nejvýznačnější. Obsahují důvodné odsouzení velikého omylu školy laické, jež chce pobouřiti v dětech schopnosti, jež je potřebí opatrně a pozvolna rozvíjeti. Předražďuje kritickým rozborem rozumové vědomosti, jimž by se měla dáti víra, pevný základ činnosti

a zděděná kázeň, aby byly přizpůsobeny užitečnému a počestnému určení. Mimo to škola laická nemůže učit mravnímu principu, poněvadž mravní princip vně Zjevení neexistuje. Dějiny filosofie dokazují nezpůsobnost nejsilnějších duchů vyvodit ideu *závažnosti* z theorie sebe duchaplnějších, jimž bude vždycky chybět povaha všeobecně zavazující, chybí-li jim Bůh. Jsem tudíž přesvědčen; že nynější vyučování na školách národních kráčí do žalostného bankrotu, a předvídám také, že ze zla zrodí se lék: v národech jest »něco«, co nechce umíti. Toto »něco« se vzbouří před očividností úpadku způsobeného zemi systémem výchovy z kořene liché. Církev bude tu, aby splnila své věčné poslání, aby napravila omyly a chyby. Zachránila nás kdysi od barbarů; zachrání nás i od barbarů, jež nám laická škola vychovává.

(Pokračování.)

JAN OLIVA:

Púdorys a nárys náboženského vyučování.

(Pokračování.)

• *Bůh* je a zůstává o sobě něco tajemného, mysteriosního, nepochopitelného a nevyslovitelného; proto žije v každém náboženství kus mystiky; nemůže to ani jinak býti; při čemž ovšem nesmí se přehlédnouti, že jsou různé formy mystiky, i takové, jež třeba považovati jenom za korrupci náboženství. . . Nynější náboženská filosofie dle mého mínění věnuje málo pozornosti faktu, že idea Boha zavírá v sobě implicity ideu *osudu*, takže tato idea osudu při silném otřesení náboženské důvěry může vystoupiti jako residuum idey Boha, podle okolností i jako její surrogat nebo konkurrent. Frankfurter Zeitung nedávno uveřejnila zajímavou zprávu, v níž upozorňuje, jak velikou roli hraje ve spisovatelství a v denních listech nynější atheistické Francie pojem »fatality« — jakožto poslední zbytek nebo jakožto surrogat víry v Boha. »Osud« má skutečně s Bohem to společné, že je něčím tajemným, něčím nadsvětovým, něco jiného než svět a jeho jevy. Idea osudu jeví se o sobě právě tak mysteriosní a záhadnou jako idea Boha.¹⁹⁾

• A přece člověk snaží se, toho tajemného nějak se zmocniti pro svůj duševní život; tak vzniká *mystické prožití*.

Z obojího pak vyvěrá celá řada jevů, jež zde mohu jen krátce jmenovati: věštby, hádání, pranostiky a všecken okkultismus. Tento okkultismus nejnověji třídí Jos. Engert takto:²⁰⁾ K okkultismu vlastnímu náleží telepathie, prostorové a časové jasnozření, kouzelný proutek; zvláštní oddíl tvoří mediumismus (čili spiritismus); jiná řada jevů vysvětluje se dle analogie hypnotismu se známými jevy podvědomí; jiná řada nedá se dosud vysvětlit; strašidla jsou jistě halucinace.

Jak tyto zjevy zaujímají nyní mysle dospělých, a tím i dětí s nimi žijících, netřeba doličovati, je to všeobecně známo, a stvrzeno i tím, že dílo prof. dra. Velenovského »Přírodní filosofie« právě pro pojednání o těchto věcech šlo jako na dračku. — Ku přirozené mystice možno jistě přiřaditi všechna veřejná hesla (politická, národní, vědecká, umělecká atd.), všechny symboly, všechno vlastenectví,

¹⁹⁾ E. W. Meyer v Theolog. Rundschau 1917, 226, 229.²⁰⁾ Theologische Revue 1922, 68.

vybrané části dějin národních (na př. u nás husitismus, českobratrství, k čemuž třeba jen připomenouti, že ti, kteří nejvíce to vychvalují, hrozně by se zklamali, kdyby do těch dob byli přesazeni), budoucnost sociální demokracie (dělnický ráj), budoucnost ženatých kněží (ve fantasii mladých kněží katol.) atd. — Při vyučování náboženství třeba na todbáti, neboť děti žijí v ovzduší těchto hesel symbolů, utopíí a p. Poněvadž však ve všem tom je též vývoj podobný, jak vylíčen u metafysiky, třeba, aby i zde občas vyučování přineslo nový nějaký symbol, nové heslo, nové hledisko na minulost, čímž by mocně zaujalo mysle posluchačů. Snad pro naše doby by to byla Palackým ražená »božnost«. I zde zvláštní o tom článek chystám.

— Při lidské fysice obrátil jsem zřetel hlavně k dualismu lidské povahy, při metafysice analogicky k dualismu a paradoxám, zde při přirozené mystice analogicky k dualismu i paradoxám obracím zřetel k *antinomiím*. Proti jedné větě stojí tu čirý zápor její. Případy antinomické znamenáme v životě obecném, při hádkách všeho druhu, v nárocích právních, v jednání soudním. Jest mnoho záhad, kterých rozřešiti se nám posud nepodařilo, ale přece tak naléhavých, že jich naprosto od sebe odmítnouti nemůžeme a o jejich látce přece nějaký náhled si tvoříme. Jiní však utvoří si náhled zrovna opačný, čímžto mezi oběma vzniká antinomie. Zejména tak se děje v nejvyšších otázkách filosofických, které se týkají celku světového, jeho velikosti a trvání, přírody, hmoty a ducha, volnosti a nutnosti, nejvyšší bytosti a p.²¹⁾ Již z uvedených slov vysvítá, jak antinomie je častý zjev. Proto nesmí se při vyučování a vychovávání přehlížeti, jak namnoze se děje. Na objasnění a výstrahu uvedu zde některé antinomie.

•Mluvíme o antinomiích v lidském jedinci po stránce duchové i mravní, a o antinomiích ve veřejném životě. — Staré a pohnutlivé jsou náky lidstva na úděl, jaký tíží jeho práci poznávací. Rveme se jako bytosti konečné s nekonečnem, jakožto bytosti rozumově založené snažíme se pochopiti svět, jenž jakožto process irrationální navzdýcky vzdoruje rozumu. Pojmové myšlení samo o sobě přivádí nás do postavení k světu, jež odporuje jiné stránce naší bytosti, pouhému nazírání. Mravní antinomie jsou každému známy ze zkušenosti a z básní. V jedinci vládne dvojí zákon tělesného a duchového, vášně a rozumu; vzhledem na okolí je právo jedince se uplatňovati, se rozšiřovati proti celku, ale je také právo celku jedince omezovati a pokořovati; je povinnost piety a jsou povinnosti, jež bez zlomení této piety nemožno vyplnit... Askese, plánovitě přemáhání osobnosti a ustoupení její ze zvláštního postavení do oboru všeobecně platného, ze smyslového do mimosmyslového, mystika jakožto žádaná ztráta reální osobnosti na ideální osobnost božství, všechny náboženské cesty a důvody ku vzdání se sebe sama, k osamělosti, ke službě Boží... dokazují nechybující základní cit, že člověk k lidstvu a k božství svou přirozeností stojí v povážlivém poměru... Jednotlivec je nepřítelem celku, celek nepřítelem jednotlivce... vždy a všude platí staré homo homini lupus... Nižší i nejvyšší formy společenské nějaké masy zakládají se na pessimistickém oceňování člověka a počítají s faktem, že nahromadění lidí znamená více nahromadění zlého než dobrého, a čím to nahromadění je větší, tím více podobá se zvířeti. Fysika sociálního utvarů vede sama sebou k systému státních zajištění, jejichž základem je neomezená nedů

²¹⁾ Dr. Josef Durdík v Ottově naučném slovníku s. v.

věra.²³⁾ — K antinomiím možno čítati i zvláštni nepředvídané obraty v životě lidí, jako na př. Richarda Vagnera, jenž z největší bídy, téměř zoufalství králem Ludvíkem Bavorským přenesen byl do života radostného...²⁴⁾ — O antinomii života jak mnoho dalo by se psáti. My lidé velmi často vysvětlujeme si mnohý jev nějakou stručnou, průhlednou větou, ačkoli ve skutečnosti je tu mnoho záhad. Na př. živoi leckterého člověka charakterisujeme větou: je takový a takový, má takový a takový charakter, ačkoli ve skutečnosti život jeho *všechn* se tím vysvětlit nedá, vždycky tu zůstane mnoho rázu zcela jiného, to je antinomie života jednotlivcova. Podobně v životě národů jednotlivých je mnoho záhadného, antinomického, i když některý rys povahy vyniká nad jiné, to je antinomie života národního, lidového (hromadného čili stádného). Proto učiní každý velice dobře, když při svých plánech a nadějích životních do budoucna pamatuje vždycky na tyto antinomie života. Život není přímočarý, důsledný, nedá se žít tak, jak formule by rády chtěly — život se nedá vystihnouti žádnou formulí, žádným (morálním) schematem, je tu vždycky mnoho antinomického a to většinou rozhoduje o osudu člověka (slepý osud); často, když člověk si to nejlépe rozpočte, nejpřímněji předsebere, dopadne vše pak docela jinak. — »Běh věci pozemských naprosto se neřídí dle přání našeho mravního vědomí, nýbrž sleduje svou vlastní logiku, nám naprosto skrytou. Právě tato fakta, irrationálnost skutečnosti, neprozkumatelnost Boha, nepochopitelnost jeho soudů, poddání se rozumu a srdce pod hádanku a bolest jsoucna mají tvořiti východisko pro všechno náboženské hlásání.²⁵⁾ — »Die Heimovy dogmatiky ukazuje rozum, kračí-li důsledně, na konec nesmírnou nesnáz: ukazuje všude odpory a antinomie, nad které myšlením nepostoupíme, protože naše myšlení již se v nich pohybuje. Tím vede rozum, nemá-li vše skončiti v skepticizmu, ku tvrzení jistého pradáta, v němž všechny kategorie a nazírací formy jsou vypraženy a přece zase zasazeny. Jenom tímto pradátem, objektivní konkrétnou skutečností, »absolutním konkrétem« můžeme býti vykoupeni z oné nesmírné nesnáze. Tím je položen most ku křesťanské víře. Ježíš Kristus je totiž ten, jenž na ono pradátum a »absolutní konkretum« může ukázati.²⁶⁾ — Tolik o mystice a antinomiích.

(Pokračování.)

Dr. JOSEF BERAN:

O různých typech představivosti.

(Pokračování.)

V době další od 4.—8. měs. počíná dítě vyvíjeti převážně činnost zrakovou, a znenáhla u něho nad světem zvuků nabývá převahy svět dojmů zrakových. Zadívá se v té době najednou na rozsvícenou lampu, nebo na tmavý barevný vzorek na ubrusu, na malbě. Je jaksi mile překvapeno, novým dojmem, který dosud tak mocně na ně nepůsobil. Usměje se, je spokojeno, a po chvíli hledá chtivě dojmy podobné, rozhlíží se a pozoruje svoje okolí. Přechází ve vývoji poznávavosti na druhý stupeň — světlo je mu velmi příjemno, dojmy zrakové stávají se takřka výlučným jeho zaměstnáním. Ano, zaměstnání toto, zabývání se

²³⁾ Joseph Bernhart I. c. 55—68.²⁴⁾ viz o tom Allgemeines Literaturblatt 1913, 729—730.²⁵⁾ Freie deutsche Blätter 1916, 148.²⁶⁾ Theologische Rundschau 1915, 104.

totiž dojmy zrakovými, pohlcuje skorem veškeru jeho pozornost, zabírá mu tolik času, a tolik volné chvíle, že může v této době do jisté míry zatlačit i dojmy jiné, hlavně sluchové.

Proto jestliže v této době musí vychovatel přihlížeti k vývoji poznávacosti dítěte na základě dojmů zrakových, nesmí na druhé straně zanedbávati u něho ni dojmů jiných, a aby dítě bylo uchráněno tohoto jednostranného zaměstnání sebe výlučně dojmy zrakovými, doporučuje se i v této době ponechati je občas v polosvětle, o samotě, bez dojmů zrakových.

V téže době konečně k zrakové činnosti druží se záhy činnost pohybová, hmatová. — Na dítě ovšem nejdříve působí barva předmětu, který pozoruje. Brzy však barva mu nestačí. Vidí, že různá tělesa mají nejen různou barvu, nýbrž různý tvar.

Všimá si tedy i tvarů tělesa, a poněvadž pouhé patření na tvar předmětů z dálky je neuspokojuje — sahá po nich ručkama, chce si je určití pomoci hmatů. Odtud ta pohyblivost, jež se začíná projevovati u dítěte po prvním půletí.

O jak často matka bez porozumění pro dítě vidí v tom neposednost nebo svéhlavost. Třeba je okřikuje, trestá a tak sama překáží rozvoji jeho poznávacosti.

Nelze ovšem malému dítěti dáti do ruček všechno, co by chtělo, ale mějme pro ně pochopení. Není to vždycky svéhlavost, často je to dychtivost po stále nových poznacích, jež dítě takřka pudí k pohyblivosti. — Přejme mu je — pokud jen možno a hleďme upokojiti je hlavně vhodnými hračkami. Pravím »vhodnými«, neboť při volbě dětských hraček mělo by se postupovati s větší účelností, více systematicky.

Jak drahé mnohdy hračky kupují se již malým dětem, a přece dítě se jimi nepotěší, nepobaví, poněvadž nevyhovují jeho rozvoji v poznávání.

Pro děti po prvním půletí nejvhodnější jsou — dle rady zkušených vychovatelů — barevné, vlněné zcela jednoduché obrazce, vyšité nebo nalepené na šedé nebo světošedé půdě, jež se dítěti ukazují a do ruček dají. K těmto brzy mají přistoupiti různé destičky ze dřeva trojúhelné, čtvercové, okrouhlé, s výřezy v různých velikostech, a pak barevné krychle, koule, kužele, jehlance, válce hračkových rozměrů různé velikosti.

Dítě pomocí hmatu zkoumá tvar, velikost, pozoruje i vzdálenost jednotlivých předmětů — poopravuje tím představy, zprvu dojmy zrakovými nabyté a dochází pomalu k pojmu o vlastnostech těles o prostoru vůbec. A tak hračky tyto jednoduché a laciné, které pečlivý otec lehce a snadno pořídí sám svému miláčkovi — nejenom pobaví dítě, ale přispějí nesmírně k všestrannému postupu při rozvoji poznávacosti dítěte, a to daleko více než různé drahé tretky — hluk a hřmot tropící, které vývoji dítěte jsou jen na škodu.

Všechny vývoje svrchu uvedené jsou — jak jsem pravil — z vychovatelských statí ruského psychiatra Sikorského. Myslím, že můžeme s nimi souhlasiti úplně, poněvadž jsou jednak založeny na důkladných vědeckých poznacích, čerpaných z dětské psychologie — jednak jsou přezkoušeny a potvrzeny pokusy činěnými v různých vychovatelských ústavech.

Shrňme je tedy a zopakujme následovně: V prvních třech měsících prožívá dítě hlavně svět zvuků, od 4.—8. měsíce poznenáhlu začíná se zaměstnávatí dojmy zrakovými, k nimž postupně přistupují dojmy hmatové, pohybové srovná-

váme-li tento závěr s rozdělením, jež bylo uvedeno na začátku, dle něhož totiž rozeznáváme 3 typy představivosti: zrakový, sluchový a pohybový (hmatový) vidíme, jak mnoho na tom záleží, aby dítěti věnována byla velká pozornost hned od prvních měsíců. Zaměstnávejme nejprve sluch jeho jemnými zvuky, pak zrak a hmat vhodnými prostředky a tím zabráníme již v této době jednostrannosti, ku které je dítě v útlém věku tak náchylné a jež by mu později byla velmi záhubnou.

Pokud se týče další doby spadající do výchovy rodinné, třeba upozorniti, že v posledních měsících prvního roku (8.—10.) dítě začíná také již duševně spracovávat dojmy a poznatky smysly svými nabyté a je proto nezbytně třeba, aby bylo ponecháno dosti často samo sobě.

V dalších letech dítě stále víc a víc se zdokonaluje v poznávání dle postupného vývoje svých smyslů, a tu musí rodiče přihlížeti k tomu, aby hlavně vhodným volením her, zábav a hraček vývoj poznávacího dění svých všestranně — jenom to třeba zdůrazniti *všestranně* podporovali.

(Pohračování.)

ANT. NOVÁK:

České dějiny.

(Příspěvek k filosofickému hodnocení.)

(Pokračování.)

Český národ rozhodl se spravovati se svým řádem, jíti svou cestou. Vytrhl se z prostředí, kde vyžíval šťastně své mládí, z prostředí románského, které ho vello svými ideály jednoty kázně a autority dobře slovanskému individualismu. Místo jednoty u víře, která dle Havlíčka je největším statkem národním, nastalo roztržství, stal se z nás národ sektářů: Pražané, Táboři, Orebiti, Mikulášenci, Čeští bratři. Současník Příbram nařiká jak mnozí: zmrhavše víru svou a tvrdíce bludy proti velebné svátosti a víře církve svaté, zemřeli v bludu. Jinde praví: Nesčíslní bludové se rozmohli po zemi o velebné svátosti. Bohuslav Lobkovic píše: Všichni bludové do země této stekly se jak do louže nebo jako oud od těla utatý musí hniti, tak i my oddělivše se od obecní církve, přijímání kalicha chtivěji než slušné bylo se ujalí, hned jsme hynouti počali, pod zástěrou kalicha v tisíc jiných bludů jsme upadli. Čechové na rozdíl od Němců tak se zapomněli nad národem, že pro víru bratra zanevřel.

Po zničení Tábora (Lipany) nastal boj utraquistů proti Bratřím (Jiřík Poděbradský) i proti katolíkům.

Utraquismus nebyl schopný života. Opravdovost prchala, mravy, zvláště kněžské upadaly, neboť tito stali se závislými na pánech, kteří pobrali církevní statky. Neměli organisace, nedostávalo se kněžského dorostu.

Zůstal jen odpor proti Římu a ten, když opětovné smířcí pokusy ztroskotaly, vedl k pokusu, připojit se k církvi byzantské. České poselství meškalo r. 1451/52 (Konstantin Angelicus a Petr Payne) v Cařihradě, aby vyjednávalo s církví řeckou. Ale již r. 1453 dobyli Cařihradu Turci a Čechům nezbylo než smířit se navzájem. Obě strany se zavázaly, že zůstanou při svých kostelech a jedna druhou nebude tupiti. Že nenávisť a hněv rostly: vidno z *české bartolomějské noci r. 1483*. Na zprávu o onemocnění krále Vladislava v Třebíči udeřili utraquisté na katolické konšely novoměstské, povraždili je a vyházeli oknem. Některé zjímali a po mučení popravili, oba purkmistry a po dvou konšelích — jen proto, že byli katolíky.

Uvodili na ně, že jim ukládali o život, ale vybíjení klášterů a židů ukazuje, že tu šlo o organisované vraždění pomoci lůzy. (Palacký Kočí 1083.)

Z Prahy byli vyhnáni všichni katolíci, aby nebylo hanebné směsice mezi Čechy věrnými.

Čeští Bratři žili samostatně, stíhání jsouce papírovými dekrety Jagellovců a nenávidění utraquisty obou směrů.

Nebýt Luthera, vrátili by se pravděpodobně utraquisti do církve, když později papež schválil kompaktáta i kalich. Ale na počátku 16. stol. objevil se tento zakladatel německého náboženství a naše náboženské bědy měly se prodloužit o nových 100 let.

Čechům, jako prononcovaným kacířům byl zavřen celý svět. Toužili se nadýchat evropského vzduchu — vždyť Evropa žila tenkrát humanismem. Nyní otevřelo se jedno okno do světa. Žel bylo to *německé lutheránství*! Čechové ze vzdoru k Římu jali se přijímati toto novotní náboženství, nic nehledíce, že je tím náboženstvím německým ohrožena autonomie české mysli, posílen vliv němectva v Čechách a náboženství negace a skepce jen sesílí odstředivé prvky naší povahy. Prostředí německé bylo kulturně zaostalé a muselo jen podporovat zbahnění a zjalování náboženských poměrů u nás.

Prof. Kybal nyní vyslanec na Kvirinále napsal v »Národní čítance«: Národ byl vehnán do tenat lutheránství, které nasytilo utraquisty naše opravdovým rozkolnictvím a zároveň je kompromitovalo a vztáhlo českou otázku do spáru říšsko-německých protestantů. S hlediska mezinárodně církevního a politického nebylo osudnější události v novověkých dějinách nad přijetí německé víry, která nábožensky nebyla vyšší staré víry husitské a která v českém prostředí 16. století byla politicky rozkladná, kulturně syrová a jazykově cizácká.

Byla to druhá osudná komplikace v českých dějinách předbělohorských. Lutheránství nebylo nikdy s to, aby vytvořilo v zemích českých velkou národní církev protestantskou, která by se nadobro od církve římské a proti ní hájila ve změněných poměrech dědictví husitské víry a své zákonnosti. (Ibidem 141—159).

Potud Kybal. Víme, že ctitelé Husovi, Češi, raději se vrátili do církve, než by šli za německým (opilým mnichem), kdyby si uvědomili toto germánské nebezpečí. Nechá souditi zde lutheránskou víru. Odsoudila se sama, neboť je dnes rozbita asi v 150 sekt a odsuzují ho i vlastní stranici. Kdo zná Luthera z jeho spisů, ví, jak musí vypadat dílo jeho. »*Reformace jeho je dnes hotova*« napsala nedávno Českosl. Rep. (16. VII. 1921.) a kdo dnes v Čechách váže svoji spásu na evangelické a jim podobné sekty — je také hotov. Rationalismus a skepse ubily víru v nadpřirozené, bez níž se žádné náboženství neobejde. Prostředí (»kultura«) lutheránské, do kterého jsme po 150ti letém bloudění byli zataženi bylo »*jazykově cizácké*«. (Kybal.)

U tohoto zjevu třeba se zastavití Palacký tvrdí, že dějiny naše jsou neustále stýkání a potýkání s Němectvím. A viděli jsme, že je to pravda. Když Němci viděli, že si uhájíme státní samostatnost a tím i národnost, přestali spoléhati na meč a užili zbraní kulturních. Začala se poněmčovat nejdříve naše dynastie sňatky s německými princeznami. Vyšší kultura německá, rytířství, lákalo Přemyslovce, kteří v posledních svých členech byli smýšlením Němci. Nebezpečnostvím větším byla kolonisace městská a hlavně venkovská, zaváděná sem z důvodů fiskálních. Ostatně Češi k cizincům odjakživa bývali úslužní. Němcům voněl a zachutnal

český chléb. Něco jich vyhnal Žižka, ale po válkách husitských našli do opuštěných měst opět.

Dokavad Češi drželi se Husa, neměli horších nepřátel nad německé křižáky. Jak se přiznali k Lutherovi, a stali se souvěrci Němců, pomínul antagonismus národní a Čechové se poněmčovali. Ba, můžeme říci, že poluteranili se proto, že zapomněli se nad svým národem. Nemohu zde podrobně sledovati, jak se národ bránil německé orientaci přimknutím se k Francii a Italii za posledních Přemyslovců a Lucemburků. Bylo to zejména duchovenstvo, které vyhledávalo těch styků.

Jakmile byl přerván styk s prostředím románsko-latinským, národnostně nám nebezpečným, ztratili jsme své sebeurčení. Wintr zjišťuje jak se poněmčovala Praha po vystoupení Luthera (Č. Č. H. 1901 (5—6).

Ve Starém Městě bylo r. 1516 ze 686 přistěh. 27 Němců = 4%.

r. 1581 — 1890 už 44%.

r. 1591—1601 už 52% (přes pol.)

r. 1622—29 60%. Z 293 přistěhovalců jest už 172 Němců!

Stejně na tom bylo N. Město a Malá Strana.

R. 1512 je jen 27% přistěhovalců něm. národnosti.

V letech 1591—1601 ze 300 už 188 Němců = 62%.

a 1602—1611 ze 184—134 tedy 71%.

Pekař zjistil jak nebezpečná byla kolonisace sedláků, jak ztraceny celé kraje dosavad české v Loketsku, Žatecku, Lounsku v Podkrkonoší. A výsledek všeho Bílá Hora a ztráta samostatnosti. Věru protestantské náboženství nebylo cenou, za kterou jsme mohli hazardovat s národní svérázností a státní samostatností. Toť důsledek našeho připojení se k německé víře. Pátráme-li v pramenech souvěkých, dočteme se mnohých stesků na národní lhostejnost lutheránských Čechů.

Prvním protestem je »*Okřik Stránského. Dačický*« píše: Mnoho Němcův v Čechách na úřady vsazeno všude, a ti přirozené Čechy jak mohli sužovali. Neb jinde: »Země česká hladovitého živí i nepřítel mnohého.*) *Ješín* v předmluvě ke kronice Dalimilově: Dostit jazyk náš slovanský zlehčen a potupen. Lutherány stali jsme se podvodem a násilím! Násilí — jest argument německého ducha. Luther získal pány. Tím, že jim dal duchovní statky a dovolil hřešit a dusit sedláky (po válce selské). Lid poddaný musel sledovat ve víře pány. Vždyť platilo »*cuius regio, eius religio.*«

Že tu Němcům, kteří přes rozdíly vyznání jsou napřed a vždy Němci, šlo o výboj proti Slovanům — jako tomu bylo ve světové válce o tom svědčí přiznání Volkanovo: v Studien zur Reformationgeschichte I. 5. *Protestantische Lehre hat hohes Verdienst, dass sie das Deutschtum zurückerobert gegen slavische Flut.* Tedy rozumějte: Co nedokončil meč na Polabských Slovanech, co usilování německých císařů od počátků našeho státního života, to mělo dokončit »*německé náboženství*« ohlodat českou výpuť ze všech stran. A dílo se zdařilo! Dodnes máme pevnost obleženou Němci.

(Pokračování.)

*) Dačický v »Prostomluvě« píše: »Rovně jako housenka v zeli, had za řadry, myš v stohu a stodole, tak Němec v české radě loupí, bere, šidí a podvádí a zjevně krade. Mnozí pak Čechové neupřímní učí se tomu od Němců; s nimi v tom spolek činí a pak sobě napomáhají a s nimi se spřizhňují a cvikýřují na svou vlastní lehkost a záhubu. Do Čech ledajakýs poběhlý, nutný cizozemec se dostane a přeběhne od pola nahý, ať má hned v Čechách úřad, plat. a ať vládne a rozkazuje a bohatne. Denis: Konec II. 447.

SMĚS.

Sjezd jihoslovanských katechetů.

Jak oznamuje lublaňská »Vzajemnost«, organ jihoslovanského kněžstva v čís. 5., 6. zamýšlí »Hrvatsko katol. katechetsko društvo« uspořádati sjezd katechetů v týdnu po 20. srpnu v Záhřebu. K sjezdu připojí se i katecheti slovinští.

»Missijní týden« bude konán, jak »Věstník jednot brněnské a olomoucké« oznamuje (č. 5.), za příčinou letošních misijních jubileí v Cáchách 3.—10. září. Šest velkých německých spolků misijních se ho zúčastní (z nich jsou u nás známy »Dílo i řízení víry« a »Děství Páně«); budou uspořádány kursy pro kněze a pro učitele, výstava atd.

Propuštění ze školy. Na loňské synodě ve Frýburku jednáno o slavnostech při odchodu dítěte ze školy, letos pak vydal arcibiskup dr. Fretz nařízení (rámcové). Slavnosti předchází didakticko-ascetická příprava dítěte posledních ročníků; o 6—8 hodinách následují přednášky ascetické s generální zpovědí; mezi smrtelnou a bílou nedělí koná se pak v kostele slavnost (obnovení křest. slibu, zaslíbení a společné sv. přijímání; je předepsán zvláštní obřad); třeba působiti na rodiče a vychovatele, aby se hojně zúčastnili. Odpoledne může následovati světská slavnost. — »Věstník Jednot brn. a ol.«, který o tom zprávu přináší (č. 5.), připomíná, že vídeňský katecheta Pichler před let ypropagoval podobný návrh.

Čítanka pro mládež. Jakého jsou obsahu dnešní čítanky pro mládež školní vydávané, na to již několikrát bylo ukázáno v našich listech. Nejnovější číslo »Obnovy« ukazuje na verše Jana Rokyty ve třetí trojdielné čítance vytištěné roku 1921 ve státní knihtiskárně v Praze, kterou část učitelstva ve školách používá. Verše ty namířeny jsou zřejmě proti katolické církvi a pro výchovu mládeže katolické nejméně se hodí. Třeba proto katolikům nejen co nejušlechovněji domáhati se školy vlastní, pro děti katolických rodičů školy s výchovou katolickou, ale nutně připravovati se již předem na takovou školu, připravovati vhodné pomůcky, sestavovati knihy učebné. Šťastným krokem v tom směru je právě vyšlá nákladem Dědictví Svatojanského: Čítanka pro školy obecné, díl I. pro II. školní rok: *Prvosienky*. Sestavil ji redakční kroužek Svazu

křesťanského učitelstva Českoslov. V úhledné knížečce ozdobené obrázky (ilustrovala Lidmila Schmutzerová) je na 146 stranách 78 článků (veršem i prosou) vhodných pro onen rok školní, kterému čítanka je určena, pečlivě vybraných ze starších i mladších spisovatelů našich a tří cizích (Selma Lagerhöffová, Edm. Amicis, L. N. Tolstoj). Každý katecheta a řádný učitel s radostí zajistě do poručí mládeži školní tuto pěknou knížečku k soukromé četbě, které však přejeme, aby brzo se dočkala vydání jako předepsaná kniha školní ve škole pro děti katolické.

Nový katechismus. Dle referátu V. Kubička při arcidiec. konferenci v Olomouci: »Pracuje se o novém katechismu, ano, dnes jsem viděl tiskovou ukázkou z něho. Ale to bude teprv asi třetina. Tři leta trvalo, než aspoň ta třetina se octla v rotačním stroji. Osvědčili-li se návrh, potrvá práce s ostatkem zase nějaký čas. A zatím by měl stále panovat katechismus starý? — Řeklo se: musíme jej ponechat k vůli jednotě v republice. Dobře. Ale Praha »caput regni« tu jednotu již natrhla, tam se rakouského katechismu již neužívá. Těžko tedy nahlédnout, proč by tu jednotu měl držeti právě Olomouc? A ostatně nešlo by tu o zavedení něčeho zcela nového. Představuji si a se mnou mnozí: z dosavadního katechismu vybrat věci nejpotřebnější, kde možno vložit novou stylisaci dle vhodných návrhů novějších, ostatní pak potřebné věty usadnit, leckde přizpůsobit novému kodexu, a to celé pak s ponecháním dosavadních čísel otázek vydat jako knížečku o dobrou polovici menší než nynější katechismus. Práce ve škole by se tak na prozatímní dobu velmi ulehčila.« (Věstník Jednot čís. 5.)

Učitelé mají být terorem donuceni k vystoupení z katolické církve. Na učitelském sjezdu v Praze byl přijat návrh, aby všichni organisovaní učitelé vystoupili z církve. Kdo nevystoupí, má být vyloučen. Olomoucká Učitelská Jednota usnesla se na schůzi 7. června bezpodmínečně žádati, aby všichni učitelé do 6. července t. r. z církve římsko-katolické vystoupili, jinak budou všichni z Uč. jednoty vyloučeni. Ukázalo se totiž, že odpadlíků je menšina a tato menšina se prý bojí, že by mohla být postižena, kdyby katolíci domohli se práva žádati, aby ve školách s většinou katolických dětí mohl se státi řídícím jen katolík a aby vůbec počet katolických učitelů odpovídal

percentuelně počtu katolických dětí. Bezvěrci chtějí pryč za pomoci surového teroru postavit katolíky před skutečnost, že by katolických učitelů se vůbec nedostávalo. Pokrokoví učitelé se ovšem velice mylí, jestliže se domnívají, že tak by požadavek katolíků znemožnili. Sobě však dávají smutné vysvědčení nedostatku inteligence. Pokrokové učitelstvo svým usnesením šlape *svobodu svědomí*, zabezpečenou zákonem ústavním. Je to teror daleko horší než teror socialistů v továrně. Pokrokové učitelstvo chce zameziti i to, po čem stále volalo, *svobodu učení*! Tato svoboda učení, kterou s sebou nese demokracie, musí dána býti i katolíkům, protože máme demokracii, kde nesmí jedna třída druhou utiskovati ani v učení. Katolíci mají odůvodněný svůj požadavek katolické školy těmito důvody a marně tedy pokrokové učitelstvo se namáhá a terorizuje své kolegy!

Seminář křesťanské archeologie a dějin církevního umění při theologické fakultě pražské university započal svou činnost v letošním přednáškovém roce. Seminář s knihovnou jest veden prof. drem Jos. Cibulkou. Zřízení semináře pro dějiny umění také při fakultě theologické v Praze nutno vřele uvítati. Jim rozmnožuje se nejen skromný počet našich ústavů, jež se mají soustavně zabývati odvětvím vědecké práce u nás dosud tak zanedbávaným, má nad to mimořádný význam výchovný. Našemu katolickému kněžstvu jsou svěřeny umělecké a historické památky a ačkoliv jsou mezi nimi jednotlivci, kteří jeví plné porozumění pro významné památky církevního umění románského, gotického a barokového, přece celku scházela nutná průprava vědecká. Prof. dr. Josef Cibulka, jemuž se podařilo shromáždit v krátkém čase cennou příruční knihovnu a na 7000 diapositivů, přednášel v tomto roce o umění křesťanského starověku (3 hodiny), o paramentice s dějinami umění textilního, výšivek, krajek (2 hod.) a mimo to vedl seminář o ochraně památek (2 hodiny.)

Vědecké knihovny německých seminářů. Kněžské semináře v Německu jsou opatřeny knihovnami velmi bohatými. Tak v Bambergu čítá seminární knihovna 18.000 svazků. V Eichstättu 45.000, ve Fuldě 40.000, v Kolíně 60.000, v Limburgu 30.000, v Mohuči 150.000, v Mnichově 60.000, v Paderbornu 77.000, v Pasově 12.500, v Řezně 20 tisíc, v Trevíru 50.000 atd.

Vedle těchto jsou ještě knihovny kapitul, biskupské, privátní. O všech knihovnách mají Němci podrobnou statistiku, takže je možný přehled a zároveň další šíření knihoven. U nás by se také měla tato věc uvést do pořádku. My máme mnoho knihoven, které by mohly vykonávati své poslání. Statistika našich knihoven dala by také katol. církvi uznání. Jistě knihoven máme nejvíce a trvají nejdéle.

Pomocné školy. Ministerstvo vyučování připravilo — jak sděluje »*Pr. Presse*« — návrh zákona týkající se pomocného školství. Jde tu hlavně o dítky, jež pro nedostatek potřebných duševních schopností nemohou dosíci učebního cíle, jak jest předepsán pro obecné školy. Nejdůležitější ustanovení chystaného zákona tvoří zásady, že všechny slabomyslné děti musí navštěvovati pomocnou školu a že obce, kde na základě vyšetřování, provedeného komisí, do níž přibírájí lékaři a vychovatelští odborníci, zjištěno bylo 15 slabomyslných, ale vzdělání schopných dítek, musí zříditi pomocnou školu se samostatnou správou. Největší počet žáků pro pomocné školní třídy jest stanoven na 25. Je-li v obci takové zřízena škola pokračovací, jest mládež pod 17 let povinna ji navštěvovati. Učitelé a správci pomocné školy budou se moci státi oni učitelé, kteří se podrobili zvláštní zkoušce pro pomocné školy. Platy těchto učitelů budou stejné jako platy učitelů škol obecných a obdrží tito učitelé odpustňované osobní přídavky. Výdaje na zřizování pomocných škol budou uhrazovány stejně jako výdaje na veřejné školy obecné. Podle osnovy chystaného zákona byly by pomocné školy zřizovány ve městech, jež mají více než 6000 obyvatel.

Zákaz alkoholu a tabáku pro školní děti. Videňská městská školní rada poslala správám soukromých, měšťanských a obecných škol výnos, dle něhož se školním dětem zakazuje požívání alkoholu a tabáku na výletech a vycházkách. Zákaz má býti přísně dodržován.

Němečtí katolíci proti koedukaci. Jako u nás, tak i v Německu snaží se pokrokové živly zavésti na všech školách koedukaci. Paderbornský biskup se postavil proti tomu s celým katol. táborem, takže vláda prohlásila, že koedukace nad 10. rok vůbec nebude, do 10. roku jen tam, kde z technických důvodů to musí býti.

VYCHOVATEL.

Vedoucí redaktor: FRANTIŠEK KOŠÁK.

ČÍSLO 8.

SRPEN 1922.

ROČNÍK XXXVII.

FRANT. KOŠÁK:

Exhorty.

(Z přítomnosti i minulosti.)

V návrhu nového zákona, jímž se mění některé zákony o služebních poměrech učitelstva veřejných škol obecných a měštanských, přijatého poslaneckou sněmovnou v posledních dnech letošního jarního zasedání, v odstav. 2., článku V. v hlavě II. »o míře povinnosti učitelské« se stanoví: »*Do vyučovací povinnosti zvláštních učitelů náboženství nečítá se ani exhorta ani jiná cvičení náboženská.*«

Neznalý právních poměrů katechetů po přečtení tohoto ustanovení snadno by se mohl domnívati, že snad katechetům nějaká náboženská cvičení se někdy počítala do výměry vyučovací povinnosti.

A přece tomu nikdy tak nebylo a v žádném zákoně ani nařízení není o takovém započítávání zmínky, byť i náboženská cvičení byla integrující částí náboženského vyučování a byla závazna pro všechny žáky. *Exhorta sama však nebyla* — jak by se zdálo ze stylisace v novém návrhu zákona — *náboženským cvičením, ale součástí náboženského vyučování*, jak zřejmě stanovil výnos ministerstva vyučování z 20. listopadu 1871 čís. 11.142: »*Exhorty činí podstatnou část vyučování náboženského.*« Účelem exhort jest zajisté nábožensky-mravně vzdělávati nepřeborným zdrojem, jenž vyvěrá z epistolních a evangeliálních perikop a katecheta učí jimi mládež přemáhati pokušení, varuje příležitosti ku zlému, vybízí k dobrému a ukazuje prostředky k řádnému životu a plnění povinností jak náboženských, tak i občanských.*) V dobré jest ještě paměti, jak katecheté byli vybízeni, aby mládež v exhortách k plnění různých povinností vybízeli.**)

Protože exhorty tvoří podstatnou část náboženského vyučování, proto při upravování všech zákonů t. zv. katechetských, *exhorta čítala se vždy do povinnosti vyučovací a do počtu hodin*, jichž třeba bylo, aby zřízeno bylo místo katechety — *učitele náboženství se stálým platem.*

Dle zákona ze dne 14. prosince 1888 č. 69. počítá se v § 1. a v § 2. exhorta do počtu vyučovacích hodin dvěma hodinami, dle zákona z 8. dubna 1903 pak třemi hodinami při povinnosti 25 hodin vyučovacích týdně. Dle zákona ze 16. května 1908 čís. 46 z. z. pak, při 22 hodinách vyučovacích, dvěma hodinami.

Exhorta byla pro všechny žáky povinnou jako každá hodina vyučování náboženského a k povinnostem katechety na škole měštanské náleží, aby měl každou neděli k svým žákům promluvu — exhortu. Návrh nového zákona oklešťuje opět náboženské vyučování mládeže a to o moment nad jiné významný, který za více než stoleté praxe velice dobře se osvědčil při výuce a výchově náboženské.

*) O důležitosti exhort viz: Prof. dr. Jan N. Jindra »Katechetika« str. 167.

**) Srovnej letošní Vychovatel, co se praví v článku »Náboženství ve škole« na str. 90.

Podrobná osnová vyučování náboženského na školách obecných a měšťanských diecese budějovické a královéhradecké, dobře zajisté ocenila výchovný vliv exhort, když pravila: »Za velmi důležitý prostředek náboženského a mravného vzdělávání mládeže na školách měšťanských pokládají se exhorty na každou neděli aneb místo některé neděle na svátek do téhodne padající, když povahou a významem obzvláště příhodný jest k užitečnému poučení. Exhortami na perikopách evangelních neb epistolních spoléhajícími a dobře promyšlenými mají katechetové zvláště na smýšlení a na četné cnosti křesťanské ukazovati, mravní cit a křesťanskou opravdovost buditi, před plácností a lehkomyšlností, před nebezpečími hříchu a příležitostmi k němu vystříhati a způsobem opatrným a vážným, slovy otcovskými a nadšenými, láskou ke křesťanské mládeži a kněžskou péčí o její časné a věčné blaho.«

A na Moravě bylo nařízeno ordinariáty a schváleno zemskou školní radou: »Pro žáky měšťanských škol, na kterých jest ustanoven zvláštní učitel náboženství, budiž konána v neděli a ve svátek ve spojení se službami Božími exhorta, které dovolují-li to poměry, též žáci obecné školy počínajíc 5. školním rokem mohou se účastniti.« (Opatření o nábožen. cvičeníh bisk. ordinariátu v Brně ze dne 9. listopadu 1893 č. 4976 a arcib. ordinariátu v Olomouci z 27. května 1896 č. 8040 schválená výnosem c. k. zemské školní rady 5. prosince 1893 č. 12.340 a 26. června 1896 č. 5581.*)

„Jistý laik se vyslovil jednou za mé přítomnosti o exhortách, — vypravuje Fr. Všeťčka, bývalý katecheta na měšťanské škole v Třebíči, v předmluvě k druhé řadě svých exhort, — že prý jest snadno je konati; trvá prý exhorta pouze 15—20 minut a čítá se katechetovi za 2 hodiny. Tak může souditi jenom ten, kdo neuvažuje o přípravě, již jest potřeba k proslovení souvislé řeči, byť opravdu jen 15—20 minut trvala a kdo neváží ještě jiných okolností exhorty. Já aspoň považuji je za jednu z největších obtíží úřadu katechetského.«

V tom zajisté každý dá zkušenému katechetovi za pravdu, neboť *konati řádně exhortu jest obtížnější, než vykládati nauku kteronkoliv*. Známo zajisté, že exhortu dobře vypracovati a dobře přednésti podaří se sotva kterému katechetovi vždycky; někdy nebývá klidné chvíle, jindy nedostává se dobré vůle, jindy jiné bývají toho překážky. Tomu také svědectví dávají nejedny tiskem vydané exhorty, v nichž dohledati se myšlenky dobré, často nebývá beze ztráty drahého času.

Sbírek obsahujících dobré promluvy k mládeži školy měšťanské není nadbytek ani v němčině ani v češtině, ale i ty, které jednotlivě otiskovány jsou v časopisech, velmi mnohé hodi se sice pro mládež studující středních škol, nikoliv však pro děti desíti- až čtrnáctileté škol měšťanských.

První exhorty pro mládež vydal u nás před více než sto lety ředitel pražské normální školy, Aleš Vinc. Pařízek, ve třech dílech, jazykem německým. Roku 1803 a 1804 vydal: *Exhorten für Kinder auf alle Sonn- und Festtage, wie auch besondere Schulfestlichkeiten des ganzen Jahres; zum gottesdienstlichen Gebrauche in Schulen; auch für studierende Jünglinge und das erwachsene Volk brauchbar*. Von Alex Pařízek etc. Prag bei Caspar Widtmann. Exhorty ty jsou věnovány Václavu Leopoldovi rytíři z Přestavlk a Chlumčan, biskupu Litoměřickému atd., který byl příznivcem a podporovatelem Pařízkovým, jak o tom vykládá Pařízek v obsáhlém věnování. V obsáhlé pak předmluvě s datem v Praze,

*) Viz: Rukověť školních zákonů a nařízení. Seřadil L. Zavadil. Díl I. str. 133 a násl.

dne 14. července 1802 vykládá účel, potřebu a užitečnost exhort a ličí, jak k exhortám na normální škole došlo, jak se konaly, kdy nařízeny byly.

Hned na počátku stěžuje si, že při velkém množství kázání a homilií pro dospělé, nedostává se řádných nedělních a svátečních řečí pro mládež. »Kromě několika jednotlivých kázání pro děti od Seilera, Sturm a Resewitze a jiných paedagogů severního Německa, neznáme posud žádného úplného díla v katolických krajinách našich, které by k mravnímu vzdělání dítek směřovalo.« Příčina zdá se mu, že spočívá v tom, že náboženské a mravní vyučování dítek neděje se z kazatelny, ale ve škole při katechesi a proto nejsou řeči pro mládež pokládány za potřebné. Pařízek pak dokazuje užitečnost a oprávněnost vhodných promluv pro děti. Dítky třeba již záhy cvičiti v tom, co jednou jako dospělí křesťané konati mají. Cvikem mohou jistě k povinným náboženským úkonům navedeny býti, než učením a napomináním. Kdo by si nebyl toho vědom, že pravou křesťanskou povinností jest, v neděle a zasvěcené svátky, kromě mši svaté pobožně přítomni býti, poslouchati i kázání, čili účastniti se i při výkladu slova Božího? A kdo by neznal ony požehnané účinky, jež dobré vzdělávací řeči na srdce řádného křesťana mívaly? Mají-li tedy dítky jednou v dospělém věku ochotně této povinnosti zadost činiti, je třeba uvykati je již v útlém věku a mimo katechetské vyučování třeba k nim míti častěji takové řeči, které by v nich vzbuzovaly trvalou potřebu poslouchání slova Božího.«

Tato úvaha byla příčinou toho, že již od roku 1783 na c. k. normální škole v Praze*) takové souvislé řeči pro děti, neboli exhorty byly při nedělních a svátečních službách Božích zavedeny. Byl pak pořádek služeb Božích tento: Žactvo shromáždilo se v určenou hodinu v prostrannější učebně, zapělo jednu neb i více k slavnosti toho dne případných církevních písní řízením jednoho k tomu určeného učitele, a tak připravilo se společnou chválou Stvořitele k poslouchání následující exhorty. Ta byla pak buď ředitelem nebo učitelem náboženství střídavě konána a povzbuzující modlitbou zakončena. Po ukončení exhorty a modlitby zapělo žactvo opět vhodnou církevní píseň a potom vykonána sbírka milodárků, při které žáci malé příspěvky ve prospěch chudých spolužáků vkládali do připravené pokladničky; načež žactvo svými učiteli do chrámu Páně bylo vedeno, aby podíl bralo na oběti Nejsvětější zbožným zpěvem a modlitbou. Tento způsob bohoslužby byl potom za příkladem a dle vzoru pražské vzorné školy napodoben ve většině řádně zřízených škol v Čechách.**)

Císařské nařízení Leopolda II. vydané roku 1791 úplně souhlasilo s tímto zavedením vzdělávacích řečí a v § 24. školního a studijního předpisu zřejmě se poroučí, aby žáci jak škol měštanských tak i gymnasijských každou neděli přiměřené duchovní promluvy učitelově naslouchali.

(Pokračování.)

*) Na hlavní vzorné škole byl od r. 1790 ředitelem Al. Pařízek, katechetou Václav Richter † 1794, po něm Quirin Gramer † 1797, pak do roku 1800 Praemonstrát P. Theofil Singer a po jeho vzdání se místa Josef Endler.

**) V předmluvě k »Prvnímu stu mravních povídek k prospěchu mládeže vlastenecké« spisovatel Frant. Jan Svoboda, cís. král, profesor na Pražském Staroměstském gymnasiu akademickém, liše svou docházku do škol u sv. Jindřicha a sv. Štěpána, píše: »Tak horlivě a šťastně i ve škole sv. Štěpána Vincenc Amort pracoval, kterýžto v neděli a ve svátek zvlášť vypracované řeči nábožné k svým školákům míval.«

Laická či náboženská morálka ve škole ?

(Pokračování.)

Henri Joly.

Henri Joly, který učil filosofii na Sorboně a Francouzské koleji, a konal na Právnické škole přednášky o vědě trestní a k polepšení směřující, zabýval se obzvláště studiem morálky a výchovy. Uchýliv se r. 1893 do předčasné výslužby, věnoval se od té doby výhradně dílu mravní propagandy v mládeži utlé i dospělejší. Uveřejnil r. 1880 knihu nadepsanou *Eléments de morale*, r. 1884 *Notions de pédagogie*, a později tři díla o zločinu a zločinnosti, jež získaly mu Audiffredovu cenu Akademie mravních a politických věd, do níž brzo potom vstoupil.

Ušlechtilost jeho povahy, odvaha a přímost jeho názorů a jeho osobní zkušenost, plynoucí z tolika pozorování a úsilí praktických, ukládaly nám povinnost otázkati se i Henri Jolyho. Zde jest jeho odpověď:

»Tážete se mne, tuším, zda morálka zděděná a křesťanská jest více nebo méně cenná než morálka školy veřejné. Odpusťte, ale otázka takto položená, svědčí o naivnosti, jež mne naplňuje podivem. Abych mohl učiniti toto srovnání, musela by veřejná škola morálku míti. Ale ona jí, už svou podstatou, nemá. Lépe řečeno, veřejná škola prohlašuje, že jí není třeba hledati: není příkazů ukládajících se svědomí a jednotlivci; jsou jen vládnoucí obyčeje, jež jest třeba poznati, abychom se jim, pokud možno přizpůsobili. Takové je poučení dané s hůry a sestoupivší znenáhla do tisíců spíše způsobilých je ještě víc znetvořiti než na pravou míru vésti. Proto bylo nutno upozorniti na učení nového pedagogického směru, zastoupeného jedním z prvních inspektorů úředního vyučování na školách národních: „Dítě přináší do školy předsudky svých rodičů a strachy nahromaděné v rase útlíkem náboženským; to vše ...usí býti zničeno.« Aby ustoupilo čemu? Ale ničemu, řekl jsem vám to. A pochybujete-li o tom, přičtěte si, co následuje: »Všecku pozornost, kterou jsme obraceli k moralisování, obrátíme nyní k tomu, abychom nemoralisovali. Ale, namítne se, co stane se potom ze společnosti a morálky? Stanou se tím, co budou s to.«

Ano, vskutku, rodina stane se tím, co bude s to, mládež stane se tím, co bude s to, vlast stane se tím, co bude s to. Pozorujeme denně šťastné výsledky této pohodlné a nenucené morálky.

Někteří velmi vynikající lidé pocítují z toho stud. Přáli by si obrátiti. Chtějí, aby škola vrátila se k oné neutralitě kterou prý chtěli a nařizovali velicí organisátoři nynějšího systému. Zapomínají nám však ukázati, jak by to mohl provésti stát dnes, kdy syndikáty učitelů, jako ostatně všechny ostatní syndikáty, touží neposlouchati již ani rektorů, ani inspektorů, ani prefektů, ani ředitelů, ani ministrů, jakmile jim tito připomínají, že je-li jim dovoleno přezíráti tradice a víry, že jim není dovoleno nedbati kterýchkoli rozkazů z ulice Grenelle nebo z náměstí Beauvau. Připusťme však, že chtějí na každý způsob vymoci na nich oně naprosté lhostejnosti ke všemu, co přesahuje pravopis a čtyři početní pravidla. Co to znamená? Že zůstávají rodičům péči o to, aby stvořili vnitřního člověka, aby připravili ho na život a opatřili ho pravidlem chování. Ale uznáváme-li tímto způsobem rozhodující úlohu rodiny v utváření nových generací,

jak smíme jim upíratí právo ke kontrole škol a k volbě těch, jež jim konvenují?

Ale řeknete, svoboda vyučování dosud trvá. Ne, netrvá od dob, kdy otcové rodin jsou libovolně omezováni ve svých právech a kdy celá kategorie Francouzů, která platí si na své vlastní školy, je nucena ještě platiti i na školy druhých. Jsou jen dva způsoby důstojné civilisovaného národa: buď necháme každého platiti si učitele, kteří mu vyhovují, anebo rozdělíme důchody vzešlé ze společných daní mezi školy, jež vyhovují jistým základním zárukám. To s malými variacemi dělají Belgie, Holandsko, Anglie, Spojené státy lépe prosperující a jistě ještě svobodnější než je stát náš. Nyní všechna morálka francouzského státu a všechnen duch vyučování v jeho jméně udíleného, jsou shrnuty v těchto dvou slovech: nedovolujeme vyučovati ničemu ani v morálce ani v dějinách, co by mohlo přímo nebo nepřímo favorisovati ideu náboženskou; aby se nám to bezpečněji podařilo, učiníme víc: potlačme i tu morálku, která vždy vede duchy k uznání vyšší autority než jest naše čímž společnost, po nás, stane se tím, co bude s to, co bude v její možnosti.

Nechť ti, kdo dávají se tak poslušně vésti, vědí aspoň, kam jsou vedeni.*

Georges Sorel

Sorel byl inženýrem mostů a silnic. Jeho povolání nezavřelo mu však oči k divadlu života. Všiml si záhy, že příliš poznatků přijatých beze zkoušky, příliš knih a příliš slov se vkládá mezi jeho ducha a odporuje jeho pozorování. Hleděl se tedy vyprostiti z hotových názorů a opatřiti si přímé zření lidí a věcí. Od r. 1902 počal si zapisovati výsledek svých úvah. V *Socialistickém hnutí* vyšla ve formě článků jeho niha *Úvahy o násilí*, již následovaly *Klamy pokroku* a velmi zajímavá brožura *Dreyfusovská revoluce*.

Poznal, že boj jest zákonem života, že kdo nezápasí, aby dobyl nebo uhájil svého výboje, jest odsouzen k otroctví a smrti. Odtud nazvali ho »apostolem násilí«. Řekl vám: Originalita mého díla jest v tom, že zkusilo vybavit se ze dvou úskalí, jež dnes zahrazují cestu přímému pozorování: interesovaných výtek prázdných řečníků, takových jako Jaurès, kteří doporučují léky, jichž bezúčinnost sami znají — a co bych nazval »malicherným naparováním úředního profesorátu«. Nemínil jsem ze své strany navrhovati řešení nynějšího sociálního zla; přidržel jsem se pouze vědeckého postupu přímého pozorování, jež ukazuje cestu zkoumáním experimentální fyziologie. Jaurès a ostatní, Parlament a Sorbonna nechť si jen mluví. Válka je velikým tvůrčím prvkem historie. Dnes jest v sázce kapitál, ale podmínky zápasu historicky zůstaly tytéž: kapitál, jenž se vzdává, jest kořistí danou na pospas hladu udatnějšího.

Uvidíme z dolejší stručné odpovědi, že Georges Sorel, jako to činí s učením tvrdých a nutných zákonů životních, prohlašuje i za »malicherné naparování úředního profesorátu« to, co týká se učení mravním pravidlům.

»Jsem málo kompetentní mluvit o vyučování morálce ve škole. Znáám trochu, co se děje v gymnasiích z rozprav, jež dály se ve Filosofické společnosti; zdá se mi, že vyučování morálce, udílené na školách středních, je velmi směšné a že musí vrhati mnoho pochybností do ducha vážných gymnasistů.

Vzpomínám si, že první příručky pro národní školu byly velmi k smíchu; nesledoval jsem této literatury, jež se patrně nezlepšila, soudě dle některých

citátů vyňatých r. 1902 p. Villefredem Paredem z příruček Aulardových a Bayetových; národohospodářský učenec shledává velmi politování hodným, že se nepomyslelo naučiti číst panamisty a rodinu Humbertovu, poněvadž dle principů těchto autorů, byli bychom se vyvarovali mnohých krádeží.

Neměl jsem zvědavosti poznati originály; víte ostatně, jak se nejčastěji fabrikují díla určená lidovému vyučování: jsou podnikatelé, podpodnikatelé a mnohdy ten, kdo píše, mstí se za skrblictví svého pána tím, že vkládá do knihy strašlivosti; je třeba tudíž prozkoumati všechny takové příručky; neměl jsem však k tomu nikdy příležitosti.

(Pokračování.)

ANT. OLIVA:

Půdorys a nárys náboženského vyučování.

(Pokračování.)

Dostali jsme se ku hlavnímu bodu dosavadního svého thematu, jímž je jednání čili ethika.

Ethika, jak jsme již slyšeli, je těsně spojena s lidskou fysikou, u mnohých autorů jde bezprostředně za fysikou. My jsme mezi ně vložili metafysiku a mystiku.

Fysika lidská, metafysika a mystika jsou *základem jednání*, při tysíce zviášť padá na váhu dualismus jednání, jak na svém místě bylo zdůrazněno a zde se opětně připomíná a na příkladě protest. theologa J. v. Hofmanna ilustruje. »Hofmann byl bohatě nadané přirozenosti, jež neúnavnou pilností v různých oborech mohla něco dokázat. Hlavní jeho díla jsou mezníky v dějinách protestantské theologie, jeho jméno bude od ní vždy čestně jmenováno. To snad ne v poslední příčině proto, že ostré protivy byly spojeny v tomto muži naskrz charakterním: zástupce moderní vědy, a vedle toho apokalyptik a chiliasta; odborný historik, jenž na svém odborném vyškolení nemálo si zakládal, a na druhé straně zásadní odpůrce literární a historické kritiky bible, ano docela přívrženec typologie; obdivovatel Lutherův a theologický novotář; církevně konservativní a politicky pokrokový, osobně věřivě—nábožný a při tom stoupenec nepřátel církve; chladný až k srdci a přítel krásné literatury, ano jemnocitný skladatel cituplných básní — musí to býti silný charakter, jenž dovede takové extremy spojit v individualitu ucelenou, ostře vyhraněnou.«²⁶⁾ Co je lidí, jimž se nepodaří podobné ucelení, jejichž jednání vždy a stále má ráz dualistický. K tomu, jak jsme poznali, přistupuje ještě vliv paradox a antinomii. To vše jednání velice rozmanitým, pestrým. Také na vliv morálního a fysického zla nesmíme tu zapomínati, neboť i tím jednání nabývá často zvláštního rázu.²⁷⁾

Vedle základu musíme při jednání pozorovati cíl. A právě *cíl jednání* nám ukazuje *ethika* (přirozená). Kde se na to nedbá, následuje nevyhnutelně škoda u jednotlivce nebo u společnosti. »Potvrzuje se slovo, které Schiller kdesi pronesl: nemůžeme se proviniti proti morálnímu světu, aniž bychom zároveň tím nezpůsobili zkázu ve světě fysickém. Tělesná a morální zdatnost lidu jdou ruku v ruce a morální úpadek má za následek i úpadek fysický. Známy bavorský medicínální rada dr. Graszl ukázal na souvislost mezi tělesným a duchovým

²⁶⁾ Theologische Revue, 1917, 198—9.

²⁷⁾ cf o tom Jos. Bernhart l. c. 34—45.

zdravím ve své knize Deutschlands Wiedergeburt. Kniha je založena na základní myšlence biologické hygieny jakož i vzájemných vztahů jednak mezi etikou a hygienou, jednak mezi etikou a biologii. Předpokladem veškeré zdatnosti našeho lidu je vychování k ethickému životu.²⁸⁾

Vychování takové je možné, jelikož člověk má vrozenou mravní vloh, vrozený jakýsi mravní ideál; třebaš nebyl u všech lidí stejný a stejně vyvinut, přece zárodek jeho je u každého člověka. Jos. Úlehla o tom více se se rozepsal.²⁹⁾ — Dle vrozené mravní vlohy a různých vlivů vychovatelských je různý ráz jednání lidského, jak ukazují slova: materialismus, idealismus, mysticismus, solidarismus, kommunismus a p.

Jednání *jednotlivcovu* dosud vylíčené se však ještě dále modifikuje prostředím a kulturními stupni. O obojím tomto předmětu je veliká literatura, kterou zde uváděti nemohu, omezím se jenom ve způsobě hesel uvéstí přehled látky sem náležitě.

Prostředím po stránce ethické (jež tedy má vliv na *jednání* lidské) rozumíme: poměry příbuzenské (rodinu, širší pokrevnost, kmotrovství, ideové bratrství...) — poměry hmotné (bohatství, přepych — chudobu, nouzi...³⁰⁾ — poměry obecní a občanské (obec³¹⁾ — země — stát...) — veřejné mínění (tisk, spolky, přednášky, zábavy — názor na dějiny — sněmovní jednání — vliv velkých měst³²⁾ — vliv celého národa...³³⁾ Úhrnem o tom možno říci, že společnost kazí děti³⁴⁾, kazí však i dospělé v mnohém ohledu (germanisace, povyšování se nad jiné, vnucování své individuality jiným...³⁵⁾

Kulturními stupni po stránce ethické se rozumí takt, že jednotlivé epochy dějin mají jiné ideály, jiná hesla, kterými působí na lidi, a že pozdější lidé nedovedou se již vžítí v doby dávno zašlé, tvoří si o nich falešné názory, které je často svádějí k jednání nenáležitému. Výše již o tomto směru promluveno bylo o falešném názoru mnohých Čechů na dobu husitskou, cyrillo-methodějskou a p. »Macchiavelliho hledisko naprosté homogenity člověka v průběhu dějin bylo axiomem všeho pragmatického dějepisce, v původem tolikých anachronismů v pojmání a výkladu doby minulé, I novodobé dějepisce odpoutává se jen s námahou od něho a dospívá jen znenáhla k poznání, že každá doba má svou mentalitu a že není možno naší psychologii vždy měřiti ceny a názory někdejších generací... Spengler má jistě pravdu, ukazuje-li na to, že antika v nejednom ohledu byla středověkému člověku dlouhou knihou, na sedmero zámeků zamčenou a že když ji sebe pilněji otevíral, neporozuměl vždy jejím slovům, protože byl sám jiný než člověk starověký a vyrůstal za jiných předpokladů. Proto vskutku, snaže se v uctivé pokoře přiblížiti se ideálům starověkým co nejvíce, vzdaloval se namnoze opravdu od nich jen dále a dále a snaha humanismu a neoklassicismu o trvalé jeho připoutání ke kusým troskám antického odkazu

²⁸⁾ M. Faszbender v Theologische Revue 1921, 375.

²⁹⁾ Listy paedagogické I 1904, 94—116.

³⁰⁾ Týž 46—47.

³¹⁾ Týž ib. 1899, 605 a. n.

³²⁾ Český časop. histor. 1921, 19/.

³³⁾ viz slova Hilberta v »Lidu« 28. 12. 1921.

³⁴⁾ Jos. Úlehla I 209.

³⁵⁾ Týž 538—9.

měla a má nejeden rys nepřirozeného násilí. Naopak však dlužno uznati, že bez onoho odkazu vývoj naší vzdělanosti by byl býval jistě podstatně chudší a jednotvárnější, takže celá otázka jest neobyčejně složitá.³⁶⁾

— Snad někoho překvapí, že jsem dosud při jednání ani slovem nezavdíl o svobodu vůle. Zde máme k tomu místo. Samozřejmě trvám na svobodě vůle při jednání lidském, jenže ovšem rozsah její není vždy stejný. To je z dosavadních úvah jistě každému jasno a není třeba dále o tom se rozepisovati.

Jenom na jeden moment svobodné vůle při jednání lidském chci obrátiti zvláštní zřetel: ve svobodě vůle má svůj základ *tragika lidského jednání*. O ní třeba více se zmíniti.

Tragika jednání je úzce spjata s dualismem (při fysice), s paradoxou (při metafysice) a s antinomii (při mystice). Již tím možno nahlédnouti trochu v její ráz. Ještě lépe nám to vysvitne ze slov vážených autorů. Jesuita M. Mechler napsal:³⁷⁾ »Nejbližší účinek tragiky je aesthetický . . . Vzdálenější účinek je mravní, polepšující a zúšlechťující . . . Pak je tragický účinek na vrcholu. Tragedie učí pak, že věci zde na světě nejsou, jak by měly být; učí že žijeme ve světě plném odporů a nepráva a že velmi často spravedlnost a odplata v plném smyslu je věcí nemožnosti.« Jos. Bernhart praví:³⁸⁾ »Tragika je základní mocnost života. Ve starých a všeobecných zkušenostech lidstva ukazuje se tragika, jež všechno jednotlivé obětuje vždy znova celku, celku, jenž chce býti vyplněn, aniž by myšlení millionů jej naplňujících odhalil svůj smysl a svůj úmysl. Nikdy nemůžeme poznati »proč« dělí, v nejlepším případě jen jeho »jak« . . . V běhu světa neukazuje se našemu uvažování ani logos ani ethos . . . Bez dualismu pojem tragického nedá se myslit . . .« — »Bylo-li tragikou českých snah reformních v století XV že se jim přes všechnu agitaci v cizině, hlavně v Německu prováděnou, nepodařilo přesvědčiti evropské lidstvo, že jest v jeho zájmu provést radikálnější opravy žití náboženského, jest znovu tragikou Čechů, že konečné uznání jejich stěžejních zásad německou reformací působí ve shodě s hospodářskými a politickými komplikacemi oslabení národních sil a jazykových držav českých.«³⁹⁾ »Místo aby kapitalismus v sebe a v tradice katolicismu vpracovali (němečtí) katolíci kapitalismu podlehli; stali se kapitalističtější než kapitalisté po způsobu jistých nově pokřtěných, o nichž říkáme, že jsou nábožnější než papež.«⁴⁰⁾

Takto jsme prošli základ pro vyučování náboženské: řád přirozený. Vykonanou cestu ukáže nám přehledné schema: fysika, metafysika, mystika, ethika. Někdy (následkem různých kulturních proudů) vyloučí se metafysika a mystika a jednání lidské (ethika) děje se přímo na základě fysiky: tu je jednání hrubé, násilné (fysická moc); když zasahuje do jednání též metafysika a mystika, je jednání jemnější, lepší, ideálnější, vyšší. Obojí případ v přehledném schematu naznačen postavením metafysiky a mystiky na vyšší místo mezi fysikou a etikou.

Výsledek řádu přirozeného je tragika. Ta však neuspokojuje ani přirozeného člověka, který proto se snaží tragiku tu přemoci, aspoň pro svou osobu, když nemůže jí přemoci vůbec. »Dospěl jsem k poznání, že na úkol, jenž učíteli se

³⁶⁾ Jos. Šusta Český časopis histor. 1921, 196—7.

³⁷⁾ Stimmen aus Maria Laach 1895 I. 234.

³⁸⁾ l. c. 99. III. 30. 32.

³⁹⁾ Jos. Klika, Český časopis histor. 1921, 200.

⁴⁰⁾ Coar Hoghland 1915 II. 12.

ukládá, nestačí síly tvora nadaného mocí jen přirozenou.⁴¹⁾ »Temný tlak tragického ulehčuje se mnoho tomu, jenž jej poznává, prohlédá a ve vědomém krásném výrazu opakuje, ale poslední osvobození z temné moci, pokud se člověku může podařit, není možné ani myšlení ani umění... Úplné překonání tragického běhu světa je a zůstane věcí nábožné vůle... Vždycky byla víra a nábožný úkon prostředkem ke skutku nad jiné těžkému: přemoci svět... Žádné filosofii se nepodaří překonat moudrost a vznešenost, jimiž Ježíš odpověděl na otázku po zlu svým učení a svým životem... Není mocnějšího příkladu pro tragický běh věcí nad dějiny Ježíšovy... První reflexe mladého křesťanstva pohybují se okolo kříže a nutnosti krvavého osudu, jenž se na něm odehrál. »Zdaliž nemusil Kristus těch věcí trpět a tak vjít do slávy své?«... Kříž jakožto znamení zevnějšího zničení stal se zároveň znamením, které udržuje nejvyšší hodnoty... Osobní přisvojení si tragického Logu Krista, je to čímž svět se překonává.⁴²⁾

Tím jsme dospěli k druhému oddělení svého thematic, k řádu nadpřirozenému.

(Pokračování.)

Dr. JOSEF BERAN:

O různých typech představivosti.

(Pokračování.)

Jak vidno z první části pojednání II. má se výchova rodinná vzhledem k typům představivosti nésti směrem' — abych užil lékařského výrazu — profylakcím. Má pokud možno zabrániti tomu, aby u dítěte jeden smysl nevypěl na úkor smyslu jiného, aby se tak v představivosti a paměti dítěte nepoložil základ k nějakému typu, jenž by se později určitě projevil.

A tentýž cíl má býti sledován i při výchově a vzdělání ve školách nižších, u děvčat do 12 — u hochů do 14 let. — Jakým způsobem však dosáhne škola tohoto cíle? — Bude-li postupovati dle dvou starých osvědčených zásad methodických: vyučuj názorně a individualně.

Je opravdu zajímavým zjevem, že právě tyto dvě staré, z dlouholeté praxe čerpané zásady nalézají odůvodnění po stránce theoretické v předpokladech o různých typech představivosti. Rozeberme je trochu obě.

První zásada zní *vyučuj názorně*. Názorným se stává vyučování, když učitel pokud mu ovšem předmět dovoluje během výkladu zaměstnává více smyslů svého žactva. Výslovně k tomu nabádá Komenský na př. v Didaktice v hl. XIX., kde praví (vydání Theod. Mourka v Praze r. 1875 str. 133) (v prohl. 1.) »preceptor má napomáhati učedníkům k vyrozumívání a v paměť vkládání: ne jedním jen smyslem — sluchem — než i zrakem: malováním jim před očima (t. j. na tabuli), co se jen malovati a psáti může. Též i třetím smyslem hmatem, poručí-li jednomu, druhému, třetímu vyvstati a totéž (přednesené) buď promluvíti neb napsati. — V přírodovědách někdy mohou i ostatní dva smyslové chuť a čich ku pomoci brány býti.« —

Mimoděk vzpomínám, jak jedna mladá židovka učila své dítě za jízdy ve vlaku slůvkům českým. Držela v ruce panenku, a ukazovala dítěti na panence, oči, uši, ústa atd. — jmenovala současně jednotlivé tyto části nejdříve německy

⁴¹⁾ Jes. Úlehla I. c. 35.

⁴²⁾ Jes. Bernhart I. c. 102. 105. 106. 46. 107. 109. 111. 112.

a pak česky. Potom dala totéž opakovati i dítěti tím způsobem, že jmenovala části ty německy, a dítě samo muselo je na loutce ukazovati a jmenovati česky. Tím soustředila na jeden a týž předmět nejen sluch (slova) ale i zrak a hmat. Tak názorně by si měl počínati vždy i učitel.

Přenechávám odborným znalcům školství stanoviti podrobnosti, dle nichž by se měla zásada tato v jednotlivých předmětech prováděti. K vůli zajímavosti připomeňme si některé ukázky v hrubých rysech.

Tak na př. při náboženství zaměstnává katecheta sluch žactva vypravováním. Ale to nestačí. Má působiti také na zrak dětí. Nejlepším prostředkem je ovšem obraz a proto obrazů mělo by býti hodně používáno i při výkladu katechismu, kde mnohé pravdy se dají dobře znázorniti diagramem neb přehledným rozbořem. (Srov. něm. sp. Hartmannův: Názornost při vyučování náboženství — a česká výborná pomůcka: Ant. Zamazala, moravsk. katechety: Kreslení v hodině náboženské.) A když nelze ani diagramu neb rozbořu užití, napiš alespoň na tabuli několik slov, výrazů z výkladu, jen aby zrak byl trochu zaměstnán.

Hmat méně bývá při náboženství uplatňován, nicméně i stránka pohybová může býti cvičena tím, že děti věty určité hlasitě — sborem opakují, neb spolu s katechetou piší, kreslí, po případě — v 1. a 2. třídě u tabule na obraze osoby ukazují a dle obrazu děj celý skládají a vypravují. Také vhodná píseň, pořekadlo, mohou posloužit za cvičení sluchu i pohybu. (Prvouka — Kubíčková — obsahuje mnohé věci.)

Podobným způsobem jako při náboženství zaměstnává učitel zrak, sluch a hmat žactva při hodině čtení nebo věcného učení.

V psaní, kreslení, modelování a jiných ručních pracích žákovských přichází k platnosti ovšem nejvíce moment zrakový a pohybový, a doporučuje se, aby bylo po vzoru amerických škol žákům dovoleno, dříve nežli se do práce pustí, prstem a tužkou ve vzduchu objížděti obrysy předloh. — Než ani v těchto předmětech nemá býti — zejména na nižším stupni zanedbáván sluch, ale případně zaměstnáván vhodným doprovodem slovním, výkladem. Snad směr t. zv. volného kreslení má vedle mnohých stinných stránek — alespoň ve třídách elementárních to dobré do sebe, že lze tak malovánky doprovázeti snáze vypravováním, po případě upozorněním na nějakou píseň národní neb říkánku.

Totéž se osvědčuje jistě také při vyučování počtům, hlavně ovšem zase na nižším stupni. Jak zajímavým učiní se dětem tento suchopárny předmět, užije-li se dle možnosti nějakého národního pořekadla, na př. jehož děti při hrách, při tak zv. počítání, vylučování zhusta — užívají. Dojmy zvukové stávají se silnějšími a paměti značně se napomáhá. Na zrak hledí se pak působiti kromě psaní také obrázkovými početnicemi a nástěnnými obrazy početními (německé od Bielka).

A rodiče sami prospějí značně dítěti, když mu zaopátrí v té době několik početních her a zábav (obrázkové násobilky, domina, skládanky). — Pokud se týče zaměstnání hmatu při počtech, tu osvědčují se hlavně dětská počítadla, na nichž dítě samo prstem si opakuje to, co počítá. Také stará methoda, dle níž maličci učili se počítati na prstech nebyla úplně bez významu. Uvědomovali si také hmatem to, co slyšeli a viděli.

To by bylo tak krátce pověděno něco na ukázkou. V odborných časopisech učitelských a příručkách jistě nalezlo by se mnoho dokladů a podrobností. Upo-

zorní na př. na poučný příspěvek k methodice jazyka vyučovacího ve třídě elementární, jenž byl uveřejněn v »Učitelce«, málo známém — bohužel také válkou trpícím časopisu české Jednoty kat. Učitelé v Praze v roč. I. a II. »O cvičbách fonetických a grafických« v tomto předmětu.

Názornost při vyučování bude tedy nejlépe čelena možností, aby děti nevyspěly v určitý typ představivosti a paměti. A k témuž směřuje i druhá zásada: vyučuj individualně. Myslím, že není třeba mnoho to dokazovati. Chce-li učitel zaměstnat více smyslů svého žactva, nemůže postupovati stále pouze jednou určitou methodou, nýbrž musí k jednotlivcům přihlížeti, a dle toho různé metody vhodně střídati a měniti, aby každý žák sám mohl si vybrati cestu, která by mu byla nejpřiměřenější. A to právě znamená vyučovati individualně. Proto po té stránce dodělá se dobrých výsledků učitel, který si všímá i těch žáků, při nichž jsou patrný nějaké odchylky tělesné nebo duševní.

Hrazděra L. A. ve své »Speciální methodice vyučování v třídě elementární«, uvádí celou řadu otázek, dle nichž si má učitel sestaviti jakýsi osobní výkaz jednotlivých dětí, aby věděl, jak má postupovati při svých výkladech. A též prof. Kadner podotýká v téže věci (str. 24): »Učitel měl by již v pedagogii býti také s touto otázkou (osobních výrazů) obeznámen dokonale, měl by po každé, když novou třídu přejímá, také po této stránce žáky své zevrubně pozorovat a zaznamenávat výsledky zvláště u dětí slabších, neboť také poznatek tento dojísta jednak práci jeho značně usnadní a prohloubí, jednak způsobí, že se vyučování nebude díti jen a jen v jediné samospasitelné šabloně.« —

V uvedených příkladech jsem měl na zřeteli hlavně třídy nejnižší — 1. a 2. — Neboť opravdu mnoho záleží na tom, aby zejména v elementární třídě byly odstraněny chyby výchovy rodinné pokud se vztahují na vývoj poznávacosti dítěte. Ve třídách vyšších až do 12—14 let má učitel již práci snažší, děti jsou již zvyklé postupovati určitým směrem při poznávání, a také výklad — pro větší zásobu pojmů žactva lze snáze učiniti názorným a individuálním. Není třeba tedy šíře se o tom zmiňovati. Více péče a přípravy učitelovy vyžadují zase děti po 12.—14. letě, v době puberty, dospívání pohlavního a proto i této péči vychovatelové věnujme ještě patřičnou pozornost.

V době puberty (12—14 l.) počínají se různé typy představivosti a paměti projevovati přesněji, určitěji. Proto vznikají učitelům v té době vzhledem na výchovu poznávacosti svých svěřenců nové povinnosti. Učitel není již lékařem, který by hleděl zabrániti obávané chorobě, nýbrž je lékařem, který musí zacházeti s pacientem již ochuravělým. Směr profylaktický, obranný, jímž brala se až do této doby výchova v rodině i ve škole musí býti změněn ve směr terapeutický, léčebný a hlavně 3 pedagogické zásady, jež psychologové pro vychovatelé stanoví, jsou tyto:

1. Učitel má přihlížeti k různým typům představivosti svých žáků při posuzování jejich práce a výkonů.

2. Učitel má poskytnouti žákům vhodnou radu, jak si mají počínati:

a) jednak při učení;

b) jednak při volbě budoucího povolání.

(Pokračování.)

ANT. NOVÁK:

České dějiny.

(Příspěvek k filosofickému hodnocení.)

(Pokračování.)

Čeští protestanti všech věků usilovali o spojení s Pruskem protestantským. *Zde jsou úryvky listů českých evangeliků* pruskému Fridrichovi, který nám ukradl krásnou korunní zemi Slezsko: » . Prosíme úpěnlivě, aby Vaše Veličenství, jako *král, právo a spravedlnost milující, ano čest Boží samu chránící*, pro nás ubohé, utiskované, jako *silný Gedeon* povstal a na nepřátele boží a pravého náboženství brannou rukou udeřil, k čemuž my svou veškerou podporu i s nasažením života nabízíme; ačkoli jsme malé stádečko a nikoli přes 20.000 doufáme přece, že Bůh sám za svou spravedlivou (!) věc bojovati bude.

Ach, ano, veliký králi, těšíme se na milostivé Fiat (t. j. staň se); staniž se jenom brzy; pak zapějeme se svými vyproštěnými spolubratry ve svých kostelích radostné (! ! !) Hossana a nepřestaneme se modliti, *aby veliký Bůh Vašemu královskému Veličenstvu a nejvyššímu žezlu Vašemu veškeré království české podrobiti ráčil*. (! ! !)

Takž noračte zamítati naše nejpokornější prosby (! ! !), ano spravedlivou žádost Boží; mějmež a *obdržmež Vašimi vítěznými zbraněmi (!) svou uraženou svobodu náboženskou*, aby Vaše Veličenství jednou obdrželo korunu nebeskou po boji a my těšili se svobodě, která ve Vašich zemích již jest, a čekáme to v nejpониženější naději. Všichni obyvatelé Chrudimského kraje a ostatních krajů.«

A kolik podobných dokladů národní nespolehlivosti, ba zrady (při českém povstání!) u českých protestantů a protestantů vůbec mohli bychom použití, kdybychom užívali method svých protivníků, kteří do nás perou za to, co se stalo před 300 lety!

Tak dalece se katolíci nikdy nezapoměli nad svým národem — třeba že jejich náboženství je nadnárodní.

A abychom ukázali na *charakter dnešních*: prof. Dr. Herben byl na konferenci v buršáckém domě »Deutsches Haus« v Praze s pastory z Pruska. Do toho domu Čech jednak vstoupiti nesměl, jednak žádný ani tak neučinil, protože tehdy v dobré paměti byly bumly z domu toho podnikané. Nár. Listy napsaly v červenci 1903 v úvodníku: »Za Husových dnů v Praze konala se mezi zastupci pruských a říšsko-německých spolků evangelických a jich pomahači z realisticko-evangelického tábora českého konference a sice v úterý dne 8. t. m. Konference tato konala se v německém kasině v Praze a této konferenci v německém kasině zúčastnil se také redaktor realistického časopisu dr. Jan Herben. Byl viděn a poznán, když společně s říšsko-německými pány do německého domu na Příkopě dne 8. července o polednách vstupoval.« Tehdy šlo o rozdmýchání hnutí »Los von Rom« v českém národě. A co 'dělá dnes dr. Herben? Vzpomeneme-li jeho činnosti v Nár. Listech v otázce svatojanské, jeho podporování sektářství česko-bratrského československého, jen aby podvrátil církev katolickou, nemůžeme Herbena nazvat našim přítelem, ale ani opravdovým přítelem republiky.

Bílá Hora přefala toto koketování s reformací. Byli jsme vráceni románské kultuře, ale jed reformace v těle našem zůstal a hrozí rozleptat opět náš život.

Zda není užasno otázati se s Martenem: »Proč jste se zpronevěřili určení, jež dáno bylo vašemu národu v dile dob? Proč vymkli jste se z řádu v němž jste stáli? Mystická rytířská kultura obrodné doby gotické, přichází z románského západu, vám dala v 14. a 15. století vítězný a radostný vzrůst — proč jste se odvrátili od románského zřídla života o dvě stě let později, kdy nová vlna obrození gotiky, kdy vítězná kultura baroku byla by dala duši vaší novou horoucnost a sílu? Proč jste se spojili proti harmonii bázní a jasnosti románské kultury s cizotou protestantské negace.

»Proč jste se nevyprostili z cizoty protestantské? Tehdáž nebyli jste již schopni poznati svůj omyl a vyrovnati jej, neboť cizí chtivá ruka vás držela, aby vás obětovala. Čechy vykrvácely za protestantismus, za německý protestantismus. Aby postavil hráz vítězné protireformaci a za ni kupčil skrytě se zájmy pramálo náboženskými, zneužil protestantismus vaši zkalené tradice, vaši rytířské lehkověrnosti, odboje a vzdoru, jenž jest vám vrozen a zapomněl na konec chytře na národ, jenž se dal pro něj do boje všecek, krví i duchem.« Miloš Marten z »Dialogu nad městem.«

Odpověď na Martenovo proč leží v husitství.

To je tedy t. zv. »*reformační*« období našeho národa — trvající 250 let. Církev katolickou jsme opouštěli jako nejslavnější národ střední Evropy — v době Karlově — a období reformační končí ztrátou samostatnosti. Co nám zanechala tato era: *Náboženský* rozklad, mravní spoušť a znemravenlost. *Sociálně:* Porobu sedláků. A národnostně? — O tom jsme mluvili.

Co *kulturně*? Oopovídám Denisem (Konec sam. čes. 425): Co čtou Čechové? Romány nekonečné, nejapné, polemické knihy náboženské rozvláčné, choulostivé, verše prázdné a plané, jež únavně skládá asi 10 veršotepců.

Učenci. jichž jména se uvádějí, jsou celkem nečetní, většinou cizinci.

Jak naložili s klement. knihovnou? Predikant Fabián tisky husitské (1200 rukop.) rozkradl. Stavovští vojáci ze 4500 rukopisů $\frac{3}{4}$ rozkradli a zničili.

Umělecky? Nic neslyšíme o chrámech a sochách. Nic o protestantském baroku. Německé prostředí bylo syrové a mrtvé. Ztratili jsme sebeurčení v něm. Dali nám vědu a její pochybnosti. Dnes lidstvo zahazuje vědu a s ní i zahodí protestantismus.

Doba »temná«. Do prostředí románského — starého životodárného prostředí — do staré víry byli jsme vráceni po Bílé Hoře násilím více *státním* než církevním. Harrach a římská propaganda nechtěla používat ve věcech duchovních násilí. Jesuité dovolili Ferdinandovi II. zachovávat majestát. Jesuité Lamormain a Philipp neradili ani k popravě ani k vyhnání šlechtý luteránské. Obojí způsobila spekulace politická. V opozici proti vládě byl po B. H. jen stav duchovní, dí Pekař (B. H. 63). Trestem »čtvrcení« postihnout Fruvein, ale na »mrtvém těle«. (Vančura 99). Papežský dvůr neschvaloval násilné metody. 13. července 1624 píše římská propaganda nunciovi Caraffovi, že neschvaluje edikt vypovězení, poněvadž v té věci duchovním nesluší naléhati. (Č. Č. H. IV.)

Sám Dr. Vančura, protikatolík, praví: »Jesuité si nelibovali v popravách a Lamormain byl zpovědníkem císaře teprve od r. 1624.

A také ne všichni jsme odpadli od církve. I v době husitské a ještě více v době protestantské více jak 10—15 procent národa je věrna Římu.

Tato doba připravila »zázrak« osvicenský. V zázraky liberálové nevěří, ale v osvicenský zázrak by věřili, aby mohli zapřít *Balbina, Pešinu, Krugeria, Vávůku* a tisíce nejmenovaných kněží vlastenců řadových i světských, kteří »hlídali a rozplameňovali plamen české naděje, víry a lásky« a bez nichž bylo by po národu veta. Reformace tolik slavená nás národnostně ničila a Němcům v plen vydávala, tupená protireformace — »doba temna« národnostně křísila.

Tato doba stvořila nám svět »babičky« B. Němcové, tato naplnila národní celek plně a sytě kulturou barokní, dovedla národu popřát poměrnou dobu klidu, aby s ostatní Evropou oddal se mystice a romantismu, aby stavěl vznosné štíty »barokních chrámů«, paláců a soch. *Kulí svatojanský* shromažďoval každoročně tisíce venkovanů do změněné Prahy, aby tam selské chaloupky manifestovaly a dokazovaly pochybujícím vlastencům, že žije národ. A byl to národ tehdy už upřímně katolický, jak vidíme ze *vzrůstu poutnických míst*, z kultu mariánského a pod. A přece tak dobře česky dovedli cítit katolíci.

Ne tedy od vyznání, ale od síly státního útlaku odvisely projevy národního citění. Doba Josefinská je toho smutným dokladem.

Vzpomeňme, jakou spoušť nám zanechali protestanté. (Denis Konec s. č. II. 449) to charakterisuje: Z národa zbývá jen kasta, z náboženství jen formule, z písemnictví jen jazyk, oceníme ohromnou práci vlasteneckou, která byla prováděna českými katolíky přes nepřázeň státu — Habsburků — Němců.

Byly zde i stíny a my je nepopíráme. Třicetiletá válka se svými spoustami, emigrace protestantská a českobratrská konfiskace poloviny Čech, dobrodruzi cizinci, zhoršení roboty i duševní stagnace z počátku, zdaž nebylo to doznívání protestantské éry. Pekař praví: »Duševní prázdnotu doby po míru vestfálském zavinilo ne pouze řádění vítězné Vídne nebo Říma, nýbrž také hospodářské zničení země, zničení měst a vůbec proletariace obyvatelstva po hrozné válce, jež trvala tři desetiletí. Totéž vidíme zajisté v sousedním Německu. Ale ten národ český, který zbyl v zemi a který byl většinou násilím obrácen k víře katolické, je přece také kusem našich dějin, částí našeho národního tělesa, složkou naší bytosti, a nerozumím, proč by český historik neměl sledovati s pozornou sympatií, jak staral se a pracoval, aby z bolesti bídy a zkázy se povzněl k novému sebevědomí a nové národní naději. Že se to mohlo dít jen pod praporem vítězného katolicismu, bylo dáno poměry nezměnitelnými.

Profesor Šusta, obhajuje katolickou kulturu pobělohorskou.

»Setkáváme se s tvrzením, že katolická restaurace přinesla zemím úpadek a udupala kulturní tvořivost. Názor ten byl utvrzován vývojem umění a poukazováním na baroko jako na znevolnění a zpovrchnění ducha. Ve skutečnosti dnešní kritická věda nazírá na vše jinak. Baroko není úpadek, ale logický postup. Je to doba intenzivní činnosti umělecké. Jsou tu též stíny, ale ty nepatří restauraci. Itálie předběhla Evropu v kulturním vývoji a hispanisace přináší svým monarchistickým principem národní sjednocování. V Praze máme květ barokového ovzduší a citění na Malé Straně. Tento sloh nazývá se slohem jesuitským, protože myšlenka náboženská je v něm vyznačena. Katolická protireformace není příkrovem, který dusí individualitu a reformní směry. Není to zatemňování života naopak radost z něho, energie, jistota a sebevědomí. Nebrání rozkvětu života a jeho obohacení. Věda v pol. XVI. stol. má plnou volnost a teprve později do-

nutila církev kontrolou vědeckých prací badatele k jinému (méně populárnímu) způsobu vyjadřování. Řeformace v tomto ohledu je ještě nesnášenlivější. Proti-reformace není tedy retrospektivním živlem a návratem ke středověku, nýbrž řešením jak upravit požadavky Bible a následování Krista s Kulturním vývojem.

Zda s Martenem neodpustíme i těm dobrodruhům, kteří zanechali nám Prahu jak zkamenělé srdce prudkých, krvavých staletí, která se vylila nad gotiku proti-reformace, zase vyvřevši horoucnost a sílu Západu v identickém pathosu Poznání Boha a sebe, sršících barev Tintoretových a Grecových — a kamenného chorálu pod námi — celé drama latinského ducha, zakleté v krásě, která od smavého záhonu tři kostelů před Karlovým mostem alejí jeho soch pne se k obrovské zelené růži sv. Mikuláše a jeho pyšným čelem z víru paláců tvoří souzvuk velké linie hradu s katedrálou, na níž rozkošná svévole postavila převrácený smaragdový pohár měděné kopule jak maják vítězného světla! To není cizí kráska je naše, zcela naše, neboť ti, kdož o ní spolupřičinili, sloužili nám. Přesli a jejich dílo zůstalo více: proměnilo se, aby bylo úplně naše, pijic naše mlhy, naše slunce, splývající s naší zelení a naší oblohou. Nemůžeme nemilovati toho odkazu a v něm doby, která nám jej vytvořila.

Národ stal se v katolicismu mravnějším a proto nezahynul. To byla zásluha katolicismu.

(Pokračování.)

SMĚS.

Nová osnova katolického náboženství pro střední školy v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Věstník ministerstva školství a národní osvěty ze dne 15. června 1922 na str. 263 uveřejňuje novou osnovu katolického náboženství pro střední školy v Čechách, na Moravě a ve Slezsku č. 49.998 z 31. V. roku 1922. Doslovný text této osnovy zní:

»Poněvadž byl počet povinných vyučovacích hodin náboženství na středních školách v Čechách, na Moravě a ve Slezsku výnosem ministerstva školství a národní osvěty ze dne 14. června 1919, č. 25.552 (Věstník č. 80) omezen, upravili biskupové čeští a moravští osnovu vyučování katolickému náboženství na těchto středních školách podle přípisu arcibiskupského ordinariátu v Praze ze dne 3. května 1922, č. 4658, takto:

A. Vyučování povinné.

I. třída, 1. běh: Starý zákon s 1. článkem víry, z 2. článku víry mesiánská proctví a předobrazení podávána tak, aby hlavní příběhy Starého zákona spolu byly probrány. 2. běh: Život Kristův podle článku Apoštolského vyznání víry. V obou

běžích jest přihlížeti k církevnímu roku. (Týdně 2 hodiny.)

II. třída: Učitelství úřad Kristův, modlitba, milost, svátosti, mše svatá, vše i po stránce liturgické. (Týdně 2 hodiny.)

III. třída: Mravouka na základě dekalogu, kázání horské, paraboly, patero přikázání církevních, o ctnosti, hříchu, eschatologie. (Týdně 2 hodiny.)

IV. třída: Církevní dějepis: O církvi po stránce dogmatické (podle 9. článku víry) a krátký nástin církevních dějin se zřetelem k českým dějinám. (Týdně 1 hodina.)

V. třída: Apologetika: Existence boží, zjevení přirozené a nadpřirozené, stvoření, řízení světa, člověk, nesmrtelnost duše, Písmo sv., božství Kristovo. (Týdně 1 hodina.)

B) Vyučování nepovinné.

Reálky: První oddělení: Katolická mravouka se zřetelem k vyspělejšímu věku žactva i k časovým otázkám, na př. otázce sociální, abstinenciu, mravovědě sexuální, církevní charitativní činnosti přítomné doby, povinností křesťana ve veřejném životě (k církvi a státu) jakož i se zřetelem k některým filosofickým směrům determinismu, liberalismu, pozitivismu).

Druhé oddělení: Církevní historie se zvláštním zřetelem k povšechné kulturní činnosti církevní a k dějinám české církve katolické ve světle pravdy. Několik hodin

jest věnovati i četbě Pisma sv., zvláště knihy Job, některých žalmů a Pisma sv. Nového zákona.

Kde jest pouze jedno oddělení, budiž tato látka probrána per turnum.

Gymnasia: Na gymnásiích a reálných gymnásiích, kde jsou tři třídy bez povinného vyučování náboženského, budiž v 1. oddělení probrána dogmatika se zřetelem k moderním filosofickým směrům (materialismu, monismu, theosofii, spiritismu, neokantismu, vitalismu, deismu). V 2. oddělení jako na reálkách.

Ježto i na gymnásiích přípustna jsou jen dvě oddělení nepovinného vyučování náboženského, bude nutno rozněž per turnum řečené látky učit.

Tato osnova nabývá platnosti počínaje školním rokem 1922—23.

Nová osnova vyžadovala by také nových učebnic, ale vydání nového učebnic jest za našich dnů spojeno s velikými obtížemi. Při nynější drahotě tisku a nezajištěné budoucnosti vyučování náboženského na školách středních sotva se najde nakladatel, který by převzal náklad nových učebnic náboženských. Ale také spisovatelé učebnic katolických setkávají se s velikými obtížemi. Censoři u ministerstva školství a národní osvěty jsou vesměs nekatolíci, volnomyšlenkáři nebo úplní nevěrci. Ti mají pro věci katolické jen úšklebek nebo jízlivý posměch. Proto posudky jejich o učebnicích náboženství katolického jsou vždycky nepříznivé. Nezbývá tudíž nežli učit zatím podle učebnic dosavadních. A jest to možno. V I. třídě vyhovějí dějiny zjevení božího ve Starém zákoně, veliký katechismus a liturgika. Pro II. třídu dostačí veliký katechismus. Jako pomocnou knihu mohou žáci podržeti liturgiku ze třídy prvé. Látku III. třídy podává veliký katechismus a dějiny zjevení božího v Novém zákoně. Pro IV. třídu dogmatickou část o církvi vyčerpává zvláštní věrouka pro třídy vyšší. Ostatní partie lze probrati ve tř. V. Církevních dějin pro vyšší třídy lze užiti i ve tř. IV., protože se vyberou jen vhodné partie. Pro nepovinné vyučování katolickému náboženství ve třídách nejvyšších dobře poslouží věrouka všeobecná, mravouka a církevní dějiny pro třídy vyšší. Všechny učebnic jest dostatek, většinou za cenu předválečnou, a také anti-quariáty a bibliotéky pauperum mají učebnic

těch slušnou zásobu. Některé vyšly letos v přepracovaném vydání. Š. Pokoj.

Katechetické zprávy z Německa.
V Německu pilně se pracuje o *úpravě katechismu Lindanova*; německý spolek katechetů v Mnichově upozorňuje v posledním dvojčísle katech. Listů na některá svá pia desideria v příčině této úpravy: 1. Do hlavních částí sv. pokání mělo by býti zařazeno i rozhřešení; 2. po způsobu amerických katechismů mělo by býti i u nás VI. přikázání církevní na základě kodexu jur. can. kanon 1496 (jsou povinni věřící přispívat na potřeby církevní). 3. Dle kan. 1524 měla by býti v katechismu upravena povinnost zaměstnavatelů. 4. Dle kan. 1274 budiž upravena otázka v katechismu: jak máme uctívati P. Ježíše v nejsv. Svatosti oltářní? — V Sasku je zvláštní výbor pro práce o reformu katechismu, který do pěti let má ji provésti a mezi tím jednotlivé ukázky podati a k vyzkoušení ve školách připravit. K práci dáno svolení biskupů. — V nakladatelství tiskárny Bonifaciovy v Padebornu vyšla *nová osnova* pro vyučování náboženství vydaná na základě usnesení biskupských konferencí ve Fuldě. (19 str. 4 Mar.) První zповěď klade tato osnova na konec třetího, první sv. přijímání na konec čtvrtého školního roku. Úřední list diecese rotenburské ze dne 28. dubna 1922 přináší také novou osnovu, která první svat. zповěď klade do 4. školního roku v prosinci a první svat. přijímání o velikonoce v témž školním roce. Pro první a druhou třídu není knihy učebné, pro 3. a 4. biblická dějprava Schuster-Meyova upravená Knechtem, pro přípravu na sv. svátosti pak katechismus. — Katechetický spolek Německa má svou *knihovnu*, která čítá přes 1000 svazků, umístěnu v budově arcibiskupské konsistoře v Mnichově, kde knihovník v určité dny a hodiny úřaduje. — V Münsteru bude dne 5. a 6. září v budově Borromea *katechetický kurs*, jehož hlavním thematem je: vyučování těch, kteří školu opouštějí. — *Kursy katechetické* v Německu konané o Velikonočích byly čteně navštěvovány. Na kursu v Kemptenu, 28. dubna, bylo 75 účastníků, v Donauwörthu, 28. dubna, 130 účastníků a v týž den na kursu v Landavě asi 100 účastníků. — Německý katechetický spolek v Mnichově zvyšuje *člen-ský příspěvek* za rok 1922 na 50 marek, vídeňského katech. spolku členský příspěvek je 800 K.

VYCHOVATEL.

Vedoucí redaktor: FRANTIŠEK KOŠÁK.

ČÍSLO 9.

ZÁŘÍ 1922.

ROČNÍK XXXVII.

S. U. V.

Malý školský zákon.

V předvečer dne, kdy mládeži školní rozdána byla poslední vysvědčení ve školním roce 1921—22 a kdy brány školní se zavíraly, aby mládeži poskytnuta byla doba klidu a volnosti k načerpání nových sil a osvěžení tělesného, byl poslaneckou sněmovnou schválen »malý školský zákon«, o nějž po celý čas, kdy neočekávaně návrh jeho octl se na stolech poslanců, veden byl houževnatý boj. Byly to zvláště první tři paragrafy, proti nimž ozývaly se hlasové.

Zákon, na němž Národní shromáždění republiky Československé usneslo se dne 27. června t. r., vyhlášen ve Sbírce zákonů a nařízení dne 21. srpna pod čís. 226 (v částce 80.) jako »zákon, jímž se mění a doplňují zákony o školách obecných a občanských«.

Proti původnímu návrhu schváleno pozměněné znění, ale neuspokojilo nikoho a malým školským zákonem *o katolické dítě ve školách postaráno jest příliš problematicky*. Padl sice nehorázný požadavek, aby katolická většina byla zatlačena pod výjimečný zákon, totiž, aby v náboženství byly vyučovány jen děti, jichž rodičové o to výslovně požádají, ale pro všechny děti *bez výhrady stala se povinnou občanská nauka a výchova*, která náleží mezi povinné předměty učebné ve školách obecných i občanských (§ 1. a § 2.), kdežto *náboženství* zůstává dle týchž paragrafů sice povinným, ale *s výhradou § 3., odst. 5.: »Žáci bez vyznání nebo vyznání státem neuznaného jsou všeobecně zproštěni povinnosti, aby se účastnili vyučování náboženství. Žáci vyznání ostatních budou okresním úřadem školním, na Slovensku a na školách menšinových příslušným okresním (obvodním) inspektorem školním zproštěni této povinnosti, požádají-li o to písemně nebo protokolárně jejich rodičové nebo jejich zástupci.«* Na papíře tedy bude náboženství ve škole povinným, ale *rodičové mohou je »písemně nebo protokolárně« od této povinnosti osvoboditi!* Právo církve na výchovu mládeže, *odvěká zásada, že katolické dítě patří do katolické školy, nebyla uhájena ani potud, aby každé dítě katolické bylo aspoň katolickému náboženství závazně vyučováno*, což u některých bylo jedinou příležitostí slyšet pravdu o Bohu. Nyní i to odpadne. Rodiče, kteří odhláší dítě z katolického náboženství ve škole, sami se doma o jeho vyučování v katolickém náboženství starati nebudou a do kostela ho posílají také nebudou a tak budeme mít pokřtěné pohany.

Papež Eugen II. (824—827) v listě ke všem biskupům roku 826 poslaném nařizuje, »aby biskupové ve všech farách diecesí svých usazovali učitelů, kteří by mládež v čítání, ve svobodných uměních a ve svatém náboženství pilně vyučovali.«*)

*) Viz Fr. Košák: Dějiny české katechetiky str. 28.

Proto biskupové (synoda mohučská) v LX. stol. ukládají rodičům za povinnost, »aby dítky buďto do klášterních anebo farních škol byly posílány«, aby tak základ pravé osvěty a vzdělanosti nabývaly. Plně tisíciletí a více církev katolická rozkaz tento plnila a jistě že ne ke škodě lidstva. Teprve když během celého tisíciletí školství nemalými oběťmi a zásluhami církve do značné výše bylo vybudováno, přihlásil se liberální, protináboženský duch, aby zmocnil se školy a vyrval ji z rukou zakladatelky a budovatelky školství. V bývalém Rakousku po nezdařeném pokusu josefinismu, který odevzdal porušené školství opět do rukou církve, když po různých reformách vzbuzen byl na všech stranách odpor proti řízení škol, vláda ponechala školství opět církvi. A když u nás přičiněním vlasteneckého duchovenstva školství české bylo pozdviženo a zvelebeno, novými zákony z let sedmdesátých min. století bylo církvi opět odňato.*) Církev bránila se. Biskup linecký Rudigier před porotou postaven pro pobuřování a byl i odsouzen na 14 dní do vězení. Podobně pro pobuřování odsouzení v září 1872 dva kněží k čtyřnedělnímu žaláři: P. Benedikt Neufuss, kněz řádu Benediktinův Emauzských, t. č. kaplan v Tachově a p. A. Schubert, farář v osadě Mozeřské, stařeček to skorem 70letý, protože o nových školských zákonech mluvili, jak jim přesvědčení velelo.***) Katolický lid domáhal se školy náboženské na všech svých sjezdech a shromážděních. Zůstalo vše při starém a na čas,***) zhoršeně ovšem, dále zůstává. Malým školským zákonem i na dále sice náboženství theoreticky ve škole pro katolické dítky bude, prakticky ho však pokrokový učitel s jemu na ruku jdoucími úřady neméně pokrokovými dovede ubíjeti zrovna tak, jak to činil po celých pět desítek let za vlády t. zv. katolického Rakouska. Že tomu tak, toho dokladem, co hned druhého dne po přijetí zákona Národním shromážděním otiskl »28. říjen«. Učitelstvo náhodského okresu jsouc nespokojeno s malým školským zákonem, podalo před. min. Benešovi otevřený list, v němž na konci hrozí: »Prohlašujeme, že dobrovolně šije neskloníme. Vaše vláda může navrhnouti, pětka může odkomandovat, ale jak se budou takovéto »nekulturní kulturní« zákony *prováděti v praxi, máme v moci my.*« Veřejně tu pokrokové učitelstvo doznává, že katolické dítě bude ve škole chikánováno, nevinně, protizákonně, drakonicky trestáno a uráženo, ano na své existenci pokrokovými učiteli ohrožováno a poškozováno, učitelstvo prohlašuje, že nebude dbáti zákona.

Je nyní počátek školního roku a hle, koluje po školách rozkaz učitelských organizací, aby při zápisu dětí působilo učitelstvo na rodiče, aby děti nepřihlašovali k náboženství katolickému.†) Místní školní rada v Berouně veřejnými vyhláškami vybízí rodiče, aby podávali okresnímu školnímu úřadu žádosti za sprostění dítek povinnosti docházeti do náboženství. Tiskopisy k tomu lze obdržeti u *správ škol!*††)

Na pomoc tu přichází »Volná Myšlenka« a kde který liberální list a hradní »Čas« klame rodiče katolické, že náboženství katolické je předmětem nepovinným a vybízí rodiče, aby děti neposílali do náboženství. Strana komunistická (mlá-

*) Srovnej I. c. 193.

**) Školník 1872, str. 271.

***)) Malý školský zákon není definitivní úpravou zákona školského, je jen pouhou novelou školskou, na čas platící.

†) Pražský Večerník 24. VIII. a 25. VIII. t. r.

††) Več. Česk. Slova 21. VIII.

dež!) svolává schůze rodičů a učitelů (v Praze na Žižkově do »Bezovky« na 28. VIII. řeční senátor Holzer) a »Rudé Právo« přineslo výzvu k rodičům:

»Tento jed katolické morálky nesmí již nadále poškozovati dětské duše. Náš poměr k církvi, oddané to služebnici kapitalismu, jest každému dostatečně znám, a nebude a nesmí také býti jediné komunistické rodiny, která by nadále svoje dítky do náboženských hodin posílala. Každá výmluva byla by dnes zbytečnou a všichni komunističtí rodiče jsou v zájmu svého přesvědčení povinni svoje dítky z náboženství odhlásiti a přihlásiti do občanské mravouky. Za tím účelem musí býti na každé dítko podána na zvláštním blanketu okresnímu školnímu výboru neolkovaná žádost, aby dítko bylo zproštěno vyučování náboženství. (Potřebné blankety zasílá sekretariát Federace komun. osvět. jednot, Praha I., Perštýn 6, po 20 hal.) Žádost tato musí býti podána za každé dítko, tedy i v tom případě, když dítky dříve do náboženských hodin nechodily. Nejvhodnější bude všechny jednotlivé žádosti shromáždit a společně pak zaslati. Žádosti nutno podávati počátkem škol. roku prostřednictvím správce školy a nesmí proto býti tato příležitost propasena. Každá pohodlnost nebo línáost jest velikou škodou nejen na vlastních dětech, nýbrž i na našich třídních zájmech. Komunistické dítky musí býti zbaveny jedu katolické morálky, která z nich vychovává slabé třtiny a poddajné otroky, stávající se vítaným materiálem pro kapitalistické utlačovatele. Chceme-li míti silné a hrdé pokolení, oprosme je ode všech vlivů církevních.«

A na plakátech na ulicích všude možno čísti:

»Malý školský zákon je známkou reakce, dílem klerikalismu.« Vše namířeno proti náboženství katolickému! Zdá se, že ti pánové, kteří původně mysleli, za původní stylisace malého školského zákona, že katoličtí rodičové ukáží své »Credo« a budou žádati o zápis svých dětí do hodin náboženských, hodně se přepočítli, nezajíce náš lid, který ještě není vychován k tomu, aby dovedl v čas své »Credo« vyznati. Byl od let sedmdesátých minulého století uspáván, vzlažňován a nedovede se tak postaviti, jak třeba by bylo, a ti, kteří by ho měli vzpružovati, spolehli snad na »vymoženosti« (?) malého zákona a neupozornili katolické rodiče, aby se nedali zlákatí protikatolickou agitací pro sprostování dětí z hodin náboženských. Zákon připustili a odhlasovali, ale zapomněli se podívatí do historie, která se opakuje a na základě její poučiti lid, jak se má zachovati. I dnes dalo by se opakovati o našem lidu, co řečeno bylo v enquentní komisi na opravu nových školských zákonů před padesáti lety:

»Novými zákony školními jsou školy bez vyznání náboženského. To jest proti mysli lidu všech vyznání. S katolické strany nejsou ovšem stížnosti tak četné. Patrnější odpor jeví se v obcích evangelických a židovských. Důkazem toho jest, že raději přihlašují své školy za soukromé a zbavují se výhod veřejných škol, jen aby mohly udržeti ráz náboženský.«*) Zdá se, že nepřátelé náboženství lépe znají náš lid, než ti, kteří lidem byli povoláni, aby hájili jeho zájmy.

A co chtějí dáti ti všichni, kteří tak vystupují proti náboženství a náboženské výchově, dětem za náboženství? Nový předmět, který se zavádí v § 1. a § 2. bezvýhradně pro všechny děti — *občanskou nauku a výchovu*.

V důvodové zprávě k novému zákonu se praví:

»Požadavky životní, kladené současnou dobou na občana, vyžadují nutně změny a doplnění učebných předmětů, učebných osnov a sjednocení všeho obec-

*) Školník 1871. 206.

ného školství v celé republice. Občanská nauka a výchova, jakožto povinný předmět učební na školách obecných (ludových) a občanských obsahovati má základní poznatky o státě československém, o státních formách a zřízeních vůbec a československých zvláště, o zařízeních života hospodářského, sociálního, politického a kulturního. Věsti má k republikánské výchově občanstva československého tak, aby každý bez rozdílu a bez újmy národnosti i náboženství již od mládí schopen byl pochopiti nejen svá občanská práva, nýbrž i svoje občanské povinnosti k republice československé, jejíž jest občanem. Občanská výchova má býti výchovou k demokracii, k lásce k národu, ke vzájemné snášenlivosti, úctě a lásce. Z toho důvodu všemu učitelstvu obecných (ludových) a občanských škol budiž zakázáno, dotýkati se nepřátelsky při vyučování kteréhokoliv přesvědčení a kteréhokoliv národnosti.*

Rozsah občanské výchovy byl touto zprávou sice přesně vymezen, ale co pokrokářští učitelé z tohoto předmětu udělají, to naznačil *»Čas«*, když napsal hned po přijetí zákona toho sněmovnou dlouhý článek, že *»poslanecká sněmovna tímto širokým slovem — občanská nauka a výchova — vyhnula se řešení ožehavého problému laicisace školství«* a dodává: *»Vlastní řešení ponecháno tak školským orgánům a v neposlední řadě i učitelstvu. Záleží na tom, co kdo bude zdůrazňovati.«*

A zajímavé je, že ve všech článcích *zřetelně* se občanská nauka a výchova s tak zvanou laickou morálkou. Proto zcela nepokrytě praví se v resoluci bezvěrců sociálně demokratických v Moravské Ostravě přijaté na konferenci, konané dne 23. července:

»Konference konstatuje se zadostiučiněním, že se konečně malým školským zákonem, přijatým v jarním zasedání Nár. shromáždění i senátem, uvádí ve skutek dlouholeté naše volání po zavedení laické výchovy ve školách národních, neboť je toho názoru, že zdárný vývoj našeho mladého státu podmíněn je součinností všech vrstev obyvatelstva, jež musí býti republikánsky vychováno. S rozhořčením běheme ale na vědomí, že se posud ponechává na školách církevníké vyučování náboženství, jež způsobuje rozkol ve výchově a o jehož odstranění jsme žádali. Aby však bylo možno již počátkem příštího školního roku započítati s občanskou výchovou ve školách národních, žádáme, aby byla neprodleně vydána prováděcí nařízení k malému školskému zákonu, dle nichž by se reformy v malém školském zákoně uvedené, uskutečnily již v příštím školním roce.«)

Není tedy *»občanská nauka a výchova«* nic jiného než obmyslená dříve laická morálka pod jiným jménem. Při ní bude pokrokové, totiž nevěrecké učitelstvo štváti proti církvi a přemlouvat mládež k odpadu a zanedlouho budou se hodiny katolického náboženství prázdniti, takže na mnohých školách nebude katechetů vůbec potřeba!

Senátor dr. Fr. Mareš na schůzi v Náchodě prohlásil: *»Občanská výchova, již vylučuje pojem Boha, vylučuje také absolutní, nezničitelný pojem pravdy, krásy a mravnosti: náboženství a mravnost splývají v jedno a nemohou býti rozloučeny.«* Kdo je pro laickou morálku, je proti národu; poněvadž ho strhuje do nižšího živočistva. Takové *»dobrodiní«* nám tedy při *»nový školní zákon«*

*) Právo Lidu 6. VIII.

FRANT. KOŠÁK:

Exhorty.

(Z přítomnosti i minulosti.)

(Dokončení.)

Z tohoto nařízení raduje se Pařízek a píše dále v předmluvě ke svým exhortám: »A který upřímný přítel náboženství a mládeže nesouhlasil by s tímto spasitelným nařízením, vida zřejmé užítky, které takové vzdělávací promluvy ve vnímavých mladých duších působí?

Nesporně možno tímto způsobem mnohou mravní chybu napravit a mnohá dobrá předsevzetí v mládeži probudit; také tím získává vždy mnoho výklad katechetský, poněvadž v těchto duchovních řečech tak mnohé pravdy náboženské a mravní se opakují a tak v paměť mládeže hlouběji vstěpují. Kdo může tyto vzdělávací řeči s lepším prospěchem konati než učitel náboženství, který mravní povahu svých žáků nejlépe zná a tak pravou cestu, kterou by k srdcím jejich promlouval, najíti dovede?

Bylo by tedy všeobecným přáním, aby ředitele škol a učitele náboženství na místech, kde zmíněné řeči posud se nekonají tyto za příkladem mnohých škol v Čechách na svých ústavách zavedli, aby tak žáci ve dny sváteční aspoň časovou, přiměřenou řeči, vzdělávání býti mohli. K usnadnění této zajisté důležité práce mohou jim býti tyto exhorty, které většinou na c. k. pražské normální škole pro žáky skutečně byly konány.

Jimi zároveň má býti panující až posud nedostatek vzdělávacích řeči na neděle a svátky odstraněn a tak i hlavní příčina, proč až posud na některých školách exhorty zavedeny nebyly.

Ku konci předmluvy vykládá Pařízek, jak exhorty pro děti zpracovány býti mají: »Při pracování těchto promluv řídil jsem se tím, že jsem hleděl, aby schopností malých dětí pokud možno odpovídaly a tak všem vrstvám školní mládeže srozumitelné a užitečné byly. Řečnických ozdob a umělých rozvrhů je tu tak málo, jako násilných myšlenkových obrátů a přechodů od jednoho pojmu ke druhému, není tu také velké hromadění biblických textů. Každý, kdo zná způsob vyučování mládeže, ví, že čím jednodušší a srozumitelnější jest řeč učitelova, ať v rozhovoru, ať při přednášce, tím účelnější a prospěšnější je dětem. Proto tyto exhorty nejvíce jednají jen o jediném předmětu, jenž podán způsobem snadno srozumitelným a pokud možno případnými pohnutkami je doložen, aby působil na srdce dětské. Možno pak tyto buď tak, jak jsou napsány, žákům přednésti neb předčítati, nebo možno jich použít jako vzoru, dle kterého podobné vzdělávací řeči se upraví. V každém případě však se domnívám, nemá přednes takové promluvy trvati déle než půl hodinky!«

Podav tuto nejlepší návod k upravení exhorty připomíná Pařízek, že možno jeho exhorty použít i pro studující i pro dospělé s případnými změnami a doplňky. V knize je celkem 54 exhort nedělních, 18 svátečních a 14 příležitostných.

Jaké oblíbě se Pařízkovy exhorty těšily, patrně z toho, že vyšly po třiceti letech v přetisku doslovném v Německu (v Mohuči r. 1832) v téže úpravě jako v Praze, jen titul je poněkud pozměněn.*)

Roku 1804 vydal Aleš Pařízek v Praze novou sbírku exhort: »Exhorten für Jünglinge auf besondere Kirchenzeiten und über Kirchenzeremonien, auch für

*) Srovnej o nich mé »Dějiny české katechetiky« str. 154—156.

das erwachsene Volk brauchbar, als Anhang zu den Exhorten für Kinder.« Je to první kniha o obřadech církevních populárně podaných a exhorty tyto jsou určeny pro mládež dospělejší, jest jich 18.

Exhorty nedělní a tyto jsou první dvě sbírky tištěných exhort pro mládež u nás, vydané Čechem, ovšem dle poměrů doby, německy.

V těch dobách, kdy Pařízek vydal své exhorty, prodělávalo moderní školství právě své počátky. Císařovna Marie Terezie přijavši roku 1774 návrhy Felbigerovy a prohlásivši je za normu pro všechny své země, stala se zakladatelkou moderní obecné školy v Rakousku. Všeobecný řád školní vydaný 6. prosince 1774, uvádí již tři druhy obecných škol a to normální, hlavní a triviální. Školy ty byly německé a řád ten jiného jazyka vyučovacího nežli německého ani nezná. Nejvyšším nařízením císaře Františka I. ze dne 11. srpna r. 1805 vyhlášen byl nový zákonník obecného školství »Politické zřízení obecných škol«, obsahující všechna nařízení o věcech školských od Marie Terezie, rozmnožená pozdějšími dekrety dvorními a dekrety dvorské studijní komise. V tomto zákonníku jest nejen ono nařízení Leopolda II. z roku 1791 o přiměřené duchovní promluvě učitelově pro žáky škol měšťanských i gymnasijsních každou neděli, ale obsahuje i *dvorní dekret ze dne 3. února 1804, který nařizuje, aby o nedělích konány byly pro mládež školní exhorty*. Tento školní kodex zůstal v platnosti až do roku 1848.*) Různými proměnami ve školství došlo roku 1869 k tomu, že z bývalé školy hlavní, z její čtvrté třídy na dvě oddělení rozdělené, povstaly dnešní školy měšťanské.***) Jak na těchto po úpravě nových zákonů na exhorty se pohlíželo, o tom pojednáno hned na počátku tohoto článku.

První české exhorty jsou příležitostné. Tak roku 1831 v časopise »Přítel mládeže« jest »duchovní promluva k žákům na začátku školního roku, 3. listopadu 1830«, kterou měl Josef Rambousek; v témž časopise otiskuje roku 1838 promluvu na začátku školního roku Antonín Stránský. V letech padesátých a šedesátých jsou podobné exhorty od Bradáče, Frencla, Šindeláře ve »Sborníku učitelském«, ve »Školníku« a »Posvátné kazatelně«. V těch letech v »Blahověstu« je otiskeno několik promluv při nadílce vánoční.

Častěji a záhy již nacházíme promluvy k prvnímu sv. přijímání. Ve jmenovaném již »Příteli mládeže« je r. 1844 promluva Jana Bezdička, ve »Škole a životě« promluvy takové má Antonín Slaviček r. 1855, 1859, 1864. Také »Školník«, »Blahověst« a »Posvátná kazatelna« v letech 60tých takové promluvy otiskují (Fr. Diviš, Jos. Baar, Fr. Rychlík, Boh. Hakl). Blahověst roku 1875 otiskuje ze Škodovy Katechetiky promluvy k dítkám před sv. přijímáním a po sv. přijímání, omylem uváděje značku J. B. P.

V »Blahověstu« v letech sedmdesátých jsou některé exhorty na neděle, ale jsou to promluvy k studující mládeži (dr. J. Marka, Desoldy, Hakla, Hlavatého). Teprve rokem 1880, když začal vycházeti »Pastýř duchovní« počaly tam pravidelně vycházeti »řeči k mládeži«, jimž redaktor J. Ježek vyhradil zvláštní část listu před hlídkou katechetickou. V roce 1894 počaly »Katechetické listy« vycházeti se zvláštní přílohou »Promluvy k mládeži«, kde různí katecheti podali případné exhorty pro mládež (1894—1896). Roku 1896 i »Vychovatel« zavádí zvláštní přílohu »Exhortní část« a když po založení Spolku katechetského, založena při

*) Viz Dějiny české katechetiky str. 186.

**) O tom viz můj spisek: »Katecheta před 50 lety.«

Vychovateli »Katechetská příloha«, nyní »Věstník katechetský« je tato hlavním místem, kde exhorty pro mládež jsou otiskovány. Pravidelně měla po jedné exhortě i příloha »Křesťanské školy« »Obrana«, jež vycházela měsíčně (1902—1915). I jiné listy otiskovaly časem exhorty, tak Blahověst, Posvátná kazatelna, Kazatel, Rádce duchovní, Kazatelna a SS. Eucharistia (tato zvláště k prvnímu sv. přijímání).*)

Diouhou dobu neměli jsme samostatnou sbírku exhort českých pro mládež škol měšťanských. Prvně vydány promluvy k prvnímu sv. přijímání roku 1864. Karel Navrátil: Řeč u příležitosti prvního sv. přijímání školních dětí. (Praha.) Ale teprve roku 1866 obsáhlejší sbírku těchto vydává Václav Macek, katecheta měšť. škol v Soběslavi: »Řeči při prvním sv. přijímání« (169 str.).

Exhorty na celý rok vydal nejprve Jan Ev. Hulakovský ve třech dílech v letech 1874—1888: Duchovní promluvy k mládeži na školách středních a měšťanských. Po něm Em. Cívka: Duchovní promluvy k mládeži (r. 1902). Jsou to opět promluvy k žákům škol měšťanských a nižších středních. O promluvách těch napsal spisovatel Vlad. Štátný: »Neznám věru pěknějších exhort k mládeži.« V knihovně »Kazatele« vyšly roku 1908 a 1911 dva díly exhort katechet Frant. Jirásko: »Praktické promluvy k mládeži v příkladech pro celý školní rok«, které pracovány jsou tak, že přiloženo jest měřítko, život žactva školy měšťanské. Týž vydal v knihovně »Kazatele«. Exhorty, které napsal a konal Fr. Jirásko (knih. Kazatele č. 36). V téže knihovně vyšly (č. 26) exhorty, jež napsal prof. náboženství v Těšíně Eduard Waschitz a přeložil František Šebestík, katecheta měšť. škol v Poiné, psané pro mládež škol obecných a měšťanských, ale i nižších tříd škol středních.**)

Litovati jest, že nepodařila se akce o vydání exhort vhodných pro mládež škol měšťanských v diecesi olomoucké. Tam v roce 1910 učiněna výzva ke katechetům, aby exhorty samostatně zpracované zaslali katechetskému spolku olomouckému, hodlajícímu vydati sbírku exhort, jež měla býti společnou prací všech katechetů. Bohužel věc se nezdařila.

V Brně r. 1911 a 1914 vyšly dva svazky exhort Frant. Všecký. Exhorty pro školy měšťanské, jež pracoval a konal, dokud byl katechetou na dívčí škole obecné a měšťanské v Třebíči. Jsou to skutečně pěkné exhorty, jež byly předneseny a jichž, ač někde jsou příliš těžké, dá se také použiti. To nelze říci o všech exhortách v časopise hojně otiskovaných. Na mnohých je znáti, že byly napsány, ale nebyly konány a takových lze těžko v praxi použiti. Těžko tu pak nalézti jednotnosti a rozdělení, jaké po žaduje pro exhortu A. Pařízek.

Letošním rokem školním nabyl právě platnosti zákon, jímž exhorty na školách měšť. jsou znemožněny. Kdo by prohlédl obsáhlou literaturu a přečetl několik sbírek exhort uvedených, poznal by, jak mnoho materiálu poučného a prospěšného exhorty obsahují a jaká tudíž škoda vzniká výchově naší mládeže, když má býti zbavena vzdělávacích promluv po více než sto let osvědčených. Učitelstvu se ukládá spolupůsobiti při práci lidovýchovné a katechetům se odpírá možnost konati přednášky, které na výchovu dospívající mládeže měly vliv dalekosahlý. Ovšem nábožensko-mravní výchova má býti u nás znemožněna!

*) Podrobný seznam exhort pro mládež viz »Dějiny a bibliografie české katol. literatury náboženské« str. 590—627.

**) Exhort pro střední školy je vydáno velmi mnoho. Napsali je n. p. Boh. Maki, J. Ježek, Fr. Janků, Fr. Perůtka, dr. Bed. Vašek, Em. Žák a m. j.

Dr. LUB. PETR:

Laická či náboženská morálka ve škole ?

(Pokračování.)

Alexandre de Haye.

Čtenář Eclairu, pan Alexandre de Haye, poslal anketě list, jenž reaguje na odpověď Emila Fagueta a z něhož anketa uveřejnila pouze tuto část :

»Svědomí, jehož se dovolává p. Emil Faguet, neexistuje, dokud nebylo utvořeno, a zda lze je utvořit dle zásad nesprávných a libovolných, v tom jest jádro otázky.

Sledujte dítě v postupných obdobích jeho vývoje. Kojeno mlékem mateřským, lne k matce, usmívá se na ni, miluje ji. Povyrostlo; matka řídí první jeho kroky. Všichni si je předcházejí; zná jen laskání. Přibýto mu věku; má malé kamarády; hraje si s nimi, vše je mu hrou a zábavou. Ale jednou se pohádá: ublížili mu. Pláče, těší je. Opakuje-li se případ, splácí chutě stejnou mincí: jest v jeho přirozenosti brániti se. Hněv, ne-li brzo žášt, vstoupily v jeho srdce.

V zahradě, v níž je provádějí, upozoruje dítě pěkné květy. Vztahuje, přirozeně, po nich ruce a utrhuje si jeden. »Pozor dítě,« praví mu, »ten květ není vůj; nesmíš je trhati, víckrát už to nedělej.«

Představa vlastnictví ujala se v jeho mozku současně s představou poslušnosti k těm, kdo je vychovávají a pečují o ně.

Všechny tyto první pojmy vztahují se jedině k dobru nebo k zlu, jež se mu činí, k radosti nebo zármutku, jež pocituje.

Porouchává hračku. Matka mu to mírně vytýká. »Chtěl jsem se podívat, co je uvnitř,« odpovídá dítě prostomyslně. Zvědavost, potřeba pátrati po příčině účinku probudila se v něm.

Dali mu ochočené ptáče, jež má dítě velmi rádo.

Jednou ráno nalézá je nehybné a studené ve hnízdě. »Matinko, podívej se, co je mu?«

»Umřelo, holěčku,« odpovídá matka.

»Umřelo? Umřeš ty také? Kdo způsobil, že se umírá?«

Dosud byly v existenci dítěte jen činy a pocity, jimž jako u živočichů odpovídají jen pudy, které mohou býti dobré nebo zlé podle fyzického temperamentu a podle morálky, vstípené otem a matkou. Ani památky po návratu k sobě samému, po úvaze, zkoužce.

Nyní poprvé klade se do jeho ducha problem, jenž dotýká se představ vyššího řádu. Co mu odpoví matka?

Odváží-li se říci mu, že ubohé ptáče bylo mechanismem, jenž se rozbil jako jeho hračka?

Jest nemožno, aby mu matka v kritickém tomto okamžiku nepověděla o vyšší moci, jež uniká našim smyslům, ale která uděluje všem bytostem život i smrt. Této moci, již matka zvala Bohem, svědčily již po příkladě matčině jeho modlitby.

Zde, ale teprv zde, začíná mravní výchova dítěte, od té chvíle bude se utvářeti jeho svědomí a toto svědomí bude tím, co vychovatel bude chtít z něho učiniti. Z toho s oslnující jasností plyne, že volba učitele rozhodne o budoucnosti žakově.

Moje služka má dcerušku vychovávanou mám, to říci? jeptiškami. Jednou dceruška, lichotíc se k matce, prohlásila jí: »Sestra mi řekla, končíc modlitbu, že až vyrostu, musím ti pomáhati. Budu tvou ošetřovatelkou. Jaké štěstí.«

Ale jindy, učitelka jiného rázu doporučuje své žačce, aby se chránila věřiti Bohu a jiným pošetilostem,

Že matka ji uvádí v omyl a že má poslouchati jen ji, učitelky, která ji učí pravdivým věcem a která bude bdíti nad jejími právy, jichž nabyla narozením a jimž ji opomenuli naučiti.

Ejhle dvě cesty úplně protivné, na něž může byti vržena mladá duše podle popudu, jež obdržela od vychovatele pověřeného tím, aby v ní probudil a vytvořil onen tajemný soud, jež nazvali jsme svědomím.

Imperativ tohoto svědomí není dílem dítěte; byl mu uložen cizím hlasem, jenž může býti právě tak zlý a zhoubný jako ušlechtilý a bohatý ctnostmi.

Charles Drouard.

Četl jsem s velikým zájmem odpovědi k otázce, kterou jste položili v *Eclairu*:

»Morálka ve škole,« píše pan Charles Drouard, inspektor národního vyučování. Neměl jsem v úmyslu účastniti se debaty, tím spíše, že obezřelý filosof pan Faguet a praktik tak schopný a mužný jako pan Legrand, vyslovili přesně totéž, co myslím sám.

Ale že v této chvíli připravuji *Kritické dějiny národního a lidového školství v Paříži a v departementu Seinském*, kde po třicet let vykonával jsem úřad učitelský a dozorčí, a že problem, jímž se zabýváte, jest od dávna předmětem mých úvah, odhodlávám se sděliti vám některá hlediska osobní, způsobilá vnésti do situace trochu světla.

Zlo netkví v osobách, nýbrž ve zneklidňujícím našem stavu sociálním a v našich školních pojetích příliš aristokratických a příliš absolutních.

Naše sociální směry podmilají rodinu a s ní ducha autority, potřebné k souzvuku a pokroku národů: útulna dětská, mateřská škola, škola obecná, školní stravovny a dohledny atd. odnímají děti téměř úplně jejich přirozeným poručníkům, otcí a matce, i dennímu styku s bratry a sestrami, zabraňují rozkvětu citu lásky, vzájemné pomoci, dobroty, ochrany, vážnosti, vděčnosti a vysušují tak dětské duše. Škola dělá příliš mnoho a rodina nedělá dosti, zvláště v době závazné návštěvy školní, t. j. od 6 do 13 let.

Když odobí toto minulo, dorostenci jsou vrháni do životního boje, *chabě vedeni rodiči, jimž byla vzata veliká část autority a odpovědnosti, a opuštění školou, jejíž úloha jest dle zákona skončena*.

Stát, jenž má zevrubný seznam hochů a děvčat školou povinných, jenž zná všechny muže od 20 do 45 let, ignoruje úplně jinochy a dívky od 13 let do 20, t. j. nejzajímavější část populace s hlediska veřejné výchovy. Jak chcete, aby tato mládež sama sobě zůstavená, zůstala mravnou jako dětství, jež bylo ve škole tak pečlivě opatrováno a hýčkáno? To je nemožné.

S druhé strany špatný feminismus — neboť jest i feminismus dobrý — odvraceje ženu od krbu a čině z ní často konkurentku a leckdy i protivnici mužovu, podkopává rovněž onoho ducha autority nepostrádatelné rodičům, mají-li správně vychovávat své děti.

Konečně naše osnovy škol obecných, napodobující otrocky osnovy škol středních, zřízené pro elitu, jež překročila již pubertu, nejsou dost demokratické ani dost přizpůsobené mladému věku žactva škol obecných.

Po mém soudu dala by se věc nejlépe řešit tak, že by děti, pokud je to možno, byly zůstaveny matkám na hmotný a mravný prospěch dětí i matek, a že by v době školou povinné hodiny vyučovací byly zredukovány tak, aby umožněn byl širší a lidštější život rodinný, kdežto učitelé tímto způsobem uvolnění mohli by věnovat více času a práce výchově mládeže dospívající.

Slovem řešení spatřuji v tom, že by život rodinný byl posílen a že by náhradou za zmenšenou intenzitu vlivu školního prodlouženo bylo jeho trvání. Tato reforma může být provedena nynějším učitelstvem, aniž by zvětšen byl náklad veřejný: Zajišťovala by rodičům a učitelům ví vážnosti i autority a společnosti víc mravnosti.

(Pokračování.)

JAN. OLIVA: ~

Půdorys a nárys náboženského vyučování.

(Pokračování.)

Řád nadpřirozený.

Stojíce na scholastické zasadě *gratia praesupponit naturam*, budeme jednat o řádu nadpřirozeném (o milosti Boží nadpřirozené) *parallelně* k tomu, co bylo uvedeno v řádu přirozeném. Tím docílí se jasnějšího přehledu a také poměrně stručnějšího zpracování. — V řádu přirozeném dospěli jsme po delší úvaze methodou indukční ku schematu fysika, metafysika, mystika, ethika. V řádu nadpřirozeném půjdeme methodou opačnou, dedukcí; vyjdeme od paralelního schematu: milost, zjevení, vtělení, víra. — První člen

milost

má velký rozsah. To se nám jasně ukáže a důležitost milosti teprve náležitě poznáme, vzpomeneme-li, že milost je *doplnění a povznesení* fysického stavu člověka. Poněvadž však milost je řádu vyššího, nadpřirozeného, neomezuje se jen na doplnění a povznesení fysiky lidské, nýbrž navazuje i na ostatní obory přirozené, na metafysiku, mystiku a ethiku. A milost může tak činiti, protože má různé stránky, které se *povahují* k fysice, metafysice, mystice a ethice. K fysice má zvláštní vztah milost posvěcující, k metafysice milost setrvání, k mystice milost předurčení, k ethice milost napomáhající. — O všem tom podrobněji se rozepisovati zde není možno, jen několik poznámek přičiním k milosti napomáhající a k milosti předurčení.

Význam a potřebu napomáhající vzhledem k ethice poznáme z pojednání P. Aug. Zacchiho *L'Uomo* 1921, v němž praví, že sice všechno chceme pod hlediskem dobra, avšak nutnou souvislost jednotlivých dober s nejvyšším dobrem, pokud nás obklopuje temnota pozemského bytí, nemůžeme s dokonalou jasností poznati a proto i proti nejvyššímu dobru můžeme zůstatí indifferentní.⁴³⁾ Tu právě pomáhá milost napomáhající, abychom dobro nejvyšší vždy lépe poznávali a dle toho jednali. — K milosti této můžeme zřaditi i působení charismat. Sawicki referuje o spisku Peter Lippert S. J. *Die Gnaden Gottes* 1921 praví o tom:⁴⁴⁾ »V oddílu o charismatech, které dává P. Bůh k vůli společnosti, trefně je vyčteno, že v jistém smyslu *každému* se uděluje dar, působiti pro jiné a jim božské milosti sprostředkovati: »v říší boží stává se takto člověk z příjemce milosti také zase sám udílitelém milosti, dostává nejen účast na proudu světla a života, jenž

⁴³⁾ Theologische Rundschau 1922. 150.⁴⁴⁾ ib. 28.

ze zdroje boží milostivé vůle přetéká skrze Krista na všechny v Kristu povolane, nýbrž toto přetékání a vyvěrání Boha dokonává se právě v lidech sprostředkujících a předávajících. A jestliže někdy v některém člověku není už žádné přetékající dobroty a milosti, pak je tam, na tomto bodu, říše milosti vůbec ukončena, pak je tam peklo.»

Velice nesnadno je psát o milosti předurčení. Jestliže mystika přirozená je mnoho záhadná, což teprve zde, v nadpřirozené mystice. Zmíněný Sawicki l. c. o tom píše: »Při uvažování o tajemství věčného zavržení cituje spisovatel (Lippert) účinným způsobem celou 9. kapitolu k Římanům. Tíže tajemství je tím projáděna až k zachvění. Ale může snadno způsobiti zmatek, jestliže slova apoštola se uvádějí bez náležitého výkladu a jsou ještě podtržena ve své děsné vážnosti. Pro výklad bylo by třeba vytknouti, že nejednají vlastně o konečném věčném zavržení, nýbrž nejdříve o povolání do říše Boží na zemi a o větším nebo menším omilostnění člověka. Nesmíme jich tedy uváděti prostě jako soujem Pavlova učení o praedestinaci.« — A přece zase není správně, učení o předurčení jen letmo přecházet, jak při vyučování všeobecně se děje, neboť život mnohého člověka dá se jen předurčením vysvětlit. Co tím asi míním, vysvitne i z této ukázky: »Všichni lidé i theologové, osvojují si ze zkušenosti, z knih, z dogmatiky, morálky, pastorálky a dějin církevních přede vším ony pravdy, myšlenky a útvary, které se hodí (odpovídají) směru jejich ducha a náladě jejich mysli, jsou jim homogenní, kongeniální a kongruentní. Tím se klade a je již položen základ k jednostrannosti, jež senescente aetate obyčejně se jmenuje zkostnatění.«⁴⁴⁾ Jak těžko jednostrannost tuto překonat a co je lidí, kteří ji nepřekonají a z ní vezmou věčnou zkázu, když totiž je to jednostrannost zla, nepravosti. — A ještě o jedné stránce předurčení třeba se zmíniti, právě vzhledem k vyučování. Zmíněný Lippert ve svém díle rozvádí i myšlenku, že jednotliví národové, stavy a časy bývají milostí zvláštní obdařeni.⁴⁵⁾ S tím se velice shoduje, co napsal Vilém Honhoff⁴⁶⁾ o době naší: »Každý, kdo není úplně zatvrzelý a slepý, bude s námi spatřovati podivuhodné řízení Boží v tom, že právě v týž čas, kde římský papež za posměšného odporu téměř celého »vzdělaného« světa prohlásil, že se nemůže s moderní »civilisací« smířiti a srovnati — že, pravíme, právě v týž čas, dva úplně nevěřící učenci vystupují a ozbrojeni veškerou vědou století, dokazují oprávnění onoho papežského výroku; jeden způsobem skvělým a populárním, jenž je jist výsledkem na větší massy; druhý nesrovnatelně důkladněji a hlouběji, ale řečí těžkopádnou, téměř jen učenci srozumitelnou. To je dle našeho náhledu *providenciální* význam *Lassalla* a *Marxe*. Vidíme v Marxovi a Lassalovi nástroje v ruce Prozřetelnosti. Každý svým způsobem měl přispěti k tomu, aby svět byl vyburcován z osudné lhostejnosti k bídě pracujících lidí, a aby mu konečně byly otevřeny oči o falešných naukách »dismal science«, liberální politické oekonomie. Žádný z nich nechtěl Prozřetelnosti sloužiti, neboť oba nevěřili v Prozřetelnost. Ale jako všechno musí sloužiti plánům Prozřetelnosti, tak i snahy těchto dvou mužů. Také dr. Rud. Meyer uznává »boží řízení«, takřka »*předurčení*« v poslání Marxově...« Od socialistických oekonomů můžeme se učiti, k jakým bezúčtelným poměrům došli jsme v oboru materiálním, co jsme a že jsme řízením a vedením církve opovrhli. — Ovšem nesmíme si lichotiti naději, že zlepšení bude přivedeno

⁴⁴⁾ Hirtentache 1922, 20.

⁴⁵⁾ Theologische Revue 1922, 28.

⁴⁶⁾ Die Bedeutung der Marxschen Kapitalkritik, Paderborn 1908, 119—121, 127—8.

jinak než *nátlakem nouze* t. j. násilnými, děsnými katastrofami, byt bychom si přáli marnější cestu a šlechetnější způsob reformy. — Zdá se býti kletbou, jež spočívá na posledních stoletích, že jen nátlak událostí činí svět zralým pro něco lepšího. To je neblahý následek a trest za odpad od církve, za odpor proti papežské autoritě od doby Štaufů a Filipa Sličného. Odtud se datuje zárodek sociální nemoci a ne teprve od 18. století. Socialismus o sobě je vysoký, vznešený ideál; ve svém konkrétním historickém projevení je metla, důtky Boha na moderní nekřesťanskou společnost. Necht se dnes tváří sebe více bezbožecky, chtěj nechtěj naučí svět opět poslušnosti k prikázáním Božím a jeho svaté církve. Na titanech na nebe útočících, kteří v šilené zaslepenosti se domýšlejí Boha všemohoucího stvořitele a Pána, s trůnu sesaditi, zpravdí se slovo Ed. v. Hartmanna o «bláznech Prozřetelnosti...» »Je pravá, oprávněná, křesťanská kultura, jako je pravý, oprávněný, křesťanský socialismus.« — K tomu srovnajme názor Oswalda Spenglera v knize *Der Untergang des Abendlandes* 1920, kdež praví, že kultura západní Evropy dokončuje tisíciletou pout svého bytí a odumírá, zatím co již vede ní k životu se hlásí kultura nová, klíčící na chladných pláních ruských.⁴⁷⁾ — A k tomu ještě srovnajme názor německých jezuitů o sovětech a máme před sebou zajímavou perspektivu budoucnosti (ohled jakýsi v předurčení národů, stavů, tříd a p.). Zmínění jezuité totiž ve *Flugschriften der Stimmen der Zeit* učí takto: v sešitku 12. Noppel jedná o myšlence rad a shledává, že pro rozluštění děsně vážných hospodářských problémů přítomnosti právě v systému rad je dán jediný dosud viditelný základ. A v sešitu 5. H. Pesch praví, že účinným prostředkem proti atomistickému individualismu a volně-hospodářskému kapitalismu je oprávněna socialisace (sestátnění, zobecnění) v případech nutnosti v zájmu veřejného blaha.⁴⁸⁾ — Na základě uvedených dokladů myslím, že při vyučování náboženství *dospělejších* žáků s úspěchem dá se poukázat na milost předurčení, čímž důležitá větev milosti B. přijde ku své náležité platnosti. Pak i dějiny ukázaly by se žákům v mnohém období ve světle docela jiném, církvi příznivějším. Že by to bez vlivu na život žáků nezůstalo, je samozřejmé. —

(Pokračování.)

Dr. JOSEF BERAN :

0 různých typech představitosti.

(Dokončení.)

1. Učitel má přihlížeti k různým typům představitosti svých žáků při posuzování jejich práce a výkonů. Nesmí se na příklad hned rozčilliti, když žák nedovede se *rychle vyjádřiti*, neboť jak prof. Kádner dobře poznamenává: »Učitel, který domáhá se o překot plyného a správného vyjádření myšlenek, akcentuje příliš slovnou stránku vyučování, vychovává z dětí především slovné formalisty »filosofy«, ale nemá prazádné ještě záruky, že obohatil vskutku vědění žákovo, *ba naopak*: velmi často žák, jehož vědomosti po stránce obsahové jsou značné, pracuje při tom na venek zvolna, vyjadřuje se třeba jazykově nepřesně a neobratně, bývá proto ve škole často níže kladen a odstrkovan, ale v životě zpravidla více platen než pouhý obratný formalista.« Nejedná tedy vždycky učitel — profesor správně, když odsuzuje bez rozdílu každého, kdo plyně neodpovídá, a třeba

⁴⁷⁾ Šusta v Českém časopise histor. 1921, 187.⁴⁸⁾ Viz Theologische Quartalschrift 1920, 341. 3.

že měřítko, dle něhož žáci jsou klasifikováni, tříděni, musí býti více méně všeobecné, jednotné, nicméně okolnost, že mnohému žákovi vlastní typ představivosti vadí při učení, měla by býti okolností polehčující.

Z toho vyplývá hned *také důsledek druhý*, že učitel, když vypořádal různé typy svých žáků, má jim býti nápomocen radou, jakým způsobem přiměřeně k typu, k němuž náleží, by se snadněji jednotlivým předmětům naučili.

Žák na př. typu zrakového učí se pomalu, zdoluhavě, ale za to pozorněji a důkladněji, nejlépe, vidí-li před očima to, čemu se má naučiti. Proto poradí učitel takovému, aby měl vždy při učení ticho a klid kolem sebe, aby si — pokud se týče delších článků — různými přehledy hleděl pomáhati. Že u dětí typu zrakového paměť lokální hraje velkou úlohu, je zřejmo z pověděného, a že žák typu tohoto brzo cizí řeči rozumí a z cizí řeči překládá, za to však těžko v cizí řeči mluví a z mateřštiny do ní překlad činí, je pokusy dokázáno.

Naopak žák typu akustického (sluchového) a akusticko-motorického učí se snadno a rychle, ale ne důkladně. Nejlépe, může-li si uložené nahlas předříkávati, a to, čemu se učí pohyby rukou (při řeckých přízvucích) kreslením vzorců a diagramů rychleji v paměť vštípit. Bude tedy učitel i v tom žákům takovým dobrou radou nápomocen; vždyť — jak podotýká správně p. Kadner (21): »právě v této věci školy naše působí málo, nestarajíce se pravidelně buď vůbec neb alespoň ne dost systematicky o to, jak se žák dané lekci naučí. A přece by často jednoduším pokynem ušetřeny byly děti rodiče mnohých zbytečných námah a starostí.«

Třetí důsledek s předcházejícím souvisící jest, že na základě typů představivosti u žáků vypořádaných může býti učitel rádcem rodičům a vychovatelům při volbě oboru, jemuž by se měl žák věnovati.

Je-li totiž *typu zrakového*, vynikne spíše v předmětech reálních a přírodních, jiný typu sluchového zase v jazycích, řečech a historii, žák konečně typu motorického v povolání praktickém.

Prof. Kadner dle mínění mnohých jiných psychologů výslovně tvrdí: »Okolnost, že typy představivosti zcela zřetelně počínají se jevit až v době dospělosti pohlavní, vede nás k dalšímu důsledku: v této době tedy teprve lze asi posouditi, k jakému povolání by se žák nejlépe hodil: do té doby jsou všechny usudky podobné rozhodně předčasné.« A hned dodává: »To je opět jeden z důvodů, proč by školství střední mělo býti vybudováno z počátku jednotné, ale vyšší třídy aby byly přiměřeně rozlišeny dle rozmanitého povolání příštího.«*)

Jest zajímavé, že prof. Krejčí, jak se zdá, je jiného náhledu v té věci. Právě totiž ve své Psychologii III. str. 92: »Určení typu mohlo by míti význam pro volbu povolání, kdyby při určování typu bylo po ruce methody spolehlivých.« — Dosavadní způsoby, jimiž jsou typy určovány, nejsou totiž všestranně spolehlivé a proto dle prof. Krejčího nelze určitě souditi z typu na schopnost k budoucímu nějakému povolání.

Pravda, přesně vědecky (exaktně) typy různé určití se dosud nezdařilo a po té stránce je ovšem důsledek prof. Krejčího správný, ale v praxi jistě již i přibližné určení nějakého typu u dítěte bude bez odporu zdatnou pomůckou při volbě povolání mládeže.**)

*) Částečně prováděna jest tato zásada v osnovách t. zv. reformních gymnasií.

**) V nynější době, kdy se tak často mluví o reformách některých ústavů, bude časovou i další poznámka prof. Krejčího s předmětem této úvahy souvisící. V uvedené knize na str. 93,

Probrali jsme tedy po stručném výkladu, co jsou typy představitivosti a jak je dělíme — postupně i úkol, který mají vychovatelé dítěte vzhledem k této ne bezvýznamné součástce vývoje poznávavosti jeho.

Krátce můžeme vše pověděné shrnout následovně:

Patřiti k typu nějakému jest výstředností, není tedy dokonalostí. Proto hlavním úkolem výchovy jest zabrániti tomu, aby se dítě v určitý typ nevyvíjelo. A toho se docílí

1. ve výchově rodinné tím, že se budou soustavně vzdělávati všechny smysly dítěte tak, jak svou činnost vyvinují, totiž v prvních 3 měsících sluch, pak dále zrak a hmat, kteréžto dva smysly v době pozdější stále mají býti vhodně volnými prostředky (hračkami) zdokonalovány.

2. ve výchově školní

a) až do doby puberty (12—14) má býti pokračováno směrem, jímž postupovala vzhledem k výchově poznávavosti rodina; má býti vyučováno názorně a individualně.

b) Po době puberty, když se již z nedostatku výchovy předcházející ustálily určité typy představitivosti, nezbyvá učiteli nic jiného, leč použití zkušeností nabytých

a) při posuzování výkonů jednotlivých žáků a

β) při návodu α) jak se mají doma učit

β) jaké by měli přiměřené si voliti povolání.

Pravda, v mnohých rodinách a v mnohých, přemnohých školách jsou poměry takové, že vylíčený postup výchovy jest naprosto nemožný. Kdo zná jen trochu naše rodiny a školy hlavně na periferii pražské, jistě přisvědčí, že nebude možno vždycky rodičům a učitelům užívati všech těch pokynů, jež paedagogická psychologie vzhledem k poznávavosti dětí na paměť uvádí. Ale při dobré vůli a upřímné snaze i za nepříznivých poměrů rodina i škola mnoho zmožou a každý i ten sebe menší úspěch bude ku prospěchu dětí a tím i ku prospěchu našeho národa celého.

ANT. NOVÁK:

České dějiny.

(Příspěvek k filosofickému hodnocení.)

(Pokračování.)

Dnes prožíváme *třetí etapu*. Pokatolčení národa dalo se *prý* pod nátlakem Habsburků a Říma a musí se odčinit. Jsme svědky úžasného kulturního boje vedeného všemi zbraněmi a všemi prostředky. Máme se zase stát protestanty neb aspoň sektáři. Na propagandu protestantismu jdou sem miliony a snad miliardy z Ameriky. Je fedrována představiteli státu a tato misionářská práce odměňována již tu na zemi. Pracují nároží ulic, hrdla řečníků, listy t. zv. pokrokových stran, pomáhá Hus, Komenský, čeští páni ba i jméno presidenta Masaryka. Vlastenci tito vymýšlejí se do zbožnosti Husovy a Komenského jsouce vnitřně nenáboženští ba protináboženští. Marně poukazovali na to: Šalda, Jesenská, Madlmayer-

obírá se otázkou, zda jest to správné, že při přijímací zkoušce do jistých — tak výslovně píše — ústavů nebývají přijímáni kandidáti bez hudebního sluchu. A dochází k závěru, že má-li kandidát sluch normální a vyhovuje-li jinak, neměl by býti odmítnut, poněvadž — uvádím jeho slova: »ať se zkouší tak, nebo onak nelze zkouškou takovou o schopnosti k hudebnímu sluchu s určitostí konstatovati nic jiného, nežli že uchazeč je do jisté míry vycvičen, nebo není, avšak nikoliv, že by nebyl schopen (vůbec) vycvičení.« — Poznámka tato zajisté zasluhuje povšimnutí.

Pekař. Z dějin udělala společnost Herbenova důlní podniky, v nichž se pracovávají velikáni našich dějin na protestantsko a takto upravení předkládají k veřejnému uctívání neb zatracování. Běda tomu, kdo by se odvážil porušit ustálený ráz těchto chráněných krajín a neviděl plnost pekelných hrůz v době protireformační (temna) neb nebeských krás v době reformace.

Byl by prohlášen ihned za nedobrého Čecha, reakcionáře — klerikála — protože se osmělil ohrožovat nerušený chod a prosperitu nadějných podnikatelství našich protestantů, volnomyšlenkářů a Československých. (Pekař.)

Co my na to? Bráníme se!

Ukazuje na pustou a prázdnou teatralnost, jalovost, zvětralost, na ošuntělý, lepenkový postroj, dekorační chochol a lež — tlach nesnesitelný tomu, kdo má smysl vnitřní čistoty a slušnosti. (Šalda.)

Neabsorbujeme se však zdaleka tím bojem. Ukazuje, jak nebezpečno pro samostatnost naši je oslavovat rebelanty, revolucionáře, individualistické sektáře. Vybízíme k národní svornosti poukazováním na nebezpečnou polohu našeho státu, voláme po úctě k autoritě, k zákonům. Stát náš za války připojil se k dohodě, již tvořili převážně Románi — katolická Itálie a Francie.

Anglie nám mnoho nepřeje. Bojí se slovanského imperialismu a bolševismu.

Nevymykajme se z řádu, v němž jsme kdysi stáli a v němž jsme nabyli samostatnosti. Máme zase příležitost prožít novou renesanci spolu s celou Evropou. Či máme se stát zase národem sektářů a odbojníků proti stávajícímu řádu a nepřátelům si celou Evropu — a na konec státi se opět kořistí číhajících Němců? Volá-li se »Los von Rom« — ozývá se »nach Berlin«.

A staneme-li se kořistí Němců, až znesváříme se tak mezi sebou, že Čech Čechu bude nepřítelem, pak jsme zakopáni navždy.

Jen jedna idea může sjednotit všechny národy v republice — katolicismus. Němci, Maďari, Slováci i Rusíni sa k němu hlásí. Který státník by nepoužil toho k posílení soudržnosti státní, aby ulomil hroty rozkladného nationalismu?

Katolicismus protiví se revoluci a neochvějně trvá na uznaném režimu vládním.

Připouštíme-li, že husitství a reformace protestantská se svým širokým svědomím hodila se k revoluci — *k státotvorné politice hodí se jen katolicismus*. Česká otázka točí se kolem katolicismu, poněvadž zasvěcení tuší, že se rozhoduje na celá století. Jen katolicismus ideálem jednoty poslušnosti a kázně může odchovat státu věrné občany, může zvednout národ z úpadku mravního. Dvoutisíciletý ústav Spásy — církev zná lidi i národy přivádět k Bohu. Vždyť dějiny Evropy jsou dějinami křesťanství, dějiny křesťanství dějinami církve katolické, dějiny církve dějinami papežství a dějiny papežství jsou dějinami mužů poslaných od Boha jistého dne a jisté hodiny, aby rozřešili velké problémy lidstva k prospěchu lidstva a ve smyslu Prozřetelnosti. (Göthe. Westöstl. Divan.) (Dokončení.)

SMĚS.

Katecheta v malém škol. zákoně a jeho právní postavení. § 3. novely školského zákona ustanovuje: »Opatřovati vyučování náboženství na školách obecných a občanských a na ně dozorati přísluší úřadům církevním s výhradou práva vrchního

dozoru a správy, které přísluší státu podle § 1. zákona ze dne 9. dubna 1920.« K tomu 1. odstavci § 3. připomíná rozpočtový výbor poslan. sněmovny ve schůzi 26. června 1922 toto: »Po stránce úhradové jest však pouhým důsledkem zásadního stanoviska zákona, že zařazuje náboženství mezi povinné vyučovací předměty, ukládá povinnost

hmotné úhrady nákladů s tím spojených vydržovatelným školy, tedy státu, zemi, obci atd.»

Kdo určuje náboženskou výchovu dětí? V Německu mají od 1. ledna 1922 zákon, dle něhož jen rodičové určují náboženskou výchovu dětí. Není-li rodičů obou, pak jeden, není-li ani toho, pak poručník, příbuzní a na konec, když jiných není, tedy poručený soud. Když je dítěti 12 let, nemůže proti své vůli býti převedeno k jinému vyznání. Teprve po dovršení 14. roce může samo měniti náboženství. Vidíme, že v Německu taková volnost není jako u nás, kde dětem dali právo účtovat si Římem. Tím ovšem zesměšlili pokroky celý boj proti Římu.

Náboženství v rozvrhu hodin. V § 3. odst. 6. novely školského zákona se stanoví: »Hledíc k různosti nábožen. vyznání žactva na te které škole budíž doba vyučování náboženského v rozvrhu hodin ustanovena tak, aby tím souvislost ostatního vyučování nebyla rušena (§ 3., odst. 6.).« Důvodová zpráva k tomu podotýká: Ve smyslu § 3., odst. 8. upravení jest rozvrh hodin tak, aby vyučování náboženství dělo se v hodinách prvních a posledních dopoledního či odpoledního vyučování. » Rozpočtový výbor připojil pak tuto vysvětlivku: »Požadavku tomu možno v praxi poměrně snadno vyhověti položením náboženského vyučování na první a poslední hodiny vyučovací. V první a druhé třídě obecné školy jest vyučováno od 8—10. ve třetí od 8—11 atd. Tu možno stanoviti vyučování náboženství pro první třídu od 8—9, pro druhou od 9—10, pro třetí od 10—11 atd.«

Co žádají naši Maďaři ve školství. Maďaři na Slovensku vypracovali právě své školské požadavky. Žádají: 1. Aby byl rozmnožen počet maďarských obecných škol z nynějších 749 aspoň na 943. Jinými slovy, žádají naši Maďaři zřízení 194 nových maďarských škol obecných. 2. Aby stát nezasehal do práva konfesi, na jejichž školy přispívá, aby mohly samy stanoviti vyučovací jazyk svých škol. 3. Aby k došavadním 14 občanským školám maďarským bylo zřízeno ještě aspoň dalších osm. 4. Aby bylo k nynějším 13 středním školám maďarským zřízeno aspoň 5 nových středních škol a aby stát upustil od svého úmyslu zrušiti 6 stávajících středních škol maďarských. 5. Aby byl podstatně rozmnožen počet maďarských obchodních škol. 6. Aby byla ponechána maďarská právnická fakulta v Košicích, resp. aby byly zřízeny na bratislavské universitě maďarské katedry a sesta-

veny maďarské zkušební komise. 7. Aby bylo zřízeno 5 maďarských škol rolnických a znovuzřízena hospodářská akademie v Košicích.

Kongres náboženské ethnologie v Tilburgu (Hollandsko). Nový směr ve vědě náboženské tak zv. ethnologie náboženská čili studium náboženství, jak se jeví v životě národů nekulturních všech zemí i věků, jest s úspěchem pěstován v kruzích katolických odborníků jak profesorů tak misionářů různých zemí. Obraz vědeckého bádání dosavadního v ethnologii náboženské podaly dva sjezdy konané r. 1912 a 1913 v Lovani pod protektorátem kard. Merciera za účasti dvou set profesorů a misionářů z různých zemí. Třetí (po válce první) kongres zv. Týden ethnologie náboženské bude pořádán v Tilburgu v Hollandsku ve dnech 6.—14. září t. r. Hlavní pořadatelé, ředitel mezinár. časopisu »Anthropos« P. W. Schmidt ze St. Gabriel (Mödling u Vídně) a profesor P. H. Pinart z Enghien (Belgie) sestavili přesný program přednášek a sezvali všechny odborníky katolické. V 37 hodinových přednáškách proberou vynikající odborníci světového jména všeobecné otázky ethnologie náboženské o nové methodě historicko-kulturní po stránce psychologické, evoluční, sociální, jazykové a kulturní u jednotlivých národů a kmenů nekulturních celého světa, o tak zv. kruzích kulturních u primitivních kmenů v Africe, Americe, Australii a Asii. V části druhé zvláštní bude pojednáno ve 12 přednáškách o oběti, jak se jeví v náboženství národů primitivních, antických indoevropských i semitských, v dalších 14 přednáškách podány budou výsledky bádání o mystériích u národů antických (Eleusinských, Mithrových, Adonis a Attisových a p.) o poměru jejich ke křesťanství, pak o zasněcování a tajných společnostech u různých domorodců australských, ostrovních, amerických, afrických i asijských. Přednášky budou konány nejvíce francouzsky, německy, anglicky, hollandsky. Vedle vědeckých uvedených přednášek bude 8 populárních se světelnými obrazy. Pražská theol. fakulta bude na sjezdu zastoupena prof. Šandou, jenž bude přednášeti o oběti u Israele a ostatních národů semitských, vyjma Sumero-Akkadů, a docentem náboženských dějin dr. J. Hanušem, jenž jmenován sekretářem sjezdu pro Československo, olomoucká prof. dr. Klamathem. V otázce ubytovací vyšla městská rada v Tilburgu kongresistům blahovolně vstříc, jakož i vláda hollandská ohledně snížení poplatků visových.

VYCHOVATEL.

Vedoucí redaktor: FRANTIŠEK KOŠÁK.

ČÍSLO 10.

ŘÍJEN 1922.

ROČNÍK XXXVII.

JOS LIMPOUCH.

Několik směrnic o apologetice na měšťanské škole.

(Dle slovinské »Vzajemnosti« čis. 5. a 6.)

Článek je vlastně referát katechety P. Felxe Tavčarja, který byl přednesen ve spolku katechetů slovinských na schůzi »Družstva slovinských katechetov«. Promluvil zde muž živé víry a my dovolujeme si uvést jen některé důležitější body.

Zdůrazniv důležité poslání katechetovo ve škole pro budoucí život žákův, dokazuje nutnost řádné přípravy katechetovy pro katechesi, čemuž předeseílá slova bývalého francouzského ministra Talleyranda: »Nešťasten kdo nepoznal hlavních pravd sv. víry; ale ještě nešťastnější ten, kdo poznal je špatně povrchně«. Kdo dobře nepoznal všech hlavních pravd sv. víry je v hrozném nebezpečí, že víru ztratí anebo stane se nábožensky vlažným, což ovšem přináší velmi špatné ovoce v jeho životě mravním. Sv. Augustin napsal: *Difficile est, ut male vivat, qui bene credit*. Je proto svatou povinností kněze, aby věčné pravdy byly žákům dobře vyloženy a objasněny. V nižších třídách stačí pouhé podání základních pravd a autorita katechetova. Těžší je ovšem úkol na školách měšťanských, kde jest již *mládež, která slyšela již mnohé námitky proti víře*. A ti právě brzy vstoupí do života dnes po většině víře nepřátelského a tu je *třeba — apologetického poučení*.

Apologetickými katechesemi chce katecheta dokázati pozitivně pravdivost katolické nauky, již ovšem jinak dokazuje těm, kdož víru již zavrhlí, jinak věřícím. Většinou mládež na školách měšťanských je víře ještě věrnou a proto netřeba pravd sv. víry dokazovati tak jako nevěrcům. Katechese podobného druhu byly by tam nepotřebnými a nepřiměřenými. Než tu je zvláště potřeba v dnešní době, žákům na měšť. škole přiměřeně jejich schopnostem pozitivně dokázati katolickou věro i mravouku a tak je ve víře utvrditi. Při výkladu a důkazech nutno zároveň upozornit na různé námitky a řeči, jež dnes tu a tam mezi lidmi slyší. Katecheta musí přemýšlet často o tom, jakým nebezpečím je mládež naše dnes vystavena a tak uváděti jen to, s čím pravděpodobně jistě ve všedním životě se potká. Ale i v tomto ohledu nepřehánět, aby snad neutkvěly v paměti mládeži námitky a pravdy věro- a mravoučné, aby jí zmizely.

A jak má katecheta dokazovati pravdy věroučné a mravoučné? V tomto ohledu třeba postupovati od základny — že to čemu kněz učí, je učení nelidské, nýbrž božské, od Boha, Ježíše Krista a pravdy, jež církev podává jsou neomylné: Nadpřirozených pravd ovšem žák sám poznati nemůže, tím méně, aby snad znal všechny. Proto třeba, aby žák věděl a byl přesvědčen: Že jsou to pravdy nadpřirozené, jež Bůh dal a jež přijímáme vzhledem k autoritě Boha, jemuž nelze aby oklamal, aniž lze, aby byl oklamán. Tu třeba důkazů z Pisma sv. Nejlépe jest vybrati text jeden, jasný, lehký k zapamatování, aby žáci na první ráz vě-

děli, co jim míní katecheta dokázati. Podobně i z ústního podání. Aby pak důkazy z Pisma sv. měly vážnost větší, třeba zdůrazniti častěji autoritu Pisma sv., církve a Ježíše Krista. Podobně dlužno si vésti i u výroků papežů *ex cathedra*. Někdy třeba užiti i důkazů rozumových. Žáci nechť poznají, že zdravý rozum, s nímž dnešní svět tak často se chvástá, nikterak neodporuje víře, naopak, že rozum právě nás vede nutně k víře. Nechť sami uznají, že není nerozumem věřiti, jak rádi by jim namluvili nepřátelé, ale že právě nevěra je největším nerozumem a nesmyslem. A jestliže některé pravdy naší svaté víry přesahují náš rozum, nevyplyvá z toho, že jsou proti rozumu — prostě přesahují naše rozumové poznání. Víra doplňuje to, čeho rozumem pochopiti nemůžeme. Při pravdách věroučných nesmí se ovšem katecheta dovolávati napřed důkazů rozumových a pak teprve zjevení. Neboť nastalo by nebezpečí, že žák bude věřiti pouze tomu, co svým rozumem pochopí.

Které pravdy zvláště má katecheta dokazovat a které námitky vyvráteti? Katecheta nechť snaží se vyvrátiti nejběžnější a nejobyčejnější námitky, předsudky, zůmyslné omyly, jež v dnešní sopečné době jsou nejvíce rozšířeny, tak aby nikdy pak žáka nemohly zvíklati a z rovnováhy přivést. V tomto ohledu třeba dovolávati se i věd profánních. Není tu třeba učiti žáky *theologii*, ale praktické nauce o víře, o její kráse, důstojnosti, ale také i o povinnosti víru vyznávatí a z ní pak plynoucího štěstí víry? Nutno ovšem dokázati nejprve fundamentálních pravd: Bůh, Kristus, Církev. Je-li víra o těchto pravdách hluboko zakořeněna v duši žáků, pak těžkosti, jež by snad ohledně víry v budoucnosti mladého člověka se objevily, tak lehce víry je nezbaví i kdyby snad sami nepohli je odstraniti. Tyto fundamentální pravdy musí však býti katechetou opakovány ne jednou, nýbrž stokrát, dokazovati je, z různých hledisk osvětliti a vyložiti, aby jim žáci trvale a dobře porozuměli a je ztrávil duševně. Numquam satis dicitur quod numquam satis discitur. A nyní k některým podrobnostem. Snaž se dokázati, přiměřeně schopnostem žáků, že je Bůh, že možno Ho poznati i rozumem přirozeným. Je dobře rozvinouti důkaz teleologický. Žáci musí býti takřka přinuceni zvolati se žalmistou: Nebesa vypravují slávu Boží a dílo rukou Jeho zvěstuje obloha . . . (Ž. 18.) Při výkladu o stvoření světa, nechť podá se biblické vypravování, nechť k němu vyloží a připomene stručně hypotheses přírodovědecké o počátku světa a srovná je s přiměřeným vypravováním Pisma sv. a dokáže, že není mezi nimi odporu. A na druhé straně nechť poukáže, že je nemožno vyložiti těmito domněnkami vznik světa bez Boha.

Důkladně je nutno probrati nauku o člověku, zvláště o duši a její nesmrtnosti, což dokáže jednak tím, že žádá sama spravedlnost Boží nesmrtnost duše a že všichni národové věřili, že smrti není všemu konec. Poukažme na to, že nejraději by ovšem potlačili nesmrtnost duše ti, kdož ze srdce rádi by žili jako nerozumná, nemá tvář, jako zvíře! Mluvme často o tom, proč máme věřiti, jak potřebna je víra nejen pro věčnost nýbrž i pro svět, pro mravnost, pro život společenský. Právě víry nemohlo lidstvo samo nalézt, sám Bůh musel ji zjevit. Zmíniti se též o tom, jak věřícími býti největší učenci světa, a že není většina učenců nevěřících, naopak hluboko věřících. Takovéto důkazy žáka ve víře jistě utvrdí. Dokažme dále božství Kristovo, že Kristus je pravý Bůh ne nějaký obyčejný mudrlec na základě vlastního zjevení Jeho, svatého života, zázraků a z mrtvých vstání. Učení o zázracích je jistě velikého významu. Je-li žák pevně přesvědčen,

že je Kristus Bohem, bude již potom lehce věřiti, že učení Kristovo je pravda sama. Kristovo učení vykládá církev, a to církev katolická; a že církev katolickou jediné Kristus založil, dokáže katecheta ne pouze výroky Kristovými, ale i dějinami církve samé. Vyložme dále, že jen katolická církev je pravá církev Kristova a že není stejné věřiti cokoli. Při výkladu o církvi dlužno též vyložití o papeži, jeho neomylnosti, v čem spočívá, zvláště když dnes žijeme se sektáři. Zdůrazňujeme význam sv. svátostí, jak na ně se připraviti, rozdíl hříchů, touhu po sv. zpovědi, a sv. přijímání, o přítomnosti Kristově v nejsv. svátosti oltářní, o mši sv., že nevěra je hříchem, že věřící katolík je i dobrým vlastencem, o klášterech a životě řeholním, o vlastnictví, o stavu manželském a rodině atd. Při výkladu církevních dějin poukážme, že snad nehodní papežové nejsou důkazem proti neomylnosti a svátosti církve, že žádný papež jako učitel a pastýř církve nikdy neučil nic církvi odporujícího, a jestliže snad na stolec Petrův dostal se muž místa toho nehodný, stalo se tak ne vlivem církve, ale poměrů politických, kdy církev nebylo svobodnou. Naproti tomu vyzvedne světlou stránku dějin papežství, doby papežů svatých a neohrožených (57 světců a mezi nimi 31 mučedníkův). Dlužno přihlížeti též k místním poměrům, k prostředí, z něhož žáci vyšli. To samo přináší již některé námitky proti kněžím, štóle, o platech na církevní úkony atd. Tu dlužno poukázat na záslužnou práci našich buditelů kněží, na vše čím kněžstvo lidstvu pomohlo.

Dále často poukaž též k tomu, že víra není výplodem rozumu, nýbrž vůle a milosti Boží. Že je mnoho lidí dobře poučeno o víře katolické a základních pravdách, a přece nevěří, poněvadž se nemodlí. Kdo chceš si víru zachovati, modli se a pros o ní! K víře nás ani Bůh nenutí, neboť praví: Chceš-li . . . Kdo však neuvěří, bude zatracen, praví na jiném místě. My nutně potřebujeme Boha, ne on nás, a proto modleme se často za dar víry. Bože, rozmnož víru mou!

ANT. NOVÁK:

České dějiny.

(Příspěvek k filosofickému hodnocení.)

(Dokončení.)

Sledujeme-li jen státní hledisko, dáme přednost katolicismu.

Nesmíme se vázat na mrtvolu protestantismu, nesmíme kopírovat německé Prušáky v jejich chtivosti, hrubé okázalosti, vypínavosti, zdůrazňování moci proti pravdě a lidskosti — a přikrývat vše milosrdným pláštěm bezobsažné humanity.

Mrtev je pozitivismus, ve mdlobě liberalismus — život nábožen. v úpadku (reformace je odbyta!) *My chceme žít, panovat nad zemí dětí našich!*

Světová válka nás přiřadila k románským národům, Francouzům a Italům, s nimiž nás poutá vřelé přátelství — kdežto Angličané nám nedůvěřují, protože jsme Slované.

Denis ve spise »La Guerre« takto chlácholí Angličany:

»Slované jsou nakloněni více k anarchii, k vnitřním svárům než k mohutnému soustředění autority. Jejich roztržita nedbalost, nestálost, individualismus,

daleko jdoucí skepticismus nejsou nijak vlastnosti, které by sváděly je k po-blouznění a hallucinacím, jimž *podlehlo »ctnostné a vědecké« Německo.*

Románi dají kostru — my obsah.

Zůstaňme tedy v dobrém přátelství s Romány — ale zraky obracejme a srdce podejme bratrům Jihoslovanům, Polákům, Ukrajincům a Rusům.

S nimi nás pojí jedna víra a jeden křest. Herdrovo proroctví dojde splnění. Kolo osudu vynese Slované na povrch. Rusko se ještě koupá v krvi revoluce — ale pozdraví se a vstane. Pročistí se sociálně i nábožensky a jako dítě plno chuti k životu a práci podívá se na starou Evropu. Musí mnoho dohánět, budovat z trosek — ale nový sociální řád vyhoří, nábožensky uzraje — ba můžeme říci, dá starému křesťanství novou náplň. Citové sklony slovanské povahy, demokratičnost a hluboká zbožnost, toť poklady, jakých marně bychom hledali na západě sestárlém, vyžilém.

Rusko ničím není, ale vším může být. *Je chudé — ale chudým se evangelium zvěštuje. Oživuje plán jes. Jiřího Křížanice ze 17. stol.*

Takto osvětlena nabývá myšlénka cyrilomethodějského apoštolátu velkého významu.

Půjdeme přes Balkán. Stav církví tamnějších není utěšený. Patriarchát cařihradský nebyl od r. 1917 obsazen — Moskva a Petrohrad ztratily nábož. přitažlivost. Státní církve srbská, bulharská, rumunská, řecká nemají cizí zájmy ani možnosti přejít zemské hranice. Jsou to církve *národní*. Katolické posice na východě sílí rok od roku, jak nejnovější zprávy skoro denně oznamují.

V Cařihradě apoštolský vikář, biskupové v Athenách, Jasích, Bukurešti, 1 arcibiskup a 3 biskupové v Bosně, arcibiskup ve Skutari, Smyrně a pak veliký vliv Francie a kurie papežské v Orientě — to vše ukazuje, že půda velkého výboje katolicismu na východ je připravena.

Hlasy z Ruska, vyjednání Sceptyckého v Římě, rostoucí vážnost stolice apoštolské — konečně mohutníci politické hnutí katolické ve všech státech Evropy ukazují na rašení na příchod nové doby. Mužný věk Slovanstva nadchází.

Tedy na východ — na jih! s bratry všech zemí, naděje spjatý s jejich nadějemi pochodně zažehnem na věčnou cestu k Božímu městu.

Dr. LUB. PETR:

Laická či náboženská morálka ve škole ?

(Pokračování.)

Ernest Judet.

Není jediného Francouze, jenž by nezelel krizi moderní školy: neboť ohrožuje celou zemi, jejíž hluboké rozdvojení označuje a akcentuje. Sluší přiznati, že přerodný pokus, houževnatě sledovaný republikánskou stranou od těch dob, kdy dostala se k moci, skončil skutečnou roztržkou.

Všichni příležitostní dopisovatelé, přinášejíce anketě Eclairu výsledky svých úvah a své zkušenosti, hledající příčiny a naznačující odpomoc zla, potvrzují vážnost *občanské války*, jež vhná do nerozřešitelné opozice nepřátelské mozky mladé generace. Jsou odděleni nepřestupnými přehradami, vedle nichž někdejší barikády mohly jevit se překážkami dočasnými a mnohem méně nerozkladnými.

Všechna nynější politika obírá se touto hroznou otázkou, nikoli aby v ní nalézala terén shody, nýbrž bojiště.

Vracíme-li se k počátku ideového hnutí, jež určilo školní reformu a jí vtisklo své konečné směry, narážíme nejprve na *vlastenecká sofisma* vzhledu téměř upřímného, a na *anarchistický klam*.

Sofisma zrodilo se z válečného tažení r. 1870, nesprávně studovaného a nedostatečně pochopeného. Že jsme byli poraženi především inferioritou vedení a vyšších method válečných, usoudili jsme, že náš lid prohřešoval se vzděláním zdola. Byl to nesprávný výklad a omyl nedozírných následků. Chyběla nám vůdčí elita, a my jsme uvěřili, že vyučování obecné, více a lépe rozšířené, nás vedlo k odvěti. Říkalo se běžně tehdy mezi *pokročilými*: *U Sadové zvítězil kantor*. Rozmnožující učitele, domnívali jsme se, že zvedáme o třídu naši postupnou civilisaci a že tvoříme armádu, již nebude se už obávati srovnání nebo srážky s armádou německou.

Ve skutečnosti učitel pruské školy byl hrál v přípravě vojenských tříd úlohu socialního poddůstojníka, poslušen jsa slova jediného řádu, služby nezměnitelného ideálu; nebyl to on, jenž ukul bojovnou filosofii a položil základy válečného nacionalismu, jehož zásluhou nadšené a zanícené Prusko, mající za hranic svých 500.000 bajonetů, uspíšilo sjednocení germánské a Císařství německé. V tomto pokuse, jenž trval od r. 1806 do r. 1866, procházejí léty 1813 a 1815, daty rovněž pamětihodnými v historii berlínských státníků, učitel byl ukázněným a oddaným agentem triumfu své země, sleduje bez jediného zlozvuku brázdu taženou Fichtem a Hegelem, aby lépe poslouchal Bismarka, Moltka a Viléma I.

Je směšno srovnávati se zarýnským kolegou učitele školy francouzské, takového, jak jsme ho pojali, jmenovali a ustanovili v jeho pevnůstce, aby vedl Francouzečky: náš náleží k antipodům učitele pruského, náš boří, co jeho protivník založil. Jest snadno uhadnouti proč: spletli jsme s vědou nevalné hamparáti vědomostí podružných, jimiž jsou přetíženy osnovy neskromně prázdné. Zapomněli jsme v konstantní činnosti profesorově na to, co živí duše a utváří charakter. *Z metafysické nicoty, v níž spočívá oficiální nauka našich fakult, musel vyjít nesnášlivý pedantismus našich škol.*

Mluvil jsem nahoře o anarchistickém klamu, jenž jest více než 25 let na dně všeho školního vývoje, a jenž jej otravuje a vrhá do něho zárodky smrti. Nikdo ho lépe nedefinoval než jeden z Otců atheistické a nihilistické církve, jejímiž fanatickými kněžími jest tolik učitelů. Byl to pan Buisson, jenž napsal tyto řádky ve své cynické určitosti hrůzně zajímavě: »Ta jest nejmělejší zkušenost, již lid kdy učinil o sobě samém: neboť zhostili jsme se onoho nehmátnutelného zbytku, ono minima mlhavé nábožnosti, již malá demokracie švýcarská a veliká republika americká si pečlivě uchovaly.«

Kazimravná rozpustnost této věty, v níž vyzývavost se mísí s přetvářkou, ličí podivuhodně autory úkladu, jehož účinky měříme na naší rase, v politickém a sociálním zápase, v němž Blocova republika pomalu ale jistě se blíží k bankrotu,

Všemohoucí šéfové národního školství, ti, kdo nesou odpovědnost za první kompromisy, a pak za úpadek, nechtěli upřímně vyzbrojiti lid pro jeho povinnosti a proti nebezpečnostem světové soutěže. Dávajíc se věsti sektářskou nenávistí k náboženským tradicím, jimiž jsme prostoupeni, usoudili, že nadešel vhodný okamžik, aby přestříhli bez možnosti návratu spojení mezi minulostí a budouc-

ností, a aby sterilisovali, žijoucí morálku, jež byla v platnosti. Nahrazují ji negacemi, jimiž musí naši synové a naše dcery za vděk brátí, ač náhrada ta zůstává je bez opory, bez naděje, bez jistoty v nesnázích, nehodách a bédách životních.

Takové jest dílo necitelných chirurgů, kteří se honosí, že předcházejí práci doby. Srážejí nás do neznámá s pyšným přesvědčením, že se věnují velkolepému úkolu, a že nám, jako předchůdcům, dávají, jedním rázem prvenství a věk revoluční slávy. Ale vědomé toto zpusťování nevykonali otevřeně, ale prostředky skrytými, s pomocí lživých symbolů a šalebných názvů. K nejzrádnějším a nejzhooubnějším počítáme název *neutrality*. Pod tímto dobromyslným slovem s kočkovitou vychytralostí uskutečnili tyranii duchů, zabavení rozumu, podnik naprosté nevraživosti, zřízený proto, aby vyhladil v nevinném a důvěřivém žáku všechnu vzpomínku, všechnu stopu náboženské kultury. A ještě se holedbají, že předstihují Ameriku a Švýcarsko v opanování francouzečků!

Křivdí Novém světu a Švýcarské republice, neboť není to vágní, mlhavá nábožnost, jež podpírá tyto dva útulky poctivé svobody, nýbrž dobře zdůvodněné, solidní a pevné pochopení náboženství, jeho podstaty i jeho nutnosti. V jeho jméně president Spojených států Theodor Roosevelt telegrafoval 1. června 1907 msgru Irelandovi, aby blahopřál mu ke chvíli, kdy klade první kámen k nové katedrále sv. Pavla v Minnesotě: »V této šťastné zemi, která jest naše, svoboda a náboženství jsou přirození spojenci a postupují ku předu ruku v ruce«.

Ten skutečný základ amerického imperialismu, nadšeného vlastenectví a energické víry, jež zaručuje mu, zásluhou neúnavné činnosti, prvenství břehu Atlantického do Tichého okeanu. Na menší ploše *pravd* a šetrná neutralita k cizímu *credu* ctí školy švýcarské: tam učitel, jenž mluví k dětem protestantským i katolickým, řídí s šetrností, z níž se nikdo nevyzouává, křehký vzrůst citů přirozených i myšlének božích v jejich různých formách, jež rozvine si jinoch a již rozhodnou o zralém muži. Což znamená dle ušlechtilé a lidské formule se sněmovního řečníště panem Gérard-Varetem řečené: »Neutralita jest intelektuální nestrannost, jest jasnost ducha«. Pod záminkou nadčlověčí lhostejnosti a olympijského klidu laická neutralita, ve slohu Blocových vůdců, projevuje se potlačením vši nezávislosti otce rodiny, konfiskací dítěte. Stát prázdni jeho hlavu tvrdě, že je osvobozuje svým utlačujícím poručíkováním.

Bylo by nerozumno upíratí státu práva, jež mu dávají zájmy kolektivity; rovněž jest spravedливо, má-li stát vzezření odpovídající potřebám a jednomyslnému přesvědčení občanů, a nikoli výlučným vlastnostem jedné strany. On usiluje o to, aby ovládl své protivníky a zničil je až do svobodného projevu jejich víry. Anglický ministr byv otázan v Panské sněmovně o úmyslu přičítaném vládě, jakoby chtěla zneužítí vyučování, odpovídal nedávno trefně:

»Myslím, že urozený předcházející řečník má obrazivost poněkud zkalenou zprávami, jichž se mu dostalo z druhé strany průlivu (La Manche). Vypravovali mu, zdá se, (smích), že v jedné evropské zemi, ve jméně zásad z r. 1789 (smích) nebo snad docela z r. 1793 (nový smích), rokující shromáždění přiznalo státu právo zastoupiti otce rodiny a učiti dítě ve jménu proměnlivých principů zákonnodárství, historie, morálky, politiky až do principů, jež dotýkají se veliké otázky náboženské.

Nenáleží nám vměšovati se do toho, co se děje u národů sprátelených (smích). Necht' si upraví po své chuti rodinu, dozor, výchovu; to je jejich věc; ale u Anglosasů bude vždy něčím posvátným domov, právo otců rodiny a matek, nejpodstatnější všech svobod, svoboda rodiny. *Běda tomu, kdo by se jich chtěl dotknouti!**

Aby nepoznaly zdravé přímosti tak pěkné mluvy, francouzské školy jsou vydány učitelům nemoudrým, kteří neuměli zacházeti s nejučinnějším nástrojem veřejného zdvihu a poklesu. Odtud přiznání jednoho z vynikajících velekněží vládnoucí strany:

»Jest třeba viděti, jak přes naši péči a péči tolika milionů, jest ještě zárodečná a směšná mravní výchova, udělovaná národem spoustě jeho dětí. Mravně mládí jest opuštěno tak, že za pomoci bídy a nepravosti, *vycházejí z našich škol tisícové apačů.*«

Netroutali bychom si jíti dále než zašel málo podezřelý autor přiznání, jež prohlašuje nezpůsobilým školní vyučování, protože vede osudně takovými úrazy k takovým propastem. Neodčiníme tabulek zločinnosti, nevybudujeme blahobytu Francie, nevrátíme zdraví národu zbloudilému a odlouzenému starostem o svou velikost, dokud neuvedeme školu do rovnováhy, dokud nedáme do ní vniknouti lásce k nezměnitelným pravdám, jež byly šíleně dány do klatby a jichž vyhlazení bylo oddekrétováno. Neurčitá morálka, zbavená závazné *sankce* není oporou mravnosti, jež upadá: odnímá vlastenectví jeho význam i jeho ctnost. Šalebná dvojmyslnost neutrality, jež přímo zvrhává se v protináboženskou vášeň, jest posledním slovem systému, jež odsuzuje jeho nicotnost, i když nezkazil těch, jichž intelektuální život a nejvyšší duševní tužby není s to živiti. (Dokončení.)

ANTONIN JEŽEK:

Kino.

(Ze stránky psychologické nastíněno.)*)

Duše lidská jeví pro své okolí, osoby, s nimiž se stýká, zájem a to někdy takový, že třebas osudy jiných se jí bezprostředně nedotýkají, přece pláče s pláčícími nebo raduje se s radujícími. Některé případy ohromující a náhlé dovedou duši rozrušiti na delší dobu, přivésti ji z rovnováhy života, ba učiniti chorou. To děje se dospělým, kteří plně chápou život a cítí se svými bližními.

Příhlédneme k fingovaným kombinacím životním na jevišti, kde odehrává se často »kus vlastního já« jednotlivcova. Co se asi děje v duších posluchačů? Sledují hru jsouce přesvědčeni, že to není nic jiného než oživení fantasmie dramatikovy, trochu rekvizit a scénickými efekty ozářených kulis? Záleží na založení duševní povahy jednotlivce. Jistá hra byla příčinou, že zkoušející herci vypukli v pláč, při jiných často zašelesti v hledišti kapesníky na důkaz, že posluchači prožívají osud hrdinů a hrdinek. Snad za čas vzpomenu si na »slabý okamžik«, pousmějí se a řeknou: »bylo to jenom smyšleno«, ale nelitují slzy která tehdaž vytryskla z oka.

Jako v divadle může se státi i v kinu, kde se pracuje nejmodernějšími vymoženostmi techniky, aby dojem byl úplný, co nejvíce pravdivý. I sem zabloudili hrdinové a hrdinky prožívající chvíle blaha, štěstí, ale také zármutku a neštěstí,

* Práce zesnulého katechety, která byla již dříve připravena do tisku, ale pro nával jiných odložena. († 21. dubna t. r. viz Vychovatel str. 79.)

aby dali divákům příležitost k spolucítění a spoluprožití dojmu. A nezapřeme, že pod pláštěm přítmi zůstává naše oko vždycky suché

V kinech vidíme také často děti, které dosud nechodí do školy, neumí přečísti slov před každým obrazem se vynořivších na bílém plátně, jimž take nevadí, že na programech dole jest napsáno: »Mládeži do 16 let vstup zakázán«. Děti nemohou za to, že matinka chce v prázdné odpoledne se pobaviti a nemá kde je nechati. »Jdou rády podívat se na obrázky« — říkají. Kdyby již jen začali. Jsou nedočkavé až tu zazní zvonek dvakrát. . . třikrát, elektrické žárovky slulí světlo, jen červené bludičky září a na bílém plátně objeví se titul předváděné hry. Dítěti zazáří očka a uprou se nebojácně na osvětlený prostor. Nebojí se dítě tmy dokud je někdo vyprávěním hrůzo-strašných historek nepřestraší a to jest důkazem čistého svědomí — dle mínění lidu. Na scéně střídají se obrazy. Dítě je sleduje pilně, všímá si každé maličkosti, v duši jeho obráží se radostné scény hlasitými výkřiky, nesympatické pak pláčem, k němuž dítě nikdy nemá daleko. Pračky, usmrcení někoho, topení se a záchrana, třebas to bylo v »humoresce« bývá příčinou pláče. Po jednotlivých obrazech bývá křížový výslech maminek, co to ono znamenalo. Některá ochotně vysvětlí, jiná odkáže dítě na domov, ačkoliv není zajištěno, že slib splní. Doma dítě vypravuje, co v kinu vidělo, přemýšlí o ději a pod dojmem jeho ukládá je pečlivá matka do postýlky.

Ale běda! Dítě marně zavírá očka. Spánek daleko odletěl a místo něho střídají se obrázky z kina. Jako po jídle kořeněném a silném nechce se hned zbujnělé tělo uložit k zdravému spánku, tak i duše nemůže pod hojně fantasií kořeněnými dojmy odpočinouti. Dítě stává se mrzutým samo na sebe a matka na dítě. Neví, proč se mu dnes nechce spát. Bylo na procházce, v kinu. Konečně samo již znaveno usne. Ale dojmy z kina tím nejsou zapašeny, vrací se zpátky, aby sdružením a rozdělením vytvořily ještě nové, které by předvedly dítěti — ve snu. Někdy bývají sny tak mocné a hrozné, že dítě ze spanku mluví, křičí strachem, nemohouc se probudit. Jiné učiní dítě malátným, ráno ospalým a nespokojeným, Matka marně pátrá, proč jest dítě »nesvým«, pro každou maličkost rozplakané. Zapomněla na kino

Nezapomněly však na to v *Curychu úřady školní*, aby to nepřipomenuly rodičům, kteří své děti vodí do kina. *Dr. Baginský* poukazuje k tomu, že předrážděním fantasmie dostavuje se nespavost, zmenšuje se chuť k jídlu, trpí trávení. Zcela odmítavé stanovisko zaujímá *dr. Willinger*, který již r. 1911 podal školním úřadům dobrozdání, že *četná kinematografická představení pro jejich škodlivé působení na duši a nervový systém dětí školou povinných se absolutně nehodí*.

Proto některé městské rady (na př. v Pardubicích) zakázaly mládeži, návštěvu biografů, ale výnos ten setkal se s odporem u majitelů těchto živností, kteří dobře vědí, že mládež tam zanechá i při mírném vstupném dosti peněz. Ohrazení to arcíť bylo pouze a jedině ve smyslu výdělečném, nikoliv uměleckém, o kteroužto stránku se podnikatelé velmi málo starají.

Jest-li že kino působí neblaze na malé děti, tím spíše na školní mládež, která již dobře chápe, co se na plátně děje. Duše dětská jest nepopsaný, čistý lístek, na který má býti brán patřičný zřetel zvláště vzhledem mravnosti. Říká se, že čistému jest všecko čisté, ale přiznejme, že nečistota i čisté časem poskvřňuje.

Zda kino posiluje v mládeži mravnost a povznáší ji ke konání ctnosti? K tomu nemůže žádný přisvědčiti? Čeho se chrání často rodiče před dětmi, aby

úhony na mravnosti nevzaly, spatří dítě v kinu. V dějinách římských čteme o vynikajícím muži, který nikdy před svými dětmi choť svou nepolíbil, ba ani ji neobjal, leč tehdy, když strhla, se veliká bouře a ona se bála. V kinu není o takové momenty naprosto nouze, ba, aby vynikly, jsou zdůrazňovány zvětšenými, samostatnými snímky. A mládež opjí se do těch dvou lidiček, které Amor zachytil do svých tenat a spjal srdce jejich šípem lásky. Nevyklíčí snad časem něco podobného v duši dítěte, když naskytne se k tomu vhodná příležitost? Nesnuje kino nepozorovaně pád dítěte ve hřích, který nebude lze napravit? Možno pozorovati, že mládež sotva opustí školu, kdy měla by hledati vhodné zaměstnání; obyčejně hned začíná zapřádati známosti, které snad nikdy k společné pouti životem nemohou vésti. Ale to nevadí, vždyť v kinu předvádí se také flirt, zakázané schůzky a klamání. Zdaž nevyhloudí nám úsměv na tváři pohled na slečinku v krátkých sukýnkách se »zeleným« mladičkem kráčející po korsu, které dnes má každá vesnice? Ale, zda zároveň nevzpomeneme slzí a bezesných nocí, které budou následovati, až prozíravá mysl rodičů začne trhati pásky bez rozmyslu navázané?

V kinu předvádí se také snímky »svlékací«, o nichž známo, že bývají příčinou znemravnělosti mládeže. Děti, pokud přesně nerozlišují pohlaví, kamarádi se; ale přijde doba, kdy se rozdělí, — hoši s hochy se spojí k hrám a dívky vyhledají děvčata. Slušné děti vždy zachovávají vůči sobě jistou zdrželivost při mytí, koupání atd., ale kino někdy slušnosti nezná a vzněcuje pohlavní chťice.

V kinu se neluští tímto způsobem sexuální otázka, kterou mnozí snaží se luštit i na poli školském! Vůdčí zásadou v tomto směru — dle prof. *Foerstra* jest *šetření stydlivosti mládeže*. Nevracejme se na cesty nepravé, po nichž kráčeli Řekové; u nichž děvčata na veřejných cvičištích produkovala se skoro úplně bez šatu! Jest-li některé ženy na ulicích nedostatkem oděvu hledí upoutati pozornost světáků, nepřenášejme tento nezpůsob do kina na odiv dětem, bychom nebyli pomahači ďábla, který číhá na vhodný okamžik, aby polapil nevinnou duši. Vnadiidlem bývá často vzbuzení smyslnosti, proti níž třeba vždy rázně se opřiti a ne-li, jsi poraženým.

Časopis »*Zvon*« napsal, že kina ze tří čtvrtin hoví nevkusy a banalitě.

Co asi děje se v duši mládeže, spatří-li filmy, v nichž provádí se krádeže, loupeže, přepadení, co nejrafinovanějším způsobem? Nezapomene mládež, že vše jest pouze nastrojeno, připraveno scénicky a seskupeno, aby podalo co nejefektivnější obraz? Mnohé dítě vidí ve hře kus skutečnosti a dědičně zatížené — celou. Nedivme se potom, že hra se mu líbí, ono touží se také proslaviti a na konec šnuje plán, který v pozadí má dvířka do soudní síně i v kobku žalářní. Mám za to, že mnohý mladistvý zločinec může děkovati kinu za poučení při různých detektivkách, které ho přivedly za mříže. Snad první chybný krok na dráze života bude mu poučením a výstražným znamením v další cestě, možná že bude hrobem pro jeho celý život!

Nemožno upřiti, že kino by nemělo vliv na duši dítěte. I ono tam píše a běda, píše-li ne způsobem povznášejícím. Snad stopy jeho neobjeví se ihned, ale zůstanou tam, aby jednou vzplanuly ohnivým žářem a byly vodítkem nekalého činu!

Třeba tudíž největší opatrnosti ve výběru her, má-li býti kino mládeži přístupno, má-li ji povznést mravně, utvrditi ve ctnostech a ukázati jí nepřekné vlastnosti v pravém světle! — Pozor na moderní otravné umění!

JAN OLIVA:

Půdorys a nárys náboženského vyučování.

(Pokračování.)

Druhá část nadpřirozeného oboru (dle našeho přehledného schematu)

zjevení

může se považovati za zmocněnou milost čili za vyšší stupeň milosti nadpřirozené. Zjevení řádu nadpřirozeného odpovídá metafysice řádu přirozeného — tím označen ráz a význam jeho; ale mimo to povahuje se zjevení ke všemu, co předešlo: k celému řádu přirozenému a k milosti řádu nadpřirozeného — tím ráz a význam jeho ještě se zvětšuje.

Jak zjevení odpovídá metafysice, znázorní nám poněkud toto: »Je nápadným fakt, že v zemích, kde tisíce lidí uštknutím hadím umírají, kněží, misionáři tedy nástupci apoštolů, zcela zvláště jsou toho uchráněni . . . P. Baucke líčí prudkost tropického povětří. A pokračuje: máme zkušenost, že žádný missionář nebyl bleskem zabít, žádný hadem uštknut, žádný tygrem usmrčen (asi před 10 lety jeden missionář z Korutan přišel v Indii tygrem o život, o úmrtí misionáře hadím uštknutím nic jsme neslyšeli. Poznámka vydavatelova), jistě podivuhodný fakt, který i misionáři Východní Indie pozorovali.«⁴⁹⁾ — Jak zjevení povahuje se ke všemu, co předešlo, znázorní nám poněkud toto: »Slavný dějepisec Johann von Müller vyznává v listě přírodopytci Bonnetovi: »Vidím ve křesťanském zjevení naplnění všech nadějí, cíl veškeré vědy, vysvětlení všech převratů, klíč ke všem odporům mezi materiálním a duchovým světem, mezi životem a nesmrtelností. Při všem, co jsem dosud viděl a až do této hodiny napsal, něco mi scházelo; nyní, kdy znám Vykupitele, je mně vše jasno a nevidím už nic, čeho bych s jeho pomocí nemohl zodpovědět.«⁵⁰⁾

Zjevení týká se především příjemce — není jinak možno, než že zjevení má zvláštní vliv na osobu, které zjevení se dostalo; ale stejně mocně, častokráte ještě mocněji, týká se zjevení druhých lidí — naznačujeme obojí výrazem gratia gratis data. Eusebius z Caesaree praví o konci 2. století.⁵¹⁾ Všichni praví přívrženci Kristovi používají milosti Kristem udělené ku spáse a ku prospěchu ostatních, podle toho, jak každý od něho byl dary obdařen. Někteří v pravdě vyhánějí ďáblы, takže často uzdravení stávají se potom věřícími a v církvi vytrvají. Jiní ukazují poznání budoucího, mají podivuhodná vidění a dávají prorocké předpovědi. Jiní uzdravují nemocné vzládnutím rukou a navracují jim ztracené zdraví. I mrtví byli někdy vzkříšeni k životu a zůstali pak ještě hezkou řadu let mezi námi. Jedním slovem, je nemožno vypočísti účinky milosti, jež církev ve veškerém světě od Boha přijala a ve jménu Ježíše, pod Pontským Pilátem ukřižovaného, denně obrací k dobru pohanů.«

Ku zjevení v udaném významu patří i zázraky. »Rozum náš nevidí v zázraku nic nemožného, jakmile připustí jsoucnost nadsvětového Boha.«⁵²⁾ Že zázraky se děly a dosud dějí nemožno nijak popřít. O této věci ovšem nemohu zde obsírněji jednati, jen něco málo pro ilustraci uvedu. »Zázraky jsou mluvou

⁴⁹⁾ Dr. Robert Klímšch: Lebte Jesus noch? Erscheinungen Jesu, besonders in neuerer Zeit. Regensburg 1920, str. 84—85.

⁵⁰⁾ ib. 33—44.

⁵¹⁾ Historia eccl. 1. 5. c. 9.

⁵²⁾ Klímšch 1. c. 59.

nebes. Kde se dějí zázraky, tam ukazuje se božská moc.«⁵⁵⁾ Přecházejí zázraky v Písmě sv. uvedené, dotknu se zázraků v době církevní. »Ve stech aktech blažhořečení svatých nalezá se vždycky kapitola: de donis supranaturalibus t.j. o nadpřirozených darech milosti, i o blahosladeních posledního století dala by se o tom napsati tlustá kniha. Dějinou hodnověrnost, že sv. Bernhard z Clairvaux měl dar zázraků, proti svobodomyšlným odpůrcům vítězně obhájil profesor dr. Hüfner. O sv. Bernhardovi sdělují současníci, že 221 od narození slepým navrátil zrak, němých a hluchých uzdravil 186, 126 chromým pomohl na nohy, uzdravil 184 mrzáky, kdežto počet osvobozených od šílenosti a jiných nemocí obnáší 60.«⁵⁶⁾ »26. června 1911 pravil abbé Valette o Lourdech z uložení biskupa Lourdeského na eucharistickém kongressu v Madridě: »Víte li, milí pánové, co lékaři, kteří uzdravení v Lourdech, tedy eucharistické zázraky, studovali, o tom smýšlejí? Necht' vás přesvědčí jediný příklad. V roce 1906, tedy před 4 lety, prohlásilo 346 lékařů, mezi nimiž nacházeli se primáři nemocnic, professoři fakult a členové akademie, tedy nejvyšší špičky vědy lékařské, ve psaní, jež bylo ode všech podepsáno, že »neočekávané uzdravení v Lourdech přicházejí a u velkém počtu a to působením zcela zvláštním. Tajemství tohoto působení nemůže věda objasniti, neboť přirozená síla při těchto náhlých uzdraveních je zcela vyloučena.«⁵⁷⁾

Třetí část řádu nadpřirozeného (dle našeho přehledného schematu)

vtělení Kristovo

je nejvyšší stupeň, nejvyšší zmocnění nadpřirozené milosti Boží a zjevení Božího zvláště zázraků; celý život Kristův je prostoupen zázraky.⁵⁸⁾

Vtělení řádu nadpřirozeného odpovídá mystice řádu přirozeného — tím označen ráz jeho; ale mimo to povahuje se vtělení ke všemu, co předešlo; k celému řádu přirozenému a k milosti a k zjevení řádu nadpřirozeného — tím ráz a hlavně význam jeho ještě mnohem patrněji vyniká; nad vtělení Kristovo se všemi jeho důsledky není nic vznešenějšího v řádu nadpřirozeném. to je pravá a vlastní mystika nadpřirozená. »Nejvyšší filosofii (sv. Bernardu) jest mysticky poznat a zažiti Krista ukřižovaného: haec mea sublimior interim philosophia, scire Jesum et hunc crucifixum. (Serm. in cant. 43, n. 4.)«⁵⁹⁾

K této nadpřirozené mystice Kristově náleží mimořádné zjevy mystické totiž extase, vidění, mystická kontemplace,⁶⁰⁾ stigmatisace (vtisknutí utrpení Kristova na tělo zvláště vyvolených lidí).⁶¹⁾ Nemohu o těchto věcech obšírně zde mluvit, jen o stigmatisaci něco podám, poněvadž ta pro náš účel je nej názornější. »Žádný fakt nebyl tak tvrdošíjně popírán a v posměch uváděn jako jizvy sv. Františka z Assisi, dnes však není ani jednoho vážného badatele v dějinách oné doby, který by nepřipouštěl tuto historickou událost. Neslýchaný úspěch františkánů, kteří již 34 leta po smrti sv. Františka počítali 8000 klášterů a, abychom mluvili s Renanem, »po křesťanství největší hnutí lidu vyvolali, jakého dějiny pamatují,« bez zázraku jizev nedá se plně vysvětlit. Během času milý Bůh milostný dar jizev opětovně udělil vyvoleným svatým duším, vždy však jen věřícím ka-

⁵⁵⁾ týž 55.

⁵⁶⁾ týž 66.

⁵⁷⁾ týž 73.

⁵⁸⁾ sr. Morawski: Večery na Ženevském jezeře.

⁵⁹⁾ Dr. Jos. Kratochvíl v Hlídce 1922, 61.

⁶⁰⁾ Hlídka 1922, 79. 80.

⁶¹⁾ Klimsch I. c. 211.

tolíkům, nikdy jinověrcům. Více než 62 osob mezi 321 stigmatizovanými byli dle seznamu lékaře dra. Imberta od církve vřazeno do počtu svatých a blahoslavených. Novější katoličtí badatelé mají za to, že nutno držeti mínění, že při stigmatizaci spolupůsobí příroda a nadpřiroda a že ji třeba považovati za důkaz božské milosti. I lékaři, na př. Surbled (*Die Moral in ihren Beziehungen zur Hygiene*, Hildesheim 1909 a Lefebre (*Louis Lateau Louvain 1873*) připouštějí, že lékařská věda nemůže podati výklad stigmatizace z příčin čistě přirozených.⁶⁰⁾ »Jedním z nejzajímavějších a zároveň nejlépe prozkoumaných případů jest ten, který popisuje v Belgii 1920 vyšlá kniha *La stigmatisée belge Louise Lateau de Bois-d'-Haïne, Bruxelles, De Lansy* po bedlivém zkoumání a mnohých diskusích v akademii Bruselské prohlásili konečně její členové jednohlasně: »Stigmatizace Louisy jest skutečné faktum bez jakéhokoli podvodu. Věda lékařská nemá nijakého uspokojujícího vysvětlení těchto zjevů.«⁶¹⁾ »Stigmatizovaní jsou živí ukřižovanci, které milý Bůh po čase vždy znova vystavuje mezi námi lidmi, abychom jimi byli pamatováni na onoho, jenž pro nás byl ukřižován. Je to hluboce dojímavější, záračná mluva Boha. Třeba jen, abychom naslouchali, abychom touto mluvou co nejhluběji uchvázeni byli.«⁶²⁾

V posledních slovech máme naznačený cíl vtělení. Vtělení svými účinky týká se především příjemce samého, Ježíše Krista — jaký vliv vtělení na osobu Kristovu mělo, známo z dogmatiky; ale vtělení Kristovo týkalo se, a to hlavně, nás lidí — o tomto vlivu právě předešlo v hořejších řádcích a nejpřatrněji se to ukáže každému, kdo v církevních dějinách stopuje působení Krista jako učitele, kněze a pastýře. —

— Ovšem náš rozum a celá naše povaha nemůže vše to dobře pochopit, jsouce mnohonásobně omezeni shledáváme tu některé jevy pro nás nedostupné, antinomie. O těchto antinomiích bude později více promluveno. (Pokračování.)

K.

Dr. Pavel Vilém Keppler, biskup rottenburský.

Jméno arcipastýře katolíků vřtemberských je snad známo po celém katolickém světě. Dne 28. září letošního roku dožil se dr. Pavel Vilém Keppler, biskup rottenburský, svých sedmdesátých narozenin. Jako druhý syn soudního notáře ve švábském městě Gmündenu narodil se roku 1851.

Po brzké smrti otcově výchovy synů svých (3) ujala se matka a když synové vystudovali v rodném městě gymnasium, odstěhovala se s nimi do Tübing, kde Pavel s bratrem svým Eugenem studoval theologii (dvě sestry staly se jeptíškami) a byl 2. srpna 1875 na kněze posvěcen.

Po krátkém pobytu v duchovní správě stal se Pavel prefektem v Tübingách a roku 1880 farářem v Kannstatě, odkud r. 1883 povolán za profesora exegeze Nov. zákona na universitu v Tübingách a roku 1894 za profesora morálky do Frýburku.

Proslaveným stal se Pavel Keppler svými spisy. Vydal mnohá umělecká a theologická pojednání. Jen v nakladatelství Herderově ve Frýburku vytištěno

⁶⁰⁾ týž 214—5.

⁶¹⁾ Hlídko 1922, 8.—81.

⁶²⁾ Klimesch 217.

přes 500.000 exemplářů jeho knih, jež došly rozšíření po celém světě. Nejpříznivěji přijato kritikou dílo »Wanderfahrten und Wallfahrten im Orient«. Sem náleží i spis jeho »Im Morgenland« a »Aus Kunst und Leben«, jež je v tisku. Světové pověsti však získal Keppler svým spisem »Mehr Freude«, jehož originál vyšel ve 175 tisících exemplářů a který přeložen byl do mnohých řečí. K němu druzí se spis podobný »Leidenschule«. Vydal i četné spisy homiletické, které všechny vyšly již v několika vydáních.

Nás nejvíce zajímá katechismus, vydaný z rozkazu jeho pro diecesi rottenburskou (r. 1920), který nám za vzor byl položen. Promluvit o tomto katechismu ponecháváme si do některého příštího čísla, dnes ve volném překladu přinášíme. co na rubu titulního listu katechismu píše biskup katolické mládeži své diecese,

»Milé, děti! Do vašich drobných rukou poprvé klade biskup malou tuto knihu. Je nejmenší mezi školními knihami vašimi, ale přece nejdůležitější. Málo má listů a přece je v ní více pravdy a moudrosti než ve všech knihách světa. Obsahuje zjevení Boží a jménem Božím z rozkazu církve budou vám ji vykládati vaši katecheté, aby obsahu knihy té jste porozuměly a v paměť si vštípily, aby vše přešlo v srdce a duši vaši a proměnilo se v tělo a krev.

Buďte pilnými a učenlivými žáky. Uzavřete s touto knihou od prvního dne přátelství. Mluví k vám vaši řeči a svými obrázky radost činí očím vašim. I když někdy bude snad namáhati vaši paměť, povede to vždy jen k vašemu dobru.

Vezměte tedy s radostí do rukou knížku, kterou biskup váš vám podává. Nechť stane se vám z knihy školní knihou životní, ba knihou otevírající vám život věčný. Jako kdysi Spasitel náš se modlil, tak s ním se modlíme:

»To pak je život věčný, aby poznali tebe, jediného pravého Boha, a toho, jehož jsi poslal, Ježíše Krista. Oznamuji jsem jméno tvé lidem, které jsi mi dal. Dal jsem jim slovo tvé. Posvětiť je v pravdě; slovo tvé jest pravda.« (Jan 17.3 r.) Jsou tedy tvými, jsou mými dětmi.

V Rottenburgu, 1. ledna 1920.

† *Pavel Vilém,*
biskup.

K 70tým narozeninám vznešeného biskupa, učitele mládeže, i my připojujeme přání, aby Bůh v plné síle a činnosti ku prospěchu katolíků viremberských jej zachoval ad multos annos!

J. L.

Katechetský sjezd v Záhřebu.

V 7. a 8. čís. lublaňské Vzájemnosti podán je reterát, z něhož vyjímáme některé zajímavosti. Sjezd původně projektován na dobu pozdější, ale mimořádné poměry jej urychlily, takže konán již 5. a 6. července a to proto, aby předlohy, jež na sjezdu budou probrány, byly patřičným úřadům předány před začátkem škol. r. 1922—23. Účastníků bylo přes 100, z nich 27 Slovenců.

Sjezd pozdravil jménem arcibiskupovým biskup Dr. Lang, který jako bývalý dlouholetý katecheta promluvil ze srdce k srdcím. Z řečí jeho vysvitá, že v SHS blíží se kulturní boj k svému vyvrcholení milovými kroky. (Úplná kopie poměrů u nás!) Právě na konec: Vyučování náboženské je ve velikém nebezpečí, musíme podniknouti vše, co můžeme, abychom toto neštěstí od vlasti naší odvrátili. To mohu říci: Jestliže v Bělehradě budou trvati na svých protináboženských návrzích, vyzve katol. jugoslávský episkopát veškeré kněžstvo i veškeren národ

k energickému odporu proti tomu. Budeme bojovati všemi prostředky, aby naše mládež nepadla do tmy nevěry a bezbožectví. Mládež našeho národa je mládeží boží, posvěcená na křtu sv., vezme-li se škole náboženství, pak ubohá ta mládež nebude již mládeží boží, a toho nepřipustíme. Stejně nesníme dopustiti, aby oloupěna byla mládež středoškolská o vyučování náboženské.

První referát o laicisaci výchovy a školy přednesl Dr. Kniewald a koreferent Dr. Pečjak. Po obou přednáškách rozpředla se živá debata, při níž přečteny jednotlivé body resoluce, o nichž bylo pojednáno a jež vesměs byly přijaty. 1. Katoličtí rodičové mají přirozené právo a povinnost, aby zamítli výchovu bez víry a bez Boha a aby žádali naopak školu, v níž by jejich děti byly vychovávány a poučovány ve víře katolické. 2. Žádáme, aby zákony a výnosy, jež týkají se náboženské výchovy škol. mládeže, nebyly vydávány bez předchozího souhlasu s kompetentními úřady církevními. 3. Žádáme, aby mi isterstvo osvěty postaralo se o to, aby mezi škol. mládež nebyly zanašeny jak údělními tak i neúředními osobnostmi a sdruženími politické boje. 4. Poněvadž, vzhledem k veřejným a jasným protikatolickým tendencím Sokolstva, veškeren episkopát jugoslávský okružním listem ze dne 6. května 1921 zakázal katolíkům jakoukoli účast v Sokole, žádáme, aby nenutilo min. osvěty a také ani ostatní školní úřady studenty katol. vyznání, by museli cvičiti v Sokole, nebo aby byli vychováni v duchu sokolském, který je výslovně protikatolický. Necht se neopakuje případ, aby byl katolický katecheta trestán škol. úřady proto, že požádán byv žáky, upozornil, že veškeren episkopát jugoslávský v našem státě zakázal účast v Sokole. A konečně, necht již ustane sokolisování školy. 5. Ohledně marianských družin žádáme, aby ustalo neoprávněné jednání a pronásledování mar. kongregací, jejichž členové jsou obyčejně nejlepšími a nejvzornějšími žáky. 6. Žádáme svobodné náboženské školy soukromé, ale i střední, odborné a vysoké. Prosíme min. osvěty, aby budoucně posílalo návrhy zákonů a předlohy o školských otázkách, týkajících se náboženské výchovy a vyučování ku prohlédnutí a uvážení jak Hrvatskému katol. katechetskému spolku v Záhřebu, tak i Slovinskému spolku katechetskému v Lublani.

Ve II. referátě jednáno o osnově vyučování náboženství na školách obecných a středních. Zastávána metoda dějpravná, pro níž vyjádřilo se přes 60 katechetů. K tomuto bodu promluvili prof. Lasman a kat. A. Messner-Sporšič. V resoluci zdůrazněn výklad katechismu na podkladě bible. V resoluci žádá se 1. pro ohromnou většinu 99%, konfesionelního obyvatelstva, aby se stanoviska národní i všeobecné kultury, vyučování náboženství bylo povinné na všech školách jak obecných a měšť., tak odborných, středních a vysokých. 2. Aby přicházela ze škol katol. mládež úplně utvrzena nábožensky i eticky, je nutně potřebi, aby plnila všeobecná přikázání církevní, jako na př. účast na mši sv., přijímání sv. svátostí. Poslední referát J. Krošla, katechety z Celju, pojednával o možnosti fakultativního vyučování náboženství. Řečník dokázal v něm, že simultánní škola, již hodlá vláda vnutiti, je v naprostém rozporu se zákonem přirozeným i s právem rodičů a církve. Nutno připravit a poučiti rodiče o škole konfesionelní a obětavosti katolíků ve státech jiných a děti povzbuzovat k náboženskému vyučování.

Jak ze stručných zpráv vyplývá, byl sjezd velmi zdařilý. Příslušné resoluce mají býti uveřejněny ve všech hlavních listech, předsednictvu pak uloženo, aby dostaly se do rukou ministrů a krále. Přejeme našim bratrům Hrvatům i Slovincům, by Bůh žehnal jejich energické práci ve prospěch církve a vlasti.

P. T.

Veledůstojnému Pánu

Th. Dr. Rudolfu Horskému,
*zasloužilému faráři v Šárce,
 arcibiskupskému vikáři, spisovateli atd.,
 dlouholetému zodpovědnému redaktoru
 „Vychovatele“ (1898—1912)*

k Jeho sedmdesátinám

*upřímně blahopřeje
 redakce a čtenářstvo „Vychovatele“*

SMĚS.

Zakládání mariánských družin jinochů. V 5. a 6. čísle Vzájemnosti je výzva k zakládání družin jinošských. F. S. Šegula dokazuje jejich význam nejen pro školu a kostel, nýbrž i veřejný život. Doporučujeme dle možnosti i u nás.

První sv. přijímání v minulosti a přítomnosti. Svého času bylo o tomto tematiku psáno i u nás. A dnes čteme podobný článek z pera A. Č. v pátém čísle slovinské Vzájemnosti. Cituje zde sv. Tomáše Aq.: Pueris autem iam incipientibus habere discretionem, etiam ante perfectam, puto cum sint decem aut undecim annorum, aut circa hoc, potest dari, si in eis signa discretionis appareant et devotionis. Probrav vývoj tohoto významného okamžiku v životě křesťana, jak v době sněmu Lateránského, tak i Tridentského, ukazuje na praxi v Německu, kde koná se první sv. přijímání ve 14. roce a na podobný zvyk i ve Francii. Konečně přechází k dekretům Pia X. a ke kodexu, kde v kanonu 854 zodpovědnost za to, kdy jdou děti poprvé ke stolu Páně, padá na kněze, který je připravuje, a na rodiče. De sufficienti puerorum dispositione ad primam communionem indicium esto sacerdoti a confessionibus eorumque parentibus aut iis, qui loco parentum sunt. A tu jsou právě rodičové, kteří buď tvrdí, že dítě

jejich není způsobilé Tělo Páně přijmouti, nebo druhá řada — bojí se dítěto připustit vůbec. Bývá to ovšem pouze zlá vůle rodičů, kteří vlastně Nejsvětějšího v úctě nemají. Takovým třeba připomenouti, že jen kněz musí si učiniti správný úsudek o tom, může-li dítěto přijímati či ne. A na konec dodává pisatel: Právě v dnešní době hrozí nevinným dítkám největší nebezpečí v ohledu víry a mravů. A právě tomuto hrozcímu nebezpečí chtěl čelit blahé paměti eucharistický papež Pius X. prostředky nadpřirorodními. A proto uvědoměli, horliví kněží a starostliví rodičové zasadí se jistě o to se zvýšenou mírou, aby zbožné přání prorockého papeže o časném a častém sv. přijímání co nejvíce bylo uskutečňováno. Čím časněji, tím lépe — kolem 8. roku.

Proč nebyla zavedena ve školách laická morálka. Když v kulturním výboru jednalo se o osnově nového školského zákona a »pokrokaři« usilovali o zavedení laické morálky do vyučovacího plánu, ocitli se najednou v koncích, byvše otázaní, co vlastně ta laická morálka je, jak si vyučování tomuto předmětu představují, kde mají nějaké učebnice a zkoušené učitele. — Zmlkii.

Učitelstvo potřebuje vyššího vzdělání. Když byla v senátě debata o malém školském zákoně, utkali se mnozí řečníci mezi sebou. Lidový senátor dr. Reyl ke

konci své řeči apeluje na námitky senátora Konečného, bývalého učitele, pravil: Pan kolega Konečný dokázal svou řečí jen to, oč se také přimlouvá resoluce kulturního výboru, kde se mluví o potřebě vyššího vzdělání učitelstva. Jestliže bude mít učitelstvo vyšší vzdělání filosofické, jsem přesvědčen, že odpadnou takové jalové námitky. (A la Konečného. Výborně! Potlesk!)

Z činnosti pokrokového učitelstva.

»Právo Lidu« psalo v červnu: »Školní úřady byly upozorněny, že některé učitelky ve Velké Praze neoprávněně vybírají příplatky na členy rodiny, s nimiž nežijí ve společné domácnosti, aniž je podporují. Zemská školní rada proto nařídila revisi všech příplatků, a tu se přišlo na velmi »interesantní« případy. Tak jedna slečna učitelka vybírala »rodinný příplatek« na jistou slečinku, která do Prahy dojížděla občas do divadla a u sl. učitelky — přespávala. Jiná učitelka přihlásila »neteř«, jejíž papínek jest velikým boháčem, majitelem několika domů, ale slečna učitelka si na ni vybírala od státu příspěvek několik set korun měsíčně. Jinde byli »příbuznými« docela cizí nastrčené osoby atd. Rozumí se, že všechny »přebrané« obnosy — někde to jde do desetitisíců — musí býti vráceny a vedle toho zavedeno bude disciplinární i trestní řízení nejen s učitelkami, ale i se správci škol, poněvadž je vážně podezření, že o těchto podvodech věděli, neb docela k nim nabádali!«

Suma sv. Tomáše v podobě katechismu. Bývalý prof. mezin. dominin. university v Římě, nyní regent obnoveného generálního řádového studia francouzské provincie Toulouzké, P. Tomáš Pégne O. P., vydal Sumu sv. Tomáše Aq. v podobě katechismu pro věřící, pro školy a pro děti. Autorovi se znamenitě podařil obtížný úkol. Sv. Otec mu blahopřál k dílu vlastnoručním brevem, v němž si přeje, aby dílo bylo přeloženo do latiny a do cizích jazyků. Dílo se již překládá do italštiny, angličtiny, španělštiny a polštiny. Nejnověji udělil autor i českým dominikánům výhradní právo překladu se všemi autorskými právy. Na překladu se již pracuje.

Ve vědě náboženství a v náboženství věda. To je heslo, které dává papež Pius XI. na prapor svobodných, katolických universit v dopisu adresovaném rektorovi nově založené university milánské. Hlava křesťanstva ukládá svobodným katol. uni-

versitám náboženskovědeckou výchovu inteligence, jež duch byl by ovládan harmonií mezi vědou a vírou. Svobodné katolické university musí odcizovat novou generaci inteligence, která by účinně spolupracovala o náboženské a mravní obnově lidstva a zároveň energicky věnovala se pěstování odborné vědy. Svobodné katolické university dokážou světu skutkem, že ničeho není katolická církev vzdálenější než překážet pěstění umění a vědy, nýbrž právě naopak usiluje o jejich podporu a rozkvět. Církev nikdy nepodceňovala prospěch a užitek, jenž plyne lidstvu z vědecké a umělecké práce, a má stále pevně přesvědčení, že konec konců věda a umění, jež pocházejí z moudrosti Boží, k Bohu člověka přivádějí, jsou-li správným způsobem pěstěny. To vyřkl zjevně koncil vatikánský. Jestliže nová, svobodná, katolická universita v Miláně — končí list — spojí s hlubokým studiem vědeckých disciplin nemenším zájmem a úsilím také studium katolické pravdy, přispěje úspěšně k tomu, aby rozplynul se blud, jako by mezi vědou a vírou byl rozpor. Dle koncilu vatikánského rozpor tento vyvolává se zdanlivě tím, že buď se článkům víry nerozumí ve smyslu církevním a falešně se vykládají, anebo fantastické zásady považují se za požadavky vědeckého rozumu. Dopis je určen osobně rektorovi milánské university a svědčí jak o zbožnosti svatého Otce, tak i o jeho známé přízni ke vědě, v jejíchž službách takřka celý svůj život stál.

Boj o školu před 50 lety v Německu. Za německého kulturního boje v r. 1872 pod Bismarkem přišel ministr kultu Müller s návrhem zákona o dohledu nad školstvím, který měl býti odňat katol. duchovním. Zápas ve sněmovně byl krutý. Proti novému zákonu mluvili: Reichensperger-Olpe, Windthorst, v. Malinchrodt, Stros-ser, von Wierczbynski. Pro zákon vystoupili: ministr Falk, Bismark, Richter, Virchow, Gucit a Laspadi osobně Windthorsta a radil centru, aby se ho zřeklo. Nepochodil však s touto radou. Boj tenkrát Bismark vyhrál při hlasování 197 proti 172 hlasům, ale musel strašně nahaněti strachu liberálům zpovědníci a nebezpečím katolicismu a jinými ještě slagry. Jen 25 hlasy vyhrál tehdy Bismark nad Windthorstem. Je z toho viděti, že se katolíci němečtí nedali ani před 50 lety. Mohou býti našimi učiteli v boji za konfesní školu, kterou dnes v Německu mají.

VYCHOVATEL.

Vedoucí redaktor: FRANTIŠEK KOŠÁK.

ČÍSLO 11.

LISTOPAD 1922.

ROČNÍK XXXVII.

S. U. V.

Nový ministr školství a učitelstvo.

Při jmenování nového kabinetu překvapeno bylo snad nejvíce pokrokové učitelstvo. Ministrem financí jmenován byl, učitelstvem nenáviděný, Rašín a ministrem školství nestal se ani Lukavský nebo rektor Němec, ani Uhlíř nebo Srdínko, ani znatel poměrů na Slovensku prof. Vlček nebo Hodža. Stal se ministrem bývalý žurnalista, kdysi redaktor prostějovského socialně-demokratického týdeníku, Rudolf Bechyně. Týž posl. Bechyně, který když domáhalo se učitelstvo odčinění křivdy spáchané na něm srážkami na přídavcích o 20 a 30 procent, mluvil v Prostějově a vyjádřil se, že »učitelé to spolknou i s chlupama.« — A toho mu učitelská obec nemůže jen tak zapomenouti. P. ministr musí se dát na pokání jinak — — —

«Český Učitel», věstník zemského ústředního spolku jednot učitelských v Čechách (čís. 7. ze dne 18. října 1922), dav si za motto citát z T. G. Masaryka: »Nedostatek filosofického vzdělání jeví se v necenění politiky, nepolitické, mám-li tak nazvat vychování voličstva a připravování budoucnosti. Krátkozraký materialism politický žene se za úspěchem okamžitým a panováním přímým a bezprostředním. „« píše v úvodním článku »Nový ministr« :

»Co si má české učitelstvo myslet při tomto jmenování? Co pocítujeme jistě všichni, čteme-li, že v čelo úřadu školského a tím nejvyšším představeným učitelstva je postaven muž, jehož tvrdosti nesociální vůči nám nelze jen tak zapomenouti? Pocítujeme, čeho nevyslovíme.«

Ale dále to »Č. U.« vyslovuje:

»Mělo-li býti toto ministerstvo velké, školství velkým mužem rozhodně obsazeno není a odborníkem tím méně. To všechno bychom však přešli mlčením, ale nelze zamlčeti tu osudnou přímo zásadu, že novému ministru školství chybí to nejhlavnější, zvláště jako socialistovi — důvěra zaměstnanců, důvěra učitelstva národního. Důvěry nemáme. Nelze se diviti. Slova o polovzdělancích nevyní nám ze srdcí. Z očí nám nevymizí ten nehorázný klacek, který na nás socialista Bechyně vzal a jímž nás bil. A nemilosrdně. To si uvědomujeme v této době.«

A proto je slyšeti v redakci »Č. U.«, co nikdo netušil, »že si brousil zuby na ministerstvo školství páter dr. Šrámek,« píše se dále v úvodníku:

»Nebáli bychom se P. Šrámka, nepolekáme se ani nového ministra pro jeho minulost. Vědomí nebezpečí nás spojí v jeden šik. Mimo to víme, že toto je poslední pokus před novými volbami, k nimž se budeme připravovati.

Klidni čekáme na nové činy nového ministra školství. Podle toho zařídíme své další.

Nemůžeme jinak, než přivítati nového ministra školství zatím — trpkým mlčením.«

Věstník Zem. Ústř. Jednoty učitelstva měst. škol v Čechách a Říšíského Svazu učitelstva měst. škol. v republice českoslov. píše: »*Škola měštanská.*« (čís. 20. z 15. října 1922): »také má v dobré paměti neshody, které vznikly mezi nynějším ministrem vyučování a učitelskými organisacemi a jejími odbory v době jednání o zákon prosincový. a jeho učitelstvu nepříznivý výrok«, ale zprávu o jeho jmenování »učitelstvo přijímá s klidem.« (str. 408.) Píše však »*Škola měštanská*« :

»Přes to vše může učitelstvo doufat, že nový ministr školství, jenž náleží k vládě, jejíž vážným a těžkým úkolem je konsolidace státu, zmítaného hospodářskou a kulturní krizí, přenesse se hladce přes motivy osobního boje a bude řešiti otázky školské spravedlivě a v duchu pokrokovém — podle programu a zásad strany, kníž náleží od počátku svého politického působení. A v práci konané ku prospěchu školství a tím celého státu najde v učitelstvu věrné spolupracovníky.«

Jedni mu zpívají, druzí vyhrožují. Má tedy p. ministr na vybranou. Odčiní své dřívější výroky, bude poslouchat a dá se do vleku učitelstva? Pak bude velkým mužem a odborníkem. Jinak — boj!

Dr. LUB. PETR:

Laická či náboženská morálka ve škole ?

(Dokončení.)

Škola bez Boha.

(E. Judet.)

Škola bez Boha jest škola bez morálky; v ní dítě stává se apačem.

Kdyby tato trpká pravda byla pronesena ve sněmovně některým z našich přátel, myslím, že jednací řád v rukách prchlivého Brissona by neměl dost přísnosti, aby vyloučil a ztrestal opovážlivce. Ale tuto upřímnou a nezvratnou řeč musela sněmovna vyslechnouti z úst nepochybných, z úst socialisty revolucionáře Allarda. Vztek radikálů, byl patrný, a podrážděný president tvrdil, že řečník »*pohaněv dítě, pohanil i jeho* (presidentovy) *kolegy*«. Nicméně lecke seděla, a navíc, v níž kupí se nameluci Blocovi, zmohly se jen na protesty, nemohouce odpověditi rozumným důvodem nebo vážnou citrou.

Duch vane, odkud chce. Tentokrát zavál s krajní levice a prudké kritiky kolektivistické skupiny potvrzení bankrotu oficiálního školství, z něhož se již nezvedne. Radikálové jsou hrdí, že zbavili školu křesťanství: vypověděli válku Bohu. Ale ve svém chrámě nenahradili ho *ničím*, a dle brutálních, ale uvalujících slov Allardových: »Když odstraněn byl Bůh, není již *nic jiného* než vztahy lidí mezi sebou«. Ale radikálové zůstávají sektáři a fanatiky, dávající novým pokolením náboženství nicoty. V tom spočívá základní rozpor, jímž jejich system umírá, aniž by byl kdy žil. Žádati vážnost k abstraktnímu dogmatu, jenž nemá ani pro ducha ani zvláště pro duši srozumitelného významu, jenž nemá závazné síly, jest přelud a podvod.

Ještě jeden omyl neméně vážný byl Allardem naznačen se stejnou živostí a stejným zdravým smyslem: »*dali učitel, opatřenému prostředním vzděláním, právo a povinnost pouštět se do metafysiky, do zámezné domény vyšších idejí o nichž má jen nedokonalou představu, a jimž učí s horlivostí groteskního proselytství.*« Barrés pravil jednou velmi případně: »Doufáte, že francouzský rozum

skloní se před vašimi příručkami, před těmi hromadami *hlouposti*?« Nedostatečné vzdělání, není-li opřeno náboženským duchem, vydává žáka všem zlým pudům, všem pokušením, všem porušením: když ho nacpali slovy, jimž stěží rozumí, zůstavují ho neozbrojeného v životě, v dílně, v řadách vojenských. Je to dobrovolník úplně připravený pro armádu apáčů.

Soudní statistiky nejen ukázaly, že zločinů přibývá, ale i že zločinci vzdělání jsou početnější než nevzdělání. Zpráva ministra spravedlnosti z r. 1906 uváděla tento poměr v úhrnu obžalovaných: 330 úplně ngramotných, 2.702 umě-
jících čísti a psátí, a 96 obdrževších lepší vzdělání.

Vidíme, že výuka a výchova, jež mají splynouti, aby utvořily moderního člověka, potýkají a potírají se navzájem, vycházejí-li ze školy beznáboženské a amorální; tato škola pod záminkou neutrality odzbrojuje dítě, a jsou to pak soudní tribunály, jež jsou volány, aby provedly opačnou zkoušku školy bez Boha.

Myslím, že by tyto francouzské zkušenosti sotva opravňovaly k naději v úspěch beznáboženských škol u nás. Ale nepochybuji, že každé slovo marné, poněvadž za programem beznáboženských škol nestojí ani přesvědčení ani snaha prospěti národu, nýbrž skrytá strana, jež řídí dnes ze svého úkrytu osudy světa, a již záleží na tom, aby rozleptala všechna společenská pojítka, a tak připravovala cestu k porobě národů.

ARNOŠT OLIVA:

Jak vyčovati biblickým dějinám.

Ředitel škol v Drážďanech *Pavel Bergmann* vydal u Herdera (Freiburg im Breisgau) zajímavou knihu: *Biblisches Leben aus dem Neuen Testament mit Seelenvorgängen, Heilswahrheiten und Willensübungen für den Religionsunterricht*. Ukázku z této knihy (dosud dva díly, v nichž zpracováno 19 článků) uveřejnil jsem v letošním ročníku *»Vychovatelských listů«* č. 9—10.*) Byl jsem požádán, bych i ve *»Vychovateli«* na knihu upozornil. Činím tak tímto článkem. Mám jediné přání, by kolegové článek nepřehlédli, promysleli a své názory redakci nebo mně laskavě sdělili. Jsem ochoten — bude-li porozumění — pokračovati.

Ježíš dává se od Jana pokřtiti.

I. Navázání děje.

1. Zvěst o Janu Křtiteli proniká do Nazareta.
2. Duševní procesy.
3. Ježíš jde k Janu Křtiteli.
4. Jan očekává Ježíše.
5. Ježíš u svého předchůdce.
Naučení a cvičení vůle.

II. Slovné znění události dle Mt. 3, 13—17; Mr. 1, 9—11; Luk. 3, 21—22

III. Průběh události, duševní procesy, cvičení vůle a poučení o spáse.

1. Jan brání Ježíšovi.
2. Ježíš poučuje předchůdce o slovech :
a) tak sluší nám.
b) všelikou spravedlnost
c) vyplniti.
3. Jan křtí Ježíše.
4. Ježíš po křtu a tři znamení :
Otevřelo se nebe.
Duch Boží jako holubi
Hlas s nebe.
5. Dojem této události :
a) na Jana — v Bohu jsou tři osoby :
Otec, Syn a Duch sv. Tyto tři osoby jsou jeden Bůh;
b) na lid — Ježíš jest milým Synem Otce;
c) na nás — Cvičení vůle; Křestní slib

*) Ježíš se zjevuje Samaritánce, Obrácení Samaritánů.

Navázání děje.

I. Zvěst Janu Křtiteli proniká do Nazaretu.

V té době, kdy Jan na dolním Jordánu křtí — asi v září a říjnu — žije Ježíš ve skrytosti v horském městečku Nazaret v chudém domku u matky Marie.

Nazaret ležel stranou velké silnice, kudy procházely karavany podle středomořího moře z Fenicie do Egypta; a také stranou od údolí Jordánu, kudy putovali návštěvníci chrámu z Galilee do Jerusalema. Kolem pahrbky obklopen a pouze s jedné strany volný, byl tak vhodným místem, aby zde Ježíš trávil život skrytý.

Maria z poselství andělova věděla: *Ježíš jest synem Nejvyššího,*¹⁾ mlčela však o jeho původu a *zachovávala ta slova (o Ježíši) v srdci svém.*²⁾ Očekávala — poslušna vůle Boží jako dívka Páně³⁾ — ten den, kdy Bůh sám oznámí: tento syn panny Marie jest *můj milý Syn*.

Také Ježíš, pokud žil ve skrytosti, pomlčel o svém božském původu (Byl rodičům svým poddán,⁴⁾ pomáhal při práci jakoby byl jejich služebníkem. Ani po smrti pěstounově nevystoupil ze své chudoby jako syn tesaře;⁵⁾ takže ho obyvatelé Nazaretu pokládali *za sobě rovného*. Byl teď třicetiletý a čekal, až nebeský Otec sám zjeví, kým jest. Toto trpělivé, pokorné čekání mělo brzo skončiti.

Na dolním Jordánu vystoupil mocný kazatel pokání Jan a denně volal: *»Čiňte pokání, neboť přiblížilo se království nebeské.«*⁶⁾ Království nebeské, které Adam ztratil pro sebe i pro nás, jest blízko. Přichází ten, kdo nám je opět otevře a jest již na blízku. Ale jenom ten, kdo bude bez hříchů, může do království nebeského. Proto litujte hříchů svých! Sestupte do vody Jordánu, dejte se pokřtíti, aby vás vykupitel nalezl aspoň čisté na těle a s duší ochotnou k obrácení. Vykoupení od hříchů přináší jen *on* a proto prostě Boha o tohoto vykupitele; jest vám už docela na blízku.

Hlas Janův nese se od úst k ústům. Proniká údolím jordánským přes jezero genesarecké do celé Galilee, proniká i do Nazaretu a jednoho dne i do tichého domku panny Marie a dostal se i k sluchu Ježíše i Marie.

2. Duševní procesy.

Jak asi pannenská matka pohlížela na syna; Jak syn na svoji matku! Nikdy dva lidé neporozuměli jako tito dva v tom okamžiku! Slyšíme Ježíše v duchu mluvit: ⁷⁾ Matko, ten hlas mne volá. Skrze Jana volá mne můj nebeský Otec chce, abych šel k hlasateli pokání. Mám se dáti pokřtíti. Skončil čas čekání. Můj nebeský Otec chce všemu lidu zvěstovati (zjeviti), kým jsem a co jen my dva víme.

Tys však hříchu neučinil a chceš se dáti pokřtíti, jako bys byl hříšníkem?

Nejmilejší matko! Adam a Eva byli v ráji po svém stvoření také úplně *bez hříchu* a ničeho nevěděli o zlu. Otec můj dal jim *jediné* přikázání: *»Ze všelikého dřeva rajskeho jez: ze dřeva pak vědění dobrého a zlého at nejíš.«*⁸⁾ Uposlechnete-li, zasloužíte si ráj pro sebe i všechny své potomky na věčné časy. Neuposlechnete-li a budete jísti, těžce zhřešíte. Tento hřích jest jako nekonečný jed, který *všechny* lidi až k nejposlednějším otrávi a *hříšníky* učiní. Každý člověk, který se rodí, dědí od vás jed tohoto hříchu neposlušnosti (hřích dědičný). Svám; ztrácejí ráj všichni lidé; všichni musíte smrti zemřítí a na věky zůstane vám nebe

¹⁾ Luk. 1, 32. ²⁾ Luk. 2, 19 a 51. ³⁾ Luk. 1, 38. ⁴⁾ Luk. 2, 51. ⁵⁾ Mar. 6, 3.

⁶⁾ Mat. 3, 2. ⁷⁾ Zvolena forma rozmluvy (ve dvou), aby obsah co možno oživil. ⁸⁾ Gen. 2, 16 a 17.

zavřeno. — Adam a Eva velmi dobře porozuměli tomuto přikázání a byli připraveni zachovávat je. Satan, který nemohl štěstí jejich viděti, věděl, jak je oklamati. Poslouchali více zlého nepřitele než předobrotivého Otce. Jedli z ovoce zapovězeného a spáchali nejšerednější hřích neposlušnosti. Nyní byli oni i všichni jejich potomci spoutáni lští satanovou. — Nařikali: jaké strašné neštěstí! Nebe ne věky zavřeno! A všichni lidé spoutáni neposlušností naší! Což nás nikdo nevyvobodí z těchto trapných pout hříchu?

Nejmilejší matko! Když jsem viděl tu bídu hříchu Adama a Evy, když jsem viděl, že všichni lidé majínavždy strádají v poutech hříchu, nechtěl jsem takovou bídu nechat bez pomoci. Řekl jsem svému Otci nebeskému: Dej mi lidské tělo⁹⁾ Chci hříchy Adama i všech lidí vzít na sebe i kdyby byly těžší všech hor světa. A za toto břímě hříchu chci trpěti až ty, Otče můj, řekneš: dosti jsi učinil a neposlušnost Adamovu poslušností opět napravil. Tu řekl můj nebeský Otec: k utrpení tě vydávám.¹⁰⁾ Obětuj sama sebe jednou za hříchy lidí,¹¹⁾ aby všichni pout hříchu byli zbaveni, jimiž zlý nepřítel duše lidí spoutal.

A nyní, nejmilejší matko, vydej i ty syna svého k utrpení za všechny hříšníky! Co asi Maria odpověděla? Myslíme si: vydávám tě, synu můj nejmilejší, abys všechny vykoupil. Tak mluví *nejposlušnější dívka k nejposlušnějšímu synu světa*. Jak nepochopitelná, jak nezměrná láska k lidem!

Tím nadešel veliký obrát v životě Ježíšově. Ježíš odlučuje se od milé matky i pokojného domova. Končí se *skrytý život* jeho a počíná *veřejný úřad učitelský*.

3. Ježíš jde k Janu Křtíteli.

Ježíš šel z Nazareta k jezeru a od jezera údolím jordánským dolů k Jordánu. Všude viděl zástupy putující rovněž ke křtu pokání. Šel s nimi a byl pokládán za hříšníka, třeba duše jeho byla bez poskvrny hříchu. Jako cizinec mezi vlastním lidem prochází krajinou ten, jemuž Bůh chce dáti trůn jeho otce Davida.¹²⁾ Jeho dědictví ovládají pohané. Národ vyvolený otravují saduceové a fariseové svými pyšnými naukami, že nepotřebuje křtu a pokání, kdo pochází podle těla od Abrahama. Aby trůnil v jejich duších bude musit bojovati, trpěti a zemřít. Cesta ke křtu jest pro něho počátkem cesty k — *smrti*. S tak vážnými myšlenkami blíží se Ježíš k Janovi.

4. Jan očekává Ježíše.

K otci Janovu Zachariášovi řekl sice anděl: *tvůj syn Jan předejde před Vykupitelem*,¹³⁾ ale Jan svými tělesnými očima Messiaše ještě neviděl. Jan ho *neznal*.¹⁴⁾ Z osvěcení Ducha sv. ví: ten, kdo nám nebe otevře je blízko; mocnější přijde a *přijde brzo*. Na jeho příchod čeká jako ráno na slunce. Jak asi přehlídí zástupy, jak každého jednotlivého zkouší, jak pln napjetí vyhlídí přicházejícího. Vi totiž: toužebně očekávaný stojí *uprostřed* svého lidu.

5. Ježíš u svého předchůdce.

Tu jednoho dne, když zase dlouhá řada připravených ku pokání žádá křestní vodu, stojí Ježíš, *bezhrášný*, nenápadně jako hříšník mezi hříšníky. Již chce s ostatními do vody vstoupiti a tu jest jasno před očima Křtitele. Ježíš

⁹⁾ K Žid. 10, 5—7. ¹⁰⁾ Jan 3, 16. ¹¹⁾ K Žid. 7, 27. ¹²⁾ Luk. 1, 32. ¹³⁾ Luk. 1, 17.

¹⁴⁾ Jan 1, 31. Domněnka že oba muži jako druhové z mládí dnes svou známost jen obnovují, nenalézá v evangeliích potvrzení.

slunce plné lásky k nám lidem, nemůže se skrýti svému, na něho toužebně čekajícímu heroldovi. Či měl ten, který ještě nezrozen při přiblížení Ježíšově již radostně zaplesal,¹⁹⁾ dnes jako zralý muž s otevřeným hledím býti více slepým než dříve ve tmě mateřského lůna? Osvícen Jan poznává: to jest vykupitel. Jeho blízkost plní ho takovou úctou, srdce naplňuje takovou slastí, že se nemůže dosti nadívat na toužebně očekávaného. To byl nejblaženější okamžik v životě Křtitelově.

Naučení a cvičení vůle. Lidské duše žijí od Boha jako květiny od světla. Jako uzavřené kalichy květin z rána cítí paprsek sluneční, který se jich dotkne, tak cítí naše duše dech Boží. Ale jen tehdy, máme-li duši čistou, zastavuje se u nás a obšťastňuje nás. Proto chci duši svou úzkostlivě připravit, aby se Ježíš u mne zastavil se svým nejsvětějším tělem. Chci po něm tak dychtivě toužiti jako Jan Křtitel.

II. Slovné znění uddlosti dle

Mat. 3, 13—17.

13. Tehdy přišel Ježíš z Galilee na Jordán k Janovi, aby byl pokřtěn od něho.

14. Ale Jan bránil mu říka: »Já mám potřebi pokřtěn býti od tebe, a ty jdeš ke mně?«

15. Odpovídaje Ježíš, řekl: »Nechej nyní; neboť tak sluší nám vyplniti všelikou spravedlnost.« I nechal ho.

16. A když byl Ježíš pokřtěn, vyšel ihned z vody; otevřela se mu nebesa, i viděl Ducha Božího sestupovati jako holubici a přicházeti na něj.

17. A aj, hlas s nebe řkoucí: »Tento jest Syn můj milý, v němž se mi zalíbilo.«

Mar. 1, 9—11.

9. I stalo se v oněch dnech, Ježíš přišel z Nazareta galilejského a byl pokřtěn od Jana v Jordáně.

10. A hned vystupuje z vody, ušel nebesa otevřená a Ducha jako holubici sestupovati na sebe.

11. A hlas s nebe zazněl: Ty jsi Syn můj milý, v tobě se mi zalíbilo.

Luk. 3, 21—22.

21. Stalo se pak, když všecken lid dal se pokřtiti a když i Ježíš byl pokřtěn

a se modlil, otevřelo se nebe,

22. a Duch svatý v tělesné způsobě jako holubice sestoupil na něj a hlas s nebe zazněl: »Ty jsi Syn můj milý, v tobě se mi zalíbilo.«

III. *Průběh události, duševní procesy cvičení, vůle a poučení o spáse.*

1. Jan brání Ježíšovi.

Na okamžik přestává akt křestní. Pán a herold stojí proti sobě tváří v tvář. Když Ježíš s hříšníky chce do vody vstoupiti, brání mu Jan a spěčuje se křestní akt na něm vykonati. Proč se spečuje? Lid se nesmí domnívati, že Ježíš jest hříchy poskvrněn a potřebuje pokání. Lid nesmí Jana za vyššího míti a na Ježíše jako nižšího pohlížeti. Jan poznává Ježíše jako úplně čistého a bez hříchu, který nepotřebuje očištění ponořením do vody. Potřebuje-li jeden z obou pokání, pak jest to on sám (Jan), člověk jako všichni jiní, ne však Ježíš. Proto Jan výslovně přede všemi posluchači prohlašuje: »*Já mám potřebi pokřtěn býti od tebe, a ty deš ke mně?*«

(Dokončení.)

¹⁹⁾ Luk. 1, 44.

RECTUS:

Náše národní školství a současný hospodářský život.*)

Na mnohých školních budovách v městech i na vesnicích čteme nápis: »Škola základ života.« Nevím, kdo tento nápis vymyslel, ale jistě to byl učitel.

Kdyby to býval muž z praktického života, byl by tento nápis upravil takto: »Škola základ života, ale skutečný život musí býti základem školy.«

Často jsem již uvažoval, jak to není správné, že škola a učitelstvo tvoří takřka zvláštní svět pro sebe. Život často se svými dalekosáhlými proměnami sociálními, hospodářskými a technickými jde nezadržitelnými kroky, ale škola na všechny tyto poměry buď nereaguje vůbec, nebo vždy až za řadu let. Pátral jsem po příčině tohoto zjevu a vysvětluji si jej takto: Zjev tento tkví v povolání učitelském samém. Učiteliům nedostalo se nijaké přípravy pro sledování jevů hospodářského života, ať již se vzdělávali na učitelském ústavě nebo na škole střední. Když přijde pak mladý učitel do učitelské praxe, teprve k tomu není veden. Ve třídě pak se stane skutečným vládcem nad poddanými, nikde nenalézá odporu proti svému učení a tak učitel, ani nevěda, věří tomu, že všemu nejlépe rozumí (mezi žáky ovšem ano), že co on dělá, lépe dělati nelze, a neúspěchy, které jej při vyučování potkávají, svádí na »špatný materiál«. A tento způsob myšlení přenáší potom i do praktického života: nejen že pronáší o všech věcech, často i nejtěžších, své úsudky hravě a dle jeho mínění svrchovaně správně, ale on ani nepocituje nutnosti, aby se s lidmi z praktického života radil a své úsudky dle nich korigoval.

A opačně: svět praktický, hospodářský, průmyslový i obchodní, tedy krátce svět neučitelský, máje plno svých existenčních starostí, nevšímá si školy, leda když hoch přinese vysvědčení, že se otec na vysvědčení podívá, pochválí, pohaní neb pohrozí, dle toho, jaké vysvědčení jest. Letos v červnu byla v Plzni školská výstava. Rád bych věděl, kolik živnostníků, průmyslníků a obchodníků ji navštívilo a kolik jich o ní uvažovalo. A přece jest naprosto nutno, máme-li již jednou přestati bédovati, že nám škola posílá děti pro život praktický naprosto nepřipravené, aby škola všímala si zjevů současného života hospodářského, ale i průmysl, obchod, živnosti i zemědělství musí mít o školu skutečný zájem.

Uvedu nyní několik příkladů, kde dle mého mínění škola nevšímá si života skutečného. Budiž mi dobře rozuměno: Nejde mi o snižování učitelů, neboť právě ta školská výstava v Plzni mne přesvědčila, že mnoho učitelů věnuje škole mnoho sil nebožtíkem J. Rychtářikem počínaje a mnoha žijícími konče. Ale, jak jsem svrchu vyložil, učitelé ve své sféře myšlenkové, hledající v úlohách vynechané čárky a háčky, a rozčilující se spravedlivým hněvem při záměně *i* a *y*, ani nepostřehují, jak vzdálení jsou skutečnému životu.

Všimněme si nejprve prací z jazyka mateřského. Na letošní výstavě školské v Plzni byla dána příležitost prohlédnouti si práce mnoha žáků a řekněme raději mnoha učitelů. O všem možném, vhodném i nevhodném bylo psáno, ale nevím, kolik bylo úloh, v nichž užito za téma vypravování o Škodových závodech, o pivováře, o tramvaji, elektické centrále, plynárně, o provádění regulace Radbuzy v Plzni, a přece jsou to věci, s nimiž se dítě denně stýká a z nichž má

*) Poznámka: Článek tento byl napsán pro »Věstník obchodní komory v Plzni« a tam také v příloze »Základ« dne 15. XI. 1921 č. 23 otištěn. Jsa znám osobně s redaktorem »Vychovatele«, prosil jsem jej, aby jej upravený ve »Vychovateli« otiskl; jde mi o úsudek z kruhů učitelských a rád bych vyvolal diskusi.

i po případě jeho otec a tedy i dítě živobytí. Či jest v Plzni tak málo učitelů, kteří byly v plynárně, v elektrárně atd., že neměli, co by dětem o nich řekli? — A což dopisy! Tolik a tolik cm shora, tolik cm v pravo se začne psát, ale zajít na poštu a zeptati se, v čem nejčastěji chybují a co poště způsobuje mnoho nesnází, nikomu možná ani na mysl nepřipadne. Slyší děti o dějinách poštovníctví u nás? Ukáže jim škola přerozmanité druhy poštovních tiskopisů? Je v některé národní škole vystavena sbírka těchto tiskopisů? O telefonu se učí sice ve fyzice, ale o organizaci telefonní služby, o meziměstském telefonu, o tom, jak se telefonem užívá, neslyší. — I životopisy byly v slohových pracích. Ale všechno vzdálené. Což nebylo by možno v Plzni najít obrázek ze života, ať již průmyslníka, obchodníka, neb i dělníka, jenž by za srdce chytil? Nebylo by to povzbuzujícím psát o domácích lidech?

A o nic lépe jest tomu v počtech. Všechno, co kolem dítěte jest, volá »Počítejme!« Jíž vlastní tělo dítěte (váha, výška, síla), škola se všemi vztahy, rodina, otcův výdělek, potrava, nápoje, ulice, dlažba, vesnice, města, železnice, elekřina, veškerá doprava, nemocenská pokladna, úrazovna, spořitelna, kolektivní smlouvy, daně, přírážky, všechno to všecinko skýtá nepřeborné množství příkladů a slibuje: »Uč se o nás počítati, my ti dáme látky bez konce, látky živé, naučíme tě mysliti, uvažovati, vychováme z tebe člověka chladného rozumu, vřelého citu, člověka kázně, nadšené práce, nepřítele frásí!« Ale škola neslyší: jde klidně s kantor-skou vážností vyšlapanými cestičkami, řadí číslice v třídy, počítá s biliony, s myriametry a kluk nedovede vám ukázati, jak široké jest 50 milimetrové páskové železo

Dítě musí znáti všechny jednotky vah! Ale přinese učitel do školy skutečné váhy a skutečná závaží? Váží děti na těch vahách? Kolik pak učitelů přinese do školy skutečnou decimálku? A jest decimálka v každé vesnici a rádi by ji půjčili. Dítě slyší o desetínách milimetru. Ukáže učitel ve škole, že se v praxi opravdu na desetiny mm počítá, přinese do školy nějaký nonius (t. zv. šupleru)? Rád bych věděl, jak učitel ve škole vyloží dětem, co jest to 1 q. Dozví se děti ve škole, kolik q se nakládá do vagonu? Slyší snad o tom, že jsou vagony různých serií a různé nosnosti? Nevím, kolik z toho slyší, ale příklady o slavném mistru Bacháčkovi, o sopce Popokatepetlu, o nějakých starých vědrech vína to slyší a se vši vážností učitelskou učitel se žáky počítá.

V dějepise jest o málo lépe. Kolik učitelů v Plzni vykládá dějiny Plzně? Zpracovali si učitelé již nějakou příručku dějin Plzně? Či sta učitelů to shání, každý pro sebe a nedomluví se o společné práci? Pravděpodobně u učitelů neplatí Lombrosův zákon o nejmenším úsilí (legge del minimo sforzo). A má dějepis zřetel k nejnovějším dějinám. O dějinách všech národů slyší, ale řekne jim také učitel něco o obchodní smlouvě, kterou jsme na př. uzavřeli s Německem neb Polskem? A přece tyto smlouvy mají větší cenu pro budoucího občana nežli aby věděl, že královna Semiramis měla visuté zahrady. A nenašly by se v dějinách obce příklady opravdu pravých občanských ctností?

A v zeměpise jest tomu podobně. Visí někde ve škole seznam měst v cizině pro nás nejdůležitějších, protože jsou tam naše vyslanectva a konsuláty? Dozví se dítě, co jest to cestovní pas? Ukáže se takový pas? O všech možných zemích se učí, ale neučí hochy, aby v neznámé krajině dovedl jíti podle speciální mapy? Jest ve škole přehled větších závodů a počtu dělníků v nich zaměstnaných? Či myslíte, že by to nebylo poučné?

Také i v měřictví se jde starými vyšlapanými cestičkami, jak z poznámek našich hochů vidím. Děti se učí na příklad o dálkových měřácích. Mají však někde za vsi vyznačeno, odkud až kam je to 1 km? Mají někde vyznačený ar, hektar?

Také přírodopis si nevšímá dostatečnou měrou hospodářského života. Či zmíní se některý učitel, když se děti učí o skotu, o továrnách Baťových? Podá statistiku dobytka v obci, v okrese? Děti se učí o kaolinu. Dozví se číslo těžení kaolinu na Plzeňsku?

Slyšel jsem, že měšťanské školy mají v osnovách přihlížeti k zvláštním poměrům v okrese. Vskutku k tomu naše měšťanské školy přihlížejí? Myslím, že sotva, neboť možná tytéž učebnice jako na př. v Blatné. A kdyby k tomu přihlížely, jak jinak učilo by se v nich fyzice a v dívčích školách chemii.

Nejvíce se mi na výstavě líbilo kreslení; tam jsem poznal, že škola učí děti správně na věc se dívat. A to má velkou cenu. Ale kde zůstaly ruční práce žáků vyšších tříd obecných a měšťanských škol? Že nejsou školní dílny? A hoši místo běhání po ulicích, místo povykování že by doma nedovedli nic nožem neb pilkou vyříznouti, dlátkem vydlabat?

Učitelé již pořádali, pokud vím, různé ankety. Ale dosud jsem neslyšel, že by se byli zeptali svých bývalých žáků a žaček, aby jim pověděli, čeho jim škola pro život neposkytla, a že by byli ten materiál vědecky zpracovali a vyučování dle něho zřídili.

A jako škola si nevšímá života skutečného, tak hospodářský život si nevšímá školy. Kolik pak závodů na příklad si rozřídí psychotechnickými metodami své učně? Pravda, průmysl má dnes mnoho, tuze mnoho přímoexistenčních otázek, ale nesmí pro denní starosti zapomínati na budoucnost, t. j. nesmí přestati pečovati o svůj dorost. Právě mi jeden učitel, jak Škodovy závody pomohly škole udržovati kázeň jednoduchým prohlášením, že do učení vezmou jen toho hoch, jenž má jednotku z mravů.

A to mohou snadno prohlásiti i jiné závody, po případě Místní odbor Svazu průmyslníků.

Z přehledu toho, čeho hospodářský život od školy žádati musí, jest patrno, jaké veliké práce od učitele žádá. Učitel, maje to zastati, musí míti příležitost k vzdělání co možná nejdokonalejšímu, o to třeba, ze všech sil pracovati. Ale i pak bude třeba organisovati práci, aby nekonalo třeba 10 učitelů totéž. Učitelstvo pořádá nyní různé kursy.

Do programů těchto kursů bude nutno vřaditi přednášky národohospodářské.

Okresní hejtmanství vydávají úřední listy. I do těch by bylo možno takovéto články vložit. Velká hospodářská sdružení v Plzni, hospodářské družstvo, obchodní družstvo, západočeský konsum vydávají své věstníky. Jaká by to byla dobrá věc, kdyby všechny tyto věstníky následovaly příkladu obchodního družstva v Plzni, jež v »Obchodních zprávách« otiskuje pěkné dějiny plzeňského obchodu od p. L. Lábka. Práce, jež tímto učitelstvu by nastala, jest nesmírná, ale učitelstvo škol obecných a měšťanských by se pak stalo vskutku učitelstvem národním, bylo by pozhěním pro celý národ a jistě by to bylo užitečnější než některá t. zv. kulturní práce, kterou dnes někteří učitelé konají, jež jim zabírá rovněž mnoho času a jest takřka bez užitku.

JAN OLIVA:

Půdorys a nárys náboženského vyučování.

(Pokračování.)

Čtvrtou částí oboru nadpřirozeného (dle našeho přehledného schematu) je

víra nadpřirozená,

kteřou se řídí nadpřirozené jednání člověka, jinak řečeno: víra (nadpřirozená) je proměnění milosti (nadpřirozené) ve skutek (v akt) nadpřirozený.

Víra v pojetí právě podaném odpovídá ethice řádu přirozeného — tím naznačen ráz víry. Jestliže ethika (přirozená) je vrcholem řádu přirozeného, řídí jednání člověka přirozené, počíná si víra (nadpřirozená) podobně, jak viděti ze slov Pisma (Gall' 3, 11) »spravedlivý živ jest z víry«. Ale mimo to víra povahuje se (má vztahy) ke všemu, co v pojednání našem předešlo: k celému oboru přirozenému a k celému oboru nadpřirozenému — tím označen rozsah a význam víry. Čím více vedle milosti proměňuje se i zjevení i vtělení Kristovo v akt (živou víru) člověka některého, tím vyšší, cennější je tento akt: důkazem toho jsou skutky svatých a blahoslavených. O tom všem podrobněji nemohu se zde rozepisovati; jak by to asi vypadalo, znázorní se nám poněkud, všimneme-li si jedné části živé víry, pobožností, jak souvisejí se vtělením Kristovým. O tom P. Fr. W. Faber napsal úvahu, ze které zde uvádím⁶⁹⁾: »Pobožnosti možno rozdělití ve 2 obory. Jeden obor zakládá se na vtělení Páně. Zobrazuje nám 33 let a prožívá tato leta vždy znova. Duše Ježíšova, jeho tělo, jeho krev a božství spojené se svatým lidstvem jsou tůň, z nichž zdají se vytryskovati nevyčerpatelné pobožnosti. Čteme-li život svatých a nábožných lidí, setkáváme se neustále s pobožnostmi novými... Jiné pobožnosti seřadily se dle časů a míst. Betlehem, Egypt, Nazareth, Galilea, Jerusalem, každé to místo má věnc pobožností sobě přiměřených. Dle času sledují pobožnosti o životě Kristově v lůně blah. Panny, o životě jeho jako dítěte, o jeho skrytém životě, o veřejném životě, o jeho utrpení, o vzkříšeném životě, o životě po nanebevstoupení a o svátostném jeho životě.

Nebo sledují tyto pobožnosti jeho úřady a jeho jméno, jeho radosti, jeho bolesti, jeho oslavení nebo jeho cesty, jeho slova nebo jeho apoštoly nebo různé třídy jeho činností. Jeho matka je rovněž celý svět pobožností o různých tajemstvích, službách a úřadech, milostích, utrpeních a spojeních s Kristem samým. Od 18 set let katolické pobožnosti jako vznešené procesí vyplynuly ze vtělení Kristova jako z vnitřního světa duchovní krásy a není dosud známky, že by braly konce... Tyto pobožnosti rovnají se zvláštním zjevením. Říkají nám ustavičně, buď co jsme dříve o svém nejmilejším Pánu nevěděli, nebo co nám před tím nikdy nenapadlo... Theologie těchto pobožností a způsob, jak běrou svůj vznik z privátních zjevení svatých, z vidění, hlasů a zjevování a dále se rozšiřují, činí je jaksi doplňkem 4 evangelií... Kdybychom mohli všechny tyto pobožnosti v celém jich rozsahu přehlédnouti, viděli bychom, že církev pozemský život Páně znovu prožívá v celé jeho šíři, třebaž ne v celé jeho hloubce, anebo aby chom přesněji mluvili, On žije v církvi bez konce... Celá země stala se zemí zaslíbenou (Palestinou), Palestina rozšířila se na celou zemi... Druhý

⁶⁹⁾ Die Hirtenasche 1919, 43 a n.

obor pobožností spočívá na vlastnostech Božích . . Jako zvláštní pobožnosti jsou však tyto pobožnosti méně rozšířeny, než pobožnosti ku vtělení Páně; i to je zvláštní, že pobožnosti ku vtělení mohou obstát beze zvláštní nebo jasně projádné, pobožnosti ku vlastnostem Božím, kdežto tato pobožnost ku vlastnostem B. vždy je provázena pobožnostmi založenými na vtělení.*

Zvláště přílnulý je vztah víry k ethice^{*)} a z ní zejména ku tragice. Dovodili jsme při ethice, že tragika je výsledkem ethiky, a že tuto tragiku možno překonati jediné řádem nadpřirozeným, speciálně jeho vírou. Zde tedy musíme o tom se rozhověti. Vůdcem nám tu bude jesuita M. Meschler svým článkem *Christliche Tragik*;^{**)} z něho již výše u ethiky bvlo něco uvedeno, zde na to se navazuje. »Tragedie učí, že věci zde na světě nejsou, jak by měly být; učí, že žijeme ve světě odporu a bezprávi a že velmi často spravedlnost a odplata v plném smyslu je věcí nemožnou . Nicotné žije, panuje a hýří; pro dobré, vznešené a krásné, pro vše, co není obyčejné, zlomyslné a zloprověstné není zde půdy ani vzduchu ani slunce, nýbrž jen utrpení, podrobení, porážka a zánik zkrze zlé, jemůž podvod, moc, zevnější právo, ba i náhoda pomáhají k vítězství a triumfu . . . Ale právě proto, že tento stav nepodává nic celého a vhodného, naopak šlape nohama nejspřavedlivější požadavky srdce a spravedlnosti, právě tím tragedie mocně připomíná pravdu o jsoucnosti jiného světového řádu . Takovou tragedii předvádí nám Velký pátek o utrpení Kristově. V tomto utrpení nalézáme všechny části veliké a dokonalé tragedie. Nosičem jednání čili utrpení je světoznámá a veliká osobnost. náš Pán a Vykupitel . . . Jednání je veliké, vznešené, světodějně a nekonečně důležitosti pro zemi i nebe . . . Jednání toto není jen utrpením, nýbrž činem v nejvyšším smyslu slova skrze charakter svobody a sebeurčení, jenž prosvítá z celého průběhu krvavého divadla . . . Utrpení^{***)} samo je tragicky veliké a úchvatné účinnosti předně pro křičící nespravedlnost, s jakou s obětí bylo nakládáno a ona smrti zasvěcena . . . Celý proces odehrává se ve dvojím odstupňování. Prvá část, rázu náboženského a proces čistě církevní, byl veden 2. výsledkem před vysokou radou

Ve druhé části, před Pilátem, jsou proti Pánu přednášeny důvody čistě politické . . . Rozsudek smrti Pilátem pronešený postrádal všeho věcného důvodu. Rovněž tak urážející byla porušení právních a soudních forem . . . Utrpení Kristovo je za druhé veliké pro muky, z nichž je takřka spleteno. Nevděk, zrada, posměch a opovržení, útrapy duše i těla všeho druhu spojují se tu k ukrutnému věnci lidských trýznění . . . Toto veliké utrpení ve své tragické účinnosti je však ještě zvýšeno následujícími okolnostmi. Především trpí Spasitel nevinně, je obětí cizí nespravedlnosti a cizího provinění . . . Za druhé i u Spasitele nižší city smutku, odporu, bázně, opuštěnosti vzpíraly se proti jasnému poznání ducha, proti odhodlanosti a sile vůle, a tím teprve utrpení Kristovo stalo se opravdu utrpením a nade vše tragickým . . . To je, několika rysy naznačeno, utrpení a smrt syna Božího — opravdu absolutní tragedie . . . Je odsouzen, usmrčen, pohřben;

^{*)} Ve *Stimmen aus Maria Laach*, 1895, I., 233 a n.

^{**)} Ve *vigilii nanebevzetí*, P. M. čteme v *breviři* slova sv. Jana Zlat.: *nihil ei (B. M. Virginii) utilitatis matris nomen allaturum ostenderet, nisi bonitate et fide praestaret; zde je dobře spojen řád přirozený (bonitas) a nadpřirozený (fides).*

^{***)} V této větě je důkaz, že, co zde podáváme, patří k ethice a víře, jak výše podotčeno (má poznámka).

veta je po jeho cti, po jeho životě, po jeho plánech, nepřijde-li do toho zvláštní zasáhnutí. Slova staré pašijové hry: »O grosse Noth, Gott selbst ist todt«, vyjadřují to vše.

Zde je rozpor, který, kdyby nedostal žádné protiváhy, byl by naprosto nesnesitelný, vyhnán na nejvyšší vrchol.

Utrpení Kristovo je však tím tragičtější, že nejen trpí pro nás, nýbrž, že v jistém smyslu trpíme i my s ním. Utrpení Kristovo je utrpením křesťanstva, církve a všeho lidstva.

Slovo apoštolovo »Kristem ukřižován jsem« (Gal. 2. 19) je do písmene pravdivé v tom, že každý musí trpět. Lidský a křesťanský život je podstatně tragický, a tato křesťanská tragika ukazuje ve 3 jevech. Křesťanská tragika spočívá především v zákoně sebezapírání a umrtvování. Křesťanství je podstatně založeno na sebezapření. Každý křesťan musí zachovávat příkázání Boží, musí přemáhati své nezřízené vášně a náruživosti . . Druhý jev křesťanské tragiky je u člověka, jenž dostal za podíl těžké, obtížné povolání, povolání bezradostné, povolání plné práce, námah, obětí bez náhrady časného uznání a zadostiučinění, povolání, jež nejen ničí nemilosrdně naše přirozené štěstí života, nýbrž hrozí i rozvrácením štěstí vřele milovaných osob . . Třetí stránku tragiky křesťanského života vyplňují dopuštění Boží, každý způsob navštívení, utrpení a neštěstí v našem životě. Vyšší moc je nad námi a zasahuje nevolána v nás, často tajuplným, nevysvětlitelným způsobem. Jsou lidé, jimž přes všechno poctivé snažení nic nechce se podařit, kteří, zdá se, jsou všude a ve všem pronásledováni nešťastnou hvězdou . . Jaké nápadné, bolest a úžas působící dráhy rysuje v každé době t. zv. zástupné utrpení v životě lidstva!

Jak četní jsou mučedníci cizích provinění nejen v životě soukromém, ale i na velkém jevišti veřejného života! Jiný druh tragických utrpení podává nám veliký život církve. Od počátku až podnes jde křížovou cestou pronásledování a znásilňování

Nesměli bychom býti lidmi i lidsky cítit, kdyby při těchto věcích přes všechnu radost z víry a poddajnost neozval se v nás někdy odpor, nevole a nepokoj ve skřípání celého vnitřního člověka. Ale to právě je tragika křesťanského života!

Tu tragiku musíme hledět překonat, aneb aspoň nešení její si ulehčit. Jak? Meschler o tom praví: »I zde máme vzorný příklad na božském Spasiteli. Trpěl především bezvadně, neopustil cestu zákona . . Za druhý trpěl Spasitel s velebností . . Za třetí s nejmilejší pokorou . . Konečně trpěl a umírá Spasitel svatě v konání nejvelkomyslnějších ctností . . Zde máme veliký světlý příklad pro své zármutky, utrpení a smrt . . Potřebujeme jen toho příkladu následovati pevnou vírou, bezpečnou nadějí, vydatnou statečností, vytrvalou trpělivostí ušlechtilou myslí a zmužilostí . . Vzkříšení, odměna nebes, soud Boží nad světem musí jasně a ostře do mysli naší svítiti, a rozumu a vůli za vůdce a podporu sloužiti v temných hodinách zkoušky a utrpení. I tomu nás učí utrpení Kristovo. Jestliže Velký pátek viděl vše zanikat, velkonoční ráno zase vše obnovilo. Proti hoře Kalvarii stojí těsně blízko oslavený hrob Páně . . Tak má býti i u nás. Jako účastenství máme v utrpení, budeme míti i ve slávě . . Rovněž tak církev. Ustavičná nepřátelství proti církvi dokazují, že je nesmrtelná. Kdyby byla dílo lidí, dávno by již byla zanikla . . My křesťané zdajíce se podléhati vítězíme.«

K těmto vzácným vývodům Meschlerovým velmi dobře se hodí slova neznámého autora ve »Freie deutsche Blätter«⁶⁵⁾ »Rozhodný obrat v dějinách světových vyšel od smrti Ježíšovy . . . Syn Boží vykonal, co jiní nevykonali. Konal pravdu, kterou našel. A poněvadž jeho pravda byla povahy tragické, a dosud je, krácel přímo ku svému tragickému konci. Zde myslím, je vidět centrální bod křesťanství, a z něho může, jestliže vůbec ještě jednou, vzít svůj původ náboženská orientace moderního lidstva . . . Běh pozemských věcí nefidí se nijak dle přání našeho mravního vědomí, nýbrž sleduje svou vlastní, nám naprosto skrytou logiku. Právě tyto fakty, irrationalita skutečnosti, neprozkoumatelnost Boha, nepochopitelnost jeho soudů, podrobenost rozumu a srdce pod hádanku a bolest jsoucna mají tvořit východisko pro všechno náboženské hlásání . . . Kde mizerie života má být překonána, musí obraz Syna Božího na dřevě hanby státí se poslední filosofií lidu. Položme v budoucnosti prst na čtená místa Pisma, kde poslední a nejvyšší nábožnost člověka ukazuje se jako celá, úplná oběť jeho já, nestyďme se hlásati Krista, jenž nevyslyšen sestupuje s hory Olivetské a ve své poslední hodině okouší opuštěnost od Boha jako neodvratný nápoj všech opravdu nábožných až do poslední nejtrpčí kapky . . . Kázání má mít odvahu říci, že člověk opravdu nábožný musí se vzdátí všeho »dobrého bytí na zemi« a že mammon právě tak je nutný, aby tvořil kulturu, jako je jistou cestou ku hřích a pádu. Mám počet tragických antinomii, jež má nábožný člověk před očima, ještě rozmnožovati? Není oběť Ježíšova, kterou mše svatá z jednoho aktu dějin povznáší do permanence, lépe řečeno do bezčasovosti kultu, denní odlesk idee, že oběť je smysl a zákon všeho živého?« —

Co řečeno, postačí k osvětlení toho, co značí a znamená víra pro jednotlivého katolíka. Víra týká se však nejen jednotlivce, nýbrž i celé církve*) jakožto společnosti věřících (církev jest společnost víry). Ve společnosti má víra veliký vliv výchovný. K objasnění toho uvedu ku srovnání slova Úlehlova o vlivu společnosti přirozené⁶⁶⁾: »Gentleman nevytvářela ani anglická škola ani anglický profesor, nýbrž salon anglické gentry (šlechty). Pravý gentleman proto musí být předně členem gentry, a za druhé je to muž, který odpovídá mravnímu ideálu, jež se v těchto kruzích vypěstoval. Nazývá-li se slovem gentleman i člověk z nižší třídy, děje se to vždycky jaksí jen ze zdvořilosti, a pak proto, že mravní ideál anglických salonů stal se také mravním ideálem samého lidu anglického. Vychovatelka mladého šlechtice praví: »Vy jste gentleman a proto je povinností vaší chovati se také jako gentleman.« Matka občanská upomíná však hocha pouze slovy: »Tak se gentleman nechová.« Takový mravní vzor vypěstuje si každá samostatná společnost. . . Podskalí není salon anglického lorda, a přece si vychovalo svůj mravní ideál, jemuž tam říkají pravý Podskalák, a jenž není méně ušlechtilý. Krásný příklad nám podává naše Slovensko svým »šohajem«. Nebýtí šohajem, je největší potupou, jež se slovenskému hochu státí může . . . Z toho vidět, že mravní výchování jest, avšak vychovávatí nemůže škola, ani vychovatel, nýbrž společnost sama si vytváří mravní ideál, a k němu členy své bezpočetnými styky vede. Společnost tato ovšem se skládá z jednotlivců,

⁶⁵⁾ 1916, str. 144—9, I. c. I. 114—5.

⁶⁶⁾ pro posup zde uváděný viz v. brevii 3. neděli srpnovou 2. nokt., slova sv. Ambrože: fides fundamentum est iusticie. . . Ecclesia autem quaedam forma iusticie est.

⁶⁷⁾ I. c. I. 114—5.

a jednotlivci také působí na vychovance, leč na jednotlivce připadá jenom určitý, velmi obmezený podíl, a to jenom tenkrát, panuje-li mezi jednotlivcem aktivním a passivním shoda, sympathie, láska. Slově tímto nemožno upřiti pravdivosti: hlavní vychovatel je vždy společnost. V tom je vyjádřeno velké poslání církve a zároveň fakt, že víra (náboženství) nemůže býti bez společnosti věřících (církve). Kristus Pán založil církev jakožto společnost pro náboženskú výchovu lidí. Proto mají kněží vychovávatí jenom tak, jak církev je vede (dává jim navod), ne dle svých subjektivních názorů (často šovinistických, jako při velebení Husa a p.). Katechismus, dějprava, dějiny církevní mají býti vydány pro celou církev jenom jedny, aby všude tu bylo přesně vyjádřeno stanovisko katolické. Není pochyby, že k tomu v dohledné době dojde. Nebude to ztrnulost, neboť i potom čas od času podniknou se nutné změny. Nebude to také vlastně nic nevídaného, bude to jen znovazavedení stavu, jaký v církvi kdysi byl. (Dokončení.)

SMĚS.

Nový ministr vyučování nelíbí se organisovanému učitelstvu a »Český Učitel« (č. 7.) píše: »A nemůžeme se zbaviti dojmu, že jmenování Bechyňovo ministrem školství je mazaný tah P. Šrámka, tah, kterého ani strana socialně-demokratická včas neprohlédla, nebo neměla proti R. Bechyňovi moci. Když ne Šrámek, tož R. Bechyň; tak myslíme, vzpomeneme-li na slova Šrámkova při orelském sítě pronesená: »Zlomili jsme každý teror, zlomíme i teror učitelský . . .«

Ministr školství Bechyň prohlásil, když nastupoval službu: »Pokládám se za ministra republiky. Nebudu se tázati nikoho, ani zde v úřadě, ani venku na školách a v kulturních institucích po jeho národním, náboženském a politickém přesvědčení a nepřeji si, aby mně někdo o něm vyprávěl. Budu se však velmi často tázati, zda každý, kdo náleží k naší velké rodině, koná svou povinnost, předepsanou zákony a svědomím.«

Nové katechismy. Od převratu pilně se pracuje na nových učebnicích náboženských, ale žel, nedostava se pracovníkům těch, kteří by podnikli náklad na vydání nových učebnic. Máme v rukou první, dlouho očekávaný pokus nového katechismu: *Svaté učení* čili Katechismus katolického náboženství v článcích pro vyšší třídy obecných škol. Díl první: *Svaté pravdy*, jež vydal olomoucký docent katechetiky Václ. Kubiček. Knička neveliká, ale obsahuje bohatou látku věroučnou, zpracovanou způ-

sobem zcela novým, na rozdíl od starého katechismu zajímavým a živým. Kniha se líbí jak přiměřeným výběrem látky, tak poutavým podáním i neobyčejně pečlivou úpravou. Nenajdeme tak snadno učebnice, jež by i zevnější úpravou tak ulehčovala přehled a pamatování látky. Pro katechetu je knížka výbornou pomůckou při vyučování. Ale bude stati za pokus zavést knihu i jako učebnici ve vyšších třídách škol obecných aspoň tam, kde děti jsou vyspělejší a nadanéjší. Matici cyrillo-metodějské přísluší dík za to, že knihu tu vydala svým nákladem i že umožnila spisovateli vydati toto dílo, ana mu platila na čas supienta. — *Antonín Andrlícký*, katecheta v Golč. Jeníkově, jehož biblická dějprava je vypracována a schválena Ordinariátem pražským (ukazky viz Vychovat. Listy r. 1921) zpracoval *Knihu katol. náboženství*, katechismus s liturgikou v článcích pro školy občanské a vyšší stupeň škol obecných a dostalo se jí právě ordinariátního *Imprimatur* v Hradci Králové. — Neobyčejného úspěchu dodělala se v krátké době od prázdnin malá učebnice, vydaná nákladem vlastním katechety a kaplana v Nezamyslicích na Moravě, *Antonína Tomečka: Malý katolík*. K domácímu opakování katolického náboženství. (Imprimatur v Olomouci.) Knižčeka ta již v osmi usících exemplářích je rozšířena mezi mládeží hlavně na Moravě. — Z biskupských konferencí konaných v říjnu v Praze se oznamuje, že »bude vydán dosavadní *Střední katechismus*, upravený vzhledem ke změnám plynoucím z nového církevního zákonodárství.« Je to asi onen, z něhož ukázky byly v letošních Vychovatelejších

Listech (č. 1. a 2.) a jehož zpracování podal *František Mléčka*, katecheta z Napa-jedel na Moravě, biskupským konferencím (viz *Vychovatel* t. r. str. 46). Bylo by dobře, aby knihy ty dostaly se dříve do rukou katechetů, byly posouzeny a prozkoumány a i v praxi vyzkoušeny, než budou snad úředně všem předepsány a pro celou oblast zavedeny. — Jak se dovidáme i na *Slovensku* vydán byl pokus nového katechismu a prosíme vděp. kollegy ze Slovenska, aby něco o novém tom katechismu do *Vychovatele* napsali! K.

Nová kniha církevních dějin pro školu. Právě dostává se nám do rukou nová učebnice: *»Dějepis katolické církve«* pro školu a rodinu. Na základě nových pramenů a učebnice kanovníka *V. Macka* vypracoval *Jan Volf*, kons. rada a bisk. notář, katecheta v. v. v Klatovech. Nákladem a ve prospěch »Serafinského díla lásky«, spolku pro zachranu sirotků československých se sídlem v Č. Budějovicích. Tiskla Biskupská knihtiskárna v Č. Budějovicích 1922. Cena výtisku 10 Kč stran 110. — Kniha má ordinariátní schválení v Č. Budějovicích a o schválení u ministerstva školství je zadáno. Jak mohli jsme při zběžném nahlédnutí seznati, je to kniha výborná, která úplně vyhovuje dnešním požadavkům a na dnešní poměry tiskárské vypravena je velmi pěkně. Probrán tu nejdrive přehled dějin pravého náboženství před Kristem (6 článků), načež v 39 článcích probrány dějiny církve katolické až do nejnovější doby. Hlavní směrnicí knihy je buditi lásku k církvi, dokázati, že je dílem Božím a jistou cestou k věčné spáse. Budi lásku a úctu i ke katolické minulosti české, kterou obhazuje proti temným proudům doby nynější. Kniha jeví se býti praktickou a podává krátké poučení o všech otázkách z oboru dějin, o nichž nyní tak často se píše a mluví. Dvojí tisk poslouží katechetům k snadnějšímu výběru látky dle místních poměrů, ulehčí práci i na škole střední, kde jest dějepis vykazována jen jedna hodina týdně. Katecheta *Volf* zpracoval svůj dějepis na základě staršího, oblíbeného dějpisu *Mackova* — zachoval až na malé změny též postup článků, — který byl na školách velmi rozšířen a jehož na mnohých školách dosud se užívá. Bude tudíž nové vydání zajisté jen vítaným a zasloužím jeho rozšíření, proto že kupování jeho podporuje se spolek »Serafinské dílo lásky«,

jemuž v dnešní době třeba všestranné podpory. Katecheta *Volf* svou práci daroval úplně v majetek spolku a na ostatních katechetech je, aby hojným doporučováním knihy spolek co nejvíce podpořili. Podávajíc zatím zprávu o tomto novém díle na poli české katechetiky, doporučujeme již nyní — ponechávajíc si podati obšírný posudek až po důkladném prohlédnutí — kollegům knihu tu k rozšíření a případnému používání ve škole; hodí se k tomu velmi dobře pro svou stručnost a správné směrnice, které sleduje. Expedice knihy je v Č. Budějovicích a při větších objednávkách dávají se značné slevy. K.

Dvě časové brožurky. Kdykoliv vydá prof. *Em. Žák* nějakou knihu neb i drobný jen spisek, vždy s nedočkavostí, ale i upřímnou radostí běfeme jej do ruky, vědouce, že široký rozhled spisovatelův a řádné nazírání a logické závěry poskytnou nám hojného poučení, nových myšlenek, upevní a povzbudí naše snahy a dodají nové chuti k další práci. A tak tomu i při dvou brožurkách, které vydal *Žák* během měsíce. V polovici září vyšel spisek: *Em. Žák: Potřeba náboženské výchovy mládeže.* (V Praze, Cyrillo-Methoušská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. Str. 14. Cena 1.20 Kč.) který ve čtrnácti dnech vydán v druhém vydání. A v polovici října vyšel druhý: *Em. Žák: Laická škola.* Několik slov o jejím vzniku, zastáncích a cíli. V Praze. Knihkupectví a nakladatelství V. Kotrba. Cena 1.50 Kč. Ve spisku prvním spisovatel položiv si předem otázku, který význam má náboženství pro člověka vůbec, ukazuje na základě zkušenosti, výroků Písma sv. a slavných mužů jak národů jiných (*Bosco, Försier, Göthe, Heine, Humboldt, Králek, Napoleon, Nietzsche, Schopenhauer, Renan a Tolstoj*), tak i národa našeho (*Dr. Jokl, Dr. Mareš, Dr. Musil*), že náboženství »nam objasňuje smysl a cíl života, je základem charakteru, jediným pevným pilířem mravnosti, skýtá nám útěchu a sílu, abychom neklesali v strastech života a nepropadli v zoufalství« (str. 13). Má-li tedy člověk jíti bezpečně a cílevědomě životem, je třeba, aby o tak důležitých pravdách poučen byl zahy, již v útlém mládí. »Všudy na světě stavi se milníky a ukazovatelé cesty na počátek a nikoliv až na konec« (5). V úpadku mravů, do něhož dnes národové se řítí, jedineu záchranou jest návrat k ideálům viry a tak

i u nás, »nebude-li mládež, naděje národu vychovávána na základě náboženském, pak národ náš stihne osud, kterému propadli všichni národové, kteří zpronevěřili se víře velikých svých předků.« (14.)

Tyto myšlenky pronesené a dokázané v první brožurě, doplnil a rozšířil Žák v druhé brožurě, jednáje v druhé části její o *»Potřebě nábožensko-mravního základu ve výchování«*, a osvětlil dalšími citáty H. Bahra, Carlyla, Jörgensena, Förstra, prof. Mareše, Tacita a ukázal, že rozvoj náboženský byl rozvojem kulturní i mravní výše národů, a že náboženství chrání národy před úpadkem a mravní hnilobou a že žádná věda nenahradí náboženství. Z toho plyne nicotnost laické školy, o jejímž původu, kdo ji chce a proč, jedná v první části druhé své brožury prof. Žák, vytýčuje výchovatelský požadavek, že katolické dítě náleží do katolické školy a pravi: »A jsou-li horlitelé pro laickou morálku, její výborností a svým vítězstvím tak jisti, nuž, ať věficiim nepřekažejí, aby svými konfesijními školami demonstrovali zaostalost své výchovné metody. Výsledky promluví lépe, než všechno theoretisování.« — V nynější době, kdy třeba jest hájiti potřebu náboženského výchovy mládeže na všech místech, je nejvš nutno, aby výborné brožury tyto došly nejhojnějšího rozšíření, zvláště u rodičů a poučením svým ukázaly na nebezpečí, jež dětem hrozí, z volání po odstředění náboženského vyučování ze školy, dnes tak rozšiřovaného. Výborné myšlenky hodi se i ku kásaním a exhortám, ale katecheta může jich použiti i při výkladech apologetických ve škole měšťanské (zvláště ve IV. r.). Všem proto vřele doporučujeme obě brožury.

Kšš.

Boj proti katolickému vyučování. Belgičtí socialisté začínají v poslední době napadati *veřejně* katolické vyučování a prohlašují, jako městský radní Quenast, že katolické vyučování svůj čas prohrálo, vypravováním lži, kteréž jsou neužitečnými a dítky nechává v nevědomosti dále, že katolické školy jsou misty, v nichž se vyučuje nesvornosti, zášti atd. Uvádíme, co katolické vyučování dokázalo tam, kde bylo docela neznámým. Jaké je vyučování v pohanské zemi, jako v Číně? Je to vyučování beznáboženské a nestranné, tak jako si to socialisté a liberálové teď u nás ve vzdělané, křesťanské zemi, přejí. Necht mluvi

skutky. Naši misionáři usadili se v kraji nejpouštěnějších a nejchudších, ve východní Mongolii, usadili se tam proto, poněvadž tam byli ubozí — chudí Číňané. Misionáři jali se ladem ležící půdu vzdělávati a osívat, aby mohli se udržeti při životě. Nato zařídili tam školky, v nichžto děti byly bezplatně vyučovány. Děti učily se tam vědám a všemu, co by přispělo k vývoji a blahobytu. Pohané, kteříž nikdy nic jiného neslyšeli, než jejich průpovědi, stáli plni obdivu! Na ulici řada dětí pohanských a křesťanských. Děti ze škol křesťanských vykládaly dítkám pohanským, čemu se v křesťanské škole vyučuje, což zajímalo pohanské dítky tak velice, že často zůstaly v obdivu zadumány a že velcí lidé se k nim připojili a své smýšlení hlasitě projevovali: »V té škole vyučuje se podivným věcem, kteréž jsou užitečné.« Mnozí prohlásili, že budou své dítky též do školy posílati. Misionáři prosili v Belgii a šlechtné duše poslaly jim almužny, za kteréž koupili zemi, tuto pak rozdělili chudým rodinám, a všechno zaopatřili ku vzdělávání země. V katolických školách věnuje se každodenně několik hodin katolickému náboženství. Pohané, kteříž nikdy neslyšeli mluviti o »lásce«, dívali se udiveně na kříž, na němž visel a z lásky pro člověka zemřel Bůh. Kapka po kapce se jim tu podávala a s milosti Boží přineslo vyučování to své plody. Tam, kde samé lži a podvody panují, poznali ubozí Číňané, že jen praví křesťané jednají spravedlivě. S počátku říkali o křesťanech, že jsou »bez rozumu«, »blázni« atd., avšak když slyšeli nauku o Bohu, mlčeli udiveně. Bohatému gubernátoru tamějšímu se v křesťanství nelíbilo šesté a sedmé přikázání. Není divu, boháč ten žil z nespravedlnosti a měl ví žen. Pohané, kteříž o křesťanské lásce ni nevěděli, divili se, že křesťané místo zášti a nenávisti, svému bližnímu odpouštějí. — Ať se jdou podívat naši socialisté a liberálové do oněch vzdálených zemí a uvidí, co katolické vyučování hmotně a mravně dokázalo a ať proti tomu postaví pohanské vyučování, beznáboženské a nestranné školy a nechť pozorují učitele škol takových, jejich život, co takoví dovedou udělati z mládeže a lidu! Ať naši socialisté a liberálové čítají statistiky našich misii a budou s potěšením pohlížeti na katolické vyučování a to nejen v oboru hmotném, nýbrž i mravním.

Josef Šerák-Vitinský.

VYCHOVATEL.

Vedoucí redaktor: FRANTIŠEK KOŠÁK.

ČÍSLO 12.

PROSINEC 1922.

ROČNÍK XXXVII.

Prof. Dr. LUBOMIR PETR.

Osnova katolického náboženství pro střední školy v Čechách, na Moravě a ve Slezsku.

Poněvadž byl počet povinných vyučovacích hodin náboženství na středních školách v Čechách, na Moravě a ve Slezsku výnosem ministerstva školství a národní osvěty ze dne 14. června 1919, č. 25.552 (Věstník č. 80) omezen, vzešla z toho nutnost, přizpůsobiti tomuto ztenčenému počtu hodin osnovu vyučování katolického náboženství tak, aby i při zmenšeném počtu hodin žáci byli s podstatou náboženské nauky katolické seznámeni.

K vyzvání pražského arcibiskupského Ordinariátu podjala se tohoto úkolu *diecéšní komise* pro náboženskou výuku a náboženskou výchovu na středních školách, a pod předsednictvím prof. dra Lub. Petra vypracovala osnovu novou, jež došedší schválení českého episkopátu. vyhlášena byla ve Věstníku ministerstva školství a nář. osvěty r. 1922, čís. 6, str. 263 ve formě výnosu ze dne 31. května 1922 č. 49.998.

Osnova rozeznává vyučování povinné a nepovinné*) a nabyvá platnosti počínajíc školním rokem 1922—23.

Rozumí se, že osnova musí býti zaváděna postupně, ježto jinak by žactvo některou nauku slyšelo dvakrát a jinou ani jednou. V roce 1922—23 bude tudíž dle nové osnovy vyučováno pouze ve třídě I., kdežto ve třídách ostatních zachována bude ještě osnova stará.

Tím také potřeba nových učebnic nebude ještě tak naléhavá. Není pochyby, že novému počtu hodin a novému rozsahu probírané látky musí býti přizpůsobeny i učebnice. Postupným zaváděním nové osnovy bude je lze znenáhla připravovati a rovněž poměry časem ustálí se zajisté aspoň potud, aby bylo lze najíti pro nové učebnice nakladatele.

Zatím pro první tři roky lze vystačiti s učebnicemi již existujícími. (Panholzer-Podlahovou Biblickou dějepravou, Velikým katechismem a Podlahovou Liturgikou). Ve třídě čtvrté bude po třech letech nutno zavésti učebnici novou anebo zatím spokojiti se některou učebnicí Cirkevního dějepisu ve školách měšťanských zavedenou. Ve třídě páté dobře poslouží Věrouka Kašparova, zvláště když by dr. Kašpar pořídil z ní otisk oněch partií, jež dle osnovy mají býti v páté třídě probírány. Kniha tím stala by se méně objemnou, lacinější a žactvu přístupnější.

Od mladších kolegů docházejí mne přání, aby osnova svrchu zmíněná byla podobněji rozvedena, tak aby učitelé méně zapracování měli spolehlivější vodítko jak v příčině rozsahu látky, tak v příčině času, jenž jednotlivým partiím má býti věnován.

*) Byla otisknuta ve Vychovatelci loni (r. XXXVI.) na str. 88. a 89. a letos na str. 127. a 128.

Vyhovují tomuto přání a podávám podobnější rozvrh učiva zatím pro třídu *prvou*. Postupně uveřejním návrhy rozvrhu i pro třídy následující. Rozvržení mé nemá ovšem závaznosti a neosobuje si domněni, že by nemohlo býti lepším zaměněno. Nemá jiného účelu, než posloužiti těm, kdo by sami byli v pochybnostech o volbě a rozčlenění látky nebo ve starostech, jak s ní býti v jednom školním roce hotov.

Východiskem budiž Veliký katechismus. Katecheta přesvědčiv se, že žáci dělají správně kříž a vyložív jeho význam, přejde k apoštolskému vyznání víry a kdyby žáci ho neznali, učí mu je postupně, až když totiž jednotlivé články víry jsou probírány a vykládány. Při druhém zeptám se na znění prvního, při třetím na první a druhý atd. Takovým způsobem si žák apoštolské vyznání víry trvale do paměti vštípi. Hned první hodinu přistoupí katecheta k výkladu podstaty boží, Vlastnostem božím věnuje pak tři hodiny následující a vynasnaží se, aby je žákům přístupně vyložil a z nich mravní povzbuzení vyvodil. (Od 7.—21. září).

Od 21.—30. září vyloží učení o třech božských osobách, stvoření světa a nauku o andělech.

Od 1.—15. října v partii o člověku přejde k dějepřavě biblické, vyloží žákům prastav člověka, jeho hřích i následky hříchu, zaslíbení Vykupitele, pojem mesiánských proroctví a předobrazení.

Od 15.—31. října: Kain a Abel (předobrazení), (krátce) potopa, Abraham obětování Isáka (předobrazení), Esau a Jakob, Josef egyptský (předobrazení), Mojžíš, beránek velikonoční (předobrazení), odchod z Egypta.

Od 31. října—15. listopadu: Desatero, svatostánek a bohoslužby (krátce), Mojžíšova smrt (proroctví), (krátce) osazení země zaslíbené a doba soudců (rovněž krátce) doba královská a rozdělení říše.

Od 15. listopadu do 1. prosince: (krátce) proroci Eliáš, Elišeus a Jonáš (předobrazení), zajetí asyrské, Tobiaš, zajetí babylonské, Daniel (krátce) a jeho proroctví, návrat do země zaslíbené, panství syrské a Makabeovci.

Od 1. prosince do vánoc: Druhý a třetí článek víry, advent, vánoce.

Od 1.—15. ledna: Pokračování ve výkladu církevního roku a krátký jeho nástin, Jan Křtitel, První učedníci Kristovi, první zázrak Kristův.

Od 15.—31. ledna: První rok učitelského úřadu Kristova (bez kázání horského).

Od 1.—15. února: Druhý rok učitelské činnosti Kristovy (bez parabol).

Od 15. února do 15. března: Příprava k sv. zpovědi a sv. přijímání.

Od 15. března do 1. dubna: Květná neděle a svatý týden po stránce liturgické.

Od 1.—30. dubna: Třetí rok učitelského úřadu Kristova.

Od 1.—15. května: Vzkříšení Lazarovo, Zacheus, podobenství o hřívnách, Pán Ježíš u Simona, vjezd do Jerusálema, podobenství o 10 pannách, poslední soud, poslední večere Páně.

Od 15.—31. května: Ježíš na hoře Olivetské, Jetí Kristovo a jeho odsouzení, zapření Petrovo, Jidášovo zoufalství, Kristovo umučení.

Od 31. května do konce roku: Vzkříšení Kristovo, události po vzkříšení Kristově, Nanebevstoupení, seslání Ducha sv., výklad svátků Nanebevstoupení Letnic, Božího těla. Opakování.

ARNOŠT OLIVA:

Jak vyčováti biblickým dějinám.

(Dokončení.)

2. Ježíš poučuje předchůdce.

Co odpovídá Ježíš? *»Nechej nyní, neboť tak sluší nám vyplniti všelikou spravedlnost.«* To jsou první slova, která Ježíš k Janovi praví. Odívá je ve formu prosby: *»nechej nyní,«* jakoby Jan mohl poroučeti a Ježíš měl sloužiti. Žasneme nad pokorou obou mužů; Ježíše, který se chce Janovi podrobiti a proto ho prosí o svolení — a Jana, který o sobě praví: já nejsem hoden ponésti obuvi jeho. Než to jest teprve polovice odpovědi Ježíšovy.

Co míní Ježíš dalšími slovy? Proč praví: *»neboť tak sluší nám?«* Co znamená: *»všelikou spravedlnost?«* a co znamená: *»vyplniti?«*

a) *Neboť tak sluší nám.*

»Služeti« má různý význam: přiléhati, patřiti, hoditi se, srovnávat se, odpovídati něčemu. Řekneme-li na př.: knize sluší krásná vazba, míníme tím, že vazba přiléhá, hodí se, odpovídá obsahu knihy. Vazba sama není obsahem, zkrášňuje však obsah po stránce zevnější a odpovídá mu. Vazba není také nutně potřebnou, ani hlavní věcí, doplňuje však slušně a patřičně knihu.

Pro Ježíše nebyl křest hříšníků v Jordáně nutným, poněvadž hříchu neměl. Působení Janovo, které se má teď skončiti, mělo dle vůle Boží předcházeti působení Ježíšovu a je připravovati a proto praví Ježíš k Janovi: sluší se, bych začátek mého životního úkolu navázal na působení tvé a podrobil se křtu hříšníků jako každý mužský israelita. Proot mi nesmíš brániti, bych byl pokřtěn! — Co znamená:

b) *Všelikou spravedlnost?*

Ježíš myslí na *všechny činy* pozemského života, kterých Otec od něho žádal. Chce říci: Po pádu Adamově pro neposlušnost nabídl jsem se dobrovolně Otci jako obětní beránek k vykoupení lidí¹⁶⁾ Proto z poslušnosti stal jsem se člověkem zrodil se ve chlévě¹⁷⁾ a 30 let byl poddán¹⁸⁾ pozemským rodičům. Budu učiti uzdravovati, mrtvé křísiti, chléb v tělo mé proměňovati a za pokrm svým dávatí,¹⁹⁾ dám se zajmouti, k smrti odsouditi, bičovati a ukřižovati. Třetího dne vstanu z mrtvých²⁰⁾ a vstoupím na nebesa.²¹⁾ Nejen tyto *veliké* činy, ale i *menší* chci poslušně konati; z poslušnosti dal jsem se obřezati,²²⁾ v chrámě obětovati,²³⁾ do Egypta odnésti²⁴⁾ a sebou jako obyčejným dítětem nakládati.²⁵⁾ Abych i od tebe dal se pokřtiti, patří *k doplnění* mého životního úkolu. Budeš-li mi křtu odíratí nastane v mém životě *mezera*. Jak mohl bych pak Otci říci: hle, všelikou spravedlnost, kterou žádáš, i tu nejmenší, jsem vyplnil?²⁶⁾ — Co znamená:

c) *Vyplniti?*

Všechny tyto činy mého života nejen před sebou zřím, ale i uvažuji o nich. A neustanu, dokud je *co nejpresněji* ve *všech* částech *nevykonám*, ani i ten nejmenší čin nevyjímaje. Připustíš-li mne ke křtu pokání, pak přispěješ k tomu, že v poslušnosti mé k Otci nebude *více mezery* a tím *vyplním všelikou spravedlnost*.

¹⁶⁾ K Žid. 10, 5. Is. 53, 7—8. ¹⁷⁾ Luk. 2, 16. ¹⁸⁾ Luk. 2, 51. ¹⁹⁾ Mat. 26, 26. ²⁰⁾ Luk. 18, 32—33. ²¹⁾ Luk. 24, 51. ²²⁾ Luk. 2, 21. ²³⁾ Luk. 2, 22. ²⁴⁾ Mat. 2, 14. ²⁵⁾ Lukáš 2, 48.

²⁶⁾ K Žid. 10, 9.

3. Jan křtí Ježíše.

Po těchto slovech Jan už Ježíšovi nebránil: i nechal ho.²⁷⁾ Ježíš sestoupil do vod Jordánu a²⁸⁾ byl jako nějaký hříšník od Jana ponořen. A modlil se,²⁹⁾ jakoby Otcí svému říkal: hle začínám dílo vykupitelské, které jsi mi uložil. *Tuto vodu posvěcuji jako prostředek spásy* pro všechny, kteří ve mne uvěří. Odpust jim hříchy, jestliže poslušně jako já křestní vodu přijímají — Tajuplný, okamžik. Bezhraničný Syn Otcův mocnou modlitbou svojí buší na bránu nebeskou, která od Adamova pádu byla uzavřena. Co se stane?

4. Ježíš po křtu a tři znamení.

Sotva byl Ježíš pokřtěn, vyšel ihned z vody. A jako odpověď na jeho vroucí modlitbu stala se před Janem a zástupem tři mocná znamení. Která znamení?

1. *Otevřelo se nebe*

2. *a Duch sv. sestoupil jako holubice a spočinul nad Ježíšem*

3. *a hlas s nebe řkoucí: »Tento jest Syn můj milý, v němž se mi zalíbilo.«³⁰⁾*

Ad 1. *A hle, otevřelo se nebe.*

Slova »nebe« obyčejně se užívá v trojím smyslu. *Předně* slovem nebe míníme modrou *oblohu*, která zemi obklopuje a po níž mraky táhnou. Nad ní jsou nesmírné dálky vesmíru.

Poněvadž nebe se nám zdá jako nejkrásnější část světa a velikostí a krásou vše viditelné předčí, užíváme *za druhé* slova nebe, abychom označili *místo*, kde blahoslavení štěstí požívají, které Bůh připravil těm, kteří ho milují. Tento výklad předvádí nebe jako nějaký prostor. To jest asi odud, že Písmo sv. — přizpůsobujíc se naší mluvě — opětne praví, že Bůh svůj »příbytek« má v nebi.³¹⁾ To však není pravý smysl Písma sv. Písmo sv. nechce slovem nebe Boha *prostorově omezovati*, neboť Nekonečný není místem omezen.

V biblickém smyslu nemůžeme tedy nebem mysliti ani modrou oblohu ani zvláštní místo nějaké, nýbrž za třetí onu nepomíjející blaženost, kde není zla, kde jen dobro a jako nejvyšší štěstí *stálé patření na Boha a věčné s ním spojení*.

Jak si tedy máme nyní představití otevření nebe při křtu Ježíšově? Že by Jan a jeho posluchači viděli nebe v posledním smyslu, totiž onu nekonečnou blaženost v Bohu, to jest vyloučeno, neboť tato jen blahoslaveným přístupna jest. Poněvadž se dle zprávy evangelistův nebe otevřelo, musíme to bráti jako zázrak Boží, čímž se vyšší vrstvy vzduchové nad Ježíšem oddělily a tudíž Duch svatý jako holubice sestoupil.

Ad 2. Duch sv. jako holubice.

Jan ještě žasne a zástupy s ním a tu děje se již druhé znamení. Duch sv. v podobě holubice sestupuje s nebe a spočinul na Ježíšovi naznačuje tím, že toto druhé znamení jest s prvním úzce spojeno. Zda sestup se dál rychle či zvolna se nepraví, ale podotýká se výslovně, že holubice napřed sestupuje a potom ve svém sestupu nejen ustává, ale nad Ježíšem se zdržuje. Žádná pozemská holubice nemohla by, co tato dělali, kdyby ji neřídila vyšší síla. Jan ihned chápe toto neobyčejné znamení, bylo mu totiž řečeno: *»Nad kým uvidíš Ducha sestupovati a na něm zstávati, ten jest to, jenž křtí Duchem svatým.«³¹⁾*

²⁷⁾ Ježíš nepodléhá slovům mocného proroka jako ostatní israelité — naopak Ježíš proti odpuzujícímu gestu Janovu jest pokřtěn na svou vlastní, výslovnou a odůvodněnou žádost. Proto jsme nadepsali: Ježíš dává se od Jana pokřtiti a ne, jak se obyčejně uvádí, Ježíš jest pokřtěn.

²⁸⁾ Luk. 3, 21.

²⁹⁾ Jan 1, 33. ³⁰⁾ Gen. 8, 11.

³¹⁾ Jan 14, 2.

Proč volí Duch sv. viditelnou způsobu?

1. Poněvadž by Jan a jeho posluchači *bez viditelného* znamení nemohli chápati blíženi se *neviditelného* Ducha. Naše smysly, jak známo, nestačí viděti a slyšeti, co jest duchovní; mohou, právě proto že jsou smyslné, chápati jen to, co jest smyslné, tělesné, ne však Ducha, který jest *nadsmyslný*. Chce-li Duch sv. svoji přítomnost našim smyslům ukázati, musí užiti znamení, které smysly chápeme, ne ovšem pro sebe, ale pro nás. Zde volil Duch sv. jako viditelné znamení holubici. *Holubice však není Duchem sv.* ani formou ani přirozeností.

2. Duch sv. dává Janovi a jeho posluchačům příležitost, aby vyviditelným znamením holubice se přesvědčili, že *on skutečně, v pravdě a jistě* nad Ježíšem *tu jest* a nad ním bez veškeré pochyby *spočívá*. Ovšem podstata Ducha svatého tímto znamením odhalena není.

Proč volí Duch sv. *právě holubici*?

Již jednou byla holubice vyvolena, aby jediné nevinné rodině v arše na záchranu čekající zvěstovala počátek *míru* mezi novým lidstvem a Bohem.²²⁾ Z tohoto důvodu platila u Israelitů holubice za znamení *smíření* mezi Bohem a jimi. Proto a poněvadž jim holubice byla zároveň symbolem čistoty, přesnosti a prostoty, obětovali z ptáků jediné holubici. Tak i dnes sestoupil Duch sv. v podobě holubice, aby dokázal, že *v Ježíši je náplň čistoty a přesnosti* a Ježíš tedy *pravý opráuce* (čistič) lidstva.

Ad 3. Zavzněl hlas s nebe.

K prvnímu a druhému znamení *viditelnému* připojuje se třetí znamení *slyšitelné*. Zavzněl hlas s nebe, ne od holubice, ani od Ježíše, ani od Jana, ani ze zástupu ani nějakými lidskými prostředky připravený. Hlas ten oznamoval jasně: »Tento jest Syn můj milý, v němž se mi zalíbilo.« Ze slova »Syn« poznáváme, že hlas pochází od *Otce*. A tak zjevuje se Bůh Otec slavnostně před mnohými svědky: tento modlící se, v řece Jordánu pokřtěný Ježíš jest mým milým Synem. Mám v něm zalíbení, poněvadž smíří všechnu vinu Adamovu. — A toto smíření chce Ježíš všem lidem přisvojit *křtem*, který ustanovuje k znovuzrození lidí. Tím jest křest Ježíšův předobrazem a vzorem křtu našeho; co se děje při křtu Ježíšově smyslně a viditelně, má se díti na a s naší duší při našem křtu tajemně a neviditelně.

Obraz na tabuli.

<i>Ježíš</i> dává se pokřtiti dle své lidské přirozenosti.	<i>My</i> býváme pokřtěni mocí Ježíšovou skrze vodu a Ducha svatého.
Duch svatý <i>sestupuje</i> na Ježíše.	Duch svatý <i>sestupuje</i> do naší duše, <i>očisťuje</i> ji od hříchů, <i>proměňuje</i> duši hříšnou v bezhříšnou a <i>bydlí v ní</i> , dokud se varujeme hříchu.
Jest slyšán hlas Otcův, prohlašující <i>Ježíše</i> svým milým <i>Synem</i>	Nebeský Otec přijímá nás za své <i>dítky</i> právě tak, jako nazývá Ježíše svým milým <i>Synem</i> .

5. Dojem této události:

a) Na Jana.

Jan stojí a hledí a slyší a žasne nad třemi zázračnými znameními. V nich zjevuje se největší tajemství: *nejsvětější Trojice*. Jan může jásat, že smí býtisvědkem toho.

Kdo volá? *Bůh Otec* — v slyšitelném hlase.

Kdo se modlí? — *Bůh Syn* — s viditelným tělem lidským.

Kdo se vznáší? *Bůh Duch sv.* v podobě holubice.

Kdo volá — jedna osoba

Kdo se modlí — jedna osoba

Kdo se vznáší — jedna osoba

} V Bohu jsou tři osoby: *Otec, Syn a Duch sv.*

Tuto největší a nejsvětější pravdu ani jediný člověk by nevymyslel, přesahuje nekonečně lidské bádání, poznání a vědění. Sám Bůh zjevuje tuto pravdu dnes předchůdci u Jordánu. Jan jest šťasten a jistě dále přemýšlí o tomto velkém tajemství.

Jest Otec osoba Syna? *Není.*

Jest Syn osoba Ducha sv.? *Není.*

Jest Duch sv. osoba Otce? *Není.* Jaké jsou tedy ty tři osoby? Ty tři osoby jsou *rozdílné*. Nesmíme je zaměňovati a také ne smísiti. Jsou všechny tři jen *jednou* osobou? Nejsou jednou osobou, ale jsou to tři rozdílné osoby. V čem jest u nich rozdíl? V osobách! V čem jsou stejny? Ve svých vlastnostech! Jsou stejně věčné, všemohoucí, vševědoucí atd.

Druhá část tohoto vznešeného tajemství jest pro nás lidi ještě více nepochopitelnější: *Tyto tři osoby jsou toliko jeden Bůh*. I když nemůžeme omezeným rozumem svým toto nekonečné tajemství pochopiti, jest tu *síla naší víry*, která nám praví: tomu tajemství rád věřím, poněvadž sám Bůh je zjevil. Bohu věřím více než svému rozumu, který se může klamati a klamán býti.

b) *Na lid.*

Tajuplné příběhy s třemi znameními nepozoroval jen Jan, ale — dle náhledů mnohých vykladačů Písma — pozorovali je i jeho posluchači. A jestliže snad některému divákovi *jedno* znamení uniklo, starali se okolní o to, aby jej upozornili. Kdyby tato tři smyslům přístupná a tak nápadná znamení pozorovali *jen* Ježíš a Jan a okolí jich *nepozorovalo* — což by svědčilo o novém zázraku — nemohl by se Jan Křtitel brzo potom²³⁾ na sestoupení Ducha sv. odvolávat a zástupů jako svědků o tomto zjevení se dovolávat. Odvolání se na příběh m jen tehdy smysl, vidělo-li *jeho* oko, co viděli *sta* a slyšelo-li *jeho* ucho, co *každý* pozorný musil dosvědčiti.

Jisto jest, že tehdy mnohému nejdříve bylo nejasným, jaký význam ta tři znamení měla. Bůh totiž odkrývá pravdy nadpřirozené z vážné příčiny ponejvíce jen znenáhla. Proč? Poněvadž omezenému lidskému chápání dává času k rostoucímu poznání a co přesahuje chápavost, nabízí *víře*. A tak i při křtu Ježíšově klade do duší mnohých zárodek, aby ho sami za *spolupůsobení víry* rozvinuli. Když zástupy opouštějí místo křtu, nesou si domů jako zisk pravdu, o které mohou sami přemýšleti a jiným sděliti: *Ježíš Nazaretský jest milým Synem Boha Otce*. Teď už není jim Ježíš tesařem z Galileje. Rouška, která jej očím zástupu zakrývala, byla dnes roztrhána.

c) *Na nás.*

Nikdy nebylo tajemství nejsvětější Trojice lidem tak znázorněno, jako při křtu Ježíšově.

Ježíš jest pokřtěn v lidské podobě.

Duch sv. sestupuje v podobě holubice.

²³⁾ Jan 1, 32.

Jest slyšán hlas *Otců* vydávající svědectví svému jednoroznému Synu.

Ježíš chce námi jiné tajemství znázorniti, tajemství našeho křtu skrze Ducha sv. Máme poznati, že jako při jeho tak *při našem křtu* sestupuje s nebe Duch sv., přichází k nám a Otec přijímá nás za své *ditky*. Proto chceme duši svou, kterou Duch sv. ode všech hříchů očistil, jako jeho příbytek čistou uchovati a před svody satana ke zlému chrániti, jak jsme svými kmotry při křtu slavnostně příslibili.

Cvičení vůle. Děkuji ti, *Bože Otče*, žeš mne stvořil. Děkuji ti, *Bože Synu*, žeš mne vykoupil. Děkuji ti, *Bože Duchu sv.*, žeš mne křtem svatým očistil a za svůj příbytek posvětil. Dej mi milost, abych nástrahám satana po všechny dny pevně odpíral a svůj křestní slib věrně zachovával

Obnovení křestního slibu. Odříkám se ďábla — i všech skutků jeho — i vši pýchy jeho. — Věřím v Boha; Otce všemohoucího, Stvořitele nebe i země. — Věřím v Ježíše Krista, Syna Božího, narozeného a ukřižovaného. — Věřím v Ducha sv. — svatou církev obecnou — svatých obcování — odpuštění hříchů — těla vzkříšení — a život věčný — Chci ve sv. víře katolické živ býti a v ní až do smrti setrvati.

JAN OLIVA:

Půdorys a nárys náboženského vyučování.

(Dokončení.)

Legendy ve středověku zastávaly na př. takové všeobecné církevní vychování, ve starověku zase to byla obšírná liturgie, která nyní je hrozně zkrácená a tím bez významu pro lid — nyní to zastávají jen jisté modlitby: otčenáš zdravas, věřím a p., proto náboženský život lidu velice klesl: lid nemá nyní konkrétně stručně projádněho opravdu katolického mravního ideálu — pomáhá si, nešťastně, mnohými novými pobožnostmi, leckdy až na směšnost hraničícími (při májové pobožnosti píseň: Dobrou noc, Maria, přejeme Tobě, jako by Panna Maria chodila v nebi spat!). Tu je pole veliké pro opravdové kněze.

Tím pojednání o řádu nadpřirozeném ukončeno. Jen malou poznámkou podám přehledné vysvětlení celého schematu. Jako v řádu přirozeném ustupují někdy do pozadí metafysika a mystika, tak zde v řádu nadpřirozeném ustupují někdy do pozadí zjevení a vtělení, takže víra opírá se přímo jen o milost. Zvláště se tak děje u kacířů, kteří zjevení a vtělení více méně vylučují a následkem toho různá dogmata zavrhnou, stále pokračující v zavrhování, až jim velice málo z nadpřirozeného řádu zbude. »Bůh vniterní milosti dává i mimo pravou církev a téměř každé náboženství má aspoň nějaké zevnější prostředky posvěcování nebo umravňování: kdo tedy s milostí spolupůsobí, zevnějších těchto prostředků použije, může, zvláště když už sama povaha jeho a jeho okolí mravnímu životu jsou příznivy, dokonalosti dosáhnouti. A to ovšem tím snáze, čím bližší je jeho konfesse pravdě a čím více prostředků posvěcování má, tedy mnohem snáze v rozkolu než v heresi, a zase snáze v kterékoli křesťanské sektě než mimo křesťanství . . .«⁷⁾

Prozkoumajme ráz a povahu řádu přirozeného a nadpřirozeného každého o sobě, učiníme dobře, když si všimneme nyní obojího řádu najednou v zájemné souvislosti obou.

⁷⁾ Dr. B. Spáčil v *Hlasech* 1922, 243.

Jos. Mausbach v článku »Das Christentum eine Religion der Gnade und Tatkraft« ukazuje, jak pravé křesťanské náboženství v díle spásy spojuje konání božské i lidské v harmonickém souzvuku a jak milost osobní činnorodnost nezmenšuje, nýbrž oživuje a zmocňuje.⁶⁸⁾

Myšlenku tu více rozvádí farář Jos. Leuchter:⁶⁹⁾ »Ne víra sama, nýbrž i skutky, ne milost sama, nýbrž i vlastní svoboda, kořen vši kulturní činnosti, nejen důvěra na vykoupení a útěcha v odpuštění hříchů, nýbrž i vývoj k svatosti a dokonalosti tvoří velikou ideí katolického náboženství a v tomto smyslu je ono nejcenějším nástrojem pravé kultury a humanity . . . Církev během časů rozvinula se v nepředstížnou kulturní moc, ne nadarmo podal Pán podobensví o kvasu a zrna horčičném, nechce však v první řadě býti vážena jako kulturní moc, nýbrž jako ústav Ukřižovaného . . . Lidé přicházejí do církve různým způsobem. Mužové jako Stolberg, Newman, Maning atd. přišli různými cestami k Římu. Nebyli by však šli k Římu, kdyby tam byli hledali jenom střed kulturního pokroku nebo výměnu náboženských myšlenek, a ne skálu Petrovu, sloup a utvrzení pravdy. Nikde nezapovídá církev vědu a bádání, také ne ani nejvyšší vypjatou energii hospodářské činnosti. . . Vždyť ví velmi dobře, že nejvyšší vzdělání ducha, nejvyšší rozvoj síly lidské je v úplném souhlasu s ideálem evangelia. Nejvyšší štěstí pozemské člověka pozůstává však v držení se víry a v lásce k Bohu, jež všechny rozpory pozemské kultury smiřuje, všechny třídy společenské v jednom vysokém ideálu sdružuje, v ideálu náboženském, jenž není odvislý od genia a talentu, učenosti a umění, od šlechtictví a bohatství, nýbrž od dobré vůle, od čistoty a věrnosti a šlechetnosti smýšlení.«

Nesmíme ovšem zamlčeti, že tu jsou také mnohé těžké problémy. »K nim náležejí otázky, jako tyto: máme právo se stanoviska křesťanského, beze všeho užívati učení o právu přirozeném, abychom tím luštili otázky sociální? Nepracuje při tom církev pouhým vypůjčeným majetkem? Můžeme mluvit o křesťanské kultuře a v jakém smyslu?«⁷⁰⁾ Poslední otázka naráží zřejmě na knihu protestanta dra Jana Wendlanda »Handbuch der Sozialethik. Die Kulturprobleme des Christentums«,⁷¹⁾ kdež autor o tom praví v předmluvě. »Můj bratr Pavel považoval za svou nejdůležitější knihu své dílo »Die hellenistisch-römische Kultur in ihren Beziehungen zu Judentum und Christentum«, 2. vyd. 1912. Jako tam je historicky dokázáno, že křesťanství ze sebe nevytvořilo křesťanskou kulturu, nýbrž přivlastnilo si stávající hellenisticko-římskou kulturu vždy novými pokusy přizpůsobení a přetvoření, tak bych též já analogicky rád ukázal systematickým podáním, že není a nemůže býti kultury, která by byla čistým výrazem křesťanského ducha. Ukazují proto, že všechna kultura trvale nese fyzické rysy, které jsou v napětí s křesťanstvím, že ethisování přirozenosti začalo v dlouhém historickém vývoji před křesťanstvím, v křesťanství se v něm pokračuje, nikdy však k úplné harmonii nedojde a dojíti nemůže, ačkoli mnozí s vroucí touhou to čekají. Proto nemůže býti žádných konečných rozluštění problému »křesťanství a svět«. Není žádného křesťanského hospodářského řádu, žádné křesťanské sociální politiky nebo mezinárodní politiky. Přes to je dvojí tím výdatnější vliv křesťanství, jeden přímý na

⁶⁸⁾ : theologische Revue 1922, 20.

⁶⁹⁾ Korrespondenz-Blatt für d. katholischen Klerus 1922, 63.

⁷⁰⁾ Otto Schilling v Theologische Revue 1922, 23.

⁷¹⁾ V Tübingách 1916, XII. 355 velké 8°.

jednotlivce a druhý nepřímý na životní řády v hospodářství a v politice, na práci ve vědě, filosofii a umění . . Vedu proti všem pokusům harmonisace křesťanství a kultury ostrou polemiku, abych co možná jasně dal vyniknouti základní myšlenke své knihy o trvalém napětí mezi fyzickými prvky naší kultury a charakterem křesťanství vedoucím ku zvnitřnění a nadsvětovému životu . . Ve všech kapitolách zkoumám poměr přirozenosti a mravnosti, možnost ethisování přirozenosti, problem jednotné kultury a napětí uvnitř jednoty duchového života trvajících.*

O těchto názorech praví dr. Otto Schilling:⁷²⁾ »Mnoho tretných poznámek a vývodů . . činí knihu hodnou četby a cennou . . Beze sporu vykazují stát a státní řád fyzickou stránku, kterou křesťanství má víc a více pronikat, ačkoli se mu nepodaří, beze zbytku se jí zmocniti.« Neznámý autor dodává:⁷³⁾ »Národní ráz je v zásadě s křesťanstvím a s každým náboženstvím nespojitelný.«

Ještě tížeji padají při harmonisaci obou řádů na váhu antinomie řádu nadpřirozeného. O nich katolický autor Ch. St. Devas v díle »The key to the world's progress«⁷⁴⁾ píše: »Ne jako konečnou klassifikaci, ne jako úplný seznam křesťanských antinomií, nýbrž jako provisorní pokus sčísti a vyjmenovati nejvýraznější z nich, uvádím těchto deset: 1. církev je v opozici k intelektuální civilisaci a přece ji podporuje, 2. církev je v opozici k materiální civilisaci a přece ji podporuje, 3. církev představuje náboženství trudu a přece i radosti; učí mravnosti, která je přísná a přece radostná, 4. církev je opponétkou a přece podporovatelkou státu, jeho riválkyně a přece jeho spojenkyně, 5. církev podporuje rovnost lidí a nerovnost majetku a moci, 6. církev je plná škandálů a přece je svatá; prohlašuje zákon zároveň nesnadný i snadný, 7. církev podporuje a potírá náboženskou volnost a svobodu svědomí, 8. církev je jedna, a přece křesťanství vždy bylo rozděleno, 9. církev je vždy táž a vždy se mění, 10. církev vždycky byla přemožena a vždycky byla vítěznou.«

Uvedené problémy a antinomie zůstanou vždycky i při sebe větší milosti — to velice stěžuje jednotné a jednolitě jednání křesťana a církve katolické, řád přirozený a nadpřirozený zachovává si u velké většiny křesťanů každý svůj osobitý ráz, jen osoby zvláště vynikající (jako svatí, blahoslavení . .) dosáhnou tu úplné harmonie.

* * *

Srovnání řádu přirozeného a nadpřirozeného bylo by neúplné, kdybychom neobrátili zřetel i k tomu, jak se obojí řád projadřuje v řeči. — Řeč i v řádu přirozeném plná jest abstrakcí, symbolů a pod. »Staré slovo, že řeč básní, praví v podstatě to, že člověk, jenž se projevuje, zaujímá ku předmětu svého projevu básnický poměr.«⁷⁵⁾ Tím více je tomu v řádu nadpřirozeném, zvláště v mystice, na př. ženich o Kristu Pánu, nevěsta o církvi . . Herm. Gunkel⁷⁶⁾ upozorňuje s důrazem, jak hebrejský výraz bara (Gen. 1, 1.) vyjadřuje nadpřirozené tvoření Boží. Podobně Gen. 1, 3. ukazuje charakter nadpřirozený.⁷⁷⁾ A týž⁷⁸⁾ píše o tom,

⁷²⁾ Theologische Quartalschrift 1918, 478.

⁷³⁾ Allgemeines Literaturblatt, Vídeň. 1919, 12.

⁷⁴⁾ London 1906, 75—76.

⁷⁵⁾ Jos. Bernhardt I. c. 87.

⁷⁶⁾ Genesis übersetzt u. erklärt, 3. vyd. 1910, str. 102.

⁷⁷⁾ ib. 105.

⁷⁸⁾ ib. 270.

jak pojem smrtelného hříchu se projadřoval: původně to byl hřích, jenž měl býti lidem nebo vrchností potrestán smrtí, pak ale hřích, který Bůh dle víry nábožných jistě smrtí bude trestati.

V projevech Kristových, jak nám je evangelia podávají, je mnoho obrazného, abstraktního, mystického. Heinrich Weinel napsal o tom stručnou monografii,⁷⁹⁾ v níž mluví o básnické činnosti Páně, o metaforách paralelismu, podobnostech, a na konec srovnává dikci Kristovu s dikcí apoštola Pavla. Monografie je v mnohém ohledu poučná.

Obrazné, abstraktní, mystické je pro obyčejný lid a tím více pro děti školní těžko pochopitelné a velice snadno spojují s jednotlivými výrazy docela falešné, převrácené pojmy, jak každý katecheta na vrchovato se o tom přesvědčil. Jen připomenou něco: výraz »dokonalý«, kterého se užívá v katechismu pro vyšší stupeň ctnosti, zde ve Svatce znamená silný, dobře urostlý, dobře živý muž (nebo i žena a dívka).

A známe, jak neradno užívati v kázání slov přirozený a nadpřirozený, neboť lid s tím spojuje pojem »přirození«, tolik co pohlavní údy. Zkratka: lid a děti myslí konkrétně, a někdy hodně triviálně (sprostě). I v písmě tu a tam je podobný výraz: stercora, vulva a pod. Bylo by zajímavý, učinit statistiku, kolikrát denně obyčejný člověk užije podobných výrazů nejen soukromně, ale i na ulici, v hospodě a pod. A v tomto ovzduší žijí děti: tu věru je těžko, povznášet je k něčemu ideálnímu, abstraktnímu, mystickému. Musíme se vrátiti více k vyučování Kristovu. Učil jen dospělé, a přece nikdy neužil slova milost! a my malým dětem o milosti mluvíme, musíme ovšem, ale viděti z toho, jak to je pro ně i pro nás těžké. Mnohé výrazy nám běžné uvedeny byly do kázání, vyučování hodně pozdě, dříve se bez nich obešli, bez některých i my budeme se moci obejít. Časem svým jinde výrazy ty uvedu podrobně.

Mnoho nesnází a obtíží, i v učených hádkách náboženských, působilo a působí, že některý výraz má v bibli více významů nebo zasahuje do více oddílů »oboru přirozeného i nadpřirozeného — tu jeden bere slovo to v jednom významu, druhý v jiném významu, a těžko se dohodnou. Pokud mi známo, nejbohatší je v tomto způsobu výraz »láska«, více významů mají mnohé výrazy biblické, zde uvádím jen výraz »ráj« a výraz »království nebeské«. Klepšímu znázornění uvedu zde tyto tři přehledně:

obor přirozený:	<i>láska</i>	<i>ráj</i>	<i>království nebeské</i>
fysika:	5. Mojž. 10, 18 Píseň 2, 4	1 M. 13, 10 Pís. 4, 13	Mt 24, 14
metafysika:	Mt. 10, 37. 1 Kor. 13 4—7	Sir. 24, 41	Ž 144, 13 J. 18, 36
mystika:	Kol. 3, 14.	Sir. 40, 17	L. 22, 29. 30. Řím. 14. 17
ethika:	J. 15, 13		
obor nadpřirozený:			
milost:	J 4, 16. Řím. 5, 5.	L. 23, 43 Zj. 2, 7	L. 18, 17
zjevení:	J 17, 26		
vtělení:	1 J 4, 9. 10.		
víra:	Gal. 2, 20. 5, 6.		2 Kor. 2, 12.

Tím více dokladů našlo by se u sv. otců a v nábož. katol. literatuře. Pro náš účel však postačí, co uvedeno z bible. Viděti z toho, jak třeba vždycky uvážiti, než některý citát biblický (na př. o lásce) uvedeme, v jakém významu

⁷⁹⁾ Die Bildersprache Jesu, Giessen, 1900.

tento výraz v bibli je položen, zdali tedy skutečně stvrzuje to, co chceme jím dokázati. —

Při uvažování o jazykové stránce bible musím se stručně dotknouti i překladu českého od dr. Hejčla a dr. Sýkory. Jistě oba překlady jsou podány ve vybroušené, moderní češtině a vědecky správně. A přece v něčem nevyhovují a zůstávají pozadu za dřívějším překladem. Ukázal na to dr. Vrátný svého času v »Čechu«: dovodil, že starý překlad lépe vyjadřoval starobylou, mystickou stránku bible; opíraje se o dlouhou tradici, mluvil více nábožensky, totiž mysticky a byl při své lehkosti lidem bližší, než věrný sice, ale těžkopádný překlad nový. Hlas dr. Vrátného byl umlčen. A přece správně rozpoznal situaci. Od té doby nejen já sám jsem poznal, ale i od jiných kněží vím, že se jim starší překlad pro lid lépe zamlouvá. Nový překlad leckde je kostrbatý a těžko se čte lidem hlasitě z kazatelny — mnohé slovo je jim nezvyklé a celá díkce něco nového a ne tak srozumitelného jako dříve. Zvláště epístoly ze Starého zákona metricky překládané většinou nejsou podány lidově. Také to nedobře působí, že citáty často v kázáních užívané, které lid zná doslova, v novém překladu jsou pozměněny, což lid jen plete.

Na př.: Kdo mne nalezne, nalezne život a obdrží spasení od Hospodina podáno takto: Neboť kdo mne najde, nalezne život a dojde požehnání od Hospodina.

Neboť co platno člověku, kdyby celý svět získal, ale na duši své škodu trpěl, změneno: Neboť co prospěje člověku, byť celý svět získal, na duši však škodu trpěl.

Vidíme, že nebylo třeba starý text měnit, neboť nový věcně nic jiného nepraví.

ANT. AUDRLICKÝ:

Dějiny české katechetiky.

Jsou knihy, které si s důvěrou koupíte a již po první prohlídce hodíte do pece, neboť by vám zbytečně zabíraly místo ve vaší knihovně. A dání je jiným? Ostýcháte se dání takový dar. Jsou jiné, které přečtete se zájmem, ale potom cítíte, že jich více do ruky nevezmete. Co s nimi? Půjčíte je rádi, a když vám někde uvíznou, nermoutíte se příliš. A jsou konečně knihy, které si ponecháte trvale, a vědomí, že je máte, působí vám radost, že máte duchovní poklad. K těm posledním patří dílo *Fr. Košťáka: »Dějiny české katechetiky.«**)

Knihla ta něco nám dává. Není tím darem několik frází nechutně a rozvlekle roztažených na 388 stranách papíru, nýbrž každá strana nám nabízí hutný obsah zajímavých věcí z dějin slova Božího, které mělo v ústech lidí, když padalo do dětských duší.

Některé dějiny psané topí se v subjektivní kritice spisovatele. Ten dojem mi zůstal po čtení na př. Denisových »Dějin Čech po Bílé Hoře«. Nemluvim zde o jich stanovisku, jež někde hledí s vysoká na předmět, který jim poskytuje děj, věc sama; jen to vyjadřuji, že někdy jen s násilím lze dočísti stať, kde v kritice ztrácí se skutečnost historie. Snad to cítil Denis sám a proto rád poukazuje na věcného Tomka.

*) Vyšly v Olomouci 1922. Nákladem Matice Cyrilo-Metodějské v knihovně pedagogické akademie jako svazek XIV., díl I., cena 15 Kč; díl II., cena 25 Kč.

Ani Košák nevyhýbá se zcela kritice: vždy, kde třeba, uvádí příčiny toho či onoho zjevu a skoro vždy pronáší i konečný svůj úsudek, ba i přání pro budoucnost, ale *na plno uvádí dějinnou věc*, a kritika jeho jest objektivní, plyne z dějin sama, a proto s ní přirozeně souhlasíte. A jestliže někde kritika schází, cítíte jemný ohled, pro který se tak stalo, a tím čistší hlas, kterým k vám mluví věc prostě uvedená.

Kniha Košákova mnoho nám dává.

Část úvodní, *přehled po všeobecných dějinách katechetiky*, (ne tedy jen české, jak omylem uvedeno v obsahu) rozšiřuje náš obzor na katechetické pole celé církve.

Od nejvyššího Vychovatele lidstva Ježíše Krista vede nás přes první počátky křesťanské didaktiky a paedagogiky vedle předních umělců nejvyššího umění, jež s milostí Boží vytváří dokonalý obraz Boží v duších mladých křesťanů, až k příznivci katechetů na stolci Petrově — Piu X. Zastavte se jen u svat. Augustina a zavzní vám jeho dosud časové slovo: »Měj upřímnou lásku ke svým žákům; vyučuj radostně se zálibou; zachovej si klid duševní.« A Pius X. nabídne vám svůj zkrácený: »Katechismus křesťanské nauky«. Objednáte si jej a podíváte se, kolik krásných myšlének — jež byste našim dětem ovšem položili na několik misek jako menší krajíčky životodárného chleba — obsahuje jen odpověď na 425. otázku: »Proč jest Otčenáš modlitbou nejvznešenější?«

Jako část úvodní bude vám drahá, že otevírá obzor po celkové katechetické činnosti naší církve, tak *oba díly vlastního spisu* budou vám intimně milé, že zobrazují katechetické pole naší vlasti. Péro Košákovo je zde štětcem umělcovým. Obrazy plné sytých barev září nad našim krajem již od doby, kdy slunce Palestinské vycházelo nám s příchodem svatých bratří soluňských. Péro Košákovo tu cituje duchy: mrtví pracovníci na této mnohdy zatvrdlé liše vstanou před vámi živí, aby vás znovu oslovili slovem svého ducha. Uslyšíte jejich hlas a, když vzpomenete na náš katechismus, zvoláte mimoděk: »Tak se to mělo říci.« V nové době zavede vás autor do síní vysokých škol a útulných seminářů a ukáže vám na tváře vašich učitelů plné ducha i lásky, abyste si obnovili jejich výzvu: Pracovat o pravém vzdělání mládeže i lidu. Ti kteří se zajímají o nový katechismus a novou bibl. dějepravu, s rozkoší budou čísti o všech předchozích pokusech v tom směru, o bojích i porážkách i vítězstvích. Vůně uplynulých dob, tak milá a srdečná jako klid podzimu a krása jeho západů, zavane k vám z obrazů na posledních stranách díla.

Kniha Košákova platně obohacuje naše písemnictví a *bude mít účinek i v praxi výučné a výchovné učitelů a tím i v životě svěřených jim »učenců«*. Cena její jest zřejmá již z toho, že přední náš pracovník ve filosofii a redaktor paedagogických listů dr. Jos. Kratochvíl vyzval autora, aby své práce z dějin české katechetiky otiskl v časopisech zcelil a vydal knižně.

Kniha Košákova, vyšlá ve dvou svazcích, jest jedinou knihou svého druhu a řadí se důstojně ke Kachníkovým »Dějinám filosofie« a Kobosilovým »Dějinám vychovatelství«. Z celého díla, v němž ostatně ještě pokračuje v časopisech, jest patrné, že Košák *pracoval poctivě a že pracoval s láskou*. Možná o jeho knize a o něm samém říci s Kempenským: »Mnoho vykonal, kdo velikou má lásku.«

Několik myšlenek z Marešovy „Pravdy o eitu“.

V boji mezi náboženskou výchovou a laickou morálkou, mezi bezvěřím a vírou často se ozývalo jméno univ. prof. dr. Mareše. Že takové výroky, jako »člověk bezbožný je nebezpečný státu« mu nezjednájí obdivu u pokrokové veřejnosti, rozumí se samo sebou. O senátní debatě o malém školském zákoně referuje hradní »Čas« takto:

»Nemile a nanejvýše odpudivě zasáhl do debaty sen. dr. Mareš s veškerou svou zakrývajícím se spodní nenávistí proti realismu a realistům. Jeho řeči nejvíce aplaudovali klerikálové a také nejvíce mu gratulovali. Zajímavé jest, že celá jeho náboženská filosofie je vlastně německá.«

»Čas«, jehož redakce vždy se orientovala německy, která německy myslí, dýchá, s Němci v kasině se radí, německé peníze brala na své účely, na protestantské modlitebny, které fedruje a jichž je protektorem, je nejméně oprávněn někomu vytýkali německý směr. Vždyť český realismus nemá ani jediné české molekuly v sobě, tak jako jeho »česko-bratrské« náboženství, které jest přesným odvarem německého protestantismu. A proto »Čas«, ve které peci sedá — jiného tam hledá.

Prof. dr. Mareš vydal novou knihu »*Pravda o eitu*« (Topičův Duch a svět, sv. 57.), kde staví se proti falešnému pokroku a vědě, věda dobře, že stihne jej za to potupa. Píše na konci své nové knihy: »Pro toto vše postihne mne asi pohana protipokrokovosti, snad i obvinění z reakcionářství. Každý pokrok jest určen svým cílem. Vede-li k horšímu, je povinností postavit se proti takovému pokroku; a je-li akce špatná, jest reakce dobrá.«

A pohana z kruhů pokrokových jistě ho stihne, vždyť těžce se provinuje, již tím, že praví: »Metafysika je základem lidské kultury, která není bez ní možná.« (Str. 11.) »Nepřítelem národa a vlasti jest, kdo podvrací *mravní* základy rodiny předstíráním, že stačí základy loyální.« »A národ, jenž by vůbec připouštěl, aby *mravní* zákon byl nahrazován *zákonem občanským*, připravoval by svou mravní smrt.« (54.)

Dnes u nás lidé oddaní vědecké osvětě požadují, aby místo náboženské mravní výchovy mládeže byla zavedena mravní *výchova občanská*. V té vidí prospěch národa a blaho příštích generací. Jinak soudí dr. Mareš:

»Těžko říci, jaká by měla být občanská mravní výchova. Občanská mravouka jest vyjádřena v občanském a trestním zákoníku; občanská mravnost jest ukládána z lidské autority, pod pokutami a tresty; je donucovací, není v ní mravní svobody; není v tom lepší, než bývají mravnosti konfesionální. Občanská mravouka nezavazuje každého naprosto a všeobecně platně, nezavazuje svědomím. Mnohdy stíhá dobrého a chrání zlého; mnohdy je na prospěch jednomu a na škodu druhým. Co je legální, nebývá vždy morální.« (Str. 44.)

»Má-li být mládež vedena k mravní pravdě a mravní svobodě, třeba se dovolávat nadlidské autority a buditi mravní cit a svědomí; a tu nelze odstraniti náboženství. Ovšem třeba obmeziti zevní mravouku konfesionální. Těžko však bude nalézt mravní vychovatele, aby tak žili podle mravní pravdy; neboť bez příkladu mravného života není žádné mravní výchovy. Jest otázka, jsou-li pro

tento úkol lépe učitelé vědecké osvěty, než učitelé konfesionální mravouky? Život sám ukáže; mravní zlé, které se tak rozmohlo, samo připravuje cestu k dobrému.« (Str. 45.) —

O náboženství pak píše dále dr. Mareš:

«Náboženství plyne z přesvědčení, že bytuje pravda, nepodmíněná, neměnná, absolutní, věčná pravda . . . Podle rysů vlastních lidské osobě jest pravda duchové povahy, jest jedna a jednotná, tvoří sama v sobě celek, jest vědomá sebe, bytuje o sobě jako osoba, jejímž slabým odleskem jest osoba lidská. Závaznost mravního zákona z nadlidské autority, ježto závaznost nepodmíněná, může býti myšlena jen jako mravní závaznost mezi osobami, mezi lidskými osobami a nadlidskou osobou. Tak dospívá lidská mravní osoba, poznávající sebe samu v plném sebevědomí, ku přesvědčení, že pravda jest Bůh, osoba; že mravní závaznost znamená shodu lidské vůle s vůlí boží; že touha po pravdě, již prahne lidská mysl, je touha poznati celost, naznačenou v lidské mysli necelými rysy, celost pravdy, dobroty a krásy, zosobněnou v Bohu. Náboženství, výraz této touhy, jest soubor ideálů plné pravdy, dokonalé dobroty a krásy, spolu se svobodným uznáváním povinnosti řídití své smýšlení a konání podle těchto ideálů, konati dílo pravdy, třebaš a nevystihlo její plnosti a celosti. Lidská díla podle pravdy jsou pravou službou boží.» (Strana 46 n.)

Náboženství (bez Boha), kladoucí na místě Boha věčnost, prozrazuje slabou mravní osobu a mravnost velmi relativní . . . Silná mravní osoba znamená vyvrácení všeho racionalismu i ateismu; neboť se povznáší do říše nadsmyslné a vede k Bohu. (48 n.) Mravní zákon, vštípený v lidskou mysl, nezrušitelný a neměnitelný, povznesený důstojností nade všechny zákony lidské vede k Bohu. (Str. 50.)

A krásně praví na str. 52.: «Bezbožnost je především nevěrnost sobě samému i všem lidem.»

Na 70 stránkách pojednává tu podrobně dr. Mareš v pěti dílech o *prožívání pravdy, o mravní pravdě, o náboženství, o Bohu, o rodině a národu*. Knižka nevelká je toto poslední dílo Marešovo, ale dotýká se všech problémů dneška a většinou i pro katolíka přijatelně je řeší.

Uvedli jsme několik míst z jeho nejnovější knihy, která dotýká se otázky dnes časté, otázky, o níž v kulturním senátu při pojednání o malém školském zákoně mnoho bylo jednáno a kde dr. Mareš trval na náboženské výchově dítek, požaduje a háje absolutní závaznost mravního zákona.

SMĚS.

Těm, kdo ve střední škole přeluhují. V určitých případech předložených ministerstvu financí k rozhodnutí bylo rozřešeno *zásadně*, že leta dle § 3. zákona z 15. dubna 1920 do postupu započítatelná jest počítati i do výměry *výslužného*. Ovšem čtyři roky za tři počítají se do pense jen potud, pokud byly skutečně ve státní

službě tráveny. Leta z duchovní správy a ze služby na školách nižší kategorie započítaná, počítají se do pense v poměru 1:1, t. j. rok za rok. V důsledku toho všem těm, kdo dle řečeného zákona z 15. dubna 1920 mají do postupu započítaných třicet služebných let (pět semestrů válečných se to rovněž týká), náleží vrátiti pensijní příspěvky, jež byly po *dokonaném třicátém roce služebním* od 1. března letošního roku do pensijní pokladny katechetou zaplacený.

Není o to třeba zvlášť žádati, ježto říditelé středních ústavů byli zvláštním výnosem vyzváni, aby předložili seznam těch členů sboru, jichž se to týká. Světským silám byla již věc většinou vyřízena. Zdržuje-li se vyřízení středoškolským katechetům, neleží příčina toho v tom, že by případ jejich podléhal ještě některé pochybnosti, nýbrž v tom, že ministerstvem školství učiněn byl ministerstvu financí návrh, aby skutečná školská služba na školách nižších kategorií (tedy i katechetská, pokud jde o kněze od *vysvěcení na systémovaná místa katechetská* ustanovené), započítána byla plně, t. j. i se dvěma lety, jež zákon z 15. dubna 1920 odpočítává. Ježto se strany ministerstva financí rozhodnutí o tom dosud nebylo učiněno, odkládá i ministerstvo školství výnos o vrácení pensijních přepлат středoškolským přesluhujícím katechetům z toho důvodu, aby se nemuselo věcí zabývat ještě jednou u těch, jimž eventuálním příznivým rozhodnutím ministerstva financí naskočí ještě dvě nová leta do služby a výslužby započítatelná. Podávám tuto vysvětlenu jako odpověď k dotazům, jež na mne v té příčině byly učiněny.

Dr. Lub. Petr.

Co se připravuje v ministerstvu školství. Vládní nařízení (prováděcí nař.) k malému školskému zákonu jest prý již hotovo a bylo již rozesláno jednotlivým ministerstvům k posouzení. Pracuje se: na vládním nařízení k zákonu paritnímu z měsíce července, pak vládní nařízení o úpravě příspěvku státu vydržovatelům nestátních škol na Slovensku, osnova zákona o pomocných školách pro děti méně nadané a zákon o budování školství živnostenského.

Skoro jako výsměch jest dopis, který počátkem měsíce listopadu zaslalo státní nakladatelství na všechny školy na adresu tamních katechetů, žádající, aby byl zaveden na školách těch »Malý kancionál«, a píše: »Ředitelství Státního nakladatelství prosí Vás, důstojný pane, snažně, byste laskavě svým vlivem zavedení tétož na Vaši školu umožnil a jest ochotno při hromadné objednávce darovati pro nemajetné žactvo přiměřený počet výtisků. Současně sdělujeme, že jsme ochotni zaslati Vám, důstojný pane, k účelům vyučovací pro Vaši potřebu na požádání 1 volný výtisk a že veškerá korespondence i zásilky farních úřadů a ředitelství škol se Státním nakladatelstvím jsou poštovním prostým.« Pověstnými nařízeními ministra Habrmanna byl veškeren církevní

zpěv na školách potlačen a zničen a nyní státní nakladatelství žádá na katechetech, aby zaváděly kancionál, který už předem byl na školách znemožněn. Opravdu jako posměch!

Náboženské poměry na pražských školách. Dle statistiky školské bylo v pražských školách obecných žactva vyznání katolického 62·63 proc., československého 13·76 proc., československého 4·46 proc., israel. 2·53 proc. a bez vyznání 16·05 proc.; na školách obč. žactva vyznání katol. 60·60 proc., československého 15·18 proc., československého 4·09 proc., israel. 1·20 proc. a bez vyznání 18·43 proc. O sprostění povinného vyučování náboženství žádalo: 608 katolíků (5·92 proc.), 204 českosl. (8·65 proc.), 41 českosl. (5·67 proc.) a 38 žid. (11·20 proc.), celkem bylo podáno 891 žádostí (5·38 proc. všech dětí). Osvobození schválena. Když z více než 10·000 katolických dětí požádalo prostřednictvím rodičů pouze 608 za osvobození od vyučování náboženství, pak jest to důkazem, že veliká agitace pokrokových učitelů vyzněla nadarmo.

Rembrandtovy biblické obrazy.— V Německu připadli na šťastnou myšlenku vydati v jednom svazku Rembrandtovy biblické obrazy. Dílo vyšlo v Mnichově u Hugona Schmidta, obsahuje 270 obrazů, a stojí vázáno prostě pouze 54 M, (v kůži 850 M). Němci vítají dílo to, doufajíc, že v době vnitřního neklidu přispěje k jakémsi sebrání mysli.

Kříž do škol v Italii. ČTK. oznámila z Milána 22. listopadu t. r., že státní tajemník ministerstva vyučování nařídil starostům, aby ve všech školách byly znovu vyvěšeny obrazy krále a kříž.

za rovnost náboženské školy s laickou školou vede se v Bavorsku podpisová akce. Biskupové Bavorska vyzvali své věřící, aby podepisovali resoluci, v níž žádají zákonem zaručenou rovnost náboženské školy s laickou státní školou. Doposud podepsalo se oprávněných voličů katolíků 3,300,000. Mohl tedy právem kardinál mnichovský dr. Faulhaber na sjezdu katolíků v Mnichově veřejně říci, že by rád viděl toho Němce, který by v republice nerespektoval miliony katolických voličů, kteří žádají náboženskou školu.

Katolická škola ve Francii. V Marseli počátkem října konal se kongres přátel

katol. školy. Bylo přítomno 265 delegátů, kteří zastupovali 72.600 členů spolku »Amicales de l'enseignement catholique«. Škol je dosti, děti ještě více, ale katol. učitelů není dostatek, protože po válce je mnoho jiných míst volných, takže mladíci mají možnost uplatnit se jinde výhodněji než ve škole. Dále katolíci nemohou tolik platit, jak platí stát, který vydrží mnoho učitelů pro několik dětí. Stát nepodporuje katol. školy a také nedovoluje, aby je řády převzaly, čímž jenom znemožňuje činnost katolickým.

Školská metoda u Francouzů a Němců bylo pozorována a kritizována v Lotrinsku. Výsledek skončil pro Francouze špatně. Jejich metoda ve škole vede k tomu, nejnadanější děti vzpružit pochvalou, odměnou atd. Německá metoda za to hledí celou třídu povznést na vyšší stupeň. V demokratické době německá metoda jest všeobecně uznávána za lepší. Francie, ač jest republikou již dávno, pěstuje ve škole metody monarchistické.

Rozhodnutí nejv. správního soudu v Praze. V listopadu t. r. rozhodl správní nejv. soud: Důvodem pro napomenutí ministra správě školy ve smyslu § 53., odst. 1. zákonného článku XXX. z roku 1883 jsou závady ležící v organizačních ustanoveních ústavu, nikoli závady spadající pod předpis § 50., odst. 1. téhož zákonného článku. Napomenutí udělené ministrem správě školy ve smyslu předpisu § 53., odst. 1. zákonného čl. XXX. z r. 1883 jest rozhodnutím správního úřadu po rozumu § 2. zák. o správ. soudě před nejvyšším správním soudem nepřijatelné. (Nálezy ze dne 10. listopadu 1922 č. 15559.) Správa obecné školy v Šumicích (Morava) oznámila, že do tamní německé školy byly zapsány české děti. Ministerstvo školství a nár. osvěty nařídilo, aby tyto děti byly zapsány do české školy. Rodiče si stěžovali u nejvyššího správního soudu a uváděli, že podle platných zákonů mají otcové právo posílati děti do školy kteréhokoliv jazyka, jsou-li děti moeny jazyka vyučovacího. Nejvyšší správní soud vyslovil zásadu, že podle § 20., odst. 2. zákona ze dne 27. listopadu 1905, s. z. č. 4 ex 1906, je dítě školou povinné zpravidla chodit do

školy, jejíž jazyk shoduje s jeho národností. Otázka, jaké národnosti dítě jest, »jest otázkou skutkovou«.

Exhorty. V článku V. zákona, jímž se mění zákony o služebních poměrech učitelstva veřejných škol obecných a občanských, se stanoví: »Do vyučovací povinnosti zvláštních učitelů náboženství nečítá se ani exhorta, ani jiná náboženská cvičení.« Na některých okresích se přesně dle toho zachovali a katechetům nepoukázali doplatky na přidavcích, když neměli tito bez exhorty 21 hodin. A hle, v úředním listě čteme, že ve školním okrese česko-budějovickém obsadí se definitivně tři místa katechetů, jedno v Hluboké a dvě na školách v Č. Budějovicích, všechna na školách občanských. Místa se vepisují definitivně do 26. listopadu 1922 a v konkursu se praví: »Všichni katecheti mají povinnost vyučovati náboženství i na jiných školách národních až do nejvyššího počtu 22 hodin týdně, exhorty v to počítajíce!! Bylo by zajímavé, aby katecheti ti, až místa dosáhnou, hlásili se o to, co jim po vydání zákona, konkursem bylo slibováno, třeba by zákon jinak stanovil. Konkurs má přece býti ve shodě se zákonem!

Mussolini a kříž. Italský diktátor Benito Mussolini nařídil, aby do všech tříd v italských školách byl zavěšen kříž. Liberální tisk poukazuje na náboženské smýšlení Mussoliniho, které projevil také v Lausanne a praví, že nový italský premiér má pevnou vůli rozřešit otázku římskou. Duševní vývoj Mussoliniho je charakteristický: od anarchistického socialisty a revolucionáře přes nacionalistu ke člověku náboženskému. Je to v malém obraz vývoje psychologického ve velkém v celém lidstvu, které vidí, že ani národ se naprosto neobejde bez náboženskomořavního podkladu.

Sjezd středoškolských profesorů. Poslední sjezd středoškolských profesorů letos konaný v Lucemburku se usnesl, aby příští sjezd se konal v Praze. Přípravy k sjezdu jsou již zahájeny. Federací profesorské přínáleží dosud 14 národů. Vláda a ministerstvo školství sjezdu vychází všemožně vstříc.

Z redakce Vychovatele. Dotazy týkající se Spolku katechetů nebudtež adresovány na Vychovatele Praha-II., Žitná 26., tím se odpověď zdržuje!

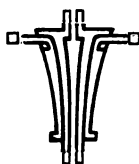
Adresujte přímo buď na předsedu Em. Maule, Kr. Vinohrady, Čermákova 10. nebo na jednatele: Ant. Tichý, Praha-Podolí.

Věstník katechetský

k XXXVII. ročníku „Vychovatele“

Ročník XXV.

Rediguje :
Jaroslav Slaviček.

V PRAZE 1922.
TISKEM A NAKLADEM DRUŽSTVA VLASTÍ.

Obsah »Věstníku katechetského« v roce 1922.

Články:

- Red.:* L. J. Chr. str. 1.
„ Nábož. vyučování a nábož. cvičení str. 9.
„ Jubilejní valná hromada Spolku katechet-
ského v Čechách str. 17, 25.

Arn. Oliva: Výchova sebeovládání str. 27,
33, 52.

Ant. Tichý: Návrh rekursu k ministerstvu
str. 38.

- Osobní přídavek (§ 35. osnovy
a léta z duch. správy str. 92.
Osвобоzení od placení pensij-
ních příspěvků str. 94.

Spolek: Program 1. katech. vědecko-apologet-
ického kursu v Praze str. 42.

Ant. Tichý: Novějším katechetům po 1. září
1919 ustanov. str. 44.

- Red.:* Vítáme vás! str. 50.
Ve znamení kulturního boje str. 51.
První katech. vědecko-apologetický kurs
v Praze str. 58, 65, 73, 82.

Exhorty:

Fr. Komárek: Na I. ned. po zjev. Páně:
Povinnosti rodičů k dětem a dětí k rodi-
čům 2.

F. Malý: Neděle V. v postě: Ježíš Kristus str. 12.

Katechetika:

Poříčský: Potlačení protestantství v Čechách
(z církv. dějin) str. 5.

- „ Zásluhy katol. církve o český národ
v 30leté válce (z církv. dějin) str. 11.

Arn. Oliva: Počátky církve (ukázka církevní
učebnice) str. 30.

Primát Petrův (ukázka církevní
učebnice) a obrácení Mora-
vanů str. 35.

Křesťanství v Čechách str. 45.

Sv. Václav (ukázka církv. učebn.)
str. 54.

Více výchovy v katechesi str. 89

Různé zprávy:

- Kněžský spolek sv. Josefa v Gorici str. 7.
Doprovod varhan k čes. kancionalu str. 8.
Duchovní zpěv v nábož. hodině str. 8.
Otisky někter. písní z „Česk. kancion.“ str. 8.
Úmrtí Benedikta XV. str. 14.
Z němec. části Moravy str. 15.
Poloha Velehradu str. 16.
Malý kancional str. 16, 23.
Habemus papam str. 23.
Dějiny české katechetiky str. 31.
Zpráva o katech. kursu na Velehradě str. 47.
Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje, str. 48.
Spolek němec. katechetů arcid. pražské, str. 48.
Česká duch. cvičení pro kněze str. 55.
Náš kurs str. 64.

Tříletná jura str. 64.

A proto neplatte! str. 86.

„Čech“ o sjezdu str. 87.

Moravský „Našinec“ str. 87.

Bible česká str. 88.

Časopis „Sursum“ str. 88.

Svaté učení str. 96.

Kromě toho uveřejňovány zprávy spol-
kové, jiných spolků katechetských, publikace
katol. časopisů, personalie, konkursy, vyhlá-
šky, rady, komutace, bibliografie a j.

Věstník katechetský.

Příloha „Vychovatele“ k XXXVII. ročníku.

Redaktor JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

ČÍSLO 1.

LEDEN 1922.

ROČNÍK XXV.

L. J. Chr. . !

Letošním rokem vchází náš Věstník ve svůj rok *jubilejní, dvacátý pátý*.

Spojen nerozlučně se Spolkem katechetů v Čechách, byl vždy mluvčím a tlumočником jejich oprávněných snah.

Jubileum své oslaví po přání členů především *monografií*, z pera povolaného, která jako příloha vyjde v celkovém vydání při Věstníku a zobrazí historii *pěta-*
dvacetiletí Spolku.

Jako v kaleidoskopu budou tu zřítí *starší* kolegové kus svého vlastního života a *mladší* nadchnou se k lásce a ku práci pro Spolek.

Pracně *probíral se* k životu a když již žil, nechybělo těch, kteří *ukládali* o život jeho, ale v dobách přítomných kde kdo přesvědčil se o jeho *nezbytnosti*.

Politika jeho byla *stavovská*, až principiálně byl si vědom, kde je kolbiště jeho.

Byl útočištěm nejen *členů*, ale i *nečlenů*, kteří jej hledali v dobách těžkých a našli.

Na zřeteli měl snahy *všech* a to nejen *ideální*, k nimž povolal nás jménem cirkve Pán, ale i *materielní*, jež k oněm nezbytně se pojí.

Valná hromada, která tentokráte vyzní jako *manifestace pětadvacetiletého jubilea Spolku*, podá i přehled toho, co vykonáno bylo v posledním správním roce.

Věstník chce býti opět praktickým. Nejen přinášeti články *právní, katechetické*, ale i občas *exhortu*, po které se našim abonentům zastesklo; prosí kolegů o příspěvky a drobné zprávy.

V dobách kormutlivých prosíme P. Ježíše v duchu dvou učedníků emauzských: *»Pane, zůstaň s námi«* a s důvěrou v pomoc Jeho spějeme v rok 1922.

R.

Promluva na I. neděli po zjevení Páně.

Napsal Fr. Komárek, katecheta v Králové Dvoře n. L.

»Hle, otec tvůj a já s bolestí hledali jsme Tebe.«

(Luk. 3, 48.)

Slova tato pronesená z hloubi srdce Matky Boží v prvním okamžiku, kdy Syna svého opět spatřila, svědčí o nesmírné lásce Panny Marie ke svému dítěti. Bolest velikou cítila v duši své Maria, když na krátký čas byla od něho odloučena, poněvadž jej milovala. Za největší radost pozemskou považovala, když se mohla se svým drahým synem stýkati, na něj pohlížeti a s ním mluvit — A Kristus Pán splácel tuto lásku své matky opět láskou, o čemž podal četné důkazy. Tak dnešní sv. evangelium nám oznamuje, že sestoupil se svou matkou a se svým pěstounem do Nazareta a byl jim poddán a vedl s nimi krásný život rodinný až do 30 let, a to proto, poněvadž je upřímně miloval.

Po příkladu Panny Marie mají všichni rodiče milovati své děti a po příkladu Božského Spasitele mají všechny děti milovati své rodiče. A to jsem učinil předmětem dnešního našeho rozjímání.

*

*

a) »Děti jsou nejsladším ovocem na stromě života«, praví přísloví a zajisté po-
divně. Neboť co poskytuje rodičům největší radost, co naplňuje srdce jejich největším
blahem? To jsou zajisté jejich zdárné děti. Proto dobří rodiče nejen se těší
ze svých dětí, ale také o jejich časné i věčné blaho se starají. Otec, matka pra-
cují, aby mohli dětem opatřiti šat, obuv, stravu a jiné časné potřeby.

Avšak křesťanští rodičové nesmějí zapomínati ani na duši svých dětí. Proto
dobří rodiče vybízejí děti, aby vykonaly řádně ranní i večerní modlitbu, posílají
své děti každou neděli a svátek, ba i v letních měsících i všední den, do chrá-
mu Páně, aby tam při mši svaté děkovaly Bohu za všechny dary. Rodiče řádní
se starají o to, aby děti návštěvu školy bez důležité příčiny nezanedbaly a pe-
čují o to, aby děti nejen do školy chodily, ale i ze své docházky školní měly
též náležitý prospěch. Proto věnují pozornost tomu, zdali děti mají nějaké úkoly
doma vypracovati a dají jim možnost a příležitost, aby je vypracovaly a všemu
se náležitě naučily z knihy, co jim bylo uloženo.

Rodiče mají povinnost dětem nejen dobrý příklad dávat, ale je chrániti i vše-
líkého hříchu, jakož i příležitosti ke hříchu a zlobového vlivu lidí zkažených.

Rozumní rodiče varují děti před špatnými nevěreckými a nemravními kni-
hami nebo novinami, nedovolují dětem, aby chodily do divadla nebo biografu,
když nemají jistotu, že se tam budou představovati věci bezvadné nebo poučné.
Tím méně ovšem je tam vodí sami, jak výmínečně někteří nerozumní rodiče činí.
Správně napomíná otec svého syna v dopise, zaslaném z bojiště: »Buď střízlivý,
milý synu, a nikdy se neopíjej. Však's poznal opilce, kteří se svou hroznou ná-
ruživostí se sftili do propasti bíd a trápení a nemírným pitím zahynuli. Synu můj,
dbej zvláště mravopověstnosti a varuj se, abys neztratil nevinnost a čistotu. Pro-
sím tě, nezapomeň zvláště na toto moje napomenutí. Žehnej, opatruj a doprová-
zej tě všemohoucí a milosrdný Bůh Otec, Syn a Duch svatý.« (L'ud. Nov. 8. pro-
since 1916.),

To jest m. m. ta pravá láska rodičů, která má na mysli nevinnost duše,
která moudře chrání před hříchem a tím i před neštěstím časným i věčným.

Panna Maria v úzkosti hledala svého Syna tři dny, dokud ho nenalezla. A přece Syn její byl na místě bezpečném v chrámě ve škole. A mnohá matka nechá jít svého syna, svoji dceru do zábav bez dohledu, nechá je pobíhati dlouho do noci na ulici a neuváží, jak snadno by se mohlo její dítě, to nejdražší ovoce jejího života, od Boha jí svěřené, zkaziti. »Vliv matky nesmí sáhati jen po dvěře domu, nýbrž i na venek, všude tam, kam děti její chodí.« (Dr. Otakar Tauber.)

To není pravá láska mateřská, která se stará pouze o dítě doma, když však dítě zavře dvěře domu, příbytku, nechává je matka na pospas světu; to je slabost, kterou matka bude jednou nejvíce ztrestána sama, když se ji dítě hříchy poskvrní a pokazí.

b) Rodička Boží nejen sama milovala svého Syna, ale byla též jím samým vroucně milována a proto rodiče mají nejen milovati své děti, nýbrž tyto mají milovati upřímně též své rodiče.

1. Lásku svoji dokazují děti k svým rodičům, když jim v potřebách pomáhají a různé drobné služby prokazují. Děti mají na př. nemocnými rodičům rády posloužiti, donéstí vody, pořáti pokrmu, seděti u jich lože a přejí-li si toho, mají jim z nějaké knihy čísti. Pamatujte si přísloví (turecké), jež správně dí: »Kdo zarmoucené matce prokáže dobrodiní, tomu požehná Bůh desateronásobně.«

Děti mají rodiče vždy pozdraviti ráno nebo večer, když odcházejí do školy, nebo přicházejí domů; když otec se vrací navečer domů z práce ať tělesné nebo duševní, kterou konal mimo příbytek, mají mu ruce, které za ně pracovaly, políbiti. Děti milující rodiče mají vyplniti všechny malé rozkazy svých rodičů ve věcech na oko nepatrných, mají vykonati všechny pochůzky, které rodiče žádají, a to ochotně a s radostnou tvář, zkrátka mají šířiti v domě svých rodičů příjemnost a milou spokojenost. Na takových tisícířech malíčkostech, skrytých obyčejně v úzkém kruhu rodinném před zraky jiných, cizích lidí, záleží láska dětí k rodičům a nemáme ji tudíž hledati snad v nějakých mimořádných, hrdinských činech, v nějakém veliké ohňostroji lásky, který by snad v úžas uvedl svět. (Dr. Förster.)

2. Děti mají na rodiče často vzpomínati, zvláště jsou-li delší dobu mimo otcovský dům. I při zábavách a ve společnosti máme si vzpomenouti na své rodiče, na jich napomenutí, rady, máme si častěji dáti otázku, co by řekl tomu otec, co drahá matka, kdyby viděli v jaké jsme společnosti, kdyby poslouchali ty řeči nebo písně, kterým my nasloucháme. Mám za to, že mnohý syn, mnohá dcera by byli zůstali hodnými, kdyby si byli zvykli často na rodiče vzpomínati. Člověku jest to ostatně vrozeno, aby vzpomínal na toho, koho vřele miluje, a kde najdeme ve světě vznešenější předmět lásky než jsou rodiče?

Kněz vykonal na svátek nanebevzetí Panny Marie pouť na sv. Hostýn na Moravě a při tom vzpomínal na pouť, kterou tam vykonal po prvé ve svém životě jako devítiletý chlapec se svou již dávno zesnulou matkou. Ličí svoji vzpomínku takto: »Když jsem vystoupil na vrch sv. Hostýnu, maminka mě potom celého zaníceného uchopivši za ruku, vedla do Svatohostýnského kostela, vešla do prostřed, poklekla, šeptajíc, abych také poklekl a se modlil, pustila moji ruku, vzala růženec a důvěrně se dívajíc k oltáři a na sochu Bohorodičky, modlila se tiše, dlouho, vroucně

O matko drahá! Jak jsem počal býti netrpělivý při tiché vroucí a dlouhé modlitbě tvé! Tenkrát jsem ovšem nechápal, že se modlíš při myšlenkách na ostatní dítky i za mne, za svého nejmenšího a nejmladšího, že vroucí Tvoje pohledy k oltáři a k Bohorodičce prosily tolik, tolik za mne, jenž jsem vedle Tebe klečel, chvílemi se modlil, odřikávaje své dětské modlitby a chvílemi hladě upracované, mozolovité, drahé teplé tvoje ruce! Kolikrát nyní vyhrknou mi slzy př. vzpomínkách na tvé tiché, vroucí a dlouhé modlitby ve chrámě Soběchlebském a v kostele svatohostýnském. A kdykoliv se vrátím na čas krátký v rodný kraj a vstoupím do kostela Soběchlebského nebo vystoupím na posvátnou horu Hostýnskou a klesnu na kolena na dlažbu vélechrámu korunované Královny, na nebe vzaté, vždy se srdce zachvěje vzpomínkami na tebe, matko, a slzy polijí mé líce, když vzhlížím na Matičku Svou nebeskou, vzpomínám na tebe, ty drahá moje matko pozemská, ty matičko moje, ty poklade můj nejdražší, ukrytý tam na hřbitově Soběchlebském, maměňko moje, maminko .« (Naš. 1917.)

Hle, jak vroucí to láska kněze k matce zesnulé, jak vřelá to vzpomínka na tu, která jej modliti se učila, která k dobrému jej vedla, o něho něžně pečovala a se strchovala, poněvadž byl dítkem jejím nejmladším a proto jej zvlášť horoucně milovala. A netěšil se dlouho z pozemského štěstí mítí živu svou matku a ani ona nedočkala se toho okamžiku, aby viděla svého synka nejmladšího a nejmilejšího u oltáře. Zemřela, když mu bylo 14 let. A přece rodný syn nezapomněl nikdy na svoji dobrou matku a láska k matce zapustila tak hluboké kořeny v útlém jeho srdci dětském, že ani po 33 letech láska tato nevymizela a na své svěžesti i ve věku mužném neútrpěla.

Avšak nejen kněží, o nichž je všeobecně známo, že všichni obzvláštní silou a vroucností milují své rodiče, vzpomínají svých rodičů, činí tak hodné děti, synové i dcery všech stavů a všech národů, jak mi i ze své zkušenosti doznáte. Před časem byla na pobřeží Východního moře nalezena láhev, v níž byl lístek tohoto obsahu: »Poslední pozdrav z lodi »Blücher«. Poručík z Gersdorfů. Rodičům v Hamburku, Nádražní ul. č. 26. Prosim, odevzdejte rodičům. Ježto německá loď Blücher zahynula v severním moři v lednu 1915 a láhev nalezena v červenci toho roku, vykonala láhev s posledním pozdravem více než šestiměsíční cestu do východního moře. Žádosti poručíka bylo vyhověno, poslední vzpomínka rodičům oznámena s odevzdáním nálezu.

Zpráva tato svědčí o vroucí lásce poručíka k rodičům, neboť v posledním okamžiku svého života na širém moři, když hleděl vstříc neúprosné smrti, vzpomíná svých rodičů a vzpomínka tato oslazuje poslední chvílky mladého nešťastného muže; jemuž dostalo se trpkého údělu, aby neblaze a nevinně zahynul ve vlnách mořských.

M. m. milujte i vy podle těchto vzorů své rodiče, pomáhejte jim, plňte jejich rozkazy, a vzpomínejte na ně za všech okolností životních. Denně pak pomodlete se za své rodiče aspoň jeden Otčenáš, ať jsou živi či mrtvi. Zapamatujte si na konec napomenutí moudrého Siracha: »Synu, ujmi se stáří otce svého a nezarmucuj ho v životě jeho.« (Sir. 3, 14.) Amen.

Z Učebnice církevních dějin pro školy měštanské.

JAN POŘICKÝ, katecheta v Ledči n. S.

(Pokračování)

Potlačení protestantství v Čechách.

I. Text: Po bitvě na Bílé Hoře císař Ferdinand II. dal popraviti náčelníky odboje, celkem 27 pánů, a zakázal protestantské náboženství. Třicet šest tisíc rodin se vystěhovalo, ostatní přijali katol. víru; jedni dobrovolně, jiní z přinucení.

Protestanté zde obviňují naši církev z ukrutnosti. Pravdou však je, že v oněch dobách protestanté jednali ještě hůře: Nelidský zákon, kterým se řídil Ferdinand II., že totiž či je země, toho je i náboženství, pochází od protestantů. Do Anglie, Irska, Dánska, Pruska, Švédska . . . bylo nové náboženství zavedeno nesčetnými popravami a žalářováním katolíků. V samotných Čechách před Bílou Horou protestanté utiskovali katolíky vojskem, vypovídáním ze země, zabíráním majetku, pustošením kostelů. To činili v době, kdy ještě si nebyli jisti svým vítězstvím. Protestanté byli zatvrzelí i proti svým souvěrcům, nešťastným českým emigrantům; v Sasku a Prusku je vyháněli a utlačovali za to, že se nechťeli zřítí svých některých zvláštností.

Krom toho je jisto, že ani arcibiskup kardinál hrabě Harrach, ani Jezuité nesouhlasili nikdy s násilným obracením jinověrců, nýbrž že kladli všechnu váhu na poučování a dobrý příklad. Násilí hlavně páchali vojenští dobrodruzi, aby se zdánlivým úspěchem zalíbili císaři.

Skutečný úspěch mělo pouze poučování. Veiká většina národa přilnula k původní katol. víře tou měrou, že ani za válek švédských, ani později nedala se od ní odtrhnouti. Ti však, kterým místo poučení se dostalo násilí, zůstali tajnými protestanty a zapřísáhlými nepřáteli církve.

Potlačení rozbíjí náboženských a vítězství katol. víry u nás mělo tu dobru stránku, že se národu zase vrátila pravá zbožnost a pevnější základy mravnosti, neboť nikdy nebyl lid tolik pověřivý a navzájem rozešťvaný, šlechta pak tak zhýralá, jako před Bílou Horou. (Tomek, Č. č. Musea 1854.)

II. Poznámky: 1. Nejvyšší správce král. Českého, kníže Lichtenštejn vydal všem císařským hejtmanům v červnu 1624 nařízení, že protestanté nemají míti ani polí ani luk, jejich poslední vůle nemá platnosti, jejich děti nesmějí do učení, přechovávači protest. kazatelů mají býti potrestáni vyhnanstvím, za křest nebo oddavky u nekatolického duchovního zaplatí pokutu 100 zlatých, dále mají býti pokutováni (10 zl.), kdo nesvěti svátků, nezachovávají postů, a kdo v neděli místo aby šel do kostela, vyседájí v krčmě. (V Anglii však protestanté zakázali katolíkům pobyt v zemi pod trestem smrti! V Irsku každý náboženský úkon trestali smrtí, kněží a biskupové, kteří by se opovážili vrátiti se do země, byli čtvrceni. Menzlovy Dějiny Němců 747.)

2. Kteří jinověrci nechťeli přestoupiti na víru katol., byli trestáni vojáky, ponejvíce dragouny, proto se mluví o Lichtenštejnových dragonádách. V tom ohledu nejhorší pověst měl nizozemský dobrodruh Huerta, který z krejčího se stal císařským plukovníkem, obohatil se nepravým způsobem zabavenými statky, a pak jako císařský komisař byl poslán na ta místa, kde lidé nechťeli se zřítí své víry. Proti nim užíval prostředků surových a nedovolených, že aspoň na

oko se obrátili. Pak se ještě chlubil, že prý více dokázal, než sám Kristus Pán se všemi apoštoly dohromady.

Surové a nelidské počínání takovýchto komisařů a vojáků vedlo na mnohých místech ke krvavým vzpourám. V kraji Koufímském 8000 povstalců vypálilo zámek Ratajský, Šternberk, města Vlašim, Domašín a Benešov. Hejtmana Vlašimského rozsekali na kusy, v Benešově nosili hlavy nabodnuté na kopí městem.

Tak bohužel leckde špatnými prostředky byla šířena pravá víra k nenahraditelné její škodě. Mnozí, kteří přijali víru jen z přinucení, stali se jejími úhlavními odpůrci a toto nepřátelství se dědí až na naše časy.

3. Spravedlivý dějepis však uznává, že církev s násilnostmi nesouhlasila. »Víme, že ani Jesuité neradili k násilnému pokatoličení obyvatelstva, a že arcibiskup se r. 1626 ve Vídni ozval proti způsobu, jímž náboženství bylo lidu týráním vnucováno.« Protestant Dr. Opočenský: Protireformace, 17.

Kardinál Harrach kladl váhu na poučování jinověrců, nařizoval kněžím misijnářům, aby v ničem nebyli lidem na obtíž, nýbrž aby laskavostí a zvláště dobrým příkladem hleděli si je získati. Nejhorlivějšími misionáři byli zase Jesuité. Členové řádu vrátivše se z vyhnanství, začali vši silou se zasazovati o obnovu katol. náboženství. Pracovali jak mohli, vytrvale, s nasazením života, z plného přesvědčení duše své pro věc katolickou.

I jinověrec musí připustiti, že na jesuity nikdy nebylo stěžováno v ohledu mravním. (Rezek- Dolenský, Dějiny, 436).

P. Adam ze šlechtického rodu Kravařských uvedl svým kázáním daleko přes 50 tisíc jinověrců do církve. Řeholník vysoké postavy, jiskrných očí, celým vzezřením apoštol. V jednání byl vlídný, upřímný a velmi zbožný. Vstoupiv na kazatelnu, poklekl a prohlašoval: »Volám Boha vševědoucího za svědka, že mluvím k vám jen to, o čem jsem nepevněji přesvědčen, že to je pravda, a jestli vás klamu, před soudem Božím všechno zodpovídání беру na sebe. — Na kázání mluvil prostě od srdce k srdci. Rozebíral katol. učení a dokazoval je tak, že i nejzatvrzelejší se poddávali. V kraji rakovnickém získal deset tisíc duší. Odvážil se i do žambereckých hor, domoviny to Českých Bratří. Pilnou prací a počestným příkladným jednáním zvítězil i zde a na horách bylo postaveno devět vysokých křížů na znamení, že tu opět vládne katolická víra. — Misie na Opočensku trvala 5 měsíců. Pater Adam vyučoval v kostele i v soukromých domech. Vzbudil takové nadšení, že po skončené misii ho odváželi u vítězoslávě do Prahy. Soudobý spisovatel o něm píše: »Často jsem putoval městy a vesnicemi mezi Prahou, Klatovy a Březnicí, též mezi Prahou, Hradcem a Kostelcem a opět ke Krumlovu a skoro všude se mne lidé ptali na otce Kravařského, kde by byl a je-li zdrav, rádi vzpomínajíce na toho, jenž je na katol. víru obrátil.

Misionář nejednou se oetnul v nebezpečí života: Na Žambercku střelil po něm voják, koule se zarazila o rúženec; jindy na něho čekali najatí vrazi. V Praze na Karlově mostě protestantský šlechtic ho zbil do krve bičem. — P. Adam pak druhého dne za něho sloužil mši sv. Na Karlštejnku chodili na jeho kázání mužové s ručnicemi, že ho zastřelí, na Tetíně právě vykládal v kostele katechismus, když sem vrazili dva bludaři se sekerami: Nač jsi sem přišel, jaké novotě ty lidi zde učíš! Kde kdo utekl z kostela. Misionář zůstal s vrahy sám — ale nezabil ho. Vlídnou řečí je ochočil a výsledek byl, že 500 osob přijalo víru.

Podobně výtečným misionářem byl P. Chanovský z Dlouhé Vsi: vysoký, hubený a bledý, 20 let žil jen pro misie. Měl velmi bohaté příbuzné, ale sám žil docela chudě. Chodil jen pěšky, sám si stlal a vařil. Spával málo a jen na slámě, v noci obyčejně se modlil. Jeho zamilovanou písní bylo: Má duše, nespouštěj se nikdy Boha svého. — Byl velkým přítelem dětí. Jakmile se ukázal v některé dědině, pak škola zůstala prázdná, děti chtěly býti u něho. Zkoušel je z katechismu, rozdával jim obrázky a růžence, ano nejednou dal je naložiti na vůz a poslal je svému bratru na zámek Dožický, aby je tam pohostili. Také tento misionář obrátil mnoho tisíc jinověrců. Když r. 1643 umřel, měl velkolepý pohřeb, celý Klatovský kraj ho přišel vyprovodit.

4. *Námítka.* Jesuité, zvláště Antonín Koniáš, pálili české knihy.

Odp. Nepálili knihy všechny, nýbrž jen takové, které popouzely lidi proti katolíkům. Ty páliti musili, jinak by pracovali nadarmo.

Již universitní bibliotekář Ignác Hanuš r. 1863 v Čas. Č. Musea napsal, že těch knih není škoda, poněvadž obsahovaly jen „amé náboženské hádky, bez hnusu jich nelze čísti“. —

Dr. Flajšhans ve svém pojednání o Klementinských rukopisných pokladech spolu s univers. bibliotékářem Jos. Truhlářem prohlašuje, že jesuité cenné jinověrecké spisy lidem sice odníмали, ale nepálili, nýbrž uschovali je v knihovnách, a tak se stalo, že nejvíce rukopisů v Čechách má bývalá jezuitská knihovna v Klementinu, za to ale husitští a protestantští profesori z pražské university v 15. a 16. st. promrhali na 4 tisíce vzácných rukopisů. — Co teprv říci o řádění Táboritů při pustošení našich památek, nebo o „osvícených“ ničitelích klášterních knihoven za císaře Josefa II.? Tenkrát rukopisy se prodávaly po librách na sýr plný vůz knih za jeden nebo dva zlaté a předseda studijní komise Van Svieten kázal všechny staré knihy z 15. stol., a které prý jen přepychu učenců slouží zničiti. O tom se mlčí, ale Koniáš se vyčítá!

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Valná hromada Spolku koná se letos výměněčně 29. ledna o 2. hod. odpo., neboť v ten den připadá 25leté výročí založení Spolku.

Ze Spolku katechetů v Čechách. — V obvyklých schůzích spolkových výborových i členských v měsíci listopadu a prosinci byla na programu otázka bezprávného započtení počátečního roku služby a stále se ještě vlekloucí otázka započtení let duchovní správy. Obě však blíží se již k řádnoucí metě svého rozřešení. Zpráva p. posl. Rýpara v některých denních listech byla předčasná, pokud se týče druhé otázky a lze jen tolik zatím konstatovati, že ministerstvo šk. a osv. ve smyslu řečeném učinilo příznivý návrh zemské šk. radě a zem. výboru.

Kněžský spolek sv. Josefa v Gorici konal první svou valnou hromadu v době poválečné za zcela změněných poměrů územkových. Musil se vztít zřetel k tomu, že majetek spolkový v Ise, v Gorici a v Meranu nalézá se nyní na italském území, a že právní, majetkové a spolkové poměry v novém tomto území spojené Itálie musí se teprve vytvářeti. Z důvodů naléhavých musilo býti sídlo spolku přeloženo z Gorice do Brixenu v Tyrolích. Jelikož spolkový dům v Gorici jest zničen a na znovuvystavení nestačí prostředky, usneseno bylo majetek ten co nejvýhodněji prodati a podržeti toliko spolkové v Ise a v Meranu. Ze spolkových stanov vypuštěna ustanovení, kterými spolkovi činitelé dělili se na pět místních obvodů, jichž předsedové tvořili centrální radu

spolkovou. Na místo ní nastoupí vládu spolkovou dozorčí rada 7členná, volená z duchovních, kteří bydlí nejbližší Brixenu. Působnost dozorčí rady bude stanovena bližší v nových stanovách, přizpůsobených spolkovému zákonu italskému. Za ošetřování členů ve spolkových domech v Meranu a Ice stanoven denní poplatek 12 lir. Přijímají se noví členové za velmi výhodných podmínek. Přispívající členové budou platiti 5 lir ročně aneb odslouží jednu mši sv. na úmysl spolkový, o jejíž odsloužení uvědomí diecesního dozorce, který pak oznámí to zašle ústřednímu sekretariátu v Ice. Kdo za životního člena chce být přijat, zaplatí jednou pro vždy 100 lir anebo odslouží na úmysl spolkový 20 mší sv. Přihlášky přijímá pro Československo republiku dr. Vinc. Oehm, gymn. prof. v. v. a administrátor kostela sv. Jana na Skalce v Praze-II-1991, Skalka VI. Jemu buďtež pak též zaslána oznámení o odsloužení oněch 20 mší sv. Jiné méně podstatné změny budou oznámeny v nově vytištěných stanovách, až dojdou tyto schváleny od italské vlády. — Dr. Vincenc Oehm.

Doprovod varhan k českému kancionálu. Státní nakladatelství v Praze vydalo právě »Průvod varhan k českému kancionálu«, část I. Arcibiskupský ordinariát ukládá důstojným duchovním správcům, aby toto cenné a poměrně levné dílo zakoupily pro kůr jako nutný doplněk k Českému Kancionálu ze jmění kostelního, kde jest to možno. Kramská cena výtisku vázaného v plátně, jest 46 Kč. Objednávky vyřizuje Státní nakladatelství v Praze-II, Ostrovní ul. 24.

Duchovní zpěv v náboženské hodině. V brněnské »Hludce« roc. XXXVIII., čís. 5., str. 233. stojí pro katechety pozoruhodná slova: »U nás se mechanismus zahrnil v náboženském učení vůbec, o duchovní píseň málokdo se stará, neřku-li, aby ji ve vyučování jak náleží, zužitkoval. Učitelstvo, až na skrovné výjimky, samo nemělo pro obsah smyslu a nyní ovšem o ni nezavádí, leda rouhavě. Spadá tedy úkol ten zase na učitele náboženství, jemuž by tím přibýlo zase práce, ale přibyl také pomocník v probuzení vědomí a citění i nadšení náboženského, na němž konečně z veliké nálosti závisí to hlavní, náboženský život! Není zde vhodné místo rozepisovati se šíře o věci té, jež náleží do listů výchovateckých.« — Slova jistě závažná! Jen několik poznámek k nim.

Abys mohl s užítkem katecheta pěstovati duchovní zpěv v náboženské hodině, musí byti zpěvákem nebo hudebníkem. V bohosloví v době studií, kdo tam vstoupí a neumí ještě zpívat, i kdyby chtěl, sotva se naučí pořádně, jistě zpívat. Vyučování zpěvu v bohosloví v prvé řadě směřuje k chorálu a latinským mším, lidová píseň kostelní se zanedbává. Mimo to, kdo zanedbal zpěv v mládí, po dvacátém roku stěží ve zpěvu vynikne, leda při nadprůměrném hudebním sluchu a padání. Bylo by tedy nejprve zapotřebí náležité průpravy v mládí a v bohosloví a výběru katechetů-zpěváků. Komu zpěv dán, necht zpívá s dětmi v náboženské hodině! Není věru lepšího prostředku k oživení náboženského vyučování. Jen musí obsah duchovní písně nenuceně se přimykati k obsahu katechese. Nejlépe je, když píseň hodinu završí, když katechese vyzní, vůstí v píseň jako aplikaci — vzbuzení náboženských vnitřních aktů. Tedy pečlivý výběr písní je nutný. Napřed se musí píseň dětem vyložit, t. j. ne studeně gramaticky rozpitvat, nýbrž tak vyložit, aby se děti v ni nábožensky vžily, vcítily. Metodický výklad, metodická průprava katechety je nutný předpoklad, má-li se ve škole duchovní píseň zužitkovati. Nekonečným navičováním písní nesmí samozřejmě katecheta drahocenný čas mařiti. Další praktické poznámky s radostí otiskáme.

Otisky některých písní z »Českého Kancionálu«. Státní nakladatelství v Praze vydalo právě otisky některých písní z »Českého Kancionálu«, a to č. 1.—8. Písně tyto a jejich cena jsou: Za 1 výtisk č. 1. Staročeské roráty. Brož. Kč. 4.—, za 25 výt. č. 2. Litanie o sv. patronech Kč 7.50, za 25 výt.

Konkursy: 1. Ve škol. okr. *jilemnickém* obsadí se místo def. katechety při obč. šk. chl. ve Vysokém n. Jiz. (do 26. ledna ink.) Okr. šk. výb. v *Jilemnici* 1. prosince 1921.

2. Ve škol. okr. *poděbradském* obsadí se místo def. katech. při ob. a měst. škole chl. v *Poděbradech* a

3. místo zatím. katech. při Komen. škole ob. chlap. a dív. v *Nymburce* (obě do 15. ledna ink.). Okr. šk. úř. v *Poděbradech*, 30. listop. 1921.

Z redakce: S. P. Proti usnesení místního šk. výboru podejte stížnost okresnímu šk. výboru! Lhůta stížnosti 8denní.

Věstník katechetský.

Příloha „Vychovatele“ k XXXVIII. ročníku.

Redaktor JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

ČÍSLO 2.

ÚNOR 1922.

ROČNÍK XXV.

Náboženské vyučování a náboženská cvičení.

Nepříznivé poměry, v nichž vyrůstá naše mládež a z nichž jako z přípravy vstupuje do školy života, ukládají katechetovi, aby svěřené mládeži dostalo se uschopnění, jakého jest jí třeba k rozvoji a upevnění mravního *charakteru*.

Ale *pravá mravnost* daří se jen na půdě *živé víry* a proto snaha katechety má k tomu směřovati, aby své vyučování učinil *důkladným a zajímavým*.

A přece vyučování jen *theoretické* nestačí, nedruží-li se k tomu *vzdělání a posilování vůle*.

V povaze věci spočívá a s principy pracovní školy se shoduje, aby *samočinnost* se budila a pěstovala.

Ode dávna se žádalo, aby na každém stupni vyučování zdůrazňovalo se vždy *úzké spojení* mezi učením a životem a vedlo ku *praktickému osvědčení* pravdy ve vyučování podané.

Nejlepší příležitost k tomu podávají — mimo zvláštní povinnosti, jichž také dlužno dbáti (chování v rodině, ve škole, lektira a j.) — *cirkevní příkady* a *uživání prostředků* sebevýchovy a mravního vzdělání.

Církev k nim zavazuje ve svědomí všechny rozumné katolické křesťany.

Tu musí se více než kde jinde *pojití k sobě* učení a cvičení a obě vespolečně se pronikati.

Katecheta obstál by tudíž jen *zpola* ve svém úkolu a nedosáhl by svého cíle, kdyby svěřenců svých vhodným způsobem nevedl k tomu, aby obcovali *mši sv. a sv. sudostí*.

Proto bude ve své hodině po neděli neb svátku dotazovati se, zda a kdy plnili povinnosti vízící ve svědomí všechny katolíky a zda mši sv. byli účastní.

Odpovědi dají mu mnohý cenný příspěvek ku poznání *prostředí* žákov. *Nemoudré přísnosti* bude se varovati a *neupřímnost* bude kárati.

Žákům větším zvláště zdůrazní, že nejedná se při tom o *předpis školní*, nýbrž o povinnost zavazující ve svědomí katolíky.

Zavedení školní mše sv., jak se na mnohých místech děje, značně poslouží.

Podobně bude si počínati s přijetím *svatých sudostí*, zvláště v době velikonocní.

I tu ruku v ruce půjde *důkladné poučení* a *praktický návod*.

Již od mladosti dlužno nabádati děti k *častějšímu, samostatnému* přijímání svátostí, při čemž rozumí se předchozí dorozumění s rodiči.

Tyto myšlenky, uveřejněné v listě zahraničním, třeba, abychom si uvědomovali i my katecheté, neboť nejsme jen učitelé, ale vlastně *duchovními správcí* svých svěřenců.

~~~~~

r.

Z Učebnice církevních dějin pro školy měšťanské.

JAN POŘICKÝ, katecheta v Ledči n. S.

(Dokončení.)

Zásluhy katolické církve o český národ po 30leté válce.

I. Text. Dobu pobělohorskou často nazývají temnou. Dlouhá třicetiletá válka zpusťovala zemi a zdivočila lid. Vzdělanost poklesla, rozmohla se pověra. Nastalo období nejtěžších robot, náboženské nesnášenlivosti a germanisace.

Katolická víra byla sice zavedena všude, ale její činnost byla velmi omezena jednak nedostatkem kněžstva, jednak světskými úřady, které po způsobu protestantů si osobovaly stále větší a větší práva nad církví. Církev byla vládou sice chráněna, ale při tom také spoutána, až za císaře Josefa II. mělo dojít k úplnému odtržení od Říma.

Avšak i při tom vykonala katolická víra pro náš národ mnoho dobrého, nepoměrně více než náboženství husitské a protestantské.

Katolická církev vychovala lidi opět k životu mravnému a spokojenému dala národu množství vlasteneckých a obětavých kněží, po padesát let první buditelé byli pouze z řad katolického kněžstva, katolická církev se zastávala utlačovaného lidu venkovského a obohatila opět naši vlast památkami uměleckými

II. Poznámky.

1. Válkou třicetiletou bylo v Čechách zničeno 215 zámků, 80 měst a 812 vesnic. Na Moravě 22 měst a 332 vesnice. Z obyvatelstva zbyla čtvrtina, asi osm set tisíc. Sedláci zbaveni dobytka i nářadí úpěli v porobě pod novými pány. — Lidé vyrostli beze škol, bez náboženství, bez správné správy státní, neznali jiného než válku, krev a loupež. Sesurověli a stali se tupými ke všemu lepšímu. Jsou i případy, že lidé zarostli jako zvěř i v obličeji toulali se po lesích živíce se kořínky a travou, nemajíce o lidské mluvě, o náboženství, o lidském způsobu života ani ponětí.

2. První doba byla velice smutná a to tak dlouho, dokud ze středu lidu nepovstalo nové kněžstvo, které s lidem cítilo, které se staralo o jeho hmotné a duševní blaho, aby v přijaté víře měl útěchu. Doba vynikajících a ušlechtilých kněží přišla teprv za několik let po třicetileté válce. — Jest to doba, kdy působil jezuita Bohuslav Balbín, světitel biskup Tomáš Pešina z Čechorodu, ředitel semináře Hammerschmied, křižovník Beckovský, jezuité: Tanner, Koříněk, Kruger, Matěj Šteyer atd. Co Balbín a jeho přátelé pro národ vykonali, postavili jim po všechny věky pomník nehynoucí.

Tklivými slovy vyložil Balbín tehdejší neblahý stav českého národa v památné rozpravě o obraně jazyka slovanského, kterou sepsal po latinsku a věnoval svému příteli Pešinovi. — Končí prosbou k sv. Václavu: Ty, ó patrono země české nejpřednější a největší, Václave! Budiž Vratislavem, to jest obnovitelem slávy! Navrať Čechům svým jejich dávnou slávu? Postav nás opět na místo, s něhož jsme klesli svou netečností a cizí zlobou. Jestli zahyneme, Tobě zahyneme, nedej zahynouti nám, ni budoucím! (Rezek - Kosina: Dějiny.)

R. 1664 psal Pešinovi: Přičiňte se, abyste se ujali nynější naší ubohé vlasti a je zubožená jak v jazyku, tak v lidu, v zákonech a výsadách prospějí! Kdykoliv o tom uvažuji, zdá se mi, jako bychom my, co jsme zbyli jako paběrek

Čechů, měli zachovati svými spisy památku vymřelého národu českého. O hanba ! Tak jsme dopracovali a to vlastními úradky !

3. Také umění třicetiletou válkou pokleslo. Teprve když největší bída byla poněkud zažehnána, povstávají noví umělci, jichž jména jsou dosud v úctě : Škréta, Kupecký, Brandl, Brokoffové, Rainer, kteří mistrovskými pracemi pozvedli umění malířské a sochařské. Nádherným barokovým slohem stavěny jsou některé pražské kostely, jako na př. skvostný chrám sv. Mikuláše na Malé Straně, a četné paláce šlechtické. Nad jiné vynikli stavitelé Křištof a Kilián Dinzenhofer. Není mnoho měst, jež by se mohla honositi tolikými památkami stavebními jako naše Praha. Velká část památných budov v Praze má děkovati za svůj vznik Karlu IV., ale neméně počet staveb povstal koncem 17. a počátkem 18. stol., po třicetileté válce, v době baroku. (Kubín, Dinzenhoferové, úvod.)

4. Velkou pohromou bylo ztročení stavu selského. Tato poroba vznikla již po válkách husitských, ale nyní stala se nesnesitelnou. Sedlák, který by byl svědomitě konal všechno, co vrchnost na něm žádala, byl by svatým mučedníkem.

V zápiscích šlechtetného generála křižovníků Jiřího Pospíchalů, se dočítáme, že poměrně nejlépe bylo poddaným na statcích církevních, proto se říkalo, že pod berlou se dobře žije. Přemnohé však vrchnosti dívaly se na Čecha jako na šelmu a o sedlácích říkaly, že jsou jako vrba, která, čím více ji těžou, tím více vyhání.

Současný mravokárce, jesuita de la Haye poukazoval hraběti Lamboyovi, jaký to je hřích, když se na lidech požadují práce, ku kterým nejsou povinni. Takové vrchnosti na sebe uvalují povinnost náhrady, jako kterýkoliv jiný zloděj.

Jesuita Křištof Fišer napsal kol r. 1679 dosud velmi cennou Knihu Hospodářskou, a v ní horlí proti vrchnostem skrblickým, nehospodářským, dřičským, které ani v neděli ani ve svátek nepřejí robotnímu lidu odpočinku.

Avšak »velký díl vrchnosti pokládal se za neomezeného pána nad životem a smrtí svých poddaných a od nikoho si v tom nic předpisovati nedal«. (Češi a Němci, 91.) — Proto císař Josef II. nařídil duchovním, aby oznamovali krajským úřadům, kde by poddaní byli nespravedlivě utiskováni. (Josek: Kalouskovy Prameny k dějinám selského stavu, Osvěta 1911.)

5. *Česky hospodář v 18. století odchovaný katolickým náboženstvím.* — Jmenoval se František Vavák a byl rychtářem v Milčicích na Poděbradsku. — Z nezámožného chalupníka dopracoval se svou přičinlivostí na první místo v obci !

Proslavil se svými Paměťmi, které spisoval po 46 let a v nichž poutavě popisuje současné události a domácí příhody.

Velice sečtělý písmák. Na plných sedmi stranách jmenuje knihy, které přečetl. Vyznal se zvláště v náboženství a ve vlastivědě.

Katolik tělem a duší : »Moje milé děti, — píše v Pamětech — prosím vás pro spasení duší vašich, neodstupujte nikdy, k vůli žádnému, od víry samospasitelné, katolické. — Já vím, že čím více se bude blížiti skonání světa, tím více ona pronásledování a nepřátel míti bude. Vy však se z toho nermuťte a sváděti se nedejte.

Toto naučení vám píšu jako poslední svou vůli, neboť nevím, zdali dost brzy od těch zlostinů (odpadlíků, jinověrců) nebudu všelijak pronásledován nebo i života zbaven, neboť strojí se na mne, že jejich bludy porážím a katolíky posilňuji — Více jsem jakživ žádnému z nich neublížil, ano našim všem, co jich zde jest,

mnohá dobrodiní učinil. Vy pak se proto nad žádným nemstěte, ale raději všechno dobré jim činite, pamatujice na našeho Pána, jenž se i na kříži za své nepřátele modlil.

Vavák byl šlechtetný lidumil, Čech poctivého srdce. Za velké neúrody roku 1771 píše: Mnohý boháč měl každý den tisíc příležitostí nebe si získati, ne aby co komu darmo dával, — ač by mnohem lepší skutek učinil — ale kdyby toliko byl ohudý lid laskavě slyšel, jim pěkně odpovídal, a na tak hrozné prosby aspoň něco půjčil a uší svých od prosících neodvracel, neb to od nich Pán Bůh žádá. Ale však to mnohý všechno zmeškal a více miloval to, co pomine, nežli to, co na věky zůstane, nepomysliv ani na to, co sv. Jakub píše: Nuže, nyní boháči, plačte! zboží vaše shnilo, zlato vaše a stříbro zrezavělo a rez jejich bude na svědectví proti vám a žráti bude těla vaše jako oheň; shromáždili jste sobě hněv k posledním dnům. — Sám pomáhal vždycky jak jen mohl. *Nadšený vlastenec!* Ó kde jste, naši milí předkové! Co byste nyní v té své zamilované vlasti viděli! My, vaši potomci, nejsme více Čechové, ale Němci, ne více rekové, ale otroci, ne vlastním jazykem mluvící, ale sloupové mlčící. — Vavák byl znám s přemnohými vlastenci buditelé i s Dobrovským, dopisoval si s knězem Faustinem Procházkou a děkoval mu veřejně v novinách, že vydává české knihy! O jiném vlastenci, panu Františku Hekovi, měšťanu v Dobrušce si poznamenal: O kéž by bylo více takových Čechů, kteří by si své řeči vážili, pak by opět zkvetla její zvodlá krása. Ale nepíšu to pro svou chválu, nýbrž vám, milé děti, k příkladu, abyste i vy v zachovávaní a zvelebování své mateřské řeči mne následovaly.

Takové povahy vychovalo našemu národu katolické náboženství! Ostatně všeobecně známou památku spokojené zbožné katolické, domácnosti ze začátku min. století zanechala nám Božena Němcová ve své Babičce. Vůbec pak znalci lidových obyčejů vydávají svědectví, že český katolický lid, dokud náboženství se mu nebralo, byl velice mravně zachovalý. Třeba jest dáti svědectví pravdě, a ke cti našeho lidu třeba jest vyznati, že rodinný život zřídka dal příčinu ke stížnostem ve příčině mravní. Vědomí povinnosti mravní princip *všitpený vychovááním náboženským*, převážil osobní touhy a přání, nevěra manželská bývala téměř neznámá.

(Prof. Fr. Vykoukal: Česká svatba (na Chrudimsku), str. 6)

Neděle V. v postě.

Ježíš Kristus.

(Možno užití též jako katechese.)

Když Pán Bůh první lidi *stvořil*, okrášlil je svatostí a spravedlností a daroval jim svůj slavný obraz, myslím totiž: nesmrtelnou duši, jasný rozum a dokonalou svobodnou vůli. Ale lidé hříchem ztratili obraz Boží, zlovůli roztrhali královský šat a ve své zaslepenosti šli mnozí tak daleko, že se naprosto odcizili Bohu i nebi a setřeli se sebe skoro všechnu známku původu Božího.

Otec nebeský hněval se sice na *zbloudilé* lidstvo, ale nicméně ho nechtěl zatratiti na věky. Uminil si, že k nim pošle na svět jednoho Syna svého, spoluvládaře nebeského, aby zbloudilé syny lidské přiměl opět nastoupiti cestu, která vede do království nebeského. Hospodin *slíbil* totiž hříšným lidem *Vykupitele*

— a to hned v ráji Adamovi a Evě. To právě byla ta jediná útěcha, kterou si naši nešťastní prarodičové odnesli z ráje. Touto nadějí těšili se nejen oni, nýbrž i všichni jejich potomci, kteří byli hodni. Touto nadějí se těšil Noe, Abraham, Izák, Jakub, Josef i Juda.

Touto nadějí těšili národ svůj všichni starozákonní *proroci*. Ve snách, v bdění, v noci, ve dne, v modlitbách, ve zpěvích a žalmech představovali si budoucího Messiáše a s okem pozdviženým k nebeské říši roztouženě volávali: »Rosu dejte nebesa, s hůry a oblakové deštěte Spravedlivého! Otevři se, země, a vypuť konečně Spasitele!«

Když tedy Hospodin tyto hlasy slyšel, nemohl odolati prosbám lidí *spravedlivých* a oznámil jim skrze Daniele proroka, kdy Vykupitel opravdu přijde. Když pak se konečně všechna prorocství naplnila, Vykupitel se skutečně *narodil*. Narodil se jako člověk; ale, drahé děti, byl to snad jenom pouhý člověk? Ach, nikoli, Byl to *Bůh a spolu člověk*. On sice jako člověk na chudičkých jeslích spočíval ve chlívě — ale andělé mu prozpěvovali chválu jako Bohu. On sice u Betlémských obyvatel nenalezl přijetí, Betlémsťi jej totiž od svých krbů odháněli — ale za to hvězda přivedla k němu vzácné mudrce, kteří se jemu jako Bohu klaněli. Nazaretští občané považovali Jej sice za syna tesařova — ale ve chrámě se učení zákoníci divili božské moudrosti dvanáctiletého dítěte. On sice jako člověk lačněl a žíznil, plakal a byl unaven, jako bývá každý jiný člověk — ale na poušti mu posluhovali andělé jako Bohu. —

On sice až do 30. roku věku svého vedl život skrytý, ale od této chvíle veřejně vystoupil a počal konati úřad *učitelský*. Tři plná léta chodil po své vlasti palestinské, aby lidské bratry a sestry poučoval o království nebeském. Do své školy přijímal sice žáky čili jak v Písmě svatém stojí, »učedníky« ze všech stran, žádného nevylučuje, ale nejvíce poučoval 12 mužů, které nazval apoštoly. Svou školu neotevřel ve hlavním městě své vlasti, nýbrž chodil uče po vši zemi. Vyučoval ve chrámě, v synagoze, při hostině, vůbec, kde se k tomu naskytla příležitost — ale nejčastěji a nejraději vyučoval své bratry v Boží přírodě, pod širým nebem, ba i na moři v lodičce. Žádný učitel ani před Ním ani po Ném neměl tolik posluchačů a žádný učitel ani před Ním ani po Ném neučil tak důležitým pravdám jako Ježíš Kristus. Nejvyšší pravdy, jimž mudrci do dneška se podivují, uměl podávati svým posluchačům tak lahodně a krásně, že mu uvěřili všichni ti, kdož byli dobré vůle . . .

Viděl-li neumělé a poučení potřebné a třeba i děti nevědomé, nedbal celodenní únavy a poručil apoštolům, kteří zástup odkazovali na druhý den, aby dospělé a *děti* k němu ihned přivedli. Dítka k sobě volával, hladil je a žehnal jim a říkával, že jejich jest království nebeské. Viděl-li hříšníky lítostivé a toužící po polepšení, naklonil se k nim milostivě, ulehčil jejich ztrápenému svědomí, rozhřešil je, povzbudil k dobrému, naučil je varovati se zlého a nařídil jim napraviti spáchanou křivdu. Ano, i na všechny časy postaral se Pán Ježíš, aby se kajícím hříšníkům dostávalo odpuštění už zde na zemi. »Komu odpustíte na zemi,« tak pravil apoštolům, »bude odpuštěno i na nebi.« Mohl tak mluvit pouhý člověk? Ne pouhý člověk, ale spolu i Bůh!

A nyní slyšte, jaké podivuhodné skutky (*zázraky*) konal! V Káně Galilejské rozkázal naplniti štoudve vodou — a na jeho pomyšlení voda v nejlepší víno se

proměnila. Mohl tak učiniti jenom pouhý člověk? Na poušti zástupové zmírali hladem. On dotekl se 5 chlebů a dvou rybiček — a již 5000 mužů hojného pokrmu ani ztrávit nemohlo. Byl to jen člověk? Na moři poručil větrům a vodám — a vzbouřený vítr se okamžitě utišil. To že způsobil pouhý člověk? Z brány města vynášeli mrtvého mládence. »Neplač!« pravil k ubohé matce a dotekl se mar tou rukou, která kdysi stvořila svět a jednou nás všechny vzkřísí z mrtvých — a již vzkřísený mládenec se vrhnul do náručí blažené matky. K setníkovi pravil: »Jdi domů, neboť tvůj hodný služebník je opět zdrav!« A hle, na smrt nemocný sluha setníkův se uzdravil v tu hodinu. — Tyto a podobné skutky milosrdenství prokazoval Syn Boží pozemským bratřím a sestrám. Kamkoli vkročil, tam usýchaly slzy ubohých a vzkvétalo požehnaní . . .

Moji drazí, je li pak možné, aby ho byli všichni nemilovali? A přece! Hle! Všichni neuvěřili v Pána Ježíše, ale mnozí Ho nenáviděli, chtěli jej *kamenovati* (podle dnešního evangelia) a hleděli Jej usmrtiti. Že svůj nekaltý úmysl také skutečně provedli, je vám dobře známo. O blízkých velikonicích budeme si jeho bolestnou smrt připomínati. Dnes prozatím vzbudte lítost nad svými hříchy! Vzbudte však ve svém srdci také lásku k Tomu, který vás nejvíce miloval, který vás miloval až k smrti. Amen.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Zaznamenáváme *světodějnou* událost, svět *překvapující*, smrt sv. Otce

Benedikta XV.

v neděli 22. ledna 1922 o 6. hod. ráno . . .

Prozířetelnost Boží postavila jej v pontifikát v době *nejkritičtější*.

Zvolen byv ve znamení »*religio depopulata*« viděl opravdu spoustu, kterou válka způsobila, *hmotnou* i *mravní* . . .

Šedm let pontifikátu, ale v nich naplnil časy *mnohé!*

Skrůzon války světové bude jméno jeho spjata pro historika, jako jméno velkého *dobroděje* lidstva . . .

Světů ukázal, že *veliká* doba našla v něm muže *velikého*.

V něm zjevilo se světu opět paradoxon: v *malém* těle, *veliký* duch.

A při té lásce k lidu, nechybělo mu *energie*. Jak důtklivě mluvil ke *hlavám* vládcích států a zapřísahal je . . .

Blahovolnost jeho i k *naši* republice šla až do krajnosti . . .

Naš katecheta bude vzpomínat těch *ihlivých* a *mírových* modliteb jeho, jež přednášel u oltáře . . .

Smrt *mírového* papeže dojmá svět věřící i nevěřící.

Kroužil ještě v některých pošetilých duších myšlenka: Padla Vídeň, padne i Řím?

I těm má ukázati Prezřetelnost, v *koho* jsou *ubodli*.

Kardinálové nastupují cestu do věčného Města a dle proroctví, byt církví neautorizovaného, přec mnohdy zajímavého, mají zvoliti papeže ve znamení »*fides intrepida*«.

Poměry by nasvědčovaly, že by takového bylo třeba a teprve prý po něm, až lidstvo neblahými reformami a soudy Božími najde cestu do otcovského domu, má přijíti papež, jenž přinese církvi pokoj jakožto »*pastor angelicus*«.

Buď tomu tak či onak. I kdybychom neměli býti Simeony té slibné doby, čeká nás s budoucím papežem úkol pracovati na tom základě, který dal Kristus.

Ze spolku: V lednu byla sehůze *výborová* (4. ledna) a 18. ledna schůze *členská*.

Předseda kol. Maule referoval obšírně o otázce *počátečního roku služby* a o *započítání let duchovní správy*. Referát doplnil kol. Hála a Tichý. Zpráva některých, listů denních o započtení let duchovní správy, pokud kdo vyučoval 6. hod. *týdně* plně a

ostatních polevinou je snad pravdiva pro Moravu, pro Čechy dosud ne, neb jak z. š. r. tak z. spr. výb. trvají na 16 hod., nepřijde-li jim z ministerstva direktiva. Hlavními odpůrci jsou referenti těch úřadů. Nějakých pokynů ministerstva se jim nedostalo a čistopis v ministerstvu již p. ministři připravený zase tajemnou rukou smažen a rozklady, jak věc rozhodnouti začínají znovu, jako o červené Karkule. Patrně zase úřadům záleží na tom, aby měly více rekursů a více práce. Pokud se týče rekursů o 1 rok počáteční služby, je úmysl řešiti každý případ zvlášť a kdo nepodal rekursu neb zmeškal lhůtu, bude z formálních důvodů zamítnut.

Krásné demokracické! Dlužno též připomenouti, že každé podání, každý rekurs má být kolkovaný 2 Kč, jinak zůstane nepovšimnut, anebo bude poslán finančním úřadům k vyměření pokuty. —

Njdp. arcibiskup, jemuž bylo přáno k jeho sedmdesátinám, byl spraven o úmyslu kursu prázdninového a slibil milerád všemožnou podporu.

Konečně promluveno o případech k valné hromadě a vyřízeny drobné žádosti.

Z německé části Moravy píše německý katecheta ve Christl. paed. Bätzer č. 11 a 12.

»Tři léta dělí nás již mezník u Lundenburgu, Grussbachu a Znojma a dosud nejsem s to srdce odtrhnouti od Vídně a přikloniti ku Praze. V katechetických otázkách byla nám Vídeň otcem a učitelem, ve školských rozhodčím. Poslední se změnilo, první zůstalo. Máme svůj kněžský spolek, s katecheti nechce se jíti. Příčina je, že na našich školách působí mnoho jinojazyčných kněží, kteří sice pracují bezvadně, ale mají své jednoty katechetické spolky. Kromě toho v otázce materiální naší organizace je bezmocna. A bohužel otázka materiální v nynějších těžkých dobách je v popředí. Na vládních místech o nás nestojí. Z nutnosti nás postavili na roveň učitelům, ale letě duchovní správy započítati nám se vzpečují.

Kněží v duch. správě mají stále 50 až 70 Kč za hod. vyuč. a 40—60. hal. za kus cesky v horších a strohě simě. Vláda myslí stále na příznivý okamžik, aby mohla kněží hoditi na dlažbu a náboženství vyhoditi. Ale katolická strana a katolický list stojí věrně na stráži. Všude v krajích německých i českých lze spatřovati odpor, schůze vždy četnější navrhované dokumentují.

protitlak katolického lidu, který státu milerád přenechá školy, jestliže mu týž dá neb pomůže ke školám katolickým.

Habermann číhá na okamžik, aby opět se rozhostil v ministerstvu školství a pomoci atheistických učitelů a odpadlých kněží dále reformoval. Zatím sedí tam ještě opravdový odborník dr. Šusta. Neučinil sice nic pozitivního pro náboženství, ale aspoň lavinu zastavil. Letošní prázdniny vyšly beze škody ač po nich chtěli nám přeložiti náboženské hodiny na konečné hodiny odpolední a volné půldny. Prý pro značný přestup k sektě československé.

Ta činí život mnohemu českému knězi ve škole trpkým. V německých krajích jsou freigeisti ještě tiši s výjimkou tam, kde čeští kněží činí potíže. Za to sociální demokracie dle hesla: »náboženství věci privátní« verbovala pro odpad. Výsledek: děti továrních dělníků a železničářů bez konfese. Dosud jsou více předmětem politování . . . nemálo učitelů ve svých organizacích pracuje pro náboženský rozkol, při dnešní bídě. Většina nechce o laické morálce ani slyšeti buď ze zásady, nebo z opise anebo z pohodlí. Zdárné vyučování náboženské velice by prospělo, ale chybí k tomu mnoho. Naše semináře a fakulty jsou zčeškovány, budoucí katecheti odkázáni na privátní studium. Nový školní rok jsme začali bez učebnic. Jen malý katechismus a Panholzer. Všecko ostatní, co nese Kainovo znamení Vidně proskribováno.

Nad to s Pichlerovou »Religionsbüchlein« knihosklad činí nerozumné obtíže. Dosud nemáme osnovy nijaké závazné. A tak nezbyvá nám nic jiného než v nábož. paed. otázce státi k Vidni. Přepjatý nacionalismus našich českých bratří se utítil a až se ho také katechetika oprostí, bude naděje na čistou spolupráci pro blaho katolického lidu . . .

Sapienti sat! Z těch nářků plyne poučení pro nás, že *slabá organizace* anebo *desorganisace* nic neznamená.

Poloha Velehradu. Zájem o Velehrad roste. Dosud není však dějinně naprosto spolehlivě rozřešena otázka o jeho poloze. Někteří jej hledali na Děvině. Mnoho poznamenek o tom bylo psáno poslední dobou v novinách. Na Děvině bylo kopáno, něco i vykopáno, ale otázka Velehradu těmito pracemi nikterak nebyla vyjasněna. Obhájci moravského Velehradu nikterak nejsou otfesení vykopávkami na Děvině, naopak po-

znávají, že se jich nemusejí obávat, aby uhájili svého tvrzení o poloze starého Velehradu na Moravě. Prof. dr. Nevžil, jenž podnikl na velehradském nádvoří část prací vykopávacích a odhalil tam staré základy chrámu, upozorňuje, srovnáv vykopávky na Děvině, že na Velehradě jest dosti látky, aby mohla býti obhájena jeho poloha na Moravě. Práví: »Ze srovnávacího materiálu lze úplně jistě souditi, že kamenné hroby na Velehradě nalezené pocházejí z první doby křesťanské na Moravě, ne však z doby cisterciácké (XIII. st.). Významných výsledků bylo docíleno archeologickým kopáním r. 1909—1910 blízko Velehradu na návrší u Božího Syna u silnice, která tam odbočuje k Modré. Byly tam totiž zjištěny základy malého kostelíka, jež taktéž dlužno zařaditi do nejstarší doby románské anebo do první doby křesťanské na Moravě.« (Nár. l. čís. 222. roku 1921.) Zemřelý prof. Jos. Jaroš T. J. na Velehradě, jenž otázku tu studoval, napsal: »Otázku polohy děvinské nutno řešiti samostatně, úplně nezávisle na otázce velehradské. Netajíme se obtíži systematického kopání na Velehradě. Jsou a budou neskonale větší než na Děvině. Ale pravda dějinná na Děvině i na Velehradě má stejnou cenu a láska k pravdě nás musí vésti k tomu, abychom hleděli pomoci pravdě k vítězství, kdekoli ji najdeme.« (Zprávy velehr. čís. 6.) P. Jaroš byl přesvědčen o poloze Velehradu moravského a sbíral důkazy pro své tvrzení nezvratné. † Dr. Fr. Snopek háje nynějšího Velehradu píše: »Vážím si všelikého vážného badání, ale negativní výsledky Červinkova badání (na Děvině) nestačí, aby dogmaticky jistě upřiti mohl a směl náš Velehrad velkomoravský...« »Ná ezy archeologické nedají e pfece ani přirovnati písemným památkám; tak daleko nedospělo archeologické badání, aby vyvrátilo tvrzení o moravském Velehradě.« (Hlídko 1920 str. 687.) Ostatně i kdyby dějiny přinesly v té věci sebe větší překvapení, nic nezmění na myšlenkách o celém našem náboženském a osvětovém programu dnešního Velehradu. U nás vítězí duch.

(Apošt. list sv. Cyr. a Met. č. 1.)

Malý kancionál. Uspořádal dr. Dobr. Orel, slova upravil Vlad. Hornov, harmonisoval Václav Voyska. Cena vás. 11 Kč, se schválením církevním.

Konečně učiněn počátek mnohošlbný k jednotnému zpěvu církevnímu tímto zpěvníkem.

První část 65 stran obsahuje modlitby a druhá část do 240. strany je vlastním zpěvníkem.

První část mimo předepsané modlitby, obsahuje případnou pobožnost mešní z formuláře Božího Těla s význačnými obrázky hlavních částí mešních, dále návod ke sv. pokání, sv. přijímání, biřmování, dále litanie loretánskou, P. Ježíše a sv. patronů (mohla tu býti též litanie k bož. Srdci Páně) a modlitbu Třebízského za vlast.

Druhá část obsahuje písně s všestranně chvalyhodnou notací. Výběr písní je tento:

Hymny: národní, slovenská, papežská, k nim se druží Třebízského modlitba za vlast s tklivou melodií od Foerstra.

Další písně dle církevního roku.

Advent: Ejhle Hospodin. . . Zdráva buď P. M. Pán, hle, přijde. . . Vesele již pějme. . . Vítej milý Jezu Kriste. Všichni věrní křesťané. . . Ejhle posel vychází.

Písně vánoční: Chtíc, aby spal. Narodil se K. P. . . Nesem vám noviny. . a píseň mešní s přilehlými částmi k celé mši sv. (na způsob koled).

Písně posní: Hospodine, Otče žádoucí (se zvl. nápěvy k jedn. částem), Dokonáno jest. . Duše věčné, Pána vizte. . . Již jsem dost pracoval. . Kristus příklad pokory. . . Podle kříže matka stála. . . Svatý kříží. . .

Písně velikonoční: Hle, vstal jest. Třetího dne. . . Vesel se nebes K. . . Vstal jest. Základ církve. (Dokonč.)

Konkursy: Ve škol. okresu *pardubickém* obsadí se definitivně místo katechety při ob. a měšt. škol. chl. v *Holicích* a při ob. a měšt. šk. v *Přelouči* (do 12. února). — Okr. šk. výber v *Pardubicích* 16. prosince 1921.

2. na měšt. šk. chl. v *Slaném* (do 28. února inkl.). Okr. šk. úřad ve *Slaném*.

Ad vosem informace: Píše vdp. Trojan, pens. katecheta v Nymburce vdp. kol. Halbichovi: »Nyní jsem se teprve pověiml, že to přece máte dobře Vy, protože drahotní přídavek v VI. tř. 4. stup. jest 1236, kdežto 3. stup. 1560. Omyl stal se tím, že jsem dostal postup do 4. stup. dodatečně, teprve když jsem byl již v pensí. Jinak tedy je pravda, že drahotní přídavek zůstává v pensí celý jako v aktivitě« atd.

Věstník katechetský.

Příloha „Vychovatele“ k XXXVII. ročníku.

Redaktor JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

ČÍSLO 3.

BŘEZEN 1922.

ROČNÍK XXV.

Jubilejní valná hromada Spolku katechetů v Čechách.

(29. ledna 1922.)

V sobotu dne 28. ledna bylo tomu 25 let, kdy v sále Katolické Besedy, v domě sv. Václavské záložny, konala se ustavující valná hromada Spolku katechetů v Čechách. Dvacetpět let první kněžské organisace u nás to zajisté zjev, jehož nelze ignorovati.

A proto nejčelnější náš denník »Čech«¹ účastnil se svým referentem p. prof. Drápalíkem naší tiché slavnosti a byl předsedou Spolku uvitán.

Ve své obšírné zprávě o průběhu jubilejní valné hromady podotýká právem, že činnost Spolku byla by jistě bohatší, kdyby Spolek byl mohl působiti již od r. 1887, tedy o 10 let dříve, kdy dne 13. července konala se ustavující schůze Spolku v žižkovské redakci »Vlasti«, ale již v srpnu téhož roku byla rozpuštěna tehdejším arcibiskupem Schönbornem. Tedy téměř celých 10 let trvalo, než stalo se skutkem, po čem toužili katecheté a co slíbeno bylo v rozpouštějícím ordinariátním listě. A že »již tehdy ukázala se tu katolická Praha, příliš osobní, podezřívavá, nedůtklivá a nejednotná, jak ji zná náš venkov.«² A nebyti venkovských pracovníků, snad by ani v lednu roku 1897 k ustavující valné hromadě ještě nedošlo.

Leč to vše patří minulosti a proto se o tom nemluvílo na jubilejní valné hromadě. O tom, jak jsme již oznámili, každý mohl se poučiti v brožurce kol. arcib. notáře *Frant. Košáka*. Brožura ta nadepsaná »*Snahy o založení katechetského spolku v Čechách*«³ zaslána byla nákladem Spolku každému členu *zdarma* a kdo z nečlenů by si přál o tom poučení, doporučujeme vřele, by si dopsal o jmenovanou brožuru do expedice »Družstva Vlast«⁴ (Žitná ul. č. 26).

Přehledná zpráva o činnosti Spolku po celou dobu trvání jeho však nemohla býti podána, jelikož jednatel Spolku kol. *Ant. Tichý* byl zaneprázdněn před valnou hromadou nemocí smrtelnou svého otce a v den valné hromady musil odejeti na pohřeb. Se soucitem vyslechla valná hromada tu zprávu a proto s povděkem uvítala jeho zprávu písemnou zaslanou o činnosti spolkové za minulý rok.

Předseda *Eman. Maule* zahájil val. hromadu o 3. hod. za přítomnosti asi 50 členů. Vzpomněl nejprve zesnulého sv. Otce Benedikta XV. a pravil, jestliže věnovali vzpomínku právě zvěčnělému papeži i jinověrci a odpůrcové, tím spíše se to sluší nám, duchovním synům jeho, kteří nezapomenou jeho snah a budou podle jeho zásad pracovati dále. Také vzpomněl všech zakladatelů a členů Spolku, kteří povoláni byli na věčnost.

Shromáždění vyslechli obě vzpomínky stojíce.

Zápis o minulé valné hromadě nebyl čten, ježto byl loni otištěn ve »Věstíku katechetském«.

Zprávu jednatelskou přednesl za nepřítomného jednatele kol. Ant. Tichého předseda a dle potřeby podal příležitostná vysvětlení.

Jednatelská zpráva za 25. správní rok jubilejní, kterou podal kol. *Antonín Tichý*, t. č. jednátel, zněla:

Drazí bratři!

Letos umínil jsem si, že při podávání zprávy jednatelské budu co nejstručnější. Ale přehlížeje naši činnost seznal jsem, že mi to nebude možno, ježto zvláště venkovští naši kolegové budou si přát i o všem býti informováni. Až na pár neděl o prázdninách mělo představenstvo našeho spolku stále co činiti. Práci tu třídím na 3 skupiny. 1. Obrana hmotných zájmů, 2. obrana náboženství jako povinného předmětu, 3. vnitřní činnost.

1. V popředí obrany našich hmotných zájmů byl to dle časového postupu nejprve rok čekatelský, odčítaný neprávem katechetům, před 5./6. 1919 ustanoveným. Na počátku roku 1921 jen v některých okresích, v jiných nikoli a v polovici minulého roku již všude. Uvádím postup naší obrany tohoto bodu se týkající.

V prosinci 1920 slíbeno v odd. II. i III. z. š. r., že oprava nesprávného výnosu o tomto čekatelském roce určitě vyjde v »Ministerském Věstníku«. Že se to stalo nedopatřením atd. V únoru slíbeno totéž, ano p. inspektor Nermut diví se, že se tak stalo, a sám prý každý rekurs vyřizuje ihned tak, že rok ten odčítán býti nemá. V březnu, konstatuje předseda, že mu to tak připadá, jako by si slav. úřady z nás činily dobrý den. V dubnu vyslání naši kolegové poslanci Roudnický a Rýpar intervenovat a rukou dáním slíbeno poslanci Roudnickému, jednateři a kol. Hálovi, že v květnovém čísle Věstníku ministerského jistě oprava uveřejněna bude. V květnu omlouvají pp. referenti z. š. rady zdržování rekursů tím, že otázku roku a otázku započítání let duchovní správy nutno řešiti najednou.

V červnu zjištěno dle důvěrného oběžníku, zaslaného obec. škol. radám, že zemská školní rada dává jim Šalamounovo rozhodnutí o této věci a to, že se ten rok odečítat má, ale tak, aby nám to neublížilo. V prázdninách ke konci července a později dostávají kolegové vyřízení rekursů svých od z. š. rady, opírající se hlavně o § 17. parit. zákona, že my katecheté dobu čekatelskou zavedenou máme. Uveřejněn ihned pro členstvo návrh rekursu proti tomuto rozhodnutí k ministerstvu. V září očekáváno od jmenování p. rady Šindeláře, že lepší poměry u z. š. rady zavládnou; jemu nechutné tahanice naše též byly důkladně vyloženy. V říjnu požádán episkopát čsl. republiky o pomoc ve všech našich otázkách a ústy ministerského úředníka dáno ujištění, že jede na Moravu, aby záležitost jak jednoho roku, tak let duchovní správy byla rozhodována jednotejně. V listopadu zakročují jménem episkopátu čsl. p. arcibiskup dr. Kordač a dr. Stojan, dále zástupci Spolku s poslanci lidovými u ministra dra Šrobára a dostávají se jim ujištění, že co nejdříve vše si dá předložit a rozhodnutí uspíší. V prosinci konstatuje předseda Spolku Maule s roztrpčením znovu, že rozhodnutí dosud se

nestalo, ač celý akt byl ku podpisu p. ministru již připraven. Stalo prý se tak pro jakousi změnu, jak později vyšetřeno, vinou rady z. spr. výboru p. Stráníka. Pevně však doufá dle opětného ujištění, že do Vánoc věc vyřízena bude. Konečně letos v lednu obě sporné otázky v ministerstvu vyřízeny a 17. ledna intervencí kollegy Hály z expeditu ministerského k zemské školní radě pražské vypraveny.

2. Tím rozluštěna bude — když ne definitivně a uspokojivě — tedy aspoň částečně otázka let duchovní správy.

Hned v únoru podávali jsme žádosti k z. š. radě o započtení let z duchovní správy a po právu žádali plné započtení jich do postupu i pense, ježto kněžím vstoupivším do úřadů státních nečinilo se v té příčině žádných námitek. Též na Moravě od počátku zemský správní výbor i zemská šk. rada zaujala k té otázce příznivější stanovisko a stanovily plné započtení na 4 hod. týdenního vyučování. Za to v Čechách oba jmenované úřady jen nerady viděly, že i těm katechetům má se také nějakých výhod dostat ze zákona 9. dubna 1920 č. 222 a přicházely každou chvíli s návrhy novými, ale stejně nám nepřátelskými. Dokonce se vyskytl úmysl, započítávat ta leta 25 hodinami týdenními, pak 22 hodinami a až dosud trvají oba ty úřady na 16 hodinách, ač na Moravě již koncem prosince 1921 pod čís. 47.000 zemská šk. rada v souhlasu se zemským správ. výborem rozhodla započítáváním přes 6 hod. týd. plně, pod 6 hod. týdenních polovinou. Téhož názoru jsou v ministerstvu, dokonce i dle ujištění p. senátora Karasa též u zem. správního výboru počíná souhlasné mínění se projevovat — ač druhé zprávy tomu jaksi by odporovaly.

Než ať tomu je již jakkoli, rozhodnutí se již stalo a to odděleně jak o prvním roku čekatelském tak o letech z duchovní správy. Tím též padly všechny léčky nastrojené úmyslem z. šk. rady; leta duchovní správy nám započítávat, ale zároveň na jich účet nás o 1 rok (čekatelský) připravit. A dále bude nutno — setrvá-li z. šk. rada česká na čísle 16 hodin týdenních, aby každý tímto omezením poškozený, *ihned po vyřízení* žádosti se odvolal z rozhodnutí zem. šk. rady k ministerstvu, ježto nelze trpěti, aby v jedné a též říši týž zákon v každé zemi se vykládal dle nálady, přízně neb nepřízně sl. úřadů.

3. Nemenší pozornost věnoval Spolek i chystané *pragmatice* státních zaměstnanců i učitelů se týkající.

Probrán systém Pánkův, systém bodový, otázka stabilisace platů, jakož i návrh prof. Novotného z Vinohrad. Za nejspravedlivější ze všech uznán námi systém bodový, přihlízející ke všem pozoruhodnějším okolnostem zaměstnanců a co zvláště mohlo mít pro nás cenu, že při něm bylo by nutno vzít v úvahu i naše vysokoškolské vzdělání. Tím padl by částečně i rozdíl mezi hodnotou škol obecných a občanských. V té záležitosti Spolek byl stále ve spojení zvláště s p. senátorem dr. Reylem a j. poslanci lidovými a v čas o uplatnění našich požadavků je upozorňoval.

4. Ku projednání pragmatiky nedošlo, ani ke stabilisaci platů, za to došlo ke srážce platů učitelských, znovuzavedení příspěvků pensijních a $\frac{1}{4}$ daně z příjmů, což s bolestí jsme přijali stejně jako učitelé. Spatřujeme v tom porušení zákona paritního a pak čin, jenž musí duši každého učitele zabolet, že na snížení jeho platů smí si parlament spíše troufat než na snížení platů kteréhokoli

stavu jiného. V zásadě proti šetření v republice bychom ničeho nenamítali, kdyby se dle paritního zákona i ostatním státním zaměstnancům stejně měřilo, anebo kdybychom potřeby své mohli levněji než druzí nakupovati, ale takové výhody se dosud netěšíme a musíme nakupovat stejně drahο, jakο jiný a proto pravíme, že čin ten je nelogický a nespravedlivý a že panstvo s příjmy nejméně třikrát tak velikými mělo spíše u sebe začíti spořením, což by bylo jistě lepším příkladem lásky a obětavosti pro vlast.

5. Placení tax a poplatků za jmenování, zvýšení je též věc dosud nevyjasněná a často i mnohý z nás dostal platební rozkaz, po případě i exekuční výměr. K otázce, jak se tu zachovati, vydal Spolek pokyny dle praxe, jak se nyní vyvínila.

Pro informaci sděluji, ježto každou chvíli takové nemilé překvapení může nás stihnouti, aby nikdo — i když berní správou i lhůta s pohrůžkou exekuce je stanovena — tax a poplatků takových neplatil a ani exekučního výměru se nezalekl, ale vždy k vyšší instanci, po případě až k zemskému finančnímu ředitelství se odvolal na základě oběžníku ministerstva financí z 26. dubna 1920 čí. 33.424/20 a dle instrukcí zem. finanč. ředitelství v Čechách z 8. května 1920 číslo VI-77.525. Dle posledního vynesení mají úřady poplatky vypisovat, ale nevymáhat.

6. V minulém roce nasktla se Spolku též příležitost ujmouti se i pensistů před 1. listopadem 1918 na odpočinek daných, neboť i jim nezákonně u zemské šk. rady chtěli pro výpočet pensijní kvoty strhovat při výpočtu pensijní základny celé 3 roky ze služební doby prý jako 3 leta služby čekatelské pro katechety zavedené § 17., ač oni žádným zákonem přee tím čekatelskou dobu zavedenou neměli a učitelům pensistům z téže doby odčítány byly pro výpočet základny jen 2 roky a ne 3, ježto oni 20měsíční počáteční službu bez prázdnin zavedenou měli. Upozorněním na tyto nesrovnalosti právo těch katechetů pensistů bylo uhájeno. Ježto poměry pensistů jsou velmi různé a spletité, zakoupen pro naši informaci spis Obstův, pojednávající o jejich právních nárocích. Jej prostudovati uvolil se kol. Hála, předseda a jednatel.

7. Že informovali jsme včas naše členy o slevách jízdného na drahách a o levnějším nákupu uhlí ze státních dolů, je čtenářům »Věstníku« a návštěvníkům našich schůzí rovněž známo.

II. Pokud se týče obrany náboženství na školách, sděluji, že po známém sčítání lidu k 15. únoru minulého roku a zkušenostech po dnu tom následujících záhy před prázdninami podali jsme

1. zvláštní memorandum skrze arcib. konsistoř zemské šk. radě o ponechání náboženských hodin v rámci rozvrhu hodin předmětů povinných a o eventuelním spojování tříd.

2. spolu vyzvána zemská rada katolíků k vydání stručného letáku rodičům školních dětí adresovanému, v němž by před zápisem v prázdninách co nejvěcněji o důležitosti mravně-náboženské výchovy byli informováni, k vytrvalosti ve víře katolické byli povzbuzeni a před očekávanými agitacemi varováni;

3. o prázdninách pak vypracováno k žádosti arcib. Ordinariátu druhé memorandum, jak prohloubiti mravně-náboženskou výchovu ve škole a domácnosti,

k čemuž použito bylo jiné práce jednatele, již na žádost sekretariátu čsl. strany lidové sestavil;

4. pro důvěrnou schůzi všech důležitých korporací v zemi stojících na programu křesťansko-demokratickém, jež konala se hned po sčítání lidu v reprezentačním domě dne 23. února u přítomnosti též zástupců českého episkopátu a některých lidových senátorů a poslanců. Memorandum to mělo být též podkladem porad biskupských a proto připojili jsme k němu známé své bolesti a stížnosti s prosbou o podporu co nejúčinnější a pokud víme — učinil episkopát — co bylo v jeho moci a třebaž bylo též i jeho povinností, přece jen s radostí a upřímným díkem to kvitujeme.

5. Totéž memorandum s jistými změnami zasláno bylo i Svazem čsl. spolků katechetských v republice českoslov. politickým klubům našich zástupců, ordinarciátům a

6. k těmž cíli směřující informativní článek ve »Věstníku« zaškrtnutý poslancům-kněžím a školským úřadům.

7. Mimo to svolány společně s klubem katechetů Velké Prahy dvě velké schůze 14. a 21. září po seznání obsahu známých oběžníků o. š. výboru z 22. srpna a okr. šk. insp. vinohradského z 5. září min. r., kde v prvním vzbudilo úžas, že s náboženstvím jedná se hůře než s nepovinnými předměty a hodiny jeho mají být odsunovány i na prázdné půldny, i postupné třídy spojovány a to jak z druhého oběžníku bylo patrné, klesne-li počet katolických dětí ve třídě pod 25. Ve schůzi prvé přítomen byl i nejdp. dr. Podlaha, jenž vysvětlil ujednání se z. šk. radou pro místní poměry Rakovnické a proč nedostalo se Spolku dosud odpovědi na jeho podání k z. šk. radě. Konstatováno ze zpráv o poměrech na Smíchovsku a odjinud, že jsou někde spojovány třídy v počet až přes 60 žáků a přijato proti tomu se ohraditi poukázáním na praxi platící pro jinověrce, dále na Habermannovo ministerské nařízení pro zřizování oddělení ve vyšších třídách škol středních a na dosud platící § 7. prováděcího nařízení zem. šk. r. pražské k řádu školn. a vyuč. ze dne 13. června 1907 č. 25.704, Tamtéž zvolena komise k vypracování nahoře uvedeného memoranda a přítomný zástupce požádán, aby totéž stanovisko zaujal celý episkopát a sám aby totéž stanovisko hájil i jako zástupce církve v sezeních z. š. rady.

III. Pokud se týče *vnitřní činnosti* spolkové, dá se již z předchozího souditi, že nebyla nepatrná a bezvýznamná.

Schůze konaly se pravidelně a jevil se o ně zvláště veliký zájem, když z venčí nějaká prudká rána dopadla.

1. Schůzí výborových bylo celkem 10, mimo menší schůzky předsednictva a pracovní. Členských bylo celkem 12, z nichž 2 konány s klubem katechetů Velké Prahy a 2 s přednáškami a to: 16. března profesora katechety msgra abbé dra Paravyho o katechetských poměrech před a po rozluce francouzské a kol. Arn. Olivy 20. dubna o osnově nábož. vyučování vyměřeného na 40 hod. Obě se zájmem byly vyslechnuty a s díkem přijaty.

Ve všech ostatních poradách byly probírány naše státcovské záležitosti, z nichž též většinou vzešly podněty k důležitým našim obranám a akcím nahoře uvedeným,

2. Od oslavy 25letého jubilea založení Spolku našeho v roce minulém sešlo se dvou důvodů, ježto ustavil se Spolek na podzim 1896 založený teprve r. 1897, jak zjistil náš odborník v té věci kol. Košák a pak též proto odložena oslava až na rok letošní, ježto bratří katecheté na Moravě měli již na 11.—14. srpna pevně stanovený a připravený katechetský kurs na Velehradě, k němuž i nás srdečně zvali. Jako zástupci Spolku na kurs vysláni byli kol. jednatel, Košák, spolu s tamtéž přítomnými kol. Jirušem a Havelkou, jako delegáty k ustavující schůzi »Svazu čsl. katechetských spolků v republice čsl.« Vedle toho jednatel měl zvláštní úkol: tamtéž znova zasáhnouti do debaty, kdyby p. posl. Rýpar vývody jeho z r. min. chtěl zvrátiti, ale do debaty nezasáhl, po referátě jmenovaného p. posl. jednak na žádost předsednictva, jednak že toho také nebylo třeba, jelikož p. posl. Rýpar sám před mnohými kolegy doznal, že vskutku ten nejšlechetnější úmysl měl přeměnou § 17 a § 37 paritního zákona nás české staré katechety o výhody české osnovy zákona z roku 1912 připravit. Tu ten nejpředpojatější kollega moravský musil již dospěti k úsudku, že přece jen ti čeští jejich kolegové nemohli býti tak na hlavu padlí, aby diktátu jeho se podrobili ke své neporovnatelné škodě za tehdy tou cestou problematické sliby našich zásadních odpůrců. Ostatně nyní to, o co jsme my v Čechách a na Moravě hlavně usilovali, uskutečnilo se cestou jiného zákona než paritního a tím i k spokojenosti moravských kolegů odčiněno alespoň částečně jejich ponižující postavení vůči kolegům učitelům světským.

3. Počátkem letošního roku na schůzi výborové 4. ledna stalo se definitivní rozhodnutí o oslavě jubilea, důstojné našeho spolku. Přijato oslavit jubileum to nejen zvláštním spiskem, jež vydá Spolek jako přílohu »Věstníku« a v němž kol. Košák pojedná o historii založení Spolku, ale mimo to uspořádáním vědeckého katechetského kursu, spojeného eventuelně s výstavkou na začátku prázdnin pod protektorátem nejd. p. arcibiskupa dra Kordáče. K tomu cíli ustavilo se zvl. komité, do něhož přihlásili se koll.: jednatel, Vlasák, Benda, Slaviček, Košák, Oliva a Jiruš. Dosud ujednáno jest: v semináři letní refektář pro výstavku a kurs zároveň, tamtéž 50 asi míst pro hosty, o stravování tamtéž bude rozhodnuto později; zásilky k výstavě přijímal by za odměnu vrátný, přednášky již určité slíbené jsou pp.: arcibiskupa, Hamršmida, prof. Šandy 2, dra Hanuše, dra Kudrnovského, prof. Slabého, dra Horského a některého poslance o proponovaném malém škol. zákoně a otázce rozluky, takže v hlavních rysech byl by kurs zabezpečen jakožto slibný, zajímavý a poučný, a jen na vás bratři jest, abyste snahu naši podpořili, dle toho prázdninové proposice zařídili s svou přítomností zpečetili.

4. Úkol minulou valnou hromadou uložený byl proveden a Spolek nejen stal se členem Svazu na Velehradě, ustavivšího se v minulém roce 13. srpna s právem 14 delegátů a 5 zástupců a 1 náhradníkem ve výboru, ale vstoupil jako korporace i do lidové odborové organizace státních zřízců a úředníků * t. zv. Unie s příspěvkem ročním za každého člena 1 Kč.

5. Počet členstva s potěšením pravím výmínečně snad letos teprve se smrťi neztenčil, toliko jeden vážený člen Spolku vystoupil bez udání důvodů: Antonín Audrický z Golčova Jenikova a P. Mil. Ston, odstěhovav se na Moravu. Za to přistoupili v roce minulém: Jar. Zíka (Plzeň), Frant. Novák (Netolice), Bedřich Holík (Žižkov), Alois Křemen (Smíchov), Jan Plešinger (Žižkov), Josef Bonchal (Krás. Březno), Romuald Perlík (Strahov), Heřman Kamaryt (Smíchov), František

Janků (Brno), Mat. *Vycudilik* (Trutnov), Josef *Bojsa* (Kremnica), Vincenc *Rejsek* (Merklin), Al. *Stejskal* (Trenčín), Ant. *Ríha* (Písek), Kos. *Smetana* (Čes. Budějovice) a letos již: Martin *Paule* (Ml. Vožice), Jos. *Omáčka* (Bavorov). Vedle členů čestných 4 a zakládajících 5 je činných členů 364.

6. Vámemu členstvu snažili jsme se dle svých sil býti upřímnými rádci, přáteli a jich zájmů neohroženými zastanci, jak o tom svědčí sta vyřízených dotazů, kolik desítek intervencí v zájmu jednotlivců i celého stavu. Čilé spojení jsme udržovali s kollegy moravskými, slovenskými, německými tuzemskými a u příležitosti první české pouti z republiky českoslov. do Říma tlumočiti jsme dali svou oddanost a věrnost Apoštolské Stoli.

Končím. Opět jeden krušný rok máme za sebou a dle všech známek doba neutěšené práce stojí před námi a nové úkoly nás čekají. Ale vědomí, že bojujeme za ideu, nad níž dosud světu nikdo lepší nepřinesl, nás sílí a vlévá naději, že doba nedaleká zvedne opět z prachu ponížení ono náboženství k výši, jak mezi všemi systémy výchovnými ona toho na výsost zasluhuje. A tomu zdař Bůh.

(Dokončení.)

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Habemus papam hlásá radostná zvěst s basiliky sv. Petra 6. února.

a na osiřelý stolec zasedá PIUS XI. dosud arcibiskup milánský v 65 letech.

Vzácná učenost, bohatá zkušenost a láska ke Slovanstvu kéž je mu zdrojem pro rozšíření a blaho církve!

Dominus conservet eum.

Malý kancionál. (Dokončení.) —

Písně k P. Ježíši: Ó Jezu, Panemůj...
Ó Jezu, spáso moje... Zdráv buď chlebe...

K nejsv. Srdci Páně: Pohled nebes nejvyšší...

Písně k požehnání: Chvalte ústa.

Klaň se Bohu věčnému . . . Na kolena padejme . . . Skrytý Bože . . . Svatý Bože, svatý silný . . . Svatý, svatý, svatý
Vítej, milý Jezu Kriste.

Písně mariánské: Ó Maria, útočiště naše . . . Matko Boží, kněžno máje
Tisíckrát pozdr. Tebe . . .

Písně k and. stráž: Anděle Boží...
K sv. patronům: K oltáři Páně... Ejhle oltář Hosp. září . . . Hospodine, pomiluj ny . . . Když mile můj zavívá . . . Svatý Václave . . . V zemi věrných Čechů . . .

Písně za zemřelé: Bože, věrným zemřelým . . .

Písně příležitostné: Přijď ó duše . . . Tobě, Bože, chvála, dík . . . Otče náš, milý

Pane (před kázáním), Pochválen (po kázání). —

Výběr, text, notace je mistrným dílem nahoře jmenovaných autorů.

Každá píseň má v čele svou genesi. Jednotlivé oddíly zdobí případné iniciálky. Výběr písní pořídil autor po úradě s katechetickým spolkem a jin. Bylo potřeba omeziti se na to nejnuttější a zajisté nejlepší v nynější době drahoty. S prospěchem zajisté byly vymitěny písně bezcenné. Písně tyto dýší starobylostí a uvědomíme-li si to, pak zvláštní půvab mají pro nás. Ovšem musí se začítí poněkud cvičiti a to ve škole. Nyní ovšem je to úkol katechety. Nebude to na ujmu vyučování náboženského, které tím jen získá. A mládež opravdu ráda zpívá a těší se na každou novou píseň. Kdo ovšem nemůže si koupiti malý kancionál, tomu se vypomůže jednotlivými písněmi, vydávanými knihoskladem, které vesměs si žáci koupiti mohou. Zpěvník a celou akci doporučujeme kollegům plnou měrou z lásky k věci.

Skupina katechetů brněnských (při jednotě diecesní). Věnována posmrtná vzpomínka Ant. Masákovi, katechetovi obecné školy v Brně. Předseda oznamuje, že podal kollegům písemnou informaci v záležitosti *osnovy učebné*, jakož i vyučování náboženství ve IV. třídě měšť. školy; že jménem katechetů brněnských a olomouckých dne

2./8. 1921 pozdravil pedagog. kurs katol. učitelů v Brně; že se 7./8. 1921 účastnil manifestace katol. žen pro školu náboženskou; jednal s doc. Staňkem v záležitosti nové osnovy učebné; prohlédl s prof. Kalvodou a doc. Staňkem elaborát nového katechismu jednoho kolegy brněnského. Podává zprávu o průběhu *katechetského kursu na Velehradě* od 11./7. do 15./7. 1921 konaného. Seznamuje přítomné, zvláště ty, kteří se kursu nezúčastnili s nejdůležitějšími myšlenkami jednotlivých přednášek. Výlohy v obnosu 35 Kč 70 h, vzniklé zasláním žákovských legitimací na dráhu, jakož i legitim. kursovních účastníků z diecese brněnské, usneseno hraditi z paušálu spolkového. Referuje, jak došlo na Velehradě na základě schválených stanov k utvoření *Svazu spolků katechetických*. Naše skupina přihlásila 73 členů, které na valných schůzích 25ti delegátů celého svazu zastupovati budou 3 delegáty: za profesory Ant. Bartoš, za katechety Fab. Matoušek a Fr. Štěpánek, z nichž do 9ti členného výboru vyslán Fab. Matoušek jako člen, prof. Bartoš jako náhradník. *Započtení let z duchovní správy*. Cestou soukromou dověděl se předseda před prázdninami z Prahy z ministerstva, že záležitost tato do prázdnin vůbec vyřízena nebude. Podrobné zprávy a naděje do budoucnosti vylíčil na kursu velehr. poslanec Jan Rýpar ve svém referátě: »Naše požadavky a jaké mají výsledky«. Dne 29./9. byl předseda u minist. rady Svítavského, kdež zvěděl, že ještě z Prahy žádné vyřízení nedošlo. Usneseno požádati výbor Jednoty duchov. o schválení paušálu pro nový škol. rok 1921/22. Z každého člena-katechety, platícího 50 Kč členského příspěvku, budiž pokladníkem Jednoty odevzdáno skupině katechetské 25 Kč. Aby se vědělo, kteří členové Jednoty jsou profesory a katechety, budiž koncem prosince každoročně ve »Věstníku« uveřejněn seznam všech členů Jednoty. Rovněž usneseno požadovati od katechetů nečlenů Jednoty 25 Kč ročního příspěvku pro skupinu katech., která přece pracuje v zájmu všech katechetů bez rozdílu. Předseda předkládá novou praktickou *tabulku o postupu* do vyšší třídy nebo stupně. Předčítá důležité věci z *Acta Curiae* čts. 6, 7, 8 (Facultas absolventi apostatas — Oratio ad libitum — Aprobace učebnic náboženství — Malá učebnice katolická — Pouť českých katolíků do Říma — Censura excommunicationis — Monumentum quoad vestem sacerdotalem). Z učitel. Věstníku číslo 40—48 (Zasílání tiskopisů —

Členové okr. škol. výboru pro Brno venkov — Poznámky ku slevě 33%, jízdného — Spor o kategorii B — Stabilisace platů — Náboženské úkony na školách). Zmiňuje se, že výbor Jednoty duch. svolá anketu různých korporací, na které se bude jednati na základě referátu kolegy P. Vaška o školské otázce.

Bibliografie.

Římští papežové, napsal J. Veselý. Cena 60 hal. Brožurka o 70 str. již staršího data, ale časová. Podává papeže v chronologickém pořádku, s krátkým, významným udáním činnosti každého z nich. Vhodná příručka k opakování soukromému i v katechetice. K dostání u V. Kotrby.

Kdo zavinil porážku na Bílé Hoře a popravu staroměstské od J. Janského. Cena 1 Kč. Osvětlení obou těchto tematik pravdy, podepřené glossami autorit historie světské. Doporučujeme zvláště k církevním dějinám. K dostání u V. Kotrby.

Stručné dějiny husitského hnutí od V. Olivy. Knižička o 95 str. podává obraz bojů církve se sektářstvím zvl. v naší vlasti československé. Sekty východní, denominace evangelické, starokatolicismus, sekta československá, spiritismus, vyhynulá církev husitská a českobratrská jeví se tu jako dílo lidské proti církvi, skále Petrově. V nynější době bujícího sektářství u nás jako na zvolanou nejen pro mládež a dospělé, ale i pro katechety při výkladu o církvi neb k církevním dějinám. Cena 4 Kč. K dostání ve »Vlasti«.

Definitivními katechety byli jmenováni ve schůzi českého oddělení zemské školní rady: Jan Opatrný v Kladně III. (ob. chlap. škola), Josef Kozák v Opocně, Josef Suchý v Žižkově VI. (obč. škola chlap.), Václav Bečvář na Žižkově V. (obč. dívčí).

Konkurs.

Ve škol. okr. *jičinském* obsadí se definitivně místo katechety na škole měšťanské v *Rožďalovicích* (do 12. března 1922 včetně). Okr. šk. výbor v Jičíně, 27. ledna 1922.

Kolegové! Přičiňte se, aby účast vaše při jubilejním kursu katechetském v Praze pod protektorem J. M. p. arcib. dra Kordáče byla co největší a sdělte své adresy kolegovi jednateři Ant. Tichému v Podolí (Praha), kdož byste též něco pro výstavku připraveno měl. neb do prázdnin připravil.

Věstník katechetský.

Příloha „Vychovatele“ k XXXVII. ročníku.

Redaktor JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

ČÍSLO 4.

DUBEN 1922.

ROČNÍK XXV.

Vědecko-apologetický kurs v Praze o letošních prázdninách na širším základě připravuje „Katechetský spolek v Čechách“ na oslavu 25ti letého jubilea založení spolku. Vědecké přednášky již přislíbili: Arcib. Msgr. Dr. Kordač, biskup Dr. Podlaha, prelát Hammerschmied, senátor Dr. Beyl, Dr. Hanuš, Dr. Jos. Kašpar, Dr. Kudrnovský, Dr. Šanda dvě, farář Pukl. Přípravné komité vyjednává o další přednášky. Podrobný program oznámen bude po Velikonocích. S kursem spojena bude katechetická výstavka. „Katechetský spolek v Čechách“ upozorňuje již nyní všechny katechety z Čech, Moravy, Slezska a Slovenska na tento kurs a zve všechny do Prahy, aby tu o důležitých otázkách svého stavu a povolání pojednali.

Jubilejní valná hromada Spolku katechetů v Čechách.

(29. ledna 1922.)

(Dokončení.)

Jednatelská zpráva byla přijata s patrným souhlasem všech přítomných a vzbudila dojem, jak veliký význam má Spolek v době přítomné. Kde by byli katecheté se svými požadavky hmotnými, co zmožili by proti útokům protináboženským ve škole, kdyby byli izolováni. A přece ještě jsou někteří, kteří jsou mimo organizaci, ale jsou i tací, kteří jsou v organizaci ji poškozují, jelikož příspěvky dluhují. Po projevu díky nepřítomnému jednateři předsedou, zpráva jednatelská byla jednomyslně schválena.

Zatím dostavil se do schůze kons. rada prof. Em. Žák, první předseda Spolku, zvolený před 25 lety. Byv uvítán předsedou, ujal se slova k delšímu proslovu. Právil:

„Dnes není času na jubilování a proto nečekejte ode mne jubilejní řeči. Když jsme před 25 lety začali, co to dalo obtíží, shora nedůvěra, představovali si Spolek jako katechetskou kongregaci, pečující více o vnitřní obrození, než o zájmy stavovské. Díky vedení všech těch, kdož pracovali, nedošlo nikdy ke konfliktu mezi Spolkem a představenými. Jsme nejstarší organizace kněžská. Jednota první založena byla teprve později a úplně ztroskotala, druhá Jednota octla se na mělčině. Dnes vidíme, jak bylo Spolku potřebí. Kdyby ho nebylo, mnohý byl by bez rady. Otázka školská bude nejpálčivější a nejdůležitější, ale mám dojem, že naši zástupcové lidovi málo si té otázky všimají. (Souhlas.) Teši mě, že sdílíte můj názor a jak budou příští otázky školské zařízeny, to je otázka, na kterou je tak málo přípravy. Spolek roste a každý rok vidí se více členů a zájmu. Práce je těžká. Vzpomínám Cassiána z Imoly, jež vlastní žáci umučili za Diokleciána tabulkami a rydly. Ten obrázek mě nutí ku paralele. I v nás katechetech je kousek Cassiána. Ale nezbyvá, než táhnout dál. Že nemá naše práce úspěchu, jsou dvě příčiny. Že kde kdo ve škole pod maskou pokroku naše dílo maří a druhá hlubší,

že dítě nevidí nikde dobrého příkladu ani u otce ani u matky a na něm se to žádá. Co dál? Dočkáme se jubilea 50ho? Jak poměry svědčí, jako státní katecheté dlouho asi scházeti se nebudeme. Ten čas přijde, až nepřátelé, kteří pracují houževnatě, získají Němce. Nezbyvá než dále pracovati a k tomu vám přeji zdraví, síly a trpělivosti.

Předseda kol. *Maule* děkuje za slova případně vystihující situaci a také po projeveném souhlasu přítomných přechází ke zprávě pokladniční, kterou podává kol. *Arnošt Oliva*, t. č. pokladník.

Pokladní zpráva.

A) <i>Příjem</i> :	a) poštovní spoř. zasláno v r. 1921	Kč 9584.51
	b) hotově přijato v r. 1921	. „ 2326.44
		Kč 11910.95
B) <i>Vydání</i> :		. „ 14251.53
		<i>schodek</i> Kč 2340.58

Jmění Spolku dne 31. XII. 1921.

1. Pokladní hotovost 31. XII. 1921	Kč 164.52
2. V poštovní spořitelně 31. XII. 1921	„ 574.90
3. V záložně »Důvěra« na knížku	7616.91
4. „ „ „ „ »Právní fond«	788.78
5. „ „ „ „ »Podpůrný fond«	776.72
6. 4½% státní premiová půjčka z r. 1920	2000.—
7. Deset úp sů na »Katolický dům«	„ 2000.—
8. Na dlužích u členů	. „ 2364.—
	Kč 16285.83

Schodek vysvětlují tím, že letošního roku byla *mimořádná vydání*: cestné na Velehrad Kč 600 Svazu katech. spolků Kč 346, »Unie« úřed. a zřizenců Kč 283, ekvivalent (loni Kč 4.19) letos Kč 361.80 knihkupectví (loni Kč 109) letos Kč 431.29 a pak *veliký nedoplatek členských příspěvků*: Kč 2364. Tato čísllice přímo zaráží a nutí k úvaze a rozhodnutí, jak s těmi liknavci naložiti. Jednotlivci pracují gratis do úmoru a jiní nemají ani tolik sebevědomí, že jest povinností platiti členské příspěvky! Nezasvěcenci nemají ani ponětí, co stojí dnes na př. jen tisk spolkového orgánu! My musíme platiti hotově. Jsou kolegové, kteří se dají i třikráte upomínati při dnešní drahotě porta! Mají ti lidé svědomí? Doufejme, že se polepší a nedoplatky ihned vyrovnají!

Revisori kol. *Čurda* a *Janota* shledali zprávu pokladní v úplném pořádku a navrhuji uděliti pokladníkovi absolutorium, ale rovněž stěžují si na dlužníky. Zpráva pokladní pak schválena jednomyslně a pokladníkovi předsedou vzdán dík

Následovala zpráva knihovny, kterou podal kol. *Václav Bečvář*, t. č. knihovnik.

Knihovna má celkem 448 svazků. Kromě toho odebirají se periodické časopisy a to Christlich paed. Blätter (vídeňské), Katechetische Blätter (mnichovské), Časopis katol. duchovenstva pro redakci Věstníku katechetského a Měšťanská škola pro jednatele. Dále doplněn Slovník bohovědný.

Jménem revisorů knihovny kol. *Bíca* konstatuje, že vše bylo shledáno v pořádku a kol. knihovníkovi předsedou vzdán dík.

Při doplňovacích volbách zvoleni členové odstupující s výjimkou, že místo katechety Dyrynka zvolen kol. Havelka.

Členské příspěvky nezměněny.

Poněvadž volných návrhů nebylo, skončil předseda schůzi přáním všeho zdaru v novém školním období, které bude vyžadovati neztenčených sil a obětí.

Po té konala se volná rozprava o různých časových otázkách katechetského stavu.

V ustavující schůzi výborové zvoleni: *Em. Maule*, předsedou; *Václav Hála*, místopředsedou; *Ant. Tichý*, jednatelem; *V. Havelka*, zapisovatelem; *Arn. Oliva*, pokladníkem; redaktorem Věstníku katechetského zůstává *Jaroslav Slaviček*.

Výchova k sebeovládání.*)

Arn. Oliva.

Sebeovládání je ovládání lásky: láska k Bohu a bližnímu musí býti pěstována a rozmnožována, sebeláska na pravou míru uváděna, by se nezvrhla v sobectví. Těmto rozličným vztahům lásky odpovídají náboženské, sociální a individuální pudy. Vyšší vůle musí z důvodů rozumových ovládati nižší pudy a uváděti je v pořadnost pod božskou vůli.

Mezi individuálními pudy rozeznává psychologie hlavně *pud po zdraví* a oekonomický pud čili *snahu po majetku*. Také sociální pudy bývají často postaveny ve službu individuální sebelásce; pohlavní pud bývá podřazen pudu po zdraví. pud po družnosti pudu po zábavě nebo duševním zdraví a se sociálním *pudem po úctě* může také býti spojen sobecký úmysl. Nábožné pudy mohou přijmouti sobecký charakter, nedbáme li, že Bůh sám k ukojení individuálních pudů pomáhá. Zdraví, majetek, čest mohou se tedy státí předmětem individuálního pudu. Těchto tří statků musíme se ihned odříci, kde toho vyžaduje vůle boží a povinný ohled na bližního. Opak těchto tří statků, tedy bolest, práci, ztrátu, ponížení musíme snášeti. To jest sebeovládání, k němuž jako k svému cíli musí výchova směřovati. (Více o tom ve článku: »Die Einteilung der Tugenden im Katechismus« Kat. Bätter 1920 č. 11—12.)

A) **Sebevýchova.** V předmluvě ke spisu »Wollen eine königliche Kunst« praví Fassbender: vim dobře, že se mi samotnému nepodařilo následovati všech těch dobrých poučení, kterýh jsem nashromáždil. *Sebeovládání není uměním snadným*; jest mnohem snažším v knize je popsat, než bezvadně prováděti. Nesmíme po celý život přestati tomuto umění se přiučovati a sebe k sebevýchově vychovávat. Speciální prostředky k sebevýchově vyplývají z úvahy o podstatě sebeovládání a z jejich zvláštních druhů. Potřebujeme však ještě rozličných prostředků, které uvedeme. Jsou to staré prostředky křesťanské askese a jestliže

*) Die článku: »Die Erziehung zur Selbstbeherrschung« von Plarrer a. D. Kuhn v Katechet. Blätter r. 1921. čís. 9—10. Článek má za účel prohloubení a obohacení náboženské výuky ve škole, ale mohl by sloužiti za podklad přednášky na schůzi rodičův.

novější ethika je nově odkryla anebo se domnívala, že nutno k nim se vrátiti jest to jen novým potvrzením těchto starých method.

1. *Motivy pro vůli k sebevýchově:*

a) *Různé duševní schopnosti.* Jestliže nějaká *idea* v poznání člověka zakotvila, jestliže mu plně a zcela, se všech stran, k vědomí přišla, pak skoro mechanicky chce provéstí svou. Vůle potom sama vyvodí, není-li zatvrzelou, konsekvence. Člověk usuzuje: je-li tomu tak, pak musím svůj život změnit. K plnému stupni uvědomělosti musí pomoci *rozum*, rozum musí všechny v úvahu přicházející pravdy o Bohu, našem Stvořiteli, o věčnosti a důvody pro naše jednání jasně proniknouti. I *fantasie* musí pomáhati; fantasie musí člověku tyto pravdy v názorných obrazech před oči stavěti, zvláště ono štěstí, které sebeovládání přináší. Jak velikou sílu fantasie má, vidíme z toho, že i při největších zklamáních mocně na vůli působí; to vidíme na př. na socialismu, který tomu dobře rozumí, předváděti nekritickým massám nebe na zemi, což působí, že socialisté snaží se všemožně tyto idee uskutečnit. K tomu přistupuje *srdce*, které láskou k dotčenému předmětu, radostí z něho, tedy radostí sebeovládání a ctnosti, nenávisť k hříchu, láskou k Bohu, touhou po nebi, bázní před odloučením od Boha, věčným trestem naplněno jest, naplněno býti musí, má-li ke skutečnému snažení po předmětu na mysl tanoucím přijíti. *Paměť* má tyto a všechny na vůli mocně působící dojmy stále obnovovati a tím sesilovati. Každodenně, pokud možno, máme v klidné hodině v sebranosti mysli podobné úvahy zařiditi. K tomu slouží v křesťanské askesi *rozjímání*, při němž učitelé duchovního života zvláště na to tlačí, aby se při tom všechny duševní schopnosti účastnily, pak slyšení vhodných *přednášek*, *čtení duchovních knih*, zvláště čtení knih o sebeovládání a ctnosti,^{*)} vypravování, která skutečně mají morální zúšlechťující tendenci, pozorování právě takových divadelních kusů, zvláště úvaha o *vzorech (ideálech)*, neboť na nich učení o sebeovládání jest *skoncentrováno a uskutečněno*, tedy obcování s lidmi, jichž nitro jest v dobrém pořádku, *čtení životů svatých* a zvláště časté rozjímání největšího vzoru, *Ideálu*, Boha člověka; *Ježíše Krista*.

Zvláště účinným jest celý *kurs*, na němž všechny pro popud vůle působící pravdy a poučení a úvahy o Ideálu v logickém a psychologickém pořadí jsou sestaveny, jak to bývá při promluvách misionářů a exercitatorů, jestliže při tom mlčením a vzdalováním se veškeré roztržitosti vnitřní sebranost místo má a zvláště přerušíme-li veškerý styk se světem a na několik dní nebo týdnů uchýlíme se do některého kláštera. Nejlepší pořádek pro konání duševních cvičení sestavil sv. Ignác z Loyoly, pro jehož dílo praktické psychologie sami nepřátelé katolické církve mají uznání.

b) *Život v Bohu.* Stálým popudem vůle k sebevýchově jest nepřetržitý život v Bohu. Opravdu zbožný člověk, proniknutý myšlenkami na Boha, bude sám v obcování s Bohem k práci na mravním pokroku pohaněn. Z jeho vědomí nikdy nevymizí myšlenka na *boží přítomnost* a tato myšlenka probouzí se v něm kdy-

^{*)} Pro mladé muže něm. spisy: Hoffmann Jak.: *Werde ein ganzer Mann* (Herder, Freiburg); Dunin-Vorkowski Stan.: *Reifendes Leben* (Dümmler, Berlin); pro dospělé: Oer Seb.: *Unsere Schwächen — Unsere Tugenden*; Klug Ig.: *Die Schule Gottes*; Foerster: *Erziehung der Selbsterziehung*; Fassbender: *Wollen eine königliche Kunst* (Herder), Klug: *Lebensbeherrschung und Lebensdienst* (3 svazky), zvláště pro akademiky.

koliv se naskytne příležitost k sebeovládání. *Z lásky k Bohu*, řekne si, a tím stává se mu přemáhání lehkým. *Z lásky k Bohu*, který jest mým nejlepším přítelem, který stále při mně jest, jenž jest nekonečně svatý a přeje si, bychom vůli svou k boji proti všemu nedokonalému vyškolili. *Bohu ke cti*, abychom jeho svatou vůli lépe vypinit mohli, jeho mravní řád světový, pokud na nás jest, provedli a tím jeho čest na světě šířili, chceme se sami k sebeovládání vychovávat. Pro odměnu boží činím to; každá jednotlivá účast v tomto boji dostává věčné uznání u něho v nebi a rozmnožuje moji budoucí blaženost. Touha po odměně, vyčítá se tu křesťanské ethice. Sebeovládání nemá za účel potlačovati každou sebelásku, každou péči o vlastní blaho, každou touhu po odměně, nýbrž chce jen samolásku náležitě řídit. Člověk nemůže ze srdce vyloučiti snahu po vlastním štěstí. Péče o věčné štěstí musí vždy vedle jíti, třeba láska k Bohu a podřízení se jeho vůli jest hlavním cílem sebeovládání. Také věčná odměna hlavně v Bohu spočívá, ve věčném, radostiplném spojení s ním. Ti etikové, kteří myslí, že se má člověk sám ovládati z estetického citu, z lásky ke krásnému, šlechetnému, rozumnému životu jednotlivců i celku, k vůli užitku sebeovládání pro nás i ostatní v pozemském žití, neznají srdce člověka. Člověk požaduje za své ethické jednání věčnou cenu. V obyčejných stavech životních vystačuje ve zdejší morálka a proto mají přirozené motivy také svoji velikou cenu pro návyk k sebeovládání a mají býti pěstovány. Pohledem na záhrobí nabývají významného posílení, které v největších pokušeních a nejtěžších zkouškách nekolísá. V nejsilnějším zápalu vášní neběže člověk ani na své vlastní blaho, ani na prospěch bližního ohledu; tu ovládá se jen při jasném vědění, že povolením věčně nešťastným, odporem však věčně šťastným se stává. *Chyba spočívá jedině v tom, že i mnozí věřící křesťané jsou málo proniknuti myšlenkami na Boha a věčnost.* Kdyby tato myšlenka úplně vyhoštěna byla, kdyby jedno pokolení vyrostlo, které by pod vlivem věřící dávnověkosti nestálo, kleslo by toto pokolení pod stupeň pohanských národů *Foerster* zdůrazňuje, že můžeme pozorovati, jak mladí lidé, kteří bez náboženského základu jsou vychováni na dlouho pohnou sociální morálkou nebudou uspokojeni. »Die natürlichen Antriebe zum Guten bedürfen noch höherer Ausblicke, um der Gewalt der Leidenschaften und der Schwerkraft der Selbstsucht gewachsen zu sein« (Lebensführung str. 382).

Život v Bohu pěstuje se zvláště *pravou pobožností k Ježíši v nejsvětější svátosti*. Koho vroucně milujeme, tomu se chceme libiti a tu Ježíš praví: kdo nezapře sama sebe a nevezme na sebe kříž svůj, není mne hoden, tím časté vroucí obcování s ním v modlitbě jest nejmocnějším popudem k sebeovládání. To se stupňuje častým svatým přijímáním. Myšlenka na svatost těchto vroucích spojení s Bohočlověkem dává našemu vědomí zvláštní duševní síly: Kristus jest tak často v mém srdci, s jeho pomocí mohu špatné náklonnosti své duše ovládnouti. K tomu přistupuje ještě působení milosti, o jejíž mocné pomoci ve snaze po sebeovládání zde jen proto není více řeči, poněvadž ona jest mimo okruh vlastní sebevýchovy člověka a působení boží v něm znamená. Jest zřejmo, že od vlažného přijímání nemůžeme mnoho očekávati ani pro sebevýchovu ani pro milost.

(Pokračování.)

Počátky církve.*)

Pán Ježíš před svým nanebevstoupením přikázal apoštolům: zůstaňte v Jerusalemě a očekávejte příchod Ducha sv. Apoštolové řídíce se příkazem Páně, trvali ve večeradle jerusalemském na modlitbách s P. Marií a nábožnými ženami a muži a očekávali seslání Ducha svatého. Na místo zrádce Jidáše zvolili apoštolem *Matěje*.

Desátého dne »stal se rychle zvuk s nebe, jako přicházejícího prudkého větru, a naplnil všecken dům. I ukázali se jim rozdělení jazykové, jako oheň, a posadil se na každém z nich a naplnění jsou všichni Duchem svatým a počali mluvit rozličnými jazyky«. Bylo to právě v letnicích. Té doby bylo v Jerusalemě mnoho židů z různých končin země. Slyšíce o zázraku, sbíhali se k večeradlu. Té příležitosti použil Petr a začal první hlásati učení Pána Ježíše. Mnohó přítomných židů — počtem 3000 — uvěřili, že Ježíš je zaslíbený Messias a pravý Syn Boží a dali se pokřtiti. Tak povstala první křesťanská společnost v Jerusalemě.

Co poutníci šířili ve svých domovech zprávy o novém učení, kázali apoštolové evangelium v Jerusalemě. Počet věřících denně se množil, když apoštolové činili i mnohé zázraky. I svolali apoštolové učedníky a řekli: »Bratři, vybeřte ze sebe sedm mužů dobré pověsti, plných Ducha sv. a moudrosti.« I vyvolili Štěpána, Filipa a jiných pět, aby pečovali o rozdělování almužny. Apoštolové se nad nimi modlili o posvětili na *jáhny*.

První věřící tvořili jednu velikou rodinu. Chudých mezi nimi nebylo. »Kteří měli pole nebo domy, prodávajíce přinášeli peníze za ty věci a kladli k nohám apoštolů. I rozdělovalo se jednomu každému, jak komu potřebí bylo.« Vyznamenávali se horlivostí ve víře a životem opravdu svatým. »By i jedno srdce a jedna duše.« Denně se scházeli k společným modlitbám. Nemocné ošetřovali, otrokům dávali svobodu. Byli sice i mezi nim někteří nehodní (na př. Ananiáš a Sáfira), přece však požívali křesťanské veliké úcty lidu. *A tak hned při svém počátku ukázalo křesťanství zušlechťující a obrozující sílu jak na jednotlivcích tak na celku.*

Velerada nevládla si s počátku působení apoštolů, když však věřících přibývalo, dala apoštoly vsadit do žaláře, zmrskat a zakázala jim hlásání učení Ježíšova. Apoštolové se radovali, že mohou trpěti pro evangelium. Jāhen *Štěpán* muž plný moudrosti, síly a výmluvnosti v kázáních svých veřejně vytýkal židům ukřižování P. Ježíše. Byl pr. hlášen za nepřítele Zakona, vyveden za město a ukamenován. Kleče modlil se: Pane Ježíši, nepokládej jim toho za hřích.

Nastalo pronásledování věřících v Jerusalemě i za hranicemi Palestiny Největším nepřítelem byl Šavel.

Toto pronásledování prospělo dalšímu šíření evangelia. Věřící, kteří opustili Jerusalema, hlásali a šířili novou nauku v Judsku, Samaři, ano až v Damašku.

Herodes Agrippa I., chtěje se zalíbiti Židům, dal stíti Jakuba st. a Petra vsaditi do žaláře. Církve bez přestání modlila se za Petra, ten andělem zázračně ze žaláře vyveden a zachráněn.

*) Ukázka z připravené učebnice církevních dějin. Prosím snažně o posudky kolegů. Zdá se, že se s úspěchem snaha pisatelova přehliží.

Vyznavači učení Kristova dostali v Antiochii jméno *křesťané*, jinak byli nazýváni *gallilejskými* a *nazarejskými*. Sami si říkali: *svatí, bratři, učedníci Páně*.

Činnost apoštolů omezovala se původně jen na židy. Teprve na základě zvláštního zjevení, jehož se dostalo Petrovi v Joppe, přijal Petr do církve i pohana Kornelia. Od té doby nejen židům, ale i pohanům kázáno evangelium a pohané přijímání do počtu věřících a učiněn první krok k *církvi obecné*. (Pokračování.)

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Ze spolku 2. výborová schůze 1. března 1922. Předseda referoval o stavu našich požadavků: Rekursy proti odečítání roku počáteční služby se vyřizují příznivě. Doklad je u okr. šk. výb. vinohradského rekurs dr. Tatzaura, katechety z Vršovic a j. Z počítání let duchovní správy podě ujištění přisedicích zems. výboru dr. Nováka je zajištěno, jak je ministerstvo ujednalo s moravským zemským výborem. — Kol. Hala podává návrh memoranda k ministerstvu škol. aby byly vyučování náboženství vyměřeny 3 rodiny, aby při případných redukcích tříd byl od okr. šk. výboru přibrán na radu a dotázán zástupce učitelů náboženství a aby katecheté obec. a měšť. škol byli zařadění do skupiny A. Přijato, aby bylo podáno. — Předseda navrhuje, aby jiným memorandumem bylo ministerstvo požádáno, aby do zemského výboru mezi zástupci učitelstva byli i dva učitelé náboženství. I to bylo v zásadě přijato, když bude memorandum přepracováno. — Kol. Benda referoval o poměrech v Praze. Týž zodpoví dotaz kol. katechety z J. předložený od redaktora Věstníku, co třeba činiti, aby při kursu pro poddůstojníky bylo na náboženství zkouškou pamatováno. Jiných námětů nebylo. Na schůzi členské 1. března o všem tom bylo debatováno a kromě toho přijat za člena Jan Svoboda, katecheta v Lomnici n. Pop.

Dějiny české katechetiky. Ve Vychovatelci v l. 1916—1918 uiskoval katecheta Fr. Košák ukázky ze svého díla »Obrazy z dějin české katechetiky«. Dílo to na popud redaktora »Vychovatelských Listů« prof. dr. Jos. Kratochvíla upřesnil a doplnil a do prázdnin letošního roku vyjde v »Knižovně pedagogické akademie« jako sv. XIV. Matice Cyrilometodějská přijala dílo to do svého nákladu a předložila rukopis odborným recenzentům: docentu katechetiky Janu Staňkovi a katechetovi Ad. Vaškovi v Brně, aby se vyslovili o vydání spisu. Docent

Jan Staněk ve svém posudku napsal: »Zasláný mně rukopis »Dějiny české katechetiky« od Frant. Košáka jsem prohlédl a mohu pronést úsudek nejlepší. Je to dílo velmi důkladné, ve kterém p. spisovatel s moravenci pilně snesl a zajímavě spracoval bohatý materiál historický a podává tak dílo, jakého jsme dosud neměli. S dobrým svědomím mohu dílo K. šakovu doporučit, aby vydáno bylo tiskem. Prokáže jistě dílo to, nejen praktickým katechetům, ale zvláště i spisovatelům a pracovníkům na roli katechetické a školské výběrné služby.«

Ad. Vašek ve »Vychovatelských Listech« v čís. 1. velmi doporučuje spis ten (str. 45 a 47) a píše, že v díle tom »seřazeno a přehledně uspořádáno, co a jak u nás na poli katechetickém již vykonáno v praxi i theorii. Dosud musil téměř každý, aťchtěl, či nechťel, začít ze základů, na vlastní pěst, nezdůkladně a špatně, protože v minulosti již dávno a lépe bylo to vykonáno. Košák zpřístupnil jednotlivci nedostupné publikace, knihy a články, jež upadly jednak v zapomenutí, jednak byly roztroušeny. Košák vypořádal také dějinnému vývoji skutečnosti, správné směrnice a cíle českých katechetických snah pro přítomnost.« »Spisovatel nefilosofuje a netheologuje, nehloubá o tom, co, proč a kterak by bylo bývalo nebo má být, nýbrž po monografickém zpracování jednotlivých otázek v časopisech rozvíjí celkový, podrobný historický obraz o tom co bylo a jest vykonáno u nás v oboru katechetické praxe a theorie. Ukazuje, že čeští pracovníci v mnohých otázkách mají prvenství, že dávno předešli německé a dnešní dobu. Dokazuje, že čeští katecheté přes všechnu nepřítelů dobu a nevhodné učebnice, nikdy se zřetele nepustili *názornost* vyučování a *náboženský život* dětí, že vždy za základ považovali *biblické konkrétní děje*, že budvali a pracovali ve škole na *historickém podkladě*. Práce výmluvně a spravedlivě svědčí o poctivě upřímných ná-

rodné vlasteneckých snahách katolických kněží ve školách. Jest účinnou *apologií náboženské výchovy ve škole* tím, že ukazuje, čím bylo a čím je katolické duchovenstvo pro školu a ve škole a pro českou pedagogiku vůbec, apologii tím působivější, že se neopírá, neomezuje jen vysloveně katolickou, theologickou literaturou. Poráží nemístný místní patriotismus a antagonismus diecéšní. Přihlédá bedlivě a stejnoměrně *ke všem diecésím* v Čechách a na Moravě. Je to významný krok, razí dráhu *činem, skutkem* sjednocení a soustředění sil na poli katolické pedagogiky a katechetiky. Dílo je nanejvýš časové a zajímavé pro praktiky i theoretické, literární pracovníky. Umožní, aby se kriticky zveřejňovala a po zásluze zhodnotila katolická práce dob minulých. Přispěje platně k tomu, aby se v přítomnosti zachovala organická spojitost, nepřetržitost s minulostí, aby se uchoval národní svéráz české katechetiky, aby pracovníci naší doby *nepracovali jako jednotlivci stále na svou pěst, na slepo a nazdařbůh, často též zbytečně a hůře než dávní předkové.*

Časopisy.

Vychovatelské Listy, orgán pedagogické Akademie, podávají přehled současných práce na poli pedagogickém a také katechetickém.

První tři čísla: lednové, únorové a březnové přinášejí zajímavé odborné články pedagogické, jichž témata uvedena jsou na obálce Vychovatele.

Tim sympatičtější stává se nám tato revue tím, že všimá si hojněji katechetiky a poměrů katechetských na př.: Pichlerova témata katechetických přednášek, pedagogické vzdělání katechetů, svoboda vědy, otázky při náboženském vyučování, náboženské písemné úkoly, prameny náboženských dějin, trudná robota katechetská, katecheté a učitelé, melodická reforma náboženského vyučování, katechetský dluh českých katolických učitelů a učitelek, svěcení zrušených mariánských svátků s katolického hlediska, katecheta a učitel.

Vychovatelské Listy vycházejí 25. každého měsíce. Roční předplatné 30 korun zasílá se do Olomouce, Wurmova ul. č. 13. Redaktorem je prof. dr. Jos. Kratochvíl v Brně. Nejlepší tuto revue moravskou plným právem vřele doporučujeme.

Rádce duchovní, redakci msgr. Fr. Vaněčka a nakl. V. Kotrby přinášejí v prvních třech číslech kázání z pera slovutných kazatelů Em. Žáka, Vaníčka, Ocetka, Váchala,

Cívky, Ondráška, Nováka a j. Časem i zajímavé zprávy uvádí na př.: O reformě kalendáře gregoriánského, populační otázka ve Francii, Metodisté v Polsku odhaleni, Benedikt XV. o sociální otázce a j.

Tento periodický časopis, nejlepší náš homiletický, doporučujeme vřele i k exportům a příležitostným kázáním. Vychází měsíčně, roční předplatné 24 Kč.

Bibliografie.

Dr. Schleich: Problém smrti. Cena 2 K 50 h.

Ve 30istránkové brožůře, v dobrém překlade od Zachystalové, zdůrazňuje autor, vynikající chirurg a spisovatel v Berlíně, nedávno zemřelý — stanovisko své spiritualistické proti materialistickému a háje nesmrtnost duše, staví se proti modernímu zpočtení. K dostání u V. Kotrby. Doporučujeme.

Ant. Müller: Katolík po světové válce. Cena 8 K.

V cyklu kázání dle osmera blahoslavenství snaží se autor vyvoditi z týchž praktické závěry pro opravdového katolíka v nynějších poválečných poměrech a stanoviti vůdčí směrnice k vybudování nového, sociálního a politického a společenského mírového pořádku. K dostání u V. Kotrby. Doporučujeme.

Oprava: Ve valné hromadě byl opominut při hlášení členů, přihlásivších se do Spolku, kol. jednatel: kol. *Ed. Honšetcký*, katech. v Brandýse n. L.

Konkurs: 1. Obsadí se definitivně místo katechety při měst. chl. škole v Kumžaku (do 10. dubna) Okr. šk. výbor v Jindř. Hradci.

2. Při 3 třídní měst. šk. chl. s koedukací dívek ve Vlachově Březi. Okr. šk. výb. v Prachaticích.

3. Místo katechety při koedukační šk. měst. spojené s obecnou ve Starších. Okr. šk. výbor v Sušici.

Z našich rovů.

Václav Chochola,

katech. div. šk. v Příbrami, rodák tamnější, zesnul v Pánu v 52. roce věku svého.

Kdo zavítal kdy na Sv. Horu, tam se s ním setkal; byl denním poutníkem při odpo. pobožnosti.

Odpočívaj v pokoji a měj slávu věčnou u Matky Páně, kterou's miloval!

Mementote defuncti fratris societatis vestrae!

Věstník katechetský.

Příloha „Vychovatele“ k XXXVII. ročníku.

Redaktor JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově. č. 992.

ČÍSLO 5.

KVĚTEN 1922.

ROČNÍK XXV.

Kolegové! Nezapomeňte na svůj kurs v prvních dnech prázdninových! Určete si program na prázdniny tak, abyste na prvním místě zařadili kurs. V příštím čísle dostanete podrobný program a přihlášku. Připravujte věci pro naši jubilejní výstavku!

Výchova k sebeovládání.

Arn. Oliva.

(Pokračování.)

2. Spolupůsobení k sebevýchově.

A. *Sebezpoznaní a soběpřiznání.* Předpoklad pro spolupůsobení k sebevýchově jest sebezpoznaní. K zavedení pořádku jest především třeba poznati, v čem jeví se nepořádek. Prostředkem k sebezpoznaní jest *sebez zkoumání*. Denně zkoumám, kterých chyb jsem se dopustil a kterých se dopouštím nejvíce. Uvažuji, které důvody mne k chybě přiměly. Fassbender objasňuje to ve svém posledním spise »Selbsttunsungen«, který »mit dem abgeklärten Blick des Greises« krátce před svou smrtí napsal, následujícím příkladem: víš, že jsi často hněvivým. Taž se: proč a nad čím? Snad proto, že nemáš připraven pokrm dle chuti, žeš byl z klidu vyrušen, že ve světnici nebylo náležitě zatopeno, žeš musil na něco čekati? Proto se tedy hněváš, žeš smyslným a zženštlým. V tomto případě není hněv tím nejhorším, ale smyslnost. Nebo proto se hněváš, že k tobě nebyl někdo náležitě zdvořilým, nebo že o tobě něco urážlivého řekl? Zde jest základem sebeláska a ješitnost. Nebo že tě někdo o něco připravil — lpění na mamonu. (Fassbender str. 232.) Ale i o dobrých skutcích uvažuji, zda jsem jich nekonal ze špatných pohnutek a zda nejsem snad na ně hrdým. Tak nejlépe poznávám, v čem chybuji, jakou hlavní vadu mám a zda se chyb oněch dopouštím z požitkářství, lakoty nebo ctižádosti.

Člověk, i když má dobrou vůli, často klame sama sebe; jiní znají naše chyby lépe než my sami. V mnohých klášterích jest zvykem, že občas jeden druhému sděluje v bratrské lásce chyby, které na něm pozoroval. I manželé mohou vzájemně velice prospěšně v tomto směru na sebe působiti. Můžeme také dobrého a upřímného přítele o tuto službu požádati. Zvláště se doporučuje požádati zpovědníka, by nás na všechny poklesky upozorňoval. Kdo to opravdu vážně se sebevýchovou myslí, nebude požadovati naprostou neodvislost od každého jiného vlivu, třeba, dle názoru mnohých modernistů, naprostá neodvislost jest podstatou sebevýchovy.

K sebez zkoumání a k sebezpoznaní přistupuje *soběpřiznání*. Jest nepopíratelnou psychologickou skutečností, že opravdu zkroušené přiznání srdci hříšníka ulehčí. Má pocit, že přiznáním vina do jisté míry jest odpykána. Nabývá nové odvahy k boji; chce lepším životem dřívější hříchy ještě více odpykati a tak odpuštění dojíti. V katolické církvi jest zpověď povinnou, může tedy každý naléztí příležitost

k sebepoznání a tím další pobídku k nápravě. Pomyšlení: musíš se zpovídati při pokušení dosti působí, abychom spíše odporovali.

b. *Předsevzetí a cvičení.* Dle sebepoznání řídí se i předsevzetí. Nemá ceny činiti mnoho předsevzetí. Člověk nemá prostě schopnosti zároveň více věcem věnovati pozornost. Určité chyby, určité slabosti po delší čas den za dnem věnujeme plnou pozornost a při denním zpytování svědomí jasně si uvědomme, do kterých chyb zvláště upadáme a svá předsevzetí dle toho zařídíme. Této metody použil na př. i Benjamin Franklin ve vážné snaze po zdokonalení. Znamenal si docela, jak často denně téže chyby se depouštěl. Sdělil tento umělý obrat potomkům s poznámkou, že se tím stal lepším člověkem a děkuje mu za stále štěstí svého života (Fassbender 238).

Mnohých dovolených věcí máme se odříkati a jiné si ukládati, kterých konati nejsme povinni. Taková *cvičení v sebezapírání* na př. jsou: cvičení v mlčení, v postech, časném vstávání, odvracení očí od předmětů dovolených atd. V nejstarších dobách křesťanských podobná cvičení v sebezapírání byla ve zvyku. V armádě spásy jest zaveden týden sebezapírání. Po celý týden něco si odříká a ušetřený obnos dá na dobrý účel.

Stálý podnět ke cvičení v sebezapírání poskytuje denní život, konání povinností, konáme-li je bez ohledu na sebelásku *co nejsvědomitěji do posledního puntíku*. Jak často naskytá se tu příležitost protivné smýšlení překonati, nepřijemné věci se podrobiti, rychle pracovati, nepřesnou práci opravit, i kdybychom chtěli co nejdříve býti hotovi, nepředložená slova bližního s klidnou myslí vyslechnouti, mlčeti, na dobré účely platiti. Kdo se necvičí v sebeovládání v maličkostech nepřivede to v sebepřemáhání daleko. Kdo při malých zkouškách vždycky podlehne, sotva zvítězí při těžké.

c. *Stálost.* Sebevýchova vyžaduje stálost. Kdo jen po několik týdnů nebo měsíců se přičiňuje a pak ustane, nebude řádným člověkem. »Kdo vytrvá až do konce, spasen bude.« Jen stálost a vytrvalost vede k cíli. Sebeopřemáhání pak stane se zvykem a tím dosahujeme teprve úspěchu, neboť, čemu jsme zvykli, konáme rádi a snadněji. Návyk působí, že se nám každý nedostatek sebeovládání protiví a královské vůli odporuje před nižšími pudů složití zbraň.

B. *Výchova jiných.* Svěření musíme přivést k rozhodnutí, že sebevýchova jest jejich životním úkolem.

1. Jest *povinností* nás všech dle možnosti výchovně působiti na jiné, zvláště nedospělé. Každý může v tomto případě působiti na jiné dobrým *příkladem* snad mnohem více, než se domnívá. Vzpomínka na dobrý příklad působí ještě po letech mnoho dobrého. (Häckel na př. ve svém stáří vypravoval, jak příklad jeho učitele, který odpolední spánek přemáhal, po celý život ho pobádal k vytrvalé práci.) Čím větší počet jest těch, kdo jsou zářivým příkladem sebeovládání, tím více *veřejné mínění* o potřebě sebeovládání jest přesvědčeno a to jest mocný faktor dávající jednotlivcům podnět, aby ve snaze po sebeovládání neochabovali. Každý člověk, který sám sebe správně vychovati chce, může při příležitosti zcela nenápadně druhému přiměřené slovo o sebevýchově sdělit, nebo jinak výchovně na něho působiti.

2. Především výše stojící kruhy *vzdělané* mají úkol býti vůdci lidu v sebevýchově. Massy usuzují: co činí vzdělanci jest jistě správným. Nekriticky napodobují život, mravy i nemravy vzdělců a opíjejí se po nich. V tom spočívá

nesmírná zodpovědnost vzdělaných kruhů. Příklad zbohatlých poživavých povýšenců a kapitalistů bývá lidu zakazován a brán za předchůzku bolševických snah a přece není to nic jiného než pouhé napodobení vyšších kruhů. Kéž by to povýšenci pochopili! *Vzdělanci mají přednáškami* lid o sebevýchově poučovati. Zvláště *vedoucí činitelé ve spolcích a sdruženích mládeže* mají k tomu přihlížeti, by snaha po sebevýchově všechny ovládala. (Dobře poslouží spis Vorkowski: *Führende Jugend* — Verlag Dümmler, Berlin.) *Měly by si toho povšimnouti vzdělavatelé Orlů a duchovní rádcové skupin mládeže.*

3. *Rodiče a bezprostřední vychovatelé*, kteří denně jsou ve stálém styku s dětmi, mají nejlepší příležitost děti k sebeovládání vychovávat. »In sorgsamer Säuglingspflege schon haben die Anfänge dazu einzusetzen, indem sie den Kundgebungen des Behagens und Missbehagens so Rechnung tragen, dass die Kinder angewisse Regeln bei ihrer Besorgung gewöhnt werden. « »Bei den Krinderkrankheiten schon muss angefangen werden, den Kleinen beizubringen, dass nicht jedes Unbehagen alsbald auch mit Klagen oder mit unwillkürlichen Abwehrhandlungen beantwortet werden soll« »Als Glied einer Familie sich fühlen zu lernen, muss dem Heranwachsenden immer deutlicher nahegelegt werden, um neben den selbstsüchtigen Regungen eine Selbstzucht zu wecken, die auf die ganze Umgebung die gebührenden Rücksichten zu nehmen lernt« (Kreuser, Krankheit und Charakter, Stuttgart 1916, str. 196.). Nesmí ovšem chyběti *poučení*, že jest nutným a jak škodlivě a nepříjemně na druhého působí bezohledné jednání a jak se činíme neoblíbenými. Jako poslední útočiště jsou tresty. Jest nutno, abychom u dětí zabránili vzniku silné šmyšlivosti přiměřenou stravou, tedy ani příliš bohatou, ani živnou, rozčilující, mlsavou. Dejme jim také *podnět*, jak mají konati malé skutky umrtvování, dobročinnění, jak přijímati ostrčení od jiných dětí. Rodiče, kteří opravdu své děti milují a kteří dovedou potlačit cit otcovské a mateřské lásky, *nebudou děti rozmazlovati*, ale vychovávají v naprosté poslušnosti a pod přísným dozorem, který se nesmí zvrátiti v tvrdost a nelásku. Rodiče budou bedlivě dávatí pozor na hlavní náruživost dětí, proti ní pracovati, zvláštní dobré vlastnosti dětí podporovati, uznáním těchto cit pro čest u dětí budití a je pobádati, by špatných vlastností zanechaly. Samo sebou se rozumí, že *svých dospívajících dětí s očí nespustí a záčas jim nutná poučení udělí*. V jakém stáří má ustoupiti donucování a přísný dohled a nastoupiti více volnosti, těžko se dá určit, neboť to závisí od stupně duševního a mravního rozvoje a od důvěry, kterou svěřenec zasluhuje; poskytneme-li mu více volnosti, řekněme mu výslovně, že tak činíme v pevném očekávání, že *sám se bude chrániti a sebe vychovávat* a že bychom mu důvěru i volnost zase odepřeli, kdyby jich zneužil.

(Pokračování.)

Počátky církve.)

Návrh na učebnici církv. dějepisu.

(Arn. Oliva.)

(Pokračování.)

Primát Petrův.

1. P. Ježíš ustanovil nejvyšším správcem (hlavou) věřících i apoštolů sv. Petra a ustanovil, aby úřad Petrův přecházel na řádné jeho nástupce. Jen jemu jedinému řekl: »Ty jsi Petr a na té skále vzdělám církev svou a brány pekelné ji nepřemohou.« Z vůle a rozkazu božího *spočívá církev na Petrovi jako stavení*

na základech. Svými prosbami dosáhl Kristus pro Petra, aby v řízení církve nikdy nezbloudil: »já prosil za tebe, aby nezhylnula víra tvá«. Petrovi také nařídil, aby, kdykoliv toho bude třeba, posiloval bratry své: »potvrzuj bratři svých.«

Petr byl si plně vědom své důstojnosti (primátu). Svůj úřad počal vykonávat po nanebevstoupení Páně. Řídil volbu apoštola Matěje, první o letnicích kázal a křtil. I později vždy vystupoval jako hlava církve: tak před veleradou, při potrestání Ananiáše a Sáfry, při přijetí prvních pohanů do církve.

I apoštolové uznávali Petrovo prvenství (primát). Ve všech evangeliích kladou Petra na první místo, podrobují se jeho rozhodnutí, po svém obrácení předstává se mu Pavel.

Bylo nutno, aby tento nejvyšší úřad jako základ jednoty a opora zdaru církve, nezahynul se sv. Petrem, ale přecházel na jeho nástupce. Nástupcem Petrovým jest římský papež. Proto papežové, kteří následují po sv. Petrovi na biskupství v Římě, mají od samého Boha nejvyšší moc nad celou církví. Moc a hodnost Petrova neztrácí se ani v nehodném jeho nástupci. Církev i apoštolské stolice jsou vedeny Duchem sv. Kdo nezachovává jednotu s církví svatou, nemůže býti spasen.

Obrácení Moravanů.*

Četným kmenem v Evropě byli Slované, které dělíme na severní (Češi s Moravany a Slováky, Poláci a Rusové) a jižní (Chorvatí, Srbi, Slovinci a poslovanění Bulhaři).

K jižním dostala se známost evangelia již v sedmém a osmém století od východu i západu.

Severní byli většinou pohané. Do Čech, Moravy i Pannonie přicházeli misionáři vyslaní německými biskupy (pasovským a solnohradským) a ti docílili některých úspěchů. Tak Mojmir i jeho nástupce Rostislav přijali svatý křest. I pannonský Privina byl pokřtěn.

Hlavní zásluhu o uvedení křesťanství do těchto zemí mají svatí bratři solunští Cyrill a Methoděj. R. 826 v Soluni z otce Lva a matky Marie narodil se Methoděj, r. 827 Cyrill. Otec, vyšší důstojník, poslal zahy oba syny na vzdělání do Cařihradu. Učili se výborně, zvláště Cyrill, který vynikal velikou pamětí a moudrostí. Methoděj byl císařským místodržícím v Thessalii, vzdal se této hodnosti a vstoupil do kláštera basilianského na hoře Olympu (Bithynie). Cyrill vychováván s králevičem Michalem, odmítl nabízené vysoké úřady a následoval bratra do Olympu.

Císařovna návodem patriarchy svatého Ignáce uložila Cyrillovi vyučiti Chazary ve víře křesťanské. Cyrill seznámiv Chazary s naukou Kristovou vrátil se do Cařihradu.

V té době přišli ke dvoru poslové Rostislava prosit o misionáře znalé jazyka slovanského. Určení Cyrill a Methoděj. Zavítali na Moravu asi r. 864 a byli radostně přijati. Horlivě pracovali, Bůh jim žehnal a četní Moravané dali se pokřtiti. Mnoho jim prospělo Písmo sv., které Cyrill, sestaviv slovanskou abecedu, přeložil do národní řeči. Při bohoslužbě užívali jazyka slovanského.

Němečtí biskupové obžalovali je, že se slovanskou liturgií zavádějí i východní bludy. Volání papežem Mikulášem I., vydali se na cestu do Říma r. 867,

*) Následovateli budou státě z českých dějin.

nesouce ostatky svatého papeže Klimenta I., které Cyrill v jižním Rusku našel. Vzali i své nejschopnější žáky, by byli posvěceni na kněze. Zastavili se u pannonského knížete Kocela, který svěřil Cyrillovi 50 žáků k vyučení písmu slovanskému.

Papež Mikuláš zatím zemřel. Hadrián II. vyšel jim vstříc se slavným průvodem. Za přítomnosti kněží podali papeži zprávu o své činnosti. Přesvědčiv se o jejich pravověrnosti a přijav přísahu jejich, že setrvají ve víře svatého Petra a římských papežů, posvětil oba na biskupy a žáky jejich na kněze a jáhny. Schválil také bohoslužebné knihy slovanské.

Cyrill (Konstantin) se na Moravu už nevrátil. Uchýlil se do římského kláštera a tu v náručí bratrově svatě skončil (14. února 869). Před smrtí slovy dojemnými prosil bratra: zůstaň u toho dobrého lidu a vyučuj ho pravdě boží

Na žádost knížete Kocela ustanovil papež Hadrián II. Methoděje arcibiskupem pannonskomoravským. Schválil slovanskou liturgii žádaje, by při mši svaté epištola a evangelium napřed se četly latinsky.

Po návratu na Moravu byl Methoděj německými biskupy ztýrán, odvezen o tři leta vězněn a teprve na zakročení pap. Jan. VIII. propuštěn. Vrátil se na Moravu, kdež víru katolickou neúnavně pěstil. Znovu obžalován v Římě pro podezřelou víru a rušení zvyků předků, snadno papeži Janu VIII. dokázal, že vždy věrně katolické víry se držel a jiné svědomitě v ni vyučoval. Papež potvrdil znovu jeho moc arcibiskupskou a na žádost Svatoplukovu posvětil Vichinga za podřízeného biskupa Methodějova.

Methoděj pokračoval horlivě v práci misionářské. Knížete čes. Bořivoje a jeho manželku Ludmilu ve víře vyučil a mezi Čechy jméno křesťanské velice rozšířil. Světlo evangelia i do Polska zanesl a ve Lvově biskupství zřídil. Dorazil až k Moskvě a zřídil biskupství v Kyjevě.

Poslední leta trávil v klidu. Ustanovil Gorazda nástupcem svým, napomenul kněze i lid k životu ctnostnému a zemřel 6. dubna 885. Pochován s velikými počtami na Velehradě.

Arcibiskupem měl býti Gorazd. *Zrádný Viching*, který mnoho trpkých chvil připravil sv. arcibiskupovi, Istí dosáhl této hodnosti a přiměl Svatopluka k vyhnání žáků Methodějových ze země. Odešli většinou do Bulharska. Však i Viching musil zemi opustiti. Po jeho odchodu neměla Morava arcibiskupa. Teprve Mojmir II. přičinil se o obnovení metropole moravské. Papež Jan IX. poslal legáty kteří pro Moravu vysvětili vlastního metropolitu. Vpádem Maďarů (906) zanikla říše i metropole. Čechy církevně připojeny k Řeznu, Morava k Pasovu.

Sv. bratři Cyrill a Methoděj byli pravověrnými římskými katolíky věrně oddáni své stolici. Jinověrci se jich dovolovali neprávem. Jejich zásluhy o Slovanstvo jsou veliké. Jsou v pravdě chloubou Slovanstva a slávou katolické církve. Položili základ k celému kulturnímu životu Slovanstva; svým nadšeným apoštolováním získali Slovanů Kristu, postavili je do řad národů vzdělaných a činnosti svou zachovali jim řeč i národní svéráznost. Jejich zásluhou ušetřeno Slovanstvo mocného a nebezpečného přívalu západního. Proto zveme je právem apoštoly Slovanstva (F. Müller). Zaslouží si tedy plné úcty a lásky i vděčnosti našeho národa.

Idea cyrillo-methodějská je snaha spojití Slovanů v jedné víře Kristově.

(Pokračování.)

Návrh rekursu k ministerstvu.

Ant. Tichý.

(Pro katechety před 1. zářím 1919 ustanovené.)

Po vleklém, dlouhém jednání a smlouvání dočkali jsme se konečně rozhodnutí zemských školních úřadů, jak započítávat se mají nám katechetům leta z duchovní správy do postupu i pense dle vládního nařízení čísla 666 ze dne 22. prosince 1920. Bohužel — co se nám zdálo býti samozřejmým dle znění zákona z 9. dubna 1920 č. 222 a i hořejšího vládního nařízení, přece pro celou říši platných, že totiž týž zákon, totéž nařízení budou též stejně ve všech zemích platit a i vykládány, to se nesplnilo. Dnes máme již dvojí rozhodnutí pro tuže kategorii zvláštních učitelů náboženství. Bude-li to ještě jinak ve Slezsku neb na Slovensku, Podkarpatské Rusi, není mi známo. Inu o nějaký zmatek víc anebo méně, to už u nás nerozhoduje. Hlavní je, aby úřady stále snad měly více práce. Už po dvakrát jsme museli rekurovat, tož budeme rekurovat i v této záležitosti zase. Doufáme, že slavné ministerstvo opět jen nestranně po právu a dle znění vládního nařízení, jako i jiná ministerstva, v této otázce rozhodne.

Jakkoli naprosto nemám úmyslu se míchat do záležitostí kolegů moravských, mám za to pevně, že i rozhodnutí moravské zemské školní rady neodpovídá § 15. čl. V. onoho vládního nařízení a že by i oni měli se odvolávat, rekurovat proti rozhodnutí jejich zemské školní rady, jako my v Čechách.

Na Moravě dle rozhodnutí mají se katechetům shora uvedeným započítávat leta z duchovní správy již při 6 týdenních hodinách vyučovacích, nám pak v Čechách plně započítají 3 leta z duchovní správy bezprostředně předcházející službě školní bez ohledu na počet vyučovaných hodin a ostatní leta tak, aby na jeden rok počítáno bylo týdně 16 hodin. Takový je smysl rozhodnutí zemské školní rady české. Slovně znění uveřejněno bude až tak v polovici května neb později ve Věstníku ministerském.

Než tolik je již jisto z obou rozhodnutí, že služba naše v duchovní správě nejen jinými ministerstvy, ale nyní i školními úřady všemi — neb zemské školní úřady znají dobrozdání ministerstva školství — uznána jest i co do předběžného vzdělání i co do výkonu za službu veřejnou, civilní státní službě rovnocennou a jedině dle § 15. čl. V. vládního nařízení posuzovatelnou.

Ale obojí rozhodnutí neodpovídá úplně znění tohoto paragrafu, jehož ustanovení zná jen *plně* započtení a žádných jiných eventualit.

A i kdyby služba ta posuzována byla jen za zcela soukromou dle § 16. čl. V. téhož nařízení — ač tak žádné ministerstvo jiné nečiní ani ministerstvo školní ani jiné úřady školní — přece i dle tohoto paragrafu leta z duchovní správy mají býti započítána buď *plně*, po případě plně nejvýš do 5 let nebo plně do $\frac{3}{4}$, bez ohledu na nějaké omezení týdenních hodin ve službě farní kanceláře neb školní.

Z uvedeného je patrné, že ani moravské ani české rozhodnutí zemských škol. rad ustanovením těchto paragrafů vládních nařízení neodpovídají. —

Proto Vám, kolegové, níže podávám návrh rekursu k ministerstvu, kterého všichni s příslušnými obměnami použijte, i kdyby Vám se jednalo třeba jen o několik měsíců! I ty jsou dobré, a pak nežádáte nic, než na co jak zákon tak vládní nařízení Vám dává plné právo.

Dostanete-li tudíž od okr. škol. výborů výměr s odvoláním se na rozhodnutí zemské školní rady, pak kompetentním ve věci je dále jen ministerstvo, ač původně zasílali jsme žádosti jen o. š. výborům. Rekurs kolkujte 2 Kč a přílohy všechny vyjma osobní výkaz 50 hl

Vzorec :

N. N. Katecheta v N. 2 Kč kolek.
odvolává se proti vynesení zemské školní rady
v záležitosti započítání let z duchovní správy.

V N. .... dne ..... 1922.

Přílohy. 1. Vyřízení o. š. výboru.

2. Ostatní doklady k dřívější žádosti přiložené.

3. Osobní výkaz.

Slavné

ministerstvo školství a národní osvěty

v Praze

Dle § 15. čl. V. nařízení vlády republiky čsl. ze dne 22. prosince 1920 č. 666 ku provedení zákona ze dne 9. dubna 1919 č. 222 sb. z. a n. a dle čl. IV. paritního zákona z 23. května 1919 č. 274 žádal v účtě podepsaný o. š. výbor v N., aby mu roky . . . měsíce jeho služby v duchovní správě k jeho nynější službě školské k 1. lednu 1921 pro postup do vyšších platových požitků a propočítání celkové služební jeho doby připočteny byly a sice *plně*.

Zemská škol. rada v N. však plně tato leta mu nezapočetla (příloha: výměr) a týž má za to, že rozhodnutí její neodpovídá ustanovením § 15. čl. V. vlád. nařízení a proto dovoluje si tímto podati odvolání proti vynesení zemské školní rady v N. ze dne . . číslo . . . témuž okresním školním výborem v N. ze dne . . číslo . . sdělenému a odůvodňuje to následovně:

1. Ještě zvláštním učitelem náboženství do 1. září 1919 ustanoveným. (Příloha: osobní výkaz.)

2. Dle článku V. § 15. výše citovaného nařízení vládního po absolvování gymnasia v N a české theologické fakulty (ústavu) při universitě Karlově v Praze působil před nastoupením školní služby ve veřejné službě jako kaplan (kooperator, farář a p.) v duchovní správě a sice:

a) jako učitel a vychovatel školní mládeže v letech . . tolik hodin týdně v místě a v přesporních školách hodin vzdálených (přílohy školské);

b) jako duchovní a kazatel ku mravnímu povznesení dospělých i k výchově jich občanských ctností;

c) jako úředník ve farním úřadě vedením zápisů matričních v zájmu státním i občanstva. (Přílohy ordinariátní.)

Tímto považuje za prokázáno, že po ony . . . roky . . měsíce konal službu veřejnou a i co do výkonu i co do předepsaného vzdělání civilní státní službě rovnocennou a dle § 15 čl. V. vlád. nařízení *jedině posuzovatelnou*.

3. Totéž uznává i svým rozhodnutím zemská školní rada v Praze i Brně tím, že považuje žádost za započítání těchto let za oprávněnou dle téhož paragrafu.

4. Totéž uznávají i jiná ministerstva pro kněze přestoupivší do jejich služeb, jakp ministerstvo spravedlnosti, národní obrany, financí, pošt a telegrafů (dle čís. 12. Věstníku min. pošt ze 16. března 1921 vynesením z 25. února 1921 č. 1726 II. k § 15. čl. V. vlád. nař.) a j., ač jistě působení duchovního jako vzdělavatele lidu, matričního úředníka, vychovatele a učitele mládeže i svým

charakterem i svou průpravou i historií je ministerstvu školství a národní osvěty mnohem bližší.

5. Proto důsledně a souhlasně i Vaše slavné ministerstvo dle Věstníku svého č. 9. z r. 1921 v prováděcím předpise č. 61 službu v duchovní správě za veřejnou i co do výkonu i co do vzdělání za civilní státní službě rovnocennou považuje.

6. Přece však rozhodnutí zemské školní rady v Praze neodpovídá zcela ustanovení § 15. čl. V. onoho vládního nařízení, jež zní: »Veřejná služba a služba jí na roveň postavená budiž započtena *plně*.« Žádné jiné eventuality tamtéž pro tento případ stanoveny nejsou. Ano dle § 16. čl. V. téhož nařízení i soukromá služba má býti započtena buď *plně* neb po případě *plně* nejvýš do 5 let anebo do $\frac{2}{3}$ *plně* beze všeho omezování na určitý počet hodin služebních at kancelařských at školních.

7. Zemská školní rada v Praze rozhodnutím svým, že tři leta započítává *plně* bez ohledu na počet hodin, vyhovuje předpisu § 15. čl. V., ale tím, že ostatní leta započítává jen, pokud na rok připadá 16 hodin týdenního vyučování, nejedná dle znění téhož § 15. a naprosto přehlíží ostatní práci duchovního jako vychovatele občanstva, jako úředníka vysocedůležitého pro stát a před státem platného a jím chráněného úřadu matričního, jako by tato činnost byla bezvýznamná, něco méněcenného, ač dnes již známy jsou přibližné rozpočty, co by stálo vedení čistě státních matrik, kdyby svěřeny byly zvláštním úředníkům. A tutéž práci téměř zadarmo a velice přesně, svědomitě pod dvoji kontrolou, státní i církevní, duchovní věsti musí a dosud vedou a i podepsaný vykonával.

Z těchto důvodů žádá podepsaný sl. ministerstvo, aby uznalo jeho nárok, by i ostatní leta z duchovní správy — mimo 3 již *plně* započítaná dle rozhodnutí zemské školní rady — též *plně* započítána byla.

N. N., katecheta
v N.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Ze Spolku katechetů v Čechách. V měsíci dubnu konána byla první středu schůze *výborová* a třetí středu *členská*. Pojednáno bylo hlavně o novém školském zákonu v širších debatách a učiněny v té příčině příslušné kroky a podány rozklady. Při členské schůzi zvláště zajímala po mnohé stránce sdělení kollegy, působícího již tři leta na Slovensku.

Ke kursu katechetskému: Dále získán byl pro přednášku univ. prof. dr. Stejskal, který je ochoten také ve zvláštní ještě době po své přednášce zodpovědět dotazy, jež by si členové přáli mít zodpověděny. Z té příčiny vyzýváme interessenty o zaslání případných dotazů, třeba i anonymně.

Čitárna katolických časopisů i cizojazyčných jest otevřena v úterý a v pátek od 4. hod. do 6. odpoledne. Též možno

vypůjčiti si v tuto dobu i knihy z knihovny fakulty theologické. Dohled v čitárně opatřuje univ. prof. dr. Stejskal a přístup je dovolen i členům Spolku katechetů. Čitárna nalézá se ve Spálené ulici č. 15 u Zlatého klasu v 1. poschodí.

Z našich rovň:

Mementote fratres defunctorum Societatis vestrae!

Zemřel v Pánu v 60 letech věku svého v měsíci dubnu:

P. Aemilian Balcar,

t. č. farář v Cholticích (u Pardubic), dříve katecheta ob. a měšť. šk. v Přelouči, dlouholetý horlivý člen výboru Spolku katech. Pokoj a světlo věčné rač mu dáti, Pane!

Věstník katechetský.

Příloha „Vychovatele“ k XXXVII. ročníku.

Redaktor JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

ČÍSLO 6.

ČERVEN 1922.

ROČNÍK XXV.

Všem katechetům!

Všichni důkladně pročtete a jednete!

KOLEGOVÉ!

Dávná tužba a vroucí přání katechetů v Čechách, úkol stanovami Spolku katechetů vytčený, konečně blíží se svému uskutečnění. Letos o prázdninách, v jubilejním roce svého trvání uspořádá katechetský spolek první katechetský kurs v Praze, na který Vás všechny ve spolku sdružené i mimo spolek stojící, upřímně a srdečně zve.

Až dosud „Katechetský spolek“ po všechna leta svého trvání pracoval pro členstvo, pracoval úsilovně hlavně o hmotné zájmy všech katechetů a letos plní se dávný jeho sen. Spolek plní slib daný kolegům moravským, slezským a slovenským loni na posvátném Velehradě, pořádá vědecko-apologetický kurs v Praze!

Kurs je připraven, dnes předkládá Vám přípravný výbor podrobný program. Proč volena byla témata programu, není snad třeba šíře vykládati. Víte to všichni:

Z Prahy vyšly mnohé nárazy na náboženství, na vyučování jemu ve škole, na věc naši — z Prahy necht' vychází i obrana!

Čeští katecheti svou všeobecnou účastí na kursu mají dokázati veřejnosti, v dnešní, pro katechety na výsost důležité a vážné době, že všichni stojí za svým spolkem že vděčí za tu námahu a uznávají práci, kterou spolek věnoval zájmům celku i každého jednotlivce po všechna ta leta svého trvání, zvláště pak v době po převratu.

Každý katecheta zajisté pokládáti bude za svou svatou stavovskou povinnost, za zájem své osobní cti, aby kursu se účastnil a pro zdar kursu pracoval.

Doufáme proto, že nebude uvědomělého katechety, který by snad pro maličernou přičinu, pro nějaký zájem cizí, pro podívanou, kterou jindy možno uskutečnit, kursu by se vzdaloval a tak svou vlastní věc zrazoval.

Žádali jste, kolegové, často od spolku mnohé, spolek za Vás pracoval — nyní žádá spolek na Vás:

Dostavte se všichni!

V PRAZE, dne 1. června 1922.

Za spolek katechetů v Čechách:

Em. Maule, předseda.

Václav Hála, místopředseda.

Antonín Tichý, jednatel a předseda sjezd. výboru.

Ant. Benda, V. Jíruš, Frant. Košák, Arn. Oliva, Jar. Slavíček, Jar. Vlasák,
členové sjezdového výboru.

Program

I. katechetského vědecko-apologetického kursu,

který bude se konati

ve dnech 9.—13. července t. r. v Praze

pod protektorem

J. M. arcibiskupa pražského Msgr. Dr. Františka Kordače

na oslavu 25letého trvání

Spolku katechetů v Čechách.

V neděli, dne 9. července.

Večirek na uvítanou o 1/2 8. hod. (místnost oznámena bude později.)

Schůze »Svazu katechetských spolků« (informat.)

V pondělí, dne 10. července.

O 8. hod. dop. *Slavnostní služby Boží* v kostele u sv. Klimenta v Karlově ul.

O 9. hod. dop. *Slavnostní zahájení kursu* ve velkém refektáři arcibiskup. semináře v Klementinu. *Chorál.* — *Uvítání* předsedu Spolku.

1. přednáška:

J. M. arcibiskup Msgr. Dr. František Kordač: Reforma výuky a výchovy katolického duchovenstva.

2. přednáška:

Prelát Fr. Jos. Hammerschmied: Blah. Canisius a jeho katechismus.

I. Exkurse.

Schůzka na lořetánském náměstí o 1/2 3. hod. odp. *Loreta a lořetánský poklad*; *Stálá školská výstava (výstava předmětů Dr. Jarosl. Sedláčka)*; *Strahovská knihovna.*

3. přednáška:

O 1/2 8. hod. večer v sále bohoslovecké fakulty ve Spálené ulici č. 15. II. poschodí.

Univ. prof. dr. Jos. Cibulka: Ukřižovaný a ukřižování. (Ikonografická studie provázená projekcemi.)

V úterý, dne 11. července.

8. hod. dop. V kostele sv. Klimenta *slavné služby Boží* vdpp. hostů

O 9. hod. další jednání sjezdu.

4. přednáška:

Univ. prof. dr. Šanda: Israel v Egyptě a na Sinaji.

5. přednáška:

Kanov. dr. Jos. Hanuš: Budhismus a křesťanství.

O 3. hod. odpoledne.

6. přednáška:

Univ. prof. dr. Al. Kuđrnovský: O spiritismu.

7. přednáška:

Prof. dr. Jos. Kašpar: O člověku v době ledové a Písmo. (Anthropologická studie).

8. přednáška:

Univ. prof. Dr. Frant. Stejskal: Sv. Jan. Nepom. — Zodpovězení dotazů z českých dějin církevních.

Přátelský večírek o 8. hod. večer. (Loutkové divadlo.)

Ve středu, dne 12. července.

v 8. hod. dop. *zádušní mše sv.* v kostele u sv. Klimenta za zemřelé členy spolku.

O 9. hod. další jednání sjezdu.

9. přednáška:

Univ. prof. Vojt. Šanda: Delitschova kritika náboženství israelského.

10. přednáška:

Farář v Telcím u Poličky František Puhl: Historické příčiny v rozlukovém zákonodárství evropském se zvláštním zřetelem k americkým poměrům brasílským.

11. přednáška:

Senátor, kanov. dr. Fr. Reyl: Odluka církve od státu v republice československé.

Odpol. o 1/2 2. hod. Schůze duchovních rádců SSS. *Prof. Cyr. Jež. T. J.* »Úkoly duchovního rádce ve studentských sdruženích« s debatou.

II. Exkurse:

Ve 3 hod. schůzka na Malé Straně před kostelem sv. Mikuláše: *Kostel sv. Mikuláše. Kostel sv. Jiří. Chrám sv. Víta.*

12. přednáška:

O 7. hod. večer.

J. M. biskup dr. Ant. Podlaha: Výtvarné umění ve službách vyučování náboženství (s promítanými obrazy).

Zakončení přednášek. — »Te Deum.«

Ve čtvrtek, dne 13. července.

III. Exkurse:

Zájezd do Sedlce a Kutné Hory. O 1/2 8. hod. ráno schůze na nádraží Denisově. Odjezd z Prahy v 5.54, v Sedlci 9.06, Prohlídka památné kostnice Sedlecké a j. Společný oběd v Kutné Hoře (hotel »u zlaté stoupy«) prohlídka památností, hlavně kostela sv. Barbory. — Odjezd ku Praze ve 20.27.

S kursem spojena bude **katechetická výstavka** umístěna v prvním poschodí arcib. semináře. Spolek katechetů vypisuje za nejlepší nově sestavené diagramy a ručně malované obrazy tři ceny: 200 Kč, 100 Kč a 50 Kč a pochvalná uznání. Rozhodnutí vynese tříčlenná porota, do níž pozváni jsou známí odborníci.

Jednací řád I. katechetského kursu v Praze.

1. Přístup na kurs je možný pouze na legitimace sjezdové, které vydává přípravný výbor za režijní poplatek 15 Kč. (Vldp. Ant. Tichý, katecheta v Podolí-Praha.)

2. Kursu mohou se účastniti pozvání hosté a všechno duchovenstvo, jak ze správy duchovní tak i odborní katecheti všech škol, řeholníci, bohoslovci, katolické učitelstvo, studenstvo a ti, jimž sjezdová legitimace vydána bude.

3. Kurs pořádá a řídí dle § 19. spolkových stanov předsednictvo katechetského spolku.

4. Jednání zapisuje spolkem katechetů zvolený zapisovatel.

5. Referáty trvají nejdéle hodinu.

6. Po referátě zodpoví referent věcné poznámky, ku kterým dlužno se přihlásiti u předsedy lístkem (jméno, stav, odkud.)

7. Písemné dotazy a návrhy možno podati předem přípravnému výboru do 10. července.

8. Kurs a výstavka konají se v arcibiskupském semináři.

9. Usnášení děje se většinou hlasů přítomných účastníků.

10. Jen účastníci kursu mají přístup na katech. výstavku.

Poznámky.

Předměty na výstavku zasilány buďte na adresu: p. Jan Laštovka, vrátný v arcib. semináři, Praha-I.-1040, v době od 26. června do 5. července. Po ukončení výstavky budou vráceny vystavené předměty na náklad kursu vystavovatelům. O slevu dopravného (dráhou) zažádáno.

Příložený dotazník a přihlášku nechť každý vyplní, co se nehodí, škrtně a zašle v obálce opatřené 20 haléřovou známkou dp. Antonínu Tichému, katechetovi v Podolí-Praha nejdéle **do konce června**.

Přihlášeným bude ihned zaslán složní list na zaplacení legitimace sjezdové a na kolky na legitimace pro snížení jízdného do Prahy (udej každý, odkud vyjedeš!) a zpět na zájezd do Kutné Hory. Obojí bude pak účastníkům ihned zasláno.

Novějším katechetům po 1. září 1919 ustanoveným.

ANT. TICHÝ z Podolí.

Až dosud katecheté noví po 5./6. ustanovení mohli *částečně* uplatnit započtení let z duchovní správy před nastoupením služby katechetské.

Byl to zejména § 17. par. zákona, dle něhož až tři roky mohly býti začítány za počáteční službu, pokud kdo vyučoval náboženství na veřejných školách, ale ne dlouho. Po snížení praktikantské doby na 1 rok říjnovým zákonem nechtějí školní úřady započítat z duchovní správy více let než 1 rok a to ještě až po odsouzení roku praktikantského. Vybízel jsem mladší kolegy k rekursu proti takovému rozhodování, ale ani v jednom případě nevím, zda té výzvy bylo uposlechnuto a s jakým výsledkem se u ministerstva setkalo. —

Druhou cestou pro započtení let z duchovní správy pro ně byl § 5. par. zákona, kde se dává zemské školní radě možnost v mimořádných případech všemu učitelstvu započítat i více let. Ale které jsou to případy a kolik se má započítat, nikdo neví. Je-li rozhodující činitel ve špatné náladě, může žádost zamítnout anebo zase v opačném případě započítat, co chce. Též není mi známo, s jakým výsledkem se kolegové tohoto paragrafu na mou radu dovolávali.

Dle toho tedy paritní zákon neměl ani co do započítání let z duchovní správy veliké ceny pro katechety obecných a měšťanských škol.

Daleko cennějším zdá se mi v této otázce prováděcí nařízení ministerstva školství a národní osvěty dle „Věstníku“ č. 9., ročník III., číslo 61. (m. n. čís. 3534 pres. ze dne 15. dubna 1921) k § 17. prováděcího vládního nařízení ze dne 22. prosince 1920 č. 666 Sb. z. a n., jež zní:

„Zaměstnancům, kteří byli ustanoveni v civilní státní službě po 1./IX. 1919, započtou se služební doby, které se dle prováděcího nařízení č. 666 Sb. z. a n. z r. 1920 na základě § 4. zákona o propočítání započítávají, *ú rozsahu a způsobem, kterým se započítávají zaměstnancům před 1./IX. 1919 ustanoveným*, tudíž do celkové služební doby rozhodné pro časový postup dle lhůt čekatelských a postupových příslušného schématu.“ —

Prováděcí předpis ministerský je tedy jasný a týká se středoškolských profesorů, kteří ministerstvu podléhají. Ale co zvláště zaráží, jest: ač toto nařízení je již 1 rok staré, přece dosud zemská školní rada v Praze své prováděcí nařízení pro učitele obecných a občanských škol nevydala.

Proto *vyzývám* Vás, novější kolegové, abyste se ve svých žádostech o započtení let z duchovní správy i na základě tohoto ministerského nařízení výše citovaného svého práva dovolávali a tak zemské školní rady k vydání podobného nařízení i pro sebe donutili. Že to bude třeba zase 1 rok i víc trvat, nevádí. Žádost odůvodněte podobně a doložte, jako činili dle návrhu již loni uveřejněného katecheté starší.

101 101 101

Počátky církve.

Návrh na učebnici cirk. dějepisu.

(Arn. Oliva.)

(Pokračování.)

Křesťanství v Čechách.

Naši dávní předkové byli pohané. Věřili sice, že nebem i zemi vládne jeden bůh — Neptun — jehož nelze viděti, leč vedle něho klaněli se i jiným vyšším bytostem. Domnívali se, že každá hora, každá skála, každý potůček i háj mají svého boha, vílu nebo rusalku. Věřili, že i každá rodina má své domácí bůžky. Ty nazývali skřítky a dědky. Zobrazovali si je soškami ze dřeva, kamene, kovu neb i hlíny. V dědcích ctili mrtvé předky, a kdykoliv se stěhovali, brávali je s sebou do nového domova. Cokoliv se událo v přírodě, považovali za dílo bohův, věřili, že dobro i zlo jest jejich darem. Vesna byla bohyní svěžího mládí, kam vkročila Morana, přinášela smrt.

Dobrym bytostem říkali bozi, zlým běsy. Bohy i běsy vyzývali v posvátných hájích a na horách. Činili tak obyčejně za večerního soumraku. Klanějíce se bohům, zapalovali k jich počtě přiměřené oběti. Oběti přinášel za rodinu otec, za národ kníže. Mnoho se věřilo i kouzelníkům a hadačům. Věřili, že duše jest nesmrtelná. Těla zemřelých pochovávali neb spalovali. Popel spálených zakopávali ve hlíněných nádobách (popelnice).

Víra Kristova pronikla do Čech už před sv. Cyrilem a Methodějem, ale ujímala se jen po různu. Pokřesťení 14 českých lechů v Řezně (845) nemělo valného účinku na ostatní lid. Křesťanství začalo se šířit od té doby, kdy na Moravě působili svatí bratři solunští. Český kníže Bořivoj při zájezdu na Moravu se svou družinou přijal sv. křest (874) z ruky Methodějovy a přivezl do Čech žáky jeho, kteří s úspěchem pracovali mezi lidem.

Za Bořivoje žil v Čechách zbožný poustevník Ivan, syn charvatského knížete. Po hrdnutí lesem trůnu, přišel do Čech a usadil se v jeskyni u potoka Lodenice, živě se mlékem ohočené laň. Bořivoj na honě laň poranil a stopuje ji, nalezl Ivana. »Bořivoji, proč jsi zabil laň moji?« Kníže se táže: »Kdo jsi a co tu děláš?« »Jsem Ivan z Charvát a poustevníkem na tomto místě již čtyřicet a dvě léta sloužte Bohu.« Kníže s Ludmilou častěji jej navštěvovali. Když Ivan onemocněl, poslala kněžna Pavla kněze, by jej zaopatřil svátostmi umírajících. Tělo poustevníkově pochováno v jeskyni.

Bořivoj dal vystavěti chrám ke cti sv. Klimenta na Levém Hradci, Spytihněv na Budči kostelík svatého Petra, Vratislav založil chrám svatého Jiří na hradě pražském.

Na Budči byla škola latinská, česká na Vyšehradě.

Vratislav zanechal nedospělého syna Václava, za něhož vládla matka Drahomíra. Na mladého Václava měla veliký vliv babička Ludmila, kterou i lid velice miloval.

Sv. Ludmila, mučednice a patronka naší vlasti, byla dcerou pšovského vladky Slavibora. Pokřtěna byla sv. Methodějem. Po smrti obou synů, Spytihněva a Vratislava, vzala si na starost vnuka svého, malého Václava, kterého ve zbožnosti a bázni boží vychovávala. O rozšíření křesťanství horlivě pečovala, chudým a potřebným dobře činila. Lid, ji miloval, za to Drahomíra k smrti nenáviděla. Ludmila odešla z Prahy na Tetín. Drahomíra dala se přemluvit hrabivými zemaný a svoila k usmrcení nábožné kněžny. Komoň a Tuňa vnikli do ložnice kněžny a vlastním jejím závojem usmrtili ji 15. září 921. Tělo svěťce pochováno na Tetíně. Vnuk, sv. Václav, dal tělesné ostatky své babičky přenést do chrámu sv. Jiří. Ludmila brzy byla ctěna jako svěťce a patronka zemská. Svátek její jest 16. září.

Vrahové sv. kněžny brzo byli ztrestáni. Komoň musil přchnouti za hranice. Tuňa i s rodem svým na rozkaz Drahomíry zahuben.

Vláda Drahomíry zemi neprospěla. V Čechách byly zmatky a Němci připravovali vpád do země naší. V této nepříznivé době nastoupil na trůn mladický Václav.

Václav, prvorozený syn Vratislavův a Drahomíry, narodil se r. 903. Záhy ztratil otce. Byl vzorně vychován rozšafnou babičkou Ludmilou a v jazyce slovanském, řeckém i latinském pečlivě vzdělán. V mladém věku ujal se vlády. Neohroženě hájil celistvost knížectví proti dvěma mocným nepřátelům: Radslavovi, vévodovi zlickému, a Jindřichu Ptáčníkovi, králi německému. Radslava přiměl k pokoji osobní statečností. Jindřichovi nabídl mír, zavázav se k bývalému ročnímu poplatku, kterého Jindřich brzo Čechy zbavil.

Uspořádav takto poměry v knížectví i za hranicemi, staral se o rozšíření víry Kristovy. Stavěl kostely: položil základ ku chrámu svatého Víta, kdež uložil Jindřichem darované rámě téhož svěťce. Zřizoval školy a volal do země horlivé misionáře.

»Václav první správně pochopil dva základní a životní zájmy tehdejší české otázky. Měl-li se národ český udržeti, bylo mu nevyhnutelnou nutností přilnouti záhy a úplně k víře křesťanské a hledati vyrovnání s říší německou. A není důkazem nepatrné prozíravosti politické, že Václav již tenkrát dovedl pochopiti, co jest nám po 1000leté téměř zkušenosti dějinné patrné dnes.« (V. Novotný.)

(Pokračování.)

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Ze spolku. Obvyklá schůze *výborová* první středu v měsíci květnu se nekonala pro schůzi duchovenstva v semináři, již se účastnili katecheté. Posl. Roudnický pojednal o malém škol. zákoně. V nastalé debatě jednotlivé vývoody snažil se paralyzovat posl. dr. Nosek. Schůze rázu informačního posloužila k výměně názorů a vedena byla důstojným tempem. Třetí středu v květnu byla schůze *členská*. Rozhodnutí o započítání let duch. správy má vyjít v příštím měsíci ve Věstníku minist. Propočítání provedou okr. šk. výbory a podají k zem. šk. radě. Žádosti jistě tiskárny o morální podporu katechetského spolku při vydání nové biblické dějepřevy kol. A. ač aprobované na místě dosavadní Schusterovy a Panholzerovy prozatím nevyhověno pro nejistou situaci. Posléze promluveno o novelisaci paritního zákona a o dalších přípravách ke kursu.

Zpráva o katechetském kursu na Velehradě nákl. Katechetského Spolku pod ochranou sv. Cyrilla a Methoda na Velehradě upravená prof. Ant. Jandou. Cena 20 Kč.

Účastníkům a zvláště neúčastníkům na tom krásném slovanském kursu na Velehradě, přijde tato zpráva jistě vhod. Za nepatrnou cenu mají tu řadu temat zajímavých, důležitých, projednaných odborníky věhlasnými. Co by posluchač těžce a snad marně shledával jinde, tuto má pověděno. První thema: o vědě a vzdělanosti měl host ze Slovače dr. Herodek, důkladně o sv. Janu z Pomuku dr. Štancil, časově o církvi československé dr. Cinek, časově théma, kterak vyučovat s prospěchem, měl známý Krejčí, na výsost zajímavě promluvil o pomůckách (s výkladem výstavky) Reček, důkladně o náboženství a vědách přírodních dr. Skrabal, načež informoval o našich požadavcích posl. Rýpar, dojemně promluvil na théma charita a dítě Bláha O. P., načež doc. katechetiky Staněk mluvil. Čemu zvláště třeba dnes vyučovat ve škole. Dále o liturgice ve škole Onderek, a dvě důkladné přednášky dra Kratochvíla o základních problémech dějin filosofie a moderních proudech filosofických a o jednotné osnově vyučování náboženství měl známý náš Milčeka, kdežto široce a důkladně pojednal o laicisaci školy a náboženství obratný debateur Ad. Vašek, o časové chorobě materialismu vystižně pojednal prof. Janda a posléze na théma katecheta jako duchovní

vůdce zajímavě promluvil prof. Kvasnička.

Tedy bohatství účenosti a zkušenosti jaké se tu naskytá každému kolegovi samo doporučuje tuto zprávu a nutí, aby sáhl po ní a zařadil ji jako užitečnou knihu do své biblioteky. Na 152 stránkách v lepé úpravě vyčerpán je tu celý 5denní kurs a to sestavení zprávy dle pravidla *multum non multa* je zajisté předností zprávy, tu opět prof. Janda ukázal se býti mistrem jako v řízení kursu tak i v podání zprávy o něm.

Čteme ke konci *passus*: Na rok bude asi pořádan kurs v Praze. Končím letošní náš kurs a volám: Na shledanou ve zlaté Praze. Dnes, kdy přípravy jsou v proudu, můžeme ovšem říci ne *asi* nýbrž *jistě*.

Vděčně kvitujeme tuto výzvu a voláme k bratřím Moravanům na shledanou! A spolu vyzýváme kollegy z Čech by ničeho neopominuli, co by přispělo k velikosti kursu a k radosti našich hostů.

Dodání zprávy sprostředkuje též knihkupectví V. Kotrba.

Spolek německých katechetů arcidiecése Pražské měl valnou schůzi 26. března t. r. za předsednictví předsedy arcib. notáře Josefa Siníka (Prahá-Smíchov), na níž bylo usneseno tyto návrhy realizovati:

1. Výchova národní budiž na základě náboženském.

2. Spolek ohražuje se proti 20% snížení nouzových a drahotných přídavek co nejrozhodněji.

3. Spolek protestuje proti tomu, aby katecheté ve příčině svého akademického předchozího vzdělání byli zařazováni stejně s učiteli do skupiny C. Žádá naopak, aby byli katecheté zařazeni do skupiny A ve příčině svého absolvovaného studia vysokoškolského anebo aby aspoň byli ponecháni ve skupině B.

4. Spolek protestuje proti covinnosti zvýšeného týdenního počtu hodin, jelikož náboženské vyučování pro ustavičné mluvení jest nejnamáhavější. Žádá, aby se zůstalo při dosavadní výměře. Srovnání s hodinami kancelářskými je neudržitelné, neboť dle odborníků jedna hodina školní rovná se dvěma kancelářským.

5. Každý katecheta má vzhledem k návrhu zákona učitelských platů vejti ve spojení s poslancem nebo senátorem svého volebního okresu, a usilovati o odstranění hrozných tvrdostí. Neboť rozhodnutí je v jejich rukách.

6. Pro katechety ustanovené 5./6. 1919 i kteří jsou pozadu, pro své čtyřleté vysokoškolského studia pokud se týče zařazení za světskými učiteli, budiž zakročeno o vyrovnání nesrovnalosti.

7. Hrozícímu nedostatku katechetů budiž odpomoženo vzdělanými laickými katechety z dobrých katolických rodin.

8. Spolek lituje, že katecheté a žáci dosud nemají učebnic, kdežto čeští kolegové užívají již nového katechismu.

9. Nejdůstojnější konsistoř budiž požádána zakročiti o státní schválení těchto knih

- a) Pichlers Religionsbüchlein,
- b) Rottenburger Katechismus.
- c) Bibl. Geschichten von Schuster mit 114 Bildern sd. von Eckert.
- d) Kühnls Kirchengeschichte.

10. Kolegové necht pozvou rodiče přímokomunikantů několik týdnů před prvním sv. přijímáním ku poradě, aby jim vyložili význam slavnosti pro dítě a rodinu. (Počátek utvoření rad rodičů).

11. Každý člen spolku jest povinen oznámiti předsednictvu Spolku zvláštní výhody, jichž se mu dostává.

12. Spolku mají býti oznámeny mnohé náměty, přání, zkušenosti a stížnosti ku zpracování v zájmu organizace.

13. U příležitosti korunovace papeže Pia XI. jest zaslati hold a oddanost do Říma skrze nunciaturu.

14. Spolek vyslovuje svůj podiv, že místní duchovní správce svému definitivnímu učiteli náboženství zakázal konání školní bohoslužby 25. března v obvyklou hodinu.

15. Členský příspěvek spolkový zvyšuje se na 20 Kč; z toho případnou 2 Kč katechetskému museu v Chebu.

16. Nejdůstojnější konsistoř budiž požádána, aby učitelé náboženství na školách středních, měšťanských a obecných nemuseli každý pro sebe odbírat *»Ordinariatní List«*, nýbrž aby jim stačil jeden exemplář, který by koloval. Za zaslání každého čísla byl by adresát zodpovězen.

Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda. Ročník XIII. čís. 1, 2, 3. Neuvážený tento průkopník ideje cyrilomethodějské po léta již pracující čím dále tím více nabývá příznivců.

V každém čísle v populárnímu článku úvodním: *Zahrádka cyrilomethodějská* stavi před oči činnost sv. věrozvěstů, která dává autoru podnět k rozmanitým reflexím o zpěvu církevním, hře na varhany, výzvě dělníků na vi ici Páně a j. slohem jadrným,

dru Stojanu vlastním. V ostatních článcích bohaté zkušenosti své na tomto poli misijním podává Ad. Jašek. Na př. v čís. 1. *»Naše úkoly«* otvírá perspektivu činnosti Apoštolátu a zve duše obětavé (zakládající členové 1000 Kč navždy, řádní 6 Kč, přispívající 3 Kč a dobrodyncové 1 Kč ročně). Ve 2. čísle instruktivní čl. *»Snahy a práce papeže Benedikta XV. o sjednocení křesť. církve«*. Ličí založení vědeckého ústavu pro východ, kongregace pro východ (neboť východňané trpce nesli, že podléhají Propaganděs pohany), péči o misie vůbec, zastání pravoslavných u Lenina, posláni milionu lir a 20 vagonů ke zmírnění hladu, rozšíření českého jazyka při bohoslužbě a hlaholského na památných místech a j. Ve čl. *z náboženského života v Polsce* pokles ve víře a v mravnosti i tuto proti dřívější lepší minulosti a snahy misii o zlepšení stavu. Zvlášť zajímavý čl. *Katolicismus v Sibiři*. Jednotlivé tam farnosti rozsáhlé na př. jako dřívější Rakousko a Německo spolu. V r. 18. vykonali tam polští redemptoristi misie. Později tam posílala Apošt. Stolicie misie z Číny, nyní důležitým misijnářským bodem je Vladivostok. Bohužel čeští legionáři neměli smyslu pro náboženství a zvlášť pro katolicismus v době svého pobytu. V čl. *papež Pius XI. vítá nového papeže jako učence, znalce východ. otázky a přítele Slovanů*. V čl. *z bulharského pravoslavlí* uvádí, že Bulharská národní církev nebyla by tak nepřiznivá k unii pro svůj antagonismus k církvi řecké. Národní sněm církve svolaný v Sofii 6. února 1921 obrací se zvlášť ke kněžstvu a rolnictvu (!), aby pracovali pro blaho církve a lidu. Sbližují církev s jinými církvemi ta otázka zůstává prý těžkou.

Redakce časopisu: Ad. Jašek, katecheta v Kroměříži, administrace a expedice v Olomouci, Wurmova ul. 13. cena ročně 12 K.

Cíl, který sleduje tento časopis nemůže býti lhostejným slovanskému knězi vůbec a katechetům zvlášť a proto jej vřele doporučujeme odebrati. Ilustrací několik.

Záměna

místa pěkného nabízí katecheta měšť. školy dívčí ve příjemném městě diecese Král. Hradecké s katechetou pouze pražské arcidiecese a to z důvodů čistě osobních, mimoškolských. Nabídky do administrace t. l. p. zn. *»Záměna.«*

Konkurs.

ve škol. okrese jilemnickém ve Vysokém n. Jiz. při měst. škole chl. a dív. (do 22. června 1922 včetně).

Věstník katechetský.

Příloha „Vychovatele“ k XXXVII. ročníku.

Redaktor JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

ČÍSLO 7.

ČERVENEC 1922.

ROČNÍK XXV.

Vítáme Vás!

Myšlenka kursu, dávná naše touha, stává se *skutkem*.

Budí *radostný* ohlas po vlasti české, družné Moravě a Slezsku a rozechvívá bratrská srdce na Slovensku.

Ve stínu památných Hradčan a staroslavného Vyšehradu sbratří se tu idea *svatováclavská s cyrilomethodějskou*.

Svaz spolků katechetských, který se tu sejde bude výrazem té jednoty.

Doba vážná více než kdy jindy žádá na katechetovi, aby dle slov Páně byl *solí země*.

V době hmotářstvím prosáklé má jej kurs *nadchnouti* a spolu má býti *apologii* jeho práce, užitečné pro vlast.

Nejdůstojnější náš *protektor*, jako representant církve, je nám zárukou požehnání.

Bratři! Volá Vás *slavovská* čest a zve Vás máti měst *Praha*. Ne sice Praha oficielní, ale jistě to *jádro* lidu katolického, z něhož vzejde ta budoucí naše opravdová *matička Praha*. Lid povstává z *lethargie* a ohlíží se po *vůdcích*. Ostatky svatých *patronů* nás burcují k životu. Naši sv. mučedníci a patronové, bojující za *velikou ideu*, vyprošují nám sílu a nedají zahynouti nám ni budoucím. Láska *Matky Páně*, již v šeré dávnověkosti postavili předkové první chrám na *Hradčanech* a na posvátném *Velehradě*, necht *víže* i potomky jejich.

Vítáme Vás ve jménu Toho, o němž řekla v Káni: »Čokoli vám řekne *učitel*!«

Ten program *uvědomiti si* a jej *realisovati* má býti ovocem kursu. Správný je výrok autoritativní: »*Povolání katechety dá se odstupňovati podle zájmu, jaký bude míti o kurs*.«

Při jednotlivých řečích bude hojná příležitost k *debátám, dotazům, projevům a odpovědům* na to, co srdcem hýbe.

Bohatá výstava katechetická v *imposantním, dekorovaném* sále seminářském okouzlí návštěvníka a zůstaví v něm dojem nesmazatelný.

Přejeme sobě i Vám, by se splnila slova Písma sv.: »*Quam bonum et jucundum est habitare fratres in unum!*«

Redakce.

Započtení let duchovní správy do služby školní.

(Věstník ministerstva školství a národní osvěty roč. IV. (1922) č. 6.)

Č. III. A 509/189 ai 1921, z. š. r. č. 25.249, 19./V., 1922.

Opírajíc se o ustanovení zákona ze dne 9. dubna 1920, č. 222. Sb. z. a n., o propočítání služební doby státních zaměstnanců a prováděcího nařízení vlády republiky československé ze dne 22. prosince 1920, č. 666 Sb. z. a n., k tomuto zákonu, sjednala zemská školní rada v Praze se zemským správním výborem v Praze tyto zásady o započtení doby, ztrávené v duchovní správě:

I. Z celkové doby, ztrávené v duchovní správě, započtena budež zvláštním učitelům náboženství, do hodnostních tříd platových zařazeným, do postupu časového plně nejvýše tři léta, v nichž bezprostředně před svým ustanovením za zvláštního učitele náboženství se stálým platem vyučovali náboženství na veřejných školách národních buď jako učitelé náboženství, ustanovení za odměnu nebo jako členové duchovní správy. Ostatní doba, po kterou zvláštní učitelé náboženství, zařazení do hodnostních tříd, vyučovali náboženství buď jako učitele náboženství ustanovení za odměnu, nebo jako členové duchovní správy na veřejných školách obecných nebo občanských, propočítá se jim tím způsobem, že se podle počtu týdenních hodin vyučovacích, převede se na dobu se 16 vyučovacími hodinami týdně.

II. Byl-li zvláštním učitelům ve smyslu ustanovení prvního odstavce § 17. zákona ze dne 23. května 1919, č. 274 Sb. z. a n., započítán do počáteční služby jeden rok, po který na veřejných školách národních vyučovali náboženství jako členové duchovní správy, započítají se jim z ostatní doby, v níž bezprostředně před svým ustanovením za zvláštní učitelé náboženství se stálým platem vyučovali náboženství na veřejných školách národních, buď jako učitelé náboženství, za odměnu ustanovení, nebo jako členové duchovní správy, do postupu časového plně nejvýše dva roky. Ostatní doba propočítá se těmto zvláštním učitelům náboženství, jsou-li zařazení do hodnostních tříd, podle 2. věty odst. I. tohoto výnosu.

III. Započítáním doby, v níž zvláštní učitelé náboženství se stálým platem vyučovali náboženství bezprostředně před svým ustanovením za zvláštní učitele náboženství na veřejných školách národních buď jako učitelé náboženství, za odměnu ustanovení, nebo jako členové duchovní správy podle I. a II. odstavce tohoto výnosu do postupu časového, jest vyhověno podle 3. odst. § 28. zákona ze dne 23. května 1919, č. 274 Sb. z. a n., také ustanovení 2. odst. § 63 osnovy zákona o platech učitelských. Nelze tedy zvláštním učitelům náboženství se stálým platem dobu nejvýše tří roků započítávati ve smyslu ustanovení 2. odst. § 63 uvedené osnovy zákona znova ještě pro odpočivné (doba ta jest již podle zásad shora uvedených započítána i pro vyměření odpočivného).

IV. Vyučoval-li učitel, jemuž se léta, ztrávená v duchovní správě, započítávají, náboženství v letech 1914 až 1918 jako člen duchovní správy, budež ke službě, která se propočítává, připočtena válečná půllétí podle zákona ze dne 23. července 1919, č. 457 Sb. z. a n.

V. Započtení a propočtení provede se ke dni 1. ledna 1921. Jakékoliv poplatky za dobu před 1. lednem 1921 jsou vyloučeny.

Zároveň připomínáme, že učitelům náboženství, ustanoveným před 5. červnem 1919, nemá býti jeden rok počáteční služby ve smyslu § 37. zákona ze dne 23. května 1919 č. 274 Sb. z. a n. podle 1. čl. V. zákona ze dne 7. října 1919, č. 541 Sb. z. a n. odpočítáván; kde se tak stalo, budiž věc při tomto propočítávání upravena.

Započítávání a propočtení nechť v jednotlivých případech provede okr. šk. výbor a zemské šk. radě nechť předloží se spis. doložený veškerými příslušnými doklady úředními, ke schválení a to pro každého učitele náboženství zvláštní zprávou.

Zvláštní případy započítávání a propočítávání služební doby, jež nedají se řešiti podle výše uvedených zásad, buďtež předkládány zemské šk. radě k rozhodnutí.

Ve znamení kulturního boje.

Jaroslav Slaviček.

Mnohými byl předpovídan, ale že ve znamení jeho jsme, toho jen málokterí jsou si vědomi.

Nezačal krvavým pronásledováním, ale kácení soch bylo významnou etapou jeho.

Zkušenost učí, že nebezpečnými plameny nebývají jen ty, které hrozivě šlehají k nebi, ale neméně nebezpečny bývají i ty, které skrytě doutnají.

Habrmanovy výnosy vyburcovaly mnohého z vlažnosti, zákony protináboženské překvapovaly a jedině ve straně lidové byl soustředěn znatelný odpor.

Kde kdo byl si vědom, že to jsou jen praeludie k boji hlavnímu, který se rozpře hlavně o školu.

Cítíme, že se blíží chvíle, kdy bude potřeba napnouti všechny⁹ síly a symptomy toho boje již se jeví v novém zákonu školském.

Tu především třeba naznačiti, jaké postavení má zaujmouti duchovní správce.

Pojem *duchovního správce* nerozumí se tu v užším slova smyslu, jakoby to byl jen farář a kooperátor.

Naopak to slovo jest tu bráti v nejširším slova smyslu, neboť duchovním správcem duší svěřených je každý kněz působící ve škole.

Ale i kněží, kteří jsou vzdáleni školy, nemají si mysliti, že v nastávajícím boji budou toliko diváky.

Každý kněz vidí zajisté nebezpečí, v něž se řítí květ národa, naděje vlasti a to nemůže ho činiti lhostejným, aby rád a ochotně nechtěl čeliti tomu nebezpečí. V nastávajícím boji musíme míti především *interest živý* o školství a jeho potřeby. Reforma školy nesmí býti žádnému knězi lhostejným zvukem. Kritiso-
váním a hanobením nic se však nevyřídí. Kdybychom nechtěli pracovati teď, ku práci donutí nás neodvratně zhoršení školy. A nesmíme jen povrchně přihlížeti, musíme bedlivě pozorovati, jaký duch vnáší se do duše dětí. Duši dítěte velikou škodu může přinést, jestliže ve vyučování přírodopisném slyší, že člověk je jen vyvinutějším zvířetem, anebo když naše vánoce a velikonoce se chtějí zredukovati na pohanský názor. Pohled v učebnice a ještě více v zápisky dítěte poučí, jakým směrem vyučování a výchova se běře. Nesmí se zapomenouti rodičům připomenouti, by zvýšenou pozornost věnovali svým dětem, co dělají ve škole.

Dále jestliže nepřátelé nepokrytě hlásají odkřesťanění školy, pak my otevřeně týmž právem žádáme *ideál školy*, školu čistě *konfesijní*. Dle zásad katolické morálky musíme chtít, aby všechny děti pokřtěné jen ve škole křesťanské, té které konfesse byly vyučovány a vychovávány. A kdyby toho pro politické poměry nebylo lze dosáti, tu aspoň pro lid katolický ve jménu svobody máme žádati od státu školu katolickou konfesijní a nemůžeme býti spokojeni, aby děti oněch rodičů, kteří žádají katolické výchovy svých dětí, jen 2 hodiny měly katolického vyučování a výchovy, a ve 22 ostatních hodinách aby to vše bylo šlapáno a zlehčováno od učitelů nevěrců. Věru, ač se srdcem krvácejícím, přece lze říci, že ztráta dětí rodičů nevěreckých na škole katolické menší je zlo, než kdyby i děti katolické nevěrecké škole měly býti svěřeny.

Náš interest o školu a upevnění náboženství v ní, nemá však se rovnati lásce platonické, nýbrž musí se projevovati v lásce ku *práci*. Veliké a široké otvírá se tu pole v boji o školu pro duchovního správce. Především má věnovati zvláštní pozornost *dětem*. V době naší, kdy všecken zřetel se obrací k vypuzení náboženství, bude úkolem katechety, aby učinil vyučování záživným a v duši dítěte vnesl tu hloubku a krásu sv. víry. A dále, jestliže pro školní reformu padlo heslo: »Dítě naučiti všemu hravě« pak rozumí se, že i katecheté musí se snažiti, aby vyučování své, pokud možno, učinili snadným a příjemným. Velikou zárukou jak známo jsou tu učebnice, ale i tu viděti snahu, nahraditi je snadnějšími. Že tu při tom také padá na váhu osobnost katechetova, zvláště jeho příkladná přesnost a svědomitost, netřeba uváděti. Lze doufati, že i náboženští inspektoři upustí od svých komisních zkoušek a inspekci a budou spíše kontrolory otcovskými, rádci a slovem svým posílí autoritu katechetovu dětí, jak také zhusta vikariátní visitátoři činí.

(Dokončení.)

Výchova sebeovládání.

Am. Oliva.

(Dokončení.)

4. Při výchově člověka jak sebe ovládati mocně působí *církev*. Dle slov Spasitelových má býti hlavním thematem křesťanského kázání vyloupenutí oka a nesení kříže čili odřikání a snášení bolesti. Církev omezuje smyslnost a nabádá ku cvičení v sebezapírání *svými příkázáními o postech a zapovězeným časem*. Náboženské vyučování má při projednávání věroučném stále poukazovati na vztah víry k našemu životu a vyvozovati, co z toho učení pro nás plyne. Tím víra proniká do srdce i vůle, a vůle má stále popudy z víry a stává se vírou živou. Nynější katechetské metody mají zření k tomuto poučování. Učitel náboženství upozorní děti *na některé malé činy*, na kterých by se dle svých poměrů mohly učit sebezapírání a povzbudí je, aby se v nich cvičily *z lásky k Ježíši—Spasiteli*. Zvláštní péči věnuje prvním sv. přijímání *po strážce asketické* (Schwarz, Erstkommunikationsunterricht, Verlag Bader, Rottenburg.) *Biblické dějiny* mají se probírat *psychologicky*, t. j. dětem mají se předváděti duševní procesy biblických osob, jejich vnitřní boje proti hříchu a náruživosti, jejich vítězství a pády, ničící nebo tvořící účinky jich neřestí a ctností. (Bergmann Paul, Biblisches Leben aus dem Neuen Testament mit Seelenvorgängen, Heilswahrheiten und Willensübungen, Freiburg, Herder 1921.) S touto tendencí mají se dětem předvésti i *některé životy svatých*. Volní etnikové vytýkají křesťanskému katechismu, že je v něm příliš málo naučení

a mnoho ponecháno libovůli katechetové. Katechismus jest v první řadě systematické zobrazení celé věro- a mravouky. Jsou však *katechese*, které katechetovi podnět a návod dávají, kdy a jakých poučení má použití. Připouštíme, že v katechismu jest malý zřetel brán na systematické poučování sebeovládání. (Návrh a látka k nápravě v tomto směru skýtá Kuhn K., Schwächen und Tugenden, Katechesen für die Christenlehre und Fortbildungsschule, Verlag Bader Rottenburg). *Mohli by ovšem mnohdy ve vyučování i v kázání jako apologetika tak morálka ještě více se pěstovati.* Katolický křesťan má vědět, že křesťanství musí na jeho život skutečně vliv mít a že nestačí jen k církvi náležeti, nýbrž spolupůsobiti s prostředky svátostnými.

5. *I ve světském vyučování* jsou předměty, na které dá se připojiti ethické naučení, s nímž návod k malému sebepřemáhání spojen býti může. Řádná školní kázeň, přesné dodržování školního řádu, poslušnost na slovo, přesnost v naučení a vypracování úkolů mají veliký význam pro výchovu sebeovládání. Vyučovacími methodám, které samostatnost žáků budí, dáváme přednost. Trestů nutno zanechat, ve skutečnosti nemůžeme jich však nikdy postrádati. Žáci musí si uvědomiti, že, jsou-li trestáni, svým nedostatkem kázně ukázali se méněcennými lidmi a proto nevážnosti spolužáků si zaslouží. Tím se ve třídě udrží dobré veřejné mínění. Toto bývá posíleno ustanovením dohlížitelů ze středu žáků samých, kteří mohou i žáky býti voleni, můžeme-li očekávati vážnou volbu. Tito dohlížitelé, lépe pořadatelé, jsou učiteli zodpovědní za přesný pořádek. Rozhodně na vyšších školách mohou spolehliví žáci k dohledu a k spoluvýchově mladších přibrání býti. Jest dobře, když, pokud možno, více jich přiběříme a každému jen několik žáků přidělíme. Dozorem pověřeni *utvrď se sami v citu po zodpovědnosti* jsou si vědomi své povinnosti, dávají dobrý příklad. Jejich dobře míněné slovo bude jako spravedlivější, bratrštější přijímáno než učitelovo. Při hrách, vycházkách, výletech budiž žákům poskytnuta příležitost k volnějšímu jednání, ovšem při náležitém pořádku. Pravidla hry musí býti dodržována, každého pokynu, by se mírnili, nebo přestali, musí býti ihned uposlechnuto. Žákům musí se vysvětliti, jak divokým neukázněným jednáním velice se před lidmi zahanbují, pořádkem a kázní úcty si získávají. Žáci mají vědět, že ten, kdo všude nejdřív jest a první právo si osvojuje, není lepším a úctyhodnějším, ale neskromným.

Nekázeň našich škol, neposlušnost, nedbalost v učení a vypracování úkolů, požívačnost, hrubost a surovost, neúcta ke knězi, zanedbávání služeb božích, podírání autority katechetovy nesvědčitými učiteli a rodiči, jsou hrotem pro výchovu sebeovládání. Kdo jednou bude zodpovídati ono zlo, které tato generace lidstvu i národu způsobí! Kdy povstanou opravdoví paedagogové a ve jménu lepší generace zakříknou nezodpovědné živly a zavedou do škol kázeň a pořádek?

Nikdo nerozumný nebude upírati státu právo podporovati výchovu sebeovládání. Národ, který se nedovede ovládati, jest zralý pro revoluci a kope si hrob. Poněvadž *jediné náboženství* může dáti nejsilnější motivy sebeovládání, jest úkolem i povinností státu nejen náboženství chrániti, ale i všemožně fedrovati zvláště ve výchově mládeže. Jednají tedy protistátně ti, kteří náboženství podírávají a ze školní výchovy odstraňují. Jest povinností státu postarati se, aby ti, jichž výchova následkem prostředí nevede k sebeovládání ale zvrhlosti, přišli do prostředí jiného, kde by větší péče jejich výchově věnována byla. Stát má

všem svůdným podnikům a podnikáním zabraňovati, neboť ty nejsou, jak mnozí mylně se domnívají, pro posílení odporu, ale stávají se spíše nejbližší příležitostí k pádu a mají za následek pokazení charakteru, při čemž o sebeovládání nemůže býti řeči. Kdyby to či ono bylo státem zakázáno, u mnohých by podobná myšlenka ani nevznikla. Státní zákazy v ohledu mravnostním jsou zároveň jasným prohlášením špatnosti a odtud jich působení na veřejné mínění a popud k sebeovládání v těchto věcech. Je-li však všechno dovoleno a každé špatnosti ponechána volnost, domnívají se mnozí, zptí záchvatem svobody, že se nemusí za nic stydět, ztrácejí cit pro čest a snadno klesají.

Jistý německý státník (dle Fassbendra) prohlásil: »Wenn wir unsere Jugend so weitermachen lassen wie jetzt, dann bindet sich das deutsche Volk eine Zuchtrute, die es mit Skorpionen peitschen wird.« Vynikající školní odborník prohlásil na katolickém sjezdu: »nemůžeme se obávat jen barbarů z východu, i v našem středu mohou barbari povstati, kteří mrav, kulturu a blaho vlasti zničí.« Kéž by se podařilo rozvázným živlům přivésti rozpustilou a výstředně nezvedenou mládež na pravou cestu sebeovládání a sebevýchovy! *K tomu musí si podati ruce všichni poctiví vlastenci a opravdoví vzdělanci i učitelé světské a duchovní.* Odstranit ze školy a prostředí žáka všechny rušící elementy, škole odrostlou mládež náležitě chrániti a poučovati, budiž úkolem všech, kdož chtějí vychovati lepší generace. Učitel buď si vědom svého vznešeného úřadu: učiti a vychovávat; dbej tedy úzkostlivě, by mládež nabádána byla k sebevýchově a zabraňuj všemu, co jest na překážku této snaze. Dítě zvykej si odříkání, sebezpřemáhání. Jen tak vychováme charakter, kterých má národ náš veliký nedostatek. Jen národ mravně silný, charakterní, bude velikým a šťastným. Proto nás naplňují bolesti i obavou zjevy, kterých jsme denně svědky. Mládeži povoluje se vše, ba už i *maškarní plesy* se pro ni pořádají! Ve školách na chodbách jsou vlastně návěstní tabule, kde se dětem oznamují různá divadla a zábavy. *Naboženství — základ nejpevnější pro mravní výchovu a sebevýchovu se jim bere, různé zábavy se jim dávají a děti pustnou tělesně i duševně.* Učitelstvo stará se o to, kdo z nich zůstal katolíkem nebo hraje na varhany a mládež divočí! Najde se v národě vlivný muž, který upozorní na nebezpečí? Dějiny zaznamenají jeho jméno zlatým písmem na svých stránkách, neboť on bude opravdovým přítelem mládeže a pravým dobrodincem lidu. Ne bourat, ale stavět!

Počátky církve.

Návrh na učebnici církv. dějepisu.

(Arn. Oliva.)

(Pokračování.)

Sv. Václav.

Václav byl povahy mírné, spravedlivý, velice zbožný (sám připravoval chléb a víno ke mši sv.), k trpícím dobrotivý (za noci navštěvoval chudinu se svým sluhou a dříví a jiné potřeby přinášel), šlechetně statečný, bohatýrský typ, českého národního charakteru. Byl nejen dobrým a spravedlivým knížetem, ale i pravým apoštolem svého lidu.

Pokojná, duchem křesťanské lásky řízená vláda Václavova nelíbila se mnohým hrabivým a rozmařilým lechům, kteří byli jen povrchními křesťany. Ti pře-

mluvili Boleslava, úředního knížete staroboleslavského, aby bratra odstranil a sám se vlády ujal nad celým národem.

Boleslav pozval bratra na svůj hrad ku svěcení nového chrámu sv. Kosmy a Damiána a tu Václava spěchajícího na mši sv. se svými druhy přepadl a u dveří chrámových zavraždil 28. září 935. Tělo pochováno ve Staré Boleslavi, později Boleslavem, upřímně litujícím nešlechtného skutku převezeno do Prahy a pochováno v chrámě sv. Víta.

Václav podstoupil smrt pro horlivé šíření víry Kristovy a účinnou lásku k bližnímu, proto byl od pradávna lidem českým ctěn jako mučedník. K jeho počtě budovány kostely, stavěny oltáře a zpívána píseň »Sv. Václave«. Mince, pečete a korouhve zdobený jeho obrazem, on pak sám s důvěrou vzýván ode všech věrných Čechů v bojích a všelikých jiných potřebách jako patron a dědic české země a orodovník u Boha. Vše, co měli Čechové nejmilejšího a nejdražšího, nazývali svatováclavským: svatováclavská víra, koruna atd.

Václav si této úcty plným právem zaslouhuje. Protestant Palacký praví: »Že Čechové unikli podobnému osudu jako Slované polabští, mají jen co děkovati včasnému a upřímnému pokřtění.« *Křesťanství tedy zachránilo český národ a jeho samostatnost. Křesťanství má zásluhu, že jsme zůstali Čechy, máme svou řeč, své veličány, své dějiny. O rozšíření křesťanství největší zásluhu má svatý Václav, jest tedy i největším naším dobrodincem a opravdovým světcem národním.* Svátek zasvěcený slaví se v Čechách 28. září.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Ze Spolku katechetů v Čechách. V měsíci červnu první středu (7. června) byla schůze výborová, k níž zavítal také pan poslanec Roudnický. Bylo debatováno o některých státech zákona paritního a školského, dotýkajících se hluboce principiální otázky vyučování náboženství a zájmů stavovských. Třetí středu (21. června) byla členská schůze, na níž bylo sděleno zvl. kol. Hálou, jaká dle kroků podniknutých je situace pro katechety. Předseda komitétu pro kurs katechetický kol. Tichý podal přehled příprav a potěšitelnou perspektivu blízkého kursu. Výnos ministerský o započtení let duchovní správy právě vyšel. Posléze ještě předseda kol. Maule přečetl memorandum německých kolegů katechetů a jejich petita analogická našim k Národnímu shromáždění.

Česká duchovní cvičení pro kněze r. 1922. 1. V semináři Pražském od 17.—21. července; za byt a stravu 70 Kč.

2. V arcib. gymnasiu v Bubenči (Tov. Ježš) od 7.—11. srpna (se stravou a bytem).

3. U Benediktinů v Emauzích od 3.—7. července (bez bytu a stravy).

4. U Kapucínů u sv. Josefa od 29.—31. srpna (bez bytu a stravy).

5. U Dominikánů sv. Jiljí od 24.—28. července (pokud možno byt a strava).

6. U Redemptoristů sv. Kajetána od 21. do 25. srpna (byt a strava).

Na Sv. Hoře od 7.—11. srpna (byt a strava).

V Plzni od 21.—25. srpna, od 28. srpna do 1. září (bez bytu a stravy).

Na Řípu je možno i letos exercicie konati tak, že najednou 4 kněží mohou míti v chatě nocleh a byt, ale je třeba o době vždy se dohodnouti s duchovním správcem: Řípského chrámce sv. Jiří s msgrem Kotrchem v Roudnici.

Pozn.: Nejd. p. arcib. ustanovil, že budoucím rokem budou exercicie jen v těch domech, kde se dostane účastníkům bytu a stravy.

Výborová schůze Svazu katechet. spolků v republice čsl. v rámci I. katech. apolog.-vědeckého kursu v Praze konaného ve dnech 9.—13. července 1922. Dne 9. července t. r. o půl 8. hod. večer koná se *předporada* v klubovně č. 2. v reprezentativním domě města Prahy. Druhá porada dle úřady pak s programem: 1. Čtení a schválení protokolu o schůzi ustavující. 2. Zprávy funkcionářů. 3. Stanovení pracovního programu pro budoucnost. 4. Volné návrhy. Poznám. Jeden člen může zastupovati byv řádně delegován i ostatní členy své korporace a výlohy musí mu korporace, již zastupuje, hradit. Ježto žádaná 50% sleva nám nebyla povolena, musí o 30 procent. slevu si žádat každý sám. K hojně účasti zve: Antonín Janda, t. č. předseda; Ant. Benda, t. č. místopředseda; Antonín Tichý, t. č. jednatel.

První katechetský kurs v Praze.

- * *Všem kolegům k povšimnutí!* Dle dosud došlých přihlášek jeví se účastenství na kursu býti velmi četné, ale je třeba, aby zaslali přihlášku všichni účastníci *ihned*, aby přípravný výbor mohl učiniti vhodné dispozice.

Výstavka umístěna bude ve velkém re-fektáři, ve kterém budou konány přednášky. Kolegové, *zasejte další předměty* na výstavku, aby byla co nejbohatší.

Obědy v semináři pro nepředvídané překážky a přípravy k exercitiím, které tam začínou dne 17. července, nemohou býti připravovány, ale objednány jsou společně obědy v blízké restauraci ve zvláštní místnosti. Kdo se přihlásil na oběd do semináře, těm objednan v restauraci. (Cena a další oznámeno bude při kursu.)

Poněvadž ministerstvo železnic rozhodnutím ze dne 30. května 1922 čís. 1701/1 VI. 22. *žádost naši za 50% slevu na dráze zamítlo* »z důvodů zásadních a konsekventních« *třeba, aby každý kolega podal sám žádost* za výhodu poskytovanou státním zaměstnancům (33% slevy).

Večerek na uvítanou z vážných důvodů bude se konati zároveň s *informa-tivní schůzí »Svazu spolků katechetských«* — výborová schůze »Svazu« *bude se konati dle usnesení této předporady v rámci kursu — v klubovně čís. 2. v Represen-tativním domě města Prahy (náměstí republiky), v neděli dne 9. července o půl 8. hod. večer. Dostavte se v hojném počtu!*

Dvě přednášky s promítanými obrazy budou ve fysikálním sále české techniky na Karlově náměstí (dne 10. července, prof. Dr. Jos. Cibulka; dne 12. července, J. M. biskup Dr. Ant. Podlaha) o půl osm hod. večer.

Druhý přátelský večerek, 11. července, před nímž bude provozováno p. Petrušem z Třebíče loutko é divadlo, k němuž bude msti přístup i širší obecnost, konán bude v sále řemeslnícko-živnostenské »Besedy« *Praha-II., Velká Karlova ulice.* — Sehrán bude poprvé kus »*Kašpárek agentem*« *ve prospěch Vincentina v Břevnově, napsaný známým spisovatelem V. Loučenským. Kus ten právě vydán nákladem družstva »Vlast« (které má právo provozovací) knižně.*

Zájezd do Kutné Hory dne 13. července — dle změny jízdného řádu vyjždí vlak z Denisova nádraží již o 5. hod. ráno a přijíždí do Sedlce v 7.38. Prohlídka chrámu Nanebevzetí P. M. se světoznámou Kostnicí (bývalý kostel Věch svatých), továrny na tabák (dříve konvent cisterc. kláštera) a j. Před polednem 11.22 odjezd do Kutné Hory a po společném obědě prohlídka vzácných pokladů stavitelských a uměleckých (chrám sv. Barbory, ostatní chrámy, vlásky dvůr a j.). Odjezd večerními vlaky. (Ku P.aze odjíždí ve 20 hod., v Praze v 23 hod. 39 m.)

Diagram mše sv., vhodný pro vyučování ve škole i společnou modlitbu v kostele vydal P. Josef Pospíšil v Uher. Hradišti v druhém vydání. Rozdělen je na 3 oddíly: Co konal Kristus Pán, co činí kněz, co má činiti lid. Lístek jeden po 20 hal.

Z našich rovů.

Mementote defuncti Societatis vestrae!

Msgr. Th. dr. Jos. Burian,

probošt kapitoly na staroslavném Vyšehradě, zakládající člen Spolku katechetů a přiznivce dlouholetý.

* 24./II. 1854 † 23./V. 1922.

Katecheté vděčně vzpomínají, co dobrého pro ně učinil v letech politické činnosti zvláště, kdy stál v čele školství.

Requiem aeternam dona ei Domine et lux perpetua luceat ei!

Věstník katechetský.

Příloha „Vychovatele“ k XXXVII. ročníku.

Redaktor JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

ČÍSLO 8.

SRPEN 1922.

ROČNÍK XXV.

Spolku katechetů a účastníků kursu dostalo se prostřednictvím papežské nunciatury pražské telegramm:

Rím, 17. července 1922.

Monsignor Micara, apoštolský nuncius!

Vznešený Velekhěz živě potěšen synovskou oddaností kněží, shromážděných při katechetickém kursu pořádaném při 25letém jubileu založení katechetského spolku, blahopřeje k ustavičnému vývoji tohoto velezasloužilého spolku a posílá z plna srdce žádané Apoštolské Požehnutí jednotlivým jeho členům.

Kardinál Gaspari.

První katechetský vědecko-apologetický kurs v Praze.

Zahájen byl 9. července *otevřením výstavy* v imponantním refektáři seminářském a večer *přátelskou schůzkou* v reprezentačním domě pražském, kde shromáždili se katecheté pražští a z venkova, pokud již do Prahy zavítali. Rázem rozplynul se pesimismus těch, kteří báli se nezdaru kursu a stoupl optimismus pořadatelů, k němuž zvláště animovala značná účast moravských a slezských kolegů, jichž milé tváře, známé z kursů velehradských, nás vítaly. Jménem Spolku uvalil všechny jednatel kol. *Ant. Tichý*. Vysvětlil také, s jakého hlediska třeba posuzovati program kursu.

Byl připravován před tím, než znám byl malý školský zákon a zákon platů učitelských. Koho tedy program neuspokojí, nechť uváží, že dnes byl by program volen poněkud jinak. Žádal také za shovívavé posuzování výstavy, jež byla instalována v posledních dvou dnech, až místnost se uvolnila. S přáním příjemných dnů kursových, hojně akklamovaným, končí. Po dvouhodinné srdečné zábavě, zvýšené kol. Malátkem z Košíř hrou na klavír a kvartetem, které obstaral a řídil, rozešli se účastníci k zítřejší vážné práci, s blahou již tuchou, že účastenství kursu bude neobyčejně četné.

První den kursu.

(Pondělí 10. července.)

Naděje, že první kurs uspořádaný Spolkem katechetů v Čechách pod protektorátem J. M. arcibiskupa pražského msgra dra Kordače bude četný, splnila se v den oficiálního zahájení kursu.

Účast katechetů a kněží z duchovní správy z Čech je značná, Morava i Slezsko čestně zastoupeny i Slovensko a i z Jugoslavia byl by přišel předseda spolku lublaňského dr. Demšar, ale zdržen železniční stávkou v Rakousku, slibuje zavítati na sjezd příští.

O 8. hod. měl njdp. protektor sjezdu, arcibiskup dr. Kordač, mši svatou v kostele sv. Klimenta, jak později prohlásil, na úmysl zdaru kursu a za jeho

účastníky. Mši sv. doprovázel kol. Malátek z Košíř hrou na varhany a zpěvem hochů z Johanea od Škol. Bratří. Píseň dle nového Kancionálu »Shlédni Bože« zapěli chutě z předložených listů i účastníci kursu.

Praktická ukázka, kterak zpěv dle nového Kancionálu by rychle zdomácněl, kdyby k tomu byla dobrá vůle.

Po mši sv. sešli se kursisté v letním refektáři arcib. semináře a prohlíželi výstavku tam uspořádanou, než zahájen byl vlastní kurs. O 9. hod. dostavil se njdp. arcibiskup *dr. Kordač* a když prohlédl výstavku, zahájeno bylo jednání chorálem od Bendla, který zapěl kroužek katechetů řízením kol. Malátka.

Ujímá se slova předseda Spolku katechetů v Čechách kol. *Em. Manle*, katech. z Král. Vinohrad.

Vítá všechny jménem Spolku a má radost z četného účastenství. Vítá zvláště njdp. *arcibiskupa*, protektora kursu, jenž zavítal jako otec mezi syny, uvoliv se ještě převzít referát, vítá také njdp. prelát *Frà Jos. Hamršmida*, který též převzal referát, vítá zástupce Svazu moravských jednot duchovenstva vdp. *Ladislava Zavadila*, předsedu Svazu katechetského československého vdp. prof. *Ani. Jandu*, zástupce brněnského spolku katechetského vdp. *Fab. Matouška*, zástupce katechetů slezských vdp. *Tylečka* z Frýdku, býv. prvního předsedu Spolku našeho vdp. prof. *Em. Žáka* a vůbec všechny přítomné.

Již loni byl podán návrh, aby tento kurs byl pořádán, ale doba byla velice krátká, zatím na Moravě byl ohlášen již kurs na Velehradě a jelikož 25. výročí Spolku připadalo na počátek letošního roku, bylo od kursu loni upuštěno a stanoveno, aby kol. Košák vyličil ve zvláštní brožurce dějiny Spolku. Z práce jeho je zřejmo, jak těžce se Spolek pracoval a jaké překážky bylo mu překonat. Tento kurs má býti oslavou 25. jubilea trvání Spolku, ale to není jeho účelem ani hlavním, ani jediným. Chceme totiž, a to je druhý účel kursu, ukázat před veřejností, že Spolek náš nepečoval jen o hmotné zájmy svých členů, ale i o ideální, k nimž jsme povoláni. Bylo nám se strany vynikající, odkud bychom toho nečekali, vytýkáno, že se staráme o hmotné zájmy. Jestliže který stav byl nucen hájit svých práv, byl to právě Spolek katechetů, který *opravdu musil zápasiti o hmotné zaopatření svých členů* a je to smutné, že musil. Kdo se neúčastnil schůzí výborových, nemá ani tušení, s jakou nepřízní bylo zápasiti o to, čeho jinému se dostává právem. Mluvíti o těch věcech, vymykalo se veřejnosti. Při všech těch trudných pracích o materiální zájmy nezapomněl Spolek na své vzdělání. Vypracoval několik osnov k vyučování náboženství, členové pracovali v komisi katechismové a také o tom, co Spolek vykonal v posledních zápasech o vyučování náboženství ve škole, nemá širší veřejnost ani zdání, ale může to dosvědčiti njdp. světící biskup *dr. Podlaha*. Třetím účelem kursu je veřejně dokumentovati, že Spolek sleduje všechny útoky protináboženské a to i se strany, odkud by se to dalo nejméně čekat. Soudili jsme, že bude potřebí v těchto bojích vyzbrojiti učitele náboženství a proto volen tento kurs vědecko-apologetický a Spolek očekává od něho, že přispěje k upevnění víry v srdcích mnohých a dá chuť k další práci tak těžké v dobách našich. Kéž ty naděje dojdou svého splnění a rozejdeme se s myšlenkou, že kurs ten úkol splnil. (Potlesk.)

Do čestného předsednictva na návrh předsedy Spolku za souhlasu přítomných byli zvoleni P. T.: arcibiskup *dr. Kordač*, prelát *Frà Hamršmid*, asesor

brněň. diec. *Zavadil*, vikář *Brož* z Podolí, prof. *Janda*, katech. *Matoušek*, prof. *Žák* a katech. *Tyleček*.

Vldp. farář *Zavadil* pozdravuje sjezd jménem duchovenstva diecése a episkopátu brněnského. Vzpomíná zdařilých kursů velehradských a doufá, že i tento kurs přinese hojné ovoce. Zdař Bůh. (Potlesk.)

Předseda kol. *Maule* oznamuje, že njdp. biskup královéhradecký dr. Kašpar omlouvá svou nepřítomnost.

Nadšeně vítán, ujímá se slova první slavnostní řečník njdp. arcibiskup dr. *Kordač*, aby přednesl první přednášku na thema: *Reforma výuky a výchovy katolického duchovenstva*.

Vítá sjezd, který navazuje na nejstarší akademie Alexandrijskou, Antiochen-skou a scholastiku, víru prohloubiti vědou.

I vás, zástupce katechetiky vítám a žehnám vám.

»List papeže Benedikta XV. »Saepe nobis« zaslaný 30. listopadu 1921 českému episkopátu doporučuje reformu studií theologických. Pesch definuje theologii: Scientia eorum, quae de Dei revelatione sunt demonstrabilia.

Z definice theologie plyne, že dogmatika nemůže býti považována jen za souřadný druh neb odvětví disciplin theologie, nýbrž že je kmenem a středem veškeré theologie, z něhož ostatní bohoslovné discipliny, jako větve ze společného kmene vyrůstají. Tato povaha dogmatiky musí býti v systému výuky theologie uplatněna.

Theologia, deposita fidei, má své dějiny jako přírodní síly, jež Stvořitel vložil do přírody, uloživ vědě, aby z ní čerpala. Objekt se nemění, ale poznávání, praktické využití vědy stále pokračuje. Dělí se na 3 doby: patristickou, scholastickou, novodobou.

Studium aristotelské filosofie stává se základem scholastiky, která tak dospívá k charakteru vědecké universalnosti, principiální hloubky a systemisující jednotnosti. Theologie scholastická je theologie patristická uvedená v systém a přizpůsobená požadavkům doby. Sv. Tomáš a Bonaventura zůstává typem vědecké spekulace a mystické kontemplace pro scholastiku budoucnosti, jejímž úkolem jest, v organickém vývoji »vynášeti ze své zásoby věci nové i staré« (Mat. 13, 52).

Doba novoscholastická je dobou regenerace filosofie a theologie v 16. století. Sněm Tridentský byl jí podobnou vzpruhou, jakou byl oekum. sněm Nicejský patristice a Vatikánský regeneraci theologie v nejnovější době. Doba úplného úpadku theologie (1780—1840) nastala rozkladným kvasem jansenismu, gallikanismu, febronianismu (josefinismu) a osvětářství 18. stol.

Nejvíce utrpěla dogmatika, která byla zařaděna na vedlejší stupeň se svými podružnými odvětvími ano i jim podřaděna. Víra a nadpřirozený řád byl v této době scholastické zaměněn s mravním řádem. Theologie pokládána nejvýš za ráz filosofický směru Kantova, Schellingova. V Rakousku bývalém theologická věda byla zachvácená rozkladem protestantského subjektivismu a negace. Kardinál Migazzi právem vytýká Rautenstrauchově osnově theologického studia, že »okleštěním dogmatiky nastane úpadek náboženství, nevědomost duchovenstva a bludy lidu«. A přece se udržela Rautenstrauchova osnova na všech theologických učilištích přes 60 let. Též nynější osnova theol. studií u nás z roku 1856, zůstává přes

veškeré podstatné opravy z r. 1859 dědičně zatížena a má být reformou, podle osnovy klassické theologie novoscholastické svých vad sprostěna.

Studie aristotelsko-thomistická stala se pružinou a byla nenáviděna od reformátorů a moderní vědy. Protože kladla hluboké základy a v obhájení katolických pravd byla nejzdatnější. Všimá si také vad moderní filosofie (Kant, ideologie). Každá opravdová reforma studia theologického je nerozlučně spojena s reformou studia filosofie scholastické.

V býv. Rakousku dělo se to poněmáhlu. Velké politické a sociální otřesy francouzské revoluce a její ozvěny r. 1848 v celé Evropě odkryly úpadek nábožensko-mravní výchovy lidu a kleru. Usnesení biskupů z roku 1856 o nynějším čtyřletém studiu theologie, sprostilo sice zásadně theologii rozkladného rationalismu, ale osnova sama, jako studium přechodné, zůstala dědičně zatížena tím, že jí schází pružina vědeckosti, novoscholastická filosofie a že neuplatňuje dostatečně význam kmenové vědy veškeré theologie-dogmatiky. (Záleží vše na profesorech, jak dovedou v tomto chomoutě chodit.)

Světová poválečná revoluce, která svou předchůdkyni francouzskou daleko předstihuje, nutí k reformám nejen politicko-sociálním ale i nábožensko-mravním. Po sněmu Vatikánském připravovali velcí papežové Pius IX., Lev XIII., Pius X. a Benedikt XV. koncentraci obsahujících sil katolické církve „ut restaurentur omnia in Christo“.

Reformu výchovy kleru hlásali za nezbytnou. Modernismus byl pokus převrátiti transcendentální určitost katolicismu v subjektivní neurčitý poměr člověka k Bohu. Aristotelsko-thomistická scholastika je s ním neslučitelná.

Antimodernistické projevy Pia X. vyslovily tento vnitřní rozpor obou směrů katolicismu a subjektivismu modernismu, jenž dlouho hlodal na stromě církve. Jako hlavní příčinu odpadu kléru uvádí Benedikt XV. nedostatek chlapeckých seminářů kandidáti ze světských ústavů mají ustálený charakter a habitus, který čtyři leta nepředělají. Doporučuje diecesní chlapecké semináře, a kde toho nelze, aspoň pro několik diecézí jeden. V takový seminář chlapecký se přeměňuje Bubeneč, řízený T. J. P. Jež doporučen fakultě, byl by mu svěřen odbor metafysiky. Na biennium filosofie ke čtyřletí theologie nelze mysliti, dokud trvá studium humanitní 8 let. Pětileté studium theologické zůstává v dozrání době cílem reformy.

Zatím namítáno: nedostatek alumnů, nejasný poměr církve a státu, úmysl vlády zredukovati semináře na generální. Byť by tedy nebylo lze rozšířiti studium filosofie a dogmatiky extensivně, aspoň intensivně, totiž rozmnožením hodin na úkor jiných předmětů a to oně ve 4 semestrech a této s fundamentálkou v 6 semestrech.

Přednáška hluboce založená byla sledována s napjatou pozorností a odměněna nadšeným potleskem.

Arcib. notář a katecheta *Oliva* navrhuje, aby sv. Otcí zaslán byl tento projev oddanosti a věrnosti církvi: „Katecheté shromáždění na katechetském kursu v Praze, u příležitosti 25. výročí svého Spolku, projevují Jeho Svatosti synovskou oddanost a věrnost církvi.“

Povstáním a potleskem, který zabouřil sálem, projeven souhlas všeho shromáždění.

Vldp. prof. *Janda* z Kroměříže pozdravuje shromážděné jako předseda říšského Svazu katechetských spolků v republice naší. Svaz je v začátcích a teprve v těchto dnech bude vymezen jeho přesný program. Ale ujišťuje, že Svaz bude dobrým pracovníkem na poli katechetickém. Představuje si jej jako strom, který má několik kořenů a to dosud 4 kořeny, totiž: spolek kněží profesorů, spolek katechetů v Čechách, skupina katechetů při Jednotě duchovenstva brněnské diecése a spolek pod ochranou sv. Cyrila a Metoděje pro arcidiecési olomouckou a část vratislavskou.

Řečník zdůrazňuje zvláště stanovisko katechetských spolků k episkopátu a církvi. Naše organisace nepřicházejí k biskupům s diktáty, nýbrž jako synové k otcí. (Výborně, potlesk). Vzpomíná, jak za pohnutých poměrů r. 1920 účastníci kursu velehradského (bylo jich na 250) jako jeden muž povstali, aby projevili svou věrnost k církvi. Dnes byl svědkem stejného zjevu. Pozdravuje sjezd jménem Svazu i jménem Spolku olomouckého, blahopřeje Spolku českému k 25 jubileu a celému kursu, který mnohoslibně začal a zajisté i jako naše velehradské sjezdy přinese zisk církvi i vlasti. (Hlučný potlesk.)

Vldp. *Matoušek*: U nás, přijde-li host za deště, říkají: Vy jste nám přinesl dešť. My jsme vám také přinesli dešť a ten dešť byl vítán vašim vyprahlým krajům a neochladil lásky Vaši k nám. Ale je nám třeba ještě jiného deště t. j. deště milosti Boží a té hojně přeji Vám ke zdaru sjezdu jménem skupiny naší brněnské. (Výborně.)

Vldp. *Lyleček*: nese pozdrav od nejmenšího Benjaminka slezského a sjezdu přeje zdař Bůh. (Potlesk.)

Vldp. *Zavadil* připomíná, že převrat přinesl nám někde rozvrat. Jednota brněnská byla tu z počátku osamocena, ale ne na dlouho. Hladina mořská se uklidnila, ale bez ztrát to nebylo. Ale co je na světě, co by se neudrobilo a zase nevyrostlo. Jako předseda Svazu jednot katol. duchov. moravského přeji sjezdu hojně zdaru. (Potlesk.)

Nejd. prelát fr. *Hamršíd* ujal se slova k druhému referátu. Jelikož však přednáška bude vytištěna ve Vychovateli, podáváme tuto toliko succus její.

Mám mluvit o blah. Petru Kanisiovi, muži, který žil v době rozvratu většího než je dnes. Narozen v Nizozemí v Nimvegách, kde otec jeho byl purkmistrem r. 1521 v roce, kdy právě Luther byl stížen klatbou a kdy Ignác z Loyoly zasvětil se Kristu. Zbožný a diplomat po otcí. V 15 letech studuje v Kolíně n. R.

R. 1540 je doktorem filosofie. V tom roce přišli do Němec tři první členové Tovaryšstva Ježíšova, z nichž jeden byl Faber, k němuž Kanisius přilnul. Studoval bohosloví, pochoval otce, posvěcen byl na jáhna. Stál proti novotářům lutherským a kalvinským. Poslán na sněm Tridentský do Bononie, kam sněm na krátko přeložen, a do Říma. Bononia byla pro něho školou rozumu, v Římě vzdělal srdce. Odtud na rok do Messiny a v následujícím roce 1549 skládá sliby v ruce sv. Ignáce v Římě a stává se členem T. J. Poslán do Německa a stal se v době protestantských zmatků apoštolem této země a sousedních zemí rakouských. Povýšen v Bononii na doktora bohosloví, odebírá se do Ingolstadtu a působí v Německu a Rakousku plných 30 let. R. 1551 odebírá se do Vídně na žádost Ferdinanda I. za dvorního kazatele i po venkově. Na žádost císařovu spisuje *katechismus velký i malý*, budoucí to učebnici i na školách našich. Protestanté ho nenáviděli, nadávali psů, naražejíce na jméno jeho ano i o život jeho

ukládali. Založil tu kolej T. J. a opravil vysoké učení. R. 1555 v květnu zavítal na žádost Ferdinanda I. a kapituly do *Prahy* a se svými druhy započal činnost v Klementinu, které se stalo ohniskem renesance katolické. Povolán pak do *Pol-ska* a posléze zase do Augsburgu, kde působil vydavatel. Zemřel v roce 76 věku svého a pochován ve Frýburku. Pius IX. prohlásil jej za blahoslaveného.

Nejdůležitější kniha jeho je *katechismus*. Vyšel s názvem: *Summa doctrinae christianae*.

Z tohoto díla vydal výtah s názvem: *Parvus catechismus catholicorum*, rozděliv jej na 5 hl. částí: o víře, naději, lásce, svátostech a křesťan. spravedlnosti. Nejde mu o to, vésti spor s jinověrci, nýbrž posilnit a utvrdit katolíky. Nejmenuje odpůrce, ale vyvrací učení jejich jasným výkladem katolického učení a důkazy z Písma a sv. Otců. Katechismus Kanisiův byl záhy přeložen do jiných řečí. Veliký vyšel v Praze r. 1559; malý r. 1584, oba později vícekrát. Byla to první kniha česká, kterou vydala pražská kolej. Na zakročení Karolina, které se cítilo být uraženo, městská rada dala tiskaři zavřít. Ale odpor staré university luthersky smýšlející byl marný atd.

Hlučný potlesk posluchačů za tuto hlubokou na základě četných pramenů sestavenou přednášku a slovo díky předsedy bylo řečníkovi odměnou.

Vldp. vikář *Brož* zdraví katechety jménem kněžstva z duchovní správy. Duchovní správa a katecheté nepřebývají sice pod jednou střechou, ale sub velamento alarum Tuarum k témuž cíli, spásе duší. Je-li ars artium regimen animarum, pak na poli školním jste většími umělci než my. Přeji, aby Spolek se dočkal jubilea zlatého a dalších. (Potlesk.)

Vldp. Frt. *Dvořák*, emer. katecheta z Kardašovy-Řečice, upozorňuje na některé pomůcky katechetické v universitní knihovně, v musejním archivu (kolekce katechismů sestavená spisov. p. Řezníčkem) a dále vítá přítomné laiky i dámy a zve je k součinnosti v katechesi. (Souhlas.)

Vldp. farář *Pukl* z Telecího projevuje radost z počtu katechetů a má to za projev, který mluví projevem kteréhosi světce: katecheta mihi nomen, catholicus cognomen. (Souhlas.)

Po 12. hodině bylo rokování skončeno a kursisté odebrali se k obědu, který byl zamluven v blízkém hotelu prvotřídním (v domě býv. svatováclavské záložny) za 14 korun.

Odpoledne ve 3 hodiny ubírali se účastníci na Hradčany, aby shlédli památná místa Loretu, prohlédli loretánský poklad, dále aby shlédli na Pohořelci ve školním museu expozici biblických předmětů a modelů ze Sv. země dra Jar. Sedláčka a posléze světoznámou strahovskou knihovnu s velkolepým barokovým chrámem.

Výklad odborně cenný podal všude s nevšední horlivostí kol. Hrudka, katech. v Praze na Smíchově, kdežto ve strahovské knihovně byl také vzácným průvodcem a interpretem vldp. převor Straka O. P.

Večer v 8. hod. přednášel v české technice univ. prof. dr. *Cibulka* s promítanými obrazy na téma: *Ukřižovaný a ukřižování*. Sál byl naplněn i širším obecnstvem a ač hlas někdy poněkud zanikal, zájem pro brilantně zpracovanou přednášku provázenou světelnými obrazy byl všeobecný.

Druhý den kursu.

(11. července v úterý.)

V 8 hodin konána byla mše sv. v kostele sv. Klimenta a měl ji prof. *Janda* za asistence moravského duchovenstva.

Po mši sv. sešli se kursisté opět v sále a začátek učiněn byl krátkou přednáškou P. *Rom. Perlika*, Ord. Praem., »o vyučování mládeže církevnímu zpěvu« dle nového Kancionálu.

»Úpadek církevního zpěvu v lidu i ve škole je patrný. Nikdo se o něj nestará. Přibýlo tedy s ním práce nám katechetům. Může být vhodným úvodem a zakončením náboženského vyučování. Přimknutím písně ke katechesi může katecheta naučit celé řadě písní. Vodítkem jest mu církevní rok a výběr podává nový Kancionál. Vyšel také ve vydání školním. Písně vesměs dobré a cenné. Kdo není nadšen pro chorální, má tu i barokové. Co je mi platno cvičiti, když písně v kostele se nezpívají? namítne někdo. A přece již ta píseň nacvičená pro první sv. přijímání byla by dostatečnou odměnou a zpěv dětí zlákal by i velké. A což teprve, kdyby byl dvoj- a trojhlasný. Zkaženému vkusu lidu hověti nelze! Nedováží se nikdo nabídnouti papírovou květinu. Takovou je i bezcenná píseň! Tu nemohu i nevzpomenouti feuilletonu nedávného v Čechu, kde kdosi v polemice s »Hlasem lidu« staví se proti Kancionálu. Není prý to dílo šťastné a neuje se. Domníval jsem se, že autoři Kancionálu sami odpovědí. Zajisté tvrzení odvážné a je s to zdiskreditovati Kancionál u většiny čtenářů Čecha. Má prý státní schválení! Ale kdo ví, že za starého Rakouska byl vzat v náklad, kdo ví, že v nastalém převratu měla být sazba vyházena, kdo ví, co to stálo intervence, ten smíří se s formalitou, že stát dal svou klausuli.

Jsou tam prý písně husitské i českobratrské! Kdo zná dějiny hudby, ví, že písně katolické byly vzorem husitským, a v době protireformace, co vykonali pro píseň Jesuité, bude se nad tím pozastavovat? Má snad své vady! Ale které lidské dílo by jich nemělo? Měl prý býti dotázán klerus! Ale kolikrát se dr. Orel dotazoval! A konečně víme, že takovou věc na konec musí vypracovati dva, tři odborníci. Liché jsou námitky proti písní: Narodil se Kr. P., nesem vám noviny, že prý byly sloky rozmnoženy; ovšem, pravím, z historického důvodu atd. atd. Kancionál není jen pro několik let. Třeba tedy knězi znáti zpěv a cvičiti; zřetel buď vzat k tomu již v semináři. Ať nikdo neříká, že to nedovede, nezbyvá než dělat to, jak to kdo dovede. (Souhlas.)

Řečník obrací se k dětem školním, které s sebou přivedl a názorně na tabuli s pomocí houslí ukazuje, jak cvičí. Nejprve zpívají píseň známou, pak učí se neznámé: »V zemi věrných Čechů«, napíše text, ležaté čárky značí tóny dle výše, naznačí akcent, předzpěvuje a děti po něm.

Končí s prosbou, aby tomu polí věnovali katecheté své síly. (Nadšený potlesk.)

Předseda kol. *Maule* obával se výtek, že tato přednáška byla vsunuta bez ohlášení do programu, ale když viděl zájem, s jakým byl tento theoreticko-praktický výstup sledován, nelituje toho. (Potlesk.)

Sbor dětí odchází provázen pochvalou přítomných a kol. jednatel, který na vše pamatuje, rozdává jim obrázky z Růžencové výrobní, která tu má také svou expozici.

Předseda kol. *Maule* vítá další účastníky sjezdu, kteří se dnes dostavili a ohlašuje také slíbenou vzácnou návštěvu J. M. olomouckého arcib. dra *Stojana*. (Potlesk.)

K pozdravu přihlásil se msgr. dr. *Budař*, prof. z Čes. Budějovic.

Sděluje pozdrav jménem diecése budějovické, tamějšího bohosloveckého učiliště a jménem Orla, jež doporučuje pozornosti a přízni katechetů. (Souhlas.)

Hlučným potleskem uvítán ujal se slova univ. prof. vsdp. dr. *Šanda* k thematu: *»Israel v Egyptě a na Sinai*.

Podrobná přednáška bude uveřejněna ve Vychovateli. Proto podáváme tuto jen hlavní myšlenky její.

Za jednu z nejdůležitějších otázek pokládá řečník otázku o původu Pentateuchu. Protestantští kritikové jej považují za sláťaninu kol r. 500 př. Kr. vzniklou. K nim pojí se i jiní, kteří buď bojí se pracovat proti nim, buď jsou ve vleku jejich. Důvody literárně kritické, archeologické i theologické mluví pro. Jisto, že Mojžíš vše nepsal, jisté partie a ostatní je dílo redakce brzy po smrti Mojžíšově.

Řečník vyličil 1. soudobé dějiny Egypta, 2. zprávy o Israelitech v mimobiblických památkách, 3. věrohodnost bibličnosti Exodu, 4. kdy se exodus udál.

(Pokračování.)

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Ze spolku. Kollegové, kteří byli ustanoveni po 1. září 1919 a jsou již zařadění do některé třídy hodnostní, mohou žádati o započítání let duchovní správy. K žádosti kolkované přiloží vedle osobního výkazu jako přílohu kolkovanou stvrzení, kde a kdy učili, od příslušných správ školních. —

Předseda sděluje dále kolegům, kteří budou rekurovati, že jim nebyla započtena celá duchovní správa, že rekurs musí býti adresován, tedy i titulován zemské školní radě, protože to bude rekurs proti výměru okr. šk. výboru. Tak bylo kol. předsedovi řečeno od referenta zem. šk. r. Rekurs bude zamítnut a potom teprve může se rekurovat k ministerstvu. Podle toho musí býti ovšem vzorec rekursu v květnovém Věstníku upraven. *r.*

Tříletná jury, která měla rozhodovati o cenách vystavovatelů diagramů a j., v níž zasedali P. T.: J. M., dr. Podlaha, arc. not. Benda a prof. Bartoš, měli konferenci, na

níž učinili svá rozhodnutí. Protokol jednání sepsaný kol. Bendou bude uveřejněn ve Věstníku. Prozatím jsme zmocnění prozraditi, že ceny dostali 1. Dvořák z Kard. Řečice, 2. Tichý z Prahy-Podolí, 3. Dvořák z Prahy-Žižkova. *r.*

Náš kurs, čteně navštívený, byl oficielním tiskem strany lidové nějak ignorován. »Lidové listy« přinesly jen několik jmen a k tomu ještě zkomolených. »Pražský Več.« — Lid« po kursu 14. července následující suchou lokálku: »Sjezd katechetů spojený s vědecko-apologetickým kursem konal se po tři dny v Praze. Některé referáty byly příliš odtahivé od požadavků dneška, ale celkem možno říci, že sjezd splnil aspoň částečně očekávání v něj kladené. Potěšitelná byla velká účast z venkova, zvláště pak z Moravy a ze Slezka.« To je přece jen slabý referát! Ovšem zarážela také neúčast p. p. poslanců a senátorů-kněží a některých nábož. školdozorců. Seznam kursistů bude na konci referátu o kursu. — *Al.*

Pokladník žádá, by všechny nedoplatky za rok minulý byly nejdéle do 1. září vyrovnány, by nemusil posílati důtklivé upomínky. Nezapomeňte zaslati letošní členský příspěvek u za kursovní legitimace!

Věstník katechetský.

Příloha „Vychovatele“ k XXXVII. ročníku.

Redaktor JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

ČÍSLO 9.

ZÁŘÍ 1922.

ROČNÍK XXV.

První katechetský vědecko-apologetický kurs v Praze.

(Pokračování.)

1. Počátek kalendáře egyptského sahá do r. 5000 před Kr. Celá země rozdělena ve 42 žup od sebe neodvislých. Kol r. 4000 dělí se Egypt na horní a dolní. Obé spojil král Mena, od té doby král zove se spasitel obou zemí. Župané však drželi se jako vysoká šlechta.

Poměr mezi nimi a králem býval napjatý a záležel na energii krále. Toho často využili sousedé: jižně černí Libiové a východně Semité (na př. Israel). V příčině národohospodářské byl Egypt zemí soběstačnou. Obilní komora říše římské. K obchodu však potřeboval lodí, dříví. Palma se k tomu nehodí, akát jen k malým bárkám, proto Egyptané vypravovali se až k Libanonu na cedry. Potřebovali také rudy, té v Egyptě není, ale na Sinaji, Libanonu, Cypru. měď. Dokud bylo spojení mezi Egyptem a Palestinou, Egypt kvetl. Stará říše obsahuje 31 různých dynastií dle zápisů egyptského kněze Manetha. První 3 dynastie vykazují zhelenisovaná jména králů, bezpečné jsou zprávy o dynastii 4. a 5. (pyramidy, dobytí poloostrova sinajs.). Mezi r. 2500—2400 Egypt vůbec ve velkém rozkvětu, výpravy na somalské pobřeží, vyhledáván malachit, v dolech nubijských dolují zlato tisíce dělníků pod krutým dozorem. Od r. 2400 Egypt v rozkladu až do 12. dynastie. Tato dynastie je opět slavná od r. 2000—1788. Zakladatel její je Amenemha I. Sídli v Memfis a podmanil Nubii. Nástupce jeho Usertasen III. (Sesostris).

Výpravy do Palestiny (k Sichemu) a do Libie. Upravena oasa Fajjum, vyhloubeno jezero Moiris, které se stává reservoiem pro Egypt střední a horní. Také zlaté období literatury a čistota řeči. Později se egyptština kazí a stává se z ní kopština. Po roce 1801 župané se vymanili a úpadek zpečetěn. První století jsou boje a druhé vpád Hyksů, kočovníků, jednak Semitů, jednak Hettitů. (Za nich Jakub do Egypta). Vypudil je král Ahmes, zakladatel 18. dynastie (thebské) kol r. 1580. Je to doba největšího rozmachu říše. Dobyl Palestiny a nástupce jeho Thutmes I. Syrie až k obrácené řece t. j. Eufratu. Thutmes II. Arabie. Ale nej-mocnější panovník byl Thutmose III., jenž vládl 54 let. Z počátku vládl za sestru, královna Makara Hačapsu. Výpravy až k rovníku. Do Palestiny a Syrie celkem 17 výprav. Strategická je zpráva o bitvě u Tábor. Pro své válečné vozy zřídili Egyptané v Palestině silnice. U Tábor byly veliké továrny na vozy. Vysvětlení, proč tu Israelité nemohli nic pořídit. Amenhotep III. a IV. do r. 1385. Syrie a Mesopotamie ztracena, Hettité pronikají až do údolí orontského. Amenhotep IV. dlouho nepanoval. Byl náboženský reformátor, rázu Josefa II. Chtěl zlomit vliv kněží thebských, proto zavrhl kult Amona a zaváděl kult jednoho

bohá Aten. Přesídlil se z Théb. Zdá se, že byl otráven od kněží Amonových. Po něm nastoupila dynastie 19 Ramses I. (Seti I. — 1348) vytrhl proti Palestině. Ramses II. vládl 69 let, měl 110 let. Jeho mumie je v museu kahýrském. Charakteristický obličej, dobrota a energie. Nastoupil dědictví zlé. Hettité obléhali zemi, celá Palestina a Syrie jejich. Porazil je ve veliké bitvě u Kadeše. Později pojal dceru hettitského krále za manželku.

Ale celkem měl neúspěchy politické a proto se hojil stavbami. Nástupce jeho Merenpta byl 60 roků star. Egypt v krátké krizi, sevřen kočovnými kmeny, ale porazil je. Pak 20. dynastie a poslední ještě veliký král Ramses III. pak úpadek až do Alexandra Vel.

2. a) Vítězný pomník Merenptý hlásá: *Israel* zničen a není símě jeho. « Otázka kde byl tehdy Israel? Zdálo by se, že byl již usedlý v Palestině. Ale nikoliv. Je tu jistý pořádek. Národové vypočítávání mají determinativ »země«. Israel toho determinativu nemá, nebyl již v Egyptě, nýbrž kočovný, na cestě z Egypta.

b) V egyptských papyrusech je zmínka o lidech, kteří se jmenují »Aperiu«, vzadu determinativ cizího národa. Odpovídá semitskému »hibri«. Nápis s tím souhlasí (lejd. papyr.): »Dej obili Hebreům . vyplnil jsem rozkaz, dej pokrm Hebreům . « shoduje se s líčením exodu staveb města Ramsova a Pithonu. (Ex 1, 11.)

c) V papyrusu Harris . . . blíže Gossen byla usedlost sestávající z Hebreů . většina se vystěhovala, někteří tu zůstali.

d) V jiném papyrusu . vojevůdce měl ve vojšti Hebrej.

Proč zmínek není víc? Bylo jich totiž v Egyptě málo. Údaj 600.000 je přehnaný a podvržený od hellenistů. Řečník vykládá, jak se to počítalo z kontextu podle abecedních značek, jež později značila čísla. Soudí, že bylo Israelitů nejvýš 5000 mužů, k tomu žen a dětí 25.000, tedy celkem 30.000. Více ne.

To souhlasí s Deuteronomiem: »Ne proto, že jste všechny národy převyšovali, vyvolil Vás Hospodin« . . . (7, 7.)

Byl to národ malý a přece nikoli quantité negligeeable! (Řečník za hlučného potlesku končí a slibuje pokračovati zítra.)

Přednáška byla vypracována s velikou odbornou znalostí, ale pro vyměřený čas musila být zkrácena, laskavosti však vsdp. profesora vyjde ještě obsírněji ve Vychovateli.

Vldp. tajemník *Leví* pozdravuje sjezd jménem Klubu duchovenstva lidové strany.

Při zmínce však o nedávném jednání o úpravě katechetských poměrů ozvaly se různé projevy nespokojenosti, ač řečník ubezpečuje, že naši zástupci se drželi houževnatě. (Částečný potlesk.)

Předseda vyřizuje pozdrav vůdce katolíků amerických p. *Straky*, který tu byl, ale pro nedostatek času již musil odejít. (Potlesk.)

Vldp. arc. notář *Siník*, pozdravuje kurs jakožto předseda jménem Spolku německých katechetů a přeje plného zduaru.

Následovala přednáška vsdp. kanovníka dra *Hanuše* na téma: *O budhismu a křesťanství*.

Pro pokročilou dobu však byl nucen p. řečník vysoce zajímavý referát svůj podati ve stručném obsahu.

»Jsou snahy srovnati buddhismus s křesťanstvím. V Německu před 50 lety povstaly spolky pro buddhismus, kdy protestantismus klesal v materialismus. Šlo o to, nahradit něčím křesťanství. (Hartman, Schoppenhauer, Wagner »v Parsifalu«.)

Řečník poukazuje na vzácné studie v té věci univ. prof. dra Lesnýho na naší Karlově universitě, který byl mu v mnohém direktivou.

Tedy o osobnosti Buddhově. Ty různé báje o něm třeba odlišovati. Buddhismus nepřináší nic nového. Chce uplatniti hledání spásy. Zakladatelem jeho je Gautama, knížecí syn, jemuž později se říkalo Buddha, t. j. Osvícený. Narod. kol r. 560 u Kopilavastu v Indii. Prošel životem smyslných rozkoší mezi rokem 16.—29. Vše se mu zhnusí a dle tehdejší filosofie chce se osvobodit. Ale s Bráminy nesouhlasí. Mezi 29.—40. r. projde různé školy filosofické a posléze usedne pod strom fíkový a v té slavné chvíli toužebné spasení, (vykoupení) se dostavilo. Stal se osvícen, t. j. Buddhou.

Osvícení vykládá. Jsou to 4 svaté pravdy (srovn. našich 8 evang. blahosl.): 1. Co je utrpení (narození, stáří, smrt, spojení s nemilým a odloučení se od milého), 2. odkud je utrpení (přilnulost k pozemským věcem), 3. cílem je, osvoboditi se od utrpení, 4. prostředky 8mi dílná dráha. Všichni mohli se státí jeho následovníky, kast si nevšímal. Čím se liší od braminů? Nezná Boha. Život »samsara« je útrapou a koncem jeho je spaseň »nirvana«. Samsára, stálé znovuzro-zování, reinkarnace vzato z braminství. Nirvana je stav, kdy všeliká žádostivost je umrtvena. Když by člověk měl jen slabou žádostivost k něčemu, musí se ne-odvratně navrátiti v život. Učení o převtělování bylo známo z braminismu a proto osvobození se působilo mocně na posluchače Buddhovy. Popírá nesmrtelnou duši, Tělesnost, posily, pudy, poznání jsou prvky, z kterých člověk sestává a smrtí se rozkládá. Jako vůz je vozem, dokud je spojen a rozložen přestává jím býti, tak i člověk, Zůstává karma, stopy po činnosti lidské (svědomí). A člověk najde lepší prostředí. A zda zůstane týž člověk? Buddha odpovídá ani ano ani ne. U hořící lampy, lampa táž, plamen ne. Vyhýbá se odpovědi na osobnost.

Mravouka. Pět přikázání od Buddha a pět od učedníků. Nezabiješ, nepokradeš, nelhatí, zdržovati se alkoholu a neoprávněného obcování; vyšší dokonalost žádá: zdrženlivost jídla, marnivosti, zábav, cudnost i při ženatých. Mnich slibuje ještě: dobrovolnou chudobu a zdržovati se pohodlí a masa. Člověk hřeší i v myšlenkách. Dobro je to, čím se člověk blíží k nirvané; zlo, čím se blíží k převtělování, vzníkání života. Morálka rázu egoistického, nezná lásky k bližnímu. Mluví sice o soucitu, ale mnoho přehnáno. Láska je zlo, přilne-li k bytosti, člověk má být apathický, ale to žádá jen pro mnichy, pro ostatní nikoli. Zná soucit, ale pasivní. Kristus praví: Miluj nepřátele. Buddha: Neměj nepřátel v nenávisti. Nauka o převtělování vede k soucitu ke zvířatům.

Proč člověk miluje život? Příčina: neznalost Buddhova učení. Buddhismus žádá důvěru k Buddhovi. Kdo nezná Buddhova učení, nedojde k nirvané. Tedy víru. Zdánlivá podobnost některých zjevů v buddhismu a v křesťanství svádí některé k tomu, že snaží se dokazovati vznik křesťanství z buddhismu. Ale nejlepší indologové té podobnosti nevidí. Některé věci dají se vysvětliti z povahy lidské, k nim přirozené vedoucí, jiné jsou z doby pozdější, napodobením zvyků křesťanských a jiné zprávy jsou přehnané jako pozdějšími bájemi obestřený život Buddhův.

Také buddhismus neudržel se všude ve své ryzosti. Nejvíce ještě na Ceylonu. V Indii král Ašoka učinil jej státním náboženstvím, později opět zvítězil brahmanismus.

Novější, změněný drží se ve střední Asii, Tibetě, Číně. Dostačiti mohl jen lidu na duchu zastřenému a v té zakrnělosti jej udržel a upevnil.

A to je také vysvětlení tajemství, proč anglická rassa může tak četný národ ovládati . . .

Referent, který ex professo zabývá se touto důležitou otázkou, málo slovy pověděl mnoho a potlesk posluchačů tlumočil mu vděčnost jejich.

Předseda s díky řečníkům a shromážděným končí schůzi a účastníci rozcházejí se k obědu, aby po obědě opět se sešli a mohli býti přítomni schůzi *Svazu katechetických spolků*, který se konal odpoledne ve 2 hod.

Předseda Svazu vldp. prof. *Janda* zahajuje schůzi poukázal v úvodu na to, že jednotlivé složky Svazu pracovaly samostatně, zejména pokud šlo o započítání let, ježto v každé zemi byly poměry jiné.

Jednatel kol. *Tichý* přečetl protokol o ustavující schůzi dne 13. července na Velehradě a podal zprávu, která byla schválena.

Předseda vdp. prof. *Janda* nastínil program schůze, již mohli se účastniti ostatní katecheté.

Vdp. assessor *Zavadil* navrhl, aby se pojednalo spíše o důsledcích Malého školského zákona a ostatní aby se odsunulo, protože otázky ty (katechismová a osnov) nutno projednávat v souhlase s episkopátem a všeliké usnášení bylo by předčasné. K věci promluví kol. *Diviš*, *Nádvořník*, *Oliva*, *Matoušek*, *Jeluška*, *Košák*. Usneseno, aby otázka katechismová svěřena byla zpracovanému odborníku, arcib. notáři kol. *Košákovi* a otázka osnov učebných mistopředsedovi kol. *Bendovi*.

K učebné osnově na školách středních podali vysvětlení kol. *Oliva*, *Janda* a *Boháč*.

Živá debata rozvinula se o otázce zkoumání laických učebnic. Po debatě, které účastnili se kol. *Nádvořník*, *Tichý* a *Janota* z Vlašimi, zvolen byl za referenta arc. notář *Slaviček*, jemuž budiž veškeren materiál zasílán.

Stejně zajímavá byla debata o přednesených stížnostech na útoky, jež se podnikají proti katechetům.

Vldp. předseda *Janda* poukazuje na osvětovou činnost Svazu. Vyzývá kolegy, aby psali své osobní zkušenosti z bojů dnešní doby a zasílali je Svazu (kol. *Slavičkovi*), aby ten monografický materiál mohl býti základem historie nynější doby, jejíž neúspěchy budou sváděti nepřátelé na nás katolíky. Poukazuje, jak se někde pomocí plakátů protizákonně na školách agituje mezi žactvem pro účast na veřejných táborech.

Kol. *Diviš* upozorňuje na strannické stanovisko Čs. Č. Kříže, který katolické děti pomíjí. Ví ze zkušenosti, že po takovém prázdninovém pobytu školní děti odpadají od katol. církve.

Vldp. předs. *Janda* připomíná usnesení kursu velehradského, dle něhož je Čs. Č. Kříž institucí humanní, již sice podporujeme, ale připomíná povinnost vedle něho podporovati na prvním místě Svazy *katolické* charity. Referentem o těchto stížnostech zvolen kol. *Diviš* ze Žižkova.

Volných návrhů nebylo, ale čas pokročil již tolik, že bylo nutno pokračovati v přednáškách. Z četných stran projeven nesouhlas, aby se o Malém školském zákoně jednalo až večer po loutkovém divadle.

Předseda kursu kol. *Maule* slíbil záležitost tu zaříditi k všeobecné spokojenosti a zahajuje schůzi o 3. hod. odp. a dává slovo následujícímu referentovi, jímž jest:

Univ. doc. dr. *Kudrnovský*, který mluví na téma *»o spiritismu«*.

»Mám-li podati dnešní názor na *spiritismus*, poukážu na jeho I. *vnitřní příčinu*, II. *obsah* a III. *důsledky*.

I. Mnozí, nespokojeni s hlasem rozumu a zjevení, toužili vždy po styku s duchy. Tak kdykoli zjevení anebo rozum pozbývá vlivu, propuká spiritismus. Století 16., 17. a 18. vyznačuje se bojem proti autoritě církve a prohlašuje pravidlem víry rozum jediný; spolu čarodějství jako mor zachvacuje kraje hlavně protestantské. I Luther má co činiti s ďáblem. Lékař Weyr ujímá se odsouzených a po něm Spee T. J., jenž provázeje je na popraviště, žalem sešedivěl. Století 19. vyznačuje se opět negací všeho duchovního a odpadem k materialismu; a reakce je duchaření v novém rozmachu. To je dnešní spiritismus. Počátek má v rodině Foxových, ve státu novojorském, jejíž členové slyší klepání a připisují je duchům. Odtud valí se spiritismus přes Ameriku do Francie, Anglie, Německa a přes Trutnov v naše Podkrkonoší. Válka světová má naň vliv. I touha po těch, kteří odešli, i tužba po lepších názorech v době úpadku tu rozhodují. Odtud rozmach života náboženského u lidí vedených rozumem a zjevením a spiritismu u lidí, kteří se zpronevěřili víře. Člověk nemůže žíti v pouhé negaci; buď má víru nebo upadá v pověru.

Spiritismus, souvisí s theosofií, jež z buddhismu a brahmanismu sestavuje náboženství s anthroposofií, jež středem učení má člověka, metapsychismem, který hloubá, co je za známou činností duše, okkultismem, jenž pěstuje vědy tajné. Naši spiritisté či mediáni zorganizovali se a konali 9. dubna 1922 vše-republikánský sjezd v Brně, kde založili Obec československých spiritistů, počtem prý 300.000

II. Znám, jak scházívali se ke schůzkám, medium je prostředníkem mezi duchem a přítomnými a odpovídá na otázky. Mimořádné jevy jsou: pohyby předmětů, mluvení řečí cizí, o věcech mediu neznámých, zjevení duchů, přinášení předmětů, fotografií, dopisů ze záhrobí a j.

Kdo to působí? Odpovídají: duchové! My uvedeme příčiny bližší, a to: *podvod, sebeklam, chorobný stav média, podvědomí, hypnosu a suggestci*.

1. *Podvod*: Medium dovede obratně vyprostiti jednu neb obě ruce z řetězu, který tvoří ruce přítomných, nebo i z obvazu, jímž je svázáno a provozuje své kousky. Napoleon III. dal si vyvolati ducha manželky Hortensie. Medium ohlašuje, že studená ruka nebožky dotkne se ruky jeho pod stolem, Napoleon ruku uchopil a držel nohu média. — Slavné medium Kornerová, s níž prot. Krookes 3 léta konal pokusy, citovalo ducha . . . dne 9. ledna 1880 byl duch lapen a bylo jím medium v úboru ducha. — V Novém Yorku odhaleno medium Kadwellová v červnu 1890. Při schůzi objevil se duch indiánky, zemřelé před 14.000 lety, pak duch herečky jenž byl chycen. Zjištěno v něm medium a potrestáno. — Medium Rotheová rozdávala na schůzích květiny z onoho světa. — ve Francii, Anglii, Švýcarech, Rakousku. Dne 1. března 1912 v Berlíně zadržena a odsouzena na 1½ roku. Nalezeny u ní karafiáty, pomeranče a citrony. — Kardek měl fotografa duchů, zkrachovaného krejčího Bourgueta. Policie našla u něho 300 hlav voskových a papírových, představujících duchy. Nejasný jich snímek vložen do přístroje při schůzce a duch fotografován. Ale jednou duch na desce objevil se hlavou dolů. Ve spěchu fotograf vložil desku obráceně do přístroje. — Pavlík-Sychra vypravuje o schůzce ve Slatině (u Čes. Skalce). Když bratr (medium) mluvil, počalo to jedním lomcovati. Mysleli, že je to nové medium. Bratr však

hlásil: »Nevěřte mu, on se doma řeči naučil a chce vás podvádět.« — V Plavech (u Žel. Brodu) prohlásil kolář Krikorka, byv napálen mediem Zikešovou: »Já těm babám nevěřím, je to samý švindl. Jen tomu duch přednáší, kdo dá hodně másla a tvarohu.«

Co říkají spiritisté těm podvodům? My soudíme: »Protože právě slavná media byla dopadena při podvodu, nelze jim věřit«, spiritisté tvrdí: »I když dokázán některým podvod, ostatním jevům nutno věřit.« Odvolávají se na učence Flammariona, Aksakova a j. kteří jim uvěřili, zapominajíce ovšem, že právě media, jichž oni užívali, dopadena byla při podvodu, a že k odhalení podvodníka nestačí člověk učený, ale šikovný. — Že při objevení duchů byla chycena media to prý nestalo se podvodem media, nýbrž to je pouhým důsledkem učení, že duch k objevení se potřebuje tělesné hmoty (perispritu), kterou si bere z media a proto, když duch má být chycen, prchne, a v ru ou zůstane toliko obal t. j. hmota media.

2. *Sebeklam*: Stává se, že v tom, co náhodou spolu souvisí, vidíme vnitřní příčinnost, ač tu není. Tak dr. Štětina vypravuje, jak se cvičil v působení na přírodu pouhou vůlí. Díval se upřeně na holuba na dvoře (vulgárně: fixiroval jej) a vůlí jej chtěl přinutiti, aby zůstal sedět. A hle, holub usedl; ale jak se přesvědčil, ne proto, že byl zrakem připoután, nýbrž že zapletl si nožky do vlasů. — V nočním tichu vůlí svou čaroval, aby v síni ozvala se rána. Stalo se. Pokus opakoval. Ale rány ozývaly se pak i bez jeho vůle. U pudy byl totiž chatrný zámek a průvan dveřmi bouchal. — Kdyby se nebyl přesvědčil, byl by mysli, že čarování se mu daří. Tak může být i při spiritismu. V šeru, při soustředěné a napnuté pozornosti, v očekávání možných věcí, nedivno, že každé hnutí běře se za projev ducha. Medium uváže vlasy a myslí, že duch je drží, rozčilením rukou hne a myslí, že duch jim hýbe, cítí bolest v zádech a myslí, že duchové zlí se mu na místech bolavých usadili.

3. *Chorobný stav media*: Mediemi mohou být i osoby citlivé, snadno vznětlivé, hysterické, vůbec nervové chorobné. Hysterická osoba má nestálou povahu, je plna vrtochů, výstředních nápadů, snadno podléhá vlivům duševním i tělesným, vlastním i cizím. Trpí poruchami v organismu tělesném, někdy bezcitností, jindy předrážděností, někdy chronickou obrnou svalů neb jich ochrnutím, jindy záchvaty podobnými padoucnici. Nemocní upadají ve mdlou, klesnou, vzdychají, mají křeče, třesení, škubání i těžké záchvaty epileptické. Chorobný je ve stavu mrákotném, jedná pod dojmem různých děsivých, smyslných, náboženských halucinací a klamů smyslových. Tváří se zlostně, choulí se v koutě, objímá a líbá neviditelnou osobu, zpívá milostné písně, v náboženském vzrušení spíná ruce, obrací oči k nebi, modlí se atd. Podobně i paranoik, ač nelze na něm změny pozorovati, trpí podobnými myšlenkami, utkvělými představami, jichž původ bychom jinak jinde hledali. — Chorobný tento stav vysvětluje nám leccos co pozorujeme při schůzích spiritistických. Účastníci ovšem důsledně vidí projevy duchů. Prof. psychiatrie dr. Kuffner vypravuje o ženě telegrafisty (jehož matka dělala medium). Když viděli, že po mnohých chorobách tělesných má sklon k chorobným záchvatům, nutili ji, by se súčastnila jejich schůzek. Váhala a přece poslechla, ač již při vstupu do schůze poznala, že to rušivé účinku na její nervy. Dostávala ve schůzích záchvaty s bezvědomím a vracela se na těle pohmožděná. Když začala »psát nebo kreslit«, jevila se prý u ní neovládatelná zuřivost, což pokládala za účinek duchů. Stav její se zhoršil, takže 17. srpna 1921 se vrhla pod vlak, který ji těžce zranil. Je doživotním mrákem.

4. *Stav podvědomí*: Medium mluví řečí, které jinak nezná, nebo o věcech, na něž se nepamatuje. Dojmy, jichž si hned neuvědomujeme, ukládají se pod práh našeho vědomí, v podvědomí, odkud rozličným způsobem na př. sdružením se známými představami mohou se vybatvit. Po smrti Dantově nemohl být nalezen 13. zpěv Božské komedie. Syn jeho ve snu viděl otce, an jej vede k místu, kde pak spis byl nalezen. Nebylo k tomu potřebí ducha. Syn viděl otce tam sedávati a pracovati, ve snu se mu obraz toho vybatvil a tam pak zpěv nalezl.

Tak i u media, které soustřeďuje mysl na určitý předmět, mohou se z podvědomí vybaviti obrazy, o jejich původu neví a které mylně duchu připisuje. — Medium Helena Smithová ze Švýcar, zjevila ve schůzi, že ve 14. stol. byla dcerou arabského šejka Peruza. Napsala větu, které nikdo nerozuměl. Byla to arabština a přece nebyla od ducha. Domácí lékař cestoval Arabii, cestopisy dal otci Heleny a na titulní list napsal onu větu. Helena tu větu často četla, mimovolně v mysl si ji obkreslila a ve schůzi z podvědomí vybavila a napsala. — Tvrdila, že ji provází duch Leopold, rodem Ital. Duch mluvil vždy francouzsky a když byl vlašsky osloven, nedal odpovědi, protože medium vlašsky neznalo. — Ličila obyvatele Marsu; duch vykládal jejich zvyky, mravy, řeč, ovšem znetvořenou francouzštinu. — Zvláštním je, že duchové nevystupují jak žili, nýbrž mají obyčeje, zvyky, řeči dnešních medií. Spiritistka ze Žel. Brodu vykládala: »Přišel k nám tuhle Bismark, ale ten za to prskal, že musil s námi mluvit tou nenáviděnou češtinou. Pletl to všelijak, ale přece jsme mu rozuměli.« Také rozsah vědomostí duchů pohybuje se vždy v rozsahu vědomostí medií. Proto také nutno jen v médiu a nikde jinde příčinu jevů hledati.

5. *Hypnosa a suggestce*: Hypnosa je uměle vyvolaný stav podobný spánku. Hypnotisovaný nemá dojmu vnějšího světa, rozum a vůle jeho ustává a ostatní činnost je jako u vytržení ve spojení s hypnotisérem, jenž hypnotisovanému vnuká (sugeruje) vlastní myšlenky. Oba jsou jako 2 stanice telegrafní. Hypnotisovaný přijímá myšlenky, dojmy, pocity, které mu hypnotisér vnuká: dává se voditi, cítí bolesti a j. Proto myslilo se, že některé choroby, (zvl. duševní) možno léčiti hypnotismem. Výsledky však nebyly valné a trvalé, neboť navyklou přirozenost těžko přediti, ano kde se jedná o zvyk, může hypnotismus zdravi škoditi. Není tedy dovoleno komukoli pokusy ty konati.

Třeba bychom podstaty hypnotismu neznali, přece dovedeme jej přirozeně chápati. Duše sídlí v těle a je ve své činnosti na tělo vázána. Naše vědění závisí od smyslů, myšlenky nehmotné jsou provázeny smyslovou obrazivostí a také vůle souvisí se snahou smyslovou. Činnost smyslová děje se hlavně pohyby nervů a poněvadž snažení přechází i do nervové činnosti, má zvláště tato vliv na činnost svalů, pohyby srdce, zrychlení pulsu atd. Představíme-li si na př. kyselá jablko, sbíhají se sliny v ústech... Myšlenky samy nemohou se přenášeti nýbrž pohyby nervů a svalů. Proto dotýká se hypnotisér hypnotisovaného, čímž přenášejí se podobné pohyby, jimiž vznikají podobné obrazy a těmi vzbuzují se podobné myšlenky. Ano přenašení to je možné i bez dotyku, jako na př. při telepatii, působení do dálky. Možná, že jemné pohyby nervové přicházejí na povrch mozku a odtud přecházejí ve chvění nějakého étheru, jímž postupuje chvění až k mozku druhého, kde působí podobné chvění nervové, čímž vznikají opět stejné obrazy, jež působí stejné myšlenky. Přenesení toto může se diti úmyslné, vědomě jako v hypnotismu a spiritismu nebo nevědomky jako při neuvědomělé suggestci, již více méně všichni podléháme. Chce-li někdo upoutati vaši pozornost, zadívá se na vás a vy mimovolně se ohlédnete. Úkolem experimentální psychologie a fysiologie bude naznačený postup vysvětliti a správnost jeho odůvodniti, ale možnost jeho nemůžeme dnes upříti.

Dle toho můžeme si přirozeně vysvětliti, že hypnotisér vnuká hypnotisovanému myšlenky, nebo z media buď dotykem, nebo bez dotyku čerpá myšlenky. Ano hypnotisér vede hypnotisovaného v jeho minulost a vybavuje představy z podvědomí jeho. Dr. Moll uvádí muže vojína o 19 let zpět do bitvy. Hypnotisovaný dává rozkazy, nařizuje střelbu, žije v té době. A zase jej vede do přítomnosti. Jindy káže hypnotisovanému by se probudil a druhý den vyplnil určitý rozkaz. A ten po probuzení zůstává v jakémsi styku s hypnotisérem až do vyplnění rozkazu. — Swedenborg vidí a popisuje požár (v září 1756) 50 mil vzdáleného Stockholmu. I to je vysvětlitelné. Přítel jeho ve Stockholmu vida, jak požár se šíří k domu Swedenborgovu, myslil utkvěle na přítele a tak nastal možný styk obou mozků a tím přeneseny dojmy na Swedenborga. — Ovšem i tu nutno předpokládati, že obrazy musí býti z látky dané, něčeho skutečného.

Proto naprosto nemožným je vidinářství věci čistě budoucích, z přítomnosti nevyplývajících. — Ve schůzích medium upadá do stavuspánku, vědomí omezuje se na určité kruhy představ, citlivost smyslů stoupne, paměť i obrazivost se napne co nejvíce. Proto může medium pozorněji a přesněji vše sledovati. Účastníci skýtají mu dosti příležitosti, že může odpověď poznati: svými mimovolnými pohyby, nevědomým šepotáním odpovědi, tahy tváře, hnutím ruky a j. Při tom výcvik medium pomáhá. Kde však to nestačí, spolupůsobí čtení myšlenek z přítomných medium, při čemž stolek, jehož se dotýkají, tvoří prostředí, jímž se hmotná hnutí šíří, jak bylo vysvětleno. Při všech otázkách účastníci myslí na odpovědi a takto nevědomky je sdělují medium. Nezná-li nikdo z přítomných odpovědi, medium buď hádá nebo mlčí.

Tento výklad opravňuje i následující úvaha: Obsah výpovědi nepřesahuje vědomosti přítomných. A přece dnes bylo by tolik příležitosti, proukázati se něčím nadpozemským! Kdyby tu působily mimopřirozené síly, měly by tu jevy též ráz jejich. Kdyby to byly mravně dobré síly, měly by tolik příležitosti mnoho dobra lidstvu prokázati. Ale po tom ani stopy! Proto nesmíme příčinu jevů hledati v mimopřirozených silách nýbrž toliko v přirozených schopnostech přítomných. Mimo to všechny jevy ukazují jistou pravidelnost resp. jednotvárnost, dějí se stále určitým způsobem, vyžadují medií určité chorobné kvality. Jedná se tedy o určitý stejný pochod, jenž opět nutí souditi na pravidelnou příčinu. Konečně neznáme všech sil v přírodě ani v člověku. Stačí předpokládati (fysik Ostwald), že tu jde o fyziologickou neb fysickou energii jistých lidí, která se přetvořuje v některou nám známou energii a vysvětlíme si, jak stolek může býti uveden v pohyb. Již proutek, který odkrývá kameny a místa kovů, ukazuje na jisté vlastnosti jistých lidí k jistým energiím. Co Röntgenovi se podařilo (svět. paprsky), Galvanimu (elek. proud), Marconimu (bezdrát. telegrafie), podaří se jednou i fyziologům a psychiatrům. Zatím můžeme souditi, že uvedené příčiny bytí ne jasně, aspoň dostatečně vysvětlují jevy spiritistické.

Leč tažme se, které síly mimopřirozené měly by tu působiti? Bůh ovšem mohl by zasahovati mimo řád přirozený, rovněž mohl by použití k tomu andělů neb duší zesnulých. Ale vždy žádá se důvod a způsob Boha důstojný. Kejkrlířství a šejdičství s klamem a podvodem schůzí, spiritistických daleko však je toho, aby nás vedlo k těm duchům. Nezbyvá tedy než hledati tu duchy bludu a lži, duchy zavržené. Ale i jejich viditelné působení bylo by mimořádné, jakýsi druh zázraku. Proto nesmíme je předpokládati v pravidelných úkonech, kde se jich lidé dovolávají a jich používají. Jako přirozené vznícený oheň vášní lidských není jejich dilem, tak také vášně spiritistické nejsou jejich prací. Ale jinak tu mohou spolupůsobiti. Jako totiž ohně vášní lidských zneužívají, hledajíce, koho by pohltili, tak i tu mohou první práci svým pomocníkům — mediím — přenechati, sami pak v kalných vodách lovití a svedené zničiti. Media také jim pomáhají tím, že spiritismus prohlašují za náboženství. Ovšem náboženství které Boha často nezná, nýbrž jen duchy a proto vlastně náboženstvím není, jen duchařením, Krista rouhavě na medium snižuje, své názory přejímá z nerozumných bludů orientálních a svých duchů pomocí zaklínacích a zařikávacích formul se dovolává. V tom tedy smyslu, jak spiritismus vystupuje, jak svůdci i fvezeními je pojmán, je svým původem, obsahem i cílem, celou svou podstatou obnovenou, starou pověrou, černou magií, skutečným čarodějstvím. (Pokračování.)

Vřele doporučujeme P. T. pp. kolegům informativní brožurku: Snahy o založení katechetského spolku v Čechách. K 25letému výročí založení spolku katechetů. Napsal Frant. Košák.

Cena Kč 5.—. Zasílá Družstvo Vlast v Praze-II., Žitná ul. 26 n.

Věstník katechetský.

Příloha „Vychovatele“ k XXXVII. ročníku.

Redaktor JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

ČÍSLO 10.

ŘÍJEN 1922.

ROČNÍK XXV.

První katechetský vědecko-apologetický kurs v Praze.

(Pokračování.)

III. Z toho patrně, že spiritismus je zhoubou pro člověka, zdraví jeho a pro kulturu vůbec. Již hypnotismus je nebezpečný zdraví. Časté dráždění nervů, musí mít v zápětí zničení celé soustavy nervové. I k nejhoršímu může být zneužita hypnotisovaná osoba. Mimo to jistě není dovoleno, zbavit se vlastní vůle a podříditi se člověku pochybné kvality. Proto může jen svědomitý lékař a to z důležité příčiny hypnosy užití. K horšímu však může dojiti v pokoutních schůzích spiritistických. Mnohý nervů již pobouřených, bývá tam tak rozrušen, že pobude rovnováhy duševní. Denní zprávy jsou plny dokladů o těch, kteří ze spiritismu sešileli. Také ústavy choromyslných tvrdí, že čteněji se vyzývají šílenství v krajích u osob spiritismu oddaných. Roku 1853 v Americe, když viděli že přibývá samovražd, šílenství, zaslali kongresu memorandum, v němž na zhoubu spiritismu poukazovali. A byt by spiritismus nebyl hlavní a jedinou příčinou těchto chorob, jistě k vývoji jich přispívá. Dle klinických zkušeností mohou mnohé náklonnosti ke všelikým nemocem býti tlumeny anebo vybaveny. A právě duševní rovnováze takových lidí je spiritismus nebezpečím, neboť stupňuje v nich nervosu, později halucinaci a konečně blouznění. Soud v N. Pace zjistil: Grafek, 34 letý chalupník v Příbyslavi 7. března 1905 následkem schůzi spiritistických postižen byl akutní halucinační šíleností rázu náboženského, ze které se teprve později vyléčil. — Dne 5. května 1901 postřelil se z pistole tovární dělník Novotný v Bělohradě, protože mu bylo suggerováno, že do svého 16. roku zemře smrti nepřirozenou. Ale spiritismus je nebezpečím i pro neúčastníky schůzí. Mnozí obětují na schůze své úspory, zanedbávají práce, domácnost, druhé připravují o vnitřní klid a mir. Četné jsou krádeže a podvody z návodů duchů. — Spiritismus ničí víru křesťanskou a používá za ní ubohou náhražku, neboť středem svého učení činí ne Boha, ale člověka a v něm vtěleného ducha. Také nepřesvědčuje o duši a životě posmrtném, neboť jejich duch má tělesný obal a jejich život záhrobní není životem, který my čekáme. Spiritismus neslouží kultuře. Svým poměrem ke křesťanství odvádí od dnešní kultury. Svým učením, že člověk je vtěleným duchem zde na zemi, by utrpením se zde zdokonaloval, vede k pasivitě, ničí v člověku radost ze života, chut k boji a pozitivní práci, k pravému pokroku vlastní silou a vlastním přičiněním. Proto církev jako autoritativní strážkyně čistoty víry a mravů zakazuje spiritismus a vše co s ním souvisí — Dr. Panýrek ze stanoviska lékařského navrhuje totéž i naší vládě. Rozumný člověk však již sám sebou vyhne se těmto abnormálním, protipřirozeným věcem. Pokud dále se jedná ve spiritismu o stránku vědeckou, patří poučování činitelům vědy a to na prvním místě lékařům. Pokud spiritismus je pověrou a souvisí s nesmrtností duše, životem záhrobním a náboženstvím, pak jest úkolem našim chrániti lidstvo před pověrou a věsti je čistým pojmáním duše, života pozemského a náboženského ku pravé kultuře.*

Přednáška, jež nebyla čtena a byla oživena hojnými příklady, byla napjatě sledována. Hojný potlesk byl řečníkovi oprávněnou odměnou. Přednáška vyjde tiskem.

Vldp. *Bláha* (Ronov nad D.) upozorňuje, že i děti školní bývají zvány na spiritistické schůze.

Následující referát měl mít vldp. prof. *dr. Kašpar*: »*O člověku v době ledové a Písmo.*«

Omlouvá se však, že pro neodkladné léčení v Karlových Varech, jehož nelze přerušit, na přání požadatelstva svěřil svou přednášku prof. Boháčovi, který ji předčítá a jejíž hlavní myšlenky tuto uvádíme:

Člověk ledový žil v době ledové. Hlavní útvary kůry zemské jsou: prahory, prvohory, druhohory, třetihory a čtvrtohory. Čtvrtohory se dělí na diluvium čili dobu ledovou a alluvium čili dobu nynější. Počátek diluvia značí silný pokles teploty po celé zemi. Následek toho byl, že ledovce na př. ze Skandinávie šíří se na východ a na jih k Moskvě, Kijevu a k našim Krkonošům, dovnitř země se nedostaly. Tato perioda nazývá se ledová. Příčinou toho zjevu bylo prý kymácení rovníku anebo srážky dešťové. Stav ledu a sněhu byl jako v Grónsku. Ten posun ledu stal se čtyřikrát a tak máme dobu ledovou první, druhou, třetí, čtvrtou a dobu poledovou. Ve druhém období meziledovém je zjištěna existence člověka. Do Evropy přišel z východu. Jeví se dvojitý typ: Neanderthalský (lebka nalezena r. 1856 v neanderthalském údolí u řeky Düsselu a shoduje se s typem austrálským) a Cro' Magnonský z jihozápadní Francie. Oba žili pospolu. Obojí typ je roven člověku nynějšímu tělem, duchem i schopnostmi. Nejstarší ledový člověk tedy nebyl ani poloopicí ani idiotem, nýbrž byl to homo sapiens. Právě kdosi, že zvířata mají svůj přírodopis a nikoli dějepis. Tento člověk pracuje na kultuře. Soudí se, že přetrval do doby historické. Zanechal zlomky materiálu pevného, kamene, kosti, rohů. Táhne se podle vod a žije v jeskyních neb pod stany. Živí se lovem ryb a zvířat. Zápasí se slonem, nosorožcem, mamutem, lvem, tygrem a pořádá honbu také na divokého jelena a soba. Objevil oheň. Jak? Snad jiskrou z křemene. Peče maso, chutná zeleninu, švestky, jahody. Znatelno z odpadků. Vaření ještě nezná, zásobuje se dřívím, má lampu s knotem, do stěn ryje a maluje, lůžko má ze sena a slámy a halí se do kožených přikrývek. Jeho kultura stoupá. Robí nástroje, mlaty, sekery. Doba t. zv. kamenná. Vidíme koule, jež zabíjejí i soba, pracuje ze sobích parohů jehly, zubaté harpuny, hole, sošky a j.

Na Moravě amulety i šperky a z mamutích kostí sošky. V Čechách na Generálce, Veliši, Prachovsku a j. Je estetický. Robí okrasy ze zubů a mušlí. Barví hlinkou, okrem, uhlím a j. Kreslí divokého jelena, koně, ovci a j. Žije v jednoženství. Společný hrob. Druží se v malé společnosti. Má cit náboženský. Obětiště, má tedy i kněží. Nebožtíky klade do hrobu, tedy nepálí. Příkladá nádobu, poháry a j. V boji s přírodou dal tedy základ naší kultuře. Stáří jeho? Učenci soudí 8—10—100.000 let, Písmo sv. neudává chronologie.

Doslov: Vojsko francouzské roku 1812 ustupuje. Kozáci volají: Vzdejte se! Ústup mění se v útek. Maršál Mortier zvolal: Vojáci krokem!

Poslechli a zmírnili krok. Místo kozáků i na nás volají volnomyšlenkáři: Vzdejte se! Volám: Nebojte se, jděte volně!

Věda náboženství nepopírá, ale potvrzuje. Také to, že člověk byl vždy: »Homo sapiens.« (Živý potlesk.)

Author byl by měl radost, kdyby byl viděl, s jakým zájmem byl vyslechnut. Byli jsme si vědomi časovosti tématu i toho, že k nám promluvil odborník.

Kdo mohl nahlédnouti v tichou pracovnu p. profesora, přesvědčil se, že každé slovo jeho je založeno na hlubokém a stálém studiu objevů toho druhu.

Obrázky, které dal kolovati, přispěly značně k oživení přednášky.

V pokročilé chvíli promluvil univ. prof. vsdp. *dr. Stejskal*, náš církevní historik a odborník o sv. Janu Nepomuckém. Podal tedy aspoň instruktivní přehled

otázky sv. janské a odpověděl na dotazy, jež z církevních dějin byly předneseny písemně neb ústně.

»Poslední pamflet, který vydal dr. Bartoš »Světce temna«, je toho rázu, že jím překonal samého Herbena. Jde jen o to, aby otázka ta byla uměle udržována.

Na otázku »o zpovědním tajemství«, odpovídá dr. Pekař »vzdálenou možností«. Bartoš ji prohlašuje za čirou a absurdní legendu a eskamotérsky vykládá, že ta legenda zrodila se mezi svatovítskými kostelníky, kteří ji vypravovali zvědavému obecenstvu, dle toho byl by tedy původ její domácí, ale hned na to zaplétá se do odporu a vykládá původ její cizí: »skoro jistě« prý od Ondřeje z Řezna v Bavorsku, od něhož »nepochybně« ji zvěděl Ebendorfer a od toho zase »asi« Židek, který ji přivezl do Čech.

Celý postup tedy založen je na dohaděch: »skoro jistě, nepochybně, asi«. (Spis »Sv. Jan Nepomucký« od dra Stejskala obšírně vysvětluje, že manželka Václavova měla rozmanité příčiny, vyhledati právě sv. Jana Nepomuckého za zpovědníka a dále, že zprávy Ebendorferova a Žídkova jsou původu českého, ale ne od kostelníků, nýbrž kanovníků, kteří byli současníky světce, na př. Johánek z Dubé, ano i Hájek čerpá z ústního podání kapituly. Tyto pozitivní zprávy mohou mít jedině cenu proti negativním zprávám odpůrců, zkonstruovaným na dokladech.)

Omyl historický (o roce utopení jeho, zda r. 1383 neb 1393) povstal náhodou. Jan z Krumlova, děkan kapitulní, když vyvázl z nebezpečí (za Vladislava II. sročení lidu) pod dojmem té události napsal na destičkách zápisníku, co vše bylo vytrpěti kapitolním děkanům v posledních letech. Shora zapisuje arabskými číslicemi rok 1383 a přidává: Johánek z Dubé utopen s mostu a j. Zápis ten, napsaný v okamžitém nápadu bez nahlédnutí do řady děkanů kapitolních, obsahuje na první pohled mnohé nesprávnosti. Ale jako jiné omyly i nahoře jmenovaný omyl opravil; přetřhl slovo z Dubé a napsal Pomuk, neboť oba jmenovaní Janové se nazývali Johánky.

Ale rok 1383 opravit ve správný 1393 zapomněl.

Tato zpráva je podkladem dalších omylů. I na mříž hrobu sv. Jana Nepomuckého tento mylný rok 1383 byl uveden. Nápis ten liší se od zprávy Žídkovy, že místo jména Johánek užívá *Jan* a přidává *Nepomucký*, z něhož činí *kanovníka u sv. Víta* a jmenovaný *rok 1383*.

V době, kdy nápis dán, je horlivě činný Václav Hájek z Libočan, kterému bylo svěřeno napsati Kroniku českou (v němž proti Kuthanovi, jehož kroniky se obávali, úřady jej podporovaly). Není spravedливо nazývatí jej arcilhárem, náš úsudek o něm jest, že měl často v ruce zprávy, kterých mi nyní nemáme, ale také nelze popírati, že, kde jich neměl, doplňoval je svými zajímavými, ale pravdy vzdálenými. Zvláštní je, že právě v době Václavově dopouští se mnoha omylů. Tak i v našem případě. Hájek musil pracovati rychle a proto si vysvětlíme omyl, který se mu tuto přihodil a který byl považován po dvě století za nezvratnou pravdu. Hájek našel přirozené zprávy o smrti sv. Jana Nepomuckého roku 1393, ale tehdejší názor kanovníků pražských, zaviněný Janem z Krumlova a projevený nápisem na mříži, kladl smrt jeho r. 1383. Nepokusil se zjistiti správnost tohoto roku a uvedl v kronice své dva Jany z Pomuku, jednoho utopeného roku 1383 a druhého r. 1393 (o deset let později). čímž z jedné historické osoby vytvořil dvě a každé z nich přidal údaje, které vzal ze života jednoho a téhož sv. Jana Nepomuckého.

Dubravius (Jan Skála z Doubravy) psal o 10 let později, neudává rok a se smrtí spojuje vyschnutí řeky. Zdálo by se, jakoby Doubravský udělal ze dvou Janů jednoho.

Ale na autoritě Hájkově se stavělo, ale zprávy byly suché. Byla citěna potřeba, napsati obšírněji životopis jeho, a tu vystupuje první jezuita Jiří Plachý (Ferno) z Horšova Týna, ale podává životopis stručný, kde mimo jiné mění světla v řece (dle Hájka) ve hvězdy,

Podrobnější životopis napsal Dlouhoveský, svatovítský kanovník.

V ten čas Bollandisté, učenci z Tov. Jež. připravují 3. svazek květnový k »Acta sanctorum« a Bohuslav Balbín, znamenitý historik řádový požádal, aby poslal vše, co se týká sv. Jana Nepomuckého.

Ale hlavní archiv metropolitní byl mu odepřen (asi pro odpor jednoho kanovníka, který sám chtěl o tom psát). Byl tedy v postavení kritickém, nedivno tedy, že životopis Dlouhoveského byl mu hlavním pramenem. Spis věnoval metropolitní kapitule očekávaje, že bude nákladem jejím vydán. Ale nedočkal se toho. Obyčejně se uvádí, že Pešina, děkan kapitolní, znamenitý historik český, našel v díle tolik chyb a omylů, že neradil k uveřejnění. Ale jak přesvědčiti se lze, opravy jsou jen rázu podružného a života sv. Jana se nedotýkají. Neshodu vidětí hlavně na konci: Balbín uvádí, že hlavní prameny k životopisu mu dodal Dlouhoveský. . . Pešina připsal a snad jako podmínku při uveřejnění si vyhradil: hlavní látku mi poskytlí osvícený a nejdř. . . . Pešina z Čechorodu atd. Práce Balbínova vyšla pak tiskem v Acta sanctorum (1680) a v 2. vydání v Bohemia sancta (1682).

Ač o mnohých podrobnostech více méně jest pochybnost, přece není tu nejmenší pochybnosti o podstatných událostech sv. Jana Nepomuckého.

Kniha Balbínova v Bollandistech Acta Sanctorum 3. svazek stala se podkladem při processu kanonisacním a definitivně stanovila životopis sv. Jana Nepomuckého na celé století i více.

R. 1675 je první žádost od kapitol svatovítské za blahorečení anebo aspoň povolení mše sv. a cirk. hodiněk. Mysleli si, že to půjde jako při sv. Václavu, zapomínajíce, že svatý Václav měl úctu cirk. dosvědčenu hodinkami kněžskými a mšemi sv. po mnohá století. Po 10 letech opět. Povídají, že arcibiskup musí začít proces. Je to Jan hrabě z Waldšteina. Zasahuje i císař Leopold. Trvá to opět řadu let a z různých příčin v Praze byli spíše pro mši sv. a officium, tedy jakési blahoslavenství.

Císař Josef I. učinil opět nátlak na arcibiskupa Breunera. Nástupce jeho arcib. Ferd. hrabě Khuenburg se odhodlal. Památný mimo jiné proces 15. dubna 1719, kdy otevřen byl hrob. Názor, že o kanonisaci sv. Jana spolupůsobily více podněty českonacionální (Pekař), než nábožensky katolické, není správný, neboť antagonismus tu nebyl, ale více pochybil Bartoš, že to chtěli Němci. Pekař ve 3 kapitolách podotkl, že se staly nějaké podvody, nechtěl by hájit zázraků 3 lékařů . . . Ovšem ze svého rationalistického stanoviska. Zaujaté však mluví Bartoš: Při otevření hrobu byl prý kostel zavřen (aby nebyla kontrola), jakoby dnes exhumace konala se veřejně; ale bylo 30—50 lidí. Prý otevřeli jiný hrob (přece byl označen mříží dvojí!). Podstrčili prý kostru (ten počet svědků a přísaha jejich, že budou mluvit pravdu!). Nikdo neřekl, že kostra byla »ještě svěží«, také neporušený jazyk uznán 3 lékaři a 2 chirurgy u přítomnosti řady svědků.

Při processu začato výslechem o pověsti a zázracích — 99 svědků. Druhý proces byl, že od nepamětných dob vzdává se mu nepřetržitá úcta . . .

Tak 19. března r. 1729 prohlášen za blahoslaveného a svatého. Kdo tedy byl prohlášen svatým? Ten, jehož označil Jan z Krumlova jménem »Johanco de Pomuk« a Židek »mistr Johánek«, doktor církevního práva, kněz a kanovník kostela Pražského (v širším slova smyslu, protože zasedal s kanovníky v chóru svatovítském), jenž neprojevil tajemství zpovědi královniny, proto byl mučen a utopen, u sv. Vity na hradě Pražském pohřben, jehož hrob byl opatřen mříží, jehož jazyk byl nalezen v hrobě neporušený a roku 1725 zázračně naběhl, jehož Bůh oslavil zázraky, od sv. Stolicе uznanými. To je sv. Jan Nepomucký, muž, který patří do dějin a ne do legendy, který skutečně žil. Nařknuti Bartošovo, »že dosáhl té pocty falšovanými listinami a podstrčenými ostatky« . . .

Ke konci rozvinula se debata, v níž vsdp. řečník zodpovídal dotazy, jež přiléhaly k tomuto tématu, anebo k dějinám církevním vůbec.

Únava, která po dnešním pracovním dnu již zmiočňovala se posluchačů, byla interessantním thematem a živým slovením slovutného našeho historika

zažehnána. Vedle potlesku, jímž se odměnili posluchači za přednášku, byl zájem o jeho spis: *Sv. Jan Nepomucký*, jehož druhý díl právě v tyto dny vyšel nakladem »Dědictví sv. Janského«. Pro nečleny I. díl 12 Kč, II. díl 14 Kč. Zvýšený příspěvek členský je nyní 80 Kč. Dle zájmu, jakému se těší tento spis v kruzích kněží i laiků, možno souditi, že bude brzy rozebrán. Dědictví sv. Janské, jehož ředitelem je nad jiné povolaný vsdp. biskup dr. Podlaha, jenž do něho vložil celé své jmění, vydá ještě mnohou dobrou knihu, bude-li podporováno. To budí také jedním ovocem tohoto kursu: přístupovati k za členy a získávati nové členy dědictví sv. Janskému.

Tak k 7. hodině večerní skončeno odpolední jednání. Rozcházíme se ke krátké večeři, abychom o 8. hod. shromáždili se v Živnostensko-řemeslnické besedě (býv. sv. Václ. záložna) k loutkovému divadlu »*Kašpárek agentem*« přístupnému i širšímu obecenstvu. Hra s dobrou časovou tendencí v meziaktí vyplněná hrou na klavír a zpěvem kol. Malátka animovala přítomné, kteří po 2hodinném večírku a občerstvení při stolech rozešli se, aby spánkem připravili se na poslední den kursu.

Třetí den sjezdu.

(Ve středu 12. července.)

Třetí den kursu zahájen byl zpívaným Requiem za zemřelé členy Spolku, slouženým arcib. notářem *Slavičkem* v kostela sv. Klimenta, za zpěvu lidové písně: »Odpočinutí věčné« dle nov. Kancionálu.

O deváté hodině bylo pak započato v přednáškách a slova se ujal univ. prof. *dr. Šanda*, aby pokračoval ve svém včerejším široce založeném a vědecky zpracovaném tématu o *pobytu a východu Izraelitů z Egypta*. Týž započal slovy:

»Po tom, co jsem předeslal, všimněme si nyní:

Kap. I.—XIV. Exod.

Zpravodaj o ranách egyptských líčí je tak, že rozhodně patří do doby Mojžíšovy.

Již 1. rána, je tu vidět, že si jí nevymyslí. Nil v červenci stoupá a nabývá barvy červené, ale voda je pitná a zdravá. První rána pozůstává v tom, že voda v Deltě se zbarvila, stala se nepoživatelnou a smrtelnou. 2. Žáby, v červenci vylézají, ibis je požírá. 3. komáři zvl. na podzim, útrapou Egypta. 4. mouchy, když Nil se rozlil a vesnice na pahorcích vynikají, 5. mor. v orientě známý, tak i 6. svrab na lidech a dobytku, 7. krupobití »když ječmen metal a len kvetl« tato poznámka svědčí o znalosti Egypta; pšenice a špalda je později. 8. Kobylinky časté. 9. tmy, t. j. od větru Chamsimu začít. února, a mrakem jemného písku zatemní světlo »tma mohla se makat.«

Všecky mohly trvati od června do dubna, v tom čase trvalo vyjednávání
Jdeme dále:

1. Exod. I., 9. »lid synů israelských jest mnohý a silnější nad nás; pojďte, moudře potlačme jej, aby snad se nerozmohl a kdyby povstala proti nám válka, aby se nepřipojil k nepřítelům našim . . .«

Dějiny souhlasí. Doba je Ramsa II. a Merenpty. Nepřátelé hrozili Egyptu na východě a na západě. V té krátké biblické větě je vylíčena celá politická nálada Egypta. Za takových okolností chtěl král Israelity jako živel nespolehlivý zdeptat. Otevřít jim hranice, tomu se zle bránil.

Protestanté namítají, že i po 300 letech za Šalamouna byly tytéž poměry. Naivní znalost asijských poměrů, Orientál necestuje jako Evropan. Dejme tomu, že by byl šel do Egypta. Nic by se nebyl dozvěděl, Herodot vrátil se z Egypta jako ignorant.

2. Exod. II., 23. . . umřel král egyptský a Exod. I. 11. . . ustanovil nad nimi úředníky robot, aby je trápili břemeny a vystavěli města Pithom a Ramesses.*

Dějiny opět souhlasí. Byl to Ramses II. Dlouho panoval a mnoho stavěl, Tuto Pithom a Ramesses. Ramses byl přítel Palestýňanů. Že by se zpráva o utiskování Israelitů po staletích udržela, nemyslitelné.

3. Exod. III., 13, 14. Řekl Mojžíš k Bohu: »Řeknu Israelským: Bůh otců vašich poslal mě k vám . . . Řeknou-li mi: Které je jméno jeho? Co díím jim?«
»Řekl Bůh . . . Já jsem, který jsem . . . díš jim . . . Kterýž jest, ten poslal mě k vám.*

Podivuhodná znalost poměrů! Že by neznali Israelité jméno svého Boha? Nikoli, ale chtěli vědět nejskrýtejší jméno svého Boha. Kdo u Egyptanů znal jméno Boha, má zázračnou moc. Zvědí-li to Egyptané, budou se báti. Já jsem, který jsem. Jeví se tu odpor proti jménu Amon, ten jehož jméno je skryto. Jáhve je jako opposice.

Celé vypravování se zakládá na tom co autor prožil. I Josefova historie v tom smyslu hodnověrná.

Kdy východ z Egypta? Za Merempty. V 5. roce jeho vlády vyskytuje se deska s nápisem: » . . . Israel je zničen . . . « Tedy r. 1243. Že Meremptovi zemřel syn, je také známo. Věta: »Israel zničen« je fráze. Nadsázky v hieroglyfech jsou často. A jaké! Na př.: »Oni leželi na břiše před Jeho Veličenstvem, žádající vzduch pro své nosy.«

Něco o hoře Sinaj.

Některí kladou Sinaj za záliv Akaba až k horám Seir (i dr. Musil). Makra, Arajt, Helal a j. do oblasti sopek Makra a vypravování Exodu 19, 20. vykládají, Israelité byli překvapeni sopečným výbuchem.

Odvolávají se také na Beduiny, ukazující vyhaslou sopku, ale indice těchto jako tuto i v jiných věcech (o hrobech Mojžíšově, Davidově . . .) nesprávné. Kontext nemluví o sopečném útvaru. Úmysl je, setřít zázrak. Všichni mluví o úmluvě s Hospodinem, tomu tedy musilo odpovídati něco fenomenálního.

Kde tedy hora Sinaj? Druzí: jižně poloostrova sinajského.

Pentateuch jmenuje jednotlivé zastávky. Stanice Mara, Elim. Tradice křesťanská svědčí pro »horu Mojžíšovu«, kde leží klášter sv. Kateřiny.

Tradice křesťanská je dobrá, ale židovská tradice pro tuto horu nebyla. (Jos. Flavius a Philo.)

Namítají někteří, že Israelité v tom počtu nebyli by se uživilí na pol. sinajském. Zapomínají, že životní podmínky byly druhdy lepší: ječmen se tam dařil, lesy tu byly, které později teprve byly vykáčeny (srovn. Dalmacie). Byly tam i doly egyptské. Dělníků se nemuseli báti a dozorců byl počet nepatrný. Dělníci bydleli v komůrkách. V jedné zachováno jméno Merempty. Těm dolům věnovali pozornost. Jiná námitka: Jak Mojžíš psal? Nalezly se ukázky starosemitského písma. Náhodou na sinajském poloostrově nalezeno (egyptolog anglický a jeho paní). Nápis rozluštěný, na př.: Na zdar dohlížiteli dolů! a j. Doly ty za Ramsesa II. a po něm byly opuštěny, tedy spadají nápisy do doby východu Israelitů. Nalezl tam i nádoby a špalíček s nápisem »achitu« jméno kteréhosi Semity, které vyřezal. Tedy písmo, jímž Bůh psal dekalog, nalezeno. A na čem Mojžíš psal? Měl papyrus.

Po krátkém resumé obou přednášek skončil řečník svůj referát za živé pozornosti a byl provázen dlouhým neutuchajícím potleskem.

Zatím dostavivšího se njdp. arcibiskupa *dra Stojana*, vítaného celým shromážděním, pozdravuje předseda kol. *Maule* krátkým proslovem, v němž vyslovil radost z návštěvy, ubezpečiv J. M. o věrnosti katechetů církvi.

Njdp. arcibiskup *dr. Stojan* z té duše a upřímného srdce za uvítání vzpomíná slov božského Spasitele, jenž zval dítky vždy k sobě a připomněl povinnosti, jež mají katecheté, jimž dítky jsou svěřeny. Je to práce těžká, ale vděčná.

Učitelé náboženství jsou forma gregis, dle nich posuzuje mládež i svoje vztahy k náboženství. Doporučí, aby katecheté pracovali dle hesla *Suaviter in modo, fortiter in re*. K statečnosti nabádají mládež, sami však musí býti stateční. Při té práci nesmějí se odloučiti od Pána a Spasitele, ale při něm zůstatí. Vyprošují na božském Spasiteli náplň všeho dobra nebeského a pozemského. (Živý potlesk.)

Předseda slibuje, že katecheté dle těch směrnic se zachovají.

Dále sděluje, že následující dva řečníci shodli se na tom, že referátu svého zhodí se p. prelát Reyl, kdežto p. farář Pukl bude závěrečným řečníkem.

Slova ujímá se tedy o půl 11. hod. senátor *dr. Reyl*, ač předem omlouvá se, že v 11 hodin musí býti v senátě a tudíž přednášku svou *»o rozluce církve od státu«* obmezití musí na věci, pokud se týkají školství. S rozlukou si pospíšíl *dr. Bartošek*, dle něho církev by byla v pravém slova smyslu ztotožněna. Již vyučování náboženské jednotlivce, mše sv. . . . byly by závisly na povolení státním. Lze pochybovat jen o zdravém rozumu, mluvil-li na Zvčině, že katolíci nesmí být presidentem v naší republice. A přece dobrou stránku má návrh *Bartoškův*. Katolíci podřimovali, ale *Bartošek* je probudil. Starozákonný Balám šel zlořečit a dobrořečil. Naši odpůrci říkají, *Herbena* a *Bartoška* byste měli prohlásit za svaté, že pomohli vaší straně, máte také hojnost neplacených agitatorů, každý pokrokový učitel . . . Říká se, kterak to, že 21 lidí + 12 mohou vše prosadit? Tajemství organizace! V kompromisu s jinými stranami často dilemma, voliti menší zlo. Lituje se, že rozlučka, která byla na obzoru, se neprovedla. Dnes vláda již mluví o úpravě poměru státu a církve. Naše stanovisko, že stát a církev jsou v poměru koordinace a doporučují připamatovati častěji lidu, že sám president *Masaryk* v protokolu americkém písemně a ústně se zavázal, že není nepřitelem katolického náboženství a že by nepřistoupil na to, aby církev byla ožebračena o majetek. (Hlasy: Ale děje se to!) President řekl: Studujte rozlučku . . . Dva názory: Buď jiti spolu anebo vedle sebe. Utraque potestas in suo circuitu maxima. Poměr přátelský. Proto vláda dala na kultus 55 mil, katol. 40, evang. 9, řec. k. 2, židům 700.000 a j. . . V opačném případě rozešli bychom se. Na každého obyv. asi 4 Kč daně by připadlo.

Stanovisko ke školství! Ideál konference královéhradecké lidové o konfesní škole (*dr. Doubrava*). Směrnice čl. 13. Pro veškeré školy dvojí typ. Školy konfesní, církevní úřad by dosazoval, stát činil by návrhy co do zařízení, a beznáboženské. Kde má býti konfesní škola, rozhodčí stát, o charakteru tajné hlasování rodičů dítek. Minorita má právo žádat konfesní neb bezkonfesní. Církev má právo zakládat školy soukromé. Nepouštíme se do dalších podrobností, neboť to jest ještě hůdrou budoucnosti.

Vláda přišla s Malým škol. zákonem. Dvojí směr v naší straně. Z počátku odpor, nyní již je pod střechou. Vytýkal se nám osobní prospěch. Vláda jednala podloudně, měla náboženství, ale i mravouku. My chtěli náboženství obligatorní a kdyby rodiče nechtěli, budete sprostředováni okr. úřadem školním. My zastáváme princip svobody.

Přišli s občanskou naukou a výchovou. Výklad její bude záležet na učiteli. Pokud jsme ve vládě, mohli jsme precizovati své stanovisko. Žádali jsme víc než neobligatorní (episkopát). O občanské nauce a výchově mluví zpráva, že má vésti k republikánské výchově občanstva československého tak, aby každý bez rozdílu a bez újmy národnosti (my: a náboženství) již od mládí byl schopen, pochopiti nejen svá občanská práva, nýbrž i svoje občanské povinnosti k republice československé, jejímž je občanem. Občanská výchova má býti výchovou k demokracii, jeho lásce k národu, k vzájemné snášenlivosti, úctě a lásce. Z toho důvodu všemu učitelstvu budiž zakázáno dotýkati se při vyučování kteréhokoliv přesvědčení a které národnosti.

Řekne snad někdo, že někteří učitelé budou dělat dle svého (srov. náhod. konfer. učít.). Připouštím. Ale *vigilantibus jura*. I my jsme v koalici. Aby o nás

neplatilo: Oculos habent et non vident, aures habent et non audiunt. . Ideálem našim je zlepšení škol. zákona. Tím implicitně řečník přikryl stanovisko dra Noska, který v první horečce velebil vládní návrh jako skvělou vymoženost, ač dosaženo nyní o něco víc (na př. to Credo katolických rodičů). Malý škol. zákon byl předložen jako junktim se zákonem učitelským. S ohledem na rozluhu učinili tu opět lidovci junktim s lepším honorováním vyučov. hodin v duchovní správě, což přiznává jako další vymoženost, ač systemisování katechetů byli by poškození (na př. slučování tříd, služné dle procent a j.). Jednotlivci výkřiky dávali nespokojenost na jevo, ale řečník obratně výtkám se uhýbal a katechetů neuspokojil v tomto bodě. Řečník podotýká, že to není také ideál zákona a slibuje si zlepšení v prováděcích nařízeních.

(Pokračování.)

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Spolek katechetů v Čechách konal 6. září *výborovou* schůzi za četné účasti. Předseda předčítá výzvu klubu katol. duchovenstva k součinnosti při vydání kalendáře čsl. duchovenstva katolického. Článek o pensích katechetských vypracuje komise tříčlenná kol. Maule, Hála, Tichý a bude uveřejněn ve »Věstníku«. Na to jednatel podává zprávu o kursu a zájezdu do Kutné Hory. Vzdává všem za součinnost vřelý dík a zvláště kol. Václ. Hrudkovi za jeho výklad při exkurších. I po stránce finanční netřeba se bát deficitu. — Po té upozorňuje jednatel na další kritivdy, jež výkladem proti duchu zákonů a nařízení opět katechetům se dějí. V pochybnostech i na dále dle sil svých chceme býti členům upřímnými rádci. U úřadů však intervenovat je nám nyní značně stíženo špatnou úpravou našich rozvrhů. Proto členové nechť obracejí se k nám o intervence jen v nejn nutnějších případech a jsou trpěliví, nemůžeme-li v krátké době jim být: vyhověno.

Křivdy nám činěné jsou následující:

a) při započítávání let z duchov. správy oddítají nám některé o. š. výbory neprávem dobu prázdnin;

b) ač táž léta započítávají se do celkové služby do postupu, nezapočítávají se pro nárok na osobní přídavky dle § 35. osnovy z r. 1913; leta válečná se však i na osob. přídavek vztahovala;

c) jakkoli prováděcí předpisy k malému školskému zákonu a platovému zákonu dosud nevyšly, přec již teď zřizují se namnoze neprávem pro vyučování náboženství oddělení až do 60 dětí a 2 h. za exhortu se již teď nepožítají a přece vyšlo nařízení, že vše má zatím zůstat při starém;

d) při sdělování rozvrhů působí se hrozně potíže, ano nezakonně stanoví se hodiny náboženské i mimo rozvrh hodin.

Dále stěžováno si bylo přítomnými na nesvědomitou a protizákonnou agitaci učitelstva ve škole i mimo školu, aby co nejméně děti katolických súčasnilo se náboženského vyučování. — Zároveň bylo poukázáno na důsledky malého školského zákona, kdyby přesně dle znění jeho mělo se přikročit k redukci tříd pro náboženské vyučování v odděleních do 60 dět. Usneseno, aby dle daných návrhů vypracoval předseda s kol. Hála memorandum poslaneckému klubu strany lidové, by vydána byla k zákonu tomu mírnější prováděcí nařízení aspoň po přechodnou dobu nyníjší, kdy malý počet žáků z let válečných vstupuje na naše školy, neboť nespravedlivostí by bylo, aby při náboženství vyučovalo se 60 dětí v jednom oddělení a jiným povinným předmětům na téže škole průměrně třeba 20—30 dětí v jedné třídě. —

Členská schůze 19. září t. r. byla ještě čteněji navštívena. Předseda přečetl vypracované memorandum a s kol. Hála referoval i cestách k posl. Roudnickému a ministerstvu školství, kdež dostalo se jim i informaci, jak totéž rozumí různým paragrafům malého školského, platového zákona. Jednatel sděluje, že vybil i kolegy brněnské k podobné akci prováděcích předpisů se týkající, a dále referuje o význačnějších případech školských, z venku sdělených, a konečně o protestní a žofinské schůzi gažistů dne 15. září t. r. proti zamýšlené redukci platů. Sdělení jeho vzbudilo úžas, jak může kdo s podobným návrhem přitíhiti již nyní, když dosud tak hrozný nepoměr trvá mezi služebními našimi požitky a drahotou.

Věstník katechetský.

Příloha „Vychovatele“ k XXXVII. ročníku.

Redaktor JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

ČÍSLO 11.

LISTOPAD 1922.

ROČNÍK XXV.

První katechetský vědecko-apologetický kurs v Praze.

(Dokončení.)

Stanovisko stran. Univ. prof. Krejčí (čes. soc.) vidí v tom vítězství reakce a zhoršení poměrů. Zvolen referentem. Mareš (nár. dem.) vidí v uzákonění návrhu mnoho dobrého, občanská nauka a výchova má vésti ke snášenlivosti náboženské i politické, individuální svobodě a j.

Debatu mezi prof. Krejčím a Marešem. Prof. Mareš: »Jaká morálka to má být? Je-li mravnost povinnost absolutní, pak je od Boha, je-li relativní, pak založena na lidech. Je měnivá a jsme s morálkou hotovi. Náboženství je rys našeho národa, ale aby strážcové Sionu ji podávali jeho chléb. — Důležitou roli hraje tu katecheta. S jeho osobou se spojuje věc. Je-li katecheta charakter, má žák účtu ku předmětu.

Nejlepší pomník. Ale když je vzorem chyb, může si myslet, že zušlechtuje? Nikdy se nemá propůjčovat k tomu, že trest stanovený provede, má být matkou. Ukazovat, že křesťanství vede k trpělivosti, lásce a snášenlivosti.

Přemýšlet o metodě, jak lehce učit. Chválí katechismus pražský, vydaný Spolkem katechetů v Čechách. Definice vyvozovat z bibl. dějepavy. Pořadat kursy. Dnešní kurs dobrý, ač postrádá metodickou stránku. Učebnice. Když Brynychovi od konference episkopátu rakouského se kladly překážky, nechodil tam a staral se o svou diecési. Katecheta dnes je opravdu mučedník. Nemá ochrany. Nemá být obojetný, nýbrž věren zásadám.

Ne svičičku ďáblu a svičičku sv. Prokopovi. Fortiter in re, suaviter in modo. Pak u nepřátel bude také mít účtu. Raději ať mi svědomí vyčítá mírnost, než přísnost. Jsme misionáři, máme pro spásu duše pracovat.

Referát, pronesený s pravým politickým taktem a řečnickou obratností, skončil v 11 hodin 25 minut odměněn potleskem a poděkováním předsedy.

Po něm ujmá se slova vdp. *Frant. Pukl*, farář z Telecí u Poličky, aby promluvil o historických příčinách v rozlukovém zákonodárství evropském se zřetelem k americkým poměrům brasílským.

Pan referent měl připravený referát tříhodinový, jak pravil, ale pro krátkost času musil přednášku svou značně obmezit. Celá práce — mravenčí plod píle autorovy — vyjde tiskem, tuto podáváme aspoň stručný obsah.

° Vývoj rozluky církve od státu v zákonodárství evropském se zvláštním zřetelem k americkým poměrům brasílským.

Účelem této práce jest pokusiti se o *historicko-psychologický* vývoj rozluky církve od státu v Evropě, čili ohledati kořeny moderní rozluky a ukázati na latentní historické příčiny a motivy, které způsobily tento moderně církevně státní útvar resp. monstrum. Ukázati názorně, jak k tomu došlo — jak vůbec bylo možno, že na horizontu evropského zákonodárství objevila se rozluka církve od státu, jak bylo možno, že některé moderní státy odkoply a to mnohdy barbarsky od sebe tu církev, kdysi slavnou a mocnou, matku evropské kultury a civilisace. Účelu své práce dosahuje autor tím, že stopuje historický vývoj církve a státu. Počiná od počátku církve (ab incunabulis ecclesiae) a končí moderní násilnou

rozlukou francouzskou r. 1905. Líčí počátek církve, její krvavou persekuci v éře prvokřesťanské až do vydání ediktu milánského r. 313. (ecclesia de sua existentia certans — ecclesia in catacombis vivit). Dále líčí zápas církevní s vnitřními bludaři. Její vítězství (ecclesia indogmatisans). Ukazuje, jak církev poněmáhla stala se církví státní — obnovení císařství západního r. 800. — Přichází k úpadku moci církevní v 9. a 10. stol. Ukazuje na vrcholnou dobu svrchovanosti státní církve ve středověku (eminentia ecclesiae prae statu: »mittelalterliche hierarchen Hoheit Řehoř VII. — Bonifác VIII. (1073—1303). Vrcholem pak této církevní středov. nadvlády nad státem čili svatovlády, ale ve smyslu správném papeže Innocence III. (1198—1216). Po této době schyluje se pomalu již k úpadku moci církevní, jejímž markantním počátkem jest ona známá bulla papeže Bonifáce VIII. »Unam sanctam« (1302) proti Filipovi IV. Krásnému.

Ta je jako signálem ke generálnímu útoku moci státní na církev.

Církevní moc poněmáhla klesá, autorita církve upadá a tento proticírkevní boj nabývá výrazu v reformaci, jejímž ovocem bylo ono hrozné schisma západní r. 1517. Líčí tajné příčiny reformační, byl to humanismus pozdní zvaný »nevěřící«, jenž pro vše svaté a církevní měl jen pustý cynismus. Reformace zranila mnoho církev, ale nezničila, jen degradovala. Sama rozluky neprovedla, ale byla hlavou příčin, jež rozluky moderní způsobily. Reformace byla vzdálenou příčinou (causa remota) moderní rozluky.

Zavedla indiferentismus náboženský, jenž zplodil jansenismus, galikanismus. Reformace podtala kořeny autoritě církevní a rovněž státní a byla příčinou neblahé francouzské revoluce. Bezprostřední příčinou moderní rozluky církve od státu byla vlastně nevěrecká filosofie a to anglická 17. stol. a francouzská 18. stol. (encyklopedisté-fysiokrati). Ta byla příčinou konečně první násilné rozluky církve od státu v Evropě, rozluky francouzské 9. prosince 1905 odhlasované. Moderní rozluka církve od státu, končí autor, je vlastně dítkem pozitivního ateismu. Potom podává ukázkou rozluky církve od státu v Evropě ve 13 státech, ať již rozluky mírné neb násilné. Potom osvětluje stanovisko církve katolické k rozluce z historie a dle nového kodexu. Účinná polemika proti názorům univ. profesora dra Hobzy.

Konečně názorně podává kritiku rozlukových snah v republice československé a konstatuje, že je zde »gravis inclinatio ad separationem ecclesiae a statu et quidem crudelem, deorbantem, violentam«.

Zatím zavítal před 12. hod. na sjezd nejdp. nuncius *Cl. Micara*, jsa vítán povstáním a nadšeným potleskem a předsedou, který vyslovil potěšení nad touto návštěvou a ubezpečil zástupce sv. Otce věrností katechetů k církvi a prosil, aby ty projevy byly tlumočeny sv. Otcí.

Nejdp. nuncius *Micara* poděkoval za ten projev oddanosti svaté Stolicí a slibil, že bude jej tlumočiti svatému Otcí a přál sjezdu hojného ovoce a požehnání Božího.

Vldp. farář *Pukl* pokračoval ve své přednášce, která právě dosáhla vrcholu zajímavosti, ale nemohla býti naprosto absolvována. J. E. n. dp. nuncius mnohým latinským citátům referentovým se zájmem naslouchal. Posléze ohled řečníkův i posluchačů na vzácného hosta a stanovený řád zvítězil a přednáška za nadšeného potlesku přítomných byla skončena.

Zatím co shromáždění ubíralo se do kostela sv. Klimenta, p. nuncius prohlédl si výstavu, provázen pořadatelstvem a svým ceremonářem dp. Švecem, za příslušného výkladu. Pak posílil, aby vykonal závěreční pobožnost s kursisty, při níž po litaních ke sv. patronům zazpíváno *Te Deum*.

Odpoledne byla schůze duch. rádců soc. stud. sdružení pod vedením P. Ježe a současně výklad malého škol. zákona s debatou. Kdežto jedni sůčastnili se to-

hoto jednání, které se protáhlo až do 6 hodin, druzí odebrali se na exkurs, kde poučili se opět obětavým a důkladným výkladem kol. Hrudky o chrámu sv. mikulášském, pak svatovítském a svatojiřském.

Večer ve fysikálním sále techniky přednášel J. M. p. biskup dr. Podlaha o »používání církevního umění ve vyučování náboženství«. Přednáška provázená četnými obrazy malířského umění křesťanského od katakomb až do doby nejnovější řadí se k nejzdařilejším a neúčinnějším z celého kursu.

Předseda kol. *Maule* formálně končí kurs a činí několik poznámek, týkajících se zítřejšího zájezdu do Kutné Hory.

Všeobecná povznešená nálada našich hostů, zvláště moravských a slezských, je znamením, že obět jejich i naše pro dobrou věc nebyla marna. A přece ještě k těmto mnohým překvapením v krásných dnech kursových je čteno d'ústojné zakončení v překvapení, jež jim dal

zájezd do Sedlce a Kutné Hory.

Ke stu odjelo nás ranním vlakem přes Poděbrady a Kolín do města kdysi prvního po Praze za českých králů. Provázel nás déšť spojený s blýskáním, který však ustal, když jsme přijeli do Sedlce.

Po pravici zříme smutně proslulý Kaňk, kam r. 1419 byly metány nešťastné oběti husitismu. Cesta vede nás do Sedlce, kdysi slavného kláštera cisterciáků. Překvapující zjev v této víscce kyne nám z dále, chrám, ba velechrám Nanebevzetí P. M., v krásné ranní gotice bez věže. Je dlouhý 85 m a ze všech chrámů pražských i kutnohorských působil na nás dojmem nejmohutnějším. Ranní gotikou vystavěn, ve válkách husitských zkažen, znovu zklenut barokem vládnoucím počátkem 18. stol., podává nám t. zv. barokovou gotiku, jakou nikde jsme dosud nezřeli. Průvodcem a vykladačem je nám tu staříčků pan farář, jako později v Kutné Hoře zasloužilý p. arciděkan Vorlíček, jehož zásluhy o restaurování kutnohorských chrámů jsou neskonalé a nenadáli jsme se, že jeho výklad byl labutím zpěvem, neboť v polovici října dochází zvěst, že usnul v Pánu. Tyto výklady doplňoval, po případě jiné kolóně opakoval kaplan senior vdp. Pekárek a náš cicerone z Prahy kol. Hrudka, který obětavě vytrval tu snášeje všecko břímě dne i deště, který nás, zbytky posledních návštěvníků, poctil.

Výzdoba kostelu obrazová je velice cenná. Zajímaly nás zvláště dva obrazy, které jsou pravou uměleckou hříčkou. V ochozu za oltářem obraz Brandlův, za bočním oltářem, představující Krista, sklánějícího se k sv. Luitgardě. Pohlízíme-li z předu, stojí kříž rovně, hledíme-li z boku, kříž obrací se také s námi, a zvláště z levé strany pozorován, stojí právě kolmo, pravým uhlem k obrazu a Kristova tvář též. — A druhý obraz v kopuli Nejsv. Trojice! Andělé drží před trůnem Božím opět kříž: od hlavních dveří pozorován stojí kolmo, z pravé strany z kaple jeví se nám vodorovný, nakloněný spodkem dolů, z levé rovněž vodorovný, vrchem skloněn dolů. — A třetí starý obraz nás také ještě upoutal. Pustošení kláštera a mučení mnichů Husity. Je tu půda skropená krví katolíků i Husitů a v mysli vybavuje se nám nebezpečí náboženských svárů nynějších, které zločinné ruce rády by zanítily. — Pokladem kostela je monstrance 96 cm vysoká, gotická, překrásně zpracovaná ze stříbra a silně pozlacená. Nalezena byla náhodou v novější době, zazděná na nejvyšším místě průčelní stěny kostela. — Cesta nás vedla na hřbitov, podívat se na světoznámou kostnici, nesčetnými tisíci lebek a kosti vyzdobenou. Kromě stěn je vše z kostí,

Odkud jsou? Za opata Jindřicha III. (za Přemysla Otakara II.), který přinesl ze Sv. země trochu prsti a po hřbitově ji rozházel, začali tu s oblibou pochovávat mrtvé z daleka široka. Časté války i mor (r. 1318 na 30 000 lidí) rozmnožily počet mrtvol a aby mohlo býti dále pochovááno, byly kosti časem vždy ze země vybrány, v kostnici ukládány a později umělecky složeny. Lebky s ranami sečnými i střelnými leží kolem na zábradlích. Dojímavé exercicie, které nás plní spásitelnými myšlenkami na sklonku kursu.

Jdeme kolem krásného uměleckého sousoší sv. Jana Nep. Kol hlavní sochy 4 podstavce s jinými světci, jeden z podstavců však prázdný. »Kdo tu stával?« ptám se jdoucí dívky.

»Také sv. Jan, ale opilí kluci ho shodili.« Časové!

Zbývá nám ještě tabáková továrna. Velký ohromný bývalý refektář klášterní je místem, kde stroji se krájí list tabákový. Prachem prosycený vzduch 110 roků plní již tuto místnost a přece nádherné fresky jsou téměř neporušeny. Jsou tu umělecké dva kříže. Divíme se, že jsou tu, ale celkem laskavé osmahlé pohledy dělnictva potvrzují to, co jsme slyšeli, že totiž je tu silná organizace lidovců, kteří by rouhání nestrpěli. Viděli jsme tu v mnohých oddílech kříže dokonce ozdobené a pečlivě opatrované Typ lidu je tu zvláštní: velké silné postavy mužů i žen.

Před polednem odcházíme do Kutné Hory, památkami ještě bohatší. Všecky chrámy: Matky Boží na Náměti, sv. Jakuba a svaté Barbory působí mohutně svou obrovitostí.

Chrám Matky Boží na Náměti; býval tu dříve »rudní trh«, odpadlou rudu po trhu smetali horníci a prodali. Odtud prý název »na Náměti«. Z peněz stržených a příspěvků králů byl prý chrám vystavěn.

Uhledná stavba gotická 3 lodní. Křídlové oltáře ozdobeny jsou pozoruhodnými tabulovými obrazy z doby Vladislavské. Skvostná kazatelna, z petřinské opuky s reliefy církevních otců. Pochován je tu proslulý malíř Petr Brandl. Kostel mnoho požáry utrpěl, v novější době obnoven. — Arciděkanství chrám svatého Jakuba ve slohu gotickém z 1. pol. XIV. stol. patří k největším chrámům stejnolodním s věží 80 m poněkud nachýlenou od zemětřesení roku 1548. Převzácná »Pieta« mistra Škrety, jiné obrazy většinou od Raaba T. J. Časem byl utrakvistickým a sídlem jich biskupů. R. 1500 děkanství povýšeno na arciděkanství. — Velechrám sv. Panny Barbory založen koncem XIV. století na skalnatém ostrohu nad Vrchlicí. První stavitel z rodu Parléřů, měl býti 3 lodní, pak 5 lodní.

Stavba pokročivši do výše galerie, zastavena v době husitské. Ke konci XV. stol. Rejsek z Prostějova (17 let), z jehož fantasmie vyrostl les fial a sloupů. Pak Beneš z Loun, mistr klenby a jednolodních chrámů, jenž stavbu zabíhající do prevelikých rozměrů, svedl v ladný celek, rozsáhlé empory jsou od něho. Za Jesuitů, jimž chrám svěřen, sňaty 3 stanové charakteristické věže a nahrazeny krytem prejzovým se 3 věžičkami. Po zrušení řádu připadl Matici náboženské. Spustil a opravdová restaurace r. 1884 (archeol. spol. Vocel, podporou země i říše) započatá, ukončena r. 1899 sumou skoro půl milionu zlatých Mokrem a Láblem. Stavbě dodávají imposantnosti opěrací pilíře a spojovací oblouky, na nichž se nachází les věžiček, růžic, fial a krabů. Dojem se stupňuje, vystoupíme-li na galerii, kterou možno obejít celé presbyterium a na galerii druhou, kterou nyní lze obejít celý chrám. Odtud spatřujeme bohaté oblouky opěrací, vedoucí k ho-

řejším římsám, a šestiboké věžičky, v nichž jsou schody vedoucí na galerie. V presbytáři kol hlavního oltáře je 8 kaplí od různých patricijských rodin, památné konšelské lavice, kazatelna atd. — K památkám církevním druží se i mnoho národních: tiskárna, kde Havlíček vydával »Slovana«, rodné domy Tylův, Braunův, Vocelův atd. Ze světských je nej památnější vlašský dvůr, bývalé sídlo králů českých, s krásnou gotickou kaplí a památkami po době, kdy tu bývala při dolech mincovna. — Večer jsme se rozjízďili různými směry ke svým domovům.

Zpráva o kursu nebyla by úplná, kdybychom se také nezmiňovali o výstavce, která byla uspořádána ve velkém refektáři seminářském, tedy kde byly i přednášky.

Ve dvou odděleních snesen tu hojný materiál. Hned u vchodu vítal vás ze dřeva vyřezaný kříž Myslbekův a něco dále jeden ze křížů, který ze školy byl odstraněn a na voze pro smetí odvezen. Pod ním citát: »Pane odpust jim, neboť nevědí, co činí.«

Vystavené pomůcky, jež pořadatelé shromáždili od svých kolegů, z různých knihoven a od příznivců spolku, doplněny byly pomůckami spolků a ústavů, jako je Růžencová výrobná, Družstvo Vlast, Sdružení katol. mládeže, Družstvo přátel studia, Ústav hluchoněmých v Praze, Serafinské dílo lásky v Č. Budějovicích, škola Uršulinek, dále knihkupectví: Kotrbovo, Franclovo, Stýblovo, Českoslov. akc. tiskárna vyložily tu výběr z literatury katechetické a bohoslovecké vůbec, domácí i cizojazyčné. Vystavované předměty bylo možno rozdělit v několik skupin.

Především byly tu katechismy, bibl. dějepisy, liturgiky, církv. dějepisy, výklady katechismů, bible a jiné učebnice náboženství. V tomto oddělení podařilo se pořadatelům, kol. Košákovi předvésti historický vývoj literatury katechetické až po dobu novou.

K této skupině obsahově se řadí biblické obrazy, mapy Palestiny, plány a modely chrámu jerusalémského, Božího hrobu, obrazy ze Svaté Země, předobrazení Krista Pána, obrazy Kristovy a svatých, Slavičkovy obrazy Božského Srdce Páně a Srdce P. Marie, vyšíté zlatem a hedvábím Mil. sestrami v Řepích, obrazy Krista s apoštoly, svatých patronů českých, obrázky z katakomb sv. Kalista v Římě a j. Dále starodávné obrázky svatých jako odměny pilnosti, jiná pochvalná uznání, dávána dětem a také Lehnerovo vysvědčení o vykonané zkoušce z náboženství a nejstarší katechetský časopis »Pokladnici«, jenž vycházel před 60 lety. Sdružení katol. mládeže vystavilo několik serií pohlednic soch, zničených od zloby nepřátel.

Sem patří i diagramy tištěné neb rozmanitým způsobem zhotovené od jednotlivých katechetů, kteří se tak snažili učiniti látku dětem názornější a srozumitelnější. Byly to na př.: diagramy apošt. vyzn. víry, mše sv., církv. roku, ručně kreslené mapy cest Krista P. a sv. apoštolů, zvl. sv. Pavla, jednotlivých řádů, diapositivy světelných obrazů. Ať byly provedeny rukou dovednou, jinde méně šťastnější, obsahově přehledné, jinde komplikovaně, svědčily všude o dobré snaze, učiniti dětem látku přístupnou.

Exposice se účastnily p. r.: Benda, Dvořákové (z Kard. Řečice, ze Žižkova, z Mnichovic), Hrudka, Jiruš, Košák, Přítel, Průša, Slaviček, Tichý, Vítek, prelát dr. Sýkora, arc. not. a far. Procházka. Zvláštní přízeň výstavce i kursu projevil nřdp. dr. Podlaha a naše slova díky jsou jen slabým výrazem naší vděčnosti, dále velmistr Křížovníků Vlasák a knihovna strahovská.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Spolkové zprávy. Při výborové schůzi za účasti též členstva, dne 5. října předčítal za předsedu kol. Hála došlé přípisy, z nichž zvláštní pozornost vzbudil opsl oběžníku České Obce učitelské, kde podivuhodná se projevuje starostlivost této Obce o to, s jakým zdarem potkala se agitace učitelská pro zmenšení počtu dětí, navštěvujících náboženské vyučování. Potom jednatel podává zprávu o akci učitelstva Velké Prahy, směřující k jednotné úpravě služebních požitků s učitelstvem vnitřní Prahy, o běžných událostech školských a o předání darovaných knih univ. prof. vldp. Dr. Lad. Sýkorou kolegovi knihovníkovi a odevzdání sádrového modelu Božího hrobu, darovaného kol. Fialou z Karlína pro zakládání muzeum katechetských pomůcek vldp. profesorovi Dru. Františkovi Stejskalovi. Jiných zvláštních zpráv nebylo. —

Členské schůze 19. října účastnil se vedle mnohých kolegů i vldp. poslanec Roudnický, byv předsedou srdečně přivítán a žádán o vysvětlení otázky malého školského zákona a zákona separačního, což též v delší velmi poutavé promluvě učinil, navázav na zprávu jednatelovu. Debaty účastnili se kol. předseda, Hála, Tichý, Benda, Vlasák, Košák a j. Z ní vyšlo na jevo, že snaha kol. Roudnických i posl. Rýpara byla nejlepší prospěti i stavu našemu, ale že poměry byly silnější a že museli povolit i našemu poškození, nemělo-li dojít k novým volbám v době pro stát náš dosud neuklidněné.

Jednatel dále upozornil 1. na zvláštní rozhodnutí okr. finančního říditelství o zaplaceném poplatku z povýšení, jak jinde je uvedeno; 2. na obavy z procentuálního platu i pro katechety staré při očekávaném snížení počtu hodin; 3. na případy, kde okr. školní rady nesprávně odmítají čítat do počtu hodin vyučovacích exhorty již k 1. červnu 1922 a zároveň proto nepokazují katechetům k výplatě doplatků srážkových dle reparačního zákona, ač tito v tu dobu nejvyšší svou povinnost vyučovací plně vykonávali; 4. na přednášky universitních profesorů české theol. fakulty v Praze, vždy od 7—8 ve všední dny konané v místnostech fakultních, jichž návštěvu vřele doporučil; 5. na průběh schůze místních

důvěrníků Velké Prahy, kde taktika strany lidové byla podrobena důkladné kritice. Na to kol. předseda poděkovav kol. Roudnickému i za projev uznalosti jemu učiněný, schůzi zakončil.

A proto neplatte! Opravdu zvláštní vyznění obdržel t. r. jistý kollega katecheta od okres. finančního úřadu v Ch. Platebním rozkazem z r. 1920 byl mu vyměřen poplatek z povýšení a též obnos předepsaný zaplatil, ale když zvěděl, že vymáhání těchto poplatků vynesemím ministerstva financí se zastavuje, žádal zemskou škol. radu v Praze o vrácení onoho obnosu. Zemská školní rada ho však poukázala na okr. finanční říditelství. Konečně dostalo se mu této prapodivné odpovědi, jež komickým činí naše republikánské úřadování:

V Ch 1. července 1922.

Okr. finanční říditelství.

»K Vaší žádosti z . . . o vrácení obnosu 564 Kč, poplatku ze služného, sdělujeme, že částku per 564 Kč, kterou jste dne 27. srpna 1920 na poplatek u berního úřadu v M. zaplatil zcela dobrovolně, nejsa k tomu berním úřadem v M. donucován, nelze Vám vrátiti, neboť výnos ministerstva financí ze dne 26. dubna 1920 č. 33424—1942 ai 1920, jehož se v žádosti dovoláváte, vztahuje se dle výkladu téhož ministerstva ze dne 10. srpna 1921 č. 74.095—4524 ai 1921 pouze na zastavení vymáhání poplatků, do vydání resp. doručení tohoto výnosu berním úřadům ještě nezaplacených, a nemůže býti poplatek dobrovolně placený na základě tohoto výnosu vrácen. Zdali bude poplatek nahrazen a kým, o tom bude rozhodnuto později.

Výnosem ze dne 16. prosince 1919 č. VII. a 10/190 bylo nařízeno, aby došavadní srážky na platech aktivních a pensijních nebyly dále vybírány; mezi tyto srážky však nepatří poplatky služební a nelze na ně ustanovení tohoto nařízení použiti.

Z tohoto poučení plyne: S placením dobrovolným se neukvapuj!

»Čech« o sjezdu (č. 190, strana 5.).
Důkladný referát o sjezdu přinesl »Čech«, jehož referent p. prof. Drápalík byl vytrvalým posluchačem u redakčního stolu. Ke konci v doslovu podal v »Čechu« resumé: Výstavka byla prvním pokusem Spolku, jak ji týž ve svém programu nazval. Budoucím úkolem spolku tedy bude pro budoucí výstavu, aby dosavadní předměty měl v evidenci, po dalších pátral a pro expozici si je vyžádal. Kdo byl zasvěcen do této práce, může s dobrým svědomím říci, že se zdařila a pořadatelé zaslouží plného uznání a díků. I eventuelní nedostatky po stránce technické promine každý, vzpomene-li, že ještě v pátek před kursem byli v refektáři skauti, a pořadatelé musili se starati, aby zbylý inventář po skautech dostal se pryč a mohli přikročit k úpravě sálu a výkladu předmětů. Nebýti mnohých pomocníků jejich, na prvním místě nejd. biskupa dra Podlahy, který horlivě snažil se sestavovat stoly, skoby a hřebíky zaloukal, dále pp. katechetů Dvořáka (Kard. Řečice), Jiruše, Košáka, Přítele, Slavička, Tichého a j., nebyli by pořadatelé pro technické překážky svedli to, co nám podali, i po této stránce nutno mluvit jen s uznáním.

Pokud šlo o program kursu, i tu byli pořadatelé (Spolek) nováčkem. Program byl bohatý, pořadatelé chtěli účastníkům, když už v Praze jsou, podati v krátkém čase mnoho, zapominajíce, že Praha není Velehrad, kde kurs, výstavka, stravování a ubytování bylo pod jednou střešou. V Praze však cesty ke stravování a zvláště nocleh vyžadovaly více času. S tím třeba počítati, i když by byl program od řečníků, pokud se týče času, svědomitě zachovávan a od pana předsedy energicky dodržován, což by na škodu nikterak nebylo bývalo.

Referentu nebude vykládáno ve zlé těchto několik upřímných slov, čerpaných z dlouholeté zkušenosti. Neukazujeme na citelné mezery, které pocítovali mnozí účastníci, sami marně hledající mezi sebou oficiální zástupce strany, oficiálního tisku, poslance, katechety, profesoři paedagogiky a katechetiky, kteří, i když nebyli zvlášť pozváni (byli pozváni pod titulem theologických fakult a lyceí), byli by jistě vše vitaní. Páni snad se domnívají, že katechetský spolek je odsouzen k zániku. A přece účast na kursu (na 300 účastníků) svědčí o opaku. Katecheté chtějí dále pracovati o nábožensko-mravní vzdělání naší mládeže, přes veškeru nepřizeň,

již se jim s různých stran dostává. Jednotlivé spolky jejich stojí na stráží a jejich postup bude tím bezpečněji pokračovati, že spojily se v jediný svaz československý a že pracovati chtějí svorně se svým episkopátem.

Moravský »Našinec« o sjezdu podal také referát obšírný, který vyznívá uspokojivě v doslovu v č. 161.: »Jak už jsem řekl v dřívější části referátu, kurs se dosti zdařil. Nelze však jednoho zamlčet. Při takových kursech je nutné lepší aranžování, aby účastníci stálým běháním se nevyčerpávali. Přednášek bylo nahromaděno velmi mnoho... Postrádali jsme na historické půdě Prahy hlavně historického, důkladného, aspoň jednoho referátu, když dnes zvláště dějepisem proti nám se nejvíce bojuje. Na takových kursech pak musí být více dbáno pro katechety praktického referátu. Konečně pohřešili jsme tu učitelů katechetiky ze všech našich bohosloveckých fakult a učilišť; kdo jiní než oni mají mít v této věci vedení... I za to, co nám čeští bratři poskytli, srdečně jim děkujeme... Vždy vše budem vzpomínat na ty poklady mezi městy českými. — Praha a za ní Kutná Hora, vždy nám vystanou v myslí při vzpomínce na I. vědecko-apologetický kurs katechetský v Praze, který, třeba že úplně neuspokojil, doprovodem vycházkovým nedá nám v ničem vzpomínati ve zlém na bratry české, nýbrž vždy s vděčností a bratrskou láskou budou vzpomínat.

Na shledanou za rok na Velehradě.

Rádce duchovní roč. XXIX., č. 10. přináší promluvy na ned. 15. po sv. Duchu (matka truchlící — Ocetek), 16. (o katechismu — Vaněček), svátek sv. Václava, 17. (o církvi východní — dr. Zháněl) svátek andělů strážných, 18. (křesťanství na Rusi — dr. Zháněl), 19. (původ rozkolu — dr. Zháněl). V době, kdy náš Věstník zřídka kdy může přinést exhortu pro malý rozsah svůj, doporučujeme tento starý zasloužilý homiletický měsíčník k užitému exhortu i katechese.

Rajská zahrádka č. 1. a 2. započala 32. ročník. Obě čísla vyplněna zajímavým obsahem, mládeži vhodným. Hojnost obrázků, předplatné 6 Kč. Žádejte číslo na ukázkou! Administrace u Kotby, Praha II., Pěšova ul. 200.

O andělech strážných od Fr. Žáka T. J. Cena 7 Kč u Kotby v Praze II.-200.

Je to 8. cyklus. Doporučujeme katechům i lidovým kazatelům. Kázání poučují, prohlašují a uchvacují slovem i obsahem.

Časopis »Sursum« čís. 7.—8. píše P. Alois Stork S. J.) mezi jiným i toto: Aby se získalo ve městech pro nové farnosti duchovenstvo, nezbude *prozatím*, než přibrati dle možnosti také duchovenstvo *řeholní* k farní pastoraaci a světití řeholím takové expositury, zvláště mezi dělnictvem a chudinou. Tak to dělal Pius X. v Římě a získal si nehynoucí zásluhy u pastoraaci věčného města. Poněvadž však u nás řeholní duchovenstvo stejně trpí nedostatkem dorostu, bude asi nutno *leckterá katechetická místa na školách laickými katechety obsaditi a katechetům kněžím vykazati místa v duchovní správě*. Kněz musí býti uvolněn především pro práci kněžskou. — A což katecheté nekonají práci kněžskou? Právě jejich pastoraace jest jedna z nejobtížnějších! Snad by bylo lépe pracovati k tomu, by *všichni* kněží byli opravdu uvolněni pro práci kněžskou z různých sekretariátů a tiskáren, kde dobře mohou býti laici, ale laičti katecheté v dnešní době by se jistě neosvědčili. Kdo zná práci v nynější škole, nemůže s takovým návrhem souhlasiti. Kněz katecheta musí dnes ovládati všechny disciplíny, má-li vyvrátiti spousty různých námitek a pochybností, se kterými děti přicházejí. Právě dnes by mělo kněžstvo vyučování náboženství ve školách věnovati nejvíce pozornosti a největší péči a ne se ho vzdalovati. — *Al.*

Nová publikace Dědictví svatojanského. Dědictví Svatojanské přes velikou tiseň finanční, v níž se nalézá, rozvíjuje utěšenou činnost. Za přispění štědrých dobrodinců vydává knihy, z jichž prodeje vše plyne v jeho prospěch. Právě vyšla nová krásná kniha: »Pane, nauč nás modlit se! Několik slov o modlitbě Páně« od Antonína Melky. Jest to krásný, místy přímo úchvatný výklad Otčenáše, jenž by měl býti v rukou každého uvědomělého katolíka. — Cena knihy jest 6 Kč, pro členy Dědictví 5 Kč. Objednávky přijímá Dědictví Svatojanské v Praze-IV., 35.

Bible české, vydávané nákladem »Dědictví Svatojanského« vyšly právě sešity 47. a 48. Jimi monumentální toto dílo značně pokročilo: Starý zákon k 49. kapitole proroka Isaiáše, Nový zákon k 7. kapitole druhého listu sv. Pavla ke Korintským. Vele důležitá tato publikace, jež bude chloubou naší literatury, vyžaduje velikých finančních

obětí, i jest nutno, aby přihlásilo se hojně nových odběratelů, neboť jen tak bude možno dílo zdárně a rychle dokončiti. Přihlášky přijímá Administrace České Bible v Praze-IV., 35.

Skupiny, zakládající si knihovny, upozorňujeme na antikvariat V. Kotrovy v Praze II., Pšstrossova ul., č. 108, kde mohou si opatřiti poměrně lacino řadu dobrých knih antikvárních, když nové knihy jsou tak drahé, že mnohá skupina je kupovati nemůže. Knihkupectví zašle na požádání zdarma obšírný seznam všech antikvárních spisů, mezi nimiž jsou na příklad spisy Ehrenbergovy, Kosmákovy a jiné. (Viz »Dorost« roč. IV., č. 17.—18.)

Osobní. Na trvalý odpočinek dání K. Žlábek v Přestěch a **Jos. Novotný** v Táboře. **Definitivně ustanoveni:** *Fr. Kabeláč* ve Slaném (chl.), *Jos. Stanislav* ve Stachach, *Voj. Hernych* v Žamberku (chl.), *St. Pospíšil* v Časlavi (div.). **Bez určení místa:** *Jan Farka* Čes. Budějovice (III. ob. div.). **Služebně přeloženi:** *Jos. Konarovsky* do Proseče (chl.), *Václ. Dostražil* do S. Boleslavi (div.). Na dočasný odpočinek dání bývalí ř.-kat. katecheti: *V. Zeman* v Blatné, *Al. Možíš* v Nuslicích. **Konkursy:** Def. se obsadí místa ř.-kat. katechetů; *v Blatné* do 25. XI., *v Hluboké* do 26. XI., *ve Strážově* do 18. XI. — *a.*

Upozornění. Členský příspěvek 36 K. Pokladník znovu žádá za vyrovnání čl. příspěvků a nedoplateků. Několik jednotlivců dluhuje už za tři léta. Pokladník musí zaplatiti několik tisíc ze Vychovatele. Upomínky jsou drahé. Vyzní-li i toto upozornění nadarmo, bude nutno rázně zakročit!

(Zasláno.)

Konkurs. Ve školním okrese klatovském bude obsazeno trvale se zákonnitými služebními požitky místo katechety náboženství římsko-katolického při měšťanské škole chlapecké s koedukací dívek ve Strážově, s povinností vyučovati katolickému náboženství i na jiných školách národních až do plné povinnosti vyučovací.

Žádosti opatření nekolikovaným osobním výkazem, ověřeným správou školy, jest podati cestou úřední okresnímu výboru školnímu v Klatovech do 18. listopadu 1922.

Okresní výbor školní v Klatovech

5. října 1922.

Věstník katechetský.

Příloha „Vychovatele“ k XXXVII. ročníku.

Redaktor JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

ČÍSLO 12.

PROSINEC 1922.

ROČNÍK XXV.

ARNOŠT OLIVA:

Více výchovy v katechesi.

Omnia restaurare in Christo. Má-li se toto veliké reformní dílo uskutečniti, nesmí se podceňovati *význam* katechese a vedle mnohých jiných potřeb musí v popředí katechetské práce více než dosud *býti zdůrazněn* výchovný účel.

I.

Praví-li největší náš katecheta, Ježíš Kristus, že máme národy *»učiti zachovávatí«* všechno, co přikázal (Mat. 28, 20), jest tím zjevně naznačen více pedagogický než didaktický základ katechese. Proto také první křesťanská století postavila jako klassický cíl katechetského vyučování výchovu ke Kristu. Činnost velikých katechetů v prvním rozkvětu katechese ke Kristu vedla a vychovávala. Nebylo tehdy ani katechismů, ani školních světnic v našem smyslu, ani rozvrhu učiva, nebyly náboženské zkoušky, byly však nepopíratelné *náboženské prostředky výchovné*: svátosti a liturgie, homilie, přikázání, posty, křesťanská rodina a společnost. Tyto pomáhaly neobyčejně při výchově generací, že křesťané se nebáli majetek i životy i vše obětovati pro Ježíše Krista.

Výchova v katechesi musí směřovati k tomu, abychom vychovali a vytvořili *silné jedince, schopné obětí*. Býti katolickým křesťanem neznamená slepě přijímati a nápodobiti zvyky světa, konati některé zevnější náboženské úkony, býti v neděli a ve svátek ze zvyku půl hodinky v kostele. Katolický křesťan musí si býti toho vědom a o tom býti přesvědčen, že náboženské pravdy musí *pronikati* celý jeho život, život celé jeho rodiny, že všude a za všech okolností musí se řídit *duchem a zásadami* Ukřižovaného. Matrikoví katolíci byli, jsou a budou, ale zlatem nejsou a proto snadno podléhají rezu přítomných dob a nejmenším nárazům. *Sentire cum ecclesia*, sympathisovati, smýšleti s církví, která *pravdě učí* a která všem zeleným ratolestem — svým živým členům — dává podivuhodnou, tajemnou sílu, toto vědomí jest charakteristickou známkou: pravého katolického křesťana. Naše děti — květ života a vzácná pýcha církve, avšak též celá naděje společnosti lidské (sv. Augustin) — mají býti *katolíky činem* a proto musíme mládež vychovávat pro praktické křesťanství.

II.

Co z toho plyne pro katechesi?

1. *Silnější zdůraznění nadpřirozeného činitele v životě víry a ctností.*)*
2. *Podpora trvalejší výchovy k modlitbě* jako nejbližšímu prostředku milosti. Chybují-li mnozí katolíci ve víře a mravech, jest to docela přirozený zjev.

*) Více o tom psáno ve článku V. Olivy: »O nadpřirozeném prostředku v katechesi a duchovní správě« a ve článku J. Olivy: »Půdorys a nárys náboženského vyučování.« Oba články jsou ve Vychovatelé r. 1921 a 1922.

Nemusíme při tom ani mysliti na mnohé destruktivní vlivy, stačí prostá skutečnost, že se málo nebo vůbec nemodlí. »Všichni svatí v nebi stali se svatými modlitbou: všichni zavrženi zahynuli proto, že se nemodlili« (sv. Alfons Ligouri). »Kdo prosí, béře.« (Mat. 7, 8.) Kdo neprosí, nebéře, nemá podpory a snadno klesá. Proto *modlitební knížku* pokládám za důležitější než katechismus. Katechismus odkládá dítě při vystoupení ze školy, modlitební knížka má a musí mu zůstatí stálým přítelem, životním průvodcem. Tedy hojně používání modlitební knihy při katechetském vyučování a vřadění její ve výchovný plán musí býti přední povinností přítomné i budoucí katechese.

Pokládám to za velkou chybu, že nedovedeme děti naučiti — modliti se! Ale ani dospělí neumějí se modliti a proto vidíme je v kostele bez modlitebních knih. Pak jest ji v kostele dlouhá chvíle a raději tam nejdu. Duchovní správy měly by o významu modlitební knihy kázati a věřící navykati, by tohoto průvodce doma nikdy nezapomněli!

3. *Život křesťanský má nejen stránku negativní, ale vyžaduje i pozitivní práci* a proto nutno více pozornosti věnovati i této pozitivní práci důkladnějším poučením o *milosti, ctnostech a křesťanské dokonalosti*.

4. *Musíme při katechesi více přihlížeti k církevnímu společenskému životu.* Zde se otevírá katechetovi široké pole pro jeho světový rozhled, sociální porozumění, lásku k spoluvěřícím, slovem pro jeho katolicitu. Kdo chce býti opravdovým katolíkem, musí přes své vlastní já nahlédnouti do okolí, rodiny, obce a přes hranice zemské do celého světa. Při tom nebudu hlásati planý internacionalismus — láska k vlasti je eminentně křesťanskou ctností — a zmíním se o pravém pacifismu. Kde jest pravé katolické smýšlení a cítění, tam i různé, zdánlivě nepřekonatelné difference, snadno se odstraní. Stačí zdůrazniti sounáležitost v Kristu. Příležitosti jest dosti: v učení o víře, o církvi, o příkázáních lásky k bližnímu, ve III. a VII. příkázání božím, ve IV. a V. církevním, v učení o křtu, biřmování, pokání, Eucharistii.

4. *Třeba využiti všech momentů směřujících ku vzdělání vůle.* V královském paláci vůle jsou četní vlivní služebníci, které musíme předem získati, chceme-li si vynutiti audienci u krále — vůle. Osobní, důvěryplný poměr mezi katechetou a žáky jest jedna z prvních bran k residenci vůle. Tento důvěryplný poměr nesmí klesnouti na poměr koordinace mezi vychovatelem a chovancem z ohledu na postavení katechetovo, jeho svatý úřad, jeho posvěcení a jeho vznešený úkol, ani se nesmí zvrhnouti v dobromyslnost, zženštilost neb. snad docela v mlkování o přízeň dítěte. Nezanedbávejme ani *vzdělání srdce* jako další mocné páky směrodatného vlivu na vůli.

6. *Život křesťana jest životem obětí*, musí tedy katechetická výchova a výuka pomýšleti na to, jak získati vůli, by radostně přinášela oběti. »Chce-li kdo za mnou přijíti, zapři sebe sám a vezmi kříž svůj každodenně a následuj mne« (Luk. 9, 23). Pravý duch katolického křesťana ukazuje se teprve v hodině utrpení a zkoušky, onen duch, o němž nekatolík nemá ani ponětí. Vychovávejme mládež, aby schopna byla obětí, by svůj životní cíl viděla v obětech a odříkání a ne v požitcích a vyžití se. Dnešní křesťanství, které v náboženství vidí jen krásné a užitečné, není křesťanstvím v duchu Ukřižovaného. Jest jen litovati, že nový postní řád omezen na minimum a že zdržlivost ve středu suchých dnů a zelený čtvrtek padla. A poněvadž i pátá část svátosti pokání jest prázdným zvu-

kem, nemáme skoro prostředků k výchově k obětem, k níž přece náleží cvičení v oběti. Zdá se, že církev příliš povoluje tam, kde by povolovati neměla.

Nutno působiti k tomu, by *naše vůle se poddávala vůli boží*. Nesrovnává-li se vůle naše s vůlí boží, musíme vůli svou podříditi a na vůli boží přemlouvati, »avšak ne má, nýbrž tvá vůle se staň« (Luk. 22, 42). Člověk má Boha poslouchati, milovati, jemu sloužiti, jemu děkovati, jemu se obětovati, k němu se modliti bez ohledu na to, zda Bůh hic et nunc pozemské dobro poskytuje či nic. Politika do ut des nemá v životě křesťana místa.

III.

Katechese příliš poklesla na školní odbor a má tudíž i všechny nedostatky školních odborů. Jako v konfesionelní škole musí náboženský duch proniknouti a ovládnouti celé dílo výchovné (všechny předměty), tak musí i výchovná katechese pokládána býti *za střed* veškeré činnosti výchovné a ne snad jen jako nějaký odbor vedle počtů, psaní atd. V plné harmonii byla tato koncentrace ještě v minulém století na některých gymnasiích, kdy ordinarius třídy — kněz — byl i učitelem náboženství svých žáků.

Vzdor tomu, že vyplývá tolik inkoustu, vzdor povýšení učitelstva do kategorie státních úředníků, vzdor milionům, které stát na školství povoluje, vzdor veškeré snaze vyhlásiti školu za nejdůležitější státní institut jako nějaké noli me tangere, přece škola netěší se té pozornosti, jak by zasluhovala, a v nejširších vrstvách lidových jeví se malý zájem na jejím uspořádání a na jejím vedení. Rodiče obyčejně se spokojí poslati do školy umyté dítě, čímž jejich spolupráce se školou je hotova. Kdyby byli katolíci měli jen trochu porozumění pro školu, v níž se přece jedná o jejich nejdražší poklad — dítky — pak by se jistě tak lehce nevzdali duchovního dohledu, jako se stalo. Rady rodičů v souvislosti s bojem o školu, který bude *jedním z nejdůležitějších*, který katolíci čeští probojovati musí, zvýší jen zájem o školu. Radostné počátky jsou už známy.

Katechese touto indolencí rodiny a veřejnosti utrpěla. Pokládám za nutné katechesi s obyčejného školního odboru pozvednouti na vyšší místo, katechismus s obyčejné školní knihy; kterou jako každou jinou knihu odkládáme při vystoupení ze školy, povýšiti k životní a rodinné knize.

Děti musíme k tomu vychovati, aby rády náboženskou výuku přijímaly, ať už se děje v rámci školního vyučování nebo jinde. Tato zásada jest užitečnou jak pro katechesi, tak i kázání. Proto jest pochybeným *slavnostní propouštění ze školy*. Vzbuzuje v dětech osudný blud, jakoby s propuštěním ze školy bylo spojeno i propuštění z křesťanské výchovy a církevního života. Mládež má se spíše poučiti, že povinnost náboženského poučování jest všeobecným křesťanským příkazáním a požadavkem sebelásky a že toto poučování nevyžaduje škola, ale poslušnost k církvi. Totéž platí i o *školních službách božích*. Nebylo rozumným otvírati školní kaple v místech, kde jsou farní kostely. Děti myslily, že se školními prázdninami mají i kostelní prázdniny a že mají na mši svatou choditi jen potud, pokud chodí do školy.

Doporučuje se *občas konati katechesu v kostele*. Zvláště u menších dětí, kdy oko hraje velikou roli, jest kostel nejvhodnějším místem pro katechesi. Poslední hodiny přípravy na sv. přijímání, příprava na sv. zpověď a břimování velice dobře

mohou se odbyvati v kostele. Rozhodně jsem proto, aby exhorty pro děti konaly se v kostele a ne snad ve třídě, jak se to na mnohých místech praktikovalo.

IV.

Katechese jako živé oplodnění organismu musí představovati úzké spojení systému a života. Systémem rozumíme zde podle didaktického a pedagogického hlediska náležitě volený postup vyučovací. Život pak není nic jiného než summa zákonů organismu a jeho způsobu života. Nová hlediska určují směr katechesi: spojení mezi katechismem a biblí, mezi katechesí a domovem, školou, obcí, městem, kostelem, zvyky lidu. Bude to těžký kus práce zpracovati jednotný katechismus, který by vyhověl vyjmenovaným požadavkům, naopak jsou obavy, že se to nepodaří. Rozvětvení náboženského života jsou příliš jemná a zvláštní, tak že jen s největší opatrností možno přikročiti k všeobecně platící normě k jejich realizování.

Koncentrické kruhy nemají v plánu výchovném již místa. Jak dalece má se užívati *církevního dějepisu*, jest otázka, která se musí bedlivě zkoumati. Na venkovských školách lze použiti jen s velikým omezením. Dětem chybí většinou předpoklady pro taková pojednání, mnohdy chybí nejjednodušší slovní představa a znalost nejnútnejšího zeměpisu. Nechceme přece učiti pouhým slovům. Raději tedy *charakteristické obrazy z dějin církevních*, které rozhodně více zajímají a od časových představ méně závisejí.

V.

Mluví a píše se mnoho o *novém katechismu*. Nová orientace v cíli a metodě katechese musí míti za následek přetvoření formy. Theoretikové a praktičtí musí spolupracovati. Nesmí se zapomínati, že *katechismus jest pomocnou knihou pro děti*. Tedy prostá mluva, jednoduché vyjadřování, snadno srozumitelný text, žádné učené definice. Rem tene, verba sequuntur. (Dle dr. Büttnera v Kat. Bl. 1922, čís. 7.—8.)

Osobní přídavek (§ 35. osnovy) a léta z duchovní správy.

Ant. Tichý.

Od převratu nastalo již tolik změn v platových zákonech, že jen ten, kdo stále se touto otázkou obírá, může se v tom vyzhat, často na chybná rozhodnutí úřadů školních upozorňovat a proti nim se bránit. Prodělali jsme toho již hezkou řádku. Bylo to vyrovnávací čtyřletí pro katechety staré, — odpočítávání 3 let za praxi starým katechetům, jdoucím do pense, — odpočítávání jednoho roku počáteční služby katechetům starým, — odmítání započtení aspoň 3 let z duchovní správy katechetům novým pro rok počáteční a dva roky postupu (dle § 17. par. zákona), — dále boj o *plné* započtení let z duchovní správy, dosud nerozhodnuté úplně, — a z poslední doby: vylučování nás z nároku na vrácení 20—30%ních srážek od 1. června 1922, když jsme bez exhort, tehdy ještě platných, neměli aspoň 21 hodin týdně, a konečně odmítání osobního přídavku dle § 35. osnovy zákona z r. 1913 při započítávání let z duchovní správy. Jiné boje, týkající se spíše předmětu vyučování náboženství, ani tuto neuvádím. Zkrátka z rekurzů a žádostí ani nevycházíme. Za tu dobu jsme tomu už zvykli-

a pranic nás nezaráží, že musíme rekurovat zas. Úřady naše mají asi málo práce! Musí se šetřit! A pak jsme »na vyměnění«. Proto se nám to ná tu poslední pouť musí oslazovat. Než k věci.

Nejaktuálnější spor pro mnohého bude asi tento o přidavek starobní dle § 35. osnovy zákona, ježto zdá se, že spor o navrácení srážek od 1. června 1922 bude vyřízen cestou jinou. Proto uvádím opět návrh rekursu pro uplatnění našich nároků na přidavek, výše označený a v osnově zákona z r. 1913 takto odůvodněný § 35., kde se praví: »Zvláštní učitelé náboženství se stálým platem obdrží tento osobní přidavek po uplynutí 23 po případě 26 let *ode dne jich prvního ustanovení.*«

s Jak známo obnáší na obecných školách 100 Kč a pak 200 Kč ročně, a na měšťanských školách 150 Kč a 300 Kč, a novým reparačním zákonem z 13. července 1922 č. 251 od 1. června 1922 je zrušen. U mnohého nejde tudíž o obnosy veliké, ale jde tu o zásadu a proto v čas se každý braň, t. j. do 14 dnů po obdržení od úřadů. Rekurs musí si každý upravit dle svého. Tentokrát nedával jsem v mém případě žádný kolek, ježto upozorňuji vlastně vyšší úřady na omyl, háje prvé rozhodnutí okresního školního výboru. Ten totiž započítal mi 2 leta z duchovní správy plně i s nárokem pro osobní přidavek (starobní). Nyní pak z *nařízení zemské školní* rady týž dekret svůj opravuje, osobní přidavek škrtá a příslušnému bernímu úřadu nařizuje, aby vyplacenou částku tu ve dvou lhůtách mi srazil. Proti tomu se bráním následovně a doufám, že, bude-li rozhodovat jen právo a správná logika, odvolání mé zamítnuto nebude.

Návrh rekursu pro starobní přidavek.

Věc: Odvolání pro odpírání osobního přídavku dle § 35. osnovy zákona z r. 1913.

Dvě přílohy.

Slavné ministerstvo školství a národní osvěty v Praze!

V účtě podepsaný odvolává se tímto proti vynešení okresního školního výboru v N ze dne . č. ., intimovanému nařízením zemské školní rady v Praze z 10. října 1922 č. ., jímž se oznamuje bernímu úřadu v N ., že v poukazu čís. ze dne podepsanému přiznaný osobní přidavek (dle § 35. osnovy) se zrušuje a pokud byl vyplacen, má se srážeti. (Příloha A.)

Odvolání své odůvodňuji tímto:

1. Okresní škol. výbor v N. po započtení let z duchovní správy od 1. do . ., kdy podepsaný bezprostředně před aktivní službou školní na školách v N . vyučoval, dekretem ze dne . č. . (Příloha B) započítal téměř ona leta též pro osobní přidavek dle § 35. osnovy z r. 1913 a to vším právem od měsíce . roku, neboť
  1. služebních let jako katecheta má od . měsíce . roku do roku . . . let . měsíců.
  2. válečných pololetí pro osobní přidavek započítatelných let . . . měsíců.
  3. započtených let z duchovní správy od . do . let měsíců.

Úhrnem tudíž dle § 35 . . (23) (26) let.

2. Dle nařízení zemské školní rady v Praze ze dne 19. května 1922 čís. III. A 509/189 ai 1921, z. š. r. č. 25.249, je to jakési *zcelení služby*, neboť doba nejvýše tří let z duchovní správy, bezprostředně službě katechetské se stálým platem předcházející, má se *započítat* a *propočítat* dle zákona z 9. dubna 1920 č. 222.

1. *plně do postupu časového* (pro hodnostní třídy, přídavky místní, drahotní atd.) Nařízení z. š. r. z 19./V. 1922 sub I.

2. *do pense*. — Nařízení totéž sub III.

3. *pro válečná půlletí* dle zákona ze dne 23. července 1919 č. 457, docela *bez omezení* na 3 leta. Totéž nařízení sub IV.

3. O započtení pak pololetí válečných je známo ze zákona z 23. července 1919 č. 457, že platí i pro dobu vyměřenou § 35. osnovy z r. 1913, určujícím nárok *pro osobní přídavek*.

Z těchto důvodů má podepsaný za to, že povolení osobního přídavku dle § 35. osnovy jemu dekretem okresního školního výboru v N . ze dne . č. bylo správným a že týž přiznal by mu započtením let z duchovní správy i nárok na válečná půlletí — kdyby u něho ten případ byl a že tedy nařízení zemské školní rady v Praze z 10. října 1922 č. . . je nesprávné a odporuje nařízení téže zemské školní rady z 19. května 1922, výše uvedenému. Žádá tudíž aby toto nařízení z. š. rady bylo zrušeno a leta z duchovní správy jemu již do hodnostních tříd a všech přídavků i pense přiznává též do doby pro nárok na osobní přídavek dle § 35. osnovy započtena byla.

V N

N. W., katecheta.

Osvobození od placení pensijních příspěvků,

týkati se může jen těch katechetů, kteří mají nárok na plnou pensí. V Čechách jsou to 1. katecheté před 5. červnem 1919 ustanovení a sice po 31 letech, do pense započítatelných, 2. katecheté po 5. červnu 1919 ustanovení po 35 letech. *U prvních katechetů* do pense započítatelnými jsou: leta služební se stálým platem od prvního ustanovení, leta válečná (u kurátů plně — jinak jen pololetí) a 3 leta z duchovní správy bezprostřední před aktivní službou školní, pokud již dle zákona z 8. dubna 1920 č. 222 byla mu k jeho žádosti započtena. O započtení další doby z duchovní správy nad tyto 3 roky do pense, nutno každému žádat zvlášť, třebaš ji měl již započtenou do postupu. —

U druhých katechetů do pense započítatelnými jsou: dle reparačního zákona letošního 2 leta bohosloveckých studií, rok počáteční služby, služba od zařazení do hodnostních tříd, eventuelně válečná pololetí (jako kuráti mají nárok na započtení celých let válečných) na základě započtení let z duchovní správy, nejvýš 3 leta z duchovní správy bezprostřední před službou školní, pokud jim byla započtena 2 leta do postupu a 1 rok za rok počáteční. V ostatních případech musí o započtení další doby z duchovní správy *do pense* znovu žádat jako staří katecheté, byť jim ta doba již do postupu započtena byla. Na to mají tito dost času. Jak se tohoto osvobození od placení pensijních příspěvků tito katecheté dožadovati mají, je rozhodujícím vynesení ministerstva školství a nár. osvěty ze

dne 7. března 1922 č. 2091 ve Věstníku téhož ministerstva ze dne 15. března 1922 pod číslem 59 a vydáno je k článku IV. zákona ze dne 17. prosince 1919 č. 2. Vynesení ono zní:

»Měl-li někdo nárok na plnou pensi na př. 31. srpna 1919 neb dříve, a posuzují-li se jeho nároky (na výhodu) podle čl. IV. zákona ze dne 17. prosince 1919 č. 2. Sb. z. a n. ex 1920, platí od 1. března 1922 pensijní příspěvek 8% *ni za zvýšení*, které získal až dosud na pensijní základně po 31. srpnu 1919.« (To zvýšení nastalo až zákonem říjnovým z r. 1919.)

»*Dokud však nebude* nárok na plnou pensi *dokázán*, sráží se pensijní příspěvek z celé pensijní základny. Upozorňuji se tudíž učitelé, profesori a vůbec zaměstnanci všech úřadů, škol, ústavů a podniků, náležejících v resort ministerstva školství a národní osvěty, že *jest na nich, aby se hlásili o přiznání výhody* podle třetího odstavce čl. IV. zákona ze dne 17. prosince 1919 č. 2, Sb. z. a n. ex 1920.«

Z výnosu tohoto je tedy patrné, že každý oprávněný *musí se sám hlásit*. To děje se zvláštní, 2korunovým kolkem opatřenou žádostí cestou úřední; tu podati jest v Čechách i na Moravě k zemské škol. radě. Dále musí žadatel *svůj nárok dokázat*, což děje se služebními dekrety, eventuelně doklady o započtení let z duchovní správy, opatřenými kolky 50haléřovými. Důkaz je proveden u starých katechetů, dokáží-li 31 let služby do pense započitatelných. U prvních to bude častější případ, u druhých v dohledných letech žádný, ježto započínají službu všichni až po 5./6. 1919. Pro osvobození od placení pensijních příspěvků jest *tu den 31. srpna 1919 rozhodujícím*. Dle toho, kdo nabyt *nároku* na plnou pensi již *před* 1. zářím 1919, osvobozen jest toliko od placení příspěvků *ze staré základny* pensijní (jakou měl dle paritního zákona), není však osvobozen od placení z toho obnosu, oč jeho základna pensijní se zvýšila zavedením nových platů zákonem ze 7. října 1919 a po případě propočítáním let k 1. lednu 1921. Z tohoto zvýšení se na dále pensijní příspěvky platí. — Kdo však má *nárok* na plnou pensi až *po 31. srpnu 1919*, nemá *od uplatnění* tohoto nároku platiti příspěvků žádných. Temný jest úřední výklad zákona.

Ant. Tichý.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Spolek katechetů v Čechách dne 15. t. m. měl členskou schůzi za účasti asi 20 členů, většinou z Velké Prahy. Schůze výborová v tomto měsíci nebyla a dle usnesení nebude ani v příštím měsíci — nebude-li toho žádat nutná příčina. Předseda předčítá došlé mu přípisy, jež projednány a ustanoveno, že diecesní radě katechetů v Českých Budějovicích bude odpověděno předsedou. Po té jednatel čte přepis od několika kolegů jihočeských, kteří trpce si stěžují na důsledky nového reparačního zákona, jenž tak těžce nás poškodil a naši paritu s učiteli literárními úplně pochovali

takže postavení mnohého katechety bude horší než industriálních učitelů. Do schůze zavolan byl poslanec kolega Roudnický, jenž snažil se situaci svou při projednávání školských zákonů znovu vysvětlovat, hájit — bohužel — někteří z přítomných nemohli se ubrániti dojmu, že sice měl dobrou vůli, ale že nebyli si při sdělování zákonů ani on ani jeho kolega Rýpar zcela vědomi jejich důsledků a že nedovedli vždy dosti věcnými důvody útočnický na naše práva odrazit ve chvílích nejrozhodnějších. Dále schváleno, aby jednatel počal za Svaz o nových našich stížnostech memorandum před-

sedovi klubu poslaneč strany lidové. Kolega pak Benda přednesl stížnosti kolegů vnitřní Prahy, jenž p. poslanec Roudnický si poznamenal, a slíbil jim, jakož i společným našim zájmům nejvydatnější podporu, což s vděkem vzato bylo na vědomí. Kéž tento jeho upřímný zájem pro nás potrvá aspoň na dále pro budoucnost!

Svaté učení I. díl: Svaté Pravdy. Katechismus katolického náboženství ve člancích pro vyšší třídy obecné školy. Václav Kubiček, profesor katechetiky v Olomouci, arcib. knihtiskárna v Olomouci, Kč 10'80.

Jelikož autor našemu Věstníku nezaslal ani exempláře, podáváme recenzi o jmenované knize z Christl. paed. Blätter a tak tlumočíme dojem, jaký vzbudila v kruzích rakouských katechetů:

»Rychleji než u nás Němci zdá se, že zmizí rakouský katechismus u Čechů. Mají pro to o jeden důvod více a to, že je rakouský. Že přese všechny nedostatky je těžko, nahraditi jej něčím lepším, dokazují důkladné články němec. katechetů o něm. Na Moravě vydal již před několika lety známý katechetický praktik V. Kubiček náboženskou učebnici pro nižší stupeň, která dosti se kryje s náboženskou učebnicí Pichlerovou, ale ještě více obsahuje článků a vypravování, takže od mnohých jeho kolegů jako nepotřebná pro direktní vyučování byla zamítnuta. Nyní vyšel první díl učebnice pro vyšší stupeň »Svaté pravdy«, za níž mají následovati: »svatý zákon« a »svatá pomoc«.

První díl, který máme před sebou, obsahuje látku učebnou našeho prvního hlavního dílu katechismu s částečně pátým (o hříchu). Podání zcela nové. Ve 40 člancích je vysvětlena syntheticky celá věrouka, takže pojem víry jest na konci díla (39. článek). Každý článek tvoří jednotu a sestává ze 3 částí: první pravdu vysvětluje, druhá aplikuje ji na praktický život a třetí podává věty zásadní, jež dlužno vpraviti v paměť. Otázky nejsou, ani formální věty (»druhý článek víry zní«, ani přechodné věty, aniž dějepisné otázky. Věty jsou krátké, snadné k zapamatování a vhodné pro tazatele. Kniha předpokládá druhou učebnici, biblickou dějpravu. Je určena pro učitele i žáka. Učitel má býti pokladnicí pro vyučování, aniž by mu chtěla předpisovati, pokud se týče obsahu i metody. Žák chce učením vésti ku pravdě, k výchově pro život a ke vstípení pravd v paměť. Je to nový typ katechetické učebnice a teprve práce podle ní

ukáže, jak se osvědčí. Dvě věci jsou však dnes již jisté: Skýtá katechetovi tolik látky k vyučování (a kázání), jaké dosud žádná učebnice nečinila a druhé, že naprostou svobodou, kterou dává katechetovi, budí jej k vlastní práci, k metodickému propracování. Pokud se týče žáků, dlužno přilížit k nynějšímu stavu naší mládeže: většina spokojí se s tím, naučí-li se zásadním větám, žákům dospělejším a hloubavějším bude knihou života; jen je příliš těsná ve svých člancích a obrazy chybí až na několik diagramů. Až na toto poslední kniha souhlasí úplně se zásadami stanovenými v posledním sešitě Chr. paed. Blätter.

Christlich-paedagogische Blätter, sešit 10.—12. přináší článek o zdařilém katechetickém sjezdu o prázdninách: unsere Salzburger Tagung — o katolických sdruženích středoškolských rakouských: Die kath. Vereinigungen an Oester. Mittelschulen — Exkurs do kaple sv. Stanislava ve Vídni I. — Cvičení církv. zpěvu — katechetická literatura a zprávy, spolkové. Ročně 800 K (24 Mk., 4 fr., 6 lir, 10' Kč, 10 din., 100 K maďarských). Red. Jaksch, Videň V., 1., Schönbrunnerstr. 75. Administrace: Kirsch, Buchhandlung, Wien I., Singerstrasse 7. Časopis vydávaný spolkem katechetů rakouských svědčí o jich neumdlévající činnosti i v dobách pro ně obtížných.

Kvitování: Kol. *Pinkoševský* »dar z vděčnosti« 100 Kč.

Poděrnému fondu: dpp. Cihlař 5 Kč, Davidek 4 Kč, Pospišil 4 Kč. Slovaček 8 Kč, Vančura 10 Kč.

Právnímu fondu: dpp. Cihlař 5 Kč, Davidek 10 Kč.

Všem kolegům, dluhujícím delší dobu, byly zaslány upomínky s obnosem dluhujícím.

Mnozí ještě neposlali členský příspěvek za letošní rok. Pokladník prosí o laskavé vyrovnání, neboť musí platiti Vychovatele!

Katechismus. Přítel generála Lamorieciéra spatřil na jeho psacím stole katechismus a vyslovil nad tím podivení. »Nechci žíti jako vy,« odpověděl mu generál, »mezi nebem a zemí, mezi dnem a nocí. Chci vědětí kam jdu a čeho se mám držeti.«

Člen akademie našel při návštěvě bezbožného Diderota téhož, an vykládá své dcerušce katechismus. »Jakže,« tázal se ho, »vy učíte katechismu?« »Příteli,« odpověděl Diderot, »domnívám se, že bych mohl jinak lepší základy dáti výchově své dceři?«

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XXXVII. ROČNÍKU „VYCHOVATELE“.

ROČNÍK XXV.

Redaktor ANT. ZELNITIUS.

Kapitola o staropensijních učitelích.

K tříletému výročí naší samostatnosti.

Mnohý laik táže se »co je to za nejposlednější třídu lidské společnosti, staropensijní učitel a staropensista vůbec, a čím prohřešili se tito nešťastníci na republice, že odsouzeni jsou k bídě a nouzi hmotné i mravní, strádající a hladovějící, mimo to vydáni posměchu a vtipům feuilletonistům v časopisech a Humorům?« Humoristické Listy přinesly onehdy vtip; »Podvodník. Zatčen byl pro žebrotu muž, který při výslechu udal, že je staropensistou. Na policii však shledáno, že váží přes 60 kg, čímž byl usvědčen ze lži a ponechán ve vazbě.« S podobnými vtipy setkáváme se i v rozmluvě s učitelstvem aktivním. •

Staropensijní učitel neprohřešil se ničím jiným, nežli tím, že přeloužil dle nynějších zákonů školních a věnoval celý život svůj, mnohdy více 50 let výchově a vzdělání mládeže a přípravě této k novému lepšímu životu. Takový učitel byl idealistou a vzorem dokonalého pedagoga, mužem vlasteneckého smýšlení a cítění, v kterémž směru vychovával a vyučoval mládež jemu svěřenou.

Sloužil po celý život poctivě a obětavě svému národu v dobách nejhorších a v poměrech nejsvůznějších.

Byliť tito učitelé nejzasloužilejšími pracovníky na národa rqli dědičné, kteří sloužili nežistně a obětavě, prokazující národu neocenitelné služby všeho druhu, ať jednalo se o národní účely, výstavy národopisné a j.

Nyní se jim za odměnu dostává posměšného a potupného jména staropensista s výslužným 30 Kč denně, z čehož platíi mají drahý byt, palivo a svítivo, oděv, obuv a stravu, mimo to nejsou ušetřeni ani rozličných sbírek k národním a vlasteneckým účelům a daní.

Nikdo z prodávajících neběře ohledu na staropensistu. Cena zboží pro každého stejná.

Nedivme se tedy nic, že takoví staropensisté skomírají a nemajíce nikde a u nikoho nejmenšího zastání poddávají se tupě osudu s hostejnou resignací.

Co jediné může je vysvoboditi z té bídy a soužení, je smrt, na kterouž mnozí čekají.

Do této bídy a k potupnému titulu dostali se mnozí z pouhé, obvyklé poslušnosti ku svým nadřízeným úřadům školním.

Přisahali sice po převratu v měsíci prosinci 1918 na republiku, ale počátkem ledna 1919 obdrželi pokyn od okresních školních rad, neb inspektorů školních a rozkaz organizací učitelských, pak výnos nové vlády z ministerstva vyučování, aby jako přeloužilci odešli do výslužby a udělali místo mladším.

Zlí jazykové na venkově usoudili, že musili staří učitelé dť pense proto, že byli klerikální a drželi s Habsburky.

Kteří poslechli rozkazů a výnosů úředních, zle pykají a nařikají na bývalou poslušnost.

Žádost do pense byla rychle vyřízena, i v 6 týdnech od podání, a žádný z úředních aktů nebyl tak rychle expedován, jako tento pensijní.

Někteří z pensionovaných učitelů sice ještě dále jako substituti celý rok i více sloužili, nebyloť hned úhrady za ně, ale stejně pokládáni jsou za staropensisty, poněvadž den vydání (vystavení) pensijního dekretu jest mezníkem mezi staro- a novopensisty.

Staropensijní učitelé vyhýbají se novopensijním, šíří se namnoze nedůvěra jedněch k druhým a jak si onehdy stěžoval jednatel okresního pensijního spolku v okrese J. jednateli okresu, že staropensijní učitelé nenavštěvují spolkových schůzí, drží prý pohromadě a procházejí se vyhýbavě k ostatním pensistům. Jeden z těch staropensistů, bývalý dlouholetý ředitel měšť. škol, jenž počátkem ledna 1919 na pokyn inspektorův a nátlakem organ. učitelské šel první do výslužby, vyslovuje se rozhořčeně o těch, kdož byli příčinou vyhánění učitelů ze škol, neboť byl mnohaletým, svědomitým zástupcem, voleným od učitelstva členem okresní školní rady.

Kde je spravedlnost ve svobodném státě ke všem občanům dle zásluhy jejich? Kde je ten vděčný národ, že nehodlá uznati zásadu »za stejnou práci stejný plat«

Přes 6000 nejzasloužilejších pracovníků školských s vdovami a sirotky pláče a nařiká nad tou spravedlností národa.

Křivda spáchaná na těch, kteří v nejtěžších dobách porobeného národa chránili a udržovali život národní, učili a vychovávali ho až na roveň světové vzdělanosti a pokroku, aby umožněno bylo mu dojiti opět dávno ztracené samostatnosti, bude jednou v dějlnách našeho školství černě zaznamenána, jakožto smutná kapitola o staropensijních učitelích.

Křivda na učitelstvu národním, sestárlém, sotva životem se vlekloucím nebude požehnáním pro stát, který šetří tam, kde by nebylo třeba šetřiti.

Rozdíl mezi staro- a novopensisty dle nové úpravy a neustálených požitků vedlejších činí několik tisíc korun.

Proto požitky staropensistů jsou při nynějších drahotných poměrech vůbec nedostatečné a nelze z nich ani trochu slušně žiti dle stavu.

Marné však jest všecko dovolávání se pensionovaných před m. říjnem 1919 zák. šk. učitelských osob, vdov a sirotek, aby na roveň postavení byli s novopensisty, když na úhradu nedostává se finančního efektu.

Takový vděk národa bolí velice, ukracuje nevinným odsouzencům učitelských staropensistů život a oni vidí se všude zklamanými na tom světě a očekávají pouze a jedině spravedlnosti tam na věčnosti u Toho, Jenž jest nejvýše spravedlivý.

J. K.

, Jubilejní valná hromada Jednoty katol. čes. učitelstva a přátel křesť. výchovy dne 30. října 1921.

I. Schůzi v nepřítomnosti předsedy p. říd. uč. Jos. Kašky, který se omluvil svojí účastí na pohřbu starého, věrného svého přítele, zahájil I. místopředseda vldp. arcib. not. a katech. Ant. Suchoradský uvítáním zástupců nejdůst. česk. episkopátu vldp. šk. rady Jos. Příbyla a vldp. řed. úst. pro hluchoněmé Ant. Vetešníka, jakož i uvítáním přítomných hostů a členů.

Oznámil, že o 9. hod. byla sloužena mše sv. za živé a v rocě zemřelé členy jednoty. Ve správním roce odebrali se na věčnost: vldp. farář a arcib. not. v Karlíně Frant. Pohunek, p. říd. učitel v Krchlebích Václav Symon, slč. uč. v Plzni Ludm. Autratová, pí. maj. zasil. závodu v Praze M. Eberlová a slč. uč. v Myškovcích Kar. Souhradová. Vzpomenul také nedávno zemřelého horlivého člena jednoty, katol. muže, p. říd. učitele Křišť. Havlíčka, který se ještě účastnil poslední valné hromady nedbaje v tak zlé době výloh cesty z Drahlína u Příbrami do Prahy.

Potom udělil p. místopředseda slovo zástupcům čes. episkopátu.

J. Milost biskup litoměřický píše vldp. delegatovi: »Račte na této slavnostní schůzi tlumočiti mé vděčné uznání jmenovanému spolku za jeho opravdu časovou činnost a jemu jménem mým přáti pro budoucnost hojně Boží požehnání.«

† Josef.

J. Milost biskup král.-hradecký píše: Kéž dobrotivý Bůh Jednotě katol. učitelstva žehná a nadchne přecetné Nikodemy k odvržení lidské bázni a zmůžilému vyznání lásky a věrnosti Učiteli Božskému, nebeskému příteli mládeže, Ježíši Kristu.«

† Dr. Karel Kašpar.

Vldp. místopředseda poděkovav zástupcům čes. biskupů, pronesl slavnostní řeč, která otištěna byla v Našich Listech roč. XXXI. čís. 11. Vyjímáme z ní: Podnět k založení Jednoty dalo provolání několika katol. učitelů, uveřejněné v praž. katol. »Večerních Novinách« čís. 148 roku 1896. Věci uchopil se pan říd. učitel Václ. Špaček a počal akci. Zklamal se v mnohých učitelích, kteří platili za katolické, ano zklamal se i u těch, kteří do katol. časopisů psali. Málo se jich přihlásilo k Jednotě.

Utvořen zakladatelský sbor, který vypracoval *návrh stanov* a svolal ustavující valnou hromadu na den 8. června 1897 do Hradce Králové. Sešlo se na 100 učitelů občanských i duchovních. Po mši sv. zahájil schůzi vldp. Th. Dr. Al. Frýdek, gen. vikář. Za předsedu zvolen p. říd. učitel V. Špaček. Telegramy zaslali mezi jinými vldp. prof. Th. a Ph. Dr. Frant. Kordač z Litoměřic a vldp. dr. Karel Kašpar z Říma.

Po schválení stanov konána byla I. řádná valná hromada 23. srpna 1897 v Hradci Králové a zvolen byl první výbor Jednoty s předsedou p. říd. uč. Kar. Skultétym ze Šestajovic v čele.

19. listopadu 1897 přeložila Jednota své sídlo do Prahy a vyžádala si místnost v redakci Vlasti v Jilské ulici, 234, II. posch. Sdílí tedy Jednota přístřeší v Družstvu Vlast 25 let.

Předsedové Jednoty byli: 1. K. Skultéty 1897—1903, 2. p. řídící učitel ze Žižkova Josef Flekáček 1903—1906, vldp. prof. dr. František Kordač 1907—1909 a p. říd. uč. ve Zdětíně Jos. Kavka od 1909 do dnes.

V ohledu osvětovém a výchovném působila Jednota společně s družstvem Vlast. Členové Jednoty konali přednášky ve všech venkovských literárních a sociálních sjezdech Družstva Vlast. Mluvili zvláště na sjezdech: 1900 v Praze, 1909 v Domažlicích, 1909 v Turnově, 1910 v Písku, 1911 v Kladně, 1912 v Kolíně, 1913 v Táboře a na Mělníku a 1914 v Berouně.

«Učitelská Příloha» při «Vychovateli» vedena jest Jednotou od 1898 až do dnes. Jednotou naloženo a rozšířeno bylo mnoho *učitelských a výchovných letáků*. Členové její přispívali do «*Vzdělávací četby katolické mládeže*» družstvem «Vlast» vydávané. Jednota vydává od 1906 každoročně učitelský a zábavný kalendář «*Štítový*», jež rediguje předseda Jednoty p. říd. uč. J. Kavka.

Dne 16. října 1910 uspořádala Jednota *velkou manifestační schůzi* v sále «Merkuru» na obranu katolické výchovy a příslušné resoluce poslala tehdejší katol. poslancům k dispozici. Na schůzi řečnili: p. místopředseda redaktor Tom. Jos. Jiroušek, p. sekr. Rady katolíků Cyr. Mourek a p. předseda katol. organizací pražských Václ. Dvorský.

Jak viděti: Jednota má za sebou *skvělou minulost* a doufejme i *velikou budoucnost* jakožto *první a nejstarší* sdružení katolického učitelstva v českých zemích. Zasaďme se, aby boj za křesť. výchovu a osvětu, který započala, také šťastně a vítězně dokončila. Buďme jí věrni, držíme se a Bůh to vše dá!

II. Následovalo čtení protokolu z minulé valné hromady, který byl jednohlasně schválen.

III. Z jednatelské zprávy dlužno uvést: že nelze se dobře zachovati všem, proto je nejlépe, když se nehledí ni na pravo, ni na levo, ale koná se aspoň, co je lidsky možné. Také Bůh v obyčejném chodu věcí *zázraků* nečí í.

Jednota se spoluprací s katol. spolky nevyhýbala, nýbrž kde možno bylo, se jí účastnila. Toho dokladem je zvláště, že přistoupila jako celek ku «Svazu křesť. učitelů», ve kterém ji zastupuje při výborových schůzích «Svazu» dočasný jednatel «Jednoty».

Aby se všem možným výkladům a nadějím předešlo, slušno uvést § 17. stanov Jednoty: «Zrušení spolku. Má-li se Jednota rozejíti, o tom rozhoduje valná hromada *za tou příčinou a s tím programem* svolaná $\frac{2}{3}$ většinou hlasů přítomných členů. Jednota se rozejde sama, klesne-li počet členů pod 20. (Zakládajících je však 35, mezi těmi i učitelé.) V tom případě *jmění případně družstvu Vlast* v Praze II, čp. 570, které je bude spravovati po dobu 5 let pro *Odbor paedagogický* téhož družstva Vlast. V případě, že by se během 5 let *Paedagogický odbor* ve družstvu Vlast neustanovil, *případá celé jmění bez výhrady družstvu Vlast k volné dispozici*; kdyby však za souhlasu výboru družstva Vlast jeho *Paedagogický odbor* proměněn byl v samostatnou původní Jednotu katol. čes. učitelstva a přátel křesť. výchovy v Čechách se sídlem v Praze, případně jí veškeré zbylé jmění uvedeného Paedagogického odboru.» — Stanovy jsou schváleny 28. května 1913 čís. 147.209

Činnost Jednoty. Od poslední valné hromady konáno 6 řádných a 1 mimořádná schůze výboru. Sluší uvést, že se výbor pravidelně skoro celý sešel. Pojednáno bylo o palčivých otázkách naší doby, zvláštní zřetel brán ku zjevům v našich školách a v učitelstvu a uvažováno, co by se mělo činiti. Učitelé v činné službě povzbuzováni k neohrožené činnosti na podkladě náboženském. Zvláště

svědomitě několikrát zkoumáno *stanovisko »pro a proti«* »Svazu křesťanského učitelstva.«

Výbor byl si stále vědom, že je katolickým. Proto neopomenul to osvědčiti na venek, naskytla-li se k tomu příležitost. Přál všem vldp. pp. biskupům ku jejich nastolení.

Jednota získala také několik nových členů. Pouti do Říma účastnil se I. místopředseda vldp. arc. notář Ant. Suchoradský.

Konečně požádal jednatel, by na jeho místě zvolen byl jiný pán jednatelem, poněvadž na delší dobu Prahu opustil a schůzi se účastniti nemůže.

Jednatelská zpráva po výměně názorů byla taktéž schválena.

IV. Zpráva pokladní po vyslyšení zprávy revisorů účtů vldp. prof. Františka Schindlera a p. úř. Frant. Hubáčka jednohlasně schválena a pokladníku uděleno absolutorium.

V. Ve volbě, která následovala, zvolen *předsedou* p. říd. učitel ve Zdětině Jos. Kavka; do *výboru*: vldp. A. Suchoradský, p. řed. Tom. Jos. Jiroušek, vldp. řed. Ant. Vetešník, p. úředník Jan Žák — pan prof. Jan Kalivoda, pan em. prof. Ed. Penz v Praze, p. řed. Jiljí Březina, p. říd. uč. Jos. Hrubý, slč. Ter. Urbanyi, p. Václ. Dvorský v Praze, p. spr. okr. chorob. na Smíchově Jos. Vinopal a pan Jan Bliženec; za *náhradníky*: vldp. prof. Em. Žák, p. říd. uč. Frant. Jelínek ve Ždánicích, p. uč. A. Zelnitius, p. of. Jan Voborský, p. faktor Boh. Šubrt a pan maj. zlat. závodu v Praze Jan Staněk.

Valná hromada ukončena proslovem a provoláním »Slávy« J. Svatosti Benediktu XV. a p. presidentu republiky československé T. G. Masarykovi, načež následovalo Anděl Páně a modlitba za zemřelé členy Jednoty.

Hned po valné hromadě zvolil výbor v I. své řádné výborové schůzi vldp. A. Suchoradského a p. řed. J. T. Jirouška za místopředsedy, vldp. řed. A. Vetešníka za jednatele a p. úředníka J. Žáka za pokladníka. Zdař Bůh další práci nového výboru!

Vládní předloha o platech státních zaměstnanců.

Výpomoc se ponechává. — Obnovuje se placení příspěvku na pensijní fond a částečné placení daně z příjmů. — Celkem budou činit srážky nejvýše 3 procenta celého příjmu.

Ministr financí Aug. Novák podal v posl. sněmovně tento návrh zákona, kterým se upravují výhody, poskytnuté státním a jiným veřejným zaměstnancům z důvodů mimořádných poměrů.

§ 1. Civilním a vojenským státním zaměstnancům a dělníkům, pokud nejsou jich požitky upravovány kolektivními smlouvami, čítajíc v to i zaměstnance a dělníky podniků a fondů státem spravovaných, v činné službě, ve výslužbě a jejich pozůstalým a vojenským invalidům ze stavu mužstva a jejich pozůstalým, jimž podle dosud platných předpisů příslušely až do konce roku 1921 mimořádné měsíční (dříve čtvrtletní) výpomoci a měsíční nouzové výpomoci, budou se tyto výpomoci vypláceti na dobu od 1. ledna do 31. prosince 1922 v částkách a dle pravidel dosud platných, pokud tento zákon jinak nestanoví,

§ 2. Učitelům obecných a občanských (měštanských) škol v činné službě, čítajíc v to učitele na státních školách obecných a měštanských, budou se místo výpomocí dle § 1. tohoto zákona na dobu od 1. ledna do 31. prosince 1922 vypláceti mimořádné měsíční (dříve čtvrtletní) výpomoci a měsíční nouzové výpomoci, a to pro Prahu a místa I., II. a III. třídy místních přídavků ve výši 80 proc., pro všechna ostatní místa ve výši 70 proc. z částek podle dosavadních předpisů příslušejících.

§ 3. Mimořádné a nouzové nebo jim podobné výpomoci mohou zaměstnancům zemí, žup a fondů jimi spravovaných a úředníkům okresů a obcí, jakož i fondů jimi spravovaných, býti poskytovány od 1. ledna do 31. prosince 1922 v téže výši, jako zaměstnancům, uvedeným v § 1. tohoto zákona, pokud měli na ně až dosud nárok, s omezením, že celková částka všech drahotních^o přídavků a výpomocí nesmí přesahovati částku, vyplácenou na drahotních přídavech a výpomocích státním zaměstnancům téhož základního platu a stejného stavu rodinného. Zvýšení nynějších sazeb stálých platů jest nepřipustno.

§ 4. Ženatým státním a jiným veřejným zaměstnancům v činné službě, jejichž manželka jest v jakékoliv veřejné neb této na roveň postavené činné službě a sama požívá drahotních přídavků, mimořádných, nouzových neb jim podobných výpomocí, budou drahotní přídavky a výpomoci vypláceny ve výměře, stanovené pro ovdovělé zaměstnance; je-li rozdíl mezi přídavkem a výpomocemi manželi příslušejícími a částkou, které by se mu dostalo, kdyby byl posuzován jako ženatý, větší než přírůstek a výpomoci manželčiny, poukáže se k výplatě částka přesahující.

§ 5. Všichni zaměstnanci v činné službě, uvedení v tomto zákoně, platí, počínajíc 1. březnem 1922 pro účely pensijní příspěvek ve výši 8 proc. pensijní základny, případně jiného, platnými předpisy stanoveného základu, jestliže již nyní neplatí pensijní příspěvek vyšší. Tento příspěvek sráží se z platu při výplatě požitků ve lhůtách předem splatných.

§ 6. Ustanovení § 14. uherského zákonného článku XXVI.: 1916. pokud se jim přiznává osvobození od daně z příjmů služebním a zaopatřovacím požitkům zaměstnanců ve veřejných službách, jakož i ustanovení § 5., čís. 9 a § 28. uherského zákonného článku X.: 1909, dále § 11., č. 8 a § 12. zákon. článku XXVI.: 1916 se zrušují pro berní rok 1922 a další.

V důsledku toho nabývají pro zminěná berní léta v celém rozsahu účinnosti § 49., §§ 63. a 64., čís. 1 zákonného článku X.: 1909, dále § 22., čís. 3, 4 a 5 zákonného článku LIII.: 1912 s tou změnou, že částky 800 K se nahrazují částkami 6000 Kč.

Ustanovení § 5. č. 8 uherského zákonného článku X.: 1909 zůstává i nadále v platnosti.

§ 7. Osoby, o nichž jedná § 6., odst. 1. tohoto zákona, jakož i osoby za které stát podle dosavadních ustanovení převzal k placení daň z příjmu vybranou srážkou, jsou povinny platiti na berní rok 1922 25 proc. daně z příjmu, vypadající na dobu od 1. března 1922 ze služebních požitků. Zbytek nese stát.

§ 8. Veřejné korporace nesmějí za své zaměstnance převzít k placení více než 75 proc. daně z příjmu, připadající na dobu od 1. března 1922 z jejich služebních požitků.

§ 9. Zúčastnění ministři se zmocňují, aby změny zákonů a nařízení, které v důsledku tohoto zákona objeví se nutnými, provedli cestou nařizovací.

§ 10. Nebude-li pro náklad všešlý z provádění tohoto zákona úhrady v řádných státních příjmech, zmocňuje se ministr financí, aby opatřil k tomuto cíli nutné prostředky úvěrovými operacemi.

§ 11. Provedením tohoto zákona, jenž nabývá účinnosti 1. ledna 1922, pověřují se všichni ministři. **M.**

Z praxe a různé.

Úmrtí. Dne 30. listopadu 1921 skonal tiše člen nového výboru Jednoty katol. uč. atd. p. em. prof. Eduard Penz, obchodník v Praze-II., ve staří 64 let. Zesnulý byl horlivý, uvědomělý katolický muž, jenž ve vši tichosti ku blahu církve sv. a ku slávě Boží své síly vyčerpával. Poslední dva roky svého života byl členem Jednoty, o kterou se velmi zajímal, neboť mu stav učitelský přirostl k srdci. Zvěst, že zvolen byl valnou hromadou do výboru, velmi jej potěšila, avšak hned upozornil, že již asi do schůze nepřijde, ač by velmi rád. Měl předtuchu blízké smrti své, na kterou se dobře připravil. Okolí tak předčasný jeho skon neočekávalo. Pán života povolal věrného sluhu svého, by jej za nábožensko katolické přesvědčení a působení odměnil. Ave anima pia!

Naše mládež. U trati severozápadní dráhy mezi Karlínem a Libní hrálo si včera odpoledne několik chlapců. Když před 5. hodinou přijížděl od Prahy osobní vlak č. 418, učinili hoši kamením útok na okna vozu a rozbili několik tabulí. Na štěstí nebyl nikdo zraněn. Při příchodu policejní strážě hoši za nastávajícího šera utekli. Po darebácích se pátrá. Čech 320.

Dr. Šimsa přednášel v Brně »pouze pro dospělé« o psychologii ženy, podle »Dne« hluvil o pohlavních otázkách velice realisticky. Lístky byly již den před přednáškou skoro všechny vyprodány zásluhou slečen a studentů. Na Jiráskově večeru za to bylo prázdno. Čech 322.

Cizinec a naše mládež. V neděli 20. listopadu na večer o 5. hod. jel z Mělníka do Hořína v autu sekretář anglického vyslaneckví v Praze p. Loghardt s drem.

Bedř. Lobkowiczem, u něhož je v Hoříně hostem; u najednou pod Mělníkem v malém předměstí Rybářích počalo několik výrostků pány v autu kamenovat tak silně, že byl zmíněný p. sekretář udeřen prudce do čela nad okem a způsobena mu rána jakq prst dlouhá, a šíroká a jeho šofér dostal kameny dvě rány do hlavy. Po chycení jednoho ze zločinných uličníků musel zraněný pán vyhledat na Mělnice lékařské ošetření způsobené rány. Štěstí ještě bylo, že se to stalo v zatačce, kdy je jízda pomalá, jinak při prudčí jízdě byla by i rána prudčí a mohla by způsobit i smrtelné zranění. — Tak by to měli jednou zkusiti, kdo na nekřesťanském směru výchovy mládeže — krátce na její demoralisaci vinu mají, aby poznal jaké ovoce nese jejich »paedagogika«.

Počet škol občanských v republice:

	Či	M.	S.	Slov.
veřejných	824	358	65	98
soukromých	21	19	12	4
úhrnem	845	377	77	102
dle § 189	35	14	4	2
česko-slovenských	587	276	38	76
polských			3	
německých	258	101	36	3
maďarských				7

Vyučování laické morálce na českých školách. Místní školní rada v Karlíně dne 12. října 1921 usnesla se, aby pro školní dívky obecných a měšťanských škol pořádány byly kursy laické moralky. K návštěvě těchto kursů přihlásiti se mohou žáci všech obecných a měšť. škol bez ohledu na to, účastní-li se též vyučování náboženství, neb jsou-li bez vyznání. Podobně usnesla se místní školní rada pro české školy v Plzni ve schůzi 23. listopadu ozna-

mujíc, že »přihlásiti se mohou dítky bez rozdílu náboženského vyznání«. Vyučovatí má se v nejbližší době a o učitelských silách a jiných záležitostech rozhodnuto bude dle počtu přihlášených dětí. Správy škol byly vyzvány, aby předložily seznamy dětí, které se k tomu vyučování přihlásí. Pro katolické děti jest to věc zásadně nepřipustná, neboť jejich nejsvětější povinností jest *náboženské hodiny navštěvovati*, aby se ve svém vyznání vyučily, vycvičily. Katolickou morálku nenahradí žádná morálka laická. Zde je první zkušební kámen, zda se osvědčí mnozí rodiče i dítky dobrými katolíky.

Prázdniny na národních školách. Kulturní výbor Národního shr. rozhodl ve schůzi dne 9. pros. o zkrácení školních prázdnin podle návrhu posl. dra. Srdínka takto: Vánoční prázdniny na školách národních již letos budež od 23. prosince do 3. ledna, velikonoční prázdniny budež rovněž zkráceny, avšak se zřením na konfesionální poměry, zejména na Slovensku. Ve dnech 2. února, 25. března a 8. září budiž na všech školách vyučováno; o svátcích zemských patronů budiž rozhodnuto, až bude upravován poměr mezi církvemi a státem. Pokud se týče hlavních prázdnin na školách národních a středních, uloženo ministerstvu školství a národní osvěty, aby vypracovalo směrnice podle debaty provedené v kulturním výboru a předložilo je co nejdříve kulturnímu výboru. Zkrácení prázdnin vánočních a velikonočních vztahuje se pouze na školy národní, nikoliv na střední.

Místní odbor Svazu křesť. učitelstva v Plzni pořádal letos před vánocemi 3 výstavy knih pro mládež, 2 výstavy byly v Plzni (jedna na Petrohradě, druhá ve vnitřním městě), třetí výstava ve Staňkově. Vystaveny byly nejlepší knihy české literatury pro mládež. Před každou výstavkou byla přednáška. Akce tato potkala se s dokonalým úspěchem, takže v ní bude příštím rokem pokračováno a to v měřítku, jak doufáme, ještě větší. Po Novém roce uspořádá týž odbor v Plzni výchovatelský kurs pro matky a chůvy (asi 20 přednášek).

Náboženství z hospodářských škol. Podle »Obč. Novin« bude se na hospodář-

ských školách místo náboženské mravouky učit mravouce občanské.

Zemské školní výbory. »Lid. N.« píše, že návrh zákona o zem. škol. výborech byl dán od ministerstva školství politickým stranám k dobrozdání. V Čechách a na Moravě mají býti 25členné (15 českých, 8 německých a 2 zástupci zem. správního výboru), ve Slezsku 20členný (10 českých, 6 něm., 2 polští členové a 2 zástupci zem. správní komise). Č. 351. 22/12 21.

Z chyby do chyby. Ozvaly se hlasy proti delším vánočním prázdninám. Proto na obecných školách venkovských hned byly ty prázdniny zkráceny. Kterak to je v jedné čítance? »Cestičko do školy, přes louky, po poli. . . Když jsem tě šlapával, často jsem plakával — sněhem jsi bývala zasypaná.« Ve staré škole počínalo vyučování na sv. Řehoře, t. j. jarní a letní běh, v zimě pro zimu, sněh a nepohodu se nemohlo dítě ani mnohdy do školy dostat. Jest nyní škola dle Komenského »každé vesnici bez výjimky« (Didaktika, vyd. mus. 165)? Bohužel jest to spíše v území německém, u nás jsou mnohotřídky, do nichž chodí děti až na hodinu cesty i v nejkřutějších mrazích. Proto právě venku měly zůstat vánoční prázdniny až do Zjevení Páně a spíše měly býti zkráceny velké prázdniny. Č. 351.

Proti učitelům-varhaníkům. Okr. šk. výbor v Č. Brodě dne 6. prosince 1921 se usnesl, aby učitelé, kteří posud varháníči, byli vybidnuti posledně s veškerým důrazem a se lhůtou do konce prosince 1921, aby toho nechali. Jest věru zvláštní, takový požadavek, kdy učitelstvo volá po vysokoškolském vzdělání. Snad znalost chorálu církevního a hudby Palestrinovy v to nepočítají? Či nemluví zde něco jiného — třeba závist, že uvedené mety většinou nedospěli?

Vyhnali řeholní sestry. V městském sirotčinci a opatrovně v Táboře měly Školské sestry po 60 Kč měsíčně, z toho si platily služebnou a prádlo a šatstvo svých světců spravovaly zdarma. Nyní má sv. šk. učitelka 2008 Kč základního platu a všechny přidavky. Prádlo dává se spravovat a platí se za to zvlášť. Již nyní má sirotčinec podle »Hlasu L.« 60.000 Kč neuhrazeného dluhu. Čech 23./XI.

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XXXVII. ROČNÍKU „VYCHOVATELE“.

ROČNÍK XXV.

Redaktor ANT. ZELNITIUS.

Učitelé a náboženská tolerance.

Kdyby české pokrokové učitelstvo všech odstínů, které tak rádo dává na jevo při každé příležitosti svoje národní citění a vypěstlost, chovalo se stejně k jiným náboženským vyznáním, jako ku katolickému, nic bychom neřekli. Ale to je charakteristické při tom všem štvání, které vyvíjí učitelstvo proti katolickému kultu a vůbec proti všemu, co je katolické, že není bystrému pozorovateli nenápadné, že tyto vychovatelé mládeže svorně a tolerantně nechávají všechna jiná vyznání bez povšimnutí a starají se jen, jak by katolické náboženství zničili. Žida a evangelíka nechají páni paedagogové namnoze na pokoji a ani se o něho zhruba nestarají.

Za to na katolíku si smísne vždy učitel-atheista a vykládá každému občanu v hostinci, že »věda je neomylná« a že se všechno to, co on hlásá, zakládá »jen a jen na vědě«. To dle jeho mínění je dobré právě proto, že není katolickým! Katolický lid zná tyto své paedagogy, kteří nemají nic jiného na práci, nežli při každé příležitosti štvátí protivšemu, co je výslovně katolické a dobře si zapamatuje jejich jednání, až přijde doba. Ba český národ měl dobrou příležitost poznati chování se učitelů za války na vojně. Vypravují o tom všichni čeští lidé jednohlasně, jak se za války na vojně chovalo učitelstvo, jak se choval učitel, který byl důstojníkem nebo jeho zástupcem. Komisní byl vždy a tak jako pověstný rakouský šikovatel ba ještě v mnohých případech i více. Běda oddílu, jemuž velel důstojník-učitel, ten měl pernou vojnu! Jen ať se páni zeptají lidí na venkově, kteří pod jejich velením sloužili, ti jim již povědí, jak se jim ta učitelská execírka líbila a jak dovedli naše lidi potýrati, až milo! Za to si naopak chválili čeští vojáci takové uvědomělé české důstojníky, kteří učiteli nebyli. Tam se měli vojáci vždy lépe nežli u důstojníků-učitelů. To by si měli učitelé vždy připomenouti, jak na ně se dívá svět a ne ve svém až mnohdy protivném velikašství mysliti si, že už nikdo není více vzdělaný a sečtělý nad ně! Je opravdu s podivením ta zavislost oproti všemu katolickému a nápadná ta tolerance učitelská v ůči jiným vyznáním. To musí bít každého do očí, kdo trochu dovede rozlišovati. Neboť není prostě možno vzdělanci, aby zavrhoval paušálně jedno náboženství a druhé fedroval. To je buď nadutý, zaujatý stranicky založený člověk, anebo individuum, jež snaží se za každou cenu ve své zlobě rozsévati nesvár, náboženské vření a rozkol. A takového paedagoga by měli naši lidé vždy záhy přesvědčiti o tom, že jestli se chce pokusiti o reformování náboženství, pak že musí počíti s reformou náboženství všech a ne pouze katolického, především však s reformou sama sebe, zvláště mladá generace. Staří učitelé — teď po většině pensisti — budiž ku jejich cti zaznamenáno, chovali se vzorně, proto také tak vychovávali. To už by bylo něco jiného!

Mimořádná valná hromada »Svazu křesť. učitelstva«

konala se 11. prosince za účasti 20 delegátů. Jmenovitě byly zastoupeny odbory: budějovický a plzeňský. Omluvili se místopředseda »Svazu« říd. uč. Ježek a sl. J. Pokorná, posl. Rozsypalová. Pozdravy zaslali předsedové bratrských spolků moravského (p. uč. L. Bartoš) a slovenského (p. posl. Hancko).

Na programu byla změna stanov, otázka celoříšského Svazu křesť. učitelstva a společného stavovského věstníku.

O dosažených cílech referoval předseda »Svazu« prof. A. Novák.

Změna stanov vyžádala si chystané koncentrace všech katolických učitelských spolků v jednom zemském spolku a připravená konfederace všech zemských spolků v celoříšském Svazu. Nutné změny byly schváleny a budou po domluvě se zemskými bratrskými spolky předloženy ke schválení úřadům.

Zároveň byl předčítán obsáhlý jednací řád, který bude po Vánocích rozepsán a zaslán odborům i zemským spolkům.

Předseda podal dále přehled vyjednávání s Moravany a Slováky. Kooperace obou skupin je zajištěna. Oběma bratrským spolkům bude zasláno memorandum, tlumočící nutnost vytvoření říd. říšskou radu s vymezenou kompetencí.

Až mimoř. valné hromady zemských spolků usnesou se na souhlasné resoluci, přikročí se bezodkladně k založení říšského Svazu křesť. učitelstva československého.

Na to jednáno o »Dětském Světě« a jeho zdokonalení, jakož i předání českosl. tiskárně. Za přispívatele doporučen odb. učitel Chudáček.

Na četné dotazy odpověděl předseda. Volné návrhy.

Budějovický odbor navrhuje:

1. Má-li »Svaz« plně fungovati, nechť sekretář nemá jiných značných povinností, aby se mohl činnosti naší věnovati. Za to budiž řádně honorován.
2. Valné hromady buďtež více pracovní než přednáškové.
3. »Svaz« nechť zaujme určité stanovisko k možnému návrhu vlády, aby vedle povinného vyučování náboženství byla ve škole povinná laická morálka.
4. »Svaz« ať celou váhou postaví se za požadavek katolické školy.
5. Nechť »Svaz« organizuje právní ochranu učitelstva.
6. »Svaz« nechť zasadí se o zrušení zákona, aby usnesení konference učitelské o modlitbě bylo závazné pro členy sboru v ten smysl, aby na naše členy nebyl činěn nátlak.
7. O prázdninách ať »Svaz« pořádá universitní extenze v Praze s nejlepšími silami přednášejícími. Po kursu nechť účastníci dostanou řádné absolutorium jako v pokrokových jednotách.
8. V časopise našem ať je hlídka existenční a zákonová.

Pěkný přehled práce a plánů do budoucna podal odbor Plzeňský.

Členové pracují na vlastivědě. Chtěli pořádati doplňovací kurs učitelský, ale terorem pokrokových organizací (které prý mají monopol na tyto kursy!) byl tento podnik zmařen.

Zřizují index katolických rodičů. Pořídili vánoční výstavku dobrých knih, která se osvědčila.

Vydají letáček o laické morálce a projektují vychovatelský kurs.

Za půl roku činnosti jistě vykonáno mnoho a druhým našim odborům bude to jen pobídkou k podobné intenzivní činnosti.

N,

K restrikci učitelských platů.

Konečně se vláda odhodlala k provedení dávno ohlašované úpravy »výhod« platů státních a soukromých úředníků. Předloha byla projednána v poslanecké sněmovně se všemožným urychlením, aby zaměstnanci nemohli vyslat ke klubům politických stran deputace. Vládní předloha byla přijata, když agrární poslanec dr. Kubíček ji doporučil, vládní většinou a čeká se jen na schválení senátu.

Zatím vzpomínali se zaměstnanci, kteří spoléhali příliš na svůj vliv v politických stranách a pořádají manifestace, protestní schůze, vydávají prohlášení v novinách.

V čele akce stojí československá obec učitelská, která vydala k veřejnosti otevřený list. Užívá v něm výrazů, které hraničí s fraseologií komunistů.

Od učitelů se prý žádá na sanaci státního hospodářství neslýchaná daň a tento stav do krajnosti roztrpčen, neboť nový zákon vrhá prý učitelstvo do velké bídý. Dále citujeme doslovně:

»Uvažte hluboké rozzechvění, jež se dnes učitelstva zmocnilo! Otřásá se jeho důvěrou ve spravedlnost tohoto státu a příšera příští bídý s morálním poličkem méněcennosti vzhledem k ostatním zaměstnancům veřejným podlamuje jeho výkonnost. Vzdělání širokých vrstev národa, znehodnocené světovou válkou, utrpí nových těžkých škod. Učitelstvo, ozebračené válkou, nesnese nového zatížení finančního, naprosto pak nevětšího nežli ostatní veřejní zaměstnanci, a nesprávně je tvrzení, že by až dosud mělo nějaké nad ně výhody.

Přátelé školy národní a jejího učitelstva, uvažujte, jakou odměnu připravila nám většina poslanecké sněmovny za všechnu naši práci ve službách národa a republiky! V poslední chvíli k Vám voláme: Nedopusťte, aby bylo učitelstvu nespravedlivě ukřivděno!«

Takhle se spravedlivost požadavků nedokazuje. Nejvýmluvnější jsou čísla. O tolik a tolik stoupá drahota, takové a takové máme platy. Místo toho pokrokoví učitelové připomínají svou práci předválečnou, vyličují své útrapy ve válce a chlubí se, že zrevolucionovali svou práci ve škole široké vrstvy, že připravili půdu k statisicové deserci a zahraničnímu odboji. Nebudeme s těmito vývody polemizovat, poněvadž nepatří k věci.

Křesťanské učitelstvo, které je hmotně stejně postiženo, jako pokrokové, dívá se na tu věc jinak — se stanoviska prospěchu státního. Je to ironie, že k státu hlásíme se my, zrádcovaní a pronásledovaní katoličtí učitelé a že my musíme hájit státní zájmy proti favorisovaným »pokrokovým« učitelům.

Je to předloha nepopulární a možno říci, že všechny strany byly si vědomy, že ukládá se jí státním zaměstnancům a zejména učitelům oběť. Je jistě pochopitelné, že za nynějších poměrů státní zaměstnanec těžce nese každý úbytek svých příjmů. Ale stejně dlužno upozorniti na to, že stát je i ne méně v zlé tísní jako jeho zaměstnanci, že újma, kterou utrpí státní zaměstnanci, je skutečně minimální, a že namnoze je považována v širokých vrstvách státních zaměstnanců za nepoměrně větší, než tomu ve skutečnosti je.

Poněvadž v otevřeném listu učitelstva se tvrdí, že požitky učitelské se snižují o 14 až 26% ročních příjmů, dlužno říci, že 8 až 25%, o nichž se mezi státními zaměstnanci nejvíce mluví, nepředstavuje procenta z veškerých příjmů nebo přídatků, nýbrž se bude sraženo pouze 8% pensijní základny a že zaměst-

nanci budou platiti 25% čili čtvrtinu daně z příjmu a stejně dlužno připomenouti, že se tak bude dít až od března, čímž se srážky podstatně sníží. Více se ovšem dotýká zákon učitelstva, které se cítí dotčeno hlavně porušením t. zv. »parity«. Zajisté, že tento moment působí mezi učitelstvem nejvíce a že hlavně se z učitelských kruhů uvádí, dlužno však říci, že poměrně bylo hospodářské postavení učitelstva, jak praví důvodová zpráva vládní, lepší než státních zaměstnanců a že se v zákonu činí rozdíl mezi učitelstvem ve velkých městech a na venkově. Také připomínáme, že není smyslem zákona morálně učitelstvo snížit, nýbrž se výslovně poukazuje na zmíněné faktické rozdíly hospodářského postavení. Rovněž dlužno upozorniti, že drahotní přídavky učitelstva zůstanou nedotčeny a že pouze t. zv. mimořádné a nouzové výpomoci budou sníženy na 80, resp. 70%. Je to v pravém slova smyslu předloha nepopulární a apelovati na smysl státního úřednictva a učitelstva pro státní potřeby, aby přinesli tuto oběť státu v jeho finanční tísní, že tato úprava je lepší, než kdyby prostě nebylo prodlouženo vyplácení nouzových výpomocí, je na bíledni.

Tolik jsme považovali za vhodné říci k nepopulární vládní předloze. N.

Z PRAKSE A RŮZNÉ

Mrzutá věc. Dle posledních novinářských zpráv dosáhl muž, jenž celého vzdělání nabyl na trojřídlní měšťanské škole, *čtvrté* hodnostní třídy. Není proto divu, když dle Čecha 353. profesor při gratulaci ku jmenování svému do vyšší hodnostní třídy zabručel: »Jaká pak je to čest pro mne, když jsem jmenován do třídy, v níž je člověk, který u mne před 17 lety v kvartě propadl, už půldruhého roku. Je to spíš ostuda.«

Sčítání lidu. Praha I.—VIII. čítala r. 1910 223.741, r. 1921 241.933 + 18 192 obyvatel. Policejní obvod Prahy čítal r. 1910 1,084.206 osob, r. 1921 1.064.979 osob, Jeví se tu úbytek 19.227 osob. Zajisté nepřispěla k tomu mravnost.

Znamení doby. V sadech na Letné zařazen byl žebrák Jos. Vlasák, u kterého nalezeno bylo 1500 K na hotovosti a spořitelní knížka na 12.000 K. Vlasák byl ponechán ve vazbě. Takové zjevy jsou možny jen tam, kde se neznají a nezachovávají příkázání Boží.

Dávný program. Luigi Castellazzo, tajemník římské svobodozednářské loge napsal v květnu 1885 v »Maurské revue«: »Civilní sňatek připravuje církev a papež o rodinu, beznáboženská škola zbavuje je o dorůstající pokolení a pohřby bez kněze

a upalování mrtvol vezmou jim poslední útěchu před smrtí; tím zmaří co nejdříve pokrok církev a papež«.

Nesplněná touha. Filozof Fichte † 1813 pravil jednou: »Pánové, v pětiletých nebude křesťanského náboženství více; neboť rozum jest naším náboženstvím.« Celé století minulo aniž Fichte nějak církev poškodil. Mohlo by se říci: »Marné volání aneb »marná námaha.«

Doznání. Schiller, první německý básník, napsal 1778: »Ich werde immer eine schlechte Quelle für einen kü fügen Geschichtsforscher sein, der das Unglück hat, an mich zu wenden. Die Geschichte ist überhaupt nur ein Magazin für meine Phantasie und die Gegensätze müssen sich gefallen lassen, was sie unter meinen Händen werden.« »Ostanu vždy špatným zdrojem pro budoucího badatele dějin, který by nešťastí měl na mne se obrátiti. Dějiny jsou vůbec skladištěm mé obrazotvornosti a věci (příhody) musí strpěti, co s nimi činím.« Slova tato platí o mnohém z našich spisovatelů, a je věru na čase, aby podobně také pravdu doznali. Je přece rozdíl mezi dějinami a mezi povídkami a romány. První jsou pravdivé, kdežto druhé vymyšlené. Lidu je třeba říci, co je pravda a co je fantazie; jinak lidu více škodíme než prospějeme — t. j. národní jeho povahu kázíme.

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XXXVII. ROČNÍKU „VYCHOVATELE“.

ROČNÍK XXV.

Redaktor ANT. ZELNITIUS.

Křesťanský vychovatel a otázka plození a zrození člověka.

Píše Ar. Oliva.

V »Katechetische Blätter« ai 1921 dvojčíslo 9—10 uveřejnil ředitel Pavel Bergmann z Drážďan článek: »Wie darf ein christlicher Erzieher von Zeugung und Geburt des Menschen reden?« Článek jest jistě časový. Snad se zavděčím aspoň některým vychovatelům, uvádím-li názory p. ředitele ve volném zpracování.

I. Jest velice důležité, jak *pravdivě a přece bez porušení mravních citů* můžeme a smíme mluvit mládeži o plození a zrození člověka. Touto otázkou zabývali se a dosud zabývají vážní paedagogičtí pracovníci i vychovatelé z povolání. Rozluštění ji ku spokojenosti není věc snadná. V krátkosti zaznamenáváme *patero* různých pokusů, které označují i různé paedagogické směry.

1. **Náboženská výstraha mládeže bez poučení o tělesném průběhu.** Vychovatel se vůbec nezmiňuje před mládeží o plození a zrození člověka. Tento směr, který i mezi křesťanskými vychovateli má dosti přívrženců, málo si všímá lidské přirozenosti a jejího rozvoje u mládeže dorůstající a oddaluje poučování o mravním nebezpečí příliš daleko, zatím co přirozenost sama ve věku 13—15 let dává pokyny a volá: pouč mne! Tohoto hlasu přírody zúmyslně nedbá náboženský vychovatel. Poněvadž tělesný vývin k odpovědi přímo nutí, hledá světenec odpověď a poučení ponejvíce za zády svého vychovatele. Jak se to stává, není třeba připomínati, ale ku prospěchu mládeže sotva. Toto nábožensky sice dobře míněné, však jednostranné pojednávání pohlavních otázek před mládeží přivedlo ku konci 18. stol. řadu paedagogů k pokusu zcela opačnému.

2. **Poučení přirozeně pravdivé o tělesném průběhu bez náboženské výstrahy.** Dějiny vychovatelství tyto muže jmenují — filantropové. — V popředí stáli: *Basedow* † 1790, *Salzmann* 1744—1811 a *Campe* 1746—1818. Mluvíli *věrně* dle přírody a *přesně* podle pravdy o zařízení pohlavního života, ba až s bezohlednou otevřeností a nezamlčovali mládeži zlé následky nemravného života a především snažili se varovati před hroznou neřestí sebeprznění (onanie), do níž mládež bez náležitého vedení a upozornění snadno upadá. Náboženských motivů filantropové neužívali z odporu k prvnímu směru, nebo jen velice málo. Jako nekatolíci *neměli* ovšem těch *nejsilnějších ochranných a léčivých prostředků*, které vydatně *poslouží katolickému vychovateli*: svátost pokání s častým zpytováním svědomí, lítostí, opravdovým předsevzetím, upřímným doznáním, rozhrěšením a dostiučiněním. Poněvadž ani filantropové nedocílili žádoucích účinků, pokusil se o to třetí směr:

3. **Bez vysvětlování a náboženské výstrahy.** Přívrženci tohoto směru úplně mlčeli před mládeží o pohlavních pudech a pohlavním vývinu a přenechali vše přírodě a tím tedy vlastní zkušenosti. Že i tento směr sklamal, nemůže se

nikdo diviti, neboť v nejrozhodnějším okamžiku byla mládež ponechána bez poučení zcela náhodě v ohledu tělesném i mravním, obětována jsouc zásadě: škodou nabýváme, rozumu.

Po nezdaru dosavadních tří pokusů chtěli někteří otázku tu luštit:

4. **pohádkami o čápech a vranách.** Přívrženci tohoto směru chtěli dětem namluvit, že malé děti přinášejí čápi a vrány. Toto ubohé povídání nemá v sobě ani trochu poesie, není tu nic pohádkového a ukazuje na úplnou bezradnost v této otázce. Jak prostě naopak to zní: Bůh původce života, dává rodičům děti! Odpověď jest sice krátká, ale za to pravdivá. Jsou na štěstí matky, které samy hloupé povídačky o čápech a vranách odsuzují. Tázány, odkud jsou děti, odpovídají: to nemusíš ještě vědět, dozvíš se toho později. *Tato rozpačitá odpověď stačí dětem, které ještě do školy nechodí.* Začnou-li však chodit do školy přijdou do styku s různými dětmi, přicházejí tedy i s různými dotazy a pak už tato vyhýbavá odpověď *naprosto* nestačí. Naopak! Odkazováním na pozdější dobu bývá dítě nadané právě donuceno k dalšímu pátrání. Tajnůstkářství mládež spíše dráždí než uklidňuje. Poněvadž se dítě o vzniku člověka ničeho nedozví od matky, otce, učitele, duchovního, tedy řádnou cestou výchovnou, sahá k poslednímu prameni, dozví se toho od zkažených druhů a družek.

Vychovatelé sáhli tedy k novému pokusu:

5. **k přírodopisnému postupu.** Ukazovali mládeži při vyučování podrobně život (biologicky) různých tvorů: rostlin dvojpohlavních a jednopohlavních, jednodomých a dvojdomých, oplodnění rostlin větrem a hmyzem, ženská a mužská plodidla a jich vzájemné účinky. Poukazovali na podobnost ve světě zvířat, jak z vejce slepičího povstává kuře, jak z kobyly rodí se hříbě. Jest přirozeno, že při vyučování učinil se i poslední krok a řeklo se: jako u rostlin a zvířat jest tomu i u člověka. I kdyby se tu sebe opatrněji pokračovalo, mládež má dojem, že člověk při plození klesá k rostlině a zvířeti. Odpovídá toto pojetí důstojnosti člověka obdařeného nesmrtelnou duší? Jistě ne! Proto přemnoží vychovatelé katoličtí i nekatoličtí stydí se za takové poučování a právem žádají: školní vyučování nemá³ plození a zrození člověka dle rostlin a zvířat, ale přiměřeně důstojnosti člověka: po lidsku. Jak to možno a v jakém způsobu odpovídá nejlepší kniha výchovná — *Bible*. Jak tedy líčí *Bible* vznik člověka a co praví o jeho zplození?

II. Ličení Bible o zplození a zrození člověka.⁴)

Učinil tedy Hospodin Bůh člověka z hlíny země a vdechl v tvář jeho dechnutí života, i učiněn jest člověk v duši živou. (I. Moj. 2, 7.)

Zde odpověď Bible na otázku: odkud člověk? První člověk stvořen od Boha s tělem a duší. K utvoření *těla* užil Bůh stvořené již hmoty, aby v člověku byly zastoupeny prvky: jemu podřízené země: vodík, kyslík, uhlí, železo, bílék, sůl.

Duši člověka neučinil Bůh ze stávající již hmoty. Ze slov: *»vdechl v tvář jeho dechnutí života,«* nemůžeme usuzovati, že Bůh část svého bytí dal Ada-

³) Řed. Bergmann podotýká, že poučení má se diti: paedagogicky vyškolenými učiteli nábož. světskými i duchovními, společně ve třídě při plánovitém vyučování, dětem dospívajícím k pubertě, zvlášť chlapcům a děvčatům. Na spolupůsobení otcovského domu mnoho nepočítá. Mladší vychovatelé mají dříve, než se do rozboru této otázky pustí, slyšet starší učitele!

movi, neboť Bůh jest nedělitelný, nezměnitelný a neproměnný. »Vdechl« tedy znamená: *Bůh lidskou duši z ničeho stvořil.* »Vdechl« má naznačiti duchovou podstatu duše, na rozdíl hmotě-tělu a její důstojnost jako obraz Boží. — *Dechnutí života* nazývá se lidská duše; *poněvadž* jest základem životu lidského těla. Die Seele erfasst die Stoffkeime für den Leib, durchdringt und bewegt sie, formt sie und baut sie auf, macht sie leben, wachsen und atmen. »Die Seele sieht, hört, empfindet durch den Leib. Sie übt auch ihr höheres, geistiges Leben, ihr Denken und Wollen in inniger Vereinigung mit der sinnlichen Erkenntnis- und Strebetätigkeit aus und gibt so dem Leibe den hohen Vorzug, auf seine Weise theil zu haben an der Ebenbildlichkeit Gottes. Der Leib ist als nicht blosser Wohnung der Seele, sondern belebter Werkzeug, Theilnehmer und Gehilfe der Seele.« (Lindner Jos. S. J.: Die heilige Schrift für das Volk erklärt. Klagenfurt 1910, str. 110.) Bez duše jest tělo mrtvé a rozpadá se v části.

Stejně vážně zaměstnávala myslitele jiná otázka: *Jak povstalo tělo prvního člověka?*

První člověk zcela určitě nepřišel na svět tím způsobem, jakým se rodí jeho potomci. Tedy jak? Zlehčovači Bible tvrdí: Bůh — jako nějaký hrnčíř — z hroudy hlíny utvořil hlavu, krk, trup, údy, vložil uši, oči, hrdlo, srdce, k tomu kosti, svaly, cévy, nervy a když celek byl hotov vfoukl dech. To jest ovšem výklad falešný a k tomu ještě nejapný. Nemůžeme si mysliti, že duše byla později stvořena než tělo, ale zároveň s tělem formujíc a oživujíc je. *Anima forma corporis est*, praví sv. Augustin. I kdyby posměvači Bible pravdu míti chtěli, pak by Bible svým čtenářům přinášela o Bohu ubohou představu. *Ona však činí pravý opak!* Nepředstavuje Boha jako nějakého slabého člověka, který pokračuje od nedokonalého k dokonalejšímu, ale jako všemohoucího a nejvyššího mou- drého Stvořitele nebe i země.

Jestliže Mojžíš — pro lidské porozumění — ve své zprávě o stvoření praví: *Bůh učinil člověka z hlíny země*, klade důraz na slovo »učinil«, aby ukázal, s jakým uměním, péčí a láskou Bůh si vedl, když člověka tvořil. Dle vůle boží měl přece býti *obrazem a podobností božím.* »Učinil« ve smyslu uměleckém ukazuje, jak důležitými a cennými jsme před Bohem a jak máme pečlivě své tělo chrániti a udržovati.

Ještě něco. Zpráva o stvoření praví napřed: *budtež stromy; budtež ryby, ptáci.* O člověku však praví: *Učiníme člověka k obrazu a podobnosti svému.* V prvním člověku jest stvořeno celé lidské pokolení a to ze dvou částí, tělo ze země, duše z dechu, ale ve spojení v *jediném* muži ze země: Adamovi. Z něho jako z jediného kmenu má vyrůstati celé lidské pokolení. Každý až k poslednímu členu má stejný původ: člověk pochází jen od člověka. To jest zákon nezměnitelný, nevymyšlen lidmi, ale Bohem.

V *Novém Zákoně* vrací se Bible ještě jednou k stvoření prvního člověka, když uvádí rodokmen Ježíšův (Luk. 3, 23—28). Vypočítává mužská pokolení k patriarchům Jakubovi, Isákovi, Abrahamovi, uvádí Tháre, Náchora, Sema, Noe, Lamecha a pak pokračuje (v. 37. a 38.): *kteříž byl Mathusalémův, kteříž byl Enochův, kteříž byl Malaleelův, kteříž byl Kainanův, kteříž byl Henosův, kteříž byl Sethův, kteříž byl Adamův, kteříž byl Boží.*

Kdo dětem tuto řadu pokolení hlasitě a klidně přednesl, mohl se přesvědčit, jak na mládež mocně působí slova: »Adam byl Boží.« To jest síla pravdy, která z Bible prýští.

2. Stvoření Evy.

V Adamovi jest spojena svou mužskou i ženskou podstatou celá lidská přirozenost, která se má z něho vyvíjeti se všemi tělesnými silami a duševními dary. *Jak vzniká z Adama druhý člověk?* Bible praví:

Rekl také Hospodin Bůh. Není dobré člověku býti samotnému: učinímež mu pomocníci podobnou jemu.

Stvořiv tedy Hospodin Bůh ze země všechny živočichy zemské a všechno ptactvo nebeské, přivedl je k Adamovi, aby viděl, jak by je nazval: nebo jak nazval Adam každou duši živou, tak jest jméno její.

I nazval Adam jmény všechna hováda a všechno ptactvo nebeské i všechna zvířata země: Adamovi pak nenalezla se pomocnice podobná jemu. (Dokončení.)

Učitelské platy.

Mezi státními úředníky je mzdové hnutí. Přes mnohé sliby nebyly platy u některých kategorií úřednictva upraveny tak, že strádá nedostatkem. Nynější vláda nastoupila se slibem největší šetrnosti a bude se ptát, kde vzít úhradu na Úpravu platů. Z některých stran se ukazuje na platy učitelstva, upravené paritním zákonem, který zatížil rozpočet o celou miliardu Kč. »Učitelské Noviny« v 6. č. píší: Učitelstvo bylo jistě překvapeno způsobem, jakým s některých stran byla při projednávání státního rozpočtu posuzována položka na učitelské platy. Senátor Pánek přiznal, že při hledání úspor nejdříve bude přistíženo učitelstvo a že co nejdříve bude předložen návrh zákona, omezujícího paritu. Ve schůzi kulturního výboru mluvilo se se všech stran o učitelstvu tak urážlivě, že to seriosní členy překvapilo. V poslaneckých kruzích co chvíli se sděluje, že paritní zákon jako nejtěžší břemeno rozpočtu musí býti odstraněn, neboť jinak by nemohlo se přikročiti k sociálnímu pojištění. — Článek se končí výzvou: »Učitelstvo musí hledati opory u stran a klubů politických, s nimiž šlo do voleb.« K tomu poznamenáváme, že zástupci naší strany nikdy se nestavěli proti úpravě učitelských platů. A jak za to učitelé-pokrokaři katolíkům splácejí? Š.

Učitelský ústav ve Sv. Janě pod Skalou, p. Beroun přijme na místo definitivního ředitele mladšího, úřadu toho dobře schopného pensistu-gymn. profesora dle možnosti češtináře. Celé zaopatření a plat dle dohody. Nastoupení místa co nejdříve.

Stručné dějiny husitského hnutí v zemích československých. Pro dospělejší mládež sepsal V. Oliva. Cena Kč 4.—. Objednávky vyřizuje Družstvo Vlast, Praha-II., Žitná ul. 26 n.

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XXXVII. ROČNÍKU „VYCHOVATELE“.

ROČNÍK XXV.

Redaktor ANT. ZELNITTIUS.

Křesťanský vychovatel a otázka plození a zrození člověka.

Píše Ar. Oliva.

(Pokračování.)

Pustil tedy Hospodin Bůh sen na Adama: a když usnul, vyňal jedno z jeho žebér a vyplnil tělem místo jeho.

I vzdělal Hospodin Bůh ze žebra, kteréž vyňal z Adama, ženu a přivedl ji k Adamovi.

I řekl Adam: Tato jest kost nyní z kostí mých a tělo z těla mého: tato slouží bude mužice, nebo z muže vzata jest.

Protož opustí člověk otce svého i matku svou a přidrží se manželky své a budou dva v jednom těle.

Byli pak oba dva nazí, totiž Adam i žena jeho: a nestyděli se. (I. Moj. 2, 18—25.)

Celé líčení vzniku druhého člověka jest psychologicky budováno a sice v 8 verších, zatím co stvoření Adama se vypravuje v jediné úsečné větě. Jistě to má svůj účel!

První výjev dává nahlédnouti do tajné dílny, kde Stvořitel předem vidí, jak to, co v Adamovi dřímá: totiž pud po sobě podobném, bude se na venek tlačiti. Proto mluví Bůh: *není dobré člověku býti samotnému, učinímež mu pomocníci podobnou jemu.* Tak vychází plán po pomocnici z Boha a ne z Adama. Aby tato základní pravda vynikla, jest tato věta postavena v čelo zprávy o stvoření Evy. Toho nesmíme přehlédnouti.

Druhý výjev svědčí, jak Adam, jako pán přírody, vykonává svou činnost, jak totiž pozoruje život a schopnosti svěřených sobě zvířat a zkoumá jich chování a výzkumy jmény vyjadřuje. Tato dvojitá činnost přivádí jej k důležitému poznatku: zvířata nejsou mi podobna. *Jsem sám.* Tato myšlenka nedá mu více pokoje, zplodí žádost a stupňuje se v touhu po druhém člověku. Jak první bolest z lidské hrudi znějí slova: *»Nenalézala se pomocnice podobná jemu.«* *»Nenalézala se«* předpokládá horlivé hledání se strany Adamovy. Tento neklid a nestišná touha přirozeně přivádí *třetí výjev.* Hluboký spánek přichází na Adama a z části Adama tvoří Bůh ženu. Zjevným stavá se tím životní zákon: *každý člověk pochází od člověka, žena z muže, muž z Boha.*

Posměvači úskleby si tropí z bible a říkají: z jediné kosti Adamovy měla vzniknouti žena! Jak ponižující to původ pro ženu! Nevšímejme si posměchu a pokusme se raději vniknouti v hluboký smysl zprávy.

Druhý člověk vychází z prvního člověka duchem oživeného. Ne země — Adam sám má poskytnouti ze sebe látku k tělu druhého člověka a sice ze středu citu, kde srdce má sídlo, kde krev proudí a vše oživuje, neboť v lasech musí uzce spojení býti muž a žena jako srdce a žebro, ne žena muže ovládati ani muž

ženu zotročovati. Ve svornosti beze svárů, v lásce bez hádky, jako jedno srdce a jedna duše, mají muž a žena spolu žiti — to jest vysoké pojetí poměru obou, jak stvořením Evy z Adamova těla vyplývá.

Následuje *čtvrtý výjev*. Když se Adam probudil, přivedl Hospodin Bůh ženu k Adamovi. Ten poznává ihned její původ, neboť radostně volá: *»Tato jest kost nyní z kosti mých a tělo z těla mého: tato slouží bude mužice, neboť z muže vzata jest.«* Ženskoť nyní uvolněna jest z Adama a vytvořena ve vlastní osobu. Tuto darovavou pomocnici poznává Adam jako stejnorodou — poněvadž s ním stejnobytnou (totožnou).

Tím Bible tuto zprávu nekončí. Proč ne? Jistě proto, že má ještě důležité sdělení o činnosti obou pro trvání a vychovávání lidstva. Nemýlíme se, jestliže slova zprávy: *»Protož opustí člověk otce svého i matku svou a přidrží se manželky své a budou dva v jednom těle«* běheme za slova pocházející od Adama.

Dvojí staví tato slova proti sobě: *opustí a přidrží se*. Koho se přidrží? Své vyvolené ženy. A kdo opustí otce a matku? Dospívající muž, který až dosud s otcem a matkou žil ve svazku rodinném. Treba úzkým a pevným byl tento rodinný svazek, přece jej muž ruší, poněvadž *chce navázati ještě užší, ještě pevnější, ještě mocnější* — svazek se svojí ženou — to nejužší, co mezi lidmi na zemi jest, co více žádného rozloučení nepřipouští, *svatý svazek dvou lidí v manželství*. Tento nově uzavřený svazek označuje Adam slovy významnými: *»a budou dva v jednom těle«*. Tak upřímné má býti toto spojení dvou, že dvojitost úplně přechází v jednotu, jestliže se oba spojují k splození sobě podobných.

3. Otcovství.

Adam a Eva chápou nyní i další slova, která Bůh, žehnaje jim, pronesl: *»Rosteť a množte se a naplňte zemi«*. Zplozujte sami potomky a sice tolik, aby jimi země naplněna byla! Zplozujte je ze svého těla, které k tomu upraveno jest: jinak u ženy, jinak u muže! Oba jasně rozumějí: je-li Adam stvořen od Boha, Eva z Adamova živého těla, pak mají potomci pocházeti z Adama a Evy spolupůsobením obou.

Čím obmyslil Bůh, který těla obou lidí různě vytvořil, Adama k plození potomků naproti Evě?

Adamovi *dává právo* z těla Evy ploditi živé děti. Toto právo zveme otcovstvím. S tímto právem otcovství dává Bůh otci *plodivost* t. j. dává v muži, aniž by tomu tento zabrániti mohl, povstati semenu — tento výraz volí Bible (I. Moj. 22, 18) — a silné lásce, která otce k matce, matku k otci táhne. Láskou puzení, spojují se otec a matka k vydání a přijetí semena. To se děje v manželství, které Bůh proto ustanovil. Otec s láskou vpusťti své símě v klín matky a tato s láskou je přijímá a opatruje. Jejich tělesnému plodu dává Bůh nesmrtelnou duši. Teprv tímto způsobem může v těle matčině vyrůstati malé děťátko, které po devíti měsících porodí. Toto své dítě milují otec i matka jako vlastní tělo a krev, poněvadž Bůh je oživil duší a nesmrtelným činí. *Tak každé dítě jest plodem otce i matky a tajemstvím lásky boží k nám lidem.*

Ještě slovo! Plozením nazýváme vzájemné dávání a přijímání semene otce i matky k vytvoření těla dítěte — i Bible to nazývá plozením. Proč plozením? Poněvadž to, co oba vzájemně dávají, Bůh za cenné pokládá oživití nesmrtelnou duší, takže po devíti měsíčním vzrůstu jako člověk z těla matčina se rodí. Dítě

z matky zrozené svědčí, že je to kost z jejich kostí a maso z jejich masa, tedy bytost jim podobná a proto od nich jen a od nikoho jiného zplozená.

Lidské plození jest jistě více než pouhé rozplemeňování. Stojí také výše nad zvířetem. Je tu sice podobnost, neboť Stvořitel rostlinám i zvířatům, které rovněž jako své tvory miluje, právo dal, zploditi sobě podobné. Nepřehlížejme však rozdíl mezi člověkem a zvířetem. C) ze zvířete hmotně se rodí, zůstává zvířetem a nedosahuje vyššího stupně. Z člověka tělesný zplozenec rozumem obdařenou duší povznáší se z říše hmotné do říše duchovní — a dále — na křtu svatém stavá se bratrem Kristovým a povolán jest k věčnému spojení s Bohem.

Jestliže tedy plození muže a ženy tak jest povýšeným, kdo by směl nížce smýšleti o tomto životním postupu, který Bůh sám chtěl a kterému děkujeme za své bytí?

Proč neponechal Bůh plození nových lidí jen Adamovi, nýbrž muž i ženě společně? Oba mají při tvoření dětí stejné spolupůsobiti. Proto nedal pud plození jenom muži, ale i ženě a tak, pokud lidé budou na zemi, láska k potomkům v těchto dvou zdrojích nikdy nezhasne a tak všichni zplozenci od Adama až k poslednímu člověka dvojtým nerozrůzitelným poutem lásky ovinuti jsou. Aby oba k sobě cestu našli, dal Bůh oběma do srdce žár, takže muž, dospěje-li, cítí se puze k ženě vyvolené — a žena rovněž, jako neviditelnou rukou vedená, následuje muže vyvoleného. Tento žár jest vzájemná láska pohlaví. To není náhodilé hledání, jako u rostlin ani zvířecí pud, jak mnozí mylně soudí; to jest vzájemné přiklonění jejich celých bytostí, od duše k duši, od těla k tělu, což oba tolik zachvacuje, že si lásku a věrnost přísahají a zachovávají přes všechny překážky až do smrti.

Je-li tato manželská láska mezi otcem a matkou tak podivuhodně velikou, že jest schopna každé oběti, jak teprve musí býti velikou láska Toho, který vše to pro lidi, své miláčky, připravil! On nás miluje více než vlastní naši rodiče, neboť »Bůh láska jest!«

Nejpřednější povinností vychovatelů i rodičů jest: podati mládeži vznešené pojetí o otcovství, plození a manželské lásce!

4. Mateřství.

I nazval Adam jméno ženy své Eva: protože byla máti všech živých. (I. Moj. 3, 20.)

Eva porodila Kaina (4, 1). A opět porodila bratra jeho Abela (4, 2). I porodila syna a nazvala jméno jeho Set (4, 25). Tak vzniká z Adama a Evy a jejich dětí první rodina. Bible popisuje, jak z boku Adamova Bůh vyňal žebro a učinil Evu. *První dítě však nebylo z boku Adamova.* Eva porodila Kaina. Eva porodila Abela. Eva porodila Setu. Eva porodila ještě více synů a dcer. Kdo děti rodí — jest matka. Kdo mne porodil, jest moje matka. Každý člověk má matku, bez matky nemůže se člověk naroditi. Proč ne? Poněvadž Bůh to zařídil, jak se má člověk zroditi, totiž jedině z matky. To jest zákon světa — Bohem daný. Jakmile děti prvních lidí dorostly, ženily se vzájemně a plodily děti a ty, když dorostly, jednaly podobně. Od té doby řadí se děti k dětem a budou se řaditi až na konec světa. *Pro jiný způsob plození není v tomto řetězu místa.* Tak tomu Bůh chce.

5. Dítě z těla matčina.

Jak se rodí dítě z matky? I k tomu odpovídá Bible.

I stalo se, když to mluvil, pozdvihl hlasu jedna žena ze zástupu, řekla jemu: Blahoslavený život, který tebe nosil a prsy, kterých jsi požíval (Luk. 11, 27).

Ježíš uzdravil posedlého. Proto velebil ho lid jako syna Davidova, t. i. jako očekávaného Spasitele. Fariseové zlostně volají: skrze Belzebuba vyhání zlé duchy. Proti tomuto ohavnému rouhání obhájil se Ježíš. Když skončil a nikdo z posluchačů se ho nezastal, pozdvihla hlasu *jedna žena ze zástupu: »blahoslavený život, který tebe nosil a prsy, kterých jsi požíval.«* Ježíš odpovídá: *»ovšem blahoslavení, kteří slyší slovo Boží a ostrihají je.«* (Luk. 11, 28.)

Zde odpověď, jak z matky dítě se rodí, ba ještě přísněji: jak z těla Marie Ježíšek se zrodil.

Žasneme, že ona žena něco podobného řekla veřejně před celým zástupem, kde i děti mohly býti přítomny. Není to neprozřetelné? Není! Jest to pravda, co praví. Bylo-li by to nepravdou, pak by jistě Ježíš byl odporoval, poněvadž jemu slova ta patřila. Ježíš však neodporoval.

Co praví Ježíš k slovům ženy? Kárá ji? Nekárá. Přechází to mlčením? Ne! Obrací se k ní, chválí její slova a blahoslaví smělou řečnici. Kdo nám může brániti, abychom se nepřipojili k této chvále Marie Panny? To činíme říkajíc: *Ty jsi požehnána mezi ženami a požehnaný plod života tvého — Ježíš.*

A proč právě z těla matčina dává Bůh vzejítí dítěti? Poněvadž k tomu nezvolil místo lhotejné, ale to, které všechna místa přírody překonává, totiž bezprostředně pod srdcem matčiným, tam, kde nejsilnější moc bdí: nevyčerpatelná láska mateřská, kde dítě od prvního okamžiku početí každým úderem lásky pocituje.

Pod srdcem nosila nás matka naše jako nejsladší blaho duše, lásky plně skrývala, všecku něžnost a péči celé dny a noci, týdny a měsíce obětovala — takže jest s podivem, jak mohou posměvači touto láskou pohrdati a tělo matčino zlehčovati.

Jinak počíná si Církev: dává každého roku — na třetí neděli postní — předčítati evangelium sv. Lukáše shora uvedené, *abychom vděčně vzpomínali svého zrození z těla matčina.*

(Dokončení.)

Různé zprávy.

Výbor Jednoty katol. učitelstva českého a přátel křesť. výchovy v Č. chach konal dne 12. března svoji správní schůzi, kterou zahájil a řídil pan řídící učitel *Jos. Kafka*. Při zahájení schůze pronesl povznášející projev nad zvolením nového papeže Jeho Svatosti Pia XI., jemuž Bůh ať popřeje ve zdraví dlouhá léta v zájmu křesťanského světa církve svaté. Po vyřízení spolkových záležitostí byla vyslána dvoučlenná deputace ke klubu lidových poslanců s resolucí v zájmu učitelstva. Pro rok 1923 usneseno vydati jako jiná léta kalendář »Štítný«. Příští schůze se oznámí listky.

Novohusitští učitelé takoví jako starohusitští. V Hradci Králové r. 1566

by i před městskou radu obeslani mistr školní Jan Mytský a jiní oficiálové a promluveno k nim takto: »Víte o tom, že vám a správě vaší krev a dtky své páni a jiní sousedé jsou svěřili pod jistou důvěrností a nadějí; vy pak jsouce povinni, když se zvoní, křekati, Pánu Bohu se modliti, toho nenáležejí pomíjíte, sami neklekate ani se nemodlíte a také mládež k tomu nevedete, o čemž jistou zprávu páni mti ráčí.« — Zrovna jako dnes. —

Nekatolíci. Dr. Hromádka a pražský rabin Fischl zastali se památek církevních. Právili, že Praha ve svých památkách jest dílem katolické církve, a že bez nich nebyla by ničím.

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XXXVII. ROČNÍKU „VYCHOVATELE“.

ROČNÍK XXV.

Redaktor ANT. ZELNITIUS.

Křesťanský vychovatel a otázka plození a zrození člověka.

Píše Ar. Oliva.

(Dokončení.)

6. Dítě u matčina prsu.

Žena ze zástupu volala nejen: *»blahoslavený život, který tebe nosil,«* ale *»blahoslaveny prsy, kterých jsi požíval.«*

Sotva se dítě narodí, potřebuje potravu. Kde vzíti potravu pro bezmocné stvoření? Nesnese chleba a masa jako dospělý — jen tekutiny. Odkud vzíti tento nápoj? Láska Boží připravila znamenitý nápoj u prsu matčina. Tam, kde srdce pro dítě bije, tam z prsu matčina vytéká mléko pro nemluvnátko. Jako Maria mlékem prsou svých Ježíška živila, tak nás živí matka mlékem svým, dokud nemůžeme požívat jiné potravu. Proto budeme dobré a starostlivé matce své vděčnými za první potravu z vlastních prsou.

III. Co z toho plyne pro výchovu naší mládeže?

Dle Bible jsou plození a zrození člověka tajemné vynálezy a zařízení boží. Bible zdůrazňuje stále: z Boha — Adam; z Adama — Eva; z Adama a Evy — všichni lidé. Tělo a život přijímá každý člověk od otce a matky. Bez otce a matky nerodí se člověk. Bible chce tyto životní události povýšiti na mravní výši a rozlišovati od života rostlin a zvířat. Plození neličí jako zvířecí pud, ale jako právo tvůrce, které Bůh člověku dal, aby plodil sobě podobné s láskou a rozvahou, což u rostlin a zvířat není. *▼ tom spočívá veliký rozdíl mezi lidským plozením a nerozumných tvorů, který křesťanský vychovatel nesmí přehlédnouti.* Proto chce Bible dospělým i nedospělým vštípití úctu k lidskému plození. Nad manželství není lepšího prostředku a způsobu před zneužitím a nečistotou chrániti.

Používá naše křesťanská výchova tohoto biblického vypravování? Pokud možno z literatury vychovatelské souditi, nepoužívá. Naše výchova zamlčuje a zatajuje mládeži pravdu a pak naříkáme na výstřelky mládeže v tomto směru, na zneužití manželství a odporná ličení manželského obcování v divadlech, biogramech a románech.

Rozum a zkušenost učí: 1. všichni lidé bez výjimky jsou opatřeni plodidly, jinak chlapci, jinak děvčata; 2. všichni dospívají k pubertě; 3. tato puberta působí u obou pohlaví takové změny, že mnozí se toho lekají a do nesnází upadají, poněvadž vznik a účel těchto zjevů nemohou rozluštit.

To by mělo každého vychovatele nutiti: pouč zaveden nezkušenou mládež o těchto tělesných zjevech, ale veď si rozumně!

Mnohý snad řekne: uznávám to, ale netroufám si. Taková bezradnost nám nepomůže. A naší křesťanské mládeži velice škodí. Žádné zamlčování a zatajování pravdy. To by vypadalo, jako by se měla pravda zatajovat a rodiče svůj čin omlouvat a matka za svůj pozhnaný stav se styděti!

Použijme k poučení s důvěrou *Bible*, která nám podává pravý způsob a ukazuje nejlepší cestu. Žádáme:

1. Křesťanský vychovatel pouč mládež o vzniku člověka na podkladě biblickém, by mládež i lid o zrození člověka jen pravdivé názory měli a naučili se počestně mysliti a mluvit i člověka důstojně jednati!

2. Chtíti vysvětlovati vznik člověka dle zjevu u rostlin a zvířat jest paedagogicky nesprávné.

Myslí-li někteří, že jest nutno mládeži tyto životní zjevy pokud možno nejdéle utajiti, aby neupadlo v pokušení, pak nechť uváží, že Bůh nechce svou výchovnou knihou, Bibli, mládež do pokušení uváděti, ale osvětit, chrániti, posilniti a že tam, kde duši nebezpečnosti hrozí, chrání svou pomocí. Všichni, kteří Duchem Sv. daných pokynů výchovných v Bibli následují, pomáhají v manželství, plození a zrození do mládeže, rodin i lidu vnášeti proud pravdy, čistoty a lásky.

Církev a věda.

Církev od pradávna podporovala vědy. První její snahou bylo, že zakládala knihovny.

R. 238 papež *Anterus* založil v Římě sbírku sv. písem.

440—461 *Lev I., Veliký* zanechal sbírku výtečných dopisů a kázání, mezi nimi dopis císaři v Cařihradě Lvu.

590—604 Za *Řehoře Velikého* bylo již zvykem, že se vzdálení biskupové a opati v záležitostech knih radívali s papežem v Římě.

797 *Ravel I.* byl požádán frankým Pipinem o řecké knihy pro opatství Sv. Denise. Sv. Otcí byly doručeny knihy s dopisem: »Zaslali jsme Vaši Svatosti, které jsme našli: Antiphonarium, Responsorium, Mluvnici Aristotelovu, knihy Dionisiovy, zeměpis, pravopis a mluvnici — vše v řeckém jazyku.«

Kláštéry, květy sv. církve, zakládaly zvláště knihovny a zaměstnávaly mnohé opisovatele knih. Bylo toho času zásadou: »Kláster bez knih je pevností bez zbraní.«

Řada knihoven klášterních

v Německu *Fulda* z doby Karolingů chová rukopisy ze VII. stol. po Kr. Knihy opisovalo 12 mnichů.

ve Švýcarech *Sv. Havel — St. Gallen*. Ještě v VIII. stol. měl málo knih, dnes čítá 30.000 svazků a 1725 rukopisů. Památným je, že uchovává mnoho staroslovanských rukopisů, které dosud nejsou prostudovány a v sobě mnohou památku doby cyrillo-metodějské chovají. Kéž by se našel v brzkú vědátor a mecenáš, kteří by do toho temna trochu světla ve prospěch Slovanstva a církve sv. vznesli.

v Belgii *Gemblours* je 700 let stará knihovna.

ve Francii *Olugny* byla divem světa a vyrovnala se císařské v Cařihradě.

Sv. Remigius v Remeši.

Sv. Benedikt na Loíře.

Sv. Viktor a *sv. Germain* u Paříže.

v Itálii *Augustiáni* v Padově.

Bobbio byl u velké vážnosti v IX. stol. Chová 700 rukopisů a bohatou sbírku knih, pojednávajících o polním hospodářství a o zákonech rozřídění půdy.

Ravenna má sbírků diplomů psaných na papyrusu.

ve Španělsku *sv. Benedikt* v Sahagunu.

Sv. Pavel v Barceloně.

Sv. Vincenc v Oviedo.

v Portugalsku *Alcobaca*.

na Balkaně Patmos.

Lesbos.

Hora Athos.

V českoslov. zemích

Strahov v Praze čítá 70.000 svazků,
1.000 rukopisů,
400 inkunabul.

Sv. Tomáš 10.000 svazků a rukopisů.

Sv. Kliment universitní knihovna dříve jesuitská, kterou obohatili a v níž uchovávali mnohou památku (která byla by snad zmizela) mužové, po nichž se dnes plivá, o kterých krásně a spravedlivě píše univ. prof. Dr. Vlček ve svých velkých dějinách literatury české, 380.000 svazků, 3880 rukopisů, 1528 inkunabul.

Benediktini v *Rajhradě* na Moravě

70.000 svazků, 820 rukopisů, 398 inkunabul a 2300 zeměp. map.

Krásnou starou knihovnu mají také OO. Františkáni v Uh. Hradišti, v alpských zemích.

Sv. Kříž neb *hl. Kreuz* u Vídne *Lilienfeld*, *Klosterneuburg* a *Admont*.

I novodobé kláštery a kongregace nezanedbávají vědy, čehož známkou jsou bohaté jejich knihovny, obsahující povětšinou literaturu novodobou, ale v každém směru vybranou.

Pr. Hr.

Upozornění na novou příručku krasopisu.

Za dlouhé své učitelské praxe na obecných školách doma a v cizině všiml jsem si různých method krasopisu. Ustáliv svůj názor, sestavil jsem příručku, dle které jsem také postupoval a seznal, že se osvědčuje, ustanovil jsem se na tom, ji vydati.

Cyrillo-methodejská Matice v Olomouci prostudovavši spisek, uvolila se dílko svým nákladem uveřejniti, což se v dozírné době stane.

•*Příručka krasopisu pro dům a školu*• hovoří těmito zásadám:

1. Písmo budiž pokud možno podobné tiskacímu, proto jednoduché.
2. Vše co jednou nacvičeno bylo, budiž i řádně využito bez ohledu na rozměry písmen.
3. Učitel budiž svobodným; určuj sám, jakých sešitů a jakého linkování žáci mají užívat. Pišme často písmena ve větším rozměru.

4. Pišme často s ostře ořezanou tužkou, by ruka nabyla volnosti a neměhne krasopis v kreslení.

Vedle postupu vyhledal jsem vhodná slova a věty, při čemž jsem bral ohled na ethicko-vychovavací a vzdělávací moment, ale také, by se vedle krasopisu cvičil pokud možno i pravopis.

Krasopis podporuje se tím, že ve slově, které pišeme, *písmeno*, jež cvičíme, **nejméně dvakrát pišeme**.

Doporučuji vřele, by se nejen písmena, nýbrž pokud možno slova a věty na celém řádku předpisovaly. Nelekejme se této námahy u vědomí, že dozajista aspoň něčemu žactvo pro život naučíme! Krásný, čitelný rukopis doporučí vždy osobu. Žáci budou nám v životě za tu námahu a úsilovnou práci vděční.

A. Zelnitius,

učitel ob. škol s vyuč. jaz. česk. a něm.

Různé zprávy.

Divný zjev. Na velké hromadě Ústř. Matice školské 18. prosince zvolen nový výbor. Výbor je složen ze všech politických stran vyjma lidovce.

Laická morálka. Okresní školní výbor v Moř. Ostravě zjistil, že děti odpalčích rodičů náboženské vyučování nenavštěvují — ale morálce jinak nejsou vyučovány. Tam to přivede bezmyšlenkovitá jankovitost protikatolická — k lenosti a zanedbávání výchovy dětí.

Katolické university. Amerika má 15 katol. universit, jež navštěvuje asi dvacet tisíc studujících, mezi nimi asi šest tisíc dívek. V Evropě je 8 katolických universit a to 5 ve Francii, pak ve Freiburge, Miláně a Lovani. Mimo to činí se přípravy k založení universit v Salburku a v Holandsku. V Německu není potřeba zvláštních katolických universit nalehavá, jednak z té příčiny, že universita v Kolíně má ráz rozhodně katolický, jednak proto, že na ostatních jsou bohoslovecké fakulty, jejichž profesori jsou vynikající učenci.

Katol. universita v Milánu byla slavnostně otevřena počátkem minulého měsíce. Mimo několik biskupů přítomen i státní podsekretář osvěty Auile, generál Catanco, ústřední tajemník lidové strany Don Sturzo. Universita byla zřízena z dobrovolných příspěvků, které sbírány po celé Itálii. — Kdy u nás se dočkáme vlastní university katolické?

Městských škol je na Moravě hodně přes čtyry sta.

Úředně se udává počet žactva na středních školách dle náboženství. Katolíků je 73.703 (73.0 proc.), řecko-katol. 215 (0.2), protestantů 7.985 (8.9), českoslov. 5.209 (5.2), židů 8.108 (8.1), bez vyznání Čechů 5445, Němců 66 (celkem 5.5 proc.), jiných 174 (0.1). Zajímavý jest počet studujících na českých a něm. školách.

Výsledek zápisu na universitě Karlově je podle stavu ze dne 31. prosince 1921 tento: Všech posluchačů bylo zapsáno 8339, z toho 41 na bohoslovecké, 3305 na právnické, 2732 na lékařské, 1400 na filosofické a 861 na přírodovědecké fakultě. Cizozemců je 1299, a to 2 theologové, 31 právník, 1067 mediků, 105 filosofů a 94 posluchači přírodovědecké fakulty.

Místa suplujících cvičných učitelů neb učitelek obsazují se nyní podle seznamu, který jest založen z nařízení ministerského u zemské školní rady. Podmínkou jest nejméně 6letá úplně uspokojivá praxe. Ke svému platu obdrží suplující cvičný učitel příplatek 1200 Kč ročně. Za nynějších nesnází bytových a sťahovacích hodí se jen silám svobodným a vůbec mladším. Ke zvláštním přáním, jež mohou býti v přihlášce uvedeny, přihlédne se v mezích možnosti. Přihlášky jest říditi přímo min. radovi Novákoví do zemské školní rady.

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XXXVII. ROČNÍKU „VYCHOVATELE“.

ROČNIK XXV.

Redaktor ANT. ZELNITIUS.

Jak se u nás vychovává.

Toho krásný doklad podávají »Obrázkové noviny pro mládež — Mládi —« ročník V., čís. 9., str. 71.:

Jak jsme uspalí spolužáka. Jednou před vyučováním prosil spolužák J. Bartek pana učitele o židli, že na ní uspí některého spolužáka. Pan učitel nedůvěřoval jeho umění, ale pak s podmínkou, že ho zase vzbudí, dovolil. Všichni jsme ztichli, neboť každý chtěl to vidět. Bartek si vybral spolužáka Mlýnského. Postavil židli před lavici a kázal mu, aby si na ni sedl. Za židli se postavil ještě třetí spolužák Polach. Bartek se posadil na lavici a kázal Mlýnskému, aby dělal to, co on. Nejprve zvednul ruce a vstal. Mlýnský vstal po něm. Polach zatím tiše odsunul židli. Nyní mu kázal opět sednouti. Ten bez obavy, neohlížeje se za sebe, sedl. Však běda! Místo na židli, sedl si na zemi. Tak jsme se dověděli, jak lze snadno někoho uspat. Pan učitel byl rád, že »uspaný« se zas tak lehce probudil, a my jsme se po celou čtvrt roku tolik nenasmáli.

Marie Bartáková, žák. V. tř. ob. šk. v Porubě.

Nemluvě o maření času, i ten krátký čas před vyučováním může dítě k opakování upotřebiti a naučí se takto času si vážit — upozorňuji na nebezpečí, jež při každém takovém žertu — lépe uličnictví — postiženému hrozí a spolu na mravní škodu všech účastníků. Takto se takt a jemnost v chování a ve mravech nepěstují a škola, chrám vzdělání se profanuje, znesvěcuje — a co je na tom smutného — děje se tak před učitelem, který by posvátnost místa měl chrániti. Mládi roč. V., čís. 10., str. 75 píše Al. Dichtl »Z dějin člověka«: A později objevil se na zemi člověk . . . Nevypadal jako nynější člověk; hřbet byl ohnutý dopředu, čelo nízké, stlačené nazad, nad očima byly mocné kostěné oblouky, čelisti vyčnívaly dopředu a na dolní čelisti nebylo brady. Tak vypadají prvotní zbytky lidské, jež co kostry byly nalezeny na různých místech Evropy . . . v Neangerthalu v Německu . . . žil po celé Evropě a že nebyl to tvar chorobný, nýbrž zdravý člověk — ale člověk zvířecí .

I nynější člověk celým tělem a vším ukazuje, že vyrostl z ostatní přírody, že všichni živočichové jsou s ním více méně příbuzní . . . Shoduje se s nimi kostrou, i vývojem mláďat. A ze všech ssavců nejbližší jsou mu opice a poloopice. Tyto dvě skupiny ssavců mají s člověkem společný chrup . . . a duševní schopnosti.

Říká se, že člověk pochází z opic. To není tak doslova pravdou. Spíše bychom mohli říci, že opice jsou ze všech živočichů našimi nejbližšími bratřenci. Pravdou asi je, že člověk a opice v těch dávných dobách měli společného předka, z něhož povstala jednak skupina ssavců, kteří se stali čistě šplhavými

— to jsou opice — jednak skupina ssavců pozemních s dokonalejším mozkiem
— to jsou lidé.

Není pravda, že by jen člověk měl vzpřímenou postavu; tu mají i četní jiní ssavci (klokani, tarbíci), měli ji vymřelí ještě někteří (Iguanodon) a mají ji vlastně ptáci.

Věru nevím, mám-li se smáti, či zlobiti. Napadlo mi, že pisatel těch řádků mnohé ze zvířat, jež uvádí, ani neviděl, jinak by nemohl psáti, že mají vzpřímenou postavu.

Děti se článku smály a přenechaly bratrství a bratranectví s opicemi panu pisateli.

Více se nechci o tom rozepisovati, poněvadž by to znamenalo mluvití slepému o barvách.

Smutné je však, že ministerstvo školství a úřady jemu podřízené si těchto zjevů nevnímají neb je trpí. Jsou zde a byly paragrafy, které jisté knihy a časopisy pro mládež nepřipouštěly. Bylo by věru na čase, aby ona ustanovení vešla v praxi, nezamořovaly by pak mnohé časopisy a učebné příručky ala Čaha, jež do národních škol nepatří, ovzduší školy. Zde by měli býti pp. poslanci a senatoři na místě, aby na tyto nepřístojnosti na místech příslušných upozornili.

Prav-da.

100 100 100

Otčenáš.

Vytržený list ze zápisníku prozrazuje Antonín Ježek.*

Bylo to při rozmluvě o dětech, kdy jsem položil příteli otázku, zdali se asi děti také modlí za své učitele! Pronesl jsem ji dychtiv zvěděti, jakou dostanu odpověď. Přítel podíval se na mne a odvětil: »Mnoho jich asi nebude, ale povím ti o tom přece něco zajímavého. Nuže poslyš!«

»Čtvrtá třída naší divčí školy náhle oživila nepatrným přírůstkem. Před tím bylo tam již vše zmalátnělé, zvláště za nesmírných veder, potom za měsíc budou přede dveřmi školníprázdniny. Ale jako štika v rybníce blahodárně působí na líné kapry, tak v řečené třídě byla štikou Květa, kterou jako velkoměstské dítě až do prázdnin poslala maminka k příbuzným, aby sama s druhou, mladší děvůškou mohla po narukování svého chotě odjetí dále na venek. Černooká Květa byla veselým díblíkem, všude jí bylo plno, ve škole kladla plno otázek, takže bylo nutno někdy vzíti všechen »um« dohromady a vzpomínati, co nám o tom říkali páni doktoři na vysokém učení. Chápu dobře, proč chtěla vše důkladně věděti; podřekla se jednou, že bude studovati na doktorku a ta přece musí vše důkladně věděti. Jednou jsem také poukázal na bibli s výkladem pro lepší poučení, leč, hned mne Květa přepadla, abych jí knihu půjčil, což jsem mohl učiniti jen částečně, poněvadž vydání nejnovější pomalu pokračuje. A skutečně jí četla sama i na pastvě s družkou, když jim tetička svěřila k hlídání kozu.«

»Asi týden před prázdninami zvěděl jsem bolest celé třídy, že Květa již odjede na družnou Moravěnkou. A skutečně, přišla posledně do školy s kyticí růží a karatiátů, aby se po hodině rozloučila. Loučení bylo jak mi nyní připadá vlastně obrácené, já jsem mluvil, napomínal, aby zůstala hodná, poslouchala

*) Poslední práce v Pánu letos zessnulého katechety dp. Ant. Ježka.

tatička, mamičku i ty, u nichž bude, aby ji měli všichni lidé rádi, zvláště na Moravě, kde jsou lidé hodní a zbožní — a Květa plakala. Na rozloučenou dal jsem jí obrázek nejbl. Panny Marie s tímto věnováním: »Na důkaz dětské přichylnosti věnuje. . . a vzpomínku v podobě »Otčenáše« si vyprošuje.

»Poslední pozdrav po jejím odjezdu vyřídila v následující hodině její družka.«

* * *

»Jednou přijdu domů a na stole naleznu dopis. Byl od Květy. Vypisovala celou cestu na Moravu, všechny milé i nemilé zážitky, kreslila před mým zrakem novinky, okolí Olomouce, které jí byly dosud neznámé. .«

»Tedy nezapomněla.«

»Teď byla řada na mne! Co psát? Upravím to v básničku, chce-li být doktorkou, ať to má učené. Sedl jsem a psal.«

Přítel vstal, odešel ke stolku, dal mi zápisník a řekl: »čti!« Znělo

Milé Květě, hodně holčičce psaníčko posílá.

»Třebas dálka sebe větší,
vzpomínka tvá jako ptáče
zaklepala, aby zvěst o tobě dala.
V srdce moje vnesla radost, štěstí,
. . . to ti moje psaní věstí.
Spolu s díky —, vždyť vím věru,
že snad někdy v podvečer,
když se slunce v hory sklání
vystupuje k nebi výš,
oč jsem prosil — »Otčenáš«,
až v nebes řiší. . .
Snad se modlitbička tvoje
s mojí za tebe kdys' setká
tam před trůnem Nejvyšším;
obě budou spěti vzhůru
vyprošovat v nebes kůru
milost požehnání
v životě i ve skonání. .

* * *

Nového tu právě není.
Život žiji v odloučení,
škola zavřela své brány.
Žiji jenom blahé chvíli,
když jsem mezi vámi díval,
radost, štěstí z vašich očí čítal.
Někdy také siza skropila mou ruku
a zas' oko zajiskřilo v blaha toku.
Vzpomínky ty plní často moji duši,
myslím, že mi jako knězi také sluší.
Podruhé snad více budu psát
až se vzpomínka má zase vrátí —,
vrátí do daleka v plném jasu,
potom vypíší zas' novou krásu.
Zatím Bůh řídí kroky tvoje
ke své slávě, k spáse věčné
ve své moci nekonečné,
bychom jednou oba jako děti
mohli v nebeské zas' škole Bohu
chválu pěti!

*

Nedlouho potom obdržel jsem od příbuzných Květy dopis, který mi líčil dojem mého psaníčka: Květa si ráda přiležela, ale potom zase mrštně se oblékla, umyla a klekla, aby se pomodlila. Moje psaní bylo jí doručeno v této posvátné chvíli. Toť se rozumí, že nebylo možno sečkat s jeho otevřením. Zatím domácí přichystali snídání. Pojednou Květa znovu kleká i se psaním, hlavička kloní se dolů. Snídaně důkladně vychladla, když Květa vstala se zarosenými řasami a to dopoledne prý skoro celé plakala.«

»Myslím, že vyplnila mou prosbu,« končil přítel.

»Kdyby se děti za své učitele-kněze modlily, jistě více bychom jich vychovali k slávě věčné a k blahu své trpící vlasti české,« pravil jsem.

*

»Tohle se mi líbí, dovolíš-li, napiši o tom něco do některého našeho učitelského listu jako malý příklad, jak získává se i paměť žactva na milé učitele,« řekl jsem nesměle.

»Chceš-li, napiš!«

»Ale, musíš mi půjčiti onu báseň!«

Přítel pozorně vytrhl list a němě mi jej podal.

Potom odešel k oknu, aby je otevřel. S příjemným vánkem zladeným zapadajícím sluncem vklouzly do pokoje zvuky harmonia, přinášeje sebou konec skladby »Anděl lásky«:

»... Výš a výš v ty světy, v míru kde stkví se květy,
k hvězdám zlatým křídla rozpni, duše má!

»Na shledanou,« loučil jsem se.

»S Bohem, ale nezapomeň mi list vrátiti,« volal na mne ještě na schodech.

Výzva k dětem:

Děti modlete se za své učitele-kněze rády, neboť dříve než vy za ně, oni modlili se za vás!

Různé zprávy.

Výbor Jednoty katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy v Čechách koná v neděli dne 11. června t. r. svoji správní schůzi ve spolkové své místnosti v domě družstva Vlast v Praze, Žitná ul. č. 26 n. Členové výboru rače se účastniti.

Pokrokoví učitelé mají býti závištlí na organisaci. Na posledním sjezdu učitelském v Praze byl přijat návrh, aby všichni organisovaní učitelé vystoupili z katolické církve. Kdo nevystoupí, má býti vyloučen. Inteligence pokrokového učitelstva šlape svobodu svědomí, zabezpečenou zákonem ústavním. Je to teror daleko horší než teror socialistů v továrně. Tam jednají vychovatelé mládeže, nositelé kultury, zde masa neuvědomělá. Teror však je vždy projevem brutálnosti a nedostatku vzdělání.

Statistika středního školství v československé republice. Středních škol v republice bylo na počátku školního roku 1921—22: gymnasií klasických 57, reál. gymnasií 99, 3 vyšší reálná gymnasia, 29 reformních reálných gymnasií, 78 reálék, 36 dívčích středních škol, 68 učitelských ústavů, 8 ústavů pro vzdělání učitelek domácích nauk, 9 ústavů pro vzdělání pěstounek a 1 večerní střední škola, tedy celkem 388 ústavů. V Čechách jich bylo 203, na Moravě 97, ve Slezsku 23, na Slovensku a v Podkarpatské Rusi 7. Ústavů s českou vyučovací řečí bylo 204, se slovenskou 48, rusínskou 8, německou 130, maďarskou 7

a polskou 1. — A dále na uvedených 388 středních školách v republice bylo celkem 3.104 tříd a to 2391 postupných a 713 pobočných. S českou vyučovací řečí bylo 1733 tříd, se slovenskou 319, rusínskou 42, německou 880, maďarskou 118 a polskou 12. Jinou vyučovací řečí vyučovalo počátkem školního roku 1921—22 na 388 středních školách. Z toho bylo 77.456 hochů a 26.033 dívek. Přibýlo tedy 5.992 žáků a to 2.724 hochů a 3.268 dívek. S vyučovací řečí českou zapsáno bylo 62.120 žáků, slovenskou 9.859, rusínskou 1.001, německou 24.013, maďarskou 5.055, polskou 541. Čechů přibýlo 4.758. Němců ubylo 358, Maďarů ubylo 347. Veřejných žáků bylo 102.481, privatistů a externistů 819, mimořádných 189. Na gymnasiích studovalo 16.146 žáků, na reál. gymn. 31.783, na vyš. reál. gymn. 861, na ref. reál. gymn. 9.182, na reálkách 32.285, na lyceích s vyšší dívčí školou 4.277 žáků. Podle národnosti bylo 70.690 Čechoslováků, 900 Rusů, Rusínů a Ukrajinců, 24.242 Němců, 5204 Maďarů, 642 Poláků, 1738 židů, 73 jiných národností. Podle náboženství bylo 74.482 římských katolíků, 5280 československých, 5618 bez vyznání, 1091 řecko-katolických, 2647 česko-bratrská církev, 4684 evangelíků augsb., 609 evangelíků ref., 58 pravoslavných, 8.749 židů a 241 jiného vyznání. Na jednu třídu připadalo průměrně 33.3 žáků.

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XXXVII. ROČNÍKU „VYCHOVATELE“.

ROČNÍK XXV.

Redaktor ANT. SUCHORADSKÝ.

Boj o náboženství ve škole.

Církev prý se přežila, nemá již práva na trvání, na existenci, proto také nesmí mít vliv na školu.

Tak volá hlavně ona strana, která usiluje o společenskou opravu, o sociální reformu, ovšem po svém rozumu. A proč nemá již církev mít právo na trvání, existenci? Poněvadž prý se jí nepodařilo za téměř dvouletého letého trvání svět opravit, reformovat; stará zla lakoty, lichvářství, hrubé nadvlády peněz, opovrhování malými a slabými, bují prý dále.

Ale kde a kdy měla církev rozhodný vliv na politický a hospodářský život? Vždyť zdá se, že žijeme v zemi pohanské, v našich městech je na tisíce lidí kteří žijí úplně bez Boha, nikdy se nemodlí a do kostela nevstoupí. Nevěře dostalo se u nás vědou, hlásanou se stolic profesorských a učitelských, oprávnění a prohlašuje se za věc každého vzdělaného člověka. Pořítejte jen, rozmilí v Kristu, ty značné číslice odpadu k bezvyznání! Ty samy již dokazují s dostatek, že vůdcové a od nich odvislé davy již dávno ve svém nitru od církve odpadli. A právě tito vůdcové dělají veřejné minění.

Když církev v pastýřských listech papežských a biskupských s kazatelen žádala, aby i práce i průmysl byly podrobeny desateru Božímu, poněvadž člověk živ jest nejen chlebem, nýbrž aby duši svou zachoval pro věčnost, volalo se: »Nic jim (kněžím) nevěřte! Klerikalismus je nepřítel.« A nyní kdy veřejnost plná je lichvářství a požitkářství, chcete tato zla klásti církvi za vinu. Když orlu perutě ochromíte a pak bezbranného posadíte do hadího hnízda — jest spravedlivě tropiti si posměch z krále vzduchu, že je slab a nezmůže tu havěť zmíjí? Dobře věru možno toto podobenství obrátiti na obviňovanou církev.

Avšak tento vystřelený šíp vrací se na ukvapeného střelce. Nevěřící duch času sliboval lidem ráj na zemi, jako neklamný účinek své životní moudrosti. Nastal pravý opak. Panuje nechuť k práci, nemravnost, nespravedlivost, lichva, úplatnost. Neklamala tedy církev, jež neměla nikdy v rukou vládu státní, nýbrž klamala ona tolik vychvalovaná kultura pozemská, vydávaná za náhradu křesťanství lidstvo opravdu oblažujícího.

Učitelé a náboženská tolerance.

Kdyby české pokrokové učitelstvo všech odstínů, které tak rádo dává na jevo při každé příležitosti svoje národní citění a vyspělost, chovalo se stejně k jiným náboženským vyznáním, jako ku katolickému, nic bychom neřekli. Ale to je charakteristické při tom všem štvání, které vyvíjí učitelstvo proti katolickému kultu a vůbec proti všemu, co je katolické, že není bystrému pozorovateli nenapadné, že tito vychovatelé mládeže svorně a tolerantně nechávají všechna jiná vyznání

na pokoji a starají se jen, jak by katolické náboženství zničili. Žida a evangelíka nechají páni paedagogové na mnoze na pokoji a ani se o něho zhruba nestarají. Za to na katolíku si smlsne vždy učitel-atheista a vykládá každému občanu v hostinci, že »věda je neomylná« a že se všecko to, co on hlásá, zakládá »jen a jen na vědě«. To dle jeho mínění je dobré právě proto, že není katolickým! Katolický lid zná tyto své paedagogy, kteří nemají nic jiného na práci, nežli při každé příležitosti štvátí proti všemu, co je vysloveně katolické a dobře si zapamatuje jejich jednání, až přijde doba. Ba český národ měl dobrou příležitost poznati chování se učitelů za války na vojně. Vypravují o tom všichni čeští lidé jednohlasně, jak se za války na vojně chovalo učitelstvo, jak se choval učitel, který byl důstojníkem nebo jeho zástupcem. Komisi byl vždy a tak jako pověstný rakouský šikovatel ba ještě v mnohých případech i více. Běda oddílu, jemuž velel důstojník-učitel, ten měl pernou vojnu! Jen ať se páni zeptají lidí na venkově, kteří pod jejich velením sloužili, ti jim již povědí, jak se jim ta učitelská execírka líbila a jak dovedli naše lidi potýrati až milo! Za to si naopak chválili čeští vojáci takové uvědomělé české důstojníky, kteří učiteli nebyli. Tam se měli vojáci vždy lépe nežli u důstojníků-učitelů. To by si měli učitelé vždy připomenouti, jak na ně se dívá svět a ne ve svém a ne mnohdy protivném velikašství mysleti si, že už nikdo není více vzdělaný a sečtělý nad ně! Je opravdu s podivením ta zvilost oproti všemu katolickému a nápadná ta tolerance učitelská vůči jiným vyznáním. To musí bít každému do očí, kdo trochu dovede rozlišovati. Neboť není prostě možno vzdělanci, aby zavrhoval paušálně jedno náboženství a druhé fedroval. To je buď nadutý, zaujatý, stranicky založený člověk, anebo individuum, jež snaží se za každou cenu ve své zlobě rozsévati nesvár, náboženské vrění a rozkol. A takového paedagoga by měli naši lidé vždy záhy přesvědčiti o tom, že jestli se chce pokusiti o reformování náboženství, pak že musí počítati s reformou náboženství všech a ne pouze katolického, především však s reformou sama sebe, zvláště mladé generace. Starší učitelé — teď po většině penzisti — budiž ku jejich cti zaznamenáno, chovali se vzorně, proto také tak vychovávali. To už by bylo něco jiného!

•Čech• 339.

Volání po převýchově.

Čtenáře pražských deníků překvapilo svého času trio zpráv, dodaných pražskou policejní korespondencí: Devatenáctiletý mladík znásilnil děvče a pokusil se znásilniti i jiné. Čtyřadvacetiletý mladík opil v hotelu dívku, jež se mu svěřila a pak ji znásilnil. Osm mladých lidí bylo zatčeno pro homosexuální styky. To vše za jediný den v Praze, nízká požívačnost slaví triumfy v matičce Praze, sídelním městě slaveného humanisty. Soc. dem. »Právo Lidu« samo už zoufá ci nad zjevy mravní zpustlosti, již stala se Praha ohniskem a o strašném úpadku mravů píše takto: »Charakteristické je, že pachatelé jsou většinou zcela mladí lidé. Jednoduchým odčítáním zjistíme, že tito lidé nacházeli se ve svém nejprudším duševním vývinu právě ve válečných letech. Jsou to mladíci své doby. Jsou to lidé, nasáklí duchem požívačnosti, nevážnosti a násilnosti, tím duchem, jenž zase nebyl než vedlejším produktem válečného ducha. Děti z válečných let nyní dorůstají a u trestních soudů se bilancuje. Nemoc nezachvátila ovšem všechny, ale přece jen četné. A zatím co my, dospělí, probíráme se duševně ze spárů

těch strašných let 1914—1920, jed koluje ještě v žilách hochů, kteří místo lásky a krásy ssáli do sebe zničení, pustotu a nemravnost. Je nutno platit, platit i za hříchy, jež jsme my nezavinili. Je však nutno podchytit za včas novou generaci, žít tak, aby i děti, které nyní vyrůstají, nenesly jednou v sobě trest za viny ci ůch, jako jejich politování hodní předchůdci.« — Hle, jaké zoufalé volání po »převýchově« ozývá se z listu strany, která svým vášnivým postupem protináboženským tak platně přispěla k tomu, aby válečná zdívočilost mládeže dozrála ve zvířecnost. Do řad sociální demokracie patří většina vychovatelů mládeže, kteří po převratu začali s převýchovou s takovým úspěchem, že čtrnáctiletí zločinci stali se všedním zjevem v soudních síních. »Je nutno závčas podchytit novou generaci«, píše »Právo Lidu« a my plně souhlasíme s tímto názorem. Ale je nutno sáhnouti hlouběji, je třeba, aby ministerstvo Národní osvěty konalo censurní povinnost v zlopověstných biografech, aby policie netrpěla v Praze sta peleši nemravnosti, jakými jsou různé ty noční kabarety a bary, aby komediantům druhu Hašlerova zamezeno bylo rozsévání mravní zkázy. Ale ze všeho nejvíce je třeba nešťastným dětem dneška vrátit náboženství do škol, neboť jen z víry a bázně Boží může vyrůst nová generace lidí čestných, poctivých a mravných. Marné všechno volání po »převýchově« na jiných základech! *Obč. n. č. 33.*

Podařená školní čítanka.

Jak bylo zjištěno, používá jistá část učitelstva »Třetí trojdílné čítanky«, vytisknuté r. 1921 ve státní knihtiskárně v Praze, kterou upravil Frant. Flos a mimo jiné je v ní otištěna báseň Jana Rokyty, ve které se šve proti státem uznaným církvím. Báseň, která nese nápis »Milujte i nepřátele své«, končí těmito »duchaplnými« slovy:

Přistupují v roucha bělí
služi Páně s požehnáním —
aby dobře zabíjely,
modlitbu svou nesou zbraním.

Paní Válka zbožně kleká,
před křížem své chýlí skráň —
A teď vzhůru na člověka —
zabíjet ho jménem Páně.

(Z cyklu Za Kristem.)

Protože s tímto lživým štváním u školních dětí naprosto žádný rozumný člověk nemůže souhlasit a rodičové si od ledakoho své děti otravovat nedají, žádáme důrazně 1. Aby se páni poslanci přesvědčili, zdali je čítanka schválena a jakým právem od příslušných úřadů. 2. Spisovatele J. Rokyty vyzýváme, aby veřejnosti laskavě oznámil jména oněch kněží, kteří žehnali zbraním. Básník J. Rokyta je totožný s bývalým pokrokovým učitelem Adolfem Černým, nyní min. radou při čsl. vyslanectví ve Varšavě, kde nás při svém charakteru, jak tento se dle výše citované basně jeví, prapodivně reprezentuje. Dodáváme, že min. rada Černý je starší pán, který ani ve válce nebyl a také víme určitě, že nemá po ruce věcných dokladů pro své nekvalifikované tvrzení o žehnání zbraní kněžími. Jeho báseň se třeba hodí do lajdácké morálky, ale ne do školních čítanek. Či snad míní husitské kněze, kteří hlásali: »Bijte, zabíjte, nikoho neživte!« Pak ať si to s ním vyřídí československá církvíčka, která se prohlašuje za pokračování husitismu. Katolické Polsko zaslouží si jistě lepších zástupců při vyslanectví, než jsou lidé kalibru »básníka« Jana Rokyty.

S. K.

Různé zprávy.

Výbor Jednoty českého katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy v Čechách konal svoji správní schůzi v neděli dne 11. června za vedení předsedy p. říd. učitele *Jos. Kafky* a za hojné účasti členů. Předseda zahájiv schůzi modlitbou, věnoval vřelou posmrtnou vzpomínku vsdp. proboštu vyšehradskému Msgru dru *Jos. Burianovi*, svému členu a bývalému zemskému správci školství v Čechách; dále vzpomněl zemřelého vldp. arcikněze traktu fipského a faráře v Charvatcích *Matěje Duška*, člena jednoty jakož i v Pánu zesnulé učitelky a bývalé členky výboru Jednoty slč. *Josefy Bayerové* na Vyšehradě. Při těchto projevech povstali všichni přítomní k uctění památky zesnulých ze svých míst. — Dále byl čten jednatelem dp. řed. *Antoninem Vetešníkem* protokol ze schůze minulé a schválen. — Člen výboru p. učitel *Ant. Zelnítius* poslal z Moravy přátelský pozdrav. Při pojednávání spolkových zpráv schváleno vydání jako minulé léta kalendář »Štítný« na rok 1823. »Přílohy Učitelské« při »Vychovatelci« po učiteli p. *Ant. Zelnítiusovi*, který povoláním octlul se na Moravě, zvolen redaktorem vldp. *Ant. Suchoradský*, arcib. notář a katecheta v Praze-II. (Sokolská tř. č. 16 n. II. posch.), na jehož adresu necht se zasílají veškeré redakční dopisy a rukopisy pro »Učitelskou Přílohou Vychovatele«. — Ke kursu vychovatelskému spolku katechetského mohou se vystaviti všechny tiskopisy nákladem jednoty dosud vydané. Člen výboru p. učitel *J. Hrubý* referoval ohledně školského zákona, jakož i o otázce odborů jednoty po českém venkově, o kteréž záležitosti se bude ještě uvažovati. Příští schůze ohlásí se členům lístky. Tim denní pořádek vyčerpán a schůze modlitbou skončena.

Pokrokoví učitelé otroky své organizace. Ústředí učitelských jednot rozeslalo učitelstvu dotazníky, v nichž se žádá: 1. seznam učitelských sil; 2. jejich příslušnost náboženská; 3. příslušnost politická; 4. příslušnost do Sokola, zda činný, či přispívající; 5. příslušnost do dělnických těl. jednot; 6. Kolik bylo v místě »klerikálních« schůzí, jednajících o škole; jaký byl úspěch; 7. kolik schůzí protiklerikálních, kteří učitelé byli řečníci; 8. zdali některý organizovaný učitel je dosud varhaníkem? 9. z jakého

důvodu je to trpěno? 10. kteří učitelé pro varhanictví byli vyloučeni z organizace. — Sředověká inkvizice byla nevíťátko proti tomuto výsledku. Každý nejposlednější dělník má dnes svobodu hlásiti se ke kterékoliv politické straně a nemusí se z toho zpovídati, učitel však musí, protože je otrokem organizace, která mu zakazuje varhanictví v katol. kostele.

Místní školní rady nesmějí školních místností propůjčovati k jinému účelu než školnímu. Tedy také ne k sektářským bohoslužbám. Rozhodnutí to jest z dne 10 ledna r. 1913, č. 9338 (A). Nejvyšší správní dvůr vyšel s toho stanoviska, že škola jest určena pro školskou činnost a toto věnování školní budovy nepřipustí možnosti, aby také sloužily jiným účelům. Naši členové místních školních rad ať se vždy odvolávají na toto rozhodnutí.

Komenský o učitelích: »Ale že pak rodičové k tomu, aby dítky své řádně cvičili, často jsou nezpůsobilí, . . . tou příčinou začat jest hned od starodávna obyčej ten, aby osobám k tomu vybraným, pobožným, vážným, rozumným mnohých rodičů dítky svěřovány a k cvičení oddávány byly. Taciž jsou mládeže učitelé.« (Komenského didaktika.)

Železniční škola pro Slovensko měla býti dle původních dispozic zřizena v Bratislavě, ale za 1½ roku nepodařilo se tam získati potřebné místnosti pro školu a internát, proto předběžně umístěna škola ta v Olomouci.

Kostelů v New Yorku (katolických), vesměs z darů věřících vystavěných, jest na 300. Katolíků 2 miliony (polovina obyvatelstva). Nejkrásnější jest kostel Irčanů — sv. Patrika, jenž jest celý z mramoru. Po dostavění byl odhadnut na 18 mil. dolarů. K srovnání: Paříž měla v té době 3 mil. katolíků a jen 80 kostelů, Vídeň jeden a půl milionu katolíků a 150 kostelů.

»Pod českým nebem.« Politicko-sociálně historický román. Děje z dob hnutí dělnického v letech 1876—1880 díl II. Napsal Tomáš Jos. Jiroušek. Vyšel samostatně nákladem *Družstva Vlast*. Časna 24 Kč. Stran 221. Díl I. Děje z dob hnutí dělnického v letech 1844—1875 taktéž je na skladě. Cena 24 Kč. Doporučujeme.

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XXXVII. ROČNÍKU „VYCHOVATELE“.

ROČNIK XXV.

Redaktor ANT. SUCHORADSKÝ.

Čeho potřebujeme, aby škola v náboženském ohledu vyhověla podmínce pravé demokracie.

(Ve schůzi Jednoty katol. učitelstva a přátel křest. výchovy, konané dne 11. června 1922. přednesl člen výboru p. Jos. Hrubý, učitel města Prahy.)

V nynějších spletitých, přímo rozervaných poměrech školských a to náboženských zvláště a zdá se, že hlavně místy v okresích venkovských je třeba jakéhosi východiska z toho moře nejistoty neb libovůle. Musí tu býti přece jednou stanoveny určité zákony. Jednota katol. učitelstva a přátel křest. výchovy dává na přetřes váženým korporacím v úvahu některé své náměty, které v době, kdy se projednávají bude »Malý školský zákon« bude asi nutno uvážiti.

1. Veškeré vyučování mládeže směřuj též k řádnému vychování, kteréž budiž prostoupeno příležitostmi výklady při čtení, věcném učení, vlastivědě a v reáliích. Jako podkladu je užiti v určitých případech pro učitele Desatero Božích přikázání. Pro děti bez vyznání jsoucí může býti zavedena občanská tak zvaná laická morálka. Pro děti jiných vyznání není jí vůbec třeba, jelikož žáci v hodinách náboženských v systematické nauce náboženské cvičení jsou.

2. Náboženství budiž ve školách vyučováno.

3. Výklady učitelovy neurážejte při kterémkoliv předměte náboženského citění žáků jiných vyznání, aniž dítek bez vyznání jsoucích.

4. Kříže buďte do škol vesměs vráceny (tak se staň v celé republice), zvláště ovšem tam, kde většina dětí je vyznání římskokatolického. Jestliže jsou ve třídě dívky vyznání jiných, mohou k žádosti dotýčných církevních společností dány býti do škol i jiné symboly, kalichy, desatera neb pod. a to tak, že symbol víry většiny žáků je na straně levé a postupně symboly ostatní.

5. Učitelé budiž plně dovoleno se modliti bez zvláštních výhrad, výjimek neb výnosů prováděcích nařízení. Pro dívky římsko-katolické, jak bývalo, modlitba Páně, modlitba to nejsvětější, kterou nás Kristus naučil a která v Jerusalemě ve 30i řečích je uvedena. Dívky vyznání evang., českobratrského a j. mohou při modlitbě ustáti nebo si sednouti. Chtějí-li žáci jiných vyznání učiniti před vyučováním náboženský projev, nebudiž jim v tom zbraňováno.

Učitel vyznání jiného než římsko-katolického nechá žáky domodliti se Zdrávas Maria, nechá modliti po případě i žáky jiných vyznání. Nechce-li se dítě ku přání rodičů modliti, může klidně seděti. Nikdo nebudiž v tom směru nucen. Doporučení modlitby nebudiž se strany učitelovy pokládáno jako nátlak nebo prohrěšení. Je-li učitel bez vyznání, nechá dívky klidně se modliti. Po modlitbě nastane vyučování. Chce-li učitel vzbuditi nějakou náladovou upomínku, ať na našeho presidenta, na dějepisný význam některého památného dne, neb na domov, má učitel volnost, kdykoliv tak učiniti.

Modlitba nemusí býti od žáků konána jen v lavicích, může býti také, což je opravdu významné a povznášející, i v blízkém okruhu třídního učitele neb učitelky.

6. Návštěva chrámu Páně i dozor učitelů je dobrovolný. Není-li v učitelstvu nikoho, nechť požádá katecheta, duchovní správce, někoho z laiků, jemuž připadne jedině úkol udržovati žactvo v úměrnosti v chrámu Páně. Dítěm každé konfesse bude dána dovolená, nastanou-li pro ně určené svátky nebo pamětní dny.

7. Rozhodně nebudiž učitelům stěžována funkce varhanictví. Naopak je to funkce čestná. Předsudkem je opačné tvrzení.

Jestliže by tyto návrhy narážely na odpor, nezbude všem vyznáním bez rozdílu, než aby se domáhaly státních konfesionálních škol a to bez všelikých kompromisů a výhrad. Jedině tak doufáme, že bude aspoň poněkud vyhověno podmiňuje opravdové náboženské svobody ve smyslu pravé demokracie. Stav nynější je opravdu neudržitelný, není tu jednoty a to jednoty, pravíme, pro celou republiku československou bez výhrady. Rozhodně nesouhlasí křesťanské a katolické učitelstvo se snahou jistých činitelů zlaicizovati školství. V tom spatřuje lid katolický i učitelstvo katolické násilí. I v duchu Komenského to není. Lid katolický i učitelstvo katolické má právo vysloviti toto své přání, jelikož jsou řádnými občany československé republiky, zájem mají o to, jak budou dítky jejich vychovávány, zvláště také při pomýšlení, že jsou řádnými poplatníky, kteří platí státu svědomitě daně, tak jako občané jiného smýšlení.

Boj o náboženství ve škole.

Tři obvoody dětského života. — Původ státní školy nucené. — Oprávněnost a hlavní přednost školy katolické.

Děti navštěvující školu náležejí předně rodině, pak církvi a konečně státu (občanské společnosti). Rodina je podle přirozeného i božského práva prvním činitelem výchovným a škola není ničím, než ústavem při výchově pomocným a doplňujícím.

Právo církve na školu plyne z poslání, které Kristus Pán své církvi udělil: učiti veškeré lidstvo zjevným pravdám a jimi, jakož i sv. svátostmi vésti věřící k jejich věčnému cíli. »Jdouce do celého světa, učte všechny národy, křtíce je . . . a učte je zachovávat všichni, cožkoli jsem přikázal vám.« (Mat. 28, 19, 20.) Vyučování a výchova všech lidí, tím více pak lidí pokřtěných a věřících, jest tudíž podstatným úkolem církve, jehož se církev vzdáti nemůže. Tato výchova však musí, jak přiměřeno přirozenosti lidského ducha, býti jednotnou. Učí-li se ve školách pravdám potřebným k věčné spáse, nesmí se předmětům světským vyučovati v duchu protikřesťanském nebo docela anarchistickém. Neboť — nedejte se ošáliti, křesťanští rodičové — indifferentním (lhostejným) není prázdný předmět školního vyučování. Buď bude učitel čest a chválu Boží ve svém předměte hlásati nebo bude Boha upírat. A to činí již tím, když o Bohu mlčí.

Dítě patří však také státní společnosti a proto také stát má právo na dítě. Poněvadž věci státu jest pečovati o veřejný pořádek, o ochranu života a majetku, o umění, vědu a spravedlnost, má stát také právo, požadovati od každého svého občana určitou míru vzdělanosti. Proto se musí každý občan podrobiti

nějakému vyučování. Rodiče po většině nejsou s to, aby povinnost své děti vyučovati sami zastali, proto svěřují své dítky škole. Od tohoto okamžiku stát na se bere zastupování rodičů, kteří musí se podrobiti jeho nařízení v příčině staří školou povinného, v příčině docházky školní a rozsahu učiva. Veřejná škola není tedy majetkem té které vlády nebo strany, třeba měla v parlamentě většinu, a docela už ne majetkem učitelů, kteří jsou pouze zplnomocněnci rodičů a státu, nýbrž jest a zůstane ústavem pomocným a dobrodíním pro ony rodiny, které chtějí nebo musí ji použiti.

Tyto zásady o právu rodiny, církve a státu na školu potvrzují také dějiny. Až do poslední doby, kdy byla zavedena »škola státní«, byly školy zakládány od obcí, tedy od sborů rodin, nebo od církve. I university, založené od církve a panovníků, měly za přední účel obranu křesťanské víry křesťanskou vědou a byly proto v úzkém spojení s církví, nehledě ani k tomu, že papež o jejich uznání býval žádán.

Nejllepší jest tedy škola, která má spravedlivý ohled k trojímu onomu poměru dítěte, která se pokládá za nestrannou a věcnou pomocnici rodiny, církve a státu. Pravá škola má se proto snažiti, aby stejnoměrně vychovala rodině poslušné děti, církvi věrné vyznavače a státu ochotné občany.

* * *

Když nevěra vnikla do křesťanských národů a tito se dostali pod jeho státního absolutismu, povstala nekřesťanská věda právní a učila v rozporu s veškerou minulostí: Stát jest účelem sám sobě, stát je zdrojem všeho práva a má proto plné právo nad každým jednotlivcem. Odtud prýští ona nesprávná zásada: Stát má výlučné právo na školu. Kdyby tomu tak bylo, pak ovšem by musil člověk již od nejútlejšího mládí býti vzděláván a vychováván pro stát — pak měl by člověk jen ten účel, by se vším, co má a co jest, se všemi tělesnými i duševními silami byl státu k dispozici, platil daně, byl vojákem a sloužil právě těm účelům, které ta a ona státní vláda určí.

Jako křesťané však víme, že musíme sice státu dávat, co mu je k jeho trvání potřebno, my sami však že máme jiný a vyšší účel, jenž nad tuto časnost se povznáší a ve věčnosti spočívá.

Musíme vám, křesťanští rodičové, opět a opět připomínati původ této pohanské představy o státu, abyste pochopili, že nucená státní škola vždy bude míti ráz protikřesťanský. K tomu přistupuje, že státní škola nucená má svůj původ ve francouzské revoluci a od moderního státu vždy byla donucována sloužiti jeho účelům. Jestliže pak moderní stát se docela prohlásí zásadně bezkonfesijním, jak může žádati, aby jeho katoličtí občané mu obětovali i své svědomí a přijali jeho pohanské ideje? Ježto však i bezkonfesijní stát zaručuje »svobodu svědomí« — ovšem jak on ji rozumí — dostává se do rozporu se sebou samým, zařizuje-li školu proti svědomí svých katolických občanů.

* * *

Má-li škola spravedlivě sloužiti všem třem oprávněným činitelům výchovy, rodině, církvi, státu, je to možno jen tehdy, je-li zcela proniknuta duchem křesťanské víry, poněvadž jen tehdy jest vyproštěna z názorů časových a směrů stranických. Naproti tomu škola, která jest závislá na vládě, na politických stranách nebo na lidových třídách, upadá vždy do nebezpečství, že jim bude slou-

žiti, bude tedy na př. v době hospodářského liberalismu působiti kapitalisticky, v době národnostního vzrušení radikálně, v době nepříznivé náboženství — proticírcevně.

Z toho poznáváte, křesťanští rodičové, oprávněnost a přednost školy konfesijní, v našem případě katolické. Spočíváť ona jediná na nepohnutelném základě katolické věrouky a mravouky, neslouží tedy ani měnivým názorům dne ani sobě odporujícím zájmům stran a stavů. My katolíci sloužíme tudíž jen všeobecnému míru, žádajíce školu konfesijní, t. j. katolickou pro děti katolické, od obecné až do škol vyšších. Jenom taková škola může upokojiti svědomí katolických rodičů, poněvadž jenom ona povinnou výchovnou práci rodičů na sebe bere a dále zastává. Církev označuje v kan. 1372 § 2. cirk. zákoníku péči o křesťanskou výchovu dítek jako »právo a nejdůležitější povinnost rodičů«. Rodiče, kteří o ni nepečují, těžce tudíž hřeší. Dle kan. 1374 nesmějí katoličtí rodičové bez nutné potřeby posílati děti své do škol neutrálních nebo nekatolických. Na biskupech samých jest posouditi, za jakých okolností a ochranných opatření taková školní návštěva jest přípustna.

Kdekoli však trvá škola proniknutá duchem křesťanským, tam, křesťanští rodičové, máte pravý poklad. My katolíci máme za to, že z důstojnosti dítěte plyne i důstojnost učitele. Pokládají-li strany proticírkevní učitelský stav pro jeho pronikavý vliv na dorůstající pokolení za vítaného obhájce cílů jejich — nám jest on dělníkem Kristovým, viditelným andělem strážným maličkých, zplnomocněncem rodičů, dobrodincem lidstva, poněvadž koná skutky duchovního milosrdenství, jimž Pán Ježíš zaslíbil tak velikou odměnu. O. N.

Různé zprávy.

Úmrtí. V Kutné Hoře zemřela po delším útrpení ctih. Mater Anežka, učitelka řádu sv. Voršily, rodem Veselá z Honska u Sloupu na Moravě v 60. roce věku. Bývala též po delší čas starostkou Družiny bl. Anežky Přemyslovny. Pohřbena byla ve středu, 5. července na hřbitov Všechny svatých v Kutné Hoře.

Kolik je u nás odborných škol. Ve školním roce 1921—1922 bylo v republice 252 odborných škol, z toho připadá 103 odborných škol pro dívky. Jsou zastoupeny všechny obory lidské práce až po krajky a vyšívání. Celkem bylo na těchto školách 1869 tříd se 46.768 žáky (22.721 mužů, 22.047 žen). Ze žáků bylo 70% Čechoslováků, Němců 27%. Nejméně bylo Rusů, Rusínů a Ukrajinců.

Boj o dítě a školu v Německu. Boj o dítě, školu a náboženské vyučování v Německu končí za voleb do rad rodičů z velké

většiny porážkou soc. demokratů. Po Berlínu zvítězila křesť. kandidátka v Potsdamu 60 členy křesť. proti 19 soc. dem. V Gubenu 65 proti 31, ve Frankfurtě n. M. 536 proti 209 soc. demokratům. V Porýnsku volili rodiče téměř vesměs kandidátku křesťanskou. V Solingen připadlo na křesť. kandidátku 99 členů, pro laickou morálku zvoleno toliko 18 soc. demokratů. V Essenu bylo zvoleno 871 poradců křesť. a toliko 18 marxistických. V Bavorsku výsledek voleb do rad rodičů dopadl ještě lépe. Tam z 1.400.000 žáků nesúčastnilo se náboženského vyučování toliko 2059, což znamená 0.15%. Z 51 tisíc středoškolských žáků nesúčastnilo se náboženských hodin vyučovacích 230 žáků, což není ani 0.5%. V samotném Prusku činí počet žactva, nesúčastňujícího se náboženského vyučování, toliko 2.2%. Němci ve svém jádru nejsou ateisty, ač svou materialistickou filosofií a socialismem materialistickým zeslabují celý svět.

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XXXVII. ROČNÍKU „VYCHOVATELE“.

ROČNÍK XXV.

Redaktor ANT. SUCHORADSKÝ.

Cestou po dráze.

Napsala L. Grossmannová-Brodská.

Na ruských drahách se dobře cestuje, neboť jsou pohodlnější než jinde. Zvláště jede-li se z Petrohradu do Petěrhofu, tu nejen rozkošná krajina po obou stranách železniční tratě upoutá pozornost, ale i spolucestující stojí za bedlivé prohlédnutí a což teprve ten čilý, živý ruch, kde se jen hemží a pestří nikoli snad lidmi, připravenými na cestu, nýbrž scházejí se zde všichni obyvatelé sousedních „dačí“ (dača — letní sídlo zámožných Rusů), kteří zde odbývají živé a pohnuté besedy.

Ostatně pěkně se zde sedí za jakéhokoli počasí na stanici; zasklená střecha i průhledné stěny obrovské dřevěné verandy, nalézající se na každé stanici přes koleje zrovna proti zděné budově nádražní, chrání obecnost od každé nepohody, ba, zvláště za deště bývá zde nejživěji, neboť část lidí nemůže procházkou do volné přírody a tak se vše schází na nádraží, malí i velcí, zahalení do gumových nepromokavých pláštů se špičatými kapucemi na hlavách.

Přimyslíme-li si, že jsou u ženských tyto pláště ve všech barvách, na příklad žluté, růžové, modré, červené, šedé i bílé, poznáme, jak i za deště poskytuje to pestrého i veselého obrázku.

Čím dále se jede od Petrohradu, tím půvabnější jest krajina. Ohromné zelinářské zahrady střídají se se šťavnatými pastvinami, na nichž se probíhají veliká stáda malých čilých koníků. Něco opodál stojí u listnatého hájku několik dačí, jejichž dřevěné vkusně vyřezávané ozdoby činí na pozorovatele pěkný dojem. Tamo vysoký a úzký můstek dřevěný přes křišťalový potok se do výše zvedá a v polou cesty opět dolů se naklání přímo na úzkou pěšinu, bělající se na pažitu a vedoucí do letohrádku, vystavěného ze samých bělostných mramorových sloupů, na nichž nahoře oslňujícím leskem se odráží soška zlatého lva, jelena, orla. Vůbec domy ruských bohačů, zvláště jejich letní sídla, bývají zřízeny s velikým přepychem.

Před Petěrhofem jest stanice Strelná. Zde každých patnáct minut jezdí vlaky stejným směrem za sebou. Koupí se lístek a cestující pohodlně si vyhledá místo ve vagon. Je-li vlak plný, druzí sečkají na vlak následující; tam nepanuje nijaký chvat ni tíseň, každý se pěkně usadí a jede.

Zajímaví jsou ti cestující ve vagonu. Tamo sedí otlá matrona, patrně bohatá ruská kupcová, zahalena v drahocennou látku hodně křiklavou, má na každém téměř prstě velký diamantový prsten, čímž ještě více vyniká nevalná čistota její červených velkých rukou. — Ruský pop (kněz pravoslavný) ve dlouhém černém kabátě se širokými rukávy má na hlavě černou jakousi mitru, z níž mu dolů po plecích splývá průhledný tmavý závoj — značící důstojnost vyššího stupně.

Židé v ušpiněných kaftanech, s dlouhými pejzy procházejí vozem, živě rozkládající rukama, rychle cosi brebentí. Několik hošíků, oděných ve studentský stejnokroj, vážně sedí na zadním sedadle, ve všem všudy se podobají vojínům, majíce zrovna takové haleny, pláště, čapky. Pouze barvou výložků na lících se liší od sebe žáci různých učišť, kteří si počínají velice vážně a usedle, zrovna jako ti dospělí.

Třetí stanicí za Petrohradem jest Sergějevo, za ním přijde Strelná. Nepříjemné jsou zde cesty v bezedném blátě, jehož je zde stále plno i za suchého počasí, natož nyní za ustavičných lijáků! Pouze úzké dřevěné chodníky se táhnou podél řady nízkých dačí a jsou tak úzké ty chodníky, že dva lidé proti sobě jdoucí sotva se mohou vyhnouti. Však také mnohý neopatrný chodec často se octne do polou lýtek v blátě k nemalé veselosti spolujoucích, kteří zde za sebou chodí husím pochodem.

Přibývše na stanici, chystali se někteří cestující s rozevřenými deštníky vystoupiti z vagonů, když náhle zavládl kolem veliký ruch a šum.

»Co se stalo? Co se děje?« udiveně se tázal jeden druhého, než nikdo nic určitěho nevěděl a pouze se všichni dívali za dvěma železničními zřízenci, kteří se rychle rozeběhli přes rozmoklou lučinu do blízkého stromořadí. Když pak se za malou chvíli vraceli, vedli mezi sebou asi čtrnáctiletého výrostka, oděného v režný, plátěný oděv.

Zajatec poděšeně se kolem rozhlížel, jsa v obličeji všecek zsinálý.

Na zvědavé otázky cestujících zřízenci neodpovídali, vedouce hoča do prostřed nádraží, kde u pokladny s přednostou stanice stáli dva po zuby ozbrojení četníci. Valný dav zvědavců hrnul se za nimi.

»Dopustil jsi se trestuhodného činu,« spustil četník přísně na chvějícího se zajatce, »jel jsi jako pán ve druhé třídě, ačkoli nemáš žádného lístku. Či nemáš peníze? Mluv, hochu, co přimělo tě k nepoctivému jednání?«

Oslovený nepromluvil ani slova, ale jeho veliké oči ještě vyděšeněji kolem tékaly. »Neuklouzneš nám! Přinutíme tě k vyznání! Odkud jsi a jak se jmenuješ?«

Nebožák setrval v zarytém mlčení.

»Snad je ten hoch němý,« ozval se kdosi.

Četník hochem prudce zatřásl: »Budeš mluvit nebo ne?!«

A tu hoch pozvedl ruku, otevřel ústa a diváci ku svému ustrnutí uviděli, že má nebožák — vyříznutý jazyk. —

Nyní ani úředník ani četníci neubránili se pohnutí.

Kolem stojící útrpné ženy se dotazovaly:

»Co stane se s tím ubožákem?«

»Hm, co by mu mohli udělati,« zněla odpověď; »obdarují ho a propustí. Snad sem nebožák zabloudil odkudsi z Macedonie anebo z asijského bojiště. Nelítostní Japonci podobným způsobem mrzačí děti.«

Podobné vzrušující příhody dosti často se odehrávaly na ruských drahách, tehdy před několika léty, za války rusko-japonské.

Pohlavní výchova a poučování.

(Ve schůzi Jednoty katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy dne 11. června 1922 konané přednesl Jos. Hrubý, učitel města Prahy.)

(Dokončení.)

Jednota katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy protestuje co nejrozhodněji proti veškerému *uveřejňování* chorob pohlavních ať přednáškami ve spojení se skioptikonem nebo ve filmu i v panorámě, jak se v poslední době děje. Již v tom zří porušování citu mravního a varuje všechny pravověrné římsko-katolíky v účastenství, zvláště náš katol. dorost budiž na stráž proti prohřešování v tom směru. Dobře založený katolík, hoch, dívka, dospělý mladík v základu naší vznešené a pravé církve římsko-katolické znaje důkladně katechismus a příslušné 6. přikázání nemůže hřešiti a nepotřebuje takového drastického poučování. Právě tím, že jeví se v kruzích pokrokových nutnost pořádání takových experimentů, zřítelí úpadek morální. Právě v tom spatřujeme my katolíci zpátečnictví, zeslabování nervového systému naší omladiny, kteráž nemá mnohdy ani pochopení pro vznešenou účelnost o tomto stavu.

Právě posvátnost a neporušitelnost stavu manželského nesmí nutkati k takovému profanování a předčasnému vyvolávání erotického citění. Když je konečně nutno poučování, ponechajme to rodině, rozumnému otci neb matce a i tu musí se choulostivé záležitosti tyto sdělovati způsobem úměrným, aby stydlivost porušována nebyla. Jestliže se cítí rodiče v tomto směru slabými, nechť se táží zkušeného odborného lékaře. Jsme proto, aby poučení syna neb dcery dalo se v době pubertní, kterážto doba je kritická ve vývoji mladíka neb dívky. Ale veškeré takové poučování musí býti ve smyslu přikázání hlavního a církevních předpisů. V tom ohledu ode dávna pečuje pravá matka naše víra, víra římsko-katolická! Ba můžeme říci otevřeně, že již ve Starém Zákoně byl lid israelský poučován k rozumnosti pro čistotu jak tělesnou, tak duševní.

Dnešní znepravňelost — oplzlost mladická, vyzývavé, bezostyšné dekolletování, perversnost, onanisování a zbědačelost nešťastníků syfilitiků je jen výsledkem špatné výchovy. Vždyť i mnozí rodiče špatným, nerozumným způsobem v manželském soužití hříšný příklad dávají dítkám, které bohužel zveřejňují i důvěrný styk svých rodičů. Jak hrozné to pomyšlení. Není divu, že slyšeno o stopách krvesmilství a snad i dokonce o hříchu sodomském. Jiná cesta ku zkáze ubohých duší je společnost darebná, která i hodného kdysi syna neb dcerku na scestí přivádí. Nastává brzy rozvrat morální, důsledkem je tělesné předčasné sestárnutí, netěšení ze života, nemoce pohlavní v různých variacích, rakoviny podkladu pohlavního a pod. A což nerozvážlivé, nezdravé soužití v manželství! Co tu zla napácháno v přítomné době! A jsou to lidé zdánlivě katolíci, kteří myslí, že tím nehřeší. A přec hřích to těžký! K těmto pravíme: Přirozenost neobelstíte, vždyť hřích se vymstí, když ne hned, tedy časem již zde na světě utrpením tělesným a což na věčnosti o tom ani nemožno pomysleti! Pravdou bývá, že nemoci toho druhu jsou vlastně jejich díla. Co seješ — sklidiš, praví lidové přísloví. Čistota panická dle slov Kristových je vrchol veškeré dokonalosti; toť nesporné, vždyť Kristus — Bůh — promluvil tu určitě a jasně veliké slovo. — Čistota manželská v základě moudrého soužití je druhořadý typ této dokonalosti. Zdrženlivost, krásná ctnost prostupuje mysl manželů tak, aby k vyššímu stanovisku

hledíce, jeden druhého šetřil, tu ukazuje se pravá láska vzájemná, která může se *přibližovati* též k dokonalosti panické v souladné abstinenci. Patří k tomu ovšem silná vyspělost jak tělesná nervová tak i pevná vůle. Za tu a dar čistoty myšlenek a rozumnosti v tom smyslu musí člověk — tvor to křehký též prositi — a pak je v pravdě šťasten. A jak vstupují nyní mnozí nastávající manželé do stavu toho, s jakými sobeckými úmysly a přímo řekněme i nekalými. Církev katolická hájí přísné stanovisko počestnosti obou snoubenců, střeží přísná pravidla manželského bezprostředního soužití. Omezování vedou často k úmyslné bezdětnosti. A jaké potomstvo možno vychovati; jaká manželství — takový bude i národ.

Pozorujme některé nám blízké národy, jak jinak si vedou! Proto jen výchova a to rozumná, nábožensko-mravní vždy osvědčená a ne snad jen pro děti, ale též i pro dorost i dospělé, je stále potřebná. A pravíme určitě a jasně, kdyby ti, kteří hlásají dnes nutnost takového poučování, znali dobře katolickou věrouku, učení Kristovo, kdyby pozorně pročtli Listy apoštolské a jiné spisy znamenitých světců našich v tom ohledu, musili by říci: Nyní věříme, že jsme se mylili, že naše poučování je jen výsledkem toho, co dávno a dávno církev římsko-katolická hlásá ovšem ve formě jiné, která neuráží ani v nejmenším stopy citlivosti. Lékaři, kteří se studiu všech možných těchto chorob věnují, musí se ovšem důkladně, všestranně seznámiti o příčinách a následcích těchto nemocí — proto jsou lékaři, aby bludným duším osvětlili vše a na pravou cestu přivedli, dokud je čas.

Skiopikon, biograf, panorama, film, přivábí však vedle lidí, kteří z rozumného stanoviska vše pojmají, celou řadu lidí nebohých, kteří jsouce morálně skleslí, vidí mnohdy v tom zábavu, vyrazení, hříšné popudy a tím větší měrou se kazí! Proto vyslovujeme nelibost nad tím. Neuspokojuje nás ani tabulka: Dětem pod 14 roků nepřipustno! A což dítky přes 14 do 24 let! Ta léta jsou nejhorší.

U nás spásu vidíme v čestné a počestné Lize akademické, kde kruh slušných mladíků, studentů, dále v Mariánských družinách, v Orelstvu, hodném vzorném kněžstvu světském a řádovém! Tyto a jiná podobná sdružení budou jistě strážci a vzory čistoty na podkladě viry římsko-katolické, kterou chrání Kristus, milovník čistoty — který vzešel z Panny Neposkvrněného Početí pod ochranou omilostněného sebe zapírajícího se sv. Josefa.

Různé zprávy.

Místní školní rady nesmějí školních místností propůjčovati k jinému účelu než školnímu. Tedy také ne k sektářským bohoslužbám. Rozhodnutí to jest ze dne 10. ledna 1913, č. 9338 (A). Nejvyšší správní dvůr vyšel z toho stanoviska, že škola jest určena pro školskou činnost a toto věnování školní budovy nepřipouští možnosti, aby také sloužily jiným účelům. Naši členové místních školních rad ať se vždy odvolávají na toto rozhodnutí.

Komenský o učitelích: »Ale že pak rodičové k tomu, aby dítky své zdárně cvi-

čili, často jsou nezpůsobilí, . . . tou příčinou začat jest hned od starodávna obyčej ten, aby osobám k tomu vybraným, pobožným, vážným, rozumným mnohých rodičů dítky svěřovány a k cvičení oddávány byly. Tazí jsou mládeže učitelé.« (Komenského didaktika.)

K novému školnímu roku učebnice v předepsaných vydáních má na skladě Cyrilo-Methodějské knihkupectví Gustava Francla v Praze I., Melantrichova ul. 536; Při hromadných objednávkách pro školy výhoda menšího porta! Podporujte katol. knihkuppe!

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XXXVII. ROČNÍKU „VYCHOVATELE“.

ROČNÍK XXV.

Redaktor ANT. SUCHORADSKÝ.

Vychovatel — charakter.

Z mnoha vlastností, jimiž má býti ozdoben vychovatel, zvláště vychovatel školní mládeže, nutna jest charakternost. Šťastná mládež, před níž stojí vychovatel-charakter, neboť stopa, kterou vtiskne duši dítěte jeho působení, po celý život bude patrna, byť i snad někdy v bouři života nepříznivými vlivy byla na čas zaváta. S jakou úctou po letech ještě vzpomínáme svého starého učitele, jenž nás vyzbrojil do života nejen vědomostmi, ale i šlechetným srdcem! Bohu díky, jsou dosud vychovatelé, kteří toho jména hodni jsou, kteří ve výchově školní neomezují se pouze na vzdělání rozumu dětského, kteří nenechávajíce zušlechtnění srdce dětského stranou, neplují s proudem doby zvrácených náhledů, ale usilovně odstraňují škodlivé vlivy v citlivou dětskou duši se deroucí. K tomu ovšem třeba síly, pevného charakteru, který dnes je tak vzácný. Jindy tato povinnost ucelené výchovy rozumu i srdce byla samozřejmou, proto rodiče svěřovali děti své učiteli bez bázně v přesvědčení, že jejich děti vedeny budou ve výchově výměř směřem, s kterým oni plně souhlasí. Proto také byl soulad mezi školou a domovem. Dnes však škola a domov od sebe se vzdalují a důsledně nastati musí dvojice škol — aspoň ve výchově mravní od sebe se lišící. Nynější, zatímni spojování nějakou »laickou morálkou« nebo »občanskou naukou« nemůže dlouho potrvati; neboť nelze překlenouti tak hlubokou propast, jaká zeje mezi výchovou náboženskou a laickou.

Vychovatel vyhraněného charakteru, vychovatel věřící nemůže se zdarem, plně a svobodně působiti v nynější nejednotné, mravně rozpoltěné škole.

A učitel, který je obětí měnivých hesel dne, nebo učitel nevěřící nemůže se vyhnouti rozporu s rodiči věří imi.

Dnešní škola vyhovuje dětem nevěřících rodičů; vždyť tyto již se »nekazí« vyučováním náboženství, ale jinak je tomu u dětí věřících rodičů; neboť tyto, ač ve většině, nuceny jsou poslouchati mnohdy pravý opak toho, co doma neb od kněze ve škole slyšely. Zde jsou děti katolické v nevýhodě, zde jsou ohroženy ve výchově, zde charakter jejich je mrzačen! To ovšem nemůže a nesmí býti katolickým rodičům lhostejno, ano ani národ, který bude přece vždy ve většině katolickým, nemůže trpěti mrzačení dětí, jež jsou budoucím národem. Vymátniti dítě věřících rodičů z nezdravého ovzduší nynější školy je nutným požadavkem.

Je to charakteristický ráz povahy katolíků, že nedovedou rázně domáhati se svých práv, kdežto menšina nevěrců již dosáhla toho, co pro školy žádala. Jak jsem pravil, škola dnešní je dle přání nevěrců. Kdy by bude možno říci nám? Jak dlouho ještě budeme ohýbat záda, nastavovat tvář a mlčet, když duše naší mládeže je rozdvajována nynější výchovou bezcharakterních vychovatelů?

Či snad možno mluviti o charakteru, jestliže mnohý z těch vychovatelů ještě nedávno mluvil dětem jinak než dnes?

A jsem jist, kdyby zítra vítr se otočil, mluvil by opět jinak. Kdyby ten obrat smýšlení a jednání omezil se jen na duši toho kterého vychovatele, habeat sibi, ale uvažme, že každá změna jeho vrhá reflex v duši dítěte! Takovým tedy charakterům je dnes naše mládež svěřována!

K pojmu charakteru patří zajisté i otevřené mužné jednání vždy a všude. Jedná takto mnohý vychovatel mládeže? Byli jsme svědky hnusného odstraňování křížů ze škol. Toho si ovšem jednotlivý vychovatel nedovolil, ale otrocky se podrobil taktovce organizace, která celou tu blasfemickou hru řídila. A po hnusném činu hodně vyplýtváno vody na umývání rukou »neviných«¹ Pilátů! Co bylo pohnutkou náhlých změn v konfessi učitelů? Přesvědčení? Zdaž nebyl to vítr shora, jenž ohýbal tak mnohou třtinu, která nejméně se hodí za podporu svěšené mládeže? Kdo rozeslal štvavé, nejspíše letáky, jež se rozdávaly při zápisu letos? To zase dílo organizace učitelské, kdežto jednotlivci jen na toto komando uráželi chabé, neodporující katolíky.

Tu a tam sice uslyšeli ostré slovo od uražených rodičů, ale, ač se všelijak omlouvali, přece dle komanda organizace nabízeli ubohou náhražku — laickou morálku nebo občanskou nauku, jež prý nahradí náboženství! Ubohé děti svěšené takovým třtinovým charakterům! Jaký výsledek bude mít výchova pomocí náhražek vedená? —

Proto my katolíci nepřestaneme volati po škole svobodné, náboženské s charakterními vychovateli, kteří se nepřevlékají dle nevěrecké mody, ale kteří osvědčili charakter svůj v boji nynějším. Jen takovým vychovatelům, kteří bez ostyhu plní své náboženské povinnosti, kteří dovedou se postavit v čelo neb do řad katolíků z přesvědčení, jen takovým lze svěřit k charakterní výchově dětí naše. Jen povahy zocelené, prošlé ohněm urážek, dovedou zase vychovati pevné charaktery a tak národ zachrániti. V našich školách zase musí Kristus, ten největší vychovatel, zaujmouti místo, s něhož drzou rukou bezcharakterních lidí byl stržen!

Liga † 17.

Občanská výchova.

Jaroslav Slaviček, arc. not. a katecheta.

U příležitosti uzákonění *občanské výchovy* na našich školách, podávám systematický přehled občanské výchovy resp. výuky, jak se podává na školách francouzských a to katolických.

Máme před sebou učebnici »enseignement civique«² od Školských Bratří; je sestavena dle instrukcí státních a má také státní aprobaci.

V úvodě

čteme: *Nauka občanská* podává naučení, která práva a povinnosti má občan; jsou to tedy články: o ústavě zemské, o soustavě povinností občanských, výkonech samosprávních a j.

Netřeba dokazovati *užitečnost* nauky občanské zvláště u národa, jenž dle všeobecného práva volebního má účast více neb méně přímou ve věcech vlády a správy.

Občanská nauka není *nic nového*. Články země- a dějepisné dávaly vždy příležitost učitelům, aby žákům vpravili pojmy o formě vlády, ústavě vojenské, soudní, správní atd.

Ode dávna tedy byla cítěna potřeba, *seskupiti* a *soustřediti* všecky ty pojmy v *celék* a to k tomu účelu, aby jich nebylo zanedbáváno a opomíjeno.

V té intenci již návodem Konventu byl druhdy uveřejněn nějaký počet spisků; ale všechna jsou dítkem své doby, pohnutých *vášní politických a protináboženských* a proto musila ustoupiti, jakmile nastoupila *chladná* mysl a rozvaha.

Lze snadno uvarovati se takových výstředností a dáti mládeži správné poučení, bez zášti k jakékoli kategorii občanů, bez bludného ponětí o minulosti Francie a bez stranění se náboženství, které vždy, všude a pod každým režimem je potřebné.

V tom duchu upraveny jsou i následující články nauky občanské. Nebude ovšem nikdo žádati, bychom všechny zákony a všechna ustanovení za *stejně dokonalá* pokládali. Vě každý a ústava sama to doznává, že cesta k jich *zlepšení* je volna, ale pokládali bychom přece za nebezpečné, příliš dlouhé výklady v tom smyslu konati před mládeží.

Začíná se *rodinou*, která tvoří základ a vzor společnosti. Dítě uvádí se ve známé prostředí, odkud kráčí snadno ke článku o *obci*, pak k okresu (departementu) a konečně ke *státu*. Když pak se poučilo o tom, jedná se o daních, o moci veřejné, spravedlnosti a různých správách, jimiž je postaráno o všechny důležité úkoly.

Četné poznámky stručně opakují, vysvětlují a prohlubují jmenované otázky. Opakování na konci každého článku zhušťuje pojmy ve formě precisní, které dlužno vpravit v paměť. Rozumí se, že knížka nemůže říci vše. Učitel má ji doplniti. Neopomine na př. sděliti žákům jméno prezidenta republiky, přednosty ministerstva, ministra školství, prefekta departamentu (okres. hejtmana), podprefekta, starosty a radních. suveréna papeže, arcibiskupa, biskupa, faráře, inspektora a j.

Následuje stať obsahující: program oficiální vyučovací pro školy obecné z 27. července 1882.

1. stupeň (kurs elementární),
2.   >   (>   střední),
3.   >   (>   vyšší).

Na 1. stupni vysvětlují se srozumitelně známé pojmy: občan, voják, armáda, vlast; obec, kanton, departement, národ; zákon, spravedlnost, moc veřejná a jiné.

Články 2. stupně označí se většími literami (garmondem) a 3. stupně menšími (borgisem).

1. Rodina vzorem a základem společnosti.

Rodina vzor (obraz) společnosti. Bůh stvořiv člověka dal mu potřeby a žádosti, které jej činí ve mnohých věcech závislým na jeho bližních a dávají mu jich splnění v řádném poměru jako s bližními, přáteli, spoluobčany. Tak přirozeně tvoří se svazky společenské. První a nejužší (nejintimnější) je ten, jenž víže údy téže rodiny. Rodina je první společnost, ona je *typ* a *základ* společnosti lidské.

Je *typ* společnosti, protože v ní je autorita, jejíž nositelé jsou rodiče. Autorita, která stanoví řád, osobuje si napomínání, žádá úctu a poslušnost, uděluje odměny a tresty, svěčuje úřad a podporuje všeobecný pokrok.

Není-li tedy rodina obrazem státu, kde suverén poroučí, dává zákony, koná spravedlnost, spravuje a vládne k svrchovanému blahu země?

Naopak děti mají povinnosti k rodičům. Vděčnost za dobrotu jejich, úctu k autoritě otcovské, obětavost pro zájmy rodinné, péči o svou čest, o zdraví členů rodiny, horlivost o zachování jejich statků a především tradiční kult ctnosti, morality, náboženství, dědictví předků; to souhrn povinností, jež ukládá dětinná láska.

Podobné nároky (prerogativy) shledáváme v každém útvaru společnosti (organizaci sociální), obci, okresu (departementu), státu s obdobnými (analogickými) reciprockými povinnostmi.

Rodina však má něco více, než ostatní útvary (tormy) společnosti. U jejího krbu sídlí matka, která zosobňuje všecku dobrotu, starost, lahodu.

Kdo by chtěl naléztí mimo rodinu lásku, kterou vyjadřuje idea lásky mateřské, ten musil by navštívití asyly, kde právě náboženství rozsévá skutky milosrdenství; třeba, aby viděl učící nevědomé, pečující o nemocné, pohřbívající mrtvé, bdící u lůžka neduživých, snižující se k chudým a osvědčující skutky lásky i těm, kdož nenávidí a utrhaří.

Sílu a důstojnost rodině dává to, že založena je na základě Bohem daném: nerozlučitelnosti manželství a čtvrtém přikázání dekalogu.

Ten zákon Boží dává také sílu společností, jež oživuje; neboť držitelé moci a úřady mají práva a povinnosti, analogická těm, která mají rodiče a občané ke společnosti a tytéž povinnosti, které mají děti k rodině.

Rodina, základ společnosti. Rodina je nejen typ (vzor, obraz) společnosti, ale i základ její. Kdo by dovedl si představití společnost, kde rodina by přestala býti takovou, jakou má býti, kde otec neměl by potřebné autority, kde matka by neměla něžnosti a obětavosti, kde děti by nebyly pilné, poslušné, uctivé? Jaká by byla situace osob, majících autoritu a majících bdíti nad pokojem a veřejnou mravností? Kde by byla jednota, svornost, ctnost, obětavost a síla zákonů? A kdo by mohl pochybovatí, že zla, jimiž churaví moderní společnost, neplynou hlavně z toho, že rodina je rozvrácena? Proto autorita je ochromena, úcta oslabena a ctnost často potlačena.

Nelze jinak, jestliže nedbá se přikázání Božího, divočí národové i jednotlivci: »Cti otce svého i matku svou, abys dlouho žil a bylo ti dobře na zemi.«

Souhrn.

1. Bůh stvořiv člověka, dal mu potřeby a žádosti, jež jej nutí žíti ve společnosti.

2. Rodina je první společnost (organisovaná) a také prvkem společnosti lidské (organisace sociální).

3. Je jejím vzorem a základem; otec je v ní hlavou (autoritou), jako vládce (suverén) ve státě, řídí ji jako vládce národ.

4. Děti poslouchají nařízení rodičů a občané poslouchají zákonů; Inou láskou ke své rodině, jako občané mají milovati svou vlast.

5. Náboženství něžnosti a láskou plní v societě obdobný úkol (analogickou missi) jako matka v rodině.

6. Kdykoli je rodina rozvrácena, societa je ohrožena rozvratem . . .

(Pokračování.)

Různé zprávy.

Amerika organizuje katolické ošetřovatelky. V amerických městech přikročili katolíci k organisování katol. ošetřovatelek a jich účelné výchově a chystají Svaz pro celou Ameriku. Ve větších městech jsou pro ně zřízeny útulky, v Chicagu velký dům za obnos 150.000 dolarů. Medicínská fakulta university sv. Ignáce pořádá pro ně

pravidelně kursy s případnými přednáškami. Je to velkolepé prohloubení služby samaritánské, podporované i státem.

Francouzi staví chrámy Bož. Srdce Páně. Dne 8. září posvěcen byl v Lyoně chrám Božského Srdce Páně, jehož stavba byla ujednána za války.

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XXXVII. ROČNÍKU „VYCHOVATELE“.

ROČNÍK XXV.

Redaktor ANT. SUCHORADSKÝ.

Výroční valná hromada

Jednoty katol. učitelstva českého a přátel křesť. výchovy v Čechách

konala se dne 1. října 1922 v 10 hod. dopol.

Na místě omluveného předsedy (pro nepříznivé počasí) řídil schůzi místopředseda vldp. arcib. notář a osob. farář Ant. Suchoradský za četné návštěvy členů.

Po zahájení schůze modlitbou a delším proslovem oznámil místopředseda vldp. Ant. Suchoradský, že během správního roku 1921—1922 zesnuli v Pánu následující členové Jednoty: P. T. vsdpp.: Msgr. Th. dr. Josef Burian, býv. zemský poslanec, člen zemského školního výboru a probošt na Vyšehradě; Th. dr. Bruno Čtvrtečka, opat řádu sv. Benedikta v Broumově; Th. dr. a Ph. dr. Eugen Kadeřávek, universitní profesor v. v. v Želivě; J. M. ndp. Th. dr. Josef Doubrava, biskup v Hradci Králové; p. Eduard Penz, prof. v. v. v Praze; slč. Josefa Bayerová, učitelka v. v. v Praze-Vyšehradě; vldp. Matěj Dušek, arcikněz v Charvatcích a vldp. Lambert Ludvík, vikář, kons. rada a spiritual v Horažďovicích.

Místopředseda zároveň sdělil, že ráno za všechny tyto zemřelé sloužil mši sv. ve chrámu Páně na Karlově. Památka zesnulých uctěna povstáním z křesel všemi přítomnými.

Na to četl proto'ol z minulé řádné valné hromady jednatel vldp. Antonín Vetešník, ředitel smíchovského ústavu hluchoněmých v Dejvicích u Prahy. Protokol po vyslechnutí probrán a schválen.

Dále následovala jednatelova výroční zpráva, již přinesly »Naše Listy« v došlém znění v č. 6. ze dne 6. října. Zpráva pozorně vyslechnuta a schválena.

Zprávu pokladní podával pokladník p. Jan Žák, účetní Družstva Vlast. Zprávu revidovali vldp. Frant. Schindler, kons. rada a profesor v. v. a p. Frant. Hubáček, úředník Družstva Vlast, kteří zprávu doporučili k schválení s požádáním, aby pokladníku p. Janu Žákovi, účetnímu Družstva Vlast uděleno bylo absolutorium, což se také stalo. Dle této správy má jednota celkového jmění 2445 Kč 94 hal.

Dále následovaly: volba předsedy, výboru, náhradníků a revisorů účtů a jsou jednohlasně zvoleni: za předsedu dosavadní předseda p. Jos. Kafka, řídící učitel ve Zdetíně u Nov. Benátek a do výboru: p. Jan Bližinec, mistr knihařský v Praze; p. Jiljí Březina, ředitel měst. a obec. škol na Smíchově; p. Václav Dvorský, majitel závodu parfumeristického v Praze; p. Josef Hrubý, učitel Praze; p. Frant. Jelínek, řídící učitel ve Žďánicích; p. Tomáš Jos. Jiroušek, redaktor a ředitel Družstva Vlast v Praze; p. Jan Kalivoda, profesor reáln. škol v Praze-Bubenči; vldp. Ant. Suchoradský, arcib. notář a osob. farář v Praze; sl. Terezie Urbanyi, pokladní úřednice v Praze; vldp. Ant. Vetešník, ředitel ústavu hluchoněmých v Dejvicích u Prahy; p. Josef Vinopal, správce okres. chorobince na Smíchově a p. Jan Žák, účetní Družstva Vlast.

Za náhradníky byli zvoleni: vldp. Frant. Košák, arcib. notář a katecheta v Karlíně; p. Bohuslav Šubr, faktor tiskárny Družstva Vlast v Praze na Král.

Vínohradech; vldp. Emanuel Žák, gymn. profesor na Smíchově; p. Jan Voborský, úředník zemské politické správy v Praze; p. Ant. Zelnitius, učitel v Uher. Hradišti a pan Jan Staněk, majitel zlatnického závodu v Praze.

Za revisory účtů jsou opět zvoleni: vldp. Frant. Schindler, kons. rada a profesor v. v. v Praze a p. Fr. Hubáček, úředník ve Družstvu Vlast v Praze.

Ve volných návrzích rokováno o novém vydání »Českého Gratulantu«, který se právě doprodává, a za tím účelem k nově upravenému a doplněnému vydání zvolena komise, v níž zasedají P. T. pp.: Fr. Košák, Josef Hrubý, Tomáš Josef Jiroušek a Bohuslav Šubrt. Jako v minulých letech tak i tentokrát vydala Jednota kalendář »Štítný« pro katol. učitelstvo na rok 1923 v ceně 8 Kč, který doporučuje našemu učitelstvu k hojnému rozšíření. — Pan učitel Antonín Zelnitius posílá z naší milé Moravěnky přátelský dopis, v němž přeje Jednotě všečen zdar a děkuje vřele za vzpomínku k jmeninám výborem mu věnovanou. — Dále udělena podpora v tomto roce podruhé jistě spolupracovníci 100 Kč a Tiskové Lize 50 Kč a Spolku na základ. katol. knihoven 50 Kč.

Tím pořádek rokování vyčerpán a místopředseda vldp. Ant. Suchoradský uzavírá schůzi delší řečí, v níž zmínil se mimo jiné, že letos při své pouti v Lurdech vykonal tam modlitby za všechny zemřelé a žijící členy a za trvání a zdar Jednoty, načež provolává slávu sv. Otci Piu XI., nejdůst. československému episkopátu a československé republice. Modlitbou skončeno.

V ustavující schůzi výboru, která ihned se za předsednictví místopředsedy konala, zvolení funkcionáři výboru, který sestává takto: Předseda: p. Jos. Kafka, řídící učitel ve Zdětíně, I. místopředseda: vldp. Ant. Suchoradský, arcibisk. notář a os. farář v Praze; II. místopředseda: p. Tom. Jos. Jiroušek, ředitel Družstva Vlast a redaktor v Praze; jednatel: vldp. Ant. Vetešník, ředitel smíchovského ústavu hluchoněmých ve Starých Dejvicích čís. 4, pošta Dejvice u Prahy; pokladník: p. Jan Žák, účetní Družstva Vlast v Praze.

Příští schůze výboru se pozvánkami a katol. novinami ohlásí. — Další činnosti »Zdař Bůh!«

— 7.

Tisk pro školní mládež.

Arneš Oliva.

Děti rády čtou a hodně čtou. A v tom jest právě veliké nebezpečí, poněvadž čtou vše, co se jim do ruky dostane. Knihovníci by mohli vypravovati, co děti čtou. Rodiče si ponejvíce četby dětí nevšímají a i když si někdy povšimnou, nedovedou dětem poraditi, poněvadž velká většina lidí srpávně čísti neumí a nedovedou obsah knihy posouditi. Není řídkým zjevem, že se jednotlivci chlubí, kolik knih týdně přečtou. Ale přece nezáleží na tom, *kolik*, ale *jak*. Zde neplatí zásada: čím víc tím líp, ale spíše: méně, zato však dobře a dobrých knih.

Naříkáme na různé literární bejllí, které se tiskne a za drahé peníze jde přímo na dračku, a sami máme hlavní vinu. Až se naučíme sami dobře čísti a naučíme čísti náš lid a naši mládež, pak nebudou ani spisovatelé psáti jen proto, aby psali, a nákladatelé různé ty škváry vydávati, poněvadž smetl zůstane smetl a jen dobrá kniha bude vyhledávána.

Na pastoračním kursu (pořádal Klub duchovenstva čsl. strany lidové o Vánocích 1921) přednášel jsem na thema: Tisk jako pastorační prostředek. Nemohl sem se do detailů pouštět, poněvadž thema bylo velice obsáhlé, mohl jsem tedy

jen nadhoditi některé hlavní požadavky. Čekal jsem, že aspoň někdo se ozve a sdělí názory své a rozšíří se diskuse. Nestalo se tak a přece *význam a důležitost* dětských časopisů přímo nutí otázkou tou častěji se zabývat. Zalíbí-li se dítěti katolický časopis a zvykne-li si naň, pak vždycky rádo ve starším věku po katolickém listě sáhne. Aby se dětem časopis zalíbil, musíme mu věnovati všechnu péči po stránce výpravy a obsahu. — Dětem jen to nejlepší.⁷

Dětský časopis musí učití děti čísti, aby samy mohly posouditi, co jest opravdu cenné a co bezcenné. Musí v dětech pěstovati cit pro krásné a užitečné. V tom směru katolická dětská literatura nevyhovuje a proto plně souhlasíme s p. učitelem Fr. Hanzelkou: »vybudovali moderní časopis dětský místo několika, které v tom či onom oboru musí kulhat.«

Ve své přednášce jsem řekl: Tisk pro školní mládež má býti veden za cílem, jehož vrchol značí věta: připravovati děti pro život podle víry. Ne sladké básničky, vlastně jen rýmováčky, ne bezvýznamné povídačky, ale důležitá poučení pro život budoucí, vynikající charaktery světců a světic, vynikajících jedinců katolíků celého světa, poučení dějepisná, cestopisy, život v přírodě s poukazem na Boží prozřetelnost a moudrost, život katolického dítěte dle církevního roku, příklady dětských mučedníků a vyznavačů.

Zkrátka to, *co dítě chápe, co je baví a zároveň poučuje, a povznáší a nabádá k nápodobení*, má býti obsahem dětských časopisů, knih a dětské literatury vůbec. Ale i ušlechtilé zábavě dětské má se věnovati pozornost. To vše předpokládá řadu vyškolených spolupracovníků, kterých ovšem nemáme nadbytek. Proto nutno pečovati, by nové dětské časopisy se nevzdávaly, jsou-li zde již staré, ale hledme starší kvalitativně a kvantitativně zdokonaliti a okruh jich čtenářstva rozšiřovati. (Sursum II. roč. pg. 53.)

V ženském časopise »Eva« roč. 19. číslo 7—8 nalezl jsem cenné pokyny, které dovoluji si zde uvést, aby otázkou dětských časopisů a dětské literatury zabývaly se kruhy povoláné. Čituji hlavní věty:

»Máme katolické časopisy pro děti — Anděl strážný — Dětský svět — Rajská zahrádka a máme jich myslím *dost*. Nemáme však těch, kteří dovedou časopisy dětské vhodně vyplniti. Býti spisovatelem pro děti jest velmi těžké. Nesnadné jsou dvě věci: volba látky a forma. Napsati dítěti to, co je mu nejbližší, s čím se denně styká, co vzbudí v něm zájem a dovede je upoutat. Dítěti je třeba psáti řečí dětskou. Spisovatel pro děti takřka aby myslel po dětsku. Proto také málo těch, kteří dovedou pro děti psáti s úspěchem. Je to zvláštním darem a uměním.

Smutné zkušenosti jsou s básničkami pro děti, zvláště moralistními.

Otázkou jistě nesnadnou bude, zdali pro dítě obecné školy hodí se tentýž časopis jako pro dítě měšťanské školy a neměly-li by se časopisy pro děti mladší lišiti od časopisů pro děti starší. Podobnou otázkou bude, máme-li tentýž časopis předložit dítěti venkovskému jako městskému. Nejen mezi dítětem z města a venkova, ale i mezi dítětem jednotlivých krajů je veliký a znatelný rozdíl. Správna a pozoruhodná jest proto snaha zakládání dětských krajinských časopisů.

V literatuře pro mládež bylo by třeba všimnouti si řady věcí. Je třeba v ní zmírniti a zakrýti tendenci. Máme dostatek povídek historických, ale málo dobrých pro mládež povídek z přírody. Na ní učíme dítě všemu dobrému. Nemáme též dobrých povídek pro děti ze současného života dětského,«

Porovná-li laskavý čtenář několik uvedených vět s *mými* názory, pozná, že v hlavních rysech úplně souhlasí, že tedy stejné stesky ozývají se z Čech i z Moravy. Svaz učitelských spolků i Svaz katechetských spolků měl by těmto návrhům věnovati více pozornosti a společně pracovati k vybudování moderního dětského časopisu pro katolickou mládež školou povinnou. Zde musí stranou ohledy a političtí pracovníci se sjednotiti, máme-li něco kloudného vybudovati.

Nechci se dotýkati ani jednoho ze stávajících dětských časopisů — dětem doporučuji všechny — myslím však, že při dobré vůli bylo by spojení možné a z vážných důvodů žádoucí, dokud nemáme řadu opravdu dětsky pro děti písí-
cích spisovatelů.

Občanská výchova.

JAROSLAV SLAVÍČEK, arc. notář a katecheta.

(Pokračování.)

Manželsví, základ rodiny. Manželství je kořen rodiny a tudíž základ společnosti. Dává manželům práva i povinnosti. Muž je hlava rodiny; žena má k němu úctu a povinnost, ale také právo na jeho ochranu. Náboženství a zákon občanský souhlasně stanoví, že manželé jsou si povinni věrností a vzájemnou pomocí.

Dle zákona má žena následovati muže v domov, který si zvolil; bez jeho svolení nemůže souditi se, prodávati, kupovati ani smlouvy činiti.

Oba mají touž autoritu (moc) nad dětmi a díky náboženství oba jsou si rovnocenní.

Křesťanství zavedlo rovnost všech duší před Bohem, bez rozdílu pohlaví, stavů a národů. Posvěcuje manželství požehnáním Božím a tím vyjadřuje jeho nerozlučnost. Přiznává vznešený cíl každé existenci lidské: nestanovi ženě nižší úkol, nýbrž hlasá, aby také osvědčovala ctnosti, aby také se povznesla věrou k nejvyššímu badání a také měla účast na blahu věčném. Muž a žena zaujímají týž stupeň (rang) v rodině křesťanské, mají touž moc (autoritu) nad dětmi, touž mravní zodpovědnost, tytéž oboplné (reciproké) úkoly lásky a věrnosti.

Autorita (moc) rodičů nad dětmi. Rodiče mají moc nad svými dětmi; mají právo nad jejich osobou i nad jejich majetkem.

Známo, že dítě může i za života svých rodičů míti osobně majetek, na př.: Petr umíraje, odkáže 5.000 franků synovci a kmotřenci Pavlovi; Pavel stane se majitelem těch 5.000 franků; ale není-li plnoletý, nemůže jimi dle libosti vládnouti (disponovati).

Právo nad osobou dovoluje dítě kárati, dáti je i do polepšovny na měsíc, nedospělo-li 16 let, a na 6 měsíců, překročilo-li týž věk.

Právo nad majetkem dovoluje rodičům užívati důchodů z majetku jejich dětí (mají-li takový) až do jejich 18. roku. Dospělo-li dítě 18. roku, rodiče spravují ještě jeho důchody, ale mají mu účtovat užívání jich od toho roku až do jeho zletilosti.

(Pokračování.)

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XXXVII. ROČNÍKU „VYCHOVATELE“.

ROČNÍK XXV.

Redaktor ANT. SUCHORADSKÝ.

Jednota katol. učitelstva a přátel křest. výchovy

protestuje co nejdůrazněji opětně proti veškerému profannímu zveřejňování choullostivých záležitostí pohlavních, porodních, jež se předvádějí na jevištích divadel, biografech nebo i v panorámě. Určitě jmenujeme představení Wedekindovy dětské tragédie »Procitnutí jara«, dále předvádění filmu »Hygiena manželství«. Rovněž odsuzujeme předvádění »Krásy ženského těla« v panorámě. Ani představení »Ze života hmyzu« neuspokojuje. Lakonická poznámka »Mládeži nepřipustno« nestačí.

Což mládež nad 16 let, ta již má zvědět o tak choullostivých záležitostech a záhadách života? Jaká to problematická složitost se tu divákům předvádí, aniž by dbáno bylo, jak to na nervy a obrazivost bude působiti. Máte záruku, že všichni diváci přijímají tato představení a jevy jako poučení? Všichni činitelé bez rozdílu stavu, byt se za nimi skrývaly nevím jaké autority, hlásící propagaci, dopouštějí se těžkého prohřešení. Dovoláváme se soudu veřejnosti a zvláště katolické. Žádný dobrý katolík nepřipustí, aby dorost náš účastnil se takových představení. Nastihuje se v »Hygieně manželství« pravá láska? Naopak lásku tu otravují předčasně způsobem nepřírozeným. Kde jsou časy bývalé, plné opravdovosti a upřímné lásky!

Láska, kterou předvádíte, je přímá smyslnost bez tepelného proudu něžné lásky panické, manželské.

A to, co předvádíte, má býti tajemstvím lásky, které porušujete. Nejsme proti poučování, které svěříme rodičům, a kde ti nestačí, v ordináčních hodinách zkušeným lékařům.

Posudek veřejnosti, jak se dozvídáme, je již nyní nepříznivý. Jedn. kat. uč. zakročí též oproti vystavování obrazů nebo figur, jež pod záminkou uměleckosti se vystavují v některých pražských závodech. Je to otevřené pohoršování. Což naše mládež nechodí ona okolo, nevidí zjevy ty? Která zbožně vychovaná duše může se zastaviti u takového výkladu?

Nepromlouvá-li k nám již Bůh v Starém zákoně v 6. přík. Božím a v Novém zákoně týž Bůh Ježíš Kristus nevaruje před smyslností? Jen víra a to pravá víra římsko-katolická varovala vždy a bude varovati před neslušností, jež svádí k porušení čistoty.

A zcela právem, neboť Ježíš Kristus jí dal k tomu plnou moc a právo. Proto katolický muž, žena katolická, jinochu nebo dívko na stráž, dej výhost těmto pokušením, nedej se svěsti zvědavosti, zapři sebe sama, nehřeš přítomností svou při představeních, jež se přiči duchu katolickému.

„Rodina a škola.“

Ar. Oliva.

»Pražský Večerník« čis. 262 ze dne 21. listopadu přinesl radostnou zprávu, že Lidová Akademie začne vydávati časopis »Rodina a škola«. Mám radost, že se uskuteční dávno mé přání. Před léty už na katechetských schůzích a i ve výboru paedagogickém při Radě katolíků nadhodil jsem častěji otázku *rodinného listu vychovatelského*. Tehdy se jen pokrčovalo rameny a zájmu nebylo. Chtěl jsem, aby »Vlast« začala s podobným listem, který by přinášel pojednání o všech důležitých otázkách, v nichž škola a rodina má spolupůsobiti. Vůle byla dobrá, ale potíže činila otázka financování listu, kterou Lidová Akademie snadno překoná. Bude ovšem první — a dle mého názoru nejtěžší starostí — otázka *vedoucího redaktora*, který musí býti na výši doby, ovládati všechny směry vychovatelské, sám býti dobrým, praktickým paedagogem, výborným psychologem a znatelem filosofických soustav. Tento redaktor musí seskupiti řadu dobrých odborníků a zříditi v listě samostatné hlídky, za něž budou zodpovídati redaktoři-odborníci. To nebude snadným. Každý redaktor ví, jak těžko se shánějí pracovníci.

List jistě bude veden *odborně*, ale přístupně nejširším vrstvám lidovým, pro něž v první řadě bude určen a které má vychovávat i u nich zájem buditi pro otázky, které zůstávají jaksi nepovšimnuty a kde mnohdy — následkem konservatismu — jsou mnohé předsudky. Jen ne učená, lidu nepřístupná pojednání! Nutno si uvědomiti, že nedovede každý pro lid psáti a že nemá každý talent vychovatelský. Jest jistě mnohem snadnějším napsati učené pojednání pro inteligenta, než obyčejný, srozumitelný článek pro lid, aby uchvátil srdce lidu a naprosto přesvědčil, že tak musí býti a ne jinak! Jen tehdy splní časopis své poslání, bude-li působiti v nejširších vrstvách nápravu.

Představuji si, že vedle *všeobecných pojednání* bude časopis míti *několik odborných hlídek*: náboženství, vychovatelství, zdravotnictví, literaturu, divadlo, tělocvik, ruční práce pro dívky i chlapce, občanskou nauku, sport, zábavu atd. Zvláštní péče musí se věnovati *literatuře* a naučiti *čísti* rodiče i děti! Ptejme se jen, co se čte. Kolik zla natopily různé krváky a detektivky, kolik různé brožury, politické a obrázkové listy!

Ještě něco nutno připomenouti: *jiné* jsou poměry venkovské a *jiné* ve městech; *jiné* v krajinách hospodářských a *jiné* v průmyslových. Toho nesmí redakce přehlížeti. V této věci se mnoho chybí na př. i při kázáních. Ve sbírkách kázání uveřejňují se kázání všeobecná a nehlídají se k těmto zvláštním poměrům. A přece nutno jinak kázati ve městech a jinak na venku. Řekne se: kněz káže slovo Boží a to jest stejné pro měšťáky i venkovany. Ovšem! Ale má-li pravda se uchytit a zakořenit, musí býti náležitě zdůvodněna. A na těchto důkazech a důvodech právě nejvíce záleží. Jinak člověk poslouchá, ale neví, o čem vlastně kazatel chtěl ho přesvědčiti. Nejpádňější důkazy a důvody jsou z prostředí a okolí posluchačstva. Co tím chci říci? Aby redakce *přihlížela* k těmto různým poměrům. Nutno také vžiti se do způsobu života měšťáků a venkovanů.

To vše bude vyžadovati *mnoho spolupracovníků — odborníků*, které nutno předem získati. Spolupracovníci-odborníci musí rozpoznati, co se pro náš lid hodí. Co se na př. hodí pro Francouze, nemusí se hoditi pro nás následkem různých poměrů, povahy, zvyků, krajiny atd.

Práce opravdu cenné musí býti honorovány.

Časopis jistě bude nejen kněžím, ale i svědomitým učitelům výbornou pomůckou a proto nejen postarají se o největší rozšíření, ale budou redakci také sdělovati své cenné zkušenosti.

Když jsem těchto několik myšlenek napsal, dostal jsem prospekt nového časopisu, v němž už se praví, že úkolem časopisu bude: 1. udržovati ducha křesťanského v rodinách, 2. pěstovati u rodičů smysl pro duševní a tělesnou výchovu dětí, 3. obrana proti snahám pokrokařských učitelů, 4. podpora v boji o náboženskou školu, 5. sociální péče o dítě. List nebude přinášeti pouze mentorské články výchovné, nýbrž i beletrii, stati informační, bude přihlížeti k praktickým potřebám života rodinného atd. a bude vůbec snahou redakce učiniti jej přístupným rodičům všech vrstev a při tom zajímavým. Redakcí jest pověřen Josef Chudáček, učitel.

List bude nepolitický, což se rozumí samo sebou a počne vycházeti počátkem příštího roku.

V hlavních zásadách můj názor s prohlášením redakce souhlasí. Kéž se redaktorovi podaří těžká práce, kterou na sebe vzal. Budeme jej s radostí podporovati. Katolické učitelstvo svému kolegovi jistě práci tu usnadní.

Občanská výchova.

JAROSLAV SLAVÍČEK, arc. notář a katecheta.

(Pokračování.)

Povinnosti rodičů. Rodiče mají dávatí dětem *živobyťi*, až tyto mohou si zaopatřovati své potřeby. Slovem živobyťi zákon rozumí vše, co se týče výživy, obydlí, obleku. Mají jim dáti také *výchovu*. Zda měli by méně bdíti nad zájmy morálními a intelektuelními, než nad zájmy materiálními svých dětí? Je těžko vymeziti rozsah té povinnosti; to záleží namnoze na mohovitosti rodičů. Dlužno odkázati tedy jejich svědomí, co mohou v té příčině učiniti pro své děti. Ale mají vážně chápati svou povinnost přirozenou, již nikdo nemůže se shostiti. Při té příležitosti budiž nám dovoleno citovati slova spisovatele filosofa:

»Které jsou symptomy, toho že kleslost lidu je hluboká? Zajisté jestliže hazardní revoluce změní dvacetkrát ve čtvrt století systém výchovy, aniž by hnula trpělivostí a vědomím otců rodin. Řekne se: Vypravil jsem syna do světa. Bylo by dlužno říci: Připravil jsem ho, aby konal svou povinnost ve světě. Kdybychom byli upřímní ve svých náciích na skleslost duchů a charakterů, považovali bychom výchovu svých synů za svou hlavní povinnost a čas za ztracený, jestliže se nepřipravili na své povolání.« (Jules Simon.)

Uvidíme, že zákon váže všechny rodiče, by dali svým dětem aspoň školu obecnou.

Povinnosti dětí. Děti jsou povinny rodičům úctou, poslušností, láskou, vděčností a podporou.

Bez svolení rodičů nemohou činiti smlouvy do 21. roku. Ta zákonná míra je chrání od ukvapenosti a nebezpečí, v něž by je uvrhla nezkušenost. Když rodiče souhlasí emancipovati dítě své od 18. roku, totéž stává se schopno některých konů vlastnictví, jež obecné právo dovoluje jen osobám zletilým,

V pádu smrti otce neb matky neb obou nejsou děti opuštěny. Zákon dává jim poručníka, aby spravoval jejich majetek a radu rodičů, která by kontrolovala

poručníka. Rada rodičů má presidentem soudce míru (juge de paix) kantonu a členy rodiče dětí nezletilých. Poručník vůči svému svěřenci plní povinnosti rodičů, jakožto jich zástupce, má nárok na odměnu, shovívavost, úctu a vděčnost.

Starým rodičům mají děti býti napomocny podporou a jinou pomocí dle potřeby oněch. Ta povinnost trvá, i kdyby rodiče nebyli splnili některou ze svých povinností.

»Naše láska k rodičům je úměrná s jejich ctnostmi a vděčností za jejich dobrodiní; ale nepodobá se žádnému jinému citu; tkví hluboko v našem nitru; cítíme, že je částí nás samých a že mohla by býti oslabena, nikoli však vytržena nehodným chováním a lhostejností rodičů. Epiktet praví velmi krásně:

»Máš špatného otce; jeho špatnost však tebe neomlouvá. Zákon zní: ctiť svého otce a nikoli jen dobrého otce. Že otec je špatný? To se jeho týče a nikoli tebe; přikázání je naprosté (absolutní). Špatnost bližního nemá býti příčinou, abys se vyzul ze svých povinností.« (Jules Simon.)

(Pokračování.)

Úcta k sv. Janu Nepomuckému.

Jos. Hrubý.

Členové Jednoty katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy po velmi dobrém uvážení a důkladném prostudování jak v ohledu historickém, tak i ze stránky čistě náboženské prohlašují veškeré tábory svedeného lidu hlavně stoupenci Volné Myšlenky a vzavších si za heslo tupení úcty k našemu patronu českému sv. Janu Nepomuckému za štvání proti víře římsko-katolické. Krátce uvádíme my, katoličtí učitelé veřejnosti naší následující:

1. Papež Benedikt XIII. prohlásil za svatou osobu, která žila, nižádnou tedy osobu legendární neb vyňanou. Volnomyšlenkáři měli by se lépe poučiti o kanonisaci sv. Jana Nepomuckého, o čemž nemají ani žádného ponětí.

2. Že sv. Jan Nepomucký byl mučedníkem za zachování zpovědního tajemství, je dílem úradku Božího a nikoliv nástrojem úmyslným. Potvrzení opata kladrubského bylo dobrou záminkou králi Václavu IV. proti svatému Janu Nepomuckému, aby zastřen byl jeho hrubý požadavek ohledně zpovědi královny.

3. Tak jako osoba mistra Jana Husa, rovněž i osoba světce Jana Nepomuckého jest historicky dokázaná osoba. V tomto historickém pojmu nekryjí se osoby ty, jsou úplně od sebe odlišné.

4. O žádném podvodu se strany kněžstva nemůže býti ani řeči.

Prohlašujeme, že vůdcové těchto táborů buď z úmyslnosti neb opravdu z historické nevědomosti lidu sdělují jak ústně, tak i na plakátech i v brožurách nepravdu. Chce-li se veřejnost poučiti o pravdě v této příčině, ať opatří si spisy, které kolportují naše katolické knihtiskárny.

Všechny osoby římsko-katolické, jež přijaly na křtu sv. jméno, slavné, vznešené jméno sv. mučedníka a ochrance našeho národa českého, Jana Nepomuckého, měly by vznést veřejný protest k vládě proti takovému zneuctivání, zlehčování světce ne »temna«, ale světce »světla a svaté mlčelivosti« ve věcech, kde způsobiti se mohlo zlo. Nerozžehne-li se v národě našem tužba a úcta nezměrná k českým patronům, věrte, i po dosažené samostatnosti blouditi budeme opět ve tmách ještě daleko horších, než bylo v době předkřesťanské.